ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
1ER AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8257 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4058

ԴՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զօրավար Տը Կոլի կառավարութիւնը իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր տնտեսական զարգացումի ճամբան բռնած է ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ :

Քաղաքական աշխարհը փոթորկող հրթռտաց հարցերը առարկայ դարձած են իր լուրջ ուշադրութեան :

Մասնաւորաբար Մերձաւոր Արեւելքի բարդ կնճիռը լուծելու համար մշակած է ինքնուրոյն ծրագիր մը :

Միջազգային խնդիրներու շուրջ Ֆրանսայի խորհուրդներուն աւելի մեծ կարեւորութիւն կը տրուի ներկայիս :

Վարչապետին վերջին ճեռնարկները՝ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ եւրոպական երրորդ ուժ մը կեանքի կոչելու մասին՝ ուշադրութիւն գրաւած են :

Դիւանագիտական ճեռնարկներուն զուգընթաց, Զօրավարը առաջին օրէն սկսեալ լրջօրէն զբաղեցաւ Ֆրանսան նոր Սահմանադրութեամբ մը օժտելու խնդրով :

Նպատակն էր վերջ տալ կառավարականութեան , որ դիւրաւոր պատճառն է Ֆրանսայի ներքին բոլոր տագնապներուն :

Ժողովրդավարութիւնը, 1946ի իր Սահմանադրութիւնով անել կացութիւն մը ստեղծած էր եկող – գացող գահլիճներուն համար :

Ազգային ժողովը՝ կրճնած իր լայն իրաւասութեանց վրայ՝ չատ մեծ դիւրութիւնով կը տապալէր զօրծադիր իշխանութիւնը, որուն յաճախ հապիւ քանի մը ամիս առաջ վստահութիւն յայտնած էր :

Իր նախագիծը այժմ կը քննուի մասնագէտներու յանձնախումբի մը կողմէ :

Հինգերորդ Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը վերջնական ձեւ պիտի առնայ յառաջիկայ Սեպտեմբեր չորսին : Այդ օրը, որ կը զուգադիպի երրորդ Հանրապետութեան տարեդարձին, զօրավարը հանդիսաւոր ճառով մը պիտի ներկայացնէ նոր Սահմանադրութիւնը : Անկէ ամիս մը վերջ, Հոկտեմբերի սկիզբը գային պիտի ենթարկէ հանրաքուէի :

Ֆրանսայի քաղաքացիները են, որ իրենց «այո՛» կամ «ոչ» ձայնով պիտի վերացնեն կամ մերժեն վարչապետին առաջարկած Սահմանադրութիւնը :

Համայնավար կուսակցութիւնն ու ընդվզարականներու «փոքրամասնական» թեւը այժմէն իսկ կը հրաւիրեն իրենց չարքերը «ոչ» քուէարկելու :

Բուռն պայքարի կը սպասուի յառաջիկայ երկու ամիսներու ընթացքին :

Ըստ ներկայացուած նախագիծին , Հանրապետութեան նախագահն ու վարչապետը լայն իրաւասութիւններ պիտի ունենան, իրրեւ զօրծադիր իշխանութիւն :

Օրէնսդիր մարմինը տարուան ընթացքին հինգուկէս ամիս միայն նիստ պիտի գումարէ : Ներակոյտ երկու մասէ պիտի բաղկանայ եւ առաջուընէ աւելի կարեւոր դեր պիտի կատարէ :

Սահմանադրութիւնը հիմնական փոփոխութիւն կը մտցնէ մայր–երկրի եւ «անդրծովեան» Ֆրանսական հողամասերու յարաբերութեանց մէջ :

Այս վերջիններէն կը ստանան ներքին ինքնավարութիւն եւ մայր – երկրին հետ կը միանան դաշնակցային կապերով :

68րդ յօդուածին համաձայն, «Դաշնակցութեան անդամները ինքնավարութիւն կը վայելեն եւ ազատօրէն կը վարեն իրենց սեփական զօրծերը » :

Կեդրոնի կառավարութիւնը իր ձեռքին մէջ կը պահէ արտաքին, տնտեսական եւ ելմտական քաղաքականութեան դեկը , ազգ. պաշտպանութիւնը, ռազմական նախանիւթերու չահագործումը, դատարաններու եւ բարձրագոյն կրթութեան հակչիռը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՋՕՐ. ՇԵՀԱՊ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

Վերջին պահուն ձայնատփիւռը հաղորդեց թէ երկրորդ փուէարկութեամբ զօր. Շեհապ Լիբանանի նախագահ ընտրուեցաւ 48 ձայնով :

Ժողովուրդին ուրախութիւնը եւ խանդավառութիւնը անսահման են :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՇԻՆ ՄԷՋ

Նախագահ Այզընհաուըրի պատուիրակը՝ Մըրճի չորեքշաբթի կէսօրէ ետք հասաւ Ամման, ուր լրագրողներէ հարցապնդուելով յայտարարեց .— Եկած եմ խօսակցելու յորդանանեան իշխանութեանց հետ. այս իրիկուն պիտի տեսնեմ թագաւորն ու վարչապետը. վաղը պիտի վերադառնամ Պէյրութ՝ երեւակէմի վրայով :

Այն պահուն՝ երբ Ուշինկթըն կը պատրաստուի պաշտօնապէս ճանչնալ ի – րանի յեղափոխական կառավարութիւնը՝ Մըրճի Յորդանան այցելութիւնը ա – ռանձին իմաստ կը ստանայ : Հիւսէյն թագաւոր կ'աշխատի համոզել Ամերիկա – ցիները՝ որ առ այժմ չճանչնան Պաղատատի կառավարութիւնը, քանի որ այդ ձեւով Յորդանանի դիրքը պիտի տկարանայ :

Մինչ այս մինչ այն ահարեկիչները գործի լծուած են արդէն Ամմանի մէջ. առջի օր երկու ռումբեր պայթեցան՝ նիւթական վնասներ պատճառելով. երիտասարդ աղջիկ մը վիրաւորուեցաւ : Ոստիկանութիւնը քննութեանց ձեռնարկեց : Սուրիական սահմանին վրայ միջադէպ մը պատահեցաւ Յորդանացիներու եւ պինեալ Սուրիացիներու միջեւ : Կարճատեւ կռիւէ մը ետք երկու ձիեր սպան – նուեցան , Սուրիացի մը դերի բռնուեցաւ : Գրաւուեցան չէխական եւ բրիտանական պէնքեր : Սուրիացիները պէնքի մաքառութեամբ կը պարգեւին :

Մըրճի Հինգշաբթի օր պնաց Իսրայէլ եւ տեսնուեցաւ վարչապետ Պէն Կուրիոնի ու Արտաքին Նախարար Տիկին Կոլտա Մէյըրի հետ : Նախագահ Այզընհաուըրի պատուիրակին խօսակցութեանց արդիւնքը պահուն կը պահուի : Փարիզի ձայնատփիւռին համաձայն, Պէն Կուրիոն Ա – մերիկայի երաչխաւորութիւնը կ'ուզէ , որպէսզի Եգիպտացիք թոյլ տան իսրայէլեան նաւերու ազատ անցքը՝ Սուէզի ջրանցքէն :

Այս պայմաններուն մէջ, յայտնի չէ թէ Մըրճի ինչ պատասխանած է Իսրայէլա – ցիներուն եւ Յորդանանցիներուն : Դիժ – ուարին հարց մըն է մանաւանդ Հիւսէյն թագաւորի պահանջը .— Պաղատատի կառավարութիւնը չճանչնալ : Մինչդեռ, բազմաթիւ երկիրներ յաջորդաբար յայտարարեցին իրենց որոշումը : Պաղատատի Ուխտին մահմետական անդամները՝ Պարսկաստան, Փաքիստան եւ Թուրքիա չորեքշաբթի կէսօրէ ետք հրապարակեցին իրենց որոշումը. կը ճանչնան Իրաքի յեղափոխական կառավարութիւնը : Շատ չանցած Արեւմտեան Գերմանիա եւ Ճապոնիա հետեւեցան անոնց օրինակին :

Համայնավար երկիրները, նոյնիսկ Մոսկուա՝ ճանչցած են արդէն Իրաքի Հանրապետութիւնը : Ա. Միութիւնը նոյն իսկ նշանակեց իր դեսպանը՝ Զէյցեւ, որ Խորհրդային Արտաքին Նախարարութեան Միջին Արեւելեան բաժնի տնօրէնն էր :

Պաղատատի մէջ երկու զօրաւոր պայթիւններ եղան առջի օր : Մայրաքաղաքին արեւելեան չրջանին մէջ մեծ հրդեհ մը ծայր տուաւ : Ձայնատփիւռը յայտարարեց , որ ժողովուրդը հեռանայ հրդեհին վայրէն, բայց այդ կոչին վրայ ամէն կողմէ հետաքրքիրներ հաւաքուեցան պէպքին վայրը : Ամբոխը մերթ ընդ մերթ կը պոռար. «անկախին աշխարհակալները», «մա՛հ խորհրդարանական » :

Յարդ ոչ մէկ լուր կայ հրդեհին պատճառներուն մասին. կը կարծուի թէ պարզ արկած մըն է :

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

Մամուլի «Թաս» գործակալութիւնն ու Մոսկուայի ձայնատփիւռը անգամ մը եւս կը մեղադրեն Անգլիան ու Ամերիկան՝ որ Պաղատատի Ուխտի անդամներուն եւ Իսրայէլի հետ՝ զաւադրութիւն մը կը կազմակերպեն Իրաքի Հանրապետութեան դէմ .— Խորհրդային կառավարութիւնը այս ուղղութեամբ ձեռք ձգած փաստերուն լոյսին տակ կը տեսնէ այն վտանգը՝ որ կը սպառնայ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն : Կասկած չկայ, որ արդար դատի մը համար պայքարող Իրաքի ժողովուրդը օգնութիւն պիտի ստանայ խաղաղութեան կողմնակից ժողովուրդներուն կողմէ :

Այս առթիւ ալ, Մոսկուայի կառավարութիւնը սպառնալիքներ կ'ընէ անգլեւ – ամերիկեան «աշխարհակալ»ներուն, մասնաւորապէս ծանր բառեր գործածելով Միացեալ Նահանգներու դէմ : Լոնտոնի մէջ դումարուած Պաղատատի Ուխտի ժողովէն ետք, Ա. Միութեան այս ազդարարութեան մէջ ուշադրաւ է այն արտայայտութիւնը թէ «Միացեալ Նահանգները բացէ ի բաց կը ղեկավարեն Պաղատատի Ուխտը » :

ՋՕՐ. ՇԵՀԱՊ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱ՞Հ

Լիբանանի օրինապահ երեսփոխանները չորեքշաբթի օր հաւաքուեցան Նախագահ Շամունի մօտ եւ խորհրդակցեցան յա – ջորդ Նախագահին մասին : Իրենք ալ համաձայն են որ դինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօրավար Շեհապի թեկնածութիւնը պաշտպանուի : Ընդդիմադիրները դէմ չեն :

Քանի մը օրէ ի վեր կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ երկրին մէջ : Բանակը խիստ հսկողութեան տակ առած էր Խորհրդարանին չէնքը, ուր հինգշաբթի , Յուլիս 31ին տեղի պիտի ունենար նախագահական ընտրութիւնը : Լիբանանեան Խորհրդարանը ունի 66 երեսփոխան. որ – պէսզի Նախագահ մը ընտրուի՝ 44 երեսփոխան թեր պէտք է քուէարկէ :

Խորհրդարանը միաձայնութեամբ՝ համաձայն է արդէն զօր. Շեհապի թեկնածութեան : Մօտ երեք ամսուան քաղաքացիական տագնապին հետեւանքով վերջին վայրկեանին եթէ անակնկալ մը չպատահի՝ զօրավար Շեհապ այսօր Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ ընտրուած պիտի ըլլար :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐ ՕՐԻՆ

ԱՅՍՊԷՍ ԽՕՍԵՑԱՒ ՕՍՄԱՆՑԻՆ...

—o—

Թուրքերը գործի լծուած են ևորէն : Այս անգամ՝ հայկական հարց չկայ, ոչ ալ հայկական ևահանգներու պահանջատէր : Կռիւը Ցոյներուն եետ է (դարձեալ էրիստոնեայ) :

Կռուախնճոյրը՝ Արեւմտահայաստանը կուլ տալու համար Մեծն Բրիտանիոյ ընծայ տրուած կիպրոսը

Մօտ կէս միլիոն Հելլէնները անիմաստ կը գտնեն, որ կղզիին հարիւր հազարի չհասնող թուրք բնակչութիւնը մեծաշուք – ևորհեալ տարր ևկատուի· Աթէնքի կառավարութիւնը օրուան մեծերուն կը դիմէ, արդարութենէն ևառելով ...

Քարոզչական արշաւին մէջ գինովցած՝ Արեւմուտքը խոստումներ կուտայ եր – բեմնի հզօր Ելլադային, որ այսօր դարձած է խնդրարկու: Միջնորդներ կ'առաջարկէ՝ հարցը «բարեկամաբար» լուծելու համար (որ թարգմանի՝ տեղդ հանգիստ ևստէ): Միւս կողմէ, Կրեմլինը ցոյց կու տայ իր մուրճն ու մանգաղը, իբրեւ պայման օգնութեան :

Ու Ելլադան կը սպասէ «մի խուլ Աստծոյ դատաստանին», մինչ հզօրներու դաշնակի՛ց մոնկոլը կը ջարդէ, կը բանդէ, կը կողոպտէ ու կ'այրէ. չդաւանեալ – ներ՝ հսմար աւանդական իր սկզբուն – ին, ամենազօ՛ր իր Ալլահին :

Եւ այս բոլորը՝ բսաներորդ դարու բաղաքակի՛րթ մարդկութեան աչքերուն առջեւ: Քրիստոնեա՛յ աշխարհին գիտակ – ցութեամբ եւ թոյլտուութեամբ : Օս – մանցին, այդ բանով ալ չբաւարարուելով, մարդկութենէն բաջալերուած, արձակած է վերջապէս իրեն յատուկ կոչ մը, ազ – դարարելով Ցոյներուն .— *Մի՛ներկրակա – նի ալիքները պատրաստ են ձեր դիակները ընդունելու ...*

Կասկած չկայ, որ Օսմանցին կը յարգէ իր խօսքը, երբ արեան հարսնիք կայ գործին մէջ :

Ե՞րբ չէ արձակած նման կոչեր : Ե՞րբ «ալիքներ» չէ գուած դիակներու համար : Այսօր Միջերկրականի կապոյտ ալիքները ընտրած է իբրեւ դամբարան: Երէկ, եփրատի պղտոր ալիքներն էին բեռնաւորուած Հայու դիակներով :

Քանի՞ տարի անցաւ այն օրէն, երբ օսմանցին, յոխորտալով յայտարարեց .— *Եփրատի ալիքները եւ Տէր Զօրի աւազները ընդունեցան Հայերու դիակները :*

Արդէն , մարդկութիւնը մոռցած է : Թուրքը միահեծան տէրը դարձած է ևոնց հոդերուն :

Այնուհետեւ Հայը, նոյնիսկ՝ մեծ Հայը, գնաց եփրատը տեսնել, իբրեւ զբոսաշրջիկ: Տեսաւ պղտոր ալիքները ու գրեց, իբրեւ պատգամ .— *Գետափին ևնք արդէն ուխ – տասը ուղեկիցներով եւ ան դիրք բռնած՝ կ'աղաղակէ մուխ ձայնով մը .— Մի՛ մօտենաք :*

— *Գետը մե՞րն է թէ ձերը, այ մարդ··*

Հրացանն է որ կը պատրաստէ պատասխանը, կասկածելի չարժումներով

Բիբա ուժն է որ կը յոխորտայ .— Ես յաղթական, դուն պարտեալ : Ես պետութիւն, դուն ամբոխ աչխարհացրիւ : Ես միջնաբերդ սպառազէն, դուն բեկոր վերտարանդի :

— *Ո՞ւր էիր դուն, երբ հայերէն կը խօսէին այս լեռները, այս պետերը, այս դաշտերը ...* (Շաւարշ Միսաքեան) :

Ազգայնական Հելլէններն ալ, թէեւ պետութիւն՝ բայց տկար, Հայուն խօսքը կը կրկնեն այսօր .— *Ո՞ւր էիր դուն, երբ··*

Պիշ – պիշ կը ճայի տխմար օսմանցին՝ Մեծն Աղեքսանդրի յաջորդներուն հրաւանը ցոյց տալով :

Ուրիշ լեզու չի գիտէր :

Ի՞նչ փոյթ թէ մարդկութեան պատմութիւնը պիտի գրէ .— *Մահ, արիւն, կողոպուտ, աւեր ու հրդեհ ... այսպէ՛ս խօսեցաւ դիակապուտ օսմանցին :*

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Հինգշաբթի առտու բացուեցաւ լիբանանան Խորհրդարանին նիստը ընտրութեան համար : Ինչպէս ծանօթ է 44 երեսփոխանի (66է վրայ) ներկայութիւնը եւ քուէարկութիւնը անհրաժեշտ են ընտրութեան համար : Այս պատճառով նիստը բաւական ուշ բացուեցաւ եւ առաջին քուէարկութեան զօր. Շեհապ մեծամասնութիւն չստացաւ, բայց ընտրութիւնը ապահով կը թուի : Սամի Սոլհ մերժած է ներկայ ըլլալ ընտրութեան , յայտնելով թէ համաձայն սահմանադրութեան պին – ուրական մը իրաւունք չունի իր թեկնածութիւնը դնելու :

ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ. ՄԵԼԻՔԹԱՆԳԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Ա.

Այս տարի լրանում է տասնամեակը երջանկայիշատակ Ներսէս Արք.ի մահուան, որ տեղի ունեցաւ Թաւրիզում (Իրան) :

Ներսէս Արք.ը ծնուել է Զանգեզուրի Բռնակոթ գիւղում, 1866 Յունուարին, աւազանի անունով՝ Նիկողայոս: Նրա նախնիքը գաղթել եւ հաստատուել են Զանգեզուրում, Անիից :

Աւարտելով Գէորգեան ճեմարանի լրիւ դասընթացքը, անցնում է ուսուցչութեան. պաշտօնավարում է Շուշուայ Հայոց Մարդասիրական Ընկերութեան դպրոցում: Կովկասի հայկական դպրոցները փակուելուց յետոյ, անցնում է Ս. Պետերբուրգ (այժմ Լենինգրադ), մանում է իրաւաբանական համալսարան, որպէս ազատ ունկնդիր: Աւարտելով՝ տալիս է պետական քննութիւն եւ ստանում է իրաւաբանական վկայագիր: 1902ին ձեռնադրւում է վարդապետ Ներսէս անունով եւ նշանակւում Տաթեւի հոչակաւոր վանքի վանահայր: 1903 Յունուարին յայտարարում է Նիկոլայ Ցարի հրովարտակը, հայ եկեղեցիների կալուածների դրսման առթիւ :

Ներսէս վարդապետ ընդգիմանում է հրովարտակի դործադրմանը: 1905 Թը տարեվերջին սկսւում են հայ – Թրքական ընդհարումները Կովկասում: Այդ ժամանակ, հանդուցեալ Թադէ Պետրոսեանը, Ղարաբաղի ինքնապաշտպանութեան կեդրոնական կոմիտէի կողմից, որպէս լիազօր եւ կազմակերպիչ դալիս է Զանգեզուր, կազմակերպելու տեղի ինքնապաշտպանութիւնը : Ներսէս վարդապետ խորհուրդներով եւ դործով չի խնայում իր աջակցութիւնը Թադէին : Բնական է, Ներսէս վարդապետի դործունէութիւնը 1903 եւ 1905 Յունուարներին չի վրիպում ցարի կառավարութեան աչքից եւ Ներսէս վարդապետը Գիւտ վարդապետի (յետագայում արքեպիսկոպոս) հետ աքսորւում է Սրմի Ս. Խաչ վանքը: Երկու վարդապետները ազատւում են աքսորից, Իմպերեան կաթողիկոսի օրով, 1909ի վերջերը:

1912 Յունուարին Ներսէս վարդապետ դալիս է Թաւրիզ (Իրան), ազդային, եկեղեցական եւ կրթական դործերը կարդարելու համար: Ատրպատականի Պատդամաւորական Ժողովում միաձայնութեամբ ընտրւում է Ատրպատականի Թեմական առաջնորդ: 1914 Յունուարին, Գէորգ Ե. կաթողիկոսից ձեռնադրւում է եպիսկոպոս իսկ 1917 Յունուարին, Ատրպատականի Պատդամաւորական Ժողովը որոշում է եւ դիմում կատարում Գէորգ Ե. կաթողիկոսին, չնորհել Ներսէս եպիսկոպոսին արքունութիւն :

1926 Յունուարին, չքեղ հանդիսաւորութեամբ տօնւում են Թաւրիզում Ներսէս արքեպիսկոպոսի ծննդեան վեցտասն եւ հասարակական դործունէութեան 40ամեայ գոյդ յոբելեանները:

Ներսէս արքեպիսկոպոս վախճանւում է 948 թ. Սեպտեմբեր 26ին, «36 տարի կառավարելով Ատրպատականի թեմը, եր – բեմն ամբողջ Իրանի: Այս մեծ հայրենասէր եւ ժողովրդանուէր առաջնորդի մի թեմի թեմակալ լինելը այսքան երկար տարիներ՝ դեռ եւս մեր պատմութեան մէջ չի եղել: Ներսէս արքեպիսկոպոսի վերջին կտակն էր. «Իմ դին ամփոփել ազգային գերեզմանատան, իմ սիրելի ժողովուրդի մէջ»:

Ներսէս արքեպիսկոպոս ունեցաւ արքայական թաղում, Ցուղարկաւորութեան ներկայ էին Իրանի Շահնշահի անձնական ներկայացուցիչը, որի հրամանով թաղումը եղաւ զինուորական պատիւներով: Ատրպատականի զօրքերի ընդհանուր հրամանատարը, նահանդապետը, ընդհանուր ոստիկանապետը, օտար դաւանութեանց բարձր հոգեւորականութիւնը, օտար պետութեանց Թաւրիզի հիւպատոսները, ամերիկեան, անգլիական, Խորհրդային Միութեան եւ Ֆրանսական ներկայացուցիչները : Այդ օրը Թաւրիզի Իսլամները, ի յարգանս Ներսէս արքեպիսկոպոսի, չուկան կէս օրով դոցել էին : Աւելորդ է ասել, թէ յուղարկաւորութեան ներկայ էին Թաւրիզի եւ դաւառներից եկած մի քանի հազար Հայեր :

Պատարագը եւ օծումը տեղի ունեցան ձեռամբ Ռուբէն եպիսկ. Դրամբեանի (Թեհրանի թեմի առաջնորդ):

×

Մի երկու դրուագներ Ներսէս արքեպիսկոպոսի կեանքից:

1914 Յունուարին, Առաջին Աշխարհային պատերազմի սկիզբներին, երբ Էնվէր փաշան իր հարիւր հազարնոց բանակով մօտենում է Սարիղամիշին (Կարսի նահանգ), Ատրպատականում դտնուող ռուսական զօրամասը հրաման է ստանում վերադառնալ Կովկաս: Զօրքի հետ դադթում են եւ Ատրպատականի Հայերը Թաւրիզից, Ուրմիայից, Սալմաստից եւ շրջակայ գիւղերից: Ներսէս արք.ը եւս դտնւում է ժողովուրդի հետ եւ հաստատւում Նախիջեւանում, Զանփոլատեանների երկյարկանի տունը:

Ներսէս արք.ը ժողովուրդին տեղաւորում է Նախիջեւանի հայկական գիւղերում: Մի երկու ամսից, դաղթականներից ոմանք դալիս եւ Սրբազանին դանդատւում են, որ գիւղի տանուտէրը իրենց հետ լաւ չի վերաբերւում, ամէն անգամ արդէն համարձակ ու խոստմնալից ձեռքի սեղմում փոխանակելով էֆրոյի հետ, իմ սիրտը լցուել էր լուսաբերթիւնցնծութեամբ, որ ինձ մղում էր սիրով դրկել իմ ուսուցչին եւ ամէն մի հանդիպող մարդու: Բայց փոխանակ դրկելու, ես փողոցում ակամայ հառաչեցի եւ ասացի .

— Ինչ դեղեցիկ դիշեր է, պարոն Դիրմանտիս:

Փողոցի մի կողմում, ծառերի հաստ բների արանքից երեւում էր ծովը: Լուսնի լոյսի տակ անդայտացած հորիզոնի միւս կողմը, երկու վիլլաների մէջտեղ բացւում էր մօտակայ լեռների տեսարանը մի ուրիշ կապտասպիտակ աշխարհ հում. ծովափի աւազուտին մեղմ խաղ էին անում եւ փսփսում ալեկոները՝ արծաթ ցոլցլումներ արձակելով. ասֆալտի վրայ փռուած էր ճիւղերի ստուերով ու լուսնի լոյսով հիւսուած մի հսկայ ժանեակ: Օդը զով էր, բուրալի, տիրում էր դիշերային անորոշ ձայնիւրով թրթռուն մի լռութիւն, որ սակայն խզբզւում էր ծովեզերքի վրայով թռչող պարեկ ինքնաթիռների հեռաւոր բզզիւնով ...

— Ճիշդ է, դեղեցիկ դիշեր է, — պատասխանեց Դիրմանտիսը, նայելով դէպի ծովը, յետոյ՝ ինձ: Նրա արծուային դէմքին մի մաերիմ, խորհրդաւոր ժպիտ կար, որը երջանիկ չփոթութեամբ լցրեց իմ հոգին :

— Իմ կարծիքով, — ասաց նա անակնկալ,— միս Ամֆրոտիտէն չնորհալի աղջիկ է, ղդացումով է նուագում, բայց նրան դեռ պակասում է մեկնաբանման ինքնուրոյնութիւնը : Դո՞ւ ինչ կ'ասես :

Ես չդիտեմ, թէ ինչ ասացի: Նոյնիսկ չհասկացայ նրա ասածը: Ծանում էի մեքենաբար, կգկտուր պատասխաններ տալիս, ընկել էի անհասկանալի երեւակայութեան ստեղծած այն աշխարհը, ուր հնաբուրն ու անհնարը ընտելուզուում են դրեթէ իրական մի երազանքի մէջ: Այդ աշխարհը, որ ծանօթ էր արդէն իմ պատանի հոդուն, այսօր մի նոր, ոսկեզօծն երանգ էր ստացել, լցուել էլ դաշնամուրային փափուկ, լուսեղէն հնչողութեամբ, բայց ես դեռ հասակօրէն չէի նկատում այդ նորոյթիւնը, դեռ չէի զդում իմ կեանքում այդ մի քանի ժամուան ընթացքում կատարուած մեծ փոփոխութիւնը ....

3.

Այդ փոփոխութիւնն զդացի յաջորդ առաւօտ: Դիշերը, կիսաբթուն վիճակում, վերապրել էի ամբողջ երիկոն, երբեմն կարծելով թէ երազ եմ տեսնում, երբեմն էլ աչքերս բացելով ու անհամբեր յիշելով բոլորը, բոլոր թանկագին մանրամասնութիւնները՝ ոչինչ չմոռանալու, ոչինչ չհարցնելու ճիգով, որ քաղցր երկիւղ էր ներշնչում : Առաւօտեան, մի ժամուան խորունկ քնից զարթնելով, սրտումս մի տրամանուշ ծանրութիւն զդացի. էֆրոն, այդ ամբողջ մթնոլորտի հետ, թուաց հնաոաւոր, անհասանելի, անվերադարձ, երազ: Բայց երբ յանկարծ, որպէս մի անցողիկ ակնթարթ, անմիջականօրէն տեսնում էի նրա հայեացքը, լսում նրա ձայնը, կամ երբ ականջիս մէջ հնչում էին Շումանի սոնաթայից մի քանի նօտաներ, սիրտս ուժեղ բաբախում էր եւ ես նորից ընկնում էի երազանքի մէջ, բայց այս անդամ աւելի ու աւելի անհանդիստ, տանջալի երազանքի :

Նախաճաշից յետոյ, ըստ սովորականի, վերցրի Ջութախս եւ սկսեցի պարապել : Ինչպէս ամէն մի խելացի ջութակահարի համար, ինձ համար եւս դեռ այդ համանկից խստադոյն օրէնք է՝ պարապել առաւօտեան ժամերին, մինչեւ կէսօր, եւ ոչ մի բան չի կարող խափանել այդ օրէնքը :

Կ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

(5 Շար.).

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՌՇՏՈՒՆԻ

Առաջին հայ կատակերդակ դերասանն է եղած Գարեգին Ռշտունի, Արեւմտահայ բեմին վրայ :

Հեչտօրօր տոյնաներու եւ ժողովրդական խանդավառ երգերու երկրի մը՝ Ռումանիոյ Պուքրէշ քաղաքին մէջ ծնած է 1840ին:

Մանուկ հասակին եկած է Պոլիս եւ ընկրկած է յաճախել Ս. Փրկչի հիւանդանոցի վարժարանը, ուր ստացած է համեստ ուսման պաշար մը :

Գրեթէ աղքատիկ ընտանիքի զաւակ ըլլով, Գարեգին Ռշտունի իր դպրոցական տարիները անցուցած է դժուարին պայմաններու մէջ : Մէկ կողմէն չքաւորութիւնը, միւս կողմէ մայրենի լեզուին մէջ իր տիարութիւնը պատճառ եղած են որ պատանի Գարեգինը դժուարութիւններու բախի դպրոցին մէջ:

Սակայն յամառ աշխատանքին եւ իր բնածին ուշիմութեան չնորհիւ Գարեգին Ռշտունի կը յաղթահարէ բոլոր դժուարութիւնները եւ հազիւ 18դարուն նոր բոլորած, մտաւորական կոկիկ պաշարով մը կ'աւարտէ ուսման շրջանը եւ 1858ին ուսուցչական պաշտօնով կը մեկնի իր ծննդավայրը :

Երկու տարի Պուքրէշի մէջ ուսուցչութեամբ պարապելէ ետք, 1860ին կը վերադառնայ Պոլիս եւ դեղարանի մը մէջ դրաղրութեան պաշտօնի կը կոչուի :

Եւ սակայն երիտասարդ Գարեգինը կերպ նեղացնում է: Սրբազան Հայրը կանչում է տանուտէրին իր մօտ եւ դիտողութիւն անում: Տանուտէրը կանդնած է լինում աստիճանների ծայրին. ի՞նչպէս է պատահում՝ յետ – յետ է դնում եւ աստիճաններից դլորւում է ցած: Բարձրանում եւ դնում է դատական քննիչի մօտ եւ դանդատւում է, թէ Ներսէս արքեպիսկոպոս իրեն աստիճաններից դլորեց ւյար: Քննիչը ծանուցագիր է, ուղարկում Սրբազանին՝ ներկայանալ իրեն: Սրբազանը պատասխանում է, ինքդ ես պարտաւոր ներկայանալու, այլ ոչ ես, որովհետեւ աստիճանով քեզանից բարձր եմ: Քննիչը, որ մի արբեցող, հայատեաց եւ կաշառակեր մէկն է լինում, երկրորդն է ուղարկում սպառնալիքով : Սրբազան Հայրը այլեւս չի պատասխանում եւ եղելութիւնը հեռագրում է Կովկասի փոխարքայ Կոմս Վորոնցով – Դաշկովին (որի համար Ներսէս արք.ի խօսքը օրէնք էր) եւ խնդրում է, որ Նախիջեւանից հեռացնի այդ արբեցողին :24 ժամուայ ընթացքում. Նախիջեւանի մահմետական խաները եւ վաճառականները պատրաստուրութեամբ Սրբազանին չնորհակալութիւն են յայտնում, որ իրենց ազատեց այդ արբեցող եւ կաշառակեր դաղանից:

Ռ. ԺԱՄՀԱՐԵԱՆ

այս երկու ասպարէզներուն մէջ ալ չէր կրնար դտնել իր արուեստագէտի խառնուածքին համապատասխան անունդը :

Իր հոդիին խորը անթեղուած էին ուրիշ կայծեր :

Այդ կայծերը հետզհետէ կը դառնան բոցեր: Իր դատաստանը կուտայ եւ վերջնականապէս կը վճռէ նուիրուիլ բեմին :

Այդ շրջանին Յակոբ Վարդովեան կէտիկ Փաշայի թատրոնին մէջ կը դործէր իբր կազմակերպուած եւ կանոնաւոր թատերական խումբ մը :

Գարեգին Ռշտունի կը միանայ այդ խումբին :

Այդ օրերուն, Յակոբ Վարդովեանի խումբին մէջ կար արեւմտահայ բեմի համբաւաւոր կատակերդակը Այտընեան : Այս վերջինը մանաւանդ Մոլիէրեան տիպարներու մէջ նշանաւոր է հանդիսացած եւ նոյնիսկ Ֆրանսական թատերախումբերու հետ թատերական շրջապտոյտներ էր կատարած դէպի Եւրոպա: Կը հասնի մինչեւ Հոլանտա, ուրկէ կ'անցնի Հնդկաստան եւ ապա կը կորսուի իր հետքը եւ իր կեանքին ու դործունէութեան մասին որեւէ արձանադրութիւն չի տեսնուիր որեւէ տեղ, մինչեւ այսօր :

Գարեգին Ռշտունի կը դրաւէ Այտընեանի տեղը եւ անկէ ետք անոր համբաւն ու համբաւը կը չքացնէ իր լուսապայծառ տաղանդին ուժով :

Ռշտունի իր բեմական ձիրքերուն կը միացնէր նաեւ երդիծական դործեր, արտադրելու կարողութիւն մը: Այնպէս որ, բոլոր համեմատութիւնները պահելով, Գարեգին Ռշտունին կարելի է համարել Արեւմտահայ բեմի Մոլիէրը: Գրած է բազմաթիւ երդիծական երգեր, մենախոսութիւններ, կատակերդութիւններ, որոնց մէջ բացի երդիծականի անվիճելի տաղանդէն, ի յայտ բերած է օրուան բարքերն ու սովորոյթները դիտելու արտակարդ սրատեսութիւն մը, միացած աշխոյժ ոճի եւ լեզուական յստակութեան : Իր մեներդներէն մէկը մանաւանդ Կրամբամբուլին, մինչեւ այսօր տակաւին կը պահէ թարմ ժողովրդականութիւն մը : Ունի տակաւին ուրիշ դործեր՝ Զինուրբին կորուստը, Գէշ ատեն, Շինականիֆ, Պար Վենետիկեան երգերը եւ կատակերդութիւններ՝ վեցուկէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը, Թղթէ վզնոցով սիրահարը, Նիհս – նիհս, եւ մանաւանդ Թուրքերէն լեզուով դրուած Քէօսէ Քէհեա կատակերդութիւնը որ օր մը պիտի ան – մահանար մեծանուն Տիգրան Զուխաճեանի երաժշտութեամբ :

Արեւմտահայ թատերական դէմքերու պատմադիրը՝ Շարասան, հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ Գարեգին Ռշտունին.

— « Ռշտունի բարձրկէկ հասակով, նրբամարմին, թխադէմ, անպեխ, խոհուն կերպարանքով ու չափազանց համակրելի մէկն էր: Անպատում սիրով նուիրուած էր բեմին : Իր մէջ բացարձակ ու կրօվի ստեղծագործող ուժ մը կար, վերին աստիճանի ըմբռնում ու երանդաճոխ արտա-

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

— Ուրախ եմ .. Սքանչելի նուագէ – ցիք ...

Նա նոյնպէս մի անորոշ բան մրմնջաց քնքոյշ ձայնով եւ անմիջապէս դարձաւ հօրը. նրա երկար թարթիչների մեղմ կիւ – աստուերի մէջ աչքերի ժպիտը մի նոր, աւելի մաերիմ, քաղարկուած ուրախութեան երանդ ստացաւ :

— Դուցէ յետագայում մեզ հաճոյք կը պատճառէք՝ միասին նուագելով մի որ եւ է սոնաթա,— ասաց միստր Բրուս – տրը, որ բարձր տրամադրութեան մէջ լինելով՝ մշտապէս ժպտում էր զուսպ հումորով: — Եւ դուցէ միստր Դիամանտի – ը չի պլանայ իր մինտորի դերը ...

— Օ՛, հաճոյքով,— պատասխանեց Դիամանտիսը նոյնպիսի ժպիտով,— եթէ միս Ամֆրոտիթէն չի առարկի ...

— Ինչո՞ւ ... չէ, — դլուխը չնորհաքէօրէն շարժեց էֆրոն փոքրիկ աղջկայ նման եւ նորից ինձ նայեց՝ այս անդամ աւելի համարձակօրէն եւ կարծես արդէն մաերմաբար :

Մի քանի րոպէ կանդնած մնացի այն – տեղ: Ծօսակցութեան նիւթը փոխուեց : Ոչ ես էի մասնակցում այդ խօսակցութեանը, ոչ էլ էֆրօն, երկուսն էլ նայում էինք այս կամ այն խօսողին, բայց ես իմ վրայ զդում էի նրա ներքին հայեացքը, ինչպէս ես էլ նրան էի նայում ներքուստ: Մի հաճելի հանդստութիւն էր լինել հոդուս վրայ: Երբ ի վերջոյ Դիամանտիսի հետ հրաժեշտ առայ ներկաներից, այս անդամ արդէն համարձակ ու խոստմնալից ձեռքի սեղմում փոխանակելով էֆրոյի հետ, իմ սիրտը լցուել էր լուսաբերթիւնցնծութեամբ, որ ինձ մղում էր սիրով դրկել իմ ուսուցչին եւ ամէն մի հանդիպող մարդու: Բայց փոխանակ դրկելու, ես փողոցում ակամայ հառաչեցի եւ ասացի .

— Ինչ դեղեցիկ դիշեր է, պարոն Դիրմանտիս:

Փողոցի մի կողմում, ծառերի հաստ բների արանքից երեւում էր ծովը: Լուսնի լոյսի տակ անդայտացած հորիզոնի միւս կողմը, երկու վիլլաների մէջտեղ բացւում էր մօտակայ լեռների տեսարանը մի ուրիշ կապտասպիտակ աշխարհ հում. ծովափի աւազուտին մեղմ խաղ էին անում եւ փսփսում ալեկոները՝ արծաթ ցոլցլումներ արձակելով. ասֆալտի վրայ փռուած էր ճիւղերի ստուերով ու լուսնի լոյսով հիւսուած մի հսկայ ժանեակ: Օդը զով էր, բուրալի, տիրում էր դիշերային անորոշ ձայնիւրով թրթռուն մի լռութիւն, որ սակայն խզբզւում էր ծովեզերքի վրայով թռչող պարեկ ինքնաթիռների հեռաւոր բզզիւնով ...

— Ճիշդ է, դեղեցիկ դիշեր է, — պատասխանեց Դիամանտիսը, նայելով դէպի ծովը, յետոյ՝ ինձ: Նրա արծուային դէմքին մի մաերիմ, խորհրդաւոր ժպիտ կար, որը երջանիկ չփոթութեամբ լցրեց իմ հոդին :

— Իմ կարծիքով, — ասաց նա անակնկալ,— միս Ամֆրոտիտէն չնորհալի աղջիկ է, ղդացումով է նուագում, բայց նրան դեռ պակասում է մեկնաբանման ինքնուրոյնութիւնը : Դո՞ւ ինչ կ'ասես :

Ես չդիտեմ, թէ ինչ ասացի: Նոյնիսկ չհասկացայ նրա ասածը: Ծօսում էի մեքենաբար, կգկտուր պատասխաններ տալիս, ընկել էի անհասկանալի երեւակայութեան ստեղծած այն աշխարհը, ուր հնաբուրն ու անհնարը ընտելուզուում են դրեթէ իրական մի երազանքի մէջ: Այդ աշխարհը, որ ծանօթ էր արդէն իմ պատանի հոդուն, այսօր մի նոր, ոսկեզօծն երանգ էր ստացել, լցուել էլ դաշնամուրային փափուկ, լուսեղէն հնչողութեամբ, բայց ես դեռ հասակօրէն չէի նկատում այդ նորոյթիւնը, դեռ չէի զդում իմ կեանքում այդ մի քանի ժամուան ընթացքում կատարուած մեծ փոփոխութիւնը ....

3.

Այդ փոփոխութիւնն զդացի յաջորդ առաւօտ: Դիշերը, կիսաբթուն վիճակում, վերապրել էի ամբողջ երիկոն, երբեմն կարծելով թէ երազ եմ տեսնում, երբեմն էլ աչքերս բացելով ու անհամբեր յիշելով բոլորը, բոլոր թանկագին մանրամասնութիւնները՝ ոչինչ չմոռանալու, ոչինչ չհարցնելու ճիգով, որ քաղցր երկիւղ էր ներշնչում : Առաւօտեան, մի ժամուան խորունկ քնից զարթնելով, սրտումս մի տրամանուշ ծանրութիւն զդացի. էֆրոն, այդ ամբողջ մթնոլորտի հետ, թուաց հնաոաւոր, անհասանելի, անվերադարձ, երազ: Բայց երբ յանկարծ, որպէս մի անցողիկ ակնթարթ, անմիջականօրէն տեսնում էի նրա հայեացքը, լսում նրա ձայնը, կամ երբ ականջիս մէջ հնչում էին Շումանի սոնաթայից մի քանի նօտաներ, սիրտս ուժեղ բաբախում էր եւ ես նորից ընկնում էի երազանքի մէջ, բայց այս անդամ աւելի ու աւելի անհանդիստ, տանջալի երազանքի :

Նախաճաշից յետոյ, ըստ սովորականի, վերցրի Ջութախս եւ սկսեցի պարապել : Ինչպէս ամէն մի խելացի ջութակահարի համար, ինձ համար եւս դեռ այդ համանկից խստադոյն օրէնք է՝ պարապել առաւօտեան ժամերին, մինչեւ կէսօր, եւ ոչ մի բան չի կարող խափանել այդ օրէնքը :

Կ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

(5 Շար.).

ԳՈՒՆԱՀԱՐ ՍԵՐ ԿԵՍՐՈՓ

Ցուրտ 29-ին Կարսի մամուլի տները հրապարակեցին հետևյալ հաղորդագրությունը։

Ցուրտ 29-ին, երեկոյան ժամը 7-ին, Գունահարի ռազմաճակատում հանգամանքների բերմամբ ստեղծված ծանր պայմանների պատճառով, ստիպված եղանք մեր զորքերը հետ քաշել։ Մեր զորքերը նահանջեցին կանխապես նախատեսված դիրքերի։ Թշնամին մեր հետևից չհետապնդեց։

Ցուրտ 30-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, թշնամին սկսեց հարձակվել մեր նոր դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 15 կիլոմետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 31-ին, առավոտյան ժամը 8-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 կիլոմետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 1-ին, առավոտյան ժամը 9-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 կիլոմետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 2-ին, առավոտյան ժամը 8-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 կիլոմետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 3-ին, առավոտյան ժամը 7-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 կիլոմետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 4-ին, առավոտյան ժամը 6-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 5-ին, առավոտյան ժամը 5-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 6-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 7-ին, առավոտյան ժամը 3-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 8-ին, առավոտյան ժամը 2-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 9-ին, առավոտյան ժամը 1-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 10-ին, առավոտյան ժամը 12-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 11-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 20 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 12-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 13-ին, երեկոյան ժամը 9-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 14-ին, առավոտյան ժամը 8-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 15-ին, առավոտյան ժամը 7-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 16-ին, առավոտյան ժամը 6-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 17-ին, առավոտյան ժամը 5-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 18-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 19-ին, առավոտյան ժամը 3-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 20-ին, առավոտյան ժամը 2-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 21-ին, առավոտյան ժամը 1-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 22-ին, առավոտյան ժամը 12-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 23-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 24-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 25-ին, առավոտյան ժամը 9-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 26-ին, առավոտյան ժամը 8-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 27-ին, առավոտյան ժամը 7-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 28-ին, առավոտյան ժամը 6-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 29-ին, առավոտյան ժամը 5-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 30-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 31-ին, առավոտյան ժամը 3-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 1-ին, առավոտյան ժամը 2-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 2-ին, առավոտյան ժամը 1-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 3-ին, առավոտյան ժամը 12-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 4-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 5-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 6-ին, առավոտյան ժամը 9-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 7-ին, առավոտյան ժամը 8-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 8-ին, առավոտյան ժամը 7-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 9-ին, առավոտյան ժամը 6-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 10-ին, առավոտյան ժամը 5-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 11-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 12-ին, առավոտյան ժամը 3-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 13-ին, երեկոյան ժամը 9-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 14-ին, առավոտյան ժամը 2-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 15-ին, առավոտյան ժամը 1-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 16-ին, առավոտյան ժամը 12-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 17-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 18-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 19-ին, առավոտյան ժամը 9-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 20-ին, առավոտյան ժամը 8-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 21-ին, առավոտյան ժամը 7-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 22-ին, առավոտյան ժամը 6-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 23-ին, առավոտյան ժամը 5-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 24-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 25-ին, առավոտյան ժամը 3-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 26-ին, առավոտյան ժամը 2-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 27-ին, առավոտյան ժամը 1-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 28-ին, առավոտյան ժամը 12-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 29-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 30-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 31-ին, առավոտյան ժամը 9-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 1-ին, առավոտյան ժամը 8-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 2-ին, առավոտյան ժամը 7-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 3-ին, առավոտյան ժամը 6-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 4-ին, առավոտյան ժամը 5-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 5-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 6-ին, առավոտյան ժամը 3-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 7-ին, առավոտյան ժամը 2-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 8-ին, առավոտյան ժամը 1-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 9-ին, առավոտյան ժամը 12-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 10-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 11-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 12-ին, առավոտյան ժամը 9-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 13-ին, երեկոյան ժամը 8-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 14-ին, առավոտյան ժամը 7-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 15-ին, առավոտյան ժամը 6-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 16-ին, առավոտյան ժամը 5-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 1 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 17-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 500 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 18-ին, առավոտյան ժամը 3-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 200 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 19-ին, առավոտյան ժամը 2-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 50 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 20-ին, առավոտյան ժամը 1-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 10 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 21-ին, առավոտյան ժամը 12-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 5 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 22-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, թշնամին նոր հարձակում սկսեց մեր զորքերի դիրքերի վրա։ Մեր զորքերը ետ մղեցին թշնամու հարձակումները։ Ցերեկվա ընթացքում մեր զորքերը հաջողությամբ հետ քաշվեցին։ Մեր զորքերը ներկայումս գտնվում են Գունահարից 2 մետր հեռավորության վրա։

Ցուրտ 23-ին, առավ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

55 ՄԻԼԻՈՆԻ նոր տուրքեր պիտի դրուին Ֆրանսայի մէջ : Պաչտօնական յայտարարութիւնը պիտի ըլլայ այսօր՝ Ուրբաթ Տը Կոլի կողմէ : Առաջին տաթիւ հինգ ֆրանք յաւելում հրանութիւն վրայ եւ կարգ մը տուրքեր հարստութեան ար – տադրին նշաններու վրայ :

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ նախագծագիրը հրապարակուեցաւ առջի օր, ինչպէս կը – դած էինք, եւ առաջին հակազդեցութիւն – ները չատ վերապահ են : Ընդհանուր ձե – ւով կուսակցութիւնները իրենց դիրքը ճշդելէ առաջ, կը սպասեն Ժողրդակցա – կան Կոմիտէին քննութեան եւ կարծիքին որոնք պիտի յայտնուին Օգոստոս 15ին : Մամուլն ալ առանց դիրք ճշդելու, վերա – պահ կարծիք մը ունի, յիշենք Ֆիկարոյի մէջ Անարէ Սիկֆրիտի մանակի բայց յստակ դիտողութիւնները : Նոր սահմա – նադրութեան պատկերը կը ներկայացնենք մեր վաղուան թիւով :

ՅԵՍԹՕԶՈՎԱՅԻ (Լեհաստան) մէջ , կարգ մը միջադէպեր պատահեցան : Այդ վանքը, որ Լեհաստանի Լուրտն է, են – թարկուած էր չարք մը խուզարկութիւն – ներու, ինչ որ կարտնալ Վիսցինսքիի բողոքին առիթ տուած էր : Իշխանութիւն – ները կը փորձեն արդարացումներ գտնել բայց դէպքը մեծ յուզում յառաջ բերած է ժողովուրդին մօտ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ երեք մեծ պետութիւննե – րը՝ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա այ – սօր – վաղը պիտի պատասխանեն Խրուշ – չեւի : Ուշչինքըն եւ Լոնտոն պատրաս – տած են արդէն իրենց նամակները : Ջօր – Տը Կոլի պատասխանը հինգշաբթի օր տակաւին չէր խմբագրուած . Փարիզ միշտ դէմ կը մնայ ՄԱԿի հովանաւորութեամբ եւ Նիւ Եորքի մէջ դումարուելիք Մեծե – րու ժողովի մը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավա – րութիւնը կը հաղորդէ թէ Իտալիոյ Վար – չապետը՝ Ֆանֆանի, Ուշչինկթըն եւ Լոնտոն այցելելէ ետք պիտի երթայ Պոն՝ Վարչապետ Ատընաուըրի հետ խորհրդ – ակցելու համար :

ԿԻՊՐՈՍի մէջ նոր մահափորձեր եղան . Լարնաքայի մէջ յոյն ծերունի մը մոր – թուեցաւ Թուրքերու կողմէ, Նիկոսիոյ մէջ երիտասարդ յոյն հովիւ մը դաշունա – հարուեցաւ, ուրիշ Յոյն մը սպաննուեցաւ Նիկոսիոյ քաղաքին մէջ : Ցունիս 7էն ի վեր աւելի քան հարիւր հոգի սպաննուած է կղզիին մէջ :

Ի . ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ ինքնաւար Հանրա – պետութիւն հռչակուեցաւ Կալմուկիստա – նը (Քալմուքի), որ կը գտնուի Վոլկայի պետաբերանին աջ ափին վրայ . Կալմուկ – ները կովկասեան ժողովուրդներու խառ – նուրդ մը կազմուած են . Բ . Աշխար – համարտի ընթացքին Կալմուկները, Պալ – կարները, Չէչէնները խիստ պատիժներու ենթարկուած էին, նկատելով որ կը պոր – ծակէին Գերմանացիներու հետ . անոնց մեծ մասը աքսորուած էր Ղազախստան : Կալմուկիստանի մայրաքաղաքն է Ատտրա – խան . 1939ին բնակչութեան թիւը կը հասնէր 134·327 հոգիի :

ՋՈՒԻՑԵՐԻԱՅԻՆ արտաքսուեցաւ չեխ պիւանագէտ մը՝ Անթոս, որ լրտեսութիւն կ'ընէր :

ՄՈՍԿՈՒԱՅի կառավարութիւնը բողո – քեց Ամերիկայի եւ Պարսկաստանի իշ – խանութեանց, որ ամերիկեան օդանաւ մը Յուլիս 28ին, Պարսկաստանի սահմանէն 25 քիլոմեթր անցած է խորհրդային շըր – ջապիծին մէջ . այդ օդանաւը կը գործած – ուի լուսանկարներ առնելու համար :

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷն սուրիական սահմանը մտան թուրք պինուորներ՝ ենիփով մը եւ կրակ բացին սուրիացի պահակներու վը – րայ . քառորդ ժամուան զինամարտ մը եղաւ, Սուրիացիները յաջողեցան եւ մղել թուրք պինուորները . ժամ մը յետոյ Թուրքերը սկսած են դիրք բռնել սուրիա – կան սահմանին իշխող Երքական բար – ձունքներու վրայ :

ՄԱՐՈՒԻ մէջ «Ֆիկարօ»ն արգիլուե – ցաւ՝ անորոշ ժամանակի համար, յայ – տարարեց Վարչապետ Պալֆարէյ . վա – րիչեան օրաթերթին Մարոքի Թղթակիցը՝ Անրի Տիւքէր, արտաքսուեցաւ երկրէն : «Ֆիկարօ»ի տնօրէնին բողոքը նկատի չէ առնուած Մարոքի կառավարութեան կող – մէ :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԺՈՂՈՎԱՎԱՅՈՒ « Շ · »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒԻՆ
(1907–1957)

Ձամբորդական նօթեր
Ուսումնասիրութիւններ
Գրական էջեր, Տոմսեր
եւ Խմբագրականներ

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպարան՝ « Յ ա ռ ա ջ »
704 էջ
Գ Ի Ն ՝ 2·000 Ֆ Ր ·
Թղթատարի ծախքով 2200 ֆր· :
Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ :

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐՈՒ

ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ ·—

ՄԱՐՍԷյԼ, Ա· Քէօսկեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պաւա :

ՆԻՍ, Գ· Խասրովեան, 1 Րիւ Ամիրալ տը Կրաս :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միսաք Միրզէ, 194 Րիւ Վաճտամ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս· Սիսլեան,, 17 կամ 28պիս, Քուր ժան ժոռէս :

ԱՀՆ ՇԱՄՈՆ, Ս· Ընտրիկեան, 8, Րիւ ժան Տիւկա :

ՎԻՆԻ ՄԷՋ·— Պ· Կ· Տէրմոյեան :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն :

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նը – ման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գը – րաւոր : Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Մ· Յակոբեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղան Սեր· Նա – հանդային Մուրատ Ռւսումնասիրասէրին : Եղիազար Մինասեան հազար Ֆր· Ռւսում – նասիրասէրին, հինգ հարիւր Ֆր· Կապոյտ Խաչին եւ հինգ հարիւր Ֆր· ալ Խրիմ – եան դպրոցին, Նշան Դարբինեան հազար, Տէր եւ Տիկին Փէչտիմալճեան հազար, Յարութիւն Շիրվանեան հինգ հարիւր, Խաչիկ Քէօչքէրեան հինգ հարիւր :

Սառնալ Պ· Դարբինեանէ :

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԶՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD· J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ· Յ· Դ· Վալանսի Շրջ· կոմիտէն կը տօնէ Խանասորի արշաւահիին 61րդ տա – րեդարձը :

Մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սե – րունդի Շ· Միսաէեան խումբին :

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Փէրէի Մայրապետներուն վանքին մօտը, զուա – ռան անտառին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ· ԿՕՇԿԱՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերուն – դի կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայ – կական չուրջպար եւ եւրոպական պարեր :

Տեղւոյն վրայ կը գտնէք առատ ուտելիք եւ գով ըմպելիներ :

Ծանօթ·— Օթօբատ առնել Ասիւրանս Մխիթիւրին առջեւէն, իջնել Սէն Փէրէ :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Բ· խումբը Փարիզէն կը մեկնի Օգոս – տոս վեցին, կառ տը Լիոն գտնուիլ ոչ ա – ւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որ – պէսզի կարելի ըլլայ անմիջապէս ներս մտնել : Հաւաքատեղի Փլաս տը Լ'Օփէռա : Լիոնի չրջանի պզտիկներու մեկնում 4 Օգոստոսին : Ժամը ճիշդ 16ին գտնուիլ Փէռաշի կայարանի ժամացոյցին տակ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Յ· Դ· ՄԱՐՍԷյԼԻ Շրջ· կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակա – միտները, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Զաւարեան, Ակնունի, Համազասպ եւ Գէորգ Զավուշ, Այս Շաբաթ, ժամը 21ին :

Նիկոլ – Դուման, Վռամեան եւ Արամ Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ :

Մուրատ, Քրիստափոր եւ Հայաստան 9 Օգոստոս Շաբաթ , ժամը 21ին :

Թաթուլ, Ընկեր · կարօ, 10 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ :

Վարանդեան, Ընկ· Յ· Օ·ի բնակարա – նը 11 Օգոստոս, երկուշաբթի իրիկուն :

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ· ժողովի պատգամաւոր ընկերները :

Լիոն·— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կո – միտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բո – լոր ընկերները, այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օ – րակարգ :

Սէնթ Էթիէն·— Հ· Յ· Դ· «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս Շա – բաթ, ժամը 21ին, հայ մատրան մէջ :

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒՋՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցնե – րուն համար (Անտիլի եւ Մոնմորանսի) : Ներկայանալ ամէն օր Աղբատախնամի դրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փա – րիզ (9) :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

ՁԵՐ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑԻՆ

Դիմեցէք՝

Ն· ԹՐՆԿՐԵԱՆԻ

11, Rue des Pyrénées, Lourdes

Միակ հայ վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք Սէնթ Պէրնատէթի եւ Փիրէնէի Ամէն տեսակ գեղեցիկ յիշատակներ եւ նուէրներ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՁԵՂՉ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾԱԳՈՑՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Հայագիտական եւ արեւելագիտական գրքեր

Եւրոպական եւ արեւելեան լեզուներով —

Ձոխ մթերք հայերէն գրքերու Հայաստանեան հին եւ նոր հրատարակութիւններ

— Կը գնէ եւ կը փոխանակէ հայերէն գրքեր —

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6·

Tel. DAN. 88-65 C.C.Postal : Paris 1278-35

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12·
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զար – դարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպա – նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՃԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՂՄԱՍԵԱՆ ՂԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանգ : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
2
ՕԳՈՍՏՈՍ
//
SAMEDI
2 AOUT
1 9 5 8

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8258 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4059

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ ԲՈԼՈՐԵՑԻՆՔ

Տարի մը եւս բոլորեցինք օտարութեան մէջ, հեռու հայրենիքէն, որուն սիրով ու կարօտով կը տոչորին տարագիր բազմութեանց հոգիները չուրջ երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր :

Երեսուներեք տարեկան է այսօր Յառաջ :

Երբ 1925 Օգոստոսի սկիզբը լոյս կը տեսնէր առաջին թիւը, բոլորս ալ համոզուած էինք, որ երկար կեանք մը սահմանուած չէր անոր :

Ա՛յնքան կը բաղձայինք որ չուտով վերջ գտնէր գաղթականի մեր կեանքը : Ա՛յնքան զեղչիկ յոյսեր ու երազներ կը անուշանէինք թէ վերջապէ՛ս պիտի վերադարձնէր Հայաստանի դուռները եւ վտարանդի ու աստանդական հայութիւնը երջանկութիւնը պիտի ունենար հաստատուելու իր ազատ ու անկախ հայրենիքին մէջ :

Դիւրահաւան էինք եղած : Դարձանք թերահաւատ :

Սխալած էինք ու խաբուած :

Հիասթափութիւնը չատ ծանր ճնշեց մեր հոգիներուն վրայ :

Մեր պատմութեան բախտորոշ մէկ վայրկեանին լքուած էինք բոլորէն,— մեծ կոչուած զաչնակիցներէն, ինչպէս բարեկամ կարծուած հարեւաններէն :

Ճակատագիրը թափառական զարճուց ազգին կէսը : Եղանք Սփիւռք :

Ցառաջ ասպարէզ իջաւ յանուն ցիրուցան բեկորներու պաշտպանութեան : Ցանուն ազգապահպանման :

1920ի Դեկտեմբերէն մինչեւ 1923ի գարունը յաջորդաբար երեք տարի չարունակ արմատախիլ եղաւ Հայութիւնը :

Մեր հայրենի բոյները լքած՝ ապաստան փնտռեցինք օտար աստղերու տակ :

Հայաստանի խորհրդայնացումին յաջորդեց Կիլիկիոյ պարպումը 1921ի աշնան : Իսկ 1922 Սեպտեմբերի Իզմիրի աղէտէն վերջ 1923ի գարնան Պոլսոյ պարպումը դաչնակիցներէն՝ իր լրումին հասցուց մեր դժբախտութիւնը :

Փարիզ՝ անմատչելի ոստան՝ ուր ազանճանորհակալ Հայեր միայն կրցեր էին տուն – տեղ ըլլալ մինչեւ 1922ի վերջերը, գաղթական հայ գաղթականներուն պատսպարան :

Մարսէյլ, Վալանս ու Լիոն չուտով լեցուեցան Հայերով : Իսկ Ցունաստանի եւ Սուրիա – Լիբանանի որբանոցներէն եղած անչափահաս որբեր տարաղնուեցան ազատականներու մէջ՝ Ֆրանսայի մէկ ծայրէն միւսը եւ իրենց բազուկի ուժն ու ճակատի քրտինքը նուիրեցին հիւրընկալ երկրի վերաչինական աշխատանքներուն :

Ցառաջ միութեան օղակ գարձաւ հայրենիքի չորս ծագերէն տարագրուած եւ իրարու հետք կորսնցուցած հայրենակիցներու միջեւ :

Շնորհիւ կը փնտռուիներու եւ Ջայներ գաւառէնի սիւնակներուն, Մեծ Եղեռնէն եւ արտագաղթի սարսափներէն ճողոպրած Հայեր իրարու մօտ գալով, կազմեցին համախումբ փոքրիկ ոլասխներ :

Նախախնամական դեր վիճակեցաւ Ցառաջին, որ իսկական առաջնորդ մը հանդիսացաւ Ֆրանսահայ գաղութին :

Մեր հայրենակիցները անծանօթ էին իրենց երկրորդ հայրենիքի լեզուին ու օրէնքներուն : Ցառաջ լուսաբանեց ու լուսաւորեց զիրենք : Իր սիւնակները լայն բացաւ Փարիզի ու գաւառի մեր նորա – կազմ այմէն կարգի միութեանց առջեւ, արձագանգ գառնալով անոնց ճիգերուն, հոգերուն, ցաւերուն ու առաջադրու – թեանց :

Սերունդ մը փոխուած է արդէն երե – սուներեք տարիէ ի վեր :

Հիմնական յեղաշրջում առաջ եկած է Ֆրանսահայ գաղութին մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՏԸ ԿՈԼ.— ԺՐՆԵՒ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 18ԻՆ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ.— ՈՐԵՒԷ ՏԵՂ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 12ԻՆ

ՏՐԼԸՍ.— ՕԳՈՍՏՈՍ 12

Արեւմտեաններու նամակները ղրկուեցան Մոսկուա : Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն համաձայն են, որ գումարուի Մեծերու ժողով մը :

Ջօր. Տը Կոլ իր նամակին մէջ կ'առաջարկէ Օգոստոս 18ին գումարել Մեծերու ժողովը՝ Ապահովութեան Խորհուրդէն դուրս, Ժընեւի մէջ : Ֆրանսայի Վարչապետը կը չեչտէ նաեւ, որ հանդիպումին օրակարգը չսահմանափակուի :

Մաքմիլըն Խրուչչեւին կ'առաջարկէ Օգոստոս 12ին գումարել կառավարութեանց ղեկավարներու ժողովը, Նիւ Եորք կամ Ժընեւ.— եթէ այս հանդիպումը որոշուի, կ'ուզեցնէ Մաքմիլըն, Օգոստոս 12ին ես ներկայ կ'ըլլամ ժողովատեղին : Ցոյս ունիմ, որ դուք ալ հոն կ'ըլլաք : Գալով վայրին՝ Նիւ Եորք, Ժընեւ կամ որեւէ այլ տեղ կարելի է ուենենալ այս հանդիպումը :

Ուոշինկթընի պատասխանը յար եւ նմանէ է Լոնտոնի պատասխանին : Միայն – եալ Նահանգներու Արտաքին Նախարար Տըլըս այս առիթով մամուլի ասուլիս մը տուաւ, ուր յոյս յայտնեց՝ որ Տը Կոլ ներկայ պիտի ըլլայ կառավարու – թեանց ղեկավարներու հանդիպումին՝ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ : Տըլըս աւելցուց, թէ այս ժողովը կարելի է գումարել նոյնիսկ առանց Տը Կոլի, եթէ միւս երկիրները համաձայն ըլլան Մ.Ա.Ի.Կ.ի վանաւորութեան ներքեւ հաւաքուելու՝ քննելու համար միջազգային հրատապ հարցերը : Ֆրանսա իր Արտաքին Նախարարը կրնայ ղրկել ժողովին, աւելցուց Միացեալ – Նահանգներու Արտաքին Նախարարը :

Ֆոսթըր Տըլըս ճշդեց նաեւ .—

1.— Միացեալ Նահանգներու կարծիքը այն է, թէ Մաքմիլընի առաջարկած թուականը՝ Օգոստոս 12, չատ յարմար է Մեծերու ժողովի մը բացման համար :

2.— Ամերիկեան կառավարութիւնը «իմաստութիւն» կը համարէ ճանչնալ Իրաքի ներկայ վարչակարգը :

ՋՕՐ. ՇԵՀԱՊԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Երէկ, վերջին ժամուն հաղորդած էինք Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահին ընտրութիւնը : 56 երեսփոխան ներկայացած էր Խորհրդարան (ընդհանուր թիւը՝ 66 երեսփոխան). երկրորդ քուէարկութեան Ջօր. Շեհապ 48 ձայնով ընտրուեցաւ : Ռէյմոն Էտէ ստացաւ 7 ձայն. մէկ հոգի ձեռնպահ մնաց :

Թնդանօթի 21 հարուածներ ողջունեցին նոր Նախագահին ընտրութիւնը, մինչ ըմբոստներու թաղամասերէն հրացանա – ձգութիւնը սկսաւ՝ իբրեւ ուրախութեան արտայայտութիւն : Լիբանանցիները, ընդդիմադիր թէ օրինապահ, ըստ երեւոյթին մոռցած են երեք ամսուան իրենց կռիւները եւ միութիւն ստեղծած Ջօրա – վարին չուրջ : Այս պարագան չեչտուեցաւ մանաւանդ այն առեն, երբ ժամը 13ին դնդապետ Լահուդ ձայնասփիւռէն կոչ մը ըրաւ՝ որ հրացանաձգութիւնը դադրեցնեն, «նկատելով որ վանդալաւոր է ան» : Անմիջապէս ըմբոստներն ու օրինապահները միաժամանակ դադրեցուցին հրա – ցանաձգութիւնը : Առաջին անգամ ըլլալով, հինգշաբթի կէսօրէ ետք Պէյրութ խաղաղ օր մը ապրեցաւ :

Ներկայիս դժուարին հարցեր կը ներկայանան զօր. Շեհապի : Արդարեւ, նոր Նախագահը լուծում մը պէտք է գտնէ Լիբանանեան թնճուկին :

Վարչապետ Սամի Սոլհ հրապարակաւ յայտարարեց թէ դէմ է Շեհապի ընտրութեան. այս էր պատճառը, որ ընտրութիւնը երկու օր յետաձգուեցաւ : Նոյնիսկ յայտարարեց թէ օրինական չէր այդ ընտրութիւնը, քանի որ սահմանադրութեան մէջ կը ճչդուի, թէ զինուորական հրամանատար մը Լիբանանի Նախագահ ընտրուելու համար, ընտրութեան թուականէն առնուազն վեց ամիս առաջ իր պաշտօնէն հրաժարած պէտք է ըլլայ : Այս պայմաններուն մէջ, հաւանական է որ Վարչապետ Սոլհ իր հրաժարականը տայ :

Գալով Նախագահ Շամունի, սահմանադրականօրէն մինչեւ Սեպտեմբեր 23 իրաւունք ունի իր պաշտօնը : Մինչեւ այդ թուականը Զօր. Շեհապ որեւէ օրէնական իշխանութիւն ունի : Նախագահ Շամուն անգամ մը եւս հաստատեց .— « Սեպտեմբեր 23էն առաջ չեմ մեկնիր » : Ընդդիմադիրները միշտ կը պահանջեն իր մեկնումը եւ այնքան ատեն որ Շամուն չէ հրաժարած՝ կը մերժեն ղէնքերը վար դնել :

Ամէնէն դժուար հարցը անշուշտ՝ կարգին վերահաստատումն է երկրին մէջ : Զօրավարը յուսախաբ կրնայ ընել ժողովուրդը՝ եթէ կարճ ժամանակի մը ըն – թացքին այս ուղղութեամբ կարգադրու – թիւն մը չկարենայ ընել :

Ընդդիմադիրներու պահանջները կը խտանան չորս կէտերու մէջ .—

1.— Շամունի հրաժարումը :

2.— Ընդհանուր ներում «յեղափոխական»ներուն :

3.— Անմիջական պարպում ամերիկեան ուժերու :

4.— Լիբանանի արտաքին քաղաքականութեան վերաքննութիւնը. Պէյրութի կառավարութիւնը չէզոք դիրք մը պէտք է բռնէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ :

Այսուհանդերձ, ծանօթ է թէ զօր. Շեհապ ոչ մէկ պայման ընդունած էր իր ընտրութեան համար : Ներկայիս պիտի պահանջէ, որ ըմբոստները ամէն բանէ առաջ զէնքերը վար դնեն : Կասկածելի է որ ընդդիմադիրները կրակը դադրեցնեն՝ Շամունի ներկայութեան : Բայց դժուար թէ Հանրապետութեան նոր նախագահը թոյլ տայ որ խռովարարները չարունակեն կրակել իր զինուորներուն վրայ :

Ամէն պարագայի մէջ, Շեհապի ընտրութիւնը քայլ մըն է դէպի խաղաղութիւն, բայց դժուարութիւններ կան, որ տակաւին չեն հարթուած :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Այժմ աւելի պատասխանատու պարտականութիւններ կը ծանրանան Ցառաջի ուսերուն վրայ :

Նոր օրերը նոր պահանջներ ունին :

Ցառաջի հաւատարիմ ընթերցողները բախտագիտութեամբ կ'ողեկոչեն յիշատակը անոր հիմնադիր – խմբագրապետին՝ որ յաւէտ ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի, որ ամբողջ երեսուն տարի չունչ հատցուց եւ միտք յղնեցուց՝ հայրենասիրական ոգին վառ պահելու համար տարագիր բազմութեանց մէջ :

Սփիւռքի Հայոց պատմութեան մէջ անմոռանալի պիտի մնայ իր անունը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ. ՄԵԼԻՔԹԱՆԳԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

1915 *թուականին, Ռուսաց զօրքը վե-*
բադրաւում է Ատրպատականը : Սալմաս-
տի եւ Շարաւիխանէի (Իրան – տաճկական
սահմանագլուխ) ընդհանուր հրամանա-
տարն էր զօրավար Զերնոզուբովը, հա-
յատեաց մէկը : Սոմայի Քրդերի ցեղա-
պետը գալիս է Զերնոզուբովին դանգատ-
ւում է, թէ Հայերը գալիս եւ մեր այգի-
ները փճացնում են (դիւղը Քիւրտ չէ ու-
նեցել) : Զերնոզուբովը Քրդերին սիրա-
շահելու համար ձերբակալել է տալիս
չորս անմեղ հայ երիտասարդներ եւ զին-
ուորական դատարանով մահուան դատա-
պարտում : Ներսէս արք. լուրը առնելուն
պէս, գնում է Զերնոզուբովի մօտ եւ ա-
ռում՝ խղճի եւ օրէնքի հակառակ է մի
Քրտի պարապ խօսքով չորս անմեղ
մարդկանց մահուան դատապարտել : Զերնոզուբովը չատ կոպիտ պատասխա-
նում է,— փոխանակ զինուորական դո-
ծերին միջամտելու, գնացէք եկեղեցի,
Աւետարան կարդացէք :

Սրբազան Հայրը ընկճուած վերադառ-
նում է Հաֆթուան գիւղը (Սալմաստ),
ուր հաստատած էր ժամանակաւոր Առաջ-
նորդարանը : Այլեւս հանգստութիւն չի
գանում, չարունակ մտածում է, թէ ինչ-
պէս ընկճի այդ հայակեր զազանին :

Այդ ժամանակ ես ապրում էի Առաջ-
նորդարանում. քաղաքների Միութեան
Սալմաստի հիւանդանոցի եւ աննդակա-
յանի հաշուապահի պաշտօնով : Անցնում
էջ 7 – 8 ամիս. մի դիշեր ընթրիքից յե-
տոյ, նորից խորասուզուած մտքերի մէջ,
խօսքը ուղղում է ինձ .

— Ա՛յ տղայ, էն անտէր թուղթը, գրի-
չը եւ թանաքը տուր ինձ :

Սկսում է դրել : Վերջացնելուց յետոյ,
տալիս է ինձ՝ թէ այս հեռագիրը առա-
ւօտեան ինքդ անձամբ կը տանես հեռա-
գրատուն : Հեռագրի բովանդակութիւնը
այս էր. « Նորին Կայսերական Բարձրու-
թիւն, մեծ իշխանուհի Տատիանա Նիկո-
լաեւնային : Գնացել էի Ս. Բարթուղի-
մէոս Առաքեալի հինաւուրց վանքը. կա-
տարեցի մաղթանք Նորին Կայսերական
Մեծութեան, Կայսերական Տան անդամ-
ների արեւչատութեան եւ ռուսական
զօրքի յաղթանակի համար : Խնդրում եմ
ի դիտութիւն յայտնէք Նորին Կ. Մ. :
Զերդ Բարձրութեան անուան կոմիտէից
չենք ստացած դաղթականական դպրոցնե-
րին յատկացուած դրամը : Խնդրում եմ
Զերդ Բարձրութեան կարգադրութիւնը,
նկատի առնելով, որ ես չարունակ չըլա-
յում եմ, խնդրում եմ հեռա-
գիրս պատասխանը ուղարկէք գեներալ
Զերնոզուբովի միջոցով :

Աղօթարար՝ Ներսէս Արքեպիսկոպոս » :

Երրորդ օրը, ճաշի ժամին, գեներալ
Զերնոզուբովը պաշտօնապէս հաղորդուած,
կուրծքը զարդարուած չքանշաններով
գալիս է Հաֆթուան եւ կանգ առնում Ա-
ռաջնորդարանի դրանը : Ես իջնում եմ
դիմաւորելու :

— Նորին Սրբազնութիւնը տո՞ւն է :

— Այո, պատասխանում եմ :

Ներսէս Սրբազանը դիմամբ 5 – 7 րո-
պէ ուշ է դուրս գալիս ընդունարանը :
Զերնոզուբովը Սրբազանին աչքը համբու-
րելուց յետոյ, ասում է .

— Զերդ Սրբազնութիւնը հեռագիր ու-
ղի Նորին Կայսերական Բարձրութիւն մեծ
իշխանուհի Տատիանա Նիկոլաեւնայից .
աճապարելի բերել ու յանձնել :

Սրբազան Հայրը հեռագիրը վերցնում
ու բարձրաձայն կարդում է. «Գեներալ
Զերնոզուբովին , յանձնելի Նորին Սըր-
բազնութիւն Ներսէս արքեպիսկոպոսին :
Զեր հեռագիրը ստացայ, մաղթանքի հա-
մար յայտնեցին Ն. Կ. Մ. հօրս, որ
յայտնէց իր գոհունակութիւնը : Գաղթա-
կանական դպրոցների դրամին մասին
կարգադրեց անմիջապէս փոխադրել :
Խնդրում եմ Զերդ Սրբազնութիւնից՝ ինչի
որ կարիք ունենաք դիմէք մեզ : Ցանձնե-
լով ինձ ձեր աղօթքներին. ՏԱՏԻԱՆԱ» :

Հեռագրի ընթերցումից յետոյ, ունե-
նում են մասնաւոր խօսակցութիւն, որի
ընթացքում գեներալ Զերնոզուբովը ա-
սում է .

— Զերդ Սրբազնութիւն, ես այստեղ
եմ, ինչի կարիք ունենաք՝ խնդրեմ դի-
մէք ինձ, իսկոյն կը կատարուի : Կարիք
չունիք Պետրոգրադ դիմելու :

Եւ հրաժեշտ է առնում ու գնում : Ես
տանում եմ ճանապարհում, բարձրանում
եմ վերեւ, տեսնում Սրբազան Հայրը՝ ու-
րախ տրամադրութեան տակ քայլում է :
Է՛, գնաց այս, Սրբազան Հայր : «Դէ՛
ֆո հէրը աւիծուած, կը կակղես, եւ
կ'աւցնիս», պատասխանեց :

Այդ օրուանից մինչեւ Նիկոլա ցարի
գահընկէց լինելը գեներալ Զերնոզուբովը
եղաւ Ներսէս արքեպիսկոպոսի կամակա-
տարը :

1915ին, երբ դաղթականութիւնը վե-
բադառնում է Իրան, Ներսէս արք.ը չըր-
ջագայում է Սալմաստ, Ուրմիա, Խոյ
դաղթականութեան տնտեսականի խնդ-
րով : Տաճիկները, Ուրմիայում եղած ժա-
մանակ, ձերբակալում են մի քանի հա-
յերի, որոնցից մի երկուսին կախաղան են
բարձրացնում, սարսափ ազդելու համար :
Տաճկաց հրամանատարը երկու միմեանց
դրացի Հայերի կանչում է : Երկուսն էլ
գնում են՝ համոզուած լինելով, որ այլ –
եւս պիտի չվերադառնան : Սրանցից մէկը
ճանապարհին հանդիպած մէկին ասում
է .— Մեզ կանչեցին, դիտենք որ պիտի
չվերադառնանք, խնդրում եմ այս երեք
տաճկական ոսկին եւ ժամացոյցս տաք
էր թէ նոյն օրը կը տեսնեմ էֆրոյին ,
կ'ասեմ որ ամբողջ դիշերը մտածել եմ
նրա մասին եւ իմ հոգում անընդհատ հն-
չել է նրա նուագը : Գնալով նրանց տան
կողմը, ուրախութեամբ եւ քաղցր եր-
կիւղով պատկերացնում էի հանդիպումը
եւ իմ ասելիքը , եւ նոյն իսկ մեր թաղա-
մասի հին, նեղ, չսալահատակուած փո-
ղոցներում յաճախ չուրջս էի նայում՝
պատահաբար նրան տեսնելու յոյսով :
Բայց չհամարձակուեցի նրանց տանը մօ-
տենալ : Կանդնեցի փողոցի անկիւնը՝ եր-
կար սպասելով նրա երեւալուն, բայց մի-
ամիտանակ վախենալով անակնկալ ուէ
ծանօթի հանդիպելուց : Սկզբում թուում
էր որ ամէն պ ւրկեան նա կարող է տնից
դուրս գալ, եւ պատում էի լարուած :
Բայց անցան ժամեր, սկսեցի անհամբեր
դառնալ, ի վերջոյ պիտակցեցի թէ որ –
քան անիմաստ էր այդպէս սպասելը : Հո-
գիս լցնող ոսկեմէուշը աննկատելիօրէն
չքացել էր, մտածում էի սովորական դա-
տողութեամբ ,եւ նոյնիսկ դատապարտում
էի ինքս ինձ՝ հասարակ զանելով իմ ա-
րարքը :Հեռանալով դէպի քաղաք՝ մտա-
ծեցի, թէ էֆրօն դեռ մի օտար, պատա-
հական ծանօթ է, այն էլ միտար Բրուս-
տրի աղջիկը, որի հետ պարզապէս ծա-
նօթացել եմ երէկ իրիկուն, եւ որին թե-
րեւս նորից տեսնեմ յաջորդ չորեքշաբ-
թի :

Նոյնիսկ ափսոսացի առաւօտուայ դա-
տարկ անցկացրած ժամերիս համար , ու-
զեցի վերադառնալ տուն եւ աշխատիլ ,
սակայն ակամայ թափառեցի փողոցնե-
րով, գնացի Նաւահանգիստ, երկար դի-
տեցի նոր ժամանող մի նաւի խարիսխ նե-
տելը բաց ծովում, ուր չորս-հինգ նա-
ւակներ ու մի չոգեմակոյկ, մինչեւ անգամ
չուկայի խայտաբղէտ եւ աղմկոտ եռու-
զեռի մէջ մտայ, եւ ամէն տեղ, չդիտեմ
ինչու, ուշադրութիւնս դրաւեցին ման-
րամասնութիւններ , որոնք առաջ չէի
նկատել : Եւ ինձ թուում էր, թէ վերջ չի
ունենալու այդ օրը ...

Յաջորդ օրերին յաճախակի անցնում էի
նրանց տան առաջով, բայց ոչ մի անգամ
չհանդիպեցի նրան : Արդէն նրա դոյու-
թիւնը անհասատ էր թուում կարծես,
անհունօրէն հեռանում էր նախկին երե-
կոն անցեալի մէջ, բայց ես անհունօրէն
տեսնում էի այն սիրելի էակին, որը
անթերի գիծերով, հարազատ էր ինձ :
Յաճախում էի, անընդհատ երազում : Կամ-
ուրջ թուլացեր էր, անգամ նուագելու ուժ
չունէի : Նկատեցի, որ Դիամանտիսը մի
անգամ , դասի ժամանակ, զարմանքով
դլուխը չարժեց, բայց ոչինչ չասաց : Իսկ
մայրս երբեմն ինձ դիտում էր լուռ,
խուզարկու հայեացքով, եւ ես զգում էի
այդ ու ճնշւում :

Միւս չորեքշաբթի օր, երեկոյեան ,
դողացող սրտով չտապեցի Բրուստրի
տունը : Էֆրոյի դոյութիւնը անհասատա-
տարկ անցկացրած ժամերիս համար , ու-
զեցի վերադառնալ տուն եւ աշխատիլ ,
սակայն ակամայ թափառեցի փողոցնե-
րով, գնացի Նաւահանգիստ, երկար դի-
տեցի նոր ժամանող մի նաւի խարիսխ նե-
տելը բաց ծովում, ուր չորս-հինգ նա-
ւակներ ու մի չոգեմակոյկ, մինչեւ անգամ
չուկայի խայտաբղէտ եւ աղմկոտ եռու-
զեռի մէջ մտայ, եւ ամէն տեղ, չդիտեմ
ինչու, ուշադրութիւնս դրաւեցին ման-
րամասնութիւններ , որոնք առաջ չէի
նկատել : Եւ ինձ թուում էր, թէ վերջ չի
ունենալու այդ օրը ...

Յաջորդ օրերին յաճախակի անցնում էի
նրանց տան առաջով, բայց ոչ մի անգամ
չհանդիպեցի նրան : Արդէն նրա դոյու-
թիւնը անհասատ էր թուում կարծես,
անհունօրէն հեռանում էր նախկին երե-
կոն անցեալի մէջ, բայց ես անհունօրէն
տեսնում էի այն սիրելի էակին, որը
անթերի գիծերով, հարազատ էր ինձ :
Յաճախում էի, անընդհատ երազում : Կամ-
ուրջ թուլացեր էր, անգամ նուագելու ուժ
չունէի : Նկատեցի, որ Դիամանտիսը մի
անգամ , դասի ժամանակ, զարմանքով
դլուխը չարժեց, բայց ոչինչ չասաց : Իսկ
մայրս երբեմն ինձ դիտում էր լուռ,
խուզարկու հայեացքով, եւ ես զգում էի
այդ ու ճնշւում :

Միւս չորեքշաբթի օր, երեկոյեան ,
դողացող սրտով չտապեցի Բրուստրի
տունը : Էֆրոյի դոյութիւնը անհասատա-
տարկ անցկացրած ժամերիս համար , ու-
զեցի վերադառնալ տուն եւ աշխատիլ ,
սակայն ակամայ թափառեցի փողոցնե-
րով, գնացի Նաւահանգիստ, երկար դի-
տեցի նոր ժամանող մի նաւի խարիսխ նե-
տելը բաց ծովում, ուր չորս-հինգ նա-
ւակներ ու մի չոգեմակոյկ, մինչեւ անգամ
չուկայի խայտաբղէտ եւ աղմկոտ եռու-
զեռի մէջ մտայ, եւ ամէն տեղ, չդիտեմ
ինչու, ուշադրութիւնս դրաւեցին ման-
րամասնութիւններ , որոնք առաջ չէի
նկատել : Եւ ինձ թուում էր, թէ վերջ չի
ունենալու այդ օրը ...

Յաջորդ օրերին յաճախակի անցնում էի
նրանց տան առաջով, բայց ոչ մի անգամ
չհանդիպեցի նրան : Արդէն նրա դոյու-
թիւնը անհասատ էր թուում կարծես,
անհունօրէն հեռանում էր նախկին երե-
կոն անցեալի մէջ, բայց ես անհունօրէն
տեսնում էի այն սիրելի էակին, որը
անթերի գիծերով, հարազատ էր ինձ :
Յաճախում էի, անընդհատ երազում : Կամ-
ուրջ թուլացեր էր, անգամ նուագելու ուժ
չունէի : Նկատեցի, որ Դիամանտիսը մի
անգամ , դասի ժամանակ, զարմանքով
դլուխը չարժեց, բայց ոչինչ չասաց : Իսկ
մայրս երբեմն ինձ դիտում էր լուռ,
խուզարկու հայեացքով, եւ ես զգում էի
այդ ու ճնշւում :

Միւս չորեքշաբթի օր, երեկոյեան ,
դողացող սրտով չտապեցի Բրուստրի
տունը : Էֆրոյի դոյութիւնը անհասատա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Բայց այդ օրը ես չկարողացայ աչքս
տիլ, մի քանի րոպէ նուագելուց յետոյ՝
ձեռքս աննկատելիօրէն իջնում էր , ա-
զեղը կախւում , աչքերս սեւեռւում էին
մի կէտի եւ չարունակւում էր երազան-
քը, մինչ գամաւներն անընդհատ ելեւէ-
ջում էին լսողութեանս մէջ : Թօթափում
էի ինձ, չարունակում պարապել , բայց
քիչ յետոյ նորից նոտային տետրակի զոյդ
էջը հեռանում էր տարածութեան մէջ ,
նոտաների խիտ չարքերը կենդանանում
էին, կերպարանափոխւում, եւ տեսնում
էի էֆրոյի չարժուող մատներն ստեղների
վրայ, տեսնում նրա դէմքը, որ չրջւում
էր դէպի ինձ, ժպտում քողադերծուող ու-
րախութեամբ, մինչ ես անչարժ, կլան-
ուած նայում էի նրա դեղեցկութեանը ,
նրա դեղեցիկ երաժշտութեանը ... ի
վերջոյ, գրեթէ անզգալաբար, ջուխակը
դրի տուփի մէջ եւ անից դուրս եկայ դի-
նով մարդու նման, մեքենարար ինչ որ
պատասխան տալով մօրս, որ զարմացած
հարցրեց, թէ ո՞ւր եմ գնում : Ինձ թուում
էր թէ նոյն օրը կը տեսնեմ էֆրոյին ,
կ'ասեմ որ ամբողջ դիշերը մտածել եմ
նրա մասին եւ իմ հոգում անընդհատ հն-
չել է նրա նուագը : Գնալով նրանց տան
կողմը, ուրախութեամբ եւ քաղցր եր-
կիւղով պատկերացնում էի հանդիպումը
եւ իմ ասելիքը , եւ նոյն իսկ մեր թաղա-
մասի հին, նեղ, չսալահատակուած փո-
ղոցներում յաճախ չուրջս էի նայում՝
պատահաբար նրան տեսնելու յոյսով :
Բայց չհամարձակուեցի նրանց տանը մօ-
տենալ : Կանդնեցի փողոցի անկիւնը՝ եր-
կար սպասելով նրա երեւալուն, բայց մի-
ամիտանակ վախենալով անակնկալ ուէ
ծանօթի հանդիպելուց : Սկզբում թուում
էր որ ամէն պ ւրկեան նա կարող է տնից
դուրս գալ, եւ պատում էի լարուած :
Բայց անցան ժամեր, սկսեցի անհամբեր
դառնալ, ի վերջոյ պիտակցեցի թէ որ –
քան անիմաստ էր այդպէս սպասելը : Հո-
գիս լցնող ոսկեմէուշը աննկատելիօրէն
չքացել էր, մտածում էի սովորական դա-
տողութեամբ ,եւ նոյնիսկ դատապարտում
էի ինքս ինձ՝ հասարակ զանելով իմ ա-
րարքը :Հեռանալով դէպի քաղաք՝ մտա-
ծեցի, թէ էֆրօն դեռ մի օտար, պատա-
հական ծանօթ է, այն էլ միտար Բրուս-
տրի աղջիկը, որի հետ պարզապէս ծա-
նօթացել եմ երէկ իրիկուն, եւ որին թե-
րեւս նորից տեսնեմ յաջորդ չորեքշաբ-
թի :

Նոյնիսկ ափսոսացի առաւօտուայ դա-

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Բայց այդ օրը ես չկարողացայ աչքս
տիլ, մի քանի րոպէ նուագելուց յետոյ՝
ձեռքս աննկատելիօրէն իջնում էր , ա-
զեղը կախւում , աչքերս սեւեռւում էին
մի կէտի եւ չարունակւում էր երազան-
քը, մինչ գամաւներն անընդհատ ելեւէ-
ջում էին լսողութեանս մէջ : Թօթափում
էի ինձ, չարունակում պարապել , բայց
քիչ յետոյ նորից նոտային տետրակի զոյդ
էջը հեռանում էր տարածութեան մէջ ,
նոտաների խիտ չարքերը կենդանանում
էին, կերպարանափոխւում, եւ տեսնում
էի էֆրոյի չարժուող մատներն ստեղների
վրայ, տեսնում նրա դէմքը, որ չրջւում
էր դէպի ինձ, ժպտում քողադերծուող ու-
րախութեամբ, մինչ ես անչարժ, կլան-
ուած նայում էի նրա դեղեցկութեանը ,
նրա դեղեցիկ երաժշտութեանը ... ի
վերջոյ, գրեթէ անզգալաբար, ջուխակը
դրի տուփի մէջ եւ անից դուրս եկայ դի-
նով մարդու նման, մեքենարար ինչ որ
պատասխան տալով մօրս, որ զարմացած
հարցրեց, թէ ո՞ւր եմ գնում : Ինձ թուում
էր թէ նոյն օրը կը տեսնեմ էֆրոյին ,
կ'ասեմ որ ամբողջ դիշերը մտածել եմ
նրա մասին եւ իմ հոգում անընդհատ հն-
չել է նրա նուագը : Գնալով նրանց տան
կողմը, ուրախութեամբ եւ քաղցր եր-
կիւղով պատկերացնում էի հանդիպումը
եւ իմ ասելիքը , եւ նոյն իսկ մեր թաղա-
մասի հին, նեղ, չսալահատակուած փո-
ղոցներում յաճախ չուրջս էի նայում՝
պատահաբար նրան տեսնելու յոյսով :
Բայց չհամարձակուեցի նրանց տանը մօ-
տենալ : Կանդնեցի փողոցի անկիւնը՝ եր-
կար սպասելով նրա երեւալուն, բայց մի-
ամիտանակ վախենալով անակնկալ ուէ
ծանօթի հանդիպելուց : Սկզբում թուում
էր որ ամէն պ ւրկեան նա կարող է տնից
դուրս գալ, եւ պատում էի լարուած :
Բայց անցան ժամեր, սկսեցի անհամբեր
դառնալ, ի վերջոյ պիտակցեցի թէ որ –
քան անիմաստ էր այդպէս սպասելը : Հո-
գիս լցնող ոսկեմէուշը աննկատելիօրէն
չքացել էր, մտածում էի սովորական դա-
տողութեամբ ,եւ նոյնիսկ դատապարտում
էի ինքս ինձ՝ հասարակ զանելով իմ ա-
րարքը :Հեռանալով դէպի քաղաք՝ մտա-
ծեցի, թէ էֆրօն դեռ մի օտար, պատա-
հական ծանօթ է, այն էլ միտար Բրուս-
տրի աղջիկը, որի հետ պարզապէս ծա-
նօթացել եմ երէկ իրիկուն, եւ որին թե-
րեւս նորից տեսնեմ յաջորդ չորեքշաբ-
թի :

Նոյնիսկ ափսոսացի առաւօտուայ դա-

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԷԿ ԵՒ ՎԱՂԸ

Օրուան հրատապ հարցն է Ե. Հանրա-
պետութեան Սահմանադրութիւնը : Ստո-
րեւ կը ներկայացնենք վաղուան Սահմա-
նադրութեան գլխաւոր կէտերը եւ երէկ –
ուանին հետ ունեցած տարբերութիւննե-
րը :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ կ'ընտրուի եօթը տարուան համար, ժողովէ մը բաղկացած՝ երեսփոխաններէն եւ ծե-րակուտականներէն, ընդհանուր խորհրդականներէ, Անդրծովեան Ֆրանսայի ժողովներու անդամներէն եւ թաղապետական խորհրդականներու պատուիրակներէն : Քուէարկութիւն՝ երկու անգամ (առաջին անգամ բացարձակ մեծամասնութիւն, երկրորդ անգամ՝ համեմատական) : Ունի վեց գլխաւոր իրաւասութիւններ .—

Ա) Նշանակել վարչապետը եւ այս վերջինին թելադրանքով միւս նախարարները : Վերջ տալասոնց պաշտօնին, նախագահել Նախարարաց Խորհուրդին :

Բ) Օրէնքները հռչակել, պահանջել երկրորդ քննութիւն մը Խորհրդարանէն , որ չի կրնար մերժել :

Գ) Հանրաքուէի ենթարկել որեւէ ծրագիր որ կապ ունի հանրային իրաւասութեանց կազմակերպութեան հետ, բայց այս՝ կառավարութեան կամ երկու ժողովներուն առաջարկով :

Դ) Լուծել ժողովը՝ օրէնսդրութենէն մէկ տարի ետք, խորհրդակցաբար՝ վարչապետին եւ երկու ժողովներու նախագահներուն :

Ե) ԺԱՆՐԱԿՇԻՌ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐՈՒ տակ (ներքին կամ արտաքին տպղնապ) պայմաններու պահանջած միջոցները ձեռք առնել Վարչապետին, երկու ժողովներուն եւ սահմանադրական կոմիտէին հետ խորհրդակցելէ ետք՝ պատգամով մը տեղեկացնել ազգին :

Է) ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ եւ վաւերացում դաշնագրերու : Բանակներու ընդհանուր հրամանատարը կը մնայ :

1946ի Սահմանադրութեամբ Նախագահը կ'ընտրուէր եօթը տարուան համար խորհրդարանին կողմէ եւ մէկ անգամ միայն վերընտրելի էր :

Կը վաւերացնէր դաշնագրերը բայց միջազգային բանակցութիւններէն միայն տեղեակ կը պահուէր :

Կը նշանակէր վարչապետը բայց ժողովը պէտք է վաւերացնէր : Իսկ Գ. Դ. եւ Ե. պարբերութիւնները բոլորովին նոր են :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գործադիր իշխանութիւնն է : Այսինքն
կը վարէ երկրին քաղաքականութիւնը :
Վարչապետը կը վարէ կառավարութեան
դործունէութիւնը : Կառավարութիւնը
պատասխանատու է Ազգ. Ժողովին առ-
ջեւ :

Վարչապետը կրնայ (դահլիճին հետ
խորհրդակցելէ ետք) խնդրոյ առարկայ
ընել կառավարութեան դոյութիւնը , իր
վարած քաղաքականութեան վաւերացու-
մը պահանջելով :

Նախարարական պաշտօնը խոտոր կը
համեմատի երեսփոխանական պաշտօնին
հետ . այն երեսփոխանը որ նախարար
կը դառնայ՝ կը դադրի երեսփոխան ըլ-
լալէ եւ իր աթոռին կը տիրանայ ան՝ որ
ընտրական ցանկին վրայ իրեն կը յա-
ջորդէր :

1946ի ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչապետը նշանակուած Հանրապե-
տութեան Նախագահէն պէտք է վաւե-
րացուէր Ազգ. Ժողովէն որուն կը ներ-

ԿՅՈՒՐԻ

Ֆ. ՀԱՍՈՒ

ԺԱՊ.

ՆԱՂՈՒՄՎԱԾ ՂՈՒԿԱՍՎԱԾ

— Ես գեթ մի պրկեմ չո՛ր ծիծաղ։ Ինչո՞ւ ես ինձ այդպես նայում, Աղուն, — ասաց Լուսիկ իսկապես։

— Ես մի որբուհի մի՞այն եմ։ Ինձ նո՛ւյնպես ծնողներ են եղել, ինչպես քեզ։ Ես էլ ունեցել եմ հայրիկ ու մայրիկ, որոնք ինձ շատ են սիրել։ Ես էլ ունեցել եմ տուն, ուր ապրում էի ուրախ ու անհոգ։ Ես էլ ունեցել եմ ընկերներ, որոնց հետ խաղում էի։ Ես էլ ունեցել եմ ամեն ինչ, ինչ որ ունի ամեն մի աղջիկ։ Բայց հիմա ես ոչինչ չունեմ։ Ես ոչ հայրիկ ունեմ, ոչ մայրիկ, ոչ տուն, ոչ ընկերներ, ոչ խաղալիքներ։ Ես ոչինչ չունեմ։ Ես ամենաաղքատ աղջիկն եմ աշխարհում։ Ես ամենաթշվառ աղջիկն եմ աշխարհում։ Ես ամենաանօգնական աղջիկն եմ աշխարհում։ Ես ամենաանտանելի աղջիկն եմ աշխարհում։ Ես ամենաանտանելի աղջիկն եմ աշխարհում։ Ես ամենաանտանելի

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ բրիտանական ուժերը կը–բաժակ բացին երեք հազարի հասնող Յոյներու բազմութեան մը վրայ՝ երբ անզլիացի զինուոր մը յարձակում կրեց։ Երի – տասարդ Յոյն մը սպաննուեցաւ եւ ուրիշ մը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ, կը հաղորդեն պաշտօնապէս։ Յոյներու համաձայն՝ մէջազէսը պատահած է, երբ զինուորները փորձած են ձերբակալութիւն – ներ կատարել։ Մակարիոս Արք. Անդ – լիացիներուն առաջարկեց, որ խորհրդա – րանական յանձնախումբ մը կազմուի՝ քննութիւններ կատարելու համար կըղ – պիին մէջ։ Յունաստանի Վարչապետ Գա – րամանլիս իր կարգին կոչ մը ըրաւ՝ որ Կիպրոսի Յոյները հանդարտին։

ԼՈՆՏՈՆի մէջ կը հաստատուի թէ Քու – վէյթ պիտի չյարի Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան։

ԹՈՒՐԻՒՈՅ մայրաքաղաքին մէջ «Ազգ. Փրկութեան Կոմիտէ» մը թռուցիկներ ցրուեց՝ ժողովուրդը հրաւիրելով որ ի – բաքի նման յեղափոխութիւն մը ընէ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու հո – գի, որմէ ետք յայտարարուեցաւ թէ թռուցիկներու հեղինակները «ոչ թուրք ուսանողներ» են։ Միւս կողմէ ժողովր – դական – Հանրապետական կուսակցու – թեան երեսփոխանները անգամ մը եւս պահանջեցին որ Օգոստոս 27ին դումար – ուի Խորհրդարանը։

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ, Հնդկաստանի Վար – չապետ Նեհրուին ղրկեց նամակ մը, ուր կ'առաջարկէ որ ՄԱԿի Ընդհանուր ժողո – վը դումարուի՝ քննելու համար Միջին Ա – րեւելքի տագնապը։

ԹԻՊԵԹի մէջ կատաղի բախում մը պատահեցաւ Զինապիներու եւ Թիպեթցի – ներու միջեւ. յիսուն հազար Զինապիներ եւ 15 հազար Թիպեթցիներ սպաննուեցան կռիւներու ընթացքին։

ԻՍՐԱՑԼԻ Վարչապետը՝ Պէն Կուրիոն, նամակ մը գրած էր Խրուշչեւի, որ միջա – մտութիւն մը ընէ՝ Նասր – Պէն Կուրիոն հանդիպումի մը համար։ Գահիրէի մէջ կը յայտարարեն, թէ այդ խնդրանքը մերժուած է, որովհետեւ Նասր եւ Խրուշ – չեւ գիտեն թէ Իսրայէլը «աչխարհակալ – ներու կամքն կատարելու» է Միջին Արեւել – քի մէջ։

ԱՄՄԱՆի մէջ կը յայտարարուի, թէ հաւանական է որ Միացեալ Նահանգները տնտեսական նոր օգնութիւն մը ընեն Յոր – դանանի, բայց ամերիկեան բանակներ պիտի չզրկուին Հիւսէյն թագաւորի պաշտպանութեան համար։

Ֆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Նախկին Ռազմիկներու Կոմիտէի նախագահ մատչել Վասիլիեւ – քի հրաժարեցաւ իր պատճառ՝ «առող – ջական» պատճառներով. նոյն պաշտօնը յանձնուեցաւ մատչել Մերեցքովի։

ԱԼՃԻրի մէջ «Ֆրանս – Օպսերվաթէօր» եւ «Քանար Անչէնէ» պրաւուեցան առջի օր։

ՕՄԱՆի «ազգայնական»ները կը չարու – նակեն ահարեկչական իրենց գործունէու – թիւնը. առջի օր ուժանակով պայթեցու – ցին քարիւղի ընկերութեան մը պրասէն – եակը։ Բրիտանական կառավարութիւնը որոշեց զօրացնել Օմանի իր ուժերը։

ԱԼՃԵՐԻՈՅ մէջ ըմբոստները կը չա – բունակեն իրենց գործունէութիւնը. Օ – բանի եւ Ալժերուայի մէջ բանակին հետ պատահած բախումներու ընթացքին 28 ապստամբներ սպաննուեցան։ Գրաւուած են բազմաթիւ զէնքեր։

Տէր եւ Տիկին կարապետ Նալարէթեան եւ Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Սմաճեան յա – ւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ազ – գականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 31ին Ա – պըվիլ, 62 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը երկուշաբթի, Օգոստոս 4ին, ժամը 10·45 Ապըվիլ։

Հաւաքուիլ Օթել – Տիէօ։

Մասնաւոր մանրամասնութիւններու չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՆՈՒԷՐ

Պ. Օննիկ Եկանեան իր ծնողքին յիշա – տակին տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ հանգուցեան տուներուն։ (Ստանալ «Ցա – ռաջ»էն)։

Օր. ՌՈԶԻԿ ԻՆՃԷԵԱՆ
ՂԱԶԱՐ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Կիւմիւշլեանի։

Կրբնոպոլը 26 Յուլիս, 1958

×

Այս առթիւ հետեւեալ նուիրատուու – թիւնները եղած են.—

ՄՇԱԿՈՅԹի ՏԱՆ ՖՈՆՏԻՆ.— Պ. Պ. Սարգիս Կիւմիւշլեան հինգ հազար ֆր., Ղազար Մարտիրոսեան երեք հազար, Արթահամ Մարտիրոսեան 2500, Ղազարոս Գալաքճեան (Փարիզ) 2000, , Մանուկ Մանուկեան (Սէնթ Էթիէն) 3000, դու – մար 15·500 ֆրանք։

Կրբնոպլի Կապ. Խաչի դպրոցի փոնտին. Պ. Յարութիւն Թիւթիւնճեան հինգ հա – զար, Տէր եւ Տիկին Ա. Մարտիրոսեան երեք հազար, Պ. Պարոյր Մխաքճեան եր – կու հազար, դումար 10·000 ֆրանք։

Կրբնոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին. Պ. Պ. Ղազար Մարտիրոսեան, Արթահամ Մարտիրոսեան, Մարի Քիւրքճեան երկու հազարական, Պ. Պ. Ռ. Քիւրքճեան, Լո – եսմա, Սալավանեան, Սիմոնեան հազա – րական, Մարիկօ Գոմպ 1500, Տիկին Վ. Ինճէեան, Պ. Պ. Լեւոն Գաթաքճեան, Շընըվա հազարական, դումար՝ 14·500։

Կրբնոպլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին.— Օր. Ալիս Մարտիրոսեան հազար, Պ. Ռի – չար հազար ֆրանք։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր Ենթ. յաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ա. Պեհիկեանի իրենց եղբօր՝ Հայկ Պե – հիկեանի մահուան առթիւ։ Նոյն առթիւ Սէնթ Անթուանի ընկեր Կարօ Ենթ. յա – ւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Ա. Պեհիկ – եանի եւ ընտանիքին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը չնորհա – կալութեամբ սասցած է փոխան ծաղկէ – պսակի հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ Պ. Երուանդ Մկրտիչեանի մահուան ա – ռիթով.— Պ. Պ. Արթունի Զրբաչեան երկու հազար ֆրանք, ասկերիչ Ցակոբ Փափազեան հազար, Բարսեղ Մաչոյեան հազար (հայերէնի դասընթացքին)։

×

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Պ. Երուանդ Մկրտիչեանի մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի Պ. Մխրան Հայապործեան Մոնմորանսիի եւ Անթիլիի Մերանոցներուն կը նուիրէ 2500ական ֆրանք։ Նոյն առիթով եւ նոյն նպատակով Պ. Դանիէլ Եղիչեան Հայ – Բոյժին կը նուիրէ հազար ֆր.։ Ստանալ «Ցառաջ»էն։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաս – տատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քալորէայի։

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչ – խարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։

1 Պուլըվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի։ Հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172։

Հաղորդակց.— Էկլիպ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն։

Հերոսներուն Օրը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն կը տօնէ Խանասորի արշաւագիրին 61րդ տա – րեդարձը։

Մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սե – րունդի Շ. Միսաճեան խումբին։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Փէրէյի Մայրապետներուն վանքին մօտը, գովա – սուն անտառին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԿՕՇԿԱՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերուն – դի կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայ – կական չուրջպար եւ եւրոպական պարեր։

Տեղւոյն վրայ կը գտնէք առատ ուտելիք եւ գով ըմպելիներ։

Ծանօթ.— Օթօքառ առնել Ասիւրանս Միւթիւէլին առջեւէն, իջնել Սէն Փէրէ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՋԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՒԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն։

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նը – ման փոփոխութիւնները, այլ՝ միայն գը – րաւոր։ Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Օգոս – տոս վեցին, կառ տը Լիոն պտնուիլ ոչ ա – ւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որ – պէսզի ի կարելի ըլլայ անմիջապէս ներս մտնել։ Հաւաքատեղի Փլաս տը Լ'Օռլօժ։

Լիոնի չրջանի պղտիկներու մեկնում 4 Օգոստոսին։ Ժամը ճիշդ 16ին պտնուիլ Փէռաչի կայարանի ժամացոյցին տակ։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Օգափոխութեան համար Մարսէյլի մէջ, կեղրոնը, երեք սենեակ, խոհանոց, հազար ֆրանք օրական։ Գրել՝ Խաչերեան

9, Rue Nationale, Marseille

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակա – միւհները, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Զաւարեան, Ակնունի, Համազասպ եւ Գէորգ Զաւուշ, Այս Շաբաթ, ժամը 21ին։

Նիկոլ – Դուման, Վռամեան եւ Արամ Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ։

Մուրատ, Քրիստափոր եւ Հայաստան 9 Օգոստոս Շաբաթ, ժամը 21ին։

Թաթուլ, Ընկեր Կարօ, 10 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Վարանդեան, Ընկ. Ց. Օ.ի բնակարա – նը 11 Օգոստոս, երկուշաբթի իրիկուն։

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. ժողովի պատգամաւոր ընկերները։

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Վահրանեան» կո – միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բո – լոր ընկերները, այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օ – րակարգ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շա – բաթ, ժամը 21ին, Հայ մատրան մէջ։

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է։

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Քիւ 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս).— *Ներքին Վէհափա – ռութիւն Աչխատանքը* (Շ. Նարդունի). — *Կեղծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ* (Տքթ. Յովսեփեան).— *Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին* (Տոքթ. Թոսքան).— *Ե – րեակայութեամբ հիւանդ* (Տոքթ. Գա – լուստեան).— *Ինչէ՞ն մեռաւ* (Փրոֆ. Սի – մոնէն).— *Մարզական ընախօսութիւն* (Տոքթ. Նաւասարդ).— *Մատենիկ խմա – տութեան*.— *Ազգ* (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— *Ջուրով թունաւորում* (Տոքթ. Պուրէ).— *Արեւի լոգանք* (Տոքթ. Սերոբեան).— *Աբաս – Թուման* (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— *Երախա – յին առողջութեան Նչանները* (Տոքթ. Նի – զէ).— *Գարեջուր* (Տոքթ. Քորոն).— *Ի՞նչպէս օգնել կայծակնահարին* (Խա – չուհի)։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒՋՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցնե – րուն համար (Անթիլի եւ Մոնմորանսի)։ Ներկայանալ ամէն օր Աղբատախնամի դրասենեակը՝ 32 բիս տը Թրէվիզ, Փա – րիզ (9)։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

ՁԵՐ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻԶՈՑԻՆ

Դիմեցէք՝

Ն. ԹՐՆԿՐԵԱՆԻ
11, Rue des Pyrénées, Lourdes

Միակ հայ վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք Սէնթ Պէրնատէթի եւ Փիրէնէի Ամէն տեսակ գեղեցիկ յիշատակներ եւ նուէրներ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

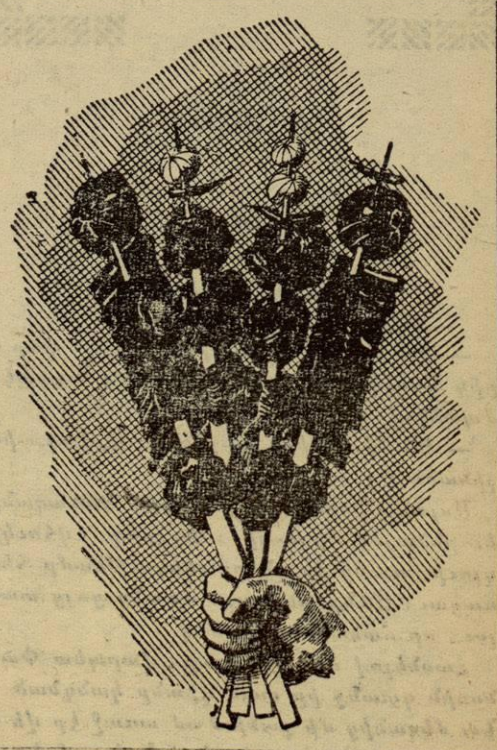
Ֆրանսական – Հայկական եւ կովկաս – եան ընարէ կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31-21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաչլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ DIMANCHE 3 AOUT 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8259 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4060

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊՐԻ՞Ն ՄԵՐ ԽԱՉՈՒՀԻՆԵՐԸ

Մինչ Փարիզէն ու գաւառէն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տղաքն ու աղջիկները խուռներամ կը հասնին Փալատրիւի լիճին զեղածիծաղ ափերը, Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի օգափոխու-թեան կայանը վարը՝ երկուշաբթի կ'ընդունի իր երկրորդ կարաւանը :

Այսպէս ուրեմն, ամառուան եղանակը հնարաւորութիւն կուտայ հարիւրաւոր չափահաս ու անչափահաս հայորդիներու ո՛չ միայն փաքուր օդ ծծելու եւ կազդուրելու քաղաքներու ժխորէն հեռու՝ քնութեան աքանչելիքներով եւ ակնապարբ տեսարաններով օժտուած վայրերու մէջ, այլ ամբողջ ամիս մը վայելելու հայկական միջավայրի մը քաղցրութիւնն-ը :

Երեսուն տարեկան է արդէն Ֆրանսա-հայ կապոյտ Խաչը, որուն հիմը դրուեցաւ Փարիզի մէջ 1928ին՝ ողբացեալ Ար-շակ Զամալեանի կողմէ՝ իբրեւ մասնա-ճիւղ Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչին :

Աղնուապետական Փարիզը ունէր արդէն Հայ Կարմիր Խաչ մը, որ Հայաստանի Հանրապետութեան ազատ օրերուն դեղո-բայք կը ղրկէր դէպի հայրենիք :

Այս «Խաչ»ը չէր կրցած դուրս ելլել իր սեղմ շրջանակէն՝ դառնալու համար ժա-ղովրդական կազմակերպութիւն մը :

Նորակազմ «Կարմիր Խաչ»ին վերա-պահուած էր այդ :

Սկիզբի տարիներու «կարմիր» յորջոր-ջումը յետագային վերածուեցաւ «Կա-պոյտ»ի՝ չշփոթուելու համար աղնուական տիկիններու համանուն «խաչ»ին հետ : Ա-մերիկայի Հայ Կարմիր Խաչն ալ դարձաւ « Հայ Օգնութեան Միութիւն » : Անկախ պետականութենէ զուրկ ազգերը իրա-ւունք չունին կազմելու ինքնուրոյն «Կար-միր Խաչ»եր, որ կապուած ըլլան ժընեւի միջազգային կեդրոնին :

Ուստի նոյն նպատակին ծառայող հայ-կական կազմակերպութիւնները համա-ձայն երկրի կը կոչուին «Հայ Օգնութեան Մարմին» (Ամերիկա), «Գթութեան Խաչ» (Սուրիա – Լիբանան), «Օգնութեան Խաչ» (Եգիպտոս), «Հայ Կարօտելոց Խնամա-կալութիւն» (Իրաք) եւ «Կապոյտ Խաչ» (Ֆրանսա) :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը իր հիմնար-կութեան առաջին օրէն սկսաւ խոր ար-մատ ձգել մեր գաղութին մէջ՝ փարիզէն մինչեւ գաւառի բոլոր հայաշատ կեդրոն-ները :

Կապոյտ Խաչի մեր քոյրերը հիւանդնե-րու եւ ազքատներու արցունքները սրբելէ զատ՝ ստանձնած են նուիրական պարտա-կանութիւն մը, — ապրուստ հայանում :

Ու ապրուստ հայանում կը նշանակէ հայ-կական ոգի ներշնչել մեր նորածնին սե-փունդին :

Հայերէնի դասընթացքները ուրիշ մէկ երեան են իր գործունէութեան, արժանի ամէն գնահատանքի :

Իսկ մանուկներու Օգափոխութեան կա-յանը — մասնաւորապէս վերջին տաս-նամեակին — բացառիկ ճիգ եւ զոհողու-թիւն պարտադրած է իրեն :

Սեփականատէր զարձած ընդարձակ շէնքի մը՝ ժիւրայի գեղատեսիլ բար-ձունքներուն վրայ՝ Կապոյտ Խաչը տար-ուէ տարի մեծ ծախքեր կ'ընէ անոր նո-րոգութեան ու կահաւորման համար : Որ-պէսզի աւելի հանդստաւէտ պայմաններ ապահովէ իր խնամքին յանձնուած հայ մանուկներուն ու աղջնակներուն :

Պատիկները տուն կը վերադառնան՝ թրծուած հայկական ոգիով, իրենց հետ տանելով հայերէն լեզուի եւ ազգային երգերու զեղեցիկ պաշար մը : Ու անոնք ռանալի, փաղցր յիշատակները :

Ապրի՛ն մեր Խաչուհիները :

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒ ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ

•

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՈՐ ՈՒԺԵՐ ՅԱՄԱՔ ԵԼԱՆ

Զօր. Շեհապի ընտրութեան յաջորդած 24 ժամուան հանդարտութիւնը Պէյրութի մէջ խանգարուեցաւ երկու ռումբերու պայթիւնով :

Ուրբաթ կէսօրին յաջորդաբար պայ-ծան երկու ռումբեր՝ խանութի մը մէջ : Բազմաթիւ վաճառատուներ քարուքանդ եղան եւ հսկայ չէնքը մեծապէս վնաս-ուեցաւ : Հրդեհ մը ծայր տուաւ՝ բայց կարճ ժամանակի մէջ կարելի եղաւ ա-ռաջքն առնել : Երկու հոգի սպաննուեցաւ. բազմաթիւ ծանր վիրաւորներ կան :

Այս ոճրափորձը ծանր ազդեցութիւն գործեց մայրաքաղաքին մէջ, ուր կը մը-տածէին թէ Զօրավարին ընտրութենէն եաք ամէն ինչ կարգի պիտի դրուի եւ խաղա-ղութիւնը վերահաստատուի երկրին մէջ :

Երկու պայթիւններէն եաք Պէյրութի հրապարակը, որ կը յորդէր երջանիկ մարդերով, քանի մը վայրկեանի մէջ պարպուեցաւ, մինչ վաճառորդները փա-կեցին իրենց երկաթեայ դուռները :

Այսուհանդերձ, կը կարծուի թէ այս ոճրափորձը ապստամբութեան պարագլը-լուխներուն կողմէ հրահանգուած չէր : Հաւանական է որ ռումբերը արձակող-ները «անկախ» ըմբոստներ են, որոնք դոհ չեն մնացած Շեհապի ընտրութենէն :

Նախագահ Շամուն կը մտածէ պաշտօ-նական այցելութիւն մը տալ Միացեալ Նահանգներ : Մինչեւ Սեպտեմբեր 23, երկրին օրինաւոր դեկավարն է ան եւ հրաժարելու նպատակ չունի : Ապստամբ-ները դէնքերը վար չեն դներ, այնքան ա-տեն որ Շամուն չէ մեկնած : Ընդհակառակն, հաւանական է որ Սամի Սոլհի կառավա-րութիւնը հրաժարի, քանի որ վարչա-պետը դէմ էր Զօրավարին ընտրութեան : Առջի օր դահլիճը յաջորդաբար երկու ժողով գումարեց, բայց եղրակացութեան մը չհրցաւ հասնիլ :

Շեհապի ընտրութիւնը դոհունակու-թեամբ ղիմաւորուած է որքան Պէյրու-թի, նոյնքան Եղիպտոսի մէջ, ուր մա-մուլը կը յայտարարէ թէ երկու ամիս առաջ զօրավարին թեկնածութիւնը Ամե-րիկացիներուն առաջարկուած էր Նա-խագահ Նասրի կողմէ : Եթէ սուրիական մամուլը համեմատաբար աւելի վերապահ է, յորդանանեան չրջանակները, ընդհա-կառակն, մեծապէս գոհ են ընտրութեան արդիւնքէն :

Գահիրէի թերթերը աւելի առաջ կ'եր-թան, յայտարարելով թէ Շեհապի ընտ-րութիւնը արաբական աշխարհի պատմու-թեան մէջ պիտի մնայ իբրեւ «դարուս կատակը», որովհետեւ ան Նասրի պաշ-պանած թեկնածուն էր : «Ալ Ախպար» կը գրէ .— Պ. Տըլլըսին արձանը պէտք է բարձրացնենք, որուն վրայ պէտք է ար-ձանագրել. «ան օժանդակեց արաբական ազգայնականութեան յաղթանակին » :

Միւս կողմէ ըմբոստներու գաղտնի ռատիօկայանը կոչ մը ըրաւ, չհետեւով թէ ապստամբները իրենց դիրքերուն վրայ ամուր պէտք է կենան՝ այնքան ատեն որ իրենց հետապնդած նպատակները չեն ի-րականացած :

Լիբանանի ամերիկեան բանակին բան-բերը յայտարարեց թէ նոր ուժեր ցամաք եկան : Զինուոր եւ ռազմամթերք : Փոխա-դրակներ առաջին նաւը Պէյրութ հասաւ – հինգշաբթի առաւօտ՝ ու պարպեց 1809 դին-ուոր եւ բանակին մատակարարութեան համար պէտք եղած պիտոյքները : Ոչ մէկ ճշդում եղաւ նոր ուժերու թիւին մասին, բայց բանբերը յայտարարեց թէ ցամա-քահանումը պիտի չարունակուի յաջոր-դարար քանի մը օրերու ընթացքին :

Ամերիկեան ուժերը կեդրոնացած են միջազգային օդակայանին չրջակայքը եւ Անթիլիասի ծովափը : Ինչպէս կը գրէ «Ֆիկարօ», տարօրինակ է նոր ուժերու ժամանումը, այն ատեն՝ երբ Տըլլըս կը յայտարարէ թէ ամերիկեան բանակը պի-տի հեռանայ Լիբանանէն :

× *Պէյրութի կառավարութիւնը յայ-տարարեց թէ որոշած է ճանչնալ Իրաքի Հանրապետութիւնը : Արտաքին նախա-րար Մալիք նամակ մը ղրկեց Իրաքի նոր վարչապետ Քասըմի, «ապահովութեան մաղթանքներ» ընելով :*

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԺՈՂՈՎԸ

Նախագահ Այզընհաուըրի պատասխանը Մոսկուա հասնելէն եաք՝ ՄԱԿի անգլիա-կան եւ ամերիկեան պատգամաւորները առաջարկեցին որ Օգոստոս 12ին գումար-ուի Ապահովութեան Խորհուրդին ժողո-վը : Օգոստոս ամսուան համար Խորհուր-դին նախագահն է Փորժ Փիքօ, որ անդ-եւամերիկեան առաջարկին վրայ ժողովի անդամ-

Օր ըն Օրին

ԱՄԱՆ ՄԸ ՍԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

—o—

— Կարդացի՞ր օրուան ամէնէն կարե-ւոր լուրը ...

—Կոլտմայնի — ներողութիւն — Կոլտ-փայրի բաշխած նուէրներուն մասի՞ն է ակնարկութիւնդ ...

— Ո՛չ... Օդանաւին լուրը ...

— Ո՞ր օդանաւին ...

— Եղբայր , ամերիկեան օդանաւը , որ Հայաստան վար իջաւ :

— Այդ՛, բայց այդ լուրը հինցաւ , նոր ցաւին կը սպասենք ...

— Ինչպէ՞ս թէ հինցաւ... Դուն այդ լուրէն ի՞նչ եզրակացութիւն հանեցիր...

— Եզրակացութի՞ւն... Ըսեմ: Բոլշե-ւիկեան վարչաձեւին տակ· նոյնիսկ Հա-յր, երբեմն, վայրենի կը դառնայ ... Մեր գիւղացիները սաւառնորդներուն վը-րայ յարձակելու եւ ծեծելու իրաւունք չունէին ... Շատ սխալ բան մը ըրին ... Ամօ՛ր իրենց... Հայ բրիստոնեան ինկա-ծին գլխուն չի գարներ ...

— Ատ ըսածներդ ճիշդ են, բայց ու-շադրութենէդ վրիպեր է ամէնէն կարե-ւորը ...

— Այսի՞ճիւ...

— «Այսիճիւ»ը կա՞յ, եղբայր ...

Լրագիրը իմ աչքերովս կարդա՛...Լուր ըսուածին ուղն ու ծուծը համելու ես ... Դուն այդ սովորութիւնը չունիս ...

— « Կարողութիւնը » ըսես, աւելի ճիշդ բառ մը գործածած կ'ըլլաս ...

— Զուզեցի ձեզ վիրաւորել ...

— Վիրաւորուելու վարժուած ենք... Չե՞ս տեսներ, գոյնզգոյն օձեր ամէն օր մեզ կը վիրաւորեն : Ո՞ւր էիր ...

— Եղբայր, այդ լուրին ամէնէն հիմ-նական մասը այն է որ երբ հայ գիւղա-ցիները կը համոզուին որ սաւառնորդները Ամերիկացի են, այսիճիւ բրիստոնեայ , կը զոյցան իրենց ըրածին համար եւ ալ չեն ծեծեր... Ասիկա շա՞տ աղուոր երեւոյթ է ...

— Գէշ չէ...

— Վա՜յ... Ա՞տ ինչ ըսել է... Ուրեմն դուն այդ երեւոյթին հոգիին չես թա-փանցեր ...

— Եթէ բացատրես, կարելի է թափան-ցեմ ...

— Եղբայր, այդ գիւղացիները ինչո՞ւ յարձակեցան այդ տղոցը վրայ ...

— Մեր թերթին գրածը ինծի մի՛ ծա-խեր... Թուրք կարծեր են ու ծեծեր են... Երբ հասկցեր են որ Թուրք չեն, ազատ ձգեր են ...

— Ատ ատանկ է... Բայց այս խնդրին ծայրը ո՞ւր կը հասնի ...

— Մէկ ծայրը Մոսկուա, միւս ծայրը Ուշիճկըզլն ...

— Ձեղա՛ւ ...

— Եղածը ըսէ...

— Ըսեմ... կը նշանակէ որ երեւան նստած մեր ազգը, մինչեւ այսօր ալ իր սրտին մէջ, անկիւն մը յատկացուցած է դուրսի մեծ ազգերուն համար ...

— Մեր թերթը ատիկա ալ գրած էր .. Նոր ըսելիք մը ունի՞ս :

— Նոր ըսելի՞ք ... Լա՛ւ... Ձես կար-ծեր որ մեր գիւղացիներուն այս մարդա-սիրութիւնը վերջ ի վերջոյ մեր բաղաքա-կան դատին համար նպաստաւոր ըլլայ ...

— Ուրկէ՞ ուր գացիր, մա՛րդ Աստու-ծոյ... Օդանաւը ո՞ւր, մեր դատը ուր...

— Լա՛, հիմա, տեսա՞ր որ դուն բա-ղաքականութենէ բան չես հասկնար եր-դեր ...

— Ամօթ չէ, չեմ հասկնար ... Հասկը-ցուր նայիմ ...

— Նստէ՛ սրտեղը ... Մեր գիւղացիներուն ան հաւատարիմ սէրը այս տեղուան-քի բրիստոնեաներուն հանդէպ, երբեք պիտի չմոռցուի : Ու երբ մեր խնդիրը նո-րէն սեղանի վրայ գայ, Այֆ մը կամ Մէֆ-միլըն մը ոտքի պիտի ցատկեն եւ մեզի ի նպաստ ճառ պիտի խօսին ...

— Օ՛, ուրեմն երբ ճառ խօսելու սկը-սին, կը փրկուինք ... Սիրելիս, մենք՝ ուքսուն տարին անցաւ որ խենթի պէս կը սիրենք այս տեղուանքի բրիստոնեաները, բայց տեղ մըն ալ չենք հասեր ...

— Ես ձեզի պէս յոռետես մարդ չեմ տեսեր ... Ըսել է որ մեր գիւղացիին ցոյց տուած այս սէ՞րն ալ բանի մը ծա-ռայած պիտի չըլլայ .

— Ո՛չ... Որովհետեւ բրիստոնեայ կոչուած այս աշխարհը, աման մը սերի համար, ու անսահման սէրդ իր ոտքին տակ կ'առնէ ... Զառա՛ւ՝ 1923ին...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՂԱՏ ԴԱՒԹՅՆ

ՀԱՅՐԸ ԵՒ ՓՍՏԻՐ

Հայր մարդկային վսեմագոյն, մեր սրտերուն մէջ ամէն օր աւելի ու աւելի ծաղկող զգացումներէն մէկն է անշուշտ։ Ան ամէնէն ազնիւ, ամէնէն անձնուէր, ամէնէն ներողամիտ էակն է։ Ան կը սիրէ իր զաւակները, ինչպէս որ կան, ինչպէս որ կրնան ըլլալ։ Ան կը սիրէ զանոնք, որովհետեւ իր արիւնն է անոնց երակներուն մէջ։ Ան կը սիրէ զանոնք, որովհետեւ իր կեանքն է անոնց մէջ։ Ան կը սիրէ զանոնք, որովհետեւ ինքն է անոնց մէջ։

Հայրը կը տեսնէ իր զաւակներուն մէջ իր ամբողջ անցեալը, իր ամբողջ ներկան եւ իր ամբողջ ապագան։ Ան կը տեսնէ իր զաւակներուն մէջ իր ամբողջ էութիւնը։ Ան կը տեսնէ իր զաւակներուն մէջ իր ամբողջ կեանքը։

Հայրը կը տեսնէ իր զաւակներուն մէջ իր ամբողջ անցեալը, որովհետեւ ան իր զաւակներուն մէջ կը գտնէ իր մանկութիւնը, իր պատանեկութիւնը, իր երիտասարդութիւնը։ Ան կը գտնէ իր մանկութիւնը, որովհետեւ ան կը տեսնէ զաւակներուն մէջ իր մանկութեան ամէն մանրամասնութիւնը։ Ան կը գտնէ իր մանկութիւնը, որովհետեւ ան կը տեսնէ զաւակներուն մէջ իր մանկութեան ամէն մանրամասնութիւնը։

Հայրը կը տեսնէ իր զաւակներուն մէջ իր ամբողջ ներկան, որովհետեւ ան իր զաւակներուն մէջ կը գտնէ իր ներկայ ամէն մանրամասնութիւնը։ Ան կը գտնէ իր ներկան, որովհետեւ ան կը տեսնէ զաւակներուն մէջ իր ներկայ ամէն մանրամասնութիւնը։

Հայրը կը տեսնէ իր զաւակներուն մէջ իր ամբողջ ապագան, որովհետեւ ան իր զաւակներուն մէջ կը գտնէ իր ապագայ ամէն մանրամասնութիւնը։ Ան կը գտնէ իր ապագան, որովհետեւ ան կը տեսնէ զաւակներուն մէջ իր ապագայ ամէն մանրամասնութիւնը։

Հայրը կը սիրէ իր զաւակները, որովհետեւ ան կը սիրէ իր անցեալը, իր ներկան եւ իր ապագան։ Ան կը սիրէ իր զաւակները, որովհետեւ ան կը սիրէ իր մանկութիւնը, իր պատանեկութիւնը, իր երիտասարդութիւնը։ Ան կը սիրէ իր զաւակները, որովհետեւ ան կը սիրէ իր մանկութեան ամէն մանրամասնութիւնը։ Ան կը սիրէ իր զաւակները, որովհետեւ ան կը սիրէ իր ներկայ ամէն մանրամասնութիւնը։ Ան կը սիրէ իր զաւակները, որովհետեւ ան կը սիրէ

ԿՈՅՐԸ

Ֆ. ՀԱՍԱՆ

Գլուխ ԺԹ.

ՅԱՂԹԱՀԱՐԻՑ ՂՈՒԿՈՎԻՉ

Ֆատալ ասելս էր՝ ես ամուսնացած եմ արդեն երեք տարի։ Երեխաներ չունենք։ Ամուսինս ինձ չի սիրում։ Ես էլ նրան չեմ սիրում։ Ամուսնացել ենք ծնողների հրամանով։ Ես ուզում եմ ամուսնալուծվել։ Ի՞նչ անեմ։

Ֆատալ, ախր... ախ, ափսոս, ափսոս... Ես ինչպե՞ս կարող եմ խորհուրդ տալ ձեզ։ Ես ինքս էլ ամուսնացած եմ, ինքս էլ ուզում եմ ամուսնալուծվել։ Ինչպե՞ս կարող եմ խորհուրդ տալ ձեզ։

— Ես ինձ համար ոչ մի խորհուրդ չեմ խնդրում, ես ձեզ եմ խնդրում։ Ես ձեզ համար եմ խնդրում։ Ես ձեզ համար եմ խնդրում։ Ես ձեզ համար

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՏԸ ԿՈՂ հետաքրքրվեցաւ եւ ձայնասփիւռէն ճառ մը խօսեցաւ՝ ճչդեղով Ֆրանսայի տնտեսական ու ելմտական քաղաքականութեան վխտալոր պիծերը։ Զօրավարը ըսաւ թէ պահանջուած զոհողութիւնները ի գերեւ պիտի չելլեն։— «Որոշեցինք խզուիլ մեր ակարութիւններուն հետ»։ «Ինչ որ կ'ըլլայ, աւելցուցած, մեր տնտեսական, զրամական, եւ — մտական կացութիւնը կայունացնելու եւ դէպի անդունդ մեր անկումին առաջքն առնելու համար է»։ Խօսումներ ըրաւ նաեւ օրապահիկի փոնտի մը ստեղծման համար, կոչ ընելով բանուորական եւ գործատէրներու ընկերակցութեանց։— «Ես պիտեմ թէ ո՛ւր կը դիմեմ եւ ապահով եմ որ պիտի լսուիմ»։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւ Սուրիոյ սահմանա – զուխին վրայ պատահած միջադէպին պատճառը մաքսանենգութիւն մըն է, կը հաղորդեն լաւատեղեակ շրջանակները։ Սուրիացիները կը փորձէին գէնք անցնել Թրքական սահմանը։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետ Մաքմիլլըն կոչ մը ըրաւ կիպրոսի բնակչութեան, որ հանդարտին, բայց ոչ Յոյները եւ ոչ Թուրքերը մտիկ ըրին Վարչապետին կոչը, որ ըստ երեւոյթին, ազդեցութիւն չէ զոր – ծած կզգին մէջ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈՒԻ իր ընտանիքին բազ – մաթիւ անդամներուն ընկերակցութեամբ մեկնեցաւ Վիզիլ, ուր պիտի անցնէ Օ – զոստոս ամիսը։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր քարտուղար Սփաք Օզոստոս չորսին պիտի երթայ Հռոմ՝ Իտալիոյ Վարչապետ Ֆանֆանիի հետ ուսումնասիրելու համար միջազգային հրատապ հարցեր։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատենաուերը յուշագիր մը ղրկեց Մոսկուա։— Դաշնակցային կառավարութիւնը յոյս ունի որ Խ. Միութիւնը դէմ պիտի արտայայտուի Ջրածին գէնքերու պատրաստութեան։ –

ՀԱՑԻԹիի Ազգ. Ժողովը վեց ամսուան համար միապետական իրաւունք տուաւ Նախագահ Ֆրանսուա Տիւվալիէի, որ երկիրը կառավարէ հրամանագիրներով։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Խաղաղական Ովկիանոսի ծոցը ձոնըն կղզիի մէջ արձակեցին հիւ – լէական ռումբ կրող առաջին հրթիռը։ փորձը յաջողութեամբ պսակուեցաւ։

ԱՆԳԼԻԱ պաշտօնապէս ճանչցաւ Իրաքի հանրապետական կառավարութիւնը։

ԶԻԼԻի Խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկեց, որով համաձայնաւար կուսակցութիւնը օրինաւոր կը ճանչցուի երկրին մէջ եւ իրաւունք ունի այսուհետեւ քաղաքական գործունէութիւն ունենալու։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը յանձնեց Իտալիոյ՝ որ թոյլ կուտայ իր օդա – կայաններուն ու նաւահանգիստներուն օգտագործումը՝ Ամերիկացիներուն, դէպի Լիբանան իրենց արշաւին մէջ։ Իսկ Իսրայէլի կառավարութեան ղրկուած բողոքագիրի մը մէջ, Մոսկուա կը չեշտէ թէ Մէջին Արեւելքի մէջ Իսրայէլ գործնապէս կը մասնակցի անգլեւամերիկեան յարձակումներուն՝ թոյլ տալով իր օդային սահմաններուն օգտագործումը։

ԻՍՐԱՑԻԼԵԱՆ բանակի մը մէջ սմբոստութիւն ծագեցաւ. 56 հոգի փախաւ. 11 հոգի կարելի եղաւ ձերբակալել, երկու պահակներ սպաննուեցան։ Փախստականները Արաբներ էին, որ զօրակոչուած էին Յորդանանի ուղղութեամբ։ –

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւ – նոյն դիներով դէպի Ամերիկա, Աւստրալիա, Քանատա եւ Արեւելք։ Վճարումը հոս կամ ար – տասահման։ կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ ունի 35 տարուան փորձա – ռութիւն։

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille
Tél. CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՑԷՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ - ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ - ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ - ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ · ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ · Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ. »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒԻՆ (1907 – 1957)

(Ճամբորդական նոթեր, Ուսումնասիրութիւններ, Գրական էջեր, Տոմսեր եւ Խմբագրականներ, Անտիպ յուշեր՝ ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ)

Ցառաջաբան՝ **ՇԱԻԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ**

704 էջ · Տպարան « Ցառաջ » · Գին՝ 2·000 Ֆրանք

Թղթատարի ծախքով 2200 ֆր.։ *Դիմել՝* ՑԱՌԱՋԻՆ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ - ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ - ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ - ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Օրեր եւ Ժամերուն Համար

ԳԱԻԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պուա։

ՆԻՍ, Գ. *Խասրովեան*, 1 Րիւ Ամիրալ տը Կրաս։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միսաք Մխրզէ, 194 Րիւ Վաւտոմ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս. *Սիսլեան*,, 17 կամ 28պիս, Քուր Ժան Ժոռէս։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս. *Ընտրիկեան*, 8, Րիւ Ժան Տիւկա։

ՎԻՆԻ ՄԷՋ.— Պ. Կ. *Տերմոյեան*։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Յուսաբեր։

ԻՏԱԼԻԱ, Տօքթ. Ե. *Արղումանեան*, Վիա Քափելլարի 3։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Սահակ Եաղճեան եւ զաւակները իրենց քրոջ՝ Տիկին Մարի Մալեզեանի մահուան առթիւ (Պուէնոս Այրէս) հաղարական Ֆրանք կը նուիրէ կարմիր եւ կապոյտ Խաչերուն։ (Տառնալ «Ցառաջ»էն)։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցնե – րուն համար (Անթիլի եւ Մոնմորանսի)։ Ներկայանալ ամէն օր Ազգաստանամի զրասենեակը՝ 32 բիւ տը Թրէվիզ, Փա – րիզ (9)։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ զիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— *Ֆրանսականը, ուր տառապիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քաթորզայի։*

Բ.— *Հայկականը որ կ'օժտէ տանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշ – խարհագրութեան մարզերուն մէջ։*

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։

1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի։ հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172։

Հաղորդակց.— *Լկւիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի փավիլեօն։*

imprimé sur les presses du journal HARATCH
17 - PARIS (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարկաւ ջրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն։

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն գրաւոր։ Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը փարիզէն կը մեկնի Օգոս – տոս վեցին, կառ տը Լիոն պտնուիլ ոչ աւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որ – պէսզի ի կարելի բլլայ անմիջապէս նեռս մտնել։ Հաւաքատեղի փլաս տը Լ'Օռլօժ։

Լիոնի չրջանի պղտիկներու մեկնում 4 Օգոստոսին։ Ժամը ճիշդ 16ին պտնուիլ Փէռաչի կայարանի ժամացոյցին տակ։

ԾԱՒՈՒ ՏՈՒՆ

Neuilly-Plaisance, en co-propriété

Երկու ծախու տուն.— *ա) երկու սենեակ, մուտք, պիւանտըրի, կէս պարտէզ, բ) մէկ սենեակ, մուտք, խոհանոց, կէս պարտէզ։*

Դիմել՝ Տիկին Արսէն

100, Rue Louis Rouguier
Levallois-Perret

4րդ յարկ, ձախ, ժամը 12էն 15, բացի կիրակիէն։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէները, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Նիկոլ – Դուման, Վռամեան եւ Արամ Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ։

Մուրատ, Քրիստափոր եւ Հայաստան 9 Օգոստոս Շաբաթ, ժամը 21ին։

Թաքուլ, Ընկեր · կարօ, 10 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

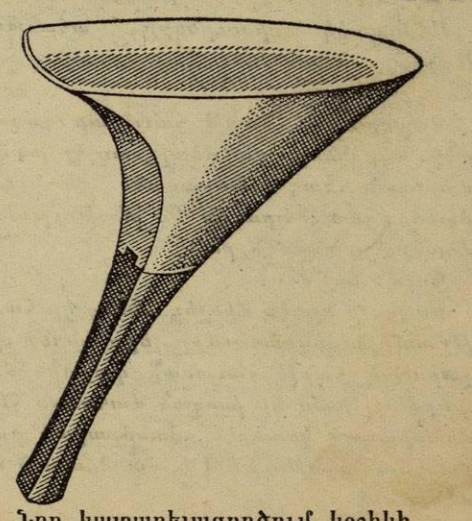
Վարանդեան, Ընկ. Ց. Օ.ի բնակարանը 11 Օգոստոս, երկուշաբթի իրիկուն։

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. ժողովի պատգամաւոր ընկերները։

ԼԻՈՆ.— *Հ. Ց. Դ. «Վսպրանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Ցոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։*

ՍԷՆԹ ԷթիԷն.— *Հ. Ց. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, հայ մատրան մէջ։*

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ
Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաքիէռ փլաստիֆ) եւ պլիւմիինիումի միացու – մով չինել անբեկանելի (էնֆասապլը) եւ ճկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ։

Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)

7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտներն հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

ՁԵՐ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑԻՆ

Դիմեցէք՝

Ն. ԹՂՆԿՂՐԵԱՆԻ

11, Rue des Pyrénées, Lourdes

Միակ հայ վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք Սէնք Պէրնատէթի եւ Փիրենէի Ամէն տեսակ գեղեցիկ յիշատակներ եւ նուէրներ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12·
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՃԱՇԱԿ ԳԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՂՄԱՍԵԱՆ ՂԵԼԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
5 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8260 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4061

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց ընկ. Կարօ Սասունի (Պէյրութէն)։

Ընկեր Սասունի քանի մը չաբաթ կը մնայ Փարիզ, Լիբանան վերադառնալէ առաջ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ՋՕՐ. ՇԵՀԱՊ

Յուլիս 31ին Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ ընտրուեցաւ պինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար՝ զօր. Շեհապ։ Երեք ամիսէ ի վեր քաղաքական կռիւներու մէկը մխրճուած Լիբանանցիները, տակնուվրայ առաջին օրերէն իսկ իրենց յոյսը դրած էին Զօրավարին վրայ։ Ընդդիմադիր թէ օրինապահ բոլոր տարրերը համաձայն էին, որ Շեհապի յանձնուի երկրին վերահաստատութիւնը, մտածելով որ այդ ձեւով խաղաղութիւնը պիտի վերահաստատուի։

Ցաւալի Շեհապ կը պատկանի Լիբանանի ամէնէն ծանօթ ընտանիքներէն մէկուն։ Գերդաստան մը՝ որուն անդամները, մօտ 200 հոգի, բարձր պաշտօններ վարած են պետական թէ զինուորական մարմիններու մէջ։

Նոր Նախագահը չառաւիղներէն է Էմիր Պէշիր Էլ Շեհապի, բռնատէր մը՝ որ 1785–1831 հուրի եւ սուրի մէջ կառավարեց Լիբանանը, ինք տարի եաք մեռնելուս համար Վոսփորի ափին վրայ, ուր աքսորուած էր Թուրքերու կողմէ։

Ցաւալի Շեհապ ծնած է 1903ին Զաղիրի մէջ։ 19 տարեկանին կը զինուորագրուի եւ 1921–1923 կը հետեւի Դամասկոսի զինուորական վարժարանին։ Փայլուն յաջողութիւններ ունեցած է Արեւելեան բանակին մէջ։ 1929–30ին պատրաստութեան շրջան մը բոլորելէ եաք Սէն Մէքսէնի եւ Վերսայլի զինուորական վարժարանները, 1939ին կը հետեւի Փարիզի պատերազմական Բարձրագոյն Դպրոցի դասընթացքներուն, կատարելագործելով իր ուսումը։

Բ. Աշխարհամարտին պատճառով կը տեղափոխուի վերադառնալ Լիբանան, ուր կարեւոր պաշտօններ կը տանձնէ Ֆրանսական բանակին մէջ։ Զօր. տը Կոլ իր «Յուշեր»ուն Բ. հատորին մէջ կը գրէ «պնդապետ» Շեհապի մասին.— «Հոմսի զինուորական գպրոցէն ամէն տարի լաւ հունձք մը դուրս կ'ելլէր։ Ճիշդ է, որ Ֆրանսացի կարգ մը սպաներ կը գրաւէին մանաւանդ բանակներու պատրաստուելիք մարզերու մէջ։

Նոր Նախագահը չառաւիղներէն է Էմիր Պէշիր Էլ Շեհապի, բռնատէր մը՝ որ 1785–1831 հուրի եւ սուրի մէջ կառավարեց Լիբանանը, ինք տարի եաք մեռնելուս համար Վոսփորի ափին վրայ, ուր աքսորուած էր Թուրքերու կողմէ։

Ցաւալի Շեհապ ծնած է 1903ին Զաղիրի մէջ։ 19 տարեկանին կը զինուորագրուի եւ 1921–1923 կը հետեւի Դամասկոսի զինուորական վարժարանին։ Փայլուն յաջողութիւններ ունեցած է Արեւելեան բանակին մէջ։ 1929–30ին պատրաստութեան շրջան մը բոլորելէ եաք Սէն Մէքսէնի եւ Վերսայլի զինուորական վարժարանները, 1939ին կը հետեւի Փարիզի պատերազմական Բարձրագոյն Դպրոցի դասընթացքներուն, կատարելագործելով իր ուսումը։

Բ. Աշխարհամարտին պատճառով կը տեղափոխուի վերադառնալ Լիբանան, ուր կարեւոր պաշտօններ կը տանձնէ Ֆրանսական բանակին մէջ։ Զօր. տը Կոլ իր «Յուշեր»ուն Բ. հատորին մէջ կը գրէ «պնդապետ» Շեհապի մասին.— «Հոմսի զինուորական գպրոցէն ամէն տարի լաւ հունձք մը դուրս կ'ելլէր։ Ճիշդ է, որ Ֆրանսացի կարգ մը սպաներ կը գրաւէին մանաւանդ բանակներու պատրաստութեամբ։ Բայց անոնց չաբքին հրապարակ կ'ելլէին արժէքաւոր զինուորականներ, ինչպէս՝ սուրիացի պնդապետներ Զայիմ եւ Շիշէքլի եւ Լիբանանցի պնդապետներ՝ Շեհապ եւ Նոֆալ»։

1946ին, երբ Լիբանան ազատացաւ իր անկախութեան՝ զօր. Շեհապ հաշակուեցաւ զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար։

Մինչ Սուրիոյ իր ընկերները՝ Հիւսնի Զայիմ եւ Շիշէքլի պետական հարուածներով զբաղեցան, զօր. Շեհապ միշտ հեռու մնաց քաղաքականութենէն։ Միշտ աշխատեցաւ կազմակերպել իր բանակը, պատրաստել զինուորները. այս է պատճառը, որ փոքրիկ Լիբանանը այսօր ունի արդիական բանակ մը։

Շեհապի կինը Ֆրանսուհի մըն է, Ռոզ Մորէ, Ֆրանսացի զինուորականի մը աղջիկը, որուն հետ խաղաղ կեանք մը կը վարէր մինչեւ այսօր։ Զօրավարը թերեւս միշտ հեռու մնար քաղաքականութենէ՝ եթէ Լիբանանցիները միաբերան մը չըսեցին իր շուրջ։

Ցաւաց Շեհապ Սեպտեմբեր 23ին կը տանձնէ նաեւ Լիբանանի նախագահական պաշտօնը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ - ՄԱՕ ՅԷ ԹՈՒՆԿ

ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԵՐԷՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Յուլիս 31էն Օգոստոս 3, Փեքինի մէջ Խրուշչեւ տեսակցեցաւ համաձնավար Զինաստանի նախագահ՝ Մաօ Յէ Թունկի հետ։ Ի. Մխիթեան վարչապետին կ'ընկերանար Պատերազմական նախարար Մալինովսքի։

Կիրակի օր, Խրուշչեւի եւ Մալինովսքիի Մոսկուա վերադառնալէն առաջ, հրապարակուեցաւ զեկոյց մը, որ անտեղակալի բերաւ քաղաքական շրջանակները։ Զինաստանի եւ Ի. Միութեան զեկավարներուն հանդիպումը զաղտնի եղած էր։ Ա՛ւ այժմ զեկոյցին բովանդակութենէն կ'իմանանք որ ուրիշ մանրամասնութիւններ չկան այս խորհրդակցութեան մասին։

Տեղեկացնելով, զեկոյցը կը յայտնէ թէ «խաղաղութեան պաշտպանութեան մարզին մէջ Ի. Միութեան եւ համաձնավար Զինաստանի մարքսիստ – լենինիստ կուսակցութիւնները, զեկոյցը պայքարի դրօշ կը պարզէ անխնայ կռիւ յայտարարելով «անզիջողական» ներուն դէմ, մանաւանդ չեշտելով.— Համաձնավար չարժումին սպառնացող վտանգը վանդն է ան՝ որ հզոր դաշնակցութիւնն է Սովետական Միութեան եւ Զինաստանի։

Եզրակացնելով, զեկոյցը վստահութիւն կը յայտնէ թէ «խաղաղութեան եւ ընկերակցութեան կողմնակից ուժերը պիտի տանին վերջնական յաղթանակը»։

ՈՒՈՇԻՆԿԹՆ.— Խրուշչեւ – Մաօ Յէ Թունկ հանդիպումին լուրը արտակարգ երեւոյթ մը չի նկատուիր ամերիկեան չրջանակներու կողմէ։ Միացեալ Նահանգներու կարծիքը այն է, թէ Խրուշչեւ Զինաստանին վստահ[illegible] է, թէ

Տեղեկացնելով, զեկոյցը վստահութիւն կը յայտնէ թէ Ի. Միութեան վարչապետին կ'ընկերանար Պատերազմական նախարար Մալինովսքի։

Կիրակի օր, Խրուշչեւի եւ Մալինովսքիի Մոսկուա վերադառնալէն առաջ, հրապարակուեցաւ զեկոյց մը, որ անտեղակալի բերաւ քաղաքական շրջանակները։ Զինաստանի եւ Ի. Միութեան զեկավարներուն հանդիպումը զաղտնի եղած էր։ Ա՛ւ այժմ զեկոյցին բովանդակութենէն կ'իմանանք որ ուրիշ մանրամասնութիւններ չկան այս խորհրդակցութեան մասին։

Շեշտելէ եաք, թէ միջազգային խաղաղութեան պաշտպանութեան մարզին մէջ Ի. Միութեան եւ համաձնավար Զինաստանի մարքսիստ – լենինիստ կուսակցութիւնները, զեկոյցը պայքարի դրօշ կը պարզէ անխնայ կռիւ յայտարարելով «անզիջողական» ներուն դէմ, մանաւանդ չեշտելով.— Համաձնավար չարժումին սպառնացող վտանգը վանդն է ան՝ որ հզոր դաշնակցութիւնն է Սովետական Միութեան եւ Զինաստանի։

Եզրակացնելով, զեկոյցը վստահութիւն կը յայտնէ թէ «խաղաղութեան եւ ընկերակցութեան կողմնակից ուժերը պիտի տանին վերջնական յաղթանակը»։

ՈՒՈՇԻՆԿԹՆ.— Խրուշչեւ – Մաօ Յէ Թունկ հանդիպումին լուրը արտակարգ երեւոյթ մը չի նկատուիր ամերիկեան չրջանակներու կողմէ։ Միացեալ Նահանգներու կարծիքը այն է, թէ Խրուշչեւ Զինաստանին վստահ[illegible] է, թէ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԻԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՔ – ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

Լիբանանի մէջ ամերիկեան ուժերը կը չարունակեն գամաք ելլել։ Ներկայիս 13 հազար 300 զինուոր կայ Պէյրութի մէջ։ Ծովակալ Հոլոուէյի բաները կարճ յայտարարութիւն մը կարդաց, չեշտելէ եաք թէ բացատրութիւններ պիտի չտայ.— Ներկայ կացութեան մէջ՝ ամերիկեան ուժերը երբէք չեն մտածած հիւլէական զէնքեր գործածել։

Տեղական թերթերը հարց կուտան՝ թէ ի՞նչ կը նչանակէ այս յայտարարութիւնը, մանաւանդ՝ երբ անցեալ չաբաթ Ծովակալ Հոլոուէյ ըսած էր.— «Ծովային, գամաքային թէ օդային ուժերը, որ ներկայիս Միջերկրականի մէջ կը գտնուին, հիւլէական զէնքեր գործածելու է վիճակի են»։

Ներքին ճակատի վրայ, կացութիւնը համեմատաբար աւելի հանդարտ է։ Բանակին եւ ըմբոստներուն միջեւ բախում մը պատահեցաւ միայն Թրիփոլիի մէջ. երեք ապստամբներ սպաննուեցան։ Ռիա – չիա Քարամէ իր մարզոց յայտարարեց, թէ նման միջադէպեր պէտք չէպատահին, քանի որ «յեղափոխականներու հետ պնդած նպատակները յաղթանակը տանելու վրայ են»։

Նորընտիր Նախագահ Շեհապ տեսակ – ցութիւն մը ունեցաւ ըմբոստներու պարագլուխ Սաէպ Սալամի հետ. նախկին վարչապետը երեք ամիսէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով դուրս կ'ելլէր Պասթայի իր միջնաբերդէն՝ Զօրավարին հետ տեսակցելու համար։

Միւս կողմէ կը կարծուի թէ Սուրիական ժողովրդական կուսակցութիւնը (Ղոմմ), որ ֆաչական է եւ Լիբանանէն դուրս արաբական բոլոր երկիրներու մէջ արգիլուած՝ պինթափ պիտի ըլլայ չուտով։ Այս կազմակերպութիւնը Նախագահ Շամունի պլիսեւոր պաշտպանն էր։

Լիբանանի ըմբոստները, պլիսեւորու – թեամբ Քամալ Ճունպլաթի՝ առջի օր ժողով մը գումարած են եւ որոշած որ անմիջապէս ընդդիմադիր կառավարութիւն մը կազմուի։ Կ'ըսուի թէ ըմբոստներու առաջին նպատակը՝ Շամունի նոր թեկնածուութեան առաջքն առնել, յաջողած է։ Ճունպլաթ կ'ըսէ թէ ըմբոստներու քաղաքական կուրսը պիտի վերսկսի եթէ անմիջապէս չկազմուի ընդդիմադիր կառավարութիւն մը։

Ինչպէս կ'երեւի կացութիւնը այնքան ալ լաւ չէ։ Զայնասփիւռը կը հաղորդէր երկուշաբթի առտու թէ ըմբոստները կ'ուզեն որ Շամուն դառնայ Բարձրագոյն Ատեանին առջեւ, իսկ Սամի Սոլհ ճղճղայ.— «Չեմ ամաղարեր մեկնելու համար»։

Հարց է նաեւ, թէ ո՞վ պիտի ներկայացնէ Լիբանանը՝ մեծերու ժողովին։ Անշուշտ՝ Շամուն կամ իր անձնական ներկայացուցիչը, բայց այս պարագան նոր բարդութիւններ կրնայ ստեղծել։

Միւս կողմէ Ամմանի կառավարութիւնը յայտարարեց թէ Իրաքեւյորդանան Դաշնակցութիւնը լուծուած է։ Որոշումը արուած է Նախարարաց Խորհուրդի ժողովին մէջ, ճիշդ այն օրը՝ երբ Անգլիա պաշտօնապէս ճանչցաւ Պաղտատի հանրապետական կառավարութիւնը, Օգոստոս 1։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԱՏԱԳՐ. ՀԱԿԱՏԻ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽՆԵՐԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ոստիկանութիւնը (Տէ. Էս. Թէ) երկարատեւ քննութիւններէ եաք, Լիլլէն ստացուած տեղեկութեանց վրայ՝ երեւան հանեց Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի եւրոպական կեդրոնատեղիներէն մէկը՝ «Վիլայա» թիւ 3, Այս ցանցը կը գործէր Փարիզ – Տէօնքերք – Պելճիօր եռանկիւնին մէջ։

Ոստիկանութեան իմաց տրուած էր, թէ ահաբեկիչներու մարտկոցը կը գտնուի Փարիզ, 17 Ռիւ Լիւսիէն–Սանիէ։ Անմիջապէս խնդրոյ առարկայ չէնքն ու բոլոր շրջակայքը հսկողութեան ներքեւ առնուեցան։ Գործողութեան ղեկավարութիւնը ստանձնած էր Տէ. Էս. Թէ.ի ոստիկանապետը՝ Ռոժէ Վիպօ։ Լիւսիէն Սանիէ փողոցին մէջ ոստիկանները լեց – ուած էին բանջարավաճառի, չէնքի ներկարարի եւ սովորական անցորդներու նմանողութեամբ։ Երկար ատեն ուսումնասիրուեցան Թիւ 17 տունը մտնող–ելլողները, մինչ այլ ոստիկաններ կը հետեւէին ահաբեկիչներու կեդրոնավայրէն դուրս ելլողներուն։ –

Ամէն ինչ կարգի դնելէ եաք՝ չէնքը գրաւուեցաւ։ Երեւան ելան տպարանի յատուկ գործիքներ, կեղծ անձնաթուղթեր, անուանացանկեր եւ փաստաթուղթեր։ Խուզարկութիւնները անմիջապէս չարունակուեցան նաեւ ցանկերու վրայ մատնանչուած հասցէներու մէջ։ Ոստիկանութիւնը գրաւեց մօտ կէս թոն փաստաթուղթ։ Հաստատուեցաւ թէ Մայր Երկրի մէջ գործող պլիսեւոր ցանցն էր ան։

Կարճ ժամանակի ընթացքին ձերբա – կալուեցան 26 պարագլուխներ, որոնք Ազատագր. Ճակատի տպայահոյսը կը կազմէին։ Ձերբակալուածներու մէջ կը գտնուին նաեւ հինգ Ֆրանսացիներ, որոնց երեքը՝ կիներ։

Լիւսիէն–Սանիէ փողոցի չէնքը, որ ըմբոստներու կեդրոնավայրն էր, կը պատկանի Ֆրանսացի դերասանուհիի մը՝ Սէսիլ Տէքիւժի, 27 տարեկան, որ «սպայակոյտ»ին անդամներէն մէկուն բարեկամուհին էր։ Իր բնակարանը տրամադրած էր անոնց։ Բոլոր կարեւոր որոշումները այնտեղ կը տրուէին, ժողովներ կը գումարուէին, ցանկեր կը պատրաստուէին, հրահանգներ կը տրուէին։ Ցանցին պարագլուխները ամսական երեսուն միլիոն Ֆրանքի պիւտճէ մը ունէին։

Սէսիլ Տէքիւժի բնակարանէն գտնուած են նաեւ զէնքեր, դրամեքնաներ եւայլն։ Մայր Երկրին մէջ գործող բոլոր ըմբոստներուն անուանացանկը ներկայիս կը պատրաստուի ոստիկանութեան ձեռքը, ինչպէս նաեւ Գելժիոյ, Սպանիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ անոնց գործակիցներուն անուններն ու հասցէները։ Այս ձեւով կարելի պիտի ըլլայ նաեւ անշարժութեան մատնել բոլոր անոնք որ դրացի երկիրներու ալժերիացի գործակիցներուն միջոցով կը յաջողէին Թունուզ անցնիլ։

Թունիսի մէջ ալ ձերբակալուեցան Ա. գաղտագր. Ճակատի հինգ այլ ղեկավարներ։

Միւս կողմէ բախումները կը չարունակուին Ալժերիոյ մէջ։ Գու Սասասայի մօտերը բանակին եւ ըմբոստներու միջեւ եղած կռիւ մը ընթացքին 30 ապստամբներ սպաննուեցան։ Ափրեվիլի մօտերը սպաննուեցան տասը զինուորներ. մէկ հոգի ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ եւ երկու ուրիշներ անհետացան։ Փոքր բախումներ եղան նաեւ Ալժերուայի մէջ, ինչպէս նաեւ Ալժէի չրջակայքը։ Մասնաւայի մէջ արձակուած երկու ռումբերու հետեւանքով մէկ հոգի սպաննուեցաւ եւ 17 ուրիշներ վիրաւորուեցան։ Պոնի մէջ Ֆրանսացի մը սպաննուեցաւ։ Օրանի մէջ մահմետական երիտասարդի մը դիակը գտնուեցաւ։

ՎԻԺԱԾ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրորդ աշխարհամարտի նախօրեա – կին, 1939 Օգոստոս 27ին, զօրավար Վէյ – կան, որ չորս տարիէ ի վեր հանդատեան կոչուած էր, կրկին զործօն ծառայու – թեան կանչուեցաւ՝ նշանակուելով վերին հրամանատար Ֆրանսական ուժերու Մի – ջերկրականեան Արեւելքի մէջ։

Ըստ զօրավարին յուշերուն (Գ. հա – ատր), իրեն պաշտօն էր տրուած դաշնա – կից ուժերը համակարգել Պալքաններու եւ Միջերկրական Արեւելքի մէջ։ Աւելի պարզօրէն՝ Պալքաններու մէջ զինուորա – կան միջամտութեան ձեռնարկել՝ Յու – նաստան կամ Ռումանիա, որոնք անկլեւ – Ֆրանսական պաշտպանութեան երաշխիքը կը վայելէին, եթէ որեւէ յարձակման ենթարկուէին Գերմանիոյ կամ Պուլկա – րիոյ կամ Խորհրդային Միութեան կող – մէ։ Այդ ուղղութեամբ զօրավար Վէյ – կանին յանձնարարուած էր գործակցու – թեան ձգտիլ Թրքական, յունական, եու – կոսլաւ եւ ռումանական բանակներուն հետ, միաժամանակ կապ պահելով ե – դիպտոսի անգլիական վերին հրամանա – տարութեան հետ։

Այս հրահանգներուն համաձայն, 5 – 6 ամիս չարունակ աշխատանքներ կատար – ուեցան թէ դիւանագիտական թէ զին – ուորական մարզին մէջ։ Յանկարծ 1940ի Մարտին զրոյց մը սկսաւ չրջիլ թէ Արե – ւելքի բանակը նախապէս պիտի հարուա – ծէր Խորհրդային Միութիւնը կովկասեան չրջանին մէջ։ Ինչ որ, հակառակ պահան – ջուած զաղտնապահութեան, չուտով հաստատուեցաւ։

Ո՞վ յղացած էր այդ ծրագիրը։ Զօր. Վէյկան կը յայտարարէ թէ սխալ է զայն վերագրել Արեւելեան հրամանատարու – թեան ինչպէս ոմանք ուզած են տարածել։ Կը հաւատէ թէ ինքը «որչափ ալ անհա – ւատալի թուի», այդ մասին առաջին ան – գամ լսած է մարտ 7ին, անգլիացի սպայի մը բերնին։ Տեղեկագրած է կառավա – րութեան որ հաստատական պատասխան է տուած՝ բացատրելով զօրավարին թէ Յունուար 19էն ի վեր ուսումնասիրու – թեան առարկայ եղած է կովկասեան քա – րիւղի հանքերու բնաջնջումը օդային ռմ – բակոծութեամբ։ Վերջերս դեռ, լը Մոնտ իր 7 Նոյեմբեր 1957ի թիւին մէջ, զգալի հեղնանքով կ'ակնարկէ «չատ մեծ զօրա – վարի» մը, որ համակերպած է այդ ար – ատակարգ ծրագրին։

Զօրավարը կը յայտնէ թէ Ապրիլ 11ին հրաման ստացաւ չուտով զործի անցնիլ։ Ապրիլ 17ին տեղեկագրեց թէ ամէն ինչ պատրաստ պիտի ըլլայ Յունիսի վերջը կամ Յուլիսի սկիզբը։ Աշխատանքը փութկոտօրէն յառաջ տարուեցաւ, կը վերջացնէ զօրավարը առանց այլ մանրա – մասնութեան։

Սակայն յայտնի եղաւ որ օդային յար – ձակման պիտի ընկերանար կամ պիտի հետեւէր ցամաքային արշաւանք մը։

Կարեւոր առարկութիւններ կը վերցնէր այսպէս պարզուած ընդհանուր ծրագի – րը։ Նախ՝ Խորհրդային Միութիւնը, թէ – եւ Գերմանիոյ հետ ոչ – յարձակման դաշինքով կապուած, պատերազմական վիճակի մէջ չէր Ֆրանսայի կամ Անգլիոյ հետ։ Երկրորդ՝ Սուրիա եւ Խորհրդային Միութիւնը սահմանակից չըլլալով, հարկ էր չէզոք Թուրքիոյ վրայով անցնիլ։ Վերջապէս՝ արշաւանքի մը համար զոր – ծածելի ուժը, որ զօր. Վէյկանին տրա – մադրուած էր, մէկը հաշուելով Հոմսի մօտ կազմուած լեհական դունդը, յիսուն հազար հոգի չէր անցներ, որոնց միայն 48·000ը բուն կռուող եւ 1500 սպայ, ըստ զօրավարին։ Այսինքն անհամապատաս – խան՝ սահմանուած նպատակին։

Ինչ եւ իցէ, կը հետեւէր թէ արշաւող բանակին մուտքը պիտի կատարուէր Հա – յաստանէն։

1940 Ապրիլին Պէյրութէն Հալէպ զա – ցած երկու սպայ կ'ուղեն հաղորդակցիլ «հայկական հակահամայնավար կուսակ – ցութեան» հետ եւ Հ. Յ. Դաշնակցու – թեան տեղական ներկայացուցիչներուն հետ կը ժամադրուին։ Սպաները կ'ուզէին տեղեկանալ թէ կուսակցութիւնը յանձն կ'առնէ՞ արշաւող բանակին ժամանումին հետ զուգընթաց՝ նպաստաւոր չարժում յարուցանել Հայաստանի մէջ։ Հարցումը անսպասելի էր եւ չուարեցուցիչ, իսկ խուսափողութեան տեղի չկար։

Կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք, պատասխանը եղաւ հետեւեալը.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը համոզուած է թէ երկ – րին մէջ կան համախոհներ կամ համա – կիրներ։ Սակայն կարելի չէ զանոնք այդ – պիսի չարժման մը կոչել՝ եթէ նախապէս չորոշուի թէ ինչ ազգային նպատակի պի – տի ծառայէ այդ չարժումը։ Ներկայ վար – չակարգը ի՞նչով պիտի փոխարինուի։ Մանաւանդ պէտք է ի՞նչ պիտի ըլլան Հա – յաստանի փոխ յարաբերութիւնները դրա – ցի ազդութիւններուն հետ։ Այդ բոլորը պէտք է լուսաբանուի, երաշխիքներով, որպէս զի դիրք որոշեն։

Ներկայացուցիչները, կը չարունակէ զօր. Վէյկան, առաջին նախապայմանին յարեցին թէ պէտք է կազմուի երկրորդ մը։ Եթէ արշաւող բանակը Թուրքիայէն պիտի անցնի Կովկաս հասնելու համար, ուրեմն Թրքական կառավարութիւնը արտօնած է այդ անցքը, ինչ որ դուռ կը բանայ զին – ուորական զործակցութեան։ Նկատի ու – նենալով այդ պատահականութիւնը, կը յայտնեն ներկայացուցիչները, բացարձա – կապէս եւ անդրդուելի կերպով հակառակ ենք ամէն ձեռնարկի, որ, որեւէ կերպով

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՔԱՐԻՒՂԻ ԿԵԴՐՈՆ

Րոպերթ Պըրտ, Նիւ Եորք Հէրալտի մէջ ստորագրած է հետեւեալ այժմէական յօդուածը։

Ազատ աշխարհի ձգողական ուժին կեդ – րոնը Միջին Արեւելքն է՝ այնտեղ զըտ – նուող քարիւղի հանքերուն պատճառով։ Ահա թէ ինչու աշխարհի այդ չրջանին մէջ ծայր տուած համաբարական չարժումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Արեւ – մուտքին։ Նաւթուղիներուն փակումը, նաւթահորերուն արտադրութեան կասե – ցումը, քարիւղի արտածման արգելք դնող օրէնք մը կամ խափանարարական որեւէ մէկ քայլ, ծանրակչիռ հետեւանքներ կը – նան ունենալ Արեւմուտքի համար։

Մինչեւ անցեալ չաբթուան դէպքերը, Միջին Արեւելքն էր որ կը հայթայթէր ոչ միայն Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ զործածութեան անհրաժեշտ եղող քարիւղը, այլ նաեւ կը զոհացնէր աշխարհի չատ մը այլ չրջաններու հրա – նութի պահանջը։

Արեւմտեան չատ մը երկիրներ, Մ. Նա – հանգներու եւ Անգլիոյ գլխաւորու – թեամբ, նաւթային համաձայնութիւններ կնքած են Միջին Արեւելեան բազմաթիւ պետութիւններու եւ չէյխութիւններու հետ։ Այդ չրջանին մէջ գտնուած քարիւ –

կամ որեւէ պատճառաբանութեամբ, կրնայ նոյն իսկ մէկ թուրք զինուոր առաջնոր – դել հայկական հողի վրայ։

Հաւաքոյթը կը վերջնայ այսպէս։ Անշուշտ հրամանատարութիւնը բաւարար ուշադրութեամբ չէր չափած իր թելա – դրանքին անդրադարձումները։

Մայիս տասնին զերմանական չարձա – կողականը արեւմտեան ճակատի վրայ, անոր հետեւանքով զօր. Վէյկանի հապ – ճեպ Ֆրանսա ետ կանչուիլը եւ յետագայ դէպքերը ջուրը ձգեցին արեւելեան բո – լոր ծրագիրները։ Անոնց վերաբերեալ պաշտօնական թղթակցութիւնները եւ տե – ղեկագիրները Գերմանացիներուն ձեռքն ինկան, եւ անոնց մէջնորդութեամբ հա – ղորդուեցան Խորհրդային Միութեան, որ խստիւ բողոքեց Անգարայի մօտ, Թուր – քերը ամբաստանելով իրը անվստահելի եւ նենգաւոր դրացի։ Իր կողմէն Թրքական կառավարութիւնը ինքզինքը ներկայա – ցուց իրը թէ որեւէ մաս չէ ունեցած ծր – ագրած արշաւանքին, ոչ անոք արտօ – նած եւ ոչ ալ ակնկալութիւն խոստացած ...։ Բայց խորհրդային մամուլը դեռ ժամա – նակ մը չարունակեց իր մեղադրանքները եւ յարձակումները՝ ապազայ հաշուե – յարդարի մը սպառնալիքով։

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ղի հանքերը կը չահագործուին առաւե – լաբար արեւմտեան դրամագլուխներով։ իսկ տեղական իչխանութիւնները կրճատա – նան կարեւոր չահաբաժիններ։

Եթէ պատահի որ Միջին Արեւելեան քա – րիւղը այս կամ այն պատճառով ժամա – նակաւորապէս դադրի Արեւմտեան Եւրո – պա փոխադրուիլէ, արեւմտեան տնտե – սութիւնը կրնայ ցնցուիլ, բայց ոչ՝ քայ – քայուիլ, որովհետեւ Մ. Նահանգներու քարիւղի յաւելեալ արտադրութիւնը կը դոցէ Արեւմտեան Եւրոպայի քարիւղի պահանջները։ Արեւմուտքը պէտք եղած թիւով քարիւղատար նաւեր ունի ամե – րիկեան քարիւղին փոխադրութեան հա – մար։ Միակ տարբերութիւնը այն կ'ըլլայ որ քարիւղի դինը յաւելում կը կրէ Մ. Նահանգներու եւ Եւրոպայի մէջ։ Սակայն եթէ այս դադարումը ժամանա – կաւոր ըլլալու փոխարէն երկար տեւէ կամ վերջնական ըլլայ, չատ ծանրակչիռ հետեւանքներ կրնայ ունենալ Արեւմուտ – քի տնտեսութեան եւ ինքնապաշտպանու – թեան համար, որովհետեւ եթէ Միջին Ա – րեւելքի քարիւղը այժմ անհրաժեշտ է Արեւմուտքին համար, ապագային կին – սական պիտի ըլլայ։

Ներկայիս Միջին Արեւելքը կ'արտադրէ աշխարհի քարիւղին մէկ չորրորդը։ սա – կայն այս համեմատութիւնը ոչինչ է իր ապագային կարելիութիւններուն հետ բաղդատած։ Իրողութիւնն այն է, որ Միջին Արեւելքի հողը կը պարունակէ հա – մաշխարհային քարիւղի պահեստին 71·4 առ հարիւրը։

Ներկայիս, աշխարհի քարիւղին մնը տասներորդը կ'արտադրուի հետեւեալ չորս չրջաններէն։ 1) Մ. Նահանգներ։ 2) Կարայիպեան (Վենեզուէլա, եւն.) չըր – ջանը։ 3) Խ. Ռուսիա եւ արբանեակ եր – կիրներ։ 4) Միջին Արեւելք։ Մ. Նա – հանգներու եւ խորհրդային պլոքի երկիր – ներուն արտադրութիւնը հազիւ կը զոհա – ցընէ իրենց պահանջները։ Հետեւաբար, աշխարհի մնացեալ երկիրները կը մատա – կարարուին Կարայիպներու եւ մանաւանդ Միջին Արեւելքի քարիւղով։ Եւ չատ ուչ չէ այն օրը, երբ Մ. Նահանգներն ալ, ի – րենց պէտք եղած քարիւղին համար, պի – տի ստիպուին դիմել Միջին Արեւելքին։ Արդարեւ, ճիշդ է թէեւ որ Մ. Նահանգ – ները այժմ կ'արտադրեն աշխարհի քա – րիւղին զրեթէ կէսը, բայց ամերիկեան հողը աշխարհի ընդհանուր պահեստնե – րուն 15 առ հարիւրը միայն կը պարու – նակէ։

Միւս կողմէ, քարիւղի ու իրմէ յառաջ բերուած հրանիւթերուն եւ բնական կա – զերուն զործածութիւնը ամէն տարի 3·5 առ հարիւր կ'աւելնայ Մ. Նահանգներու մէջ։ Համեմատութիւնը զրեթէ նոյնն է Արեւմտեան Եւրոպայի համար, եթէ ոչ աւելի։

Այժմ պզտիկ բաղդատութիւն մը ընենք։ Անցեալ տարի, Մ. Արեւելքի քարիւղ արտադրող չրջաններէն միայն մէկը —

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

— Ինչպէ՞ս չէ։ Վաղուց։ Բայց նորից կը կարդայի հաճոյքով։ Ինձ չատ է դուր եկել Պիգմալիոնի առասպելը։

— Իրո՞ք։ Ես նոյնպէս չատ հաւանե – ցի... Վերջացնում եմ գիրքը, կարող եմ վաղը ձեզ տրամադրել, եթէ ուզում էք նորից կարդալ։

Ես չնորհակալութիւն յայտնեցի եւ մի քանի լուռ մնացինք։ Յետոյ Էֆրօն խնդ – րեց սպասել իրեն եւ արագ քայլերով հե – ռացաւ ծառերի մէջ՝ դէպի տան եռեւի մուտքը։ Ինչ նուրբ, ինչ դեղեցիկ մարմին ունէր, ի՞նչ չնորհալի քալուածք։ անհան – դիստ զմայլանքով նայեցի նրան եռեւից։ Երբ հեռացաւ, հայեացքս պատեցրի պարտէզի մէջ, եւ ինձանից քիչ հեռու, ամբողջովին ծաղկած մի դեղին ակացիա – յի ստուերի տակ տեսայ բաց մնացած մի ծալաթոռ։ Սպասեցի՝ հայեացքս այդ աթոռին։ Արեւի լոյսը երեկոյեան ոսկե – զոյնի երանգն էր ստացել արդէն, տա – ուերները երկարել էին ու աւելի զովա – ցել, պարտէզի բազմերանգ կանաչն ու ծաղիկները փայլփլում էին։ օդը հագե –

*յած էր նարնջենու զգլխիչ բոյրով, լուռ – թիւնը չնչում էր անխօս եւ անտեսանելի էակների կեանքի երգով։ Բայց այդ ամ – բողջ մտերիմ չրջապատում ամենից աւելի մտերիմ, խօսուն, կենդանի իրը այդ ծա – լաթոռն էր, որի վրայ քիչ առաջ նստած կարդում էր Էֆրօն՝ ինձ սպասելով։ Եւ ես դեռ զորովագին նայում էի այդ աթո – ռին, երբ նորից երեւաց Էֆրօն, մի ըս – պիտակ լայնեղր զլխարկ զրած։ Նրա քայլուածքից երեւում էր որ աչխատում է զսպել իր ուրախ չտապողականութիւնը։ Երբ մօտեցաւ, նոյն անհամբեր, բայց զուսպ ուրախութիւնը տեսայ նրա դէմ – քին, որ զլխարկի լայն երիզի ոսկեկանաչ ստուերի տակ աւելի նուրբ ու մանկունակ էր զարձել։

— Նոտաներն ունէք ձեզ մօտ չէ՞, — հարցրեց, նայելով ջութակիս։

— Այո, — պատասխանեցի ես եւ վո – ղոց դուրս եկանք։

Դիմամանիսի տունը հեռու չէր։ քա – կըզրում լուռ քայլեցինք, միմիանց ներ – կայութիւնից լիանալով։ Շուտով բաց – ուեց ամբողջութեամբ կարմիր ու դեղին ծաղիկներով ծածկուած մի դաչտ, արեւի տակ փայլում էին խոշոր կակաչների բաժակները, մեղուների բզղիւնն էր լը – սում։

— Օհ, որքան լաւ է այս հարաւային արեւը, — ասաց Էֆրօն։ — կեանքումս առաջին անգամ այսպիսի ճոխ, չքեղ զա –

րուն եմ տեսնում։

Նրա աչքերը ճառագայթում էին, ձայ – նը բեկբեկուն էր։

— Երկա՞ր է տեւում այս զարունը, — հարցրեց նա։

— Ոչ։ Շուտով այս նոյն արեւը կը խանձի ամէն ինչ։

— Մարդ չի կարող հաւատալ։ Արեւը միշտ այնքան բարի, այնքան ցանկալի է եղել ինձ համար։

— Դուք մի չտ ապրել էք Լոնտոնում։

— Այո։ Միշտ մշուշի մէջ։

— Բայց մեծ, կենսաղղրդ կեանքի ա – լիքներում։

— Երեւակայեցէք, յողնեցուցիչ է այդ կեանքը։

— Յողնեցուցի՞չ ... իսկ ես կարօտ եմ այդպիսի մեծ կեանքի։ Ի՞նչ կայ այս – տեղ։ Սա մի խուլ անկիւն է, զաւառ։ Մարդ խեղդում է, մանաւանդ երիտա – սարդը։ Կարծես թէ անելու չատ բան պէտք է լինի այստեղ, բայց որ կողմը դառ – նաս, ինչ որ սահմանափակող բան ես տեսնում։ Միայն երգազ, բայց ոչ՝ իս – կականը։ Դուք, օրինակ, լսե՞լ էք մեծ սիմֆոնիկ օրքէստր։

— Այո։ Նոյն իսկ Թօսկանինիի ղե – կավարութեամբ։ Փոքր էի։

— Իսկ ես, պատկերացրէք, միայն կինօ ֆիլմերում եմ իսկական օրքէստր տեսել։

Էֆրօն ինձ նայեց զարմանքով եւ դեռ

մի ուրիչ արտայայտութեամբ էր, որից ունեցայ այն զգացողութիւնը թէ մի վայրկեանում մեր հոգիները չափազանց մերձեցան իրար։

Դիմամանիսը սիրալիր քաղաքավարու – թեամբ ընդունեց Էֆրոյին իր տունը։ Մինչեւ փորձն սկսելը նորից խօսեցինք արեւի, Լոնտոնի եւ կիպրոսի բնութեան մասին, Դիմամանիսը, լսելով իր հայրե – նիքի բնութեան դրուատանքը, Էֆրոյի չրթներից, փայտաց զրեթէ մանկական ու – րախութեամբ։ Յետոյ, երբ Էֆրօն, յի – չելով իմ խօսքերը տեղական կեանքի սահմանափակութեան մասին, հարցրեց, թէ որտե՞ղ է նա իր ուսումն ստացել, Դիմամանիսը թեթեւ կկոցեց աչքերը, մտերմօրէն խուզարկու մի հայեացք սա – հեցրեց իմ վրայով եւ պատասխանեց.

— Աթէնքում, յետոյ՝ Միլանում։

Եւ, իրրեւ թէ ի միջի այլոց, աւելա – ցրեց.

— Իսկ Ցունառատանը մեր մայր հայրե – նիքն է, օրիորդ Աֆրոդիտէ։

— Ես սիրում եմ Ցոյներին, — պա – տասխանեց Էֆրօն միամիտ պարզու – թեամբ։

— Գուցէ նրա համար, — կատակեց Դիմամանիսը, — որ ձեր անունը յունա – կան է։

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(8 Շար.)

ԿԱՅԾԸ

Ե. ՀԱՍՏԱՐ

ՅԱՂԹԱՆԱՎՈՐ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆԸ

Ալեսը մտածել էր, որ Ալեսը ամբողջ ժամանակ ծիծաղում էր իր վրա, ամբողջ ժամանակ ծաղրում էր իրեն։ Նա ուզում էր ինչ-որ բան ասել, բայց ոչ մի խոսք չէր կարողանում արտասանել։ Նա ուզում էր հեռանալ, բայց ոչ մի քայլ չէր կարողանում անել։ Նա ուզում էր ինչ-որ բան անել, բայց չգիտեր, թե ինչ։

— Ինչո՞ւ ես այդպես անում։ Ինչո՞ւ ես ինձ տանջում։ Ես քեզ ոչինչ չեմ արել։ Ես քեզ սիրում եմ։

Ալեսը ոչինչ չպատասխանեց։ Նա միայն ավելի բարձր ծիծաղեց։

— Ինչո՞ւ ես ինձ տանջում։ Ես քեզ սիրում եմ։

Ալեսը ոչինչ չպատասխանեց։ Նա միայն ավելի բարձր ծիծաղեց։

— Ես քեզ սիրում եմ, սիրում եմ,

Օրեր եւ Ժամեր

ՇԱԽԱՐԵՇ ՄԻՍԱՓՅԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՕՐ. ՏԸ ԿՈՂ չարաթ •ր այցելեց Մարքուլի հիւղական կայանը, ուր ճառ մը խօսելով չնորհաւորեցիք զրանասպի հիւղպետներուն կատարած աշխատանքը։

ՌԱՊԸՐԹ ՄԸՐՃԻ Պաղտատէն Պէյրութ դնաց, ուրկէ այսօր պիտի մեկնի Դահլ – ըէ՝ Նախագահ Նասրի հետ տեսնուելու համար։ Այդընհաւորքի պատուիրակը Լոնտոն հանդիպելէ ետք պիտի երթայ Ուաշինկթըն։

ՊՈՆԻ մէջ Իտալիոյ վարչապետ Ֆան – ֆանի խորհրդակցեցաւ Վարչապետ Աստնաուըրի հետ, որ իր մտահոդութիւնը յայտնեց Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան չուրջ։ Ֆանֆանի հինդշարթի կամ ուրբաթ փարիզ պիտի գայ՝ զօր. Տը Կոլի հետ տեսնուելու համար։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ յայողուեթեամբ արձակեցին նոր հրթիռ մը՝ «Աթլաս», հարիւր թոն ծանրութեամբ եւ ժամական 25·000 քիլոմեթր արագութեամբ։

ԻՍՐԱՑԻԼ Ամերիկացիներուն եւ Անգլիացիներուն արգիլեց օգտագործել իր օդային սահմանները։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին. առջի օր աւելի քան հարիւր Յոյներ եւս ձերբակալուեցան Անգլիացիներու կողմէ։

ՊՐԱԶԻԼԻՈՑ բանակին ոգեմանիլքի մթերանոցը պայթեցաւ։ Աւելի քան չորս հոգի կայ եւ երեք միլիառի նիւթական վնաս։

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ տաքերու հետեւանքով 18 հոգի մեռաւ եւ հինդ հոգի խենթեցաւ։

ԻՍՐԱՑԻԼի բանտէն փախած Արաբները ապաստանած են Յորդանան։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ պաչտօնապէս ճանչցան Իրաքի Հանրապետութիւնը. որոշումը յայտարարուեցաւ Պաղտատի մէջ՝ Ռապըրթ Մըրֆիի կողմէ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ «Տը Կոս» յաճախաւը, որ լիբանանեան տաղնապին առիթով պէյրութ գացած էր, վերադարձած է Թունսէն։

ԱՐԺԱՆԹինի բոլոր բժիշկները գործադուլ հռչակեցին՝ անորոշ ժամանակի համար, յայտարարելով թէ գործը կը ձգեն հիւանդանոցներու եւ զբաղմանատուներու մէջ. երբ ծանր պարագաներ ըլլան՝ ձրիաբար պիտի խնամեն իրենց տուներուն մէջ։ Բժիշկները այս միջոցին դիմեցին՝ բողոքելու համար փերոնական բազմաթիւ բժիշկներու վերադարձին դէմ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խորհրդարանը արձակուրդ սուացաւ մինչեւ Հոկտեմբեր 28։

ԻՐԱՔի կառավարութիւնը որոշեց Պարսից Ծոցը այսուհետեւ անուանել Արաբական ծոց։ Որոշումը հաղորդուեցաւ բոլոր նախարարութեանց։

ՄՈՍԿՈՒԱՑի մէջ Օգոստոս մկկէն ի վեր հրանիթը ազատ կը ծախուի. ցարդ սեփական ինքնաշարժ ունեցողները, — մօտ երեսուն հազար հոգի, — ամսական միայն հազար քիլոմեթրի համար պէտք եղած հրանիթը կրնային առնել։

ՀԱՒԱՆԱՑի քաղաքական բանտարկեալները ըմբոստութիւն մը հանեցին, բայց ոստիկանութիւնը յաղողեցաւ կարգը վերահաստատել. երեք բանտարկեալներ սպաննուեցան, ինը ուրիշներ վիրաւորուեցան։

ՉՈՒԻՑԵՐԻՈՑ մէջ ձերբակալուեցաւ երիտասարդ սպայ մը՝ որ գինուորական դաղանիքներ տուած էր չեխ գիւանագէտի մը։

ՀԱՑԻԹիի Հանր. Նախագահը կը մեղադրէ Միացեալ Նահանգները՝ որ օժանդակած են պետական հարուածին. ինչպէս դրած էինք, գինուորականներու կողմէ եղած այդ փորձը ձախողութեան մատնուեցաւ։

ՈՒՐՈՒԱՔ օր ծանր փոթորիկ մը պայթեցաւ Ֆրանսայի վրայ եւ ցերեկուան ժամը 2ին, երկինքը բոլորովին մթնցաւ Փարիզի մէջ։ Երրորդ թիւ 1 կայանը (Սաառ) վնասուեցաւ կայծակէն եւ քանի մը ժամ դադրեցուց իր ձայնասփռումը։ Զորս հոգի վիրաւորուած է Սաառկըմենի մէջ։ Քանի մը հարիւր միլիոնի վնաս կայ նաեւ Մոդելի նահանգը։ Աւստրիոյ մէջ ալ մօտ մէկ միլիառ վնաս կայ, եւ վեց մեռեալ։

«ԵՀՈՎԱՅի ՎԿԱՆԵՐ»Ը յայտարարած են թէ աշխարհը կը վերջանայ այսօր, ե– րեքշաբթի... իրենք ալ Աստուծոյ ալ կողմը պիտի նային։

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿի ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնու – թիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամ – եակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ։

Անդտանելի այս հաւաքածոն լուսա – պատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յա – րութեան։

« Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատա – րակուի երկու հատորով։

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ։ Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք։

Գրասուն Պարսամեան, 46, բիւ Րիշէ, Փարիզ (9)։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ Վասպուրականի Հայրենակ – ցական Միութեան կեդր. վարչութիւնը խոր կսկիծով կը դուժէ, վարչութեան հաւատարիմ եւ ժրաջան երիտասարդ՝ անդամներէն, տարաբախտ ընկերոջ՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆի անսպասելի մահուան լուրը։

Վարչութիւնը միանդամայն սրտի պարտք կը համարէ թարգման հանդիսա – նալ, նաեւ յանուն զաղութի Վասպուրա – կանցիներուն եւ բաժնել խոր վիշտը։ Ցայտնելով իր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Ազատուհի Մկրտիչեանի եւ զաւակներուն՝ Տօնիկին, Վազգէնին, Ժօրժիկին, նաեւ մօր, եղբօր՝ Մխրանին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն ու ազգականներուն։

Այս տխուր առթիւ, փոխան ծաղկե – պատկի եղած են հետեւեալ նուիրատուու – թիւնները.— Միութեան հիւանդ եւ ան – կարող ընտանիքներուն, Պ.Պ. Վարդան Պանոիկեան, Արշակ Աչէիպաշեան, Յով – հաննէս Հայազործեան՝ երկու հազարա – կան ֆրանք։ Պ. Արամ Հիւսեան՝ 1000 ֆր.։ Պ. Յովհաննէս Յակոբեան՝ Համազգային դպրոցին հազար ֆրանք։

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—o—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Թիւ 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս).— Ներքին վէհափա – ռութիւն Աշխատանքը (Շ. Նարդունի). — Կեդծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ (Տքթ. Յովասափեան).— Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին (Տոքթ. Ռոսթան).— Ե – բեւակայութեամբ հիւանդ (Տոքթ. Գա – լուստեան).— Ինչէ՞ն մեռաւ (Փրոֆ. Սի – մոնէն).— Մարդական բնախօսութիւն (Տոքթ. Նաւասարդ).— Մանկիկ խմա – սութեան.— Աղը (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— Զուրով Թունաւորում (Տոքթ. Պուրէ).— Արեւի լոգանք (Տոքթ. Սերոբեան).— Արաս – Թուման (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— Երախա – յին առողջութեան նշանները (Տոքթ. Նի – զէ).— Գարեջուր (Տոքթ. Քորոճ).— Ի՞նչպէս օգնել կայծակնահարին (Ում – չուհի)։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն։

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նը – մանր փոփոխութիւնները, այլ՝ միայն ղը – րաւոր։ Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն լսկ դիմում ընել հա – մապատասխան անօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տասնեւիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քաթրէժի։

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայապետական ծանօթութիւններ – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշ – խարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։ 1 Պուլըվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի։ հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172։

Հաղորդակց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպուսը եւ իջնել Բէնսի փավիլիօն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՄԻՃԻի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակա – միութիները, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Մուրատ, Քրիստափոր եւ Հայաստան 9 Օգոստոս Շաբաթ, ժամը 21ին։

Թաքսիմ, Ընկեր. կարօ, 10 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Վարդանեան, Ընկ. Յ. Օ.ի բնակարա – նը 11 Օգոստոս, երկուշաբթի իրիկուն։

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. ժողովի պատգամաւոր ընկերները։

ԿԱՊՈՑԱ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Օգոս – տոս վեցին, Կառ տը Լիոն գտնուիլ ոչ ա – ւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որ – պէսզի ի կարելի ըլլայ անմիջապէս ներս մտնել։ Հաւաքատեղի Փլաս տը Լ'Օռլօժ։

Լիոնի չրջանի պտիկներու մեկնում 4 Օգոստոսին։ Ժամը ճիշդ 16ին գտնուիլ փէռաչի կայարանի ժամացոյցին տակ։

ԾԱՒՈՒ ՏՈՒՆ

Neuilly-Plaisance, en co-propriété

Երկու ծախու տուն.— ա) երկու սեն – եակ, մուտք, պիւանտրրի, կէս պարտէզ, բ) մէկ սենեակ, մուտք, խոհանոց, կէս պարտէզ։

Դիմել՝ Տիկին Արաէն

100, Rue Louis Rouguier
Levallois-Perret

4րդ յարկ, ձախ, ժամը 12էն 15, բա – ցի կիրակիէն։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒՒՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցնե – րուն համար (Անթիլի եւ Մոնմորանսի)։ Ներկայանալ ամէն օր Աղբատախտամի դրասենեակը՝ 32 բիւ տը Թրէվիզ, փա – րիզ (9)։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

ՁԵՐ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑԻՆ

Դիմեցէք՝

Ն. ԹՐՆԿՐԵԱՆի
11, Rue des Pyrénées, Lourdes

Միակ հայ վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք Սէնթ Պէրնատէթի եւ Փիրէնէի Ամէն տեսակ գեղեցիկ յիշատակներ եւ նուէրներ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Gros TISSUS-LAINAGES demi-Gros

Etablissements AGEDER

ԱԺՏԷՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

67, RUE DE CLÉRY, PARIS 2 · TÉL. CEN. 48-12

Կը գտնէք ամէն կարգի բրդեղէն կերպասներ, երեք յարկաբաժին ճոխ տեսակներ, անմրցելի գիներով։
Մասնաւորապէս մանթոյի, բոպլի, բայէօռի եւ ժիւպիի համար։

Բոլոր fօնֆէքսիօնէրուն, եւ մեթրով ծախող առեւտրականներուն մէկ այցելութիւնը վաճառատունս մէջ կը բաւէ մնայուն յաճախորդ դառնալու համար

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
6
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
6 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 82–61 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4062

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանսայի վկխաւոր մտահոգութիւնն է այսօր՝ նոր Սահմանադրութիւնը :

Ինչ որ անծանօթ էր երէկ, ծանօթ դարձաւ այսօր եւ նախածրագիրը որ կը քննուի ներկայիս Սահմանադրական Խորհրդակցական Կոմիտէին կողմէ, կը քննուի նաեւ հանրային կարծիքին կողմէ :

Անշուշտ վերջնական կարելի չէ նկատել այն ձեւը զոր Սահմանադրութիւնը ունի այսօր, քանի որ անունն իսկ նախածրագիր է եւ Կոմիտէին գործն է ու պարտականութիւնը՝ վերջնական ձեւ տալ անոր, մինչեւ Օգոստոս 15 :

Պէտք է սակայն ընդունիլ, որ իր ներկայ ձեւին տակ, Սահմանադրութիւնը չպտաւ հանրային կարծիքին մօտ այն տաք վերաբերումը եւ, ինչու չէ, անվերապահ համակրանքը որու կարելի էր սպասել, նկատի առնելով որ Դ. Հանրապետութեան բոլոր սխալները վերապրած էին միշտ հիմնարկութեանց :

Ցողնած Ֆրանսա մը, յուսախաբ ժողովուրդ մը վերելքի մը կըսպասէ ,վերելք որ պէտք է գայ, եթէ ոչ նոր վարչաձեւ մը՝ որ խոտոր պիտի համեմատէր ժողովրդապետական եւ հանրապետական ազգի մը բաղձանքներուն, գոնէ նոր Սահմանադրութիւն մը՝ որ աւելի կայուն դարձնէր երկրին վարիչ մարմինը :

Այդ կայունութեան մղձաւանջը կայ, անտարակոյս, նոր Սահմանադրութեան մէջ, եւ ակնյայտ է որ ա՛յդ եղած է պլխաւոր մտահոգութիւնը զայն պատրաստողներուն :

Գլխաւոր նորութիւնները մատնանչենք ցինք առջի օր :

Ընդհանուր ձեւով խորհրդարանին (Ազգ. Ժողով եւ Ծերակոյտ) վճռական դերը, որ ցարդ վնաս հասցուցած էր, նսեմացած է եւ գործադիր իշխանութեան (Նախագահ եւ Վարչապետ) իրաւասութիւնները ընդլայնուած :

Տեղական մամուլը երկար եւ ձեռնհաս յօդուածներ կը հրատարակէ այս ուղղութեամբ : Ասոնց կարգին չահեկան էր մանաւանդ Անդրէ Սիկֆրիտի վերլուծումը «Ֆիկարօ»ի մէջ : Ակադեմականը դիտել կուտայ որ եթէ առաջին ընթերցում մը այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ կը վերադանենք Գ. Հանրապետութեան սանդղական սկզբունքները, խորքին մէջ կը գտնուին կէտեր որ հանրապետական աւանդութեանց համապատասխան չեն :

Ասոնց կարգին «Ֆիկարօ»ի յօդուածագիրը չեշտը կը դնէ «գործադիր»ին սանձարձակ իրաւասութեանց վրայ : Դիտել կուտայ թէ երբ Հանրապետութեան Նախագահը, պարզ հաւանութեամբը Վարչապետին, կրնայ ձեռք առնել «պայմաններու պահանջած միջոցները», այս կը նշանակէ զէմ յանդիման գտնուիլ աւելի քան մէկ դարու ազատական աւանդութեանց հետ :

Սահմանադրութեան դէմ են, սկզբունքով, համայնավարները որոնք որոշած էին «Ո՛չ» քուէարկել երբ տակաւին նախածրագիրն ալ ծանօթ չէր : Ազգային խմբակցութիւնները իրենց դիրքը ճշդելէ առաջ կը սպասեն Խորհրդակցական Կոմիտէին կարծիքին :

Բայց արդէն որոշ է մտահոգութիւնը : Անոնք որ սիսթեմաթիք ընդդիմադիր չեն եւ կը մտածեն երկրին բարելաւման մասին, դիտեն թէ « Ոչ » պատասխան մը դուռ կը բանայ տագնապի մը, որ աւելի ծանր կ'ըլլայ քան Մայիսի տագնապը :

Այդ նպատակով կը սպասուի որ Սահմանադրական Խորհրդակցական Կոմիտէն գտնէ միջին ճամբայ մը, որ տալով Ֆրանսայի Նոր դիմագիծ մը, պահէ անոր Հանրապետական աւանդութիւնները :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՉՕՐ. ՇԵՀԱՊ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

ՕՏԱՐ ՈՒԺԵՐՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ ԿԸ ՃՇԴԷ ՇԱՄՈՒՆ

Լիբանանի նորընտիր Նախագահը՝ զօրավար Շեհապ, Պէյրութի ձայնասփիւռէն առաջին իր կոչը ըրաւ, ուղղուած բոլոր Լիբանանցիներուն.— Նախ եւ առաջ հայրենակիցներէս կը խնդրեմ որ իրենց բոլո՛ր ուժերով աշխատին՝ հաստատելու համար ազգային միութիւնը, որուն չնորհիւ 1943ին Լիբանան իրակա – նացուց իր անկախութիւնը եւ ամրացուց իր դերիչխանութիւնը :

«Եթէ այս միութիւնը չէ դազրած ա–մենաղօր զէնքը ըլլալէ, որուն չնորհիւ Լիբանան տիրացաւ իր անկախութեան, այսօր ալ թոյլ պիտի տայ մեզի որ իրականացնենք ազգային մեր բաղձանքները, որոնց առաջին կարգին՝ օտար ուժերու մեկնումը լիբանանեան հողամասէն :

«Հաւասարութիւնը՝ Լիբանանցիներու միջեւ, արաբական եղբայր երկիրներու հետ մեր յարաբերութեանց անկեղծութիւնը, օտարներու հետ մեր ունեցած դործակցութիւնն ու բարեկամութիւնը՝ խարխլներ են մեր լիբանանեան հայրե – նիքին ապահովելու համար տանելի կեանք մը, ապահով եւ խաղաղ » :

Միւս կողմէ Հանրապետութեան Նա – խագահ Շամուն յայտարարեց.— Նպատակ չունիմ ամերիկեան ուժերէն խնդրելու՝ որ մեկնին : Նախագահը կը մտածէ թէ խաղաղութիւնը կրնայ վերահաստատուիլ երկրին մէջ՝ եթէ որեւէ զինուժներ չըլլան : Մեծերու ժողովին անդրադառնալով, Շամուն անդամ մը եւս ճշդեց.— եթէ Լիբանան հրաւիրուի մեծերու ժողովի մը՝ ուր ներկայ պիտի ըլլան բոլոր պետութեանց դեկավարները, ես պիտի երթամ :

Ապատամբները յայտարարեցին թէ յեղափոխութիւնը անդամ մը եւս պիտի պայթի՝ եթէ Նախագահ Շամուն Լիբա – նանը ներկայացնէ մեծերու ժողովին մէջ :

Սամի Սոլհի կառավարութեան հաւա – նական հրաժարման մասին դրոյցները միշտ չրջան կ'ընեն : Կ'ըսուի թէ մէկ–երկու օրերու ընթացքին դահլիճը կրնայ հրաժարիլ՝ փոխանցման կառավարութեան մը կազմութեան համար :

Կարգ մը նախարարներու յայտարարութիւններէն հաք՝ տարբեր ձեւով չեն մտածեր նաեւ լաւատեղեակ չրջանակները : Արդարեւ, Արդարութեան նախարար Առաւր, Կրթական նախարար Քողմա եւ Երկրագործութեան նախարար Արսլան յայտնեցին թէ Նախարարաց Խորհուրդի ժողովին պիտի ներկայացնէին իրենց հրաժարականները, բայց անդրադառնալով որ Վարչապետ ամէն ինչ կ'ընէ կացութիւնը բարելաւելու համար եւ Զօր. Շեհապի գործը դիւրացնելու մտահոգութեամբ կը պատրաստուի կառավարութեան հաւաքական հրաժարականը ներկայացնել՝ նախարարները ընդունած են աչխատիլ Սոլհի կողքին, մինչեւ որոշ թուական մը :

Այս պայմաններուն մէջ, Վարչապետ Սամի Սոլհ յայտարարեց.— Եթէ Լիբանանի ժողովուրդը կ'ուզէ մեր դիրքը հասկնալ՝ ներկայ տագնապին նկատմամբ, կը յայտնեմ թէ իմ նախարարներս ու ես Հանրապետութեան Նախագահին ըսած ենք, որ պատրաստ ենք որեւէ զոհողութիւն յանձն առնել, եթէ անիկա կրնայ դիւրացնել լուծում մը գտնելու ներկայ իրավիճակին՝ Լիբանանի դոյութիւնը ապահովելով :

Վարչապետին այս յայտարարութիւնը մէկ ձեւով կը մեկնաբանուի միայն.— Սամի Սոլհ պատրաստ է հրաժարելու, եթէ այդ հրաժարականը պահանջուի իրմէ :

Մթնոլորտը յստակ չէ տակաւին : Մերթ ընդ մերթ բախումներ կը պատահին զանազան չրջաններու մէջ : Ցստակ ճշդում մը եւս ըրաւ Վարչապետ Սոլհ, հեղնական չեշտով մը.— Բաւական է 200 հոգիի ձեռքը դէնք տալ եւ անոնց թելադրել որ կառավարութեան հրաժարումը պահանջեն. դահլիճը կը տապալի արդէն, որովհետեւ արդարութիւնն ու օրէնքը ներկայիս տեղ չունին երկրին մէջ :

Թրիփոլիի մէջ ըմբոստներու պարագլուխ Քարամէ կոչ մը ըրաւ իր մարդոց՝ որ այսուհետեւ չկրակեն բանակին վրայ, այլ, ընդհակառակն՝ պէտք է գործակցին անոր ուժերուն հետ :

Օր ըն Օրին

ՓԱՐԻ՛Զ, ՓԱՐԻ՛Զ...

Միայն մեր մէջ չէ՝ որ Փարիզը դարձած է հակադրութեանց հոմանիշ : Հայ մտաւորականներ կան՝ որոնց համար ամէն ինչ լոյս է Փարիզի մէջ : Ուրիշներ ցեխ եւ լպրծուն պողոտաներ կը գտնեն այս ափերուն վրայ : Զանց առնելու չէ նաեւ անոնք՝ որ կը հաստատեն թէ ցեխի եւ լոյսի խառնուրդին մէջ, մարդո՛ց կը պատկանի ուղեգիծ մը գտնելու նախընտրութիւնը :

Տեսակէտներու նոյն հակադրութիւնը՝ Ֆրանսացիներու մէջ : Նոյնիսկ՝ Փարիզաբնակ եւ ծանօթ գրագէտ :

«Փրոպլեմ»ի վերջին թիւը նուիրուած է Լոյս Քաղաքին : Պարբերաթերթին խմբագրութիւնը դիմած էր Պլեզ Սանտրարի՝ իմանալու համար Փարիզի մասին իր ունեցած կարծիքը : Գրագէտը ճշդած է.— *Ձ՛ք պիտեր թէ Փարիզը աչխարհի բոլոր վիպասաններուն մայրաքաղաքն է եւ մարդ չկայ՝ որ վէպ մը գրած տեսն Փարիզի մասին չմտածէ :*

Կրնայ ըլլալ, մտածեն շատեր, մանաւանդ անոնք՝ որ Փարիզը չեն տեսած : Պարբերաթերթին խմբագիրները սակայն չեն բաւարարուած Սանտրարի կարծիքով եւ դիմած են վաւերական այլ գրագէտի մը՝ Անտրէ Մալրօ (այսօր՝ նախարար) :

Հարցում.— *Փարիզը ազդեցութիւն գործա՞ծ է ձեր վէպերուն վրայ :*

Ա. Մալրօ.— *Ահ, ո՛չ, ո՛չ... Փարիզի ազդեցութիւնը իմ գործերո՞ւս վրայ... բայց այդպիսի ազդեցութիւն մը գոյութիւն չունի... ըստ երեւոյթին, դուք իմ վէպերս չէք կարդացած...* :

Չէ՞յ վախ Փարիզ, ներշնչման աղբիւր եւ միաժամանակ ամլութեան կեդրոն : Լոյս եւ ստուեր :

Քաղաք մը՝ ուր Մոնթեսքիէօ «գործ եւ ճարտարարուեստ» կը գտնէր լոկ, Տիկին Տը Սթալ «աչխարհավայր» կ'անուանէր զայն «ուր երջանկութիւնը աւելի լաւ կարելի է զգալ », մինչ պրըթոն Լամբնէի համար Փարիզը տեղ մըն էր, ուր «ցաւն անգամ նուազ է քան ուրիշ տեղ...» :

Այսօր՝ Մալրօ գոհ չէ Փարիզէն. երէկ՝ Մոնթեսքիէօ կ'ըսէր նոյն բանը :

Վաղը ուրիշներ ալ պիտի յայտնեն թերու դէմ կարծիքներ : Պիտի գտնուի մէկը՝ որ կրկին երգէ Փարիզի վիպային գիշերները, մայթերն ու Սէնի ափերը, մինչ «ընդդիմադիր»ները Լոյս Քաղաքին կապեւաներէն պիտի պատմեն...

Այս թոհուբոհին մէջ եթէ Յակոբ Պարոնեանը ըլլար, հաւանաբար իր «բառարան»ին մէջ տեղ մը եւս աւելցնէր՝

Փարիզ = Խորհրդարան, կամ՝ կուսակցութիւններու համար տրամադրուած ձրի բեմ... :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՐՑԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

Արեւմտեան երեք երկիրները կը սպասեն Խրուշչեւի պատասխանին : Կը կարծուի թէ Ա. Միութեան «Թիւ 1» մարդը պիտի խուսափի նոր առաջարկներ ներկայացնելէ՝ զսմարելու համար մեծերու ժողովը : Պիտի ընդունի Արեւմուտքի զբաղած պայմանները՝ հանդիպումը Մակմիլովանսորութեան ներքեւ ընելու համար : Եթէ ժողովը իրականութիւն դառնայ՝ պիտի նախագահէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Ժորժ Փիքօ, որ Օգոստոս ամսուան համար Ատլանտեան Խորհուրդի մնայուն նախագահն է : Ուշչինքըն եւ Լոնտոն նուազ լաւատես են խորհրդային դրական պատասխանի մը նկատմամբ : Ընդհակառակն, Ֆրանսայի քաղաքական չրջանակները կը մտածեն թէ Խրուշչեւ չուտով պիտի պատասխանէ՝ ընդունելով Օգոստոս 12ին Նիւ Եորք երթալու հրաւէրը :

Մաօ Ցէ Թունկ – Խրուշչեւ զեկոյցը կը չարունակէ դրաւեցնել Արեւմուտքը : Ուշադինքըն արտակարգ ոչինչ կը գտնէ այդ հանդիպումին մէջ, մինչեւ իսկ յայտնելով թէ Խրուշչեւ իր դիրքը զօրացնելու միջոցներ կը փնտռէ Չինացիներուն քով : Լոնտոն եւ Փարիզ կասկածով կը մօտենան Մոսկուա – Փէքին բարեկամութեան այս նոր արտայայտութեան : Մանաւանդ Փարիզ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Խրուշչեւի Չինաստան այցելութեան : Ըստ կոլի կառավարութիւնը, այս կացութեան մէջ, կը մտածէ թէ Արեւմուտքը պէտք է զօրացնէ իր միութիւնը, եթէ չուզեր անակնկալի դալ :

× Եւրոսըպուհոյ քաղաքական չրջանակները կը յայտարարեն թէ Մէյնի Արեւելքի տագնապը պատճառ մը չեղաւ որ Մոսկուա դադրեցնէ հակաթիթոյական իր պայքարը, չեշտելով թէ Խրուշչեւ – Մաօ Ցէ Թունկ զեկոյցին մէջ Թիթօ համայնավարութեան «գլխաւոր վտանգը» կը յորջորջուէր : Պելկրատ միշտ դէմ կը մնայ Մոսկուայի քաղաքականութեան, կ'աւելցնեն եւրոսըպ դիտանդէտները :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԷՐԻ պատուիրակ Ռոպըրթ Մըրֆի Գահիրէի մէջ տեսակցութիւններ կ'ունենայ Նասրի հետ :

ԿԻՊՐՈՍԻ Յոյներու կազմակերպութիւնը՝ Էոճա Թուրքիկներ ցրուեց, թելադրելով որ Հելլէններէն այսուհետեւ յարձակում չգործեն Անգլիացիներու եւ Թուրքերու վրայ, բայց երբ անոնք նման քայլեր առնեն՝ հակագրեցութիւնը աւելի ուժգին պիտի ըլլայ : Այս կոչէն առաջ, Յոյները չորս հոգի սպաննած էին կըզպիին մէջ :

ՍՈՒԻՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը, խրայէլէն հաք, անգլիական եւ ամերիկեան օդանաւերուն արգիլեց թռիչք կատարել իր օդային սահմաններուն վրայէն :

ԺԸՆԵՒԻ հիւլէագէտները այն եզրակացութեան եկան՝ թէ անկարելի է հիւլէական գաղտնի փորձեր կատարել. այս սկզբունքը օգտակար կրնայ ըլլալ՝ որ ջրածին փորձերը դադրեցնելու կամ հրսկողութեան ներքեւ առնելու ուղղութեամբ համաձայնութիւն մը գոյանայ :

(Ուրիշներու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԺՈՂՈՎՆԵՐԻՆ ԵՏՔ

Վերջացան մեր երեք կազմակերպութիւններուն՝ Հ. Օ. Միութեան, Հ. Ց. Դաշնակցութեան եւ Հ. Ե. Դաշնակցութեան Պատգ. Ժողովները:

Վերջացան Ժողովները, տրուեցան որոշումներ, համապատասխան բանաձեւերով:

Երեք շաբաթ, յաջորդաբար, մեր զօրաւոր կազմակերպութիւնները, իրենց ընտրուած պատգամաւորներով, զրաղեցան իրենց յատուկ կազմակերպական հանրային ու մշակութային խնդիրներով եւ, նաեւ, հայ քաղաքական դատով, գծելով գործունէութեան նոր ուղեգիծ:

Դժուարին աշխատանքներ այս ամէնը, մանաւանդ ազգային ու միջազգային այս չափոթ մթնոլորտին մէջ: Սակայն, կատարուեցան անոնք, համբերութեամբ, իրերհասկացողութեամբ եւ համագործակցութեան ոգիով, ազգային բարձրադոյն զաղափարականներու լոյսին տակ:

Ժողովներէն եաք, կը սկսի տրուած որոշումներուն գործադրութեան շրջանը: Ամբողջ տարի մը կայ, հոգի ու մարմին տալու համար Թուղթին վրայ եղած որոշումներուն: Կեանքի սիւոի կոչուին անոնք, արդիւնաւորելով թափուած ջանքերը եւ հարստացնելով հայ ազգային կեանքը՝ մէկէ աւելի մարզերու մէջ:

Տրուած որոշումներուն շրջանակը՝ հայ կեանքն է, հայ ժողովուրդի պահպանման ու բարօրութեան զաղափարականով:

Ճստակ պատկեր մը ունենալու համար ժողովներու աշխատանքներուն եւ որոշումներուն մասին, ամփոփենք զանոնք քանի մը զլխաւոր զիծերով:

Ա.— Օգնութիւն՝ հայ ժողովուրդին, կարելի բոլոր միջոցներով, որպէսզի հանդիստ ու ապահով ապրի ան, նիւթապէս ու բարոյապէս:

Գիտենք թէ կան զեռ նիւթական զըրկանքներու ենթարկուած բազմութիւն – ներ, որոնք կարօտ են օգնութեան: Մեր ժամանակներուն, քաղաքական դէպքերու հետեւանքով, շատ են անոնց կարիքները եւ Հ. Օ. Միութիւնը մասնաւորապէս, պիտի հասնի անոնց օգնութեան, որպէսզի հայ ընտանիքը, հայ կարօտ զանգուած – ները զժբախտութեան չմատնուին. ապահով ըլլան, զոնէ նուազադոյն չափով, ապրին պատուով ու առողջ, ֆիզիքապէս ու բարոյապէս:

Բ.— Հայապահպանման զործը հիմնական ու նուիրական զործ մըն է, որուն համար մեր կազմակերպութիւնները կոչուած են իրենց առաւելագոյնը ընելու, պահելու համար մեր ժողովուրդը՝ երկրէ երկիր, իր ազգային կերպարանքով, եւ հայկականութեամբ ու ձգտումներով: Այս պայքարին մէջ, մասնաւոր զլուխներ են՝

1) Հայ նոր սերունդի ազգային դաստիարակութիւնը, որուն համար կարելի զոհողութիւններ պիտի ըլլան: Գիտի չբունակուի հայ զպրոցներու օգնութիւնը, ինչպէս նաեւ աջակցութիւնը հայ ուսանողներու, որոնք եւրոպական կամ ամերիկեան համալսարաններու մէջ իրենց ուսումը կը կատարելագործեն: Մասնաւոր հոգածութիւն պիտի տրուի հայ մտքի ու մշակոյթի պաշտպանութեան ու զարգացման համար, քաջալերելով հայ զիրն ու զրականութիւնը, ինչպէս նաեւ հայ մտքի աշխատաւորները:

2) Այս խաղաղ պայքարին ընթացքին, մասնաւոր զուրգուրանք ցոյց պիտի տրուի, հայ ժողովուրդը արթուն ու հետքրքիր պահելու համար հայ մշակոյթին եւ յատկապէս իր լեզուին, երգին ու եւրաժշտութեան եւ արուեստի այլ ճիւղերուն հանդէպ, որոնք հզօր ազդակներ են հայ ոգին կենդանի եւ Հայուն զգացումները վառ պահելու համար:

Աչելցնենք որ այս աշխատանքները միայն արտասահմանի Հայութեան համար չեն, այլեւ Ամերիկահայութեան համար ալ, քանի որ հայ նոր սերունդը, շատ հասկնալի պատճառներով, կը գտնուի ուծացումի սպառնալիքին տակ, հետեւաբար, արժանի է մասնաւոր ուշադրութեան եւ հոգածութեան:

Ունինք Ամերիկայի մէջ կրթական զործ մը, նախնական զիծերով, դասընթացք – ներու եւ տարրական զպրոցներու սահմաններուն մէջ, որոնք պէտք է ընդարձակուին ու լրջանան, ծառայելու համար ազգային նպատակներու: Պէտք է տարածուի հայ լեզուն՝ նոր սերունդին մէջ, հայ ոգին արթուն պահելու եւ ապահովելու համար վաղուան Հայութեան ազգային չունչն ու զոյութիւնը:

Գ.— Հայկական դատը իր ներքին ու արտաքին ճակատներով, մասնաւոր քննութեան առարկայ եղաւ եւ տրուեցան իր կարեւորութեան համապատասխան որոշումներ: Այս կենսական հարցին զլխաւոր զրօչակիրը՝ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնն է, որ կը վարէ իր ծնունդէն ի վեր հայ ազատագրական պայքարը, անհուն զոհաբերութիւններով:

Տրուած պայմաններուն մէջ, այսօր, անհրաժեշտ է միջազգային սեղաններու վրայ պահել հայ դատը, Հայութեան ընդհանուր պաշտպանութիւնը, որ արդարութեան պաշտպանութիւն մըն է: Հայը իրաւունք ունի ազատ ըլլալու իր հայրենի հողին վրայ. իրաւունք ունի իրրեւ անցեալ ունեցող ժողովուրդ մը, ընդունակութիւններով օժտուած ազգ մը՝ վայելելու մարդկային տարրական իրաւունքները՝ ազատ ու անկախ ըլլալու, իր քաղաքակրթական դերը կատարելու համար, ինչպէս կատարած է անցեալին մէջ:

ՀԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՏՈՄԱՐԸ

Հայ ամենահին պատմագիրները, ինչպէս են Մովսէս Խորենացին, Ագաթան – գեղոս, Փաւստոս Բիւզանդ եւ ուրիշներ, հայկական տոմարի մասին մեզի կուտան՝ միայն հազուադէպ եւ շատ աղօտ տեղեկութիւններ: Անոնք, երբ գոյց կուտան Հայաստանի անցեալին պատկանող իրադարձութեան մը տուեալները, զայն կը նշեն Թագաւորի մը իշխանութեան թուականով: Մ. Խորենացին, տեղ մը կը նշէ, թէ հին Հայերը անծանօթ էին շաբաթ – ներու, ամիսներու եւ տարիներու շրջանները կարեւորութեանը (Պատմութիւն Հայոց, Բ. 59)

Ոչինչ դիտենք այն ժամանակաշրջանի մասին, երբ Հայերու մօտ ներմուծուեցաւ արեգակնային շրջանի վրայ հիմնուած սիստեմ մը եւ մնայուն տոմար մը: Բայց որովհետեւ աստղագիտական հաշիւներու մարզին մէջ ժողովուրդներու ամենահին ուսուցիչները Բաբելոնացիները եղած են, անոնցմէ մեզի մնացած է արեգակնային շրջանի բաժանումը 360 աստիճանի, ժամի բաժանումը 60 վայրկեանի, օրուան բաժանումը 12 ժամի եւ շաբթուան բաժանումը եօթը օրերու, կարելի է ենթադրել, ուրեմն, թէ Ք. դարու (Ք. Ա.) հայկական առաջին տոմարը եղած է բաբելոնեան տոմարը: Տարակոյս չունինք, որ հին Պարսիկներու տոմարն ալ կազմուած էր՝ հիմք ունենալով բաբելոնեանը, քանի որ Դարեհի եւ իր յաջորդներու Աքեմենեան Պարսկաստանը չունէր աստղագիտական ուսումնական մը: Հետեւաբար ընդունելի է Ֆ. Ք. Կինգելի այն տեսութիւնը, ըստ որու Պարսկաստան, Կապադովկիա եւ Հայաստան հաղիւ 988 թուականին (Ք. Ա.) ընդունեցան եգիպտական 365 օրերէ բաղկացած արեգակնային տարին, առանց կոտորակի, բաժնուած՝ 12 ամիսներու, իւրաքանչիւրը 30 օրերէ բաղկացած, որոնց վրայ կ'աւելցնէին հինգ յաւելուածական օրեր:

Բայց որովհետեւ արեգակնային շրջանը կը կատարուի 365 օրուան եւ վեց ժամուան մէջ, երեւան կուգային տարբերութիւններ, որոնք կը բարդացնէին ժամանադրութիւնը: Այս յաւելեալ վեց ժամերը նկատի առնուեցան միայն այսպէս կոչուած արուեստական տոմարէն՝ ներմուծելով 13րդ ամիս մը եւս իւրաքանչիւր 120 տարին անդամ մը:

Թէեւ նոր Աւեստային եւ միջին պարսկական տոմարներու ամիսներուն անուններն ակնարկ նմանութիւն մը ունին Կապադովկիականին հետ, ի փոխարէն կը տեսնենք, թէ հայկական անուանումնե – րէն միայն չորսը կը համապատասխանեն վերոյիշեալներուն: Այսուհանդերձ Մառ – քուառթ կ'ենթադրէ, թէ սերտ կապ մը զոյութիւն ունի կապադովկիական, նոր աւեստական, միջին պարսկական եւ հայկական ամիսներու անուններուն միջեւ:

Չենք դիտեր թէ ի՛նչ արժէք պէտք է տալ Մ. Խորենացիի տուած այն տեղեկութեան, ըստ որու, ան իր պատմագրքին մէջ (Բ. – 59) կը խօսի Արտաշէս Բ. Թագաւորի հայկական տոմարը բարեփոխելու փորձերու մասին: Ան մեզի կը խօսի նաեւ (Բ. – 66) հայկական տոմարի՝ պարսկականին յարմարեցման մասին, Վաղարշակի Թագաւորութեան ժամանակ, Թագաւոր մը, որուն Հայերը կը պարտին շատ մը բարեփոխումներ: Մենք չենք կարծեր որ խօսքը յարմարցնելու մասին է, այլ, հաւանաբար, միայն «Ամանորի» (Նոր տարի) հանդիսութեան ներմուծման մասին, այս «ամանոր» անունը ըլլալ – լով թարգմանութիւնը «նաւասարդ» բառին, որ կը նշէր տարուան առաջին ամիսը: Հաւանաբար նոյն այդ չրջանին է որ առեղծուեցաւ Ամանոր չաստուածը, որուն է պատիւ տաճար մը կառուցուեր – ցաւ Բագաւանի մէջ:

Հայկական տոմարն ալ, Աւեստայինին պէս, կը բաժնուէր իւրաքանչիւրը 30 օրերէ բաղկացած 12 ամիսներու, իսկ Հրոտից կոչուած վերջին ամսին կը յաջորդէին Ցաւելեաց կոչուած 5 օրեր, ընդամէնը 365 օր: Բայց Արեգակնային չրջանը կը կատարուէր 365 օրուան, 5 ժամուան եւ 48 վայրկեանի մէջ, յաւելեալ ժամեր, որ հաշուի չառնուեցան: Այսպէսով 120 տարուան մէջ, հայկական տարին կանոնաւորապէս մէկ ամիսով առաջ կ'երթար, իսկ 360 տարի վերջ՝ տարուան եղանակով մը, եւայլն: Աւորհետեւանքը եղաւ այն՝ որ մեր Թուակա – նութեան 1460 թուին, հայկական տոմարը ցոյց կուտար 1461, այսինքն մէկ տարուան տարբերութիւն մը: Եգիպտացիները եւ Աւեստային տոմարը պիտցան հաշուի առնել այս վեց ժամի տարբերութիւնը՝ իւրաքանչիւր 120 տարին անդամ մը ներմուծելով 13րդ ամիս մը: Նոյն դժուարութիւնը զոյութիւն ունէր նաեւ Հռոմէական տոմարի մէջ, բայց Ցուլիոս Կեսարի հրամանով, 46 թուին (Ք. Ա.) բարեփոխութիւն մը կատարուեցաւ՝ իւրաքանչիւր չորս տարին յետոյ աւելցնելով օր մը (նահանջ տարի): «Ցուլիական» կոչուած այս տոմարի տարին, կանոնաւորապէս կը սկսի Ցունուար 1էն:

Թէեւ Աքեմենեան դարաշրջանն սկսած, Հայաստան Պարսկաստանի հետ ունէր այնքան սերտ յարաբերութիւններ, որ աւելի վերջ ունեցան իրարու զգալական արքայական զերդաստաններ ալ, այսուհանդերձ հայկական տոմարին մէջ չկատարուեցաւ անհրաժեշտ ուղղումը: Քրիստոնէական կրօնը ընդունելէ յետոյ, Հայերը հեռացան Պարսիկներէն եւ չարունակեցին մնալ իրենց սեպհ տոմարով: Որքան ժամանակ Հայերը զեռ չէին ընդունած քրիստոնէութիւնը, տոմարային այս սըխալներն ու տարբերութիւնները չէին զգացուեր: Միայն քրիստոնէութեան մուտքէն վերջ է որ սկսան երեւան զալ մեծ տարբերութիւններ՝ Զատկի տօնա – կատարութեան Թուականը ճշդելու մասին: Այս պատճառով հրամայական պահանջ զգացուեցաւ ընդունիլ զատկական տօնակատարութեան օրը ճշդելու կանոն մը, առայժմ 200 տարուան չրջանի մը համար: 352 թուականին, Անդրէաս անուն մէկու մը կողմէ հաշուուած այս կանոնը ընդունուեցաւ Նիկիոյ Ա. Տիեզերական ժողովին կողմէ, եւ պարզուեց որ երկուքս էլ նոյն ճաշակն ունենք. ճաշ չենք սիրում, պաշտում ենք Բեթհովէնին, Վագների նկատմամբ անտարբեր ենք, թէեւ, ճիշտն ա – սած, միայն այդ երեկոյ էր որ Վագների նկատմամբ, օրինակ, ես անտարբերու – թիւն զգացի եւ կամ շատ հաւանեցի Էֆրոյի սիրած անլսելիացի կոմպոզիտոր էլ – գարին, որի նկատմամբ իրօք անտարբեր էի ...

Շուտով մենք «բարեկամներ» դար – ձանք: Էֆրոն նոյն իսկ ինձ նուիրեց յու – նական առասպելների գիրքը, որ խոստացել էր տալ կարդալու համար: Սկզբում միայն երաժշտութեամբ պարապելու ա – ռիթով էինք տեսնում: Ցետոյ սակայն, ընկերանօրէն կամ մեր ձգտումով, տեղ – հաւեցին նաեւ առիթներ առանձին տե – սակցելու երբեմն փողոցում, նրանց տան մօտերը, հանդիպում էինք լաւ, երբեմն, պարապմունքից յետոյ, փոխանակ ուղղակի տուն գնալու, պտոյ էինք կատարում դէպի դաշտերը կամ դէպի ծո – վափ, իսկ յետոյ արդէն սկ էինք ժա – մադրութիւ յերեկուայ ժամերին աւելի երկար պտոյտներ կատարելու համար, հե – տիոտն կամ հեծանիւով: Իմ սէրն աւելի էր խորանում բնութեան լրկում, բնու – թեան խորհուրդն առաւել ուժով ներթա – փանցում է մարդու հոգին, երբ այնտեղ բացւում է սիրոյ ծաղիկը, որին արեւի լոյս է հարկաւոր:

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(9 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Էֆրօն միայն ժպտաց եւ ինձ նայեց:

— Իսկ դուք հայ էք, չէ՞ Զաւէն:

Ես գլխով արեցի եւ նոյնպէս ժպտացի՝ ոչ միայն նրա բերնից այդպէս անակընկալօրէն իմ անունը լսելուս համար, այլ եւ նրա համար որ Էֆրօն դժուարացաւ իմ անունը արտասանել եւ մի քիչ ազաւաղեց, թէեւ նրա շրթներին քաղցր հնչեց նոյն իսկ այդ աղաւաղումը:

Այդ առաջին պարապմունքին երկուսս էլ մի քիչ ցրուած էինք նուագում, յաճախակի ընդհատումներով: Ձիշտն ասած, այդ ժամին նուագելու ցանկութիւն էլ չկար, պարտականութեան նման մի բան էինք կատարում: Ուզում էինք առանձին լինել, խօսել, հաղորդուել իրար, թեկուզ եւ լուռ մնալ իրար կողքի, բայց ամիսներ անցել էին, որ ես առաջին անգամ էի ծառայել տեսակցելու համար, որով եւ կաշկանդում էր՝ թէեւ նուագելը երկուսիս համար էլ կենսական, հաճելի զործ էր: Մի կերպ պարապմունքը հասցրինք մինչեւ վերջ եւ անմիջապէս դուրս եկանք: Ընայած եր – կուսակ լուռ ցանկութիւն կար երկար զբօսնելու, բայց այդ իրիկուն միայն ուղեկցեցի Էֆրոյին մինչեւ տուն: Դանդաղ քայլերով՝ խօսեցինք երաժշտութեան մասին, մեր սիրած կոմպոզիտորների մասին, եւ պարզուեց որ երկուքս էլ նոյն ճաշակն ունենք. ճաշ չենք սիրում, պաշտում ենք Բեթհովէնին, Վագների նկատմամբ անտարբեր ենք, թէեւ, ճիշտն ասած, միայն այդ երեկոյ էր որ Վագների նկատմամբ, օրինակ, ես անտարբերու – թիւն զգացի եւ կամ շատ հաւանեցի Էֆրոյի սիրած անլսելիացի կոմպոզիտոր էլ – գարին, որի նկատմամբ իրօք անտարբեր էի ...

Շուտով մենք «բարեկամներ» դար – ձանք: Էֆրօն նոյն իսկ ինձ նուիրեց յու – նական առասպելների գիրքը, որ խոստացել էր տալ կարդալու համար: Սկզբում միայն երաժշտութեամբ պարապելու ա – ռիթով էինք տեսնում: Ցետոյ սակայն, ընկերանօրէն կամ մեր ձգտումով, տեղ – հաւեցին նաեւ առիթներ առանձին տե – սակցելու երբեմն փողոցում, նրանց տան մօտերը, հանդիպում էինք լաւ, երբեմն, պարապմունքից յետոյ, փոխանակ ուղղակի տուն գնալու, պտոյտ էինք կատարում դէպի դաշտերը կամ դէպի ծո – վափ, իսկ յետոյ արդէն սկ էինք ժա – մադրութիւ յերեկուայ ժամերին աւելի երկար պտոյտներ կատարելու համար, հե – տիոտն կամ հեծանիւով: Իմ սէրն աւելի էր խորանում բնութեան լրկում, բնու – թեան խորհուրդն առաւել ուժով ներթափանցում է մարդու հոգին, երբ այնտեղ բացւում է սիրոյ ծաղիկը, որին արեւի լոյս է հարկաւոր:

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(9 Շար.)

Խմբագրական «Հայրենիք»ի

ԿՈՒՅՐ

Ա. ՀԱՍՈՒՆ

Գիրք Առաջին

— Ես կասկածը ոտա՛ր թափեմ, որ ձեռքերը պա-
րարեն :

— Ձի՛, ես ոտա՛ր ինչո՞ւ — ասաց Մալոն :

— Մենք լա՛ւ լմնի՛նք, որ ինչո՞ւ ես ուզում
առաւօտեան : Ինչո՞ւ, ինչ ո՛ւզես, կա՛մ
ոչ : Հէ՛յ, ես ոտ ես ինչո՞ւ — ասաց Մալոն :

— Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ ես ձեզ ոչ մի
բան չեմ ասելու, ոչ էլ ձեզ հետ խօսելու
եմ : Ես ուզում եմ միայն ասել, որ ես ձեզ
չեմ վախենում, ոչ էլ ձեր ահաւոր ծա-
նօթ Կուրի-Հոլլից, որ ձեզ ուղարկել է
ինձ սպանելու համար : Ես ձեզ ասում եմ,
որ ես ձեզ չեմ վախենում, ոչ էլ ձե

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարար Տըլըս առջի օր հասաւ Ռիօ տը Եանէյրօ, ուր կարեւոր խօսակցու – թիւններ պիտի ունենայ Նախագահ Քուբիչէքի հետ:

Ֆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նոր դեսպանը՝ կրիկո– րի Թէթովիչ Զայցեւ, պաղտատ հասաւ: 1955էն ի վեր Ֆ. Միւթեան եւ Իրաքի դիւանագիտական յարաբերութիւնները խղուած էին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ բնակչու – թեան թիւը հասած է 51 միլիոն ութ հարիւր հազարի. այս թիւին մէջ Սաարը հաշուուած է, բայց ոչ՝ Արեւմտեան Պեր– լինը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրը՝ որուն համաձայն առա– ջարկած էր ճանչնալ Իրաքի նոր կառա – վարութիւնը: Մինչեւ Արեւելքի մամուլի դործակալութիւնը (արաբական) առջի օր յայտարարած էր, թէ պաղտատի կառա– վարութիւնը մերժած էր Ֆրանսական նը– ման առաջարկ մը:

ԻՍՐԱՑԷԼԻ Արտաքին նախարար Տիկին Կոլտա Մէյր երեքշաբթի օր Փարիզ հա– սաւ. նոյն օրը կարեւոր խօսակցութիւն– ներ ունեցաւ զօր. Տը Կոլի հետ:

ԶՕՐ. ՍԱԼԱՆ երկու ամիս «արձա – կուրդ» տուաւ զինդապետ Պիժառի: Ինչ– պէս յանձնած է, Պիժառ Ալժերիոյ վայրա– չումներուն պետն է եւ միչտ անկեղծ խո– սող մը եղած է: Բազմաթիւ անդամներ քննադատած է սպայակոյտին եւ զինուո– րականներու ժամանակավրէպ գործելա – կերպը: Զինդապետ Պիժառ Հնդկաչինի եւ Ալժերիոյ մեծ զինուորականներէն է եւ այս «չնորհազրկումը» բաւական յուզում յառաջ բերաւ Ալժերիոյ չրջանակներուն մէջ:

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ Օգոստ. 11, 12 եւ 13ին ներկայ պիտի ըլլայ Պրիւսէլի ցուցահան– դէսին «խորհրդային օրերուն»:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՆ ու Եւրոպայի Տնտեսական Համագործակցութեան կազ– մակերպութիւնը 350 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը բացին Թուրքիոյ: Միւս կողմէ, համաձայն յունական թերթի մը, Թրքա– կան կառավարութիւնը կրնայ արժեզրկել Թրք. ոսկին, զոհացում տալով օտար կա– ռավարութեանց եւ մանաւանդ՝ Ամերի – կայի:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մամուլի գործա – կալութիւնը կը հերքէ այն լուրերը՝ ո– րոնց համաձայն Սուտանի մէջ արաբ ազ– գայնականութեան դէմ «աչխարհակալնե– րու կողմէ դաւադրութիւն» մը կազմա– կերպուած էր:

ԴԱՀԻՐԻի մէջ Դեկտեմբեր ութին տեղի պիտի ունենայ ափրիկեւասիական տնտե – սական առաջին համագումարը. նախա – պատրաստական աչխատանքներու համար այս ժողովին դիւանը երէկուընէ ի վեր խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ եգիպ– տական մայրաքաղաքին մէջ, պատրաս – տելով համագումարին օրակարգը:

ՔՈՒվէյԹի իչխանը՝ Ապտալլահ էլ Սապահ, պաչտօնական այցելութիւն մը տուաւ Պարսկաստան, ուր կարեւոր խոր– հրդակցութիւններ ունեցաւ Շահին հետ. Պարսկաստան կ'առաջարկէ ուտեստեղէն մատակարարել ՔուվէյԹի եւ հիւպատա – սարան մը հիմնել այնտեղ, ուր կ'ապրին մօտ երեսուն հազար Պարսիկներ:

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ ամերիկեան ուժերու կատարած ցամաքահանումին անդրա – դառնալով Մոսկուայի « Փրաւտան »ն կը գրէ.— Այն պահուն՝ երբ Քուպայի ժո– ղովուրդը պաթիթայի արիւնահեղ բըռ – նատիրութենէն պիտի ազատէր՝ Միացեալ Նահանգները իրենց բանակները գրկեցին զօրացնելու համար բռնատէրին դիրքը:

ԹՐՔԱԿԱՆ մամուլը վերջերս սկսած է մեղմ լեզու մը գործածել Արաբներու նը– կատմամբ. «Տիւնեա» կը գրէ.— Արեւ– մուտքը հասկցաւ թէ Միջին Արեւելքը բաժնուելու ժամանակը անցած է եւ այ– սուհետեւ անկարելի է զօրավիդ կանգնիլ այն վերապետներուն կամ վարչակարգ – ներուն՝ որոնց ենթարկուիլ չեն ուզեր ժողովրդական զանգուածները. իր կար – գին՝ Թուրքիան ալ իրապաչտ դիրք մը պէտք է որդեգրէ՝ դէպի միութիւն ձգտող Արաբներուն հանդէպ:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԼԻՈՒԹ փոխադրական նա– ւուն մէջ առջի օր պայթիւն մը եղաւ, արկածի մը հետեւանքով. նաւը նոր ճամ– բայ ելած էր Մարսէյլէն: Զորս հոգի սպաննուեցաւ. 11 ծանր վիրաւոր կայ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ. »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒԻՆ
(1907–1957)

Ձամբորդական նօթեր
Յուշումնասիրութիւններ
Գրական էջեր, Տոմսեր
եւ Խմբագրականներ

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպարան՝ « Յառաջ »
704 էջ
ԳԻՆ՝ 2·000 ՖՐ.
Թղթատարի ծախքով 2200 ֆր.:
Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ:

Օրեր եւ Ժամեր

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Խաչիկ Կարապետեան (Պրիւսէլ) Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին (Լը Ռենսի):

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր Ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն:

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նը– ման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն դը – բաւոր: Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնու – թիւններով արձանագրուած է «Դրօչակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամ – եակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքա– ծոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անդտանելի այս հաւաքածոն լուսա – պատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաչալի յա– րութեան:

« Դրօչակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատա – րակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Բիշէ, Փարիզ (9):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Հայ Ազգ. Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, Ժօրժ Ե.ի սրահներուն մէջ:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Է

Teinturerie - Nettoyage - Dégraissage

"VOTRE PRESSING"

14, Ave de la Rosière
Beaumont - Marseille

Ղեկավարութեամբ
ՏԻԿԻՆ ԼԻԻՍԻ ՄՈՐԱՆԵԱՆԻ
Խղճամիտ աշխատանք
Ցպասստաւոր գիներ

Հայրենակիցները՝
ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԱՑՑԵԼԵՑԷՔ
եւ զոհ կը մնաք:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 – PARIS (9e)

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ» ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կրընոպ– լի Եօթնկղպայրեան ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչին, Ուրնաժ, Ծառերով եւ առուակով եզերուած զովասուն մարզադետնին վը – րայ, Պ. Վ. Խաչատուրեանի տան դիմա– ցը (Սիթէ Էքսթերթօն): Իր մասնակցու– թիւնը կը բերէ նաեւ Նոր Սերունդի բա– նակումին եկած Երկտեւ Երիտասարդու – թիւնը:

Կը բանախօսէ
ԸՆԿ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. բար – ձրախօս, ճոխ պիւֆէ, խմիչք եւ պաղպա– ղակ: Կարկանդակները՝ պատրաստուած Կապ. Խաչի տիկիններուն կողմէ:

Մանրամասնութիւնները տեղական յայ– տարարութեան մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ազգասախնամ – Որբախնամ Վարչութիւնը խորին չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն– ները՝ փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Երուանդ Մկրտիչեանի դառնապէտ մահ– ուան առթիւ.— Պ. Յակոբ Փափազեանէ 1000 ֆր., Պ. Արծրունի Զրբաչեանէ 2000 ֆրանք:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հա– մապատասխան մնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ– գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասնեօթնօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անպլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվիէի եւ քալորէալի:

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայապետական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչ– խարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աչակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հասատատութեան մնօրէնութեան: 1 Պուլըվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի: հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172:

Հաղորդակց.— Էկլիպ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեոն:

ԲՈՒՐԴԻ ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
կը փնտռէ՝
Ֆասոնիէները փուէնսոնէ ժերզէի մոնթա– ժի համար: Դիմել՝

Le Chaton

18-20, Faubourg du Temple, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակո – միտէները, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Մուրատ, Քրիստափոր եւ Հայաստան 9 Օգոստոս Շաբաթ, ժամը 21ին:

Թաքուլ, Ընկեր Կարօ, 10 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Վարանդեան, Ընկ. Յ. Օ.ի բնակարա– նը 11 Օգոստոս, երկուչաբթի իրիկուն:

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. ժողովի պատգամաւոր ընկերները:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՋԻ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Օգոս – տոս վեցին, կառ ատ Լիոն գտնուիլ ոչ ա– ւելի կանուխ քան ժամը ճիշդ 22, որ – պէսզի ի կարելի ըլլայ անմիջապէս նեռս մտնել: Հաւաքատեղի Փլաս տը Լ'Օլօժ:

Լիոնի չրջանի պզտիկներու մեկնում 4 Օգոստոսին: Ժամը ճիշդ 16ին գտնուիլ Փէռաչի կայարանի ժամացոյցին տակ:

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Թիւ 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս).— Նորին Վեհափա – ռութիւն Աչխատանքը (Շ. Նարդունի).— Կեղծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ (Տքթ. Յովասափեան).— Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին (Տոքթ. Ռոսթան).— Ե– բեւակայութեամբ հիւանդ (Տոքթ. Գա – լուստեան).— Ինչէ՞ն մեռաւ (Փրոֆ. Սի– մոնիէն).— Մարդական բնախօսութիւն (Տոքթ. Նաւասարդ).— Մաճենիկ իմաս– տութեան.— Աղը (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— Ջուրով Թունաւորում (Տոքթ. Պուէ).— Արեւի լոգանք (Տոքթ. Սերոբեան).— Աբաս – Թուման (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— Երախա– յին առողջութեան նչանները (Տոքթ. Նի– զէ).— Գարեջուր (Տոքթ. Քորոն).— Ի՞նչպէս օգնել կայծակնահարին (Ռա – չուհի):

ԾԱՒՈՒ ՏՈՒՆ

Neuilly-Plaisance, en co-propriété

Երկու ծախու տուն.— ա) երկու սեն– եակ, մուտք, պիւանտըրի, կէս պարտէդ, բ) մէկ սենեակ, մուտք, խոհանոց, կէս պարտէդ:

Դիմել՝ Տիկին Արսէն
100, Rue Louis Rouguier
Levallois-Perret

4րդ յարկ, ձախ, ժամը 12էն 15, բա– ցի կիրակիէն:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցնե – րուն համար (Անթիլի եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Ազգասախնամի դրասենեակը՝ 32 բիւ տը Թրէվիզ, Փա – րիզ (9):

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՆԱՒԱՃԻՂԸՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12·
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
136, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորապէս ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՆԳԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զար – դարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպա – նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՂՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
7 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8262 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՒ ՇԱԶԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4063

ԻՐԱՔԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

ԼՄՊ.— Լոնտոն հրատարակուող եւ Փարիզի մէջ եւս ֆրանսերէնով լոյս տեսնող «Օպզերվաթէօր միւ Մուայէն Օրիան» շաբաթաթերթը, որ առ հասարակ մասնագիտութիւն դարձուցած է Միջին Արեւելքի վերաբերեալ հարցերուն ուսումնասիրութիւնը, Յուլիս 28ի իր թիւով հրատարակած է հետաքրքրական վերլուծում մը Իրաքի պետական հարուածի ներքին ծալքերուն եւ անոր հետ կապ ունեցող այլատեսակ հարցերու մասին: Գրութեան հեղինակը, որ Պաղտատ գտնուած է յեղափոխութեան նախօրեակին եւ վաղորդայնին, ինքնատիպ լոյսի մը տակ կը պարզէ Իրաքի պատմական իրադարձութեանց բնոյթը եւ կ'ընէ հաստատումներ, որոնց մէկ մասը գէթ իբրեւ նորութիւն կը ներկայացուի իր կողմէ: Կը հրատարակենք կարեւոր մասերը մեր ընթերցողներուն համար:

Մեկնեցայ Պաղտատէն անցեալ չաբթու, ամբողջ տարի մը մնալէ վերջ Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներուն մէջ: Բայց մեկնելէս առաջ կրցայ հաստատել, թէ իրաքեան յեղափոխութեան պատերը արդէն իսկ կը չանան ժխտել Գահիրէէն իրենց կախում ունենալը:

Մինչ Նասր եւ իր ծառայութեան մէջ գտնուող մամուլը կը փորձէին իրենց իրենցը իւրացնել ու նկատել իրաքեան յեղափոխութիւնը, Իրաքի նոր վարչաձեւին արտասահմանի ներկայացուցիչները հրահանգ կը ստանային լաւ մը ճշդելու, թէ բոլորովին պատահական էին կապերը Եգիպտոսի եւ Պաղտատի ըմբոստութեան միջեւ:

Պիտի մղուիմ ըսելու, որ ասիկա բառական հաւատարիմ ցոլացումն է յեղափոխութեան պատերու կեցուածքին: Բոլոր անոնք, որ ինծի պէս ներկայ գտնուեցան նախորդ վարչաձեւի վերջին օրերուն, պէտք է ընդունին, որ նասըրական-նուէթիւնը երկրորդական դեր մը միայն խաղաց Նուրիի քաղաքական վարչաձեւի առաջացման մէջ:

ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

Յեղափոխութեան ճիշդ կեդրոնը գըտնուող անձն է Մոհամմէտ Մահատի ալ-Քուպպան, որ Իսթիքլալ ազգայնական կուսակցութեան ծայրայեղ թեւին նախկին պետն է:

Քուպպա իր կուսակցութիւնը հիմնեց 1946ի Օգոստոսին, Նուրիին եւ անոր ծառայաչտ բարեկամներուն դէմ պայքարելու եւ Ռաշիտ Ալիի 1941ի կերմանամիրական ապստամբութեան մասնակից-ները վերահաւաքելու կրկնակ նպատակներով:

Քուպպա եւ իր գլխաւոր գործակիցը Սաադք Շէնչալ (Մուսուլի երեսփոխան) մասնակցած էին 1941ի ապստամբութեան եւ ատոր հետեւանքով ապաստանած էին Պերլին, ուր, երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, Շէնչալ եղած էր Առանցքին գլխաւոր խօսնակը արաբերէնով կատարուած ձայնասփռումներուն համար:

ՉԻՋՈՒՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ

Իսթիքլալ կուսակցութիւնը ամէնէն լաւ կազմակերպուած կուսակցութիւնը եղաւ Իրաքի մէջ: Շէնչալ իր մըցակիցը չունէր իրաքցի քաղաքագէտներուն մէջ, որոնց վրայ կ'ըլլէր թէ' իր խելացութեամբ եւ թէ' քարոզչական մեթոտներու իր խոր ծանօթութիւններով:

Անուրանալի է, որ այս կուսակցութիւնը մեծ դրաւչութիւն մը ունեցաւ Իրաքցիներուն համար, նուիրեալ անձեր, ուսանողներ, փոքրեկօրներ կամ արմատական հակում ունեցող սպաներ եղած ըլլային անոնք, թէ պարզապէս ժողովրդական դանդուածներ:

Քուպպա [illegible] հետեւելով Նասրի [illegible] երկու կենսական սկզբունքներու պաշտպան – փաստաբանը:

1) Միութեան համաձայնութիւն մը կնքել Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ:

2) Քաղաքական չէզոքութիւն պահել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ ՍԽԱԼԸ

Իսթիքլալ կուսակցութիւնն էր, որ 1948ին, ընդդիմութիւն մը չդիմայղեր – ծեց վաւերացման դէմ Փորթսմութի անգլեւիրաքեան դաշնագրին, որ սահմանուած էր փոխարինելու 1930ի դաշնադրին: Անգլիացիները սակայն սխալ քայլ առին, չհանելով ուժ տալ Նուրի Սայիտին: Ուայթհոլի մասնագէտները, որոնք կոյրեր են իրականութեանց առջեւ, համոզուած էին, որ Նուրին պիտի կրնայ մնալ իշխանութեան գլուխը:

Ժողովրդական ըմբոստութիւն մը պըտուեցաւ 1952ին: Իսկ 1954ին սկսեալ հաշուեյարդարի ենթարկուեցան բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները, լուծեան դատապարտուեցաւ Հանրային կարծիքը, եւ, նիչպէս որ կը սպասուէր, ասիկա բացաւ ստորերկրեայ գործունէութեան ճամբան: Նուրին կարծեց, որ պետութեան երեւութական հանդարտութիւնը, բարեկեպ արդիւնքն էր ճնշումի իր դրութեան, զոր կը կերարկէր Քալլալի, Ֆատհլ Ճամալիի եւ քանի մը ուրիշներու օգնութեամբ:

Ան կարծեց, թէ կրնայ ընել իր ուզածը, եւ, 20 Փետր. 1955ին ստորագրեց Պաղտատի դաշինքը, որ պնդապետ Նասրէն աւելի Իրաքցիներուն դէմ ուղղուած էր: Այս դաշինքը անմիջապէս նկատուեցաւ՝ Բրիտանացիներու կողմէ Թուրքերու եւ Նուրի Սայիտի խմբակին դաւակցութեամբ եղիպտեւսուբիական միութեան դէմ ուղղուած գործիք մը:

ՆԱՍՐԻՆ ՊԻՏԻ ՉԿԱՐ

Քուպպա եւ Շէնչալ իւրացուցին հետեւեալ գործելակերպը.—

1) Կրցան իրենց ծառայեցնել Նուրիին բոլոր զոհերը, որոնց մէկ կային արեւմտեաններ, փաստաբաններ, փրոֆեսօրներ եւ առհասարակ զժգոհներ, որոնց մտայնքն էր փոխ-վրէժ մը:

2) Կրցան ճարտարօրէն օգտագործել Նասրին պրոպագանդը Նուրիին, Բրիտանացիներուն, Ամերիկացիներուն, Պաղտատի դաշինքին, Միջին Արեւելքին, քարիւղին դէմ, եւայլն:

Նուրիին թշնամիները պէտք չունեցան դիմելու նախագահ Նասրի օգնութեան: Կարող էին անոնք բոլորովին ազդու կերպով պայքարելու Պաղտատի ձայնասփիւռին եւ մամուլին դէմ:

ԴԺԳՈՀԻՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— « Եթէ կ'ուզէք լուրերը իմանալ, մտիկ ըրէք Գահիրէն. Պաղտատի ձայնասփիւռը ոչինչ բան է»: Այսպէս էր Քուպպայի եւ Շէնչալի կարծիքը: Լաւ էր այս յանձնարարութիւնը: Որովհետեւ Նուրի որքան իր ճիղերը կը կեդրոնացնէր միջազգային դիւանագիտութեան վրայ, այնքան աւելի քիչ հոգ կը տանէր զբաղելու ներքին անցուդարձերով:

Ու մասնաւորապէս հոգ չէր տաներ նուիրուելու վարչական անհրաժեշտ բարենորոգման եւ Իրաքի տնտեսական զարգացման: Ամէն անգամ որ մեծ ձեռնարկներու չարք մը գլուխ կը հանուէր եւրոպական ընկերութեան մը կողմէ, այս եւ այն պատասխանատու նախարարութիւն – ներէն մէկն էր որ կը ստանձնէր անմիջապէս գործին ղեկավարութիւնը:

Այսպէսով, վարչական բնոյթ ունեցող հարցերը կը բարդանային օր ըստ օրէ եւ աւելի ու աւելի մեծ թիւով զժգոհներ կը սկսէին բացէ ի բաց արտայայտել իրենց դատումները: Կը մեղադրէին Նուրին եւ [illegible] դժգոհները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԽՐՈՒՇՉԷՒԻ

ԱՅՋԸՆՀԱՒՈՒԻԸՐ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ

Խրուշչեւի այնքան սպասուած պատասխանը երեքշաբթի օր հասաւ արեւմտեան-ներուն: Այզընհաուր կոփ կը խաղար երբ Արտաքին նախարարութենէն իրեն յանձնեցին Խ. Միութեան վարչապետին նամակը: Ինչպէս կ'երեւի՝ Խրուշչեւի այս նոր առաջարկը, որ կը տարբերի նախորդէն, անգլեւամերիկեան առաջարկէն (Ապահովութեան Խորհուրդ) եւ Ֆրանսական (մեծերու ժողով՝ ՄԱԿէն դուրս) արդիւնքն է Մաօ Ցէ Թունկի հետ իր ունեցած խօսակցութեան:

Խրուշչեւ կ'առաջարկէ ուրեմն որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը բացառիկ ընդհանուր ժողով մը գումարէ, ուր պէտք է քննուի անգլիական եւ ամերիկեան զօրքերու ներկայութիւնը Ցորդանանի եւ Լիբանանի մէջ եւ պահանջուի անոնց պարպումը: Խրուշչեւ որեւէ թըւական չէ ճշդած 81 պղերու այս հանդիպումին համար:

Ապահովութեան Խորհուրդի նիստ ձեւով ժողով մը գումարելու առաջարկը մերժուեցաւ Մոսկուայի կողմէ, քանի որ այդ պարագային մեծերու հանդիպումին պիտի մասնակցէր նաեւ Ազգ. Չինաստան, նկատելով որ մաս կը կազմէ Ապահովութեան Խորհուրդին (11 անդամ), մինչ – դեռ համաձայնաւ Չինաստան կը բացակայի անկէ: Խրուշչեւ անչարմար կը նկատէ նման ժողով մը գումարել ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, որուն անդամներուն մեծամասնութիւնը մաս կը կազմէ «յարձակողական խմբակցութիւններու»:

Զօր. Տը Կոլլ եւ վարչապետ Մաքմիլլընի ստացած նամակները համեմատաբար աւելի կարճ են (չորսական էջ): Նախագահ Այզընհաուրի ղրկուած նամակը կը բաղկանայ 10 էջէ եւ կը պարունակէ բազմաթիւ քննադատութիւններ՝ ամերիկեան քաղաքականութեան մասին:

Տը Կոլլի եւ Մաքմիլլընի նամակներուն մէջ ալ գրեթէ նոյն բաները կ'ըսէ Խրուշչեւ: Ահաւասիկ Այզընհաուրի ստացած նամակին գլխաւոր կէտերը.— Յաւելի է որ Միացեալ Նահանգներու Նախագահն ու Անգլիոյ Վարչապետը անկարելի նկատեցին ընդունիլ խորհրդային առաջարկը: Խորհրդային կառավարութիւնը ՄԱԿի իր ներկայացուցիչին յայտնեց որ արտակարգ ընդհանուր ժողովի մը գումարումի պահանջէ՝ քննելու համար Լիբանանի ամերիկեան եւ Ցորդանանի անգլիական ուժերու պարպումը: Մոսկուայի կառավարութիւնը կը մտածէ, թէ այս ձեւով մեծ ու փոքր երկիրները պիտի կարենան մասնակցիլ վիճաբանութեանց:

Խրուշչեւ կ'աւելցնէ թէ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ համաձայնաւոր Չինաստանի օրինաւոր աթոռը զրաւած է «քաղաքական դիակ»ի մը՝ Զանկ Քայ-Շէքի ներկայացուցիչը:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԻԸՐ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ

Հակառակ անոր, որ Խրուշչեւ իր նամակին մէջ ամերիկեան քաղաքականութիւնը կը քննադատէ պարզապէս եւ զօրաւիղ կը կանգնի համաձայնաւոր Չինաստանի դատին, միաժամանակ անդրեա – մերիկեան ուժերուն հեռացումը պահանջելով Միջին Արեւելքէն, Նախագահ Այզընհաուըր առանց երկընտրանքի ընդունեցաւ խորհրդային առաջարկը: Կարգ մը չրջանակներուն կարծիքը այն է՝ թէ Խրուշչեւ այս միջոցին ղիմեց, որպէսզի վիճաբանութիւնները աւելի «հանդիսաւոր» ըլլան, մտածելով թէ այս ձեւով յաջողութիւն մը եւս պիտի արձանագրէ քարոզչական պայքարին մէջ:

Յուլիս 18ին Ամերիկա առաջարկած էր արդէն, որ գումարուի ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը. Այզընհաուըր Քասթրօ Լոճին առաջարկեց, որ այդ ուղղութեամբ աշխատանքներ տանի՝ ամերիկեան առաջարկով ՄԱԿի արտակարգ ժողովի մը գումարման թուականը ճշդելու համար:

Նոյն առեն Ռիօ տը Եանէյրոյի մէջ Արտաքին նախարար Տըլլըս յայտարարեց.— Միացեալ Նահանգները ոչ մէկ պատճառ ունին՝ ընդդիմանալու համար Խ. Միութեան առաջարկած ընդհանուր ժողովին. բայց, աւելցուց ան, Ամերիկա կը մտածէ թէ հրատապ հարցերը Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ քննելով աւելի օգտակար գործ մը կարելի է տեսնել:

Միւս կողմէ, Ապահովութեան Խորհուրդի խորհրդային ներկայացուցիչին առաջարկով, հինգշաբթի օր ժողով մը պիտի գումարուի՝ ճշդելու համար ՄԱԿի ընդհանուր ժողովի արտակարգ նիստին թուականն ու օրակարգը:

Լատինեղեակ չրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ ՄԱԿի արտակարգ ժողովը այսօր-վաղը կրնայ գումարուիլ:

Պարզ է, թէ Խրուշչեւ ներկայիս կ'աչխատի ամէն գնով Ազգ. Չինաստանի աթոռը տալ համաձայնաւոր Չինաստանի: Ամերիկեան չրջանակները կը ճշդեն, թէ Միացեալ Նահանգները համաձայնաւոր Չինաստանը ճանչնալու նպատակ չունին եւ թոյլ պիտի չտան որ Մաօ Ցէ Թունկի ներկայացուցիչը մտնէ ՄԱԿի մէջ: Ամերիկա երկու տարի առաջ որդեգրած էր այս քաղաքականութիւնը. այդ թուականէն ի վեր ոչ մէկ փոփոխութիւն կայ համաձայնաւոր Չինաստանի նկատմամբ:

× Զորեքշաբթի առաւօտ Ֆրանսայի Նախարարաց Խորհուրդը գումարուեցաւ Մաթինեոնի մէջ, զօր. Տը Կոլլի նախագահութեամբ: Օրակարգի վրայ՝ հանրաքուէ եւ միջազգային հարցեր:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Մասնաւորաբար Ամերիկացիներն էին որ կ'օգտուէին երկար պայմանաժամով պայմանագրութիւններէն եւ առասպելական թռչակներէն:

Արդարեւ, օտար դեկավարութեան տակ գտնուող բոլոր ձեռնարկներու մէջ իրաքի պաշտօնեաները բացէ ի բաց իբրեւ ղրկուած էին: Ասիկա զժգոհութեան գլխաւոր կէտն էր:

Այստեղ կայ նաեւ չատ նուրբ հարց մը Իրաքի համար, որովհետեւ, եթէ յեղափոխութեան հետ կապուած տակնուվրայութեանց հետեւանքով այս մեծ ձեռնարկները կազմալուծուէին, գործազուրկներու արդէն իսկ կարեւոր թիւը առաւել եւս պիտի չատնար:

Գործազուրկներու այս զանգուածին եւ աղքատներու դոյութիւնը մէկն է այն պատճառներէն, որոնք դեր խաղացին Նուրիի անկման մէջ: Վարչաձեւը ինչ որ ալ ըլլայ Իրաքի մէջ, պէտք է լուծում մը գտնուի տնտեսական, ընկերային եւ քաղաքական այս հարցին:

Ընկերային այս անհատասարակչռութեան ստեղծած դժգոհութիւնը կ'աւելնայ տակաւին այն իրողութեամբ, որ Իրաք – ցիներու համոզումով, իրենք չահագործուած են Բրիտանացիներու կողմէ, նաեւթային արդիւնաբերութեան մարզին մէջ, Զարդացման Խորհուրդին միջոցով:

Ուրեմն, ներքին հարցերն են որ կը տիրապետեն Իրաքի մէջ.— Հողերու բաշխում, չէյխերու իշխանութիւն, դրամական զեղծարարութիւն եւ ապականութիւն ղեկավար դասակարգերու մէջ, մինչ միւս կողմէ միջազգային հարցերը, մէջն ըլլալով նաեւ խորայէլեան հարցը, մնացած կը թուին ոյլայ երկրորդական դէր վրայ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՆԱԽ ՔԱՆ... ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Օրմանեան քիչ մնաց որ առասպել – նար:

Այստեղ ուսումնասիրութեան առարկայ չեն առասպելացման օրէնքները: Բաւական միայն թէ մարդիկ երբ, ամէն բան իռէալականացնելու մղումով, հիւսմամբ իրենց հաւատքին եւ երեւակայութեան՝ հանդերձանք կուտան բախտաւոր անուններու, կը հագուեցնեն զանոնք հրաշքներու յատուկ զեղեցկութեամբ եւ հարստութեամբ, սովորական մարդոց կարողութիւններէն բարձր ընդունակու – թեամբ ու ձիրքերով, ի վերջոյ կը կազմուի առասպել մը (1), եւ այնուհետեւ անկարելի կը դառնայ դանել ու չօշափել իրականութեան ոսկորները:

Օրմանեանի աշակերտները կրնային այդ առասպելացումին հասցնել իրենց հիացման ու պաշտամունքի առարկան՝ եթէ չմիջամտէր դաժան յեղափոխութիւնը ծանրակշիռ դէպքերու ստորագրած մեղադրանքով: Ահա թէ ինչո՛ւ Օրմանեան կախուած մնաց ընդմէջ իրականութեան եւ առասպելին:

Օրմանեան կուզար եւրոպական բարձրոյն վարժարաններէ, փոյթ չէ թէ կրօնական: Արտակարգ յիշողութեամբ մը օժտուած, աշխատելու եւ դործելու անսպառ եռանդով տոչորուած, աղուոր փառասիրութեանց հետապնդումին նը – ւիրուած՝ ինչպէս զեղեցկօրէն կը բացատրէ խոստովանութեան մը պահուն, մեծ յոյսեր կապուած էին իրեն՝ որովհետեւ «լեցուն» էր: Եւ սակայն ոչինչ տուաւ մեր կրօնադիտական մատենադրութեան՝ հաստատելու համար իր լիութիւնը:

Ճիշտ է թէ կեանքը զինք նետեց տարբեր ուղիներու մէջ, մասնաւորաբար վարչական մեքենայի մը դլուխը, ուր դոչչ կամարար մը միայն զարձաւ իր պէէէ–պէէէներով: Ինքնակենսագրութեան մէջ, ինք եւս կը խոստովանի, քանիցս, թէ «ուսուցչութիւնը կը նախադասէը աոաջնորդութենէն», թէ «վարչական դործերու բերմունք չունէր եւ պատրաստ էր ամէն դրական եւ ուսումնական պաշտօներու», բայց տարբեր տնօրինեց կեանքը: Եւ իր նախասիրութեան վերադարձաւ «չատ ուշ, երբ կեանքի արեւը իր մուտքին կը մօտենար», ինչպէս կը դրէ:

Երեսուն տարեկան էր՝ երբ հրապարակ իջաւ փոքրիկ դործերով.—

1.— Իտալերէն ու ֆրանսերէն հրատարակութիւններ, որոնց ծնունդ տուած է դժբախտ պայքար մը, — հայկական կրօնական վէրք մը, (այստեղ իր դիրքը դնահատութեան արժանի):

2.— Հայերէն հրապարակային բանախօսութեանց չարք մը, աղդային այժմէական հարցերու խոր հետաքրքրութեամբ, (այստեղ իր դիրքը յոյժ պատուաբեր):

Այս երեւոյթը, ուչ հասունցած պտուղի պէս, կը մատնէ վարանում ու թարթափում՝ մինչեւ ծանօթ վճռական քայլը: Վարանումի այդ դիծը, «ծով նետուելէն» առաջ իսկ՝ փոխանակ քալ լուղորդի զեղացկացող մրցանիչներով բարձրանալու, ընդհակառակն կը սուդի, — կը խոնարհի այնքան որ կ'ընթանայ դէպի համակերպութիւն, դէպի տէրընկալութիւն (2):

Եօթանասուն տարեկան էր արդէն՝ երբ հրապարակ եկաւ փորել հատորներով:

Պատրիարքական դահէն իջնելէ ետք: «Մաղերը թափած՝ կէս ճաղատ, աչքերը վատացած՝ ակնոցով ալ համարձակ կարդալու անկարող, ականջները ծանրացած, ոտքանները արուեստական, պորտը դօսիի կարօտ (3), ոտքին երակները ուռած (4), առաձդական դուլպայի պարտաւորուած», ինչպէս կը նկարագրէ ինքզինք ճչդըրտօրէն: Ըստ իր նոյն ծուչերուն՝ «մարմնոյն մեքենան հինցած էր ու չուտով կրնար խանդարուիլ ու չդործել»: Այսուհանդերձ, ամէն ոք «թերահաւատութիւն» կը յայտնէր՝ երբ խոստովանէր, նոյնիսկ հինդ տարի եւս անց, թէ «եօթանասուն եւ հինդամեայ ծերունի» մըն էր: «Աչխատութեան տենդունութիւնը, խօսելու եւ քարոդելու աշխոյժը, չարժումի եւ քալուածքի ձեւերը, ամէնէն սովորական դրադումներու մէջ ճշտապահութիւնը» տեսնողը 10–15 տարի պակաս կուտայ իրեն:

«Առողջ եմ տակաւին», կը դրէ 1916 Փետրուարին, արդէն լրիւ 75 տարեկան:

Արդ, 70–75 տարիքին մէջ էր որ տուաւ իր փորել ու ղլխաւոր դործերը: Բազմահատոր, ընդհանրապէս պատմական, բայց քաղածոյ: Ու չատաւ դործ մը, որ արժեցնէր տեսարանական հմտութիւնը, մտաւորական լիութիւնը եւ խմացական խորութիւնը: Կատարեց աշխատանք մը, որ համբերութիւն կը պահանջէր եւ երկար չունչ, ուստի դիւրին՝ անոր համար որ մեքենական էր, այլ երբեք մտաւորական:

Այսպէս մնաց դործիչ, երբեք դիտնական:

Ազգապատումը, խորագիրն իսկ սխալ դրուած, չարահիւսութիւն մըն է ձեռագիր ու տպադիր աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութեանց՝ հայ եկեղեցիին պաշտօնեաներուն համապարփակ կենսադրութեան համար: Իր առաջնորդն է Հ. Միքայէլ Զամչեան, որու դէմ, թէեւ, կը կանդնի իրրեւ մրցորդ:

Հայոց եկեղեցիին դասագիրք մըն է տարրական ատենաններ վրայ: Վարդապետական բաժինը յոյժ տկար, պարզ անոր համար որ «դասականի խորհուրդներու ծանր բեռներուն տակ ընկճուած», ինչպէս կը խոստովանի, «դժուարութեանց» է բախած իր միտքը՝ երբ ուզած է «մարդեղութեան եւ հաղորդութեան խորհուրդները համաձայնեցնել աստուածային բնութեան հետ»: Աւելցնենք նաեւ որ եթէ «անմարսելի եւ անտանելի չէ դասած երրորդութեան խորհուրդը», չէ կրցած յոյց տալ մարսելին ու տանելին: Քրիստոսի «անձը» եւ «բնութիւնը» բաժնել իրարմէ, աստուածաբանիչը միայն անձի՞ն վերադրել թէ բնութեան, հարցեր են, որոնց քննութիւնը, զոր կը կատարէ Գրիդոր Տղայ կաթողիկոսը, կը դանէ «երկար», ըսելու համար կարծես՝ ա – ւելորդ: Հաւատքի մասին տուած իր բացատրութիւնները՝ երախայական:

Համապատումը չորս աւետարաններուն ի մի հաւաքումն է, տիրացուի աչխատանք, — չարունակութիւնը, Գործք – պատում, առաքեալներուն գործին խըմբադրութիւնը, որ կը մնայ խոստում, հեղինակ դառնալու հին սեռ մը, — եկեղեցական հին մատենադիրները չատ են փորձած:

Ծիսական Բառարան, Թերթ, վարկաբեկի, ափ յափոյ, — այստեղ խօսած եմ այս դործին մասին, կշռած ու պակաս դտած:

Բոլոր այս դործերուն մէջ առանձնապէս դնահատելի կը մնան իր Բանախօսութիւնները:

×

Վեց բանախօսութիւններ են ասոնք, զոր տուած է մէկ տարուան ընթացքին (1879 Յունուարէն մինչեւ 1880 Փետրուար), վեցն ալ հրատարակուած:

Այս բանախօսութիւնները կը մատնեն անձը, որով բորբոքած է Պոլսոյ հայկական միջավայրը: Նաեւ երեսասարդ Օրմանեանի հոդին:

Հետաքրքրական է ժամանակը:

Երեք տարիէ ի վեր դահ բարձրացած է Ապտիւլ Համիտ (1876): Օրմանեան 38 տարեկան է: Վեց ամիս առաջ վերջ դրած է ռուսւերքական պատերազմը՝ Սան–Ստեֆանոյի դաչնագրով (5):

Երիտասարդութեան հոդին դեռ կը թրթռար Ազդ. Սահմանադրութեամբ (6), զոր նուիրագործած էր պատմական փառաւոր յաղթանակ մը ընդդէմ փողաւէրներուն, որ ամբրանէն էին, եւ ընդդէմ «խաւարեալներուն», որ կղերականներն էին:

Այս պատերազմը մեծ յոյսեր ծնած – ծեց ու նոր հորիզոններ բացաւ Հայոց հ. իններուն մէջ՝ հակառակ բոլոր յուսախաբութեանց, մասնաւորաբար ոգևորելով երիտասարդութիւնը:

Ոգեւորութեան նոյն տենդով վարակուած է նաեւ Օրմանեան: Հ. ոդ մը Ներսէս պատրիարքի վրայ, եւ այն ընդհանուր տպաւորութեամբ թէ չատով պիտի կատարուի Օսմ. կայսրութեան հաւնելարդարը ու պիտի կազմուի հայկական պետութիւն մը, որ դործունէու – թեան փառաւոր ասպարէզներ կը բանար երիտասարդ մտաւորականներուն առջեւ, Օրմանեան կ'որոշէ վերադառնալ մայր եկեղեցիին ծոցը: Ու կը ձեռնարկէ հրապարակային վեց բանախօսութեանց, ջատագովելու համար Հայութեան միութիւնը, պատրաստելու համար երիտասարդութիւնը, մանաւանդ գոյց տալու համար այն իրաւունքները եւ պայմանները, զորս կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդը՝ կազմելու համար անկախ պետութիւն:

Այս բանախօսութեան մէջ մէկ նպատակ միայն կը հետապնդէ Օրմանեան, — ըսել ու վկայել թէ հայ ժողովուրդը ԿՐՆԱՑ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱԶՄԵԼ, ԿԸ ԼՐԱՑՆԷ ԱՄԷՆ ՊԱՅՄԱՆ (7):

Հոյակապ է այս բանախօսութիւնը:

Փոքրիկ տետրակ մը, որ, սակայն անհատականութիւն ունի: Մտաւորականը այստեղ յեղափոխական է, յեղափոխականը այստեղ երիտասարդ է, երիտասարդը այստեղ ճչմարիտ Հայ է: Ընթերցողը, իր կարդին, կը վկայէ թէ անկեղծ է Օրմանեան, իր լեզուով եւ հաւատքով, իր երազներով եւ խանդավառութեամբ:

Իր Ծուչերուն մէջ կը դանդատի թէ «սիրտ չունի Օրմանեան» ըսած են անոնք որ մեղադրած են զինք: Սիրտը «դորով» հասկնաք թէ «կորով», կը զդաք թէ Օրմանեան, այս բանախօսութեան մէջ, ունի թէ՛ մէկը եւ թէ միւսը: Ի՞նչ քաղցր է իր ձայնը՝ երբ հրաւէր կը կարդայ մխութեան: Եւ ի՜նչ հառնդ է որ կը յորդի՝ երբ կը խօսի կաղմակերպելու համար զաւառը, տէր կանդնելու համար ազդային իրաւունքներուն, նոյնիսկ... «զէն ի ձեռին» (Թող լաւ կարդան այս տողերը անոնք որ կը դատապարտեն զինեալ ըմբոստութիւնը, հայ յեղափոխութիւնը): Փաստ որ «վատութի՛ւն է, կը դոչէ, վերի ըլլալ անօրէն յուդհասարիին եւ ամբարիչտ հրոսակին»: Ու կը յորդորէ Հայերը, որ դիտնան իրենց «երջանիկ հանգստութիւնը պաշտպանել իրենց բազկին զօրութեամբ եւ վրիժուն երկիւղիւ», փոխանակ յոյս դնելու պետական հովանաւորութեան եւ արտաքին օժանդակութեան վրայ:

Բոլորովին անծանօթ Օրմանեան մըն է որ կը յայտնուի այս բանախօսութեան մէջ: Տարբեր Օրմանեան մը: Մեծ Օրմանեան մը: Մեծ Հայ մը: Աւելի սիրելի, որովհետեւ դորով ու կորով ցոյց կուտայ: Աւելի ըմբոստ, որովհետեւ կը պաչտպանէ քաղաքակրթեալը «յուդհարին» դէմ: Աւելի արդար, որովհետեւ դատախաղ կը կանդնի պատմութեան անիրաւութեանց հանդէպ:

Օրմանեան, այստեղ, ի յայտ կը բերէ իր մտքին ուժը, ոչ թէ իր հետաքրքրութիւնը, այլ հմտութիւնը պետական իրաւունքի մասին, պարզելով տեսակէտները, որոնք ճիշտ են այսօր ալ տակաւին:

Կը մեկնի պատմական իրաւունքէն, զոր Հայ ժողովուրդը ունի հողին վրայ: Օրմանեան կ'աչխատի գծել նաեւ այդ պատմական հողին սահմանները. «Փոքր Հայքը երեսունեւօթը դարէ ի վեր մաս կը կազմէ Հայաստանի»: Եճառյ կը բացատրէ թէ Պոնտոս, Կիլիկիա, Միջագետք, Ատրպատական, Աղուանները, Վրացիները «երկար ժամանակ ընտելացած են Հայութեան»: Այսպէս կը մօտենայ ցեղային հարցին ու չի մոռնար յայտարարել թէ «հոն բնակող Թուրքերը եւ Քիւրտերը սերունդով եւ արիւնով... օտար չեն Հայութեան»: Վերջին վկայութիւնը աւելի հասկնալի դարձնելու համար՝ կ'աւելցնէ թէ «հաւատքով եւ քաղաքականութեամբ օտարացեալ տարրերը կրթութեամբ եւ քաղաքակրթութեամբ կրնան վերադառնալ իրենց սկզբնական աղդութեան»: Թէ Հայ կը դառնան Քիւրտերը եւ բոլորը... «Հայութենէ հրաժարածները»: Թուական տուեալներուն դալով, 4·000·000 կը հաշուէ Հայերը, բաւական՝ կազմելու համար պետութիւն: Կը քաջալերէ հայրենադարձը, ինք եւս հայրենի աչխարհ վերադառնալու պատրաստ՝ կ'աղաղակէ դէպի երկիր: Կ'արդիլէ արտադաղթը: Կը դատապարտէ ոմանց ծախքերը կ'ընէ մեր երկրէն դուրս՝ մսխելով ժողովուրդին հարստութ[illegible] ը փոքրամ եկեղեցիներ եւ ազգային ուսումնարանութիւններ հիմնելով պանդխտութեան մէջ: Կը ջանայ միութեան ձեւ մը դտնել՝ ջնջելով այն պատերը, որոնք Հայութիւնը կը բաժնեն լեզուով, եկեղեցիով, աչխարհագրութեամբ:

Կեդրոնացման համար՝ հրապարակ կը նետէ դաչնակցային դրութիւնը: Ազգ. Պատրիարքարանին հովանաւորութեամբ՝ «մէկ դլուխի» տակ դնել լուսաւորչական, կաթոլիկ, բողոքական կոչուած անդամները, յարդելով իւրաքանչիւրին դաւանական ինքնուրոյնութիւնը: Տեսութիւններ, տեսակէտներ, որոնք արժանի են քննութեան, խորհրդածութեան եւ վերատեսութեան:

Մօտ օրէն լոյս կ'ընծայեմ այս հատորը, — առողջ գիրք մը, օգտակար այսօր իսկ, դէթ այն կոչով որ հրապարակ կը նետէ Օրմանեան՝ վերջ դնելու համար ներքին պառակտումներու, արուեստական բաժանումներու, կրօնական ծիծաղելի երկփեղկումներու:

Այս փոքրիկ դործը, անծանօթ՝ մեր ժողովուրդին ու մտաւորականներուն, կ'ըսէ միայն մէկ բան.—

Հայութիւնը ամէն բանէ վեր:

... Բայց Օրմանեան ունի ուրիչ դիմադիծը պիտի ներկայացնեմ ուրիչ յօդուածով մը, որու խորագիրն է Օրմանեան եւ Շ. Միսաճեան:

ՍՐՏԱԳԻՆ ԽՕՍՔ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶԻՆ

(Շ.ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ ՈՒ ԻՐ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ» Գրքին հրատարակութեան առթիւ)

Այժմ առջեւն է վերջին նամակը, Յունուար 1 թուակիրը, որու մէջ կը յայտնէիր թէ «Շ. Գարահիսար ու իր Հերոսամարտը» տպուած ըլլալով, պիտի առանձնակ քանի մը օրէն: Անհամբեր սպասեցինք: Անցան է աւելի քան վեց ամիս: Կամքէ անկախ եւ աննախատեսելի պատճառներով՝ ուչացաւ: Այն առեն, դրքին պրակները դրկած էիր Անուշաւանին, բայց կը թելադրէիր. «եթէ կրնաս համբերել, լաւ է չտեսնես պրակները իրենց այդ փերուշան վիճակին մէջ»: Ու հնազանդելով խօսքիդ, ուղեցի եւ կրցայ համբերել, երախան քեհեգեայ իր խանձարուրովը տեսնելու փափաքով:

Ահա՛ ուրեմն սրբազան պահը, դրքիդ ծրարը ձեռքիս մէջ: Զայն չբմանակող թելը միւրատելով, երախայի մը անհամբերութեամբ, կ'ուղեմ վայրկեան մը առաջ տեսնել: Համբոյրով մը ողջունեցէ զայն, եւ ա՛յդ եղաւ բարեպալուստի առաջին խօսքը: Համբուրած ըլլալով նաեւ քեղ:

Եքեղակամ ու փառասէր հատոր մը, արժանի իր բովանդակութեան եւ զայն ներկայացնող հեղինակին: Հաղար ապրիս ու ձեռքերդ դալար մնան, սիրելի Սրամ:

Հպարտ եղիր, որ տարիներու տքնութեանդ արդիւնքովը քեղի հետ մեզ եւս հպարտացնելու առիթը ընծայեցիր այսօր: Ի՞նչ մեծ եւ նուիրական պարտականութիւն մըն է, որ կատարեցիր, նախ, դուն քեղի եւ խղճիդ հանդէպ, տալով այս վեմ դործը, իրրեւ կոթող եւ յուչարձան:

Եթէ պէտք է հաւատանք թէ հոգիներու աչխարհ մը կայ, ապա ուրեմն միլիոն անդամ աւելի հաւատալու իրաւունքն ունինք, որ աւելի քան կ'ապրին ու կը թեւածեն մեր հայ նահատակաց հոգիները: Եւ անոնք թեւ առած, իրենց օրհնութիւններն կ'ընծայեն քեղի, մեր քաղաքին հսկաներուն պանթէոնին կառուցումին համար: «Պարտքս է որ կատարեցի», կը պատասխանես: Այո՛, լիովին կատարեցիր պարտքդ, սիրտ, միտք եւ հոգի մաչեցնելով, «մելանով ու արցունքը», — առողջ գիրք մը, օգտակար այսօր իսկ, դէթ այն կոչով որ հրապարակ կը նետէ Օրմանեան՝ վերջ դնելու համար ներքին պառակտումներու, արուեստական բաժանումներու, կրօնական ծիծաղելի երկփեղկումներու:

Այս փոքրիկ դործը, անծանօթ՝ մեր ժողովուրդին ու մտաւորականներուն, կ'ըսէ միայն մէկ բան.—

Հայութիւնը ամէն բանէ վեր:

... Բայց Օրմանեան ունի ուրիչ դիմադիծ մըն ալ, — պատրիարքը: Այդ դիմադիծը պիտի ներկայացնեմ ուրիչ յօդուածով մը, որու խորագիրն է Օրմանեան եւ Շ. Միսաճեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

---

(1) Mythe.

(2) Soumission.

(3) Աղեբափուրիւն, թէ խոշոր, ճարպոտ, փմբէք շինած փոր, որու կը հաճապատասխանէ լատիներէն բառ մը, ծագումով արաբերէն՝ scirbum.

(4) Varice.

(5) Ռուսերը այս պատերազմով կը դարմանէին պարտութեան մը քոմփլէքսը (խրիմ): Ինչպէս հարիւր տարի եւրոպ Ամերիկա դուրս պիտի հաճէր Սուէզի ջրանցքէն Անգլիան եւ Ֆրանսան, վերջին այս երկու պետութիւնները Տարտանէլի ջրանցքէն հեռու նետեր էին Ռուսիան, ծանրապէս նուաստացնելով:

(6) Նոյն ձեւով, Պատմութիւնը կը կրկնուէր կարծես՝ երբ մեր օրերու «խաւարեալները», տէտ եւ անվտառուճակ փողաւէրեր, յետադէմ եւ անտազանդ կրօնաւորներ, քաջութ հոչակեցին Ազգ. Սահմանադրութիւնը՝ հիմնելու համար կղերապետական կարգեր:

(7) Այս տեսակէտին բոլորովին հակառակորդ կը դառնայ՝ երբ Համիտի ուզած ... պատրիարքն է դարձած այլեւս:

Ա. ՀԱՍՈՒ

Գլ.

ԱՂԱՒՆԱՒՈՐ ԴԱՒԹԱՊՎԱԾ

— Ո՛չ, դեռ ոսոտոյ չունի Մովսէսը. դիպաւոր չունի Մովսէսը։

— Այո՛, ճիշդ է։

— Մեր մայրեր ինչո՞ւ տան իրենց զաւակները մեզի խաղալու։ Մենք ինչո՞ւ պէտք է մեր ժամանակը վատնենք անոնց հետ։ Ինչ որ ալ ըսենք, անոնք չեն հասկնար։ Ես ալ կ՚ուզեմ ունենալ ոսոտոյ։

— Ինչո՞ւ ոսոտոյ ունենալ կ՚ուզես, Գրիգոր։

— Ես ալ այն Դաւթին նման, որ զրահ չունէր, բայց ունէր գործիք մը, որով կրնար հեռուէն քարեր նետել։ Ես ալ կ՚ուզեմ ունենալ ոսոտոյ, որպէսզի հեռուէն քարեր նետեմ։

— Ինչո՞ւ քարեր նետես։

— Ես ալ կ՚ուզեմ նետել, ինչպէս Դաւիթ նետեց։

— Ինչո՞ւ Գողիաթին սպանեց։

— Ես ալ կ՚ուզեմ սպանել։

— Ինչո՞ւ կ՚ուզես սպանել։

— Ես ալ կ՚ուզեմ սպանել, որովհետեւ ան ալ կ՚ուզէ սպանել Մովսէսը։

Ես ալ կ՚ուզեմ ունենալ ոսոտոյ, որպէսզի Մովսէսը չսպանեմ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ բոլոր թերթերը գոհունա – կութեամբ կը խօսին նորընտիր նախագահ Շեհապի ձայնասփիւռ պատգամին մա – սին. ինչպէս գրած էինք, գօրավարը յայտարարեց, թէ «Լիբանանեան հողա – մասին օտար ուժերու հեռացումը՝ ազ – գային առաջին մտահոգութիւնն է»: Ընդ – հիմադիրներն անգամ գոհ են գօր. Շե – հապի դիրքէն:

Ֆ. Միուֆթեան մամուլի «Թաս» դոր – ծակալութիւնը կը հաղորդէ թէ տասը տարու երկու երկուրեակները ճատարակի առաջնակարգ ախոյեաններ հռչակուե – ցան. կարէն եւ Լեւոն Գրիգորեան, որոնք կը բնակին Երեւան (Հայաստան), ճատ – րակ կը խաղան եօթը տարեկանէն ի վեր. մասնակցած են Ֆ. Միւթեան մէջ տեղի ունեցած բազմաթիւ մրցումներու, մին – չեւ իսկ՝ խաղացած առաջնակարգ վար – պետներու հետ: Լեւոն Գրիգորեան վեր – ջերս մրցած է Ուքրանիոյ հռչակաւոր ա – խոյեան Թելըքի հետ. երկարատեւ պայ – քարէ մը ետք՝ տասնամեայ հայ տղեկն ու Ուքրանիացի վարպետը հաւասար մը – նացին:

ՄԵՔՍԻԿԱՑԻ մէջ ուղեվարները գործա – դուլ մը ըրին, որու հետեւանքով երկա – թուղին անդորձութեան դատապարտուե – ցաւ. ոստիկանութիւնը արտասուաբեր ռումբեր գործածեց՝ ցուցարարները ցըր – ուելու համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը յայտա – րարեց, թէ Արտաքին նախարար Շարլ Մալիք Սեպտեմբեր 16ին գումարուելիք ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին նախագահու – թեան թեկնածու է. Հանրապետութեան Նախագահ Շամուն եւ նորընտիր նախա – գահ Շեհապ համաձայն են Մալիքի թեկ – նացութեան:

ՃԱՔՈՆԻ մէջ 1947էն ի վեր առաջին ան – գամ ըլլալով երեքշաբթի օր բացուեցաւ համայնավար կուսակցութեան համագու – մարը:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ բոլոր տողաչարները գործադուլ ըրին երեքշաբթի օր, աչխա – տավարձի յաւելում պահանջելով. թեր – թերը լոյս պիտի չտեսնեն այնքան ատեն՝ որ տողաչարները գոհացում չենստացած:

ՊԻՑՐՈՒԹԻ ամերիկեան նաւատորմին բանբերը յայտարարեց թէ Միջերկրական – ին մէջ տեսնուած են անծանօթ սուզա – նաւեր. կարելի չէ եղած ճշդել թէ ուրկէ՛ կուգան անոնք եւ ո՛ւր կ'երթան: Իսկ ա – րեւելեան Միջերկրականի մէջ կը գըտ – նուին եգիպտական վեց սուզանաւեր, ո – րոնք չինուած են Լենհաստանի եւ Ֆ. Մի – ուիթեան մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ձայնասփիւռը կը յայտա – րարէ թէ Օգոստոսի վերջը լոյս պիտի տեսնէ համայնավար գաղափարաբանու – թեան յատուկ նոր ամսագիր մը՝ «Խաղա – ղութեան եւ Ընկերվարութեան հարցեր»: Ամսագիրը պիտի յատկացուի մարքս – լենինեան հարցերու պաթգաբանման եւ բանուորական դատին պաչտպանութեան:

ԱԼԺԵՐԻՈՑ պինուորական մէկ զեկոյցը կը հաղորդէ թէ վերջին չարթնուան ըն – թացքին 845 ըմբոստներ պինաթափ եղած են, — 707 սպաննուած եւ 138 գերի ին – կած: Աւելի քան վեց հարիւր պատերազ – մական զանազան զէնքեր գրաւուած են: Բանբերի մը համաձայն՝ Յուլիս ամսուան ընթացքին 3100 ըմբոստներ պինաթափ ե – ղած են եւ 1340 զէնքեր գրաւուած:

ՄԻԱՑեԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ նախապէս կնքուած համաձայնութեամբ մը՝ հիւ – լէական զէնքերը պիտի տան Քանատայի. այս նպատակով Քանատայի պատերազ – մական նախարար Փարքս գացած է Ուա – շինկթըն՝ ամերիկացի իր պաչտօնակիցին հետ խորհրդակցելու համար: Քանատա պիտի վճարէ իր ստացած զէնքերուն փոխ – արժէքը եւ պիտի պաչտպանէ Միացեալ Նահանգներու հիւսիսային սահմանները. անկախ անկէ՝ Ալասկաեան Ուխտի ան – դամ միակ երկիրն է որ կը ստանայ նման զէնքեր: Կը կարծուի թէ հիւլէական եւ ջրածին զէնքեր ստացող երկրորդ երկիրը պիտի ըլլայ Ֆրանսա:

ԹԻԲՍԻԽ–ՎԻՆՁԱՆՔՈՒՐ ոչ–արձանա – գրուած երեսփոխանը (նախկին անդամ մառեչալ Փէթէնի կառավարութեան) առ – ջի օր անդամակցեցաւ ժորժ Պիտոյի «Քրիստոնեայ Ժողովրդապետութեան»: Այ երեսփոխանը յայտարարած է այս առ – թիւ թէ առաջին անգամ ինք ալ «կուսակ – ցական» դառնալուն աւելի «խելօք» պիտի ըլլայ եւ ենթարկուի կուսակցական կար – գապահութեան:

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ» ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Կրընոպ – լի Եօթնեկրայրեան ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ կապ. Ֆաչլին, Ուրնաժ, Ծառերով եւ առուակով եզերուած զովասուն մարզադաշտին վը – րայ, Պ. Վ. Ֆաչտաուրեանի տան դիմա – յը (Սիթէ էքսթերթօն): Իր մասնակցու – թիւնը կը բերէ նաեւ Նոր Սերունդի բա – նակումին եկած երկսեռ երիտասարդու – թիւնը:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ
կը բանախօսէ
ԸՆԿ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. բար – ձրախօս, ճոխ պիւֆէ, խմիչք եւ պաղպա – ղակ: Կարկանդակներ՝ պատրաստուած կապ. Ֆաչի տիկիններուն կողմէ:

Մանրամասնութիւնները տեղական յայ – տարարութեան մէջ:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյ – լիի Շրջ. Կոմիտէի: Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նիսի « Գէորգ Զավուշ » խումբին կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՎԱՀԱՆԵԱՆ
Պիտի խօսի ընկ. ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Այս կրիակի, ամբողջ օրը, Պ. Սուրէն Պօյաճեանի զովասուն եւ գեղեցիկ ագա – րակին մէջ (Քարթիէ Պուտարիֆ, Քօնք):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ԲԱԺԻՆ
Առատ պիւֆէ

Ուտեստեղէնը կարելի է միասին բերել

Ծանօթ. — *Օթոքառը կը մեկնի Մասե – նայէն առաւօտեան ժամը 9ին. կը հան – գիպի Մատըլէն եւ կ'ուղղուի դէպի Քօնք: Ինքնաշարժով եկողները պէտք է առնեն Վիքթորի ճամբան, Քօնթի ժանտարմը – րիի աչ դառնալ եւ ելլել Քառթիէ Պու – տարիքեւ դիմել Արարատ դաչտավայրը: Կէսօրէ վերջ եկողները կառ տ'Օթոպիւ – սէն սովորական օթոքառը կ'առնեն. քա – ռորդ ժամ պիտի քալեն:*

ՍԻՆԹ–ԷԹԻԷՆ. — Հ. Ց. Դ. Նոր Սե – րունդի Բարկէն Սիւնի խումբը՝ ընկերուհի Մ. Թերէզ Ասատուրեանի ամուսնութեան առթիւ չնորհակալութեամբ ստացած է 15·000 ֆր. հետեւեալներէ. — Տէր եւ Տի – կին Հայկազ Ասատուրեանէ (Քալապալեան – քա) 10·000, Պ. Քէօմիւրեանէ 1000, Տէր եւ Տիկ. Քէվէչեանէ 2000, այլ եւ Տիկ. Ա – սատուրեանէ 1000, Պ. Կարպիս Անտրիկ – եանէ 500 եւ Պ. Պետրոս Նալպանտեանէ 500 ֆրանք:

ՆՈՒԻՐՆԵՐ
Կապոյտ խաչի ժիւրայի կայանին

Կայանի անօրէնութիւնը չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրա – տուութիւնները այցելուներէ. — 2000 Ֆ. Տիկին Պօյաճեանէ (Փարիզէն): 2000 Ֆր. Անդրանիկ Թարաքճեանէ (Գելֆոր): 2000 Արթիւր Սահեփանեանէ:

Կրընոպլէն ապնիւ անդամուհի մը, ռատիօ մը, թուն–տիսքով, ինչպէս նաեւ 14·000 արժողութեամբ ճաշի սեղան մը իր նստարաններով: Դարձեալ նոյն տիկինէն տասը քիլօ չաքար եւ 4 տուփ մրգանոյշ:

Լիոնէն ստացուած է 50 քիլօ չաքար, 9 քիլօ չոքոլա, 3 քիլօ պոնպոն, երկու երկվեցեակ սրբիչներ՝ հետեւեալ ապա – յիններէ. — Տիկիններ Կէնճեան Անժէլ, Կէնճեան Մարի, Այվազեան, Ղազարեան, Հարելեան, Գայթանճեան, Աճէմեան, Մամուրեան, Փոլարեան, Զէքեան, Պէր – պէրեան, Փափազեան Ֆիլօր, Փափազեան Վերօն, Գամպերեան, Մինասեան, Տէր Պետրոսեան, Թէրզեան, Նաճարեան, Պալ – թայեան, Գասպարեան, Մաղաքեան: Օ – րիորդներ՝ Փափազեան, Ֆաչտաուրեան, Ցովակիմեան:

Տէր եւ Տիկ. Ֆերմանեանէ, Լիոնէն, 2000 Ֆր. իր աղջկան Ամերիկայէն այցին առթիւ: Տիկ. Գալուստեանէ իր ամուս – նոյն մահուան Գ.րդ տարելիցին առթիւ 1000 Ֆրանք:

Տէսնի ազգայիններէն 16·000 Ֆր. ար – ժող էլեկտրական վառարան մը, բանջա – րեղէններ, պտուղներ, 50 քիլօ չաքար եւայլն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Ֆաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմ – բեր քսանէն Մայոն Ալբանեանի մէջ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան 1500 Ֆր. կը նուիրեն Անթիլիի Ծերանոցին՝ Տիկին Երանուհի Ելեմէզեանի մահուան առթիւ: (Մտանել «Ցառաջ»էն):

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ
ԵՒ
ԳԱՄԵՐՈՒ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ. »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒԻՆ
(1907–1957)

Ճամբորդական նոթեր
Ուսումնասիրութիւններ
Գրական էջեր, Տոմսեր
եւ Խմբագրականներ

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպարան՝ « Ց ա ռ ա ջ »
704 էջ
Գ Ի Ն ՝ 2·000 Ֆ Ր.
Թղթատարի ծախով 2200 ֆր.:
Դիմել՝ ՑԱՌԱՋԻՆ:

ՕՐԵՐ ԵՒ ԳԱՄԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ.—
ՄԱՐՍԷՑԼ, Ա. Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պուա:

ՆԻՍ, Գ. *Խաչատուրեան,* 1 Րիւ Ամիրալ տը Կրաս:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Միսաք Մխրզէ, 194 Րիւ Վաճտոմ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս. Սիսլեան,, 17 *կամ* 28պիս, Քուր ժան ժոռէս:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս. Ընտրիկեան, 8, Րիւ ժան Տիւկա:

ՎԻՆԻ ՄԷՋ.— Պ. Կ. Տէրմոյեան:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Յուսաքեր:
ԻՏԱԼԻԱ, Տօքթ. Ե. Արզումանեան, Վիա Քափէլլարի 3:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

«Շանթ» *գրադարան – ընթերցարանի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստա – ցած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, իր նորահաստատ գրադարանին ի գոյա – ւերութիւն.— Պ. Հրանտ Սամուէլ 30 հա – տոր, Պ. Գերասիմ Բալայեան, յանուն կեդր. Դիւանատան՝ 20 հատ, Պ. Արամ Թէրզիպաչեան, Այնթափի Հ. Ց. Դաչ – նակցութեան Պատմութեան հատորը:*

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ՝ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՒԹԻՒ

Արձակուրդի առթիւ կը խնդրուի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք կը փափաքին իրենց հասցէն փոխել, հարիւր ֆրանք ղրկել վարչութեան, ինչպէս նաեւ՝ նորին հետ, իրենց նախկին հասցէն:

Կը խնդրուի հեռաձայնով չյայտնել նը – ման փոփոխութիւններ, այլ՝ միայն կը – բաւոր: Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիները կ'ուղուին հայկական գոյդ ծերանոցնե – րուն համար (Անթիլի եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փա – րիզ (9):

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue 17 — PARIS (9e)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՑԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակո – միտէները, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Մուրատ, Քրիստափոր եւ Հայաստան 9 *Օգոստոս Շաբաթ, ժամը* 21ին:

Թաքուլ, Ընկեր Կարօ, 10 *Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ:*

Վարանդեան, *Ընկ. Ց. Օ.ի բնակարա – նը* 11 *Օգոստոս, երկուշաթի իրիկուն:*

Ա յս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. ժողովի պատգամաւոր ընկերները:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դաչնակցութեան Պօմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէն ընկե – րական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուի այս չարաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայու – թիւն:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Համախմբերդ. Միու – թեան մասնաճիւղի ընդհանուր անդամա – կան տարեվերջի ժողովը այս կիրակի ա – ռաւօտ, 7 Պուլվ. տ'Ալթէն, Պառ տիւ Կռ – պի սրահը:

Օրակարգ.— Ա) Կեդր. Վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում: Բ) Դաչտա – հանդէսի հաչուետուութիւն: Գ) Պատգա – մաւորներու ընտրութիւն:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր ան – դամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի սոյն կարեւոր ժողովին:

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (*Էջ.* 199 – 200,

Յուլիս – Օգոստոս).— *Ներքին վէճափա – ռութիւն Աչխատանքը* (Շ. Նարդունի). — *Կեդծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ* (Տքթ. Յովասափեան).— *Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին* (Տոքթ. Ռոսքաճ).— *Ե – բեւակայութեամբ հիւանդ* (Տոքթ. Գա – լուստեան).— *Ինչէ՞ն մեռաւ* (Փրոֆ. Սի – մոնէն).— *Մարզական բնախօսութիւն* (Տոքթ. Նաւասարդ).— *Մտաւնիկ խմաս – տութեան.— Աղը* (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— *Ջուրով թունաւորում* (Տոքթ. Պուճէ).— *Արեւի լոգանք* (Տոքթ. Սերոբեան).— *Աքաս – Թուման* (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— *Երախա – յին առողջութեան նչանները* (Տոքթ. Նի – զէ).— *Գարեջուր* (Տոքթ. Քորոճ).— *Ի՞նչպէս օգնել կայծակնահարին* (Ֆա – չուհի):

Բաժանորդագրութեան պայմանները. — Տարեկան 1·200 *փրանք*
արտասահման 1·500 *ֆրանք:*
Դիմել Շ. Նարդունիի Ցառաջի հասցէով:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաս – տատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել մինչնակարդ ուսման պաչարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաչտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քալորէայի:

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայադիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչ – խարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աչակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան: 1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի: հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172:

Հաղորդակց.— Էկլիպ տը Բանքէնէն առնել 146 *թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն:*

ՀԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
8 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8263 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4064

ԻՐԱՔԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իրաքցիները, մեծ մասով, ծառացած էին իրենց կառավարութեան դէմ: Ղեկավարները ամբաստանուած էին ամէն տեսակի անարդարութիւններով եւ չահագործումներով, եւ, իսրայէլցի թշնամիներէն աւելի թշնամի կը նկատուէին իրաքին: Կարեւոր կէտ մըն է ասիկա, զոր պէտք չէ առորագնահատել:

ԲԱՆԱԿԸ ԵՒ ԱՐՔԱՅԱՏՈՒՀՄԸ

Յեղափոխութեան մէկ այլ երեսը, որ յաճախ սխալ հասկցուած է արտասահմանի մէջ, բանակին դերն ու դիրքն է:

Բանակը արաբասէր է, ինչ որ չի նշանակեր թէ նասրասէր է: Շատ հպարտ է ան իր անցեալով եւ կ'ուզէր անկախ գործունէութիւն ունենալ դէմ Նասրին գործի դլուխ գալէն շատ առաջ: Ամէն պարագայի տակ երբեք մխիթ չունի ան գառնալու երկրորդական գործիք մը, ինչպէս սուրիական բանակն է, Նասրի իշխանութեան տակ:

Ու գարձեալ, բանակը, արեւմտեան երկիրներու կողմէ սպառազինուած ըլլալով հանդերձ, բացէ ի բաց հակարեւմտեան է: Մինչեւ իսկ երկար ժամանակէ ի վեր կը տեսնուէր, թէ գործած էր ան հակարքայական եւ իր աւելութեան դլխաւոր թիրախներն էին իշխան Ապտիւլիլահն ու Նուրի Սայիտը: Քաղաքական դէմքի վերայ կը ներչնչուի ան աւանդութենէն եաին փաշային եւ Ռաշիտ Ալիին, որոնց ուղղակի ժառանգորդներն են Քասպան եւ Շէնչալը:

Երբ կը խօսուի բանակին մասին, հասկնալի է որ ակնարկութիւնը կ'երթայ նմանապէս ոստիկանութեան եւ դաղտնի ոստիկանութեան: Երկուքն ալ, երկար ժամանակէ ի վեր, կամայ թէ ակամայ, անցած էին Քասպայի ծառայութեան մէջ: Վարանդները, որոնք մեծ թիւ մը չէին ներկայացներ, հեռացուած էին:

Նուրի Սայիտի անձնական դաղտնի ոստիկանները, ինչպէս նաեւ Ֆայսալի եւ Ապտիւլիլահի արքայական պահակախումբը զնուած էին ապագայականներու կողմէ:

Պետական հարուածին դլխաւոր նպատակներէն մէկն էր փրկել Իրաքը հաչէմեան արքայատոհմէն եւ Նուրիի խմբակէն: Այս դեմի վրայ, յեղափոխականները հասան իրենց նպատակին: Իրաքի դեկավար վաթսուն ընտանիքներ անզօրութեան դատապարտուեցան: Ամբոխը քանդեց կամ այրեց ամոնց տուները, դէպքերը սկսելուն պէս:

Պաղտատի դեղեցիկ վաճառատուները թալանուեցան եւ հրկիզուեցան: Յեղափոխութեան առաջին ժամերուն, մարդիկ կարծէք կը դտնուէին Գահիրէի մէջ, 1952 Յունուարի խռովութեանց օրերուն:

Իրաքեան նոր վարչաձեւին դլխաւոր մտահոդութիւնն է տնտեսական կացութիւնը: Շատ անհատականն է որ Իրաքի յեղափոխական կառավարութիւնը յարձակի նաւթային տնտեսական հզօր կազմակերպութեան վրայ, որ իր տիրապետութեան տակ առած է Իրաքեան ամբողջ տնտեսութիւնը:

Նաւթային ճարտարարուեստը յայտնօրէն պիտի չարունակէ գործել, որքան որ ալ դրամատէրները օտարականներ են կամ Նուրիի մարդիկը: Խռովութեանց չարունակութիւնը կրնայ արժեդրկել տիեզերը, ինչ որ ընդհանրապէս Իրաքի եւ մասնաւորաբար աղքատ դասակարդերուն համար ապիտալի հետեւանքներ պիտի ունենար:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Տնտեսականները, սակայն, միակ հարցերը չեն: Փոքրամասնութիւնները, արտասահմանէն քաջալերուած, նորէն սկսած են խլրտիլ: Քիւրտերը արդէն իսկ յստակօրէն արտայայտած են իրենց հակիրքեան, հակաիրանեան եւ հակաթրքական զդացմունքները:

Ժամանակին, Մոսկուան էր որ խոստումներ ըրած էր անոնց: Այսօր, Նասր կը մտածէ թէ պիտի կրնայ օգտագործել դանոնք Իրաքցիներու վրայ ճնշում բանեցնելու համար: Արդարեւ Քիւրտերը նոր ուժեր ցամաք ելած են Աքապա, յորդանանեան նաւահանդիստը. ցամաքահանումը կատարուած է կատարեալ դաղտնապահութեամբ:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԻԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԸՐ յայտարարեց թէ ինք պատրաստ է մասնակցելու ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին՝ եթէ անհրաժեշտ է, աւելցնելով.— Լուր չունիմ թէ ուրիշ նախագահներ կամ վարչապետներ ալ ժողովին պիտի մասնակցի՞ն թէ ոչ: Առ այժմ Խրուշչեւէն լուր չկայ:

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետ Մաքմիլլըն հինդշաբթի օր մեկնեցաւ Աթէնք՝ Ցունաստանի Վարչապետ Գարամանլիսի հետ կիպրոսի հարցին չուրջ խորհրդակցելու համար: Կառավարիչ Ցուիթ Աթէնքի մէջ պիտի միանայ Վարչապետին: Հաւանական է նաեւ, որ Մաքմիլլըն Աթէնքէն անցնի Անգարա՝ Թուրքերուն հետ խորհրդակցելու համար:

ԳԱՀԻՐԷի մէջ Նասր-Մըրֆի տեսակցութիւնը նախատեսուած ժամանակէն աւելի ուշ եղած է. ոչ մէկ բացատրութիւն կը տրուի անոնց խօսակցութեան մասին: Այդընդհարդիի պատուիրակը հինդշաբթի օր Լոնտոն պիտի երթայ՝ Աթէնք հանդիպելէ առք:

ՑՈՐԴԱՆԱՆի եւ կիպրոսի միջեւ օդանաւային հաղորդակցութիւնը վերսկսաւ՝ չորս օրուան ընդհարմամէ մը ետք. ինչպէս ծանօթ է Իսրայէլ Անդլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն արդիլած էր օդատարծել իր օդային սահմանները:

ԱՄՄԱՆի լաւատեղեակ շրջանակներէն հասած լուրերու համաձայն՝ անգլիական նոր ուժեր ցամաք ելած են Աքապա, յորդանանեան նաւահանդիստը. ցամաքահանումը կատարուած է կատարեալ դաղտնապահութեամբ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ շրջանակները զդջ վերաբերում մը ունին ՄԱԿի արտակարդ ժողովին նկատմամբ. ո՛չ խանդավառութիւն եւ ոչ ալ առարկութիւն՝ Փարիզի մէջ:

ՆԻԿԵՐԻՈՑ Խորհրդարանը միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց երեսփոխանի մը այն առաջարկին՝ թէ 1960 Ապրիլ 1ին Երկիրը անկախութիւն պէտք է ստանայ: Վարչապետ Պալեւա յայտարարեց թէ այդ հարցը պիտի ուսումնասիրէ կառավարիչին հետ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ամիս մը մնալէ ետք խորհրդային 20 ուսանողներ վերադարձան Մոսկուա. մեկնելէ առաջ ուսանողներուն բանբերը՝ Ռոմանովքի, որ խորհրդային երիտասարդութեան կոմիտէին նախադահն է, յայտարարեց թէ սիրալիր ընդունելութեան մը արժանացած էին ամէն տեղ, բայց դաւ յայտնեց որ մեծ թիւով «ամերիկացի երիտասարդ բանուորներու» չէին հանդիպած:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ մամուլը կը հաղորդէ թէ նախկին վարչապետ Ազըմ Չեխոսլովաքիա պիտի երթայ, պատյտի համար. Ազըմ պիտի այցելէ նաեւ Արեւելեան Եւրոպայի այլ երկիրները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ՝ ՍԵՊՏ. 28ԻՆ

Զորեքշաբթի օրուան դահլիճի խորհուրդին դլխաւոր որոշումը եղաւ՝ պաշտօնապէս ճդել Հանրաքուէին վերջնական թուականը Սեպտեմբեր 28ին: Նախագիծը կը կարծուէր թէ Հոկտեմբերին պիտի կատարուի քուէարկութիւնը, բայց ինչպէս կ'երեւի, արձակուրդի չրջան մը ըլլալը արդելք չէ հանդիսացած կառավարութեան, որ Սեպտ. 28 ընտրէ: Ցիշենք թէ որոշում տրուած է նաեւ կարդադրութիւններ ընել՝ թոյլ տալու համար որ արտասահմանի Ֆրանսացիները քուէարկեն (թիւով 400·000): Այս հարցին առնչութեամբ ըսենք նաեւ որ միայն Ալժէրի մէջ քուէարկելու համար արձանագրուած են արդէն 250·000 հոդի, որոնց 124·000ը մահմետական:

Կուսակցութիւնները արդէն իսկ սկսած են դիրք ճդել: Զորեքշաբթի առաւ Ընկերվարականներու խորհրդարանական խմբակցութիւնը ժողով դումարեց, ուր Սահմանադրութեան դէմ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ: Ընդդիմութիւնը կը վարէին Ժիւլ Մոչ, Կաղիչ, Լէնաո, Նէժըլէն եւ Ռամատիէ: Այս վերջինը դիտել տուաւ, թէ նախածրադրին թիւ 14 յօդուածը, որ ամէն իրաւասութիւն կուտայ Հանրապետութեան Նախադահին երբ վտանդ կայ, դոյութիւն ունէր արդէն 1814ի Ուխտին մէջ, որ նոյն իրաւասութիւնը կուտար Թագաւորին:

Ընկերվարական· խորհրդարանականները (60 ներկայ 150ի վրայ) միաձայնութեամբ քուէարկեցին բանաձեւ մը, ուր կը չեշտուի թէ՝ Սահմանադրութեան նախածրադիրը «ծանր վտանդներ կը կրէ Հանրապետութեան համար»: Որոչեցին նաեւ տեղեկացնել Ցնօրէն Կոմիտէին, որ ժողով մը դումարեց նոյն օրը կէսօրէն եառք: Կոմիտէին բանաձեւը սակայն չատ մեղմ է, ինչպէս կ'երեւի անդամ մը եւս կի Մոլէ կրցած է ինքզինքը պարտադրել: Ջեկոյըը կը չեշտէ թէ հարկ չի տեսներ որ կուսակցութիւնը դիրք ճդէ իր պետական ժողովին (համազումար) դէմ· մարուելէն առաջ. բայց, կ'աւելցնէ դեկոյըը, խորքին մէջ քննելով Սահմանադրութեան նախածրադիրը, Խորհրդակցական Կոմիտէին ընկերվարական ան· դամներուն ուշադրութեան կը յանձնէ կարդ մը կէտեր, եւ յուշագիրով մը կը ներկայացնէ դիտողութիւններ եւ թելադրանքներ:

Ջեկոյըը չի ճդեր այդ կէտերը, բայց լաւատեղեակ չրջանակները կը կարծեն թէ Ընկերվարականներուն դիտողութիւնները հետեւեալներն են.— 14 թիւ յօդուածը (որուն մասին խօսեցանք քիչ վերը), հինդուկէս ամսուան տեւողութիւնը Ազդ· Ժողովին համար չատ կարճ կը նկատուի, եւ Շերակոյտին ու Ազդ· Ժողովին միջեւ ստեղծուելիք յանձնախումբը առկախ հարցերը լուծելու համար (երկուքին միջեւ) պէտք չէ հաւասար թիւով անդամներ ունենայ երկու Ժողովներէն, եւ այդ յանձնախումբը պէտք չէ ստեղծուի միայն Վարչապետին որոչումով, այլ նաեւ Ազդ· Ժողովին դիւանէն:

× Դահլիճը որոչեց նաեւ որ բարձրադոյն դպրոցներէ եկող պետական պաշտօնեաները փուճ ձի պարտաւորիչ չրջան մը ընեն Ալժերիա: Այդ չրջանը կրնայ տարի մը տեւել:

Սահմանադրական Խորհրդակցական Կոմիտէն մինչ այդ կը քննէ բոլոր յօդուածները: Անկախ երեսփոխան մը յաջողած է մերժել տալ այն յօդուածը, որ կը վերաբերի երեսփոխանի մը նախարար ըլլալու պարադային իրաւունք չունենալ երկու պաշտօնները վարելու: Այս ուղղութեամբ նոր յօդուած մը պիտի չարադրուի: Ցաւելուածական ուրիշ դլուխ մը քուէարկել տուած է նոյն երեսփոխանը: Կ'ըսուի թէ «կուսակցութիւնները պարտաւոր են յարգել Սահմանադրութեան ժողովրդապետական սկզբունքները, եւ այն պարտաւորութիւնները, որոնց պէտք է գոհացում տան, պիտի որոշուին օրէնքով մը»: Այս յօդուածը ուղղուած է անշուշտ համաչնաւոր կուսակցութեան, որ նեղը կը դրուի եւ եթէ չկարենայ փաստել իր «անկախութիւնը» եւ «հանրապետականութիւնը», կրնայ լուծուիլ: Սահմանադրական նման տրամադրութեամբ մըն է որ արեւմ. Գերմանիան դատական դիծով կրցաւ լուծել համայնավար կուսակցութիւնը:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Վարչապետ Սամի Սոլհ հերքեց այն դրոյցները, որոնց համաձայն՝ կառավարութեան հրաժարականը ներկայացուցած է Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի: Վարչապետը աւելցուց, թէ ներկայիս հրաժարելու նպատակ չունի եւ պիտի մնայ իր պաշտօնին վրայ՝ այնքան ատեն որ Շամուն կը մնայ Լիբանանի նախագահ:

Լիբանանի մէջ ամերիկեան նոր ուժեր ցամաք ելան· այս ձեւով 14·300 դինուոր կը դտնուի Պէյրութ եւ չրջակայքը:

Միւս կողմէ Պէյրութի վճռարեկ ատեանը Դամասկոսի պելժիական հիւպատոս Լուի տը Սանի մահապատիժը փոխեց 20 տարուան բանտարկութեան: Ինչպէս ծանօթ է, Տը Սան ձերբակալուած էր այն ատեն՝ երբ կը փորձէր Սուրիայէն դէնք անցնել Լիբանան:

Գահիրէի ձայնասփիւռէն համաձայն, Նախագահ Նասր նամակ մը ղրկած է Լիբանանի նորընտիր նախագահ Շեհապի.— Ձեր ընտրութենէն կ'օդտուիմ՝ ներկայացնելու համար իմ չնորհաւորութիւններս եւ ձեզի ու լիբանանցի ժողովուրդին կը մաղթեմ յաջողութիւն եւ փայլուն ապագայ մը: Այս առիթով, կ'աւելցնէ Նասր, ձեզի կը յայտնեմ Արաբ· Հանրապետութեան ժողովուրդին եղբայրական զդացումները՝ Լիբանանցի ժողովուրդին հանդէպ, զդացումներ՝ որոնք աւելի զօրացան վերջին դէպքերով:

Ֆրանսական մամուլը կը մատնանչէ, թէ Նասր չնորհաւորական իր նամակը ղրկելու համար սպասեց զօր· Շեհապի պատգամին, ուր կը պահանջուէր ամերիկեան ուժերու մեկնումը:

Սեպտեմբեր 6ին Գահիրէի մէջ պիտի դումարուի նաեւ Արաբական Լիկայի քաղաքական կոմիտէն՝ ճդելու համար արաբական երկիրներու քաղաքականութիւնը՝ ՄԱԿի ընդհանուր ժողովէն առաջ: Կոմիտէն ժողովի հրաւիրած է Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը, Լիբանանը, Ցորդանանը, Իրաքը, Արաբիան, Եմէնը, Սուտանը եւ Լիպիան:

Ուչադրաւ է նաեւ այն պարադան՝ թէ Ցորդանանի կառավարութիւնը դիմած է սուրիական իշխանութեանց, յայտնելով թէ ինք պատրաստ է բանալու Սուրիա-Ցորդանան սահմանը, եթէ Դամասկոս համաձայն դտնուի: Նամակը կը չեշտէ թէ Ամմանի կառավարութիւնը այս քայլը առած է «փաստելու համար իր բարեկամութիւնը եւ երկու երկիրներուն չահերուն օդտակար ըլլալու պատրաստակամութիւնը»:

Նոյն օրը, Սուրիոյ Ներքին նախարար դնդապետ Սարաճ յայտարարեց թէ Ցորդանանի եւ Լիբանանի օտար բանակներուն նպատակն է՝ տապալել Սուրիոյ ներկայ վարչակարդը: Նոյն ակնարկութիւնը ըրաւ նաեւ սուրիական սահմանները վերու վրայ համախմբուած Թրքական բանակներուն:

Թեամբ նոր յօդուած մը պիտի չարադրուի: Ցաւելուածական ուրիշ դլուխ մը քուէարկել տուած է նոյն երեսփոխանը: Կ'ըսուի թէ «կուսակցութիւնները պարտաւոր են յարգել Սահմանադրութեան ժողովրդապետական սկզբունքները, եւ այն պարտաւորութիւնները, որոնց պէտք է գոհացում տան, պիտի որոշուին օրէնքով մը»: Այս յօդուածը ուղղուած է անշուշտ համաչնաւոր կուսակցութեան, որ նեղը կը դրուի եւ եթէ չկարենայ փաստել իր «անկախութիւնը» եւ «հանրապետականութիւնը», կրնայ լուծուիլ: Սահմանադրական նման տրամադրութեամբ մըն է որ արեւմ. Գերմանիան դատական դիծով կրցաւ լուծել համայնավար կուսակցութիւնը:

ՌՈՒՍԻԱ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Ամերիկացի հրապարակագիր մը վեր – ջերս հրատարակած է Այսօրուան Ռուսիոյ մասին հատոր մը (Հարփըր Էնտ Պրատըրզ, Նիւ Եորք)։ «Նիւ Եորք Հերալտ Թրիպիւն» թերթը հատուածաբար կ'արտատպէ կարեւոր գլուխները (*)։ Եւրոպական թերթերէ ոմանք կ'արտատըպեն էջեր թարգմանութիւններէն։

Հրապարակագիրը, ձոն կընծայէր, ծը – նած է Շիքակօ, 1901ին համալսարանա – կան ուսումը ստանալէ յետոյ, տեղական մեծ թերթին քրոնիկագիրը եղած է։ Ճամբորդած է երկիրներ, միշտ հետա – քրքիր՝ իրողութեանց եւ մարդոց, « ու – բիչներու չտեսածը տեսնելու կարող », դիտած ու դատած է եւ հրատարակած հատորներ, որոնք թարգմանուած են, վերոյիշեալ թերթին համաձայն, 87 լե – լւներու։ Իրենց հրատարակութիւնները կը կրեն նոյն վերտառութիւնը՝ Ինսայտ (Ներսը), կը յայտնեն այցելած երկիրնե – րու թաքուն կողմերը։

Խորհրդային երկիրը խորհրդաւոր եր – կիր մը ըլլալէ դադրած է, չնորհիւ Ռու – սիոյ զանազան համագումարներու մաս – նակցութեան, ամերիկեան լուրջ ուսում – նասիրութեանց։

Կը ներկայացնենք դրքին բովանդա – կութիւնը, բաղդատութեան դնելով ու – րիչ հրատարակութեանց հետ, միշտ նը – կատի ունենալով օրաթերթի մը տարո – դութիւնը եւ ընթերցող հասարակութեան մտաւոր պատրաստութիւնը։

×

Հեղինակը յառաջաբանին մէջ կը հրա – ւիրէ հայրենակիցները՝ ընդունելու իրա – կանութիւնը որքան որ անընդունելի ըլ – լան իր հաստատութիւնները, որովհետեւ «պարտաւոր ենք ապրելու աշխարհի մը մէջ, ուր նման հաստատութիւններ գո – յութիւն ունին»։ Լաւագոյն է ճանչնալ հակառակորդը, աւելի լաւ պաշտպանուե – լու համար, ջանալու է ըմբռնել ռուս ժո – ղովուրդին նկարագիրը որ հրեչտակային է եւ սատանայական։ «Ռուս ժողովուրդը ամէնէն աւելի ունի կարգապահական ո – գի, հաւատք իր մեծութեան մասին։ Ան – ուրանալի է այսօր, որ մեծ յառաջդիմու – թիւններ կատարած է կրթական, դիտա – կան, ճարտարագիտական կալուածներու մէջ։ Ի. Միութեան մէջ այսօր 41 հա – զար ուսուցիչներ կան անգլերէն ուսու – ցանող։ Մոսկուայէն քան վայրկեան հե – ռաւ կը զանուի հիւլէական հատատու – թիւնը, ուր կ'աշխատի հիւլէական բարդ մը։ Մեր տեսակէտով խորհրդային կա – ռավարութիւնը բռնակալ իշխանութիւն մըն է, բայց սխալ մը պիտի ըլլար թե – բաղնահատել իր ուժը։ Ինդրոյ առարկայ է մարդկութեան ապագան, ուստի իրա – ւունք ըլլալու ենք իրական կացութեան, ա – ռանց դիւրին լաւատեսութեան մէջ իյ – նալու»։

Ոչ ոք կը ժխտէ, թէ Ի. Միութիւնը այսօր զինուորական երկրորդ պետու – թիւնն է։ Ժամանակ մը կար, երբ մեքե – նայ մը չէր կրնար արտադրել, այսօր արուեստական արբանեակներ կը պատ – րաստէ։ Անժխտելի է պետական յառաջ – դիմութիւնը։

Երկրորդ բացայայտ իրողութիւնը աշ – խարհագրական դիրքն է, ոչ միայն ըն – դարձակածաւալ է, այլ Արեւելքը պաշտ – պանուած է դաշնակից Չինաստանով, ըն – դարձակ երկիր մը նոյնպէս Արեւմուտքը՝ արբանեակ երկիրներով։ Ընդարձակու – թիւն եւ կլիմայ պինակիցներն են Ի. Մի – ութեան։

Ի. Միութիւնը հարուստ է հումի նիւ – թերով, այժմ երկրորդ երկիրն է այս տեսակէտով, աշխարհի անբաղդատելիօ – րէն հարուստ մէկ երկիրը։ Մտոյգ է չու – նի ռազմական նիւթեր՝ ձգախէժ, ճար – տարարուեստական ազամանդ, բայց ու – րիշ նիւթեր չեն պակսիր, առատօրէն ու – նի հանքածուխ, քարիւղ, էլեկտրական ուժ, անտառներ եւ վերջապէս աշխարհի ամէնէն ընդարձակ սեւ հողերը, չուրջ հարիւր միլիոն հեքթար։

Միայն Ի. Միութիւնը երկու հարիւր միլիոն բնակիչ ունի, եթէ հաշուենք ար – բանեակներն ու համայնավար Չինաստա – նը, պիտի ըսենք թէ մարդկութեան մէկ երրորդը կ'ապրի համայնավար իրաւա – կարգի տակ։ Այս իրաւակարգին տակ հասակ կ'առնէ նոր սերունդը, հիները կ'անհետանան հետզհետէ, անոնք որ այս – օր կէս դարը անցած են։

Նոր սերունդը սորված է, թէ Ռուսիան իրենց սեփական երկիրն է, որ կը վերա – զանցէ միւս բոլոր երկիրները։ Ներշնչ – ուած է հայրենասիրութեամբ եւ հպար – տութեամբ, ուրիշ երկիրներու հանդէպ արհամարհանքով։ Հաւատացած է, թէ համայնավար իրաւակարգը վերջանց է եւ թէ դրամատիրական աշխարհը վերջ ի վերջոյ ընկերվարական պիտի ըլլայ, պիտի գտնէ իր մխութիւնը խորհրդային իրաւակարգի տակ, թէ տնտեսական եւ ընկերային անդիմադրելի ուժերը ան – խուսափելի պիտի դարձնեն խորհրդային յաղթանակը, թէ պատմութիւնը Ի. Մի – ութեան կողմն է։

Խաղաղութեան կոչերը, հնգամեայ ծը – րագիրները մեծ ազդեցութիւն ունին փո – քրը ազգերու վրայ։ Ո՞ր երկիրը չունի այսօր իր քառամեայ, հնգամեայ ծրա – գիրները, այսինքն երկրին տնտեսական զարգացման համար մշակուած որոշ յա – տակագծերը։

Միութիւնն ունի տկար կողմեր ալ։ Երկրագործութիւնը ժողովուրդին պէտ – քերուն գոհացում տալու կարող չէ, աղ – քատութիւնը, զրկումը, անհրաժեշտ նիւ – թերէ՝ զգալի է։ « Ազքատութեան մէջ պահելով ժողովուրդը, կառավարութիւնը հպատակութեան մէջ կը պահէ զայն։ կայ դժգոհութիւն եւ մեծ դժգոհութիւն »։ Ա – հաբեկումն ու բռնատիրութիւնը անկա – րելի կը դարձնեն որեւէ քաղաքական ընդդիմութիւն։ Կառավարութիւնը զոր – ծադիր իշխանութիւն մըն է, որ օրէնսդիր իշխանութեան մը, հանրային կարծիքի մը հաշիւ տալու պարտաւորութիւնը չու – նի։ Ընտրութիւնները ձեւականութիւն են, իշխանաւորներու իշխանութիւնը մը – նայուն է, օրէնքները կը դրուին հրա – մանադրերով, հետեւաբար ամէն որոշում անմիջապէս գործադրութեան կը դրուի, առանց վարանումի։

Ոչ ոք կրնայ ժխտել քարոզչութեան ճարտարութիւնը, դրամը արժէք չունի ասոր համար։ Խորհրդային Միութիւնը ծախսած է 55 միլիոն տոլար, մինչդեռ Միաց. Նահանգները ծախսած են 14 մի – լիոն։

Առաջնակարգ կարեւորութիւն կը տըր – ուի կրթութեան, դիտական հետազօտու – թեան, ուղեղներու ընտրութեան, ընդու – նակութեանց հետազօտութեան։ Մոս – կուայի մէկ գործարանին մէջ հաստատ – ուած մասնագիտական մատենադարանն ունի 150 հազար հատոր։ 1921ին Մոս – կուայի մէջ կային ութ քիմիական ա – խատանոցներ, այժմ վեց հարիւրէն ա – ւելի են։

Մեծ յարդ կը վայելեն դիտուններ, ճարտարագէտները, բանաստեղծները, ո – րոնք Խորհրդային Գերպետն Խորհուրդի անդամ կ'ընտրուին։ Մօտէն ծանօթա – ցանք, — կը գրէ կընթհերը, — չատերու հետ, բայց երբեք առանձին չկարողա – ցանք խօսակցիլ, միշտ երկուքի հետ եւ մէկէ աւելի։ Անոնք ալ զգոյշ են, երբ օտարի մը հետ կը խօսին, երբ նոյնիսկ բարեկամի մը հետ են։ «Ռուսերը կատա – րելապէս տարբեր են մեզմէ։ Տարօրինակ կերպով կը փոխեն իրենց ուղղութիւննե – րը, կը սաեն նոյնիսկ։ Արեւմտեաններս եթէ սխալ մը գործենք, կը ճանչնանք մեր սխալը, Ռուսերը՝ երբեք։

Բնակարանները չափով տրուած են ըն – տանիքներու եւ տաղնապը սուր է, 3, 4, 5 կամ նոյնիսկ աւելի հոգի կը բնակին մէկ սենեակի մէջ, ընկերային տխուր հետեւանքներով։ Երիտասարդները ըն – տանիք չեն կրնար կազմել, որովհետեւ անկարելի է սենեակ մը գտնել։ Ցարկա – բաժինի բնակիչները մեւնոյն խոհանոցը կը գործածեն։ Բաղմութիւնը կը նախընտրէ դիշերները փողոցը դեղերելու՝ փո – խանակ տուն վերադառնալու, որովհե – տեւ տունը անհանդուրժելի է։ Ձգեստ – ները սովորական հիւսուածներէ չինուած են, չաճախ սեւ գոյնով։ Օտարականներու դգեստներն ու կօշիկները հիացում կը պատճառեն Ռուսերուն, երբեմն կանգ կ'առնեն եւ կը դիտեն։ Օճառը սուղ է, դժուար գտանելի։

ՖՐԻՏՐԻԽՍՏՈՐՖ

ՀԻԻԿՆՈՂ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳԻՒՂԻ ՄԸ ԴԱՆԴԱՂ ՄԱՀԸ

Վերին աստիճանի հետաքրքրաշարժ եւ յատկանշական է պատմութիւնը Ֆրի – տրիխստորֆ գիւղին, որուն մասին Պ. Հրանդ Թորոսեան ուսումնասիրութիւն մը ստորագրած է Քոնսպայի յաջորդական Ֆանի մը թիւերուն մէջ։ Ահա՛ Ֆանի մը Ֆաղուածքներ։—

Այս գիւղը Գերմանիոյ Հէսս–Հոմպուրկ նահանգին մէջ գերման համայնքներէ չրջապատուած եւ Ֆրանսացեր բնակիչնե – րէ կազմուած համայնք մըն է որ երկու դար չարունակ ապրած է յատուկ կեան – քով մը։ Ան հիմնուած է 1687ին Ա.րծա – թասրունք կոչուած Ֆրետերիք մեծ իշ – խանին օրով, Ֆրանսայի զանազան կող – մերէն Գերմանիա ապաստանած Ֆրան – սացի բողոքականներու կողմէ, երբ Լու – դովիկոս ԺԴ. թագաւորը յետս կոչեց Նանթի հրովարտակը 1685ին, եւ հալա – ծեց բողոքականները, դանոնք ջարդելով կամ բանտարկելով։

Գիւղը հետզհետէ բարգաւաճեցաւ չը – նորհիւ գերման իշխանին բարեացակա – մութեանը, որուն յիշատակին արձան մը կանգնած են Հիւկնողները, սա Ֆրանսե – րէն վերտառութեամբ. « Ֆրիտրիխստորֆ երախտապարտ»։ Դարձեալ Ֆրանսերէն «Էկլիզ Րէֆորմէ Ֆրանսէզ» վերտառու – թիւնը կը տեսնուի բողոքական եկեղե – ցւոյն ճակատը, ինչպէս նաեւ չատ մը պաշտօնական գրութեանց մէջ։ Այսպէս, 4 Յունիս 1957 թուակիր ազդ մը տեսանք փակցուած մատրան դրան վրայ, տուրքի վերաբերեալ ծանուցման մը մէջ...

... Գիւղին կայարանէն սկսող փողո – ցին 18 թիւը երկյարկանի համեստ տուն մըն է ուր կը բնակի Ատոլֆ Պէրթալօ, զտարիւն Ֆրանսացի մը, արհեստով ծաղ – կեմշակ որ մեզի հետ կը խօսի Ֆրանսե – րէն, բիբլարտական եւ գերման չեչտերով խառն արտասանութիւնով մը։ Ան է որ մե – զի առաջնորդ եղաւ գտնելու համար քա – նի մը մնացորդներ Հիւկնոթ նահապետ – ներէն։

Գլխաւոր փողոցին երկայնքը տեսանք

Մենք չենք կրնար դաղափար կազմել, թէ որքան տաժանակիր աշխատանքի լծ – ուած են Ռուսերը ապրելու համար, նոր ընկերութիւնը զարգացնելու համար։ «Աչխատասէր», ուժեղ ժողովուրդ մըն է, նոյնիսկ եթէ ազատ ժողովուրդ մը չէ »։

Ի. ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(*) Տես Յառաջ Յունիս 21–Յուլիս 18)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Ըսում էինք զանազան հարցերի մա – սին, եւ մեր զրոյցը զրեթէ միշտ լուրջ կամ ռոմանտիկ դոյն էր ստանում։ Ես յաճախ անդրադառնում էի իմ ապրած կեանքի նեղ սահմաններին եւ նկատում էի որ էֆրոյին հետաքրքրում էր մեծ կեանք ապրելու իմ ձգտումը։ Նա սկըզ – բում կարծես չէր հասկանում ինձ, բայց երբ մի անգամ ասացի որ ամէն մարդ, հասարակ դիւղացուց մինչեւ մեծագոյն հանճարը, պէտք է հնարաւորութիւն ու – նենայ լրիւ կեանքով ապրելու եւ չափա – ւորելու թերի կամ դատարկ անցած տարի – ների համար, նա ինձ նայեց մի լաւ ա – նակնկալի առաջ գտնուող մարդու նման եւ ասաց։

— Դա չատ անգնահատելի դաղափար է։

Հետզհետէ ճանաչում էի էֆրոյին։ Նրա մէջ չատ բան, իրօք, ինչպէս մի անգամ ասաց Դիամանտիսը, բարձր դա – սի աղջկայ հոգեբանութիւնից էր գալիս, բայց ես չէի խրտնում, նոյն իսկ չէի նկատում կարծես, որովհետեւ սիրում էի եւ որովհետեւ նրա մէջ մի սիրելի միա – մտութիւն, [illegible] հետ, ինչ որ բնականութիւն էր տալիս նրա երբեմն տարօրինակ դատումներին։ Նրա ազնիւ խառնուածքը ձգտում էր ինչ որ ընդհանուր վերացական բարիքի։ Մի անգամ, յիշելով Լոնտոնի ամրակոծու – թեան օրերին իր ունեցած ապրումները, նա անկեղծ զայրոյթով խօսեց «մարդկա – յին զազանութեան» դէմ։ Նա յուղուեց ու նոյն իսկ աչքերը լցուեցին, երբ ես մի առիթով պատմեցի հայկական կոտորած – ների սարսափելի մանրամասնութիւննե – րը, որոնք լսել էի իմ հօրից։ Մեր մտեր – մութիւնը նրան աւելի զգայուն էր դար – ձնում կեանքի աւելի սովորական չարիք – ների նկատմամբ. երբեն նոյն իսկ փողո – ցում կանդ էր առնում եւ զրեթէ սեն – տիմենտալ արտայութեամբ նայում մի ոեւէ չքաւոր ծերունու։ Բայց թերեւս բո – լոր նուրբ հոգիներն են այդպէս, երբ խ – րենք երջանիկ են, մանաւանդ սիրոյ զգա – ցումով, աւելի զգայուն աչքով են տես – նում ուրիշի ապերջանկութիւնը։

Ես իդէալականացնում էի էֆրոյին։ Նրա ամէն մի չարժումը կամ արտայա – յութիւնը, դէմքի ամէն մի գիծը իմ մէջ վերածւում էր սիրոյ ապրումի, մի տե – սակ գառնում էր իմ հոգու սեփականու – թիւնը։ էֆրոն ինձ համար այլեւս գեղեց – կութեան մարմնացած խորհուրդն էր՝ անբացատրելիօրէն հարազատ ու խորհր – դաւոր, նոյն իսկ երկիւղալի եւ միաժա – մանակ քաղցր [illegible] յայնելու չափ տըր – տում՝ իր անցաւորութեամբ, որ խոովում է պատանու յաւերժականի ձգտող հոգին։

Այդ տարի կարծես երկար, երկա՛ր տե – ւեց հարաւի ճոխ գարունը...

Բայց դեռ ոչինչ չէինք խօսել մեր զգաց – մունքների մասին, ինչպէս ասում են՝ չէինք բացատրուել։ Երբեմն բնականօ – րէն առեղծւում էր այնպիսի մի պահ, երբ թւում էր թէ պէտք է բացուինք իրար, բայց ճիշդ այդ պահին մի տարօրինակ երկիւղ էի նկատում էֆրոյի դէմքին. ոչ թէ այն թրթռուն, լուսաւոր, ժպտագին երկիւղը, որով սիրող աղջիկը սպասում է սիրոյ խոստովանութեան, այլ մի խուսա – փող, տարակուսող, նոյնիսկ ի՛չ որ մեր – ժոյ երկիւղ։ Ի միջի այլոց, էֆրոն ընդ – հանրապէս մեզմ բնաւորութեան տէր էր, նոյնիսկ բարձրաձայն չէր ծիծաղում, նրա բուռն յուզմունքն անգամ արտա – քուստ հանդարտ էր։ Իսկ այդ երկիւղը մի փակ արտայայտութիւն էր տալիս դէմքին. բնականօրէն ստեղծուած այդ պահը յանկարծ անբնական մի բան էր գառնում մեր յարաբերութիւնների մէջ, կարծես մի խոչընդոտ, որ չրջանցում էինք։ Բայց սկզբում, ճիշդն ասած, ես չէի նկատում այդ անբնականութիւնը, որով – հետեւ ինքս էլ ակամայ խուսափում էի. առաջին սիրոյ խոստովանութիւնը միշտ էլ վախեցնում է մարդուն։ Ցետոյ սկսե – ց՝ նկատել եւ մի անորոշ կասկած սկսեց անհանգստացնել ինձ։ [illegible] աչքը մեր – ժում էր խորանալ այդ կասկածի մէջ, կուրօրէն երկրպագում էր էֆրոյին, բայց երբեմն մի անբացատրելի թախիծ սո – ղոսկում էր սրտիս մէջ ու ծանրանում...

Յունիսի առաջին օրերին, մի երեկոյ էֆրոն ինձ հանդիպեց այդ իր փակ ար – տայայտութեամբ, նոյնիսկ ինձ թուաց թէ նա կանխապէս բարկացած էր իմ դէմ։ Երբեք այդպէս չէինք հանդիպել իրար։ Իմ տրամադրութիւնն անմիջապէս ընկաւ, նոյնիսկ փորձեցի ներողութիւն խնդրել կամ վրդովմունքս յայտնել, ասել վեր – ջապէս մի սուտ բան, որին պատասխա – նէր նա եւ պարզուէին մեր ներքին յա – րաբերութիւնները։ Բայց նա առաջարկեց գնալ ծովափ, ինչքան կարելի է՝ հեռա – նալ քաղաքից։

— Ամայի բնութեան մէջ լինելու պա – հանջ եմ զգում — ասաց նա թեթեւակի խոստութեամբ։

Ես զուսպ զարմանքով նայեցի նրա դէմքին, որն այդ րոպէին արտակարգ գեղեցիկ թուաց, եւ մենք գնացինք դէպի ծովափ։ Նրա դէմքի արտայայտութիւնն անփոփոխ էր մնում, իսկ իմ վրայ իջաւ այդ անբացատրելի թախիծը, եւ մենք չատ երկար քալեցինք առանց որեւէ բան փոխանակելու։ Բաւական հեռա – ցանք քաղաքից։

Կ. ՍՊԻ[illegible]Ն,

(Շար. 10)

խանութներ եւ զանազան չէնքեր որոնց վրայ Ֆրանսական անուններ կան. Կոթըրէն, Լուի Լըպօ, Բուսըլէ, Շառլ Ռու, Կարնիէ, Եւայլն, Եւայլն, ամէնքն ալ Ֆըրանսացի բողոքականներու սերունդէն, հիմնադիրները Ֆրիտրիխստորֆի: Առնք ամէն արհեստէ մարդիկ էին, եկած՝ Ֆըրանսայի այլեւայլ նահանգներէն՝ Բիքարտիայէն, Իլ-տը-Ֆրանսէն, Շամփանիայէն, Տոֆինէէն եւայլն:

Գիւղին այս առաջին բնակիչները, սակայն, իրենց հոն բնակութիւնը կը նկատէին առժամեայ: Իրենց հայրենիքը վերադառնալու փափաքը վառ մնացած է իրենց սրտերուն մէջ, երկար տարի: Կը յուսային որ Ֆրանսայի մէջ քաղաքական կացութիւնը կը փոխուի եւ իրենք կրնան վերադառնալ իրենց երկիրը: Այս պատճառով տեղւոյն իշխանին կողմէ իրենց տրուած առանձնաշնորհումներէն օգտուելու մէջ մեծ փութկոտութիւն ցոյց չէին տար: Բայց, անոնց այս դիտաւորութիւնը, Ֆրետերիք Բ.ի գործին չէր պար: Անշուշտ, ինքն ալ բողոքական, եւ մարդասիրական զգացումէ ղեղուած, կաբեկից էր այս ժիժբախտ Ֆրանսացիներուն: Սակայն, անոնց ասպնջականութիւն տալով, կը յուսար որ վերջնականապէս օգտի նահատակ սիրտի հաստատուէին նորակերտ դիւղին մէջ: Այս պայմանով էր միայն որ տուած էր անոնց առանձնաշնորհումներ:

Իր առատաձեռնութիւնն ու վեհանձնութիւնը որքան ալ գովելի ըլլային, ծագած էին չհոս նկատումներէ: Նպատակն էր օգտուիլ այդ Ֆրանսացիներու արհեստական ճարտարութենէն եւ փորձառութենէն, էր պետական կալուածներուն բարգաւաճումը աւելցնելու համար: Այս իմաստով է որ պէտք է մեկնաբանել այն յայտարարութիւնը զոր, ի պատասխան իր հպատակներուն կողմէ իրեն եղած մեղադրանքներուն թէ չափազանց հոգածութիւն ցոյց կուտայ նորեկ Ֆրանսացիներուն, ասոնց տեղաւորումին համար ընելով խոշոր ծախքեր, Ֆրետերիկ ըսած էր հետեւեալ բառերով «կը նախընտրեմ արծաթեայ բոլոր սպասներս ծախել, քան այս մարդիկը անօգնական թողուլ» (Լիպէռ վիլ իյի մայն Զիլպըռկէռէթ ֆէռֆաուիքըն, ալս տիզը լոյքը օնէ Ունքէրշթիւցունկ լասըն):

Այս « մարդիկ »ը, արդարեւ Հոմպուրկ եկած էին ծայրայեղ աղքատութեան մէջ, չունենալով ապրուստի ոչ մէկ միջոց, եւ մեծ Իշխանը չէր ուզեր որ անոնց տունէն հացը պակաս ըլլար: Իսկ, Ֆրանսացի գաղթականները համակերպեցան իրենց վիճակին, տեսնելով որ, օր մը նորէն հայրենիք վերադառնալու իրենց յոյսերը վերջնականապէս օդը ցնդած են: Եւ 12 Մարտ 1694ին սկսեալ, իրենցմէ ոմանք խնդրեցին տեղական իշխանութիւններէն որ իրենց փայտ տան որպէսզի կարենան տուն չինել: Իշխանը ընդունեցաւ այս խնդրանքը եւ ամէն տեսակ դիւրութիւն տուաւ անոնց, բնակարաններ չինելու համար:

Ֆրանսացի գաղթականներուն չինած առաջին տուները նախնական կառուցուածք մը ունէին, մինչեւ իրենց բուն հայրենիքը վերադառնալու ժամանակ դիմանալու չափ միայն հաստատուն: Մեծ իշխանը՝ Ֆրետերիկ Բ., ասիկա տեսնելով, 30 Ապրիլ 1694 թուակիր հրամանագրով մը հարկադրեց զանոնք « պատշաճ կեր – պով կառուցանելու », եւ սպառնաց, հակառակ պարագային, զանոնք զրկելու իրենց արտադրութիւնները հնձելու իրաւունքէն, եւ ետ առնելու՝ ձրիօրէն իրենց տրուած արտերը:

Կ'երեւայ թէ, տակաւին ԺԸ. դարու սկիզբները, Ֆրանսացի գաղթականները իրենց երկիրը վերադառնալու դիտաւորութենէն հրաժարած չէին, քանի որ տեղական իշխանութիւնները հարկադրուեցան, 23 Մարտ 1700ին, անոնցմէ պահանջել հաւատարմութեան երդում, եւ մեւնոյն տեղ, խոստում՝ որ նորէն Ֆրանսա պիտի չերթան, ոչ ալ հպատակ ըլլան դարձեալ «հռոմէական կաթոլիկ որեւէ պետութեան»:

Գերմանացիներուն համար ասիկա նշանաւոր պայմանն էր որ կրնար առաջարկուիլ Ֆրանսացի գաղթականներուն, ի փոխարէն տրուած բազմաթիւ առանձնաշնորհումներուն, 13 Մարտ 1687ի հրովարտակին համաձայն: Ահա ասոնց գլխաւորները.— Հողի ձրի յատկացում, զերծ տուրքէ. իրաւունք՝ տեսական արհեստներու մէջ իրենց հօտերը արածելու իրաւունք՝ անձնական դատարաններ եւ քաղաքապետական ժողով ու Ֆրանսացի քաղաքապետ ունենալու: Աստղմէ զատ, ոչ մէկ Գերմանացի իրաւունք պիտի ունենար Ֆրիտրիխստորֆի հաստատուելու, առանց դիւղին Ֆրանսացի քաղաքապետին արտօնութեան:

Գաղթականներու արհեստական ճարտարութիւնը եւ նախաձեռնութեան ոգին չատ կը գնահատուէին զերման վեհապետներուն կողմէ, որոնց իւրաքանչիւրը իրեն փառք կը սեպէր քաջալերելու զանոնք, որովհետեւ նորեկները մեծապէս կը նպաստէին երկրին բարօրութեան: Այս վեհապետներուն մէջ նշանակելի եղաւ Պրանտէպուրկի Մեծ Ընտրող Ֆրետերիկ-Կիւլիէլմոս իշխանը որ Հէս-Հոմպուրկի իշխան Ֆրետերիկ Բ.ի ժամանակակիցն էր: Ան Ֆրանսացի բողոքականները հիւրընկալեց ջերմօրէն. իր ժամանակ Պերլինի մէջ Ֆրանսացիք ամբողջ թաղ մը դրաւած էին: Աստղ մատուցած ծառայութիւնը մեծապէս գնահատուեցաւ նաեւ Մեծն Ֆրետերիկի կողմէ: Այս թագաւորն էր որ, օր մը, երբ Գաղղիոյ դեսպանը կը հարցնէր իրեն թէ իր տէրը՝ Լուդովիկոս ԺԴ., ի՞նչ կրնար ընել՝ իրեն հաճոյք պատճառելու համար, Ֆրետերիք չարաճճի պատասխան մը տուած էր. « Ըսէ՛ք ձեր վեհապետին որ անդամ մըն ալ յետս կոչէ Նանթի հրովարտակը... »

Վերադառնալով Ֆրիտրիխստորֆի, յիշենք որ այս դիւղին բնակիչները մեծ մասամբ արհեստաւոր եւ երկրագործ էին, որոնց թիւը յիսունի կը հասնէր 11 Մարտ 1702ին: Բայց, 1822ին, գործարանատէրերու թիւը 34ի հասած էր արդէն. իսկ անոնց մէջ աշխատող գործաւորներուը՝ քանի մը հազար, որոնց ամենամեծ մասը Գերմանացիներ էին, որոնք առաւուները Ֆրանսական դիւղը կուգային չրջականերէն, իրիկունը իրենց տեղերը վերադառնալու համար:

Գաղթական Ֆրանսացիներն էին որ առաջին անգամ չրջակայ դիւղերու գերման բնակիչները վարժեցուցին դուլպայ հաղնելու. ասոնք, մինչեւ այն տեղն, լաթի կտորներ կը գործածէին դուլպայի տեղ: Անոնք էին զարձեալ որ, չատ մը ուրիշ ապրանքներու հետ, երկրին մէջ մտցուցին տեսակ մը նուրբ կերպաս որ մետաքսէ հագուստներուն ներքին մասը ծածկելու կը ծառայէր: Կը ծախուէր բանիերֆաս անունով եւ չատ յարդի ապրանք մըն էր:

Ֆրիտրիխստորֆի բնակիչներուն թիւը կայուն մնաց մինչեւ 1702. անոնք 50 ընտանիք էին: Անոնց թիւը 624ի բարձրացած էր 1788ին, եւ ինկած՝ 542ի, 1882ին: Հինգ տարի վերջ արդէն աւելցած էր 1200ի, միայն թէ՝ ասոնց հինգ հարիւրը Գերմանացի էին, չրջականերէն եկած, հոն հաստատուած: Նորեկներուն թիւը հետզհետէ այնքան աւելցաւ որ դիւղին ժողովրդագրական վիճակը փոխուեցաւ, ի վնաս Ֆրանսացի տարրին: 1910ի ա – տեներները, Հիւկնոթներուն թիւը ինկած էր 500ի, իսկ Գերմանացիներունը՝ բարձրացած հազար եօթը հարիւրի: Այդ թուականին բողոքական եկեղեցւոյն հովիւը, որ անկէ առաջ միչտ Ֆրանսերէնով կուտար իր քարոզը, առտուները միայն կը քարոզէր այս լեզուով: Իսկ կէսօրէն եաքը՝ գերմաներէնով: Անցած էր ուրեմն այն ժամանակը՝ երբ բնիկ Գերմանները մասնաւոր փափաք մը չունէին հաստատուելու Ֆրիտրիխստորֆի մէջ: Պատճառը, լեզուի եւ բարքերու ու սովորութիւններու տարբերութիւնն էր որ կար իրենց եւ Ֆրանսացիներուն միջեւ: Արդէն, չրջակայ դիւղերու Գերմանացիները չատ համակրանք չէին տածեր Ֆրանսացիներուն հանդէպ: Կասկածով կը վերաբերուէին, եւ կը ծաղրէին այս մարդիկը զորս — ինչպէս կը նչէ ժամանակակից մը — կը չփոթէին զնչուներուն հետ, իրենց թուխ դէմքին պատճառով »:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՒՏԱՅԻ չրջանի 11–13 դարերու ճարտարապետական յուչարձաններէն կեչա – րիսի վերականգնման աշխատանքները աւարտեցան: Սանահինի (11–13րդ դար) բարեկարգումն ու վերականգնումն ալ լրացած է: Ներկայիս ճարտարապետները կ'աշխատին վերականգնել Ախթալայի 10րդ դարու ամրոցը, որ Բագրատունիներու յենակէտը եղած է: Այս աշխատանքներուն համար տրամադրուած է մօտաւորապէս հինգ միլիոն ռուբլի:

ՄԱՄՈՒԼ

«ՀՈՍՀՈՍՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ, ՄԻԱՑԷ՛Ք»...

•

Մեր այս կոչը կը լսուի՞ թէ չի լսուիր, չենք դիտեր: Բայց իրապէս կ'ուզենք, որ բոլոր երկիրներու բոլոր հոսհոսները միանան եւ իրենց նախագահ ընտրեն չրջիկ հոսհոս մը, որուն մէկ ոտքը Ամերիկա է, միւս ոտքը՝ Հայաստան:

Այս հոսհոսն ալ, ուրիչ ամէն հոսհոսի պէս, անուն մը ունի անշուշտ. բանաստեղծ է եւ կը կոչուի Կարապետ Սիտալ:

Արդ՝ ամերիկահայ այս հոսհոսը քանի մը ամիս առաջ դարձեալ Հայաստան գացած եւ, ի միջի այլոց, այցելած էր նաեւ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին:

Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթը առենին հրատարակած էր այս չրջիկ բանաստեղծին տեսակցութիւնը Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին հետ: Հարկադրաբար, այդ տեսակցութենէն մէջ պիտի բերենք ամբողջ հատուած մը, բուն ողբերգութեան հասնելէ առաջ:

Մեր չրջիկ հոսհոսը, տեղեկանալէ ետք, թէ Կաթողիկոսը կ'ուզէ չարունակել միութեան իր ջանքերը, կը հարցնէ.

— Եթէ խելքի չգաս, եթէ համոզուիմ թէ զուր են ձեր ջանքերը, այն ժամանակ ի՛նչ կ'անէիմ:

Կարապետի այս հարցումին՝ Վազգէն Ա. իբր թէ կը պատասխանէ.

— Իբրեւ Հովուապետ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, իբրեւ աւանդապահ եւ ժառանգորդ Լուսաւորչի մեծ գործի՝ ես հարկադրուած կը լինեմ լինել վճռական, կռուիլ մեր Եկեղեցւոյ թշնամիներուն դէմ, Ղեւոնդ Երէցի նման, Խրիմեան Հայրիկի նման:

Ասկէ այն տպաւորութիւնը կը ստացուի, թէ Վազգէն Ա. Ղեւոնդ Երէցի պէս պիտի կռուի պարսիկ... մողերուն դէմ:

Այս թեթեւսոլիկութիւնը ներելի է անշուշտ կարապետներուն, բայց ներելի չէ կաթողիկոսի մը: Մենք չհաւատացինք այն առեն — եւ հիմա ալ չենք հաւատար — որ էջմիածնի Գահակալը կրնայ այսքան թեթեւաբարոյ յայտարարութիւններ ըրած ըլլալ անհաւասարակշիռ մարդու մը, ինչպէս է Կ. Սիտալ կոչուած արածը:

Բայց ամէնը այս չէ:

Վազգէն Կաթողիկոս իբրեւ թէ յայտարարած է նաեւ, միշտ ըստ վկայութեան նոյն հոսհոսին.

Աննշան մի փոքրամասնութիւն ներկայացնող, պատերազմի հրձիգ այդ զաքիչները Անթիլիասից դուրս կը շպրտենք անփառունակօրէն եւ խայտառակ կերպար:

Չէինք դիտեր, թէ «աննշան փոքրամասնութեան» եւ Անթիլիասի մէջ նաեւ... պատերազմի հրձիգներ կան: Սակայն մեր կարապետը կը հաւատայ, թէ կան եղեր:

Այստեղ կը սկսի բուն ողբերգութիւնը:

Մեր այսօրուան թիւով (*) կը հրատարակենք Մայր Աթոռի դիւանէն ստացուած հեռագիր մը, ուր կ'ըսուի.

«Լրաբեր» թերթի 3–1 համարում հրատարակուած Պ. Սիտալի յօդուածում Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին վերագրուած յայտարարութիւնները իրականութեան չեն համապատասխանում: Առհասարակ « Էնթէրվիու » տեղի չէ ունեցել Վեհափառի եւ Պ. Սիտալի միջեւ:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ չատ սովորական հոսհոս մը կը համարձակի Կաթողիկոսին անունով յայտարարութիւններ հրատարակել եւ ըսել տալ անոր բաներ, որոնք վայել չեն նոյնիսկ կարապետներուն:

Գիտէինք արդէն, թէ ի՛նչ էր « տեսակարար կչիռ »ը կարապետներուն, Ցաղոբներուն, Լեւոններուն եւ այլոց: Հիմա դիտենք, հասկցանք նաեւ, թէ այս մարդիկը մինչեւ ո՞ւր կրնան իջեցնել Մայր Աթոռին եւ Աթոռակալին վարկը:

Հիմա, այս առիթով, կրնանք յայտնութիւն մը ընել մեր կողմէ, պարզապէս ցոյց տալու համար, թէ ի՛նչ է արժէքը կարապետ – մարապետներու հայրենա –

(*) Տես «Ցառաջ» Նուիս 20:

ԳԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ
ՄԱՆՈՒԿԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ
ԲԵՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ

Այսու կը յայտնենք, որ Սան Բաւլոյի մէջ պիտի տօնուի վաստակաւոր դերասան ՄԱՆՈՒԿԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի բեմական գործունէութեան քառասնամեայ Յոբելեանը:

Ամբողջ քառասուն տարի, հայ բեմի այս տաղանդաւոր չահակիրը, ի դին անհուն զոհաբերութեան ու զրկանքներու, բարձր պահած է Ազամեաններու, Սիրանոյշներու, Աբէլեաններու, Զարիֆեաններու, Սեւումեաններու եւ այլոց իրեն աւանդ թողած գործի սրբազան դրօշը:

Ամբողջ քառասուն տարի, անխոնջ ու աննահանջ ծառայած է հայ բեմին, գոյութիւ գաղութ չրջելով եւ տարածելով մեր ոսկեղնիկ լեզուն ու վառ պահելով հայ թատրոնի սէրը:

Բեմական իր լայն պատրաստութիւնը, միացած զրական չնորհին, հայ կեանքին մէջ Մարութեանը կը վերածեն մտաւորական ուժի մը, որուն գործունէութիւնը իրական նպաստ մըն է հայ մչակոյթին եւ ինքնապաչտպանութեան մեր ճիգերուն:

Հայաստանէն Իրան, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Պաղեստին, Յունաստան, Կիպրոս, Ռումանիա, Պուլկարիա, Զեխոսլովաքիա, Աւստրիա, Գերմանիա, Ֆրանսա, Անգլիա եւ ապա Հարաւային Ամերիկա — Արժանթին, Ուրուկուէյ, Պրազիլ եղած են իր աչխատանքի ընդարձակ դետինը, բեմադրելով դեղարուեստական ներկայացումներ եւ նոր ուժեր երեւան հանելով:

Մարութեան կը զոնուի հասուն տարիքին մէջ, ուժերու լիութեամբ: Իր յոբելեանը յարգանքի արտայայտութեամբ դինք հանդիսոտ կոչելու հրաւէր մը չէ, այլ արդար վարձատրութեան մը հետ նաեւ քաջալերանքի մղում մը, որպէսզի աւելի կորովով աչխատի իր ծանր ու մաչեցնող ասպարէզին մէջ:

Այս առթիւ կոչ կ'ընենք նաեւ արտասահմանի Հայութեան եւ բոլոր այն վայրերու մչակութային ու թատերական կազմակերպութիւններուն, որոնց աչխատանքներուն Մարութեան իր տքնութեան բաժինը բերած է, որպէսզի անոնք եւս իրենց մասնակցութիւնը բերեն յոբելեանական մեծարանքին, որ կը բացուի 1958 Սեպտեմբեր 13ին եւ 18ին, Պրազիլիոյ Սան Փաւլո, քաղաքին մէջ:

ՅՈՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Թղթակցութիւններու եւ զրամական առաքումներու հասցէն.—

ԳԷՈՐԳ ՓԱՆՋԱՐՃԵԱՆ,
Av. Santos Dumont, 55
Sao Paulo — Brasil

ՕՆՆԻԿ.— Մայրիկս զրկեց զիս եւ ըսաւ որ միսը խառասուն զրուչէն տաս:

ՄՍԱՎԱՃԱՌԸ (հեզնական).— Ուրիշ ի՞նչ ըսաւ:

ՕՆՆԻԿ.— Ըսաւ որ՝ եթէ այդ ապուշ մսավաճառը այդ գինով չտայ, խովինէն առ...

սիրութեան:

Ձիշդ 13 տարի առաջ, Կ. Սիտալի ծանօթներէն մէկը կը հարցնէ.— Պարո՛ն Սիտալ, դուք որ այսքան «կը սիրէք» Հայաստանը, ինչո՞ւ ընտանեօք Երեւան չէք հաստատուիր:

Եւ Պարոն Սիտալ կը պատասխանէ.— «Իմ աղջկունիս չեն կարող ապրել այն – տեղ »:

Այո՛, չեն կարող ապրել այնտեղ, բայց կարող են իրբեւ զբօսաչրջիկ Երեւան երթալ դալ եւ կաթողիկոսին ըսել տալ, թէ... պատերազմի հրձիգներ կան Անթիլիասի մէջ:

Ողբմալի՛ անզգամներ, որոնց համար հայրենասիրութիւնը քող մըն է՝ իրենց մութ ու մռայլ հոգին անթափանց դարձնելու համար:

Այս անզգամները իրենք զիրենք կը ներկայացնեն նաեւ իրբեւ թունդ էջմիածնասէրներ...

«ՅԱՌԱՋ»

(Շար. Ա. Էջէն)

աւերը կը պահանջէն իրենց ինքնավարութիւնը:

Եթէ քաղաքական անոնք զէնք վերցնելու ուղղութեամբ, նոր վարչաձեւը զգալէս պիտի ազդուի, որովհետեւ Քիւրտերը ակրն են երկրին համար կենսական չէզնի մը եւ կարեւոր դիրքեր կը գրաւեն մայրաքաղաքին, մեծ քաղաքներու եւ բանակին մէջ: Անկէ բանէ առաջ, սակայն, Քիւրտերը են անոնք: Եղիպտացիներն ու Թուրքերը չատ լաւ պիտի կրնային օգտագործել զանոնք իրրեւ յառաջապահ ուժ, նոյնինքն Միջին Արեւելքի սրտին վրայ: Իմ կարծիքով, այս բանը աւելի քան հաւանական է:

ՇԻՒՆԵՐԸ ԵՒ ԱՇԻՒՂՆԵՐԸ

Շիւները (իսլամական ուժեղ ազանդ մը մարդիկը, որոնք չուրջ 2 միլիոն են Իրաքի մէջ), իրրեւ խմբաւորում, ո՛չ Նասրը կը սիրեն, ոչ ալ Եգիպտացիները: Ի դէմս նոր վարչաձեւին անոնց հակապոռթկումը կատաղի կրնայ ըլլալ, եթէ ձեռք տալ ուզուի իրենց ազանդի մեծաւորներուն: Արձանագրեմ, որ Ֆաահիլ Ճամալի (Նուրի Սայիտի ալ բազուկը, նախկին արտաքին նախարար եւ Թունդ արեւմտասէրը) կը նկատուի իրրեւ Շիի – ներու կարեւոր մէկ անձնաւորութիւնը եւ երբեմն նոյնիսկ անոնց խօսնակը:

Կարգ մը ցեղախումբերու (աշիրէթ) մօտ Շիիներու ազդեցութիւնը ծայրայեղօրէն ուժեղ է: Եւ յետոյ, չիական հանրային կարծիքը դիւրութեամբ կրնայ ազդուիլ Պարսկաստանի հանրային կարծիքէն, որ, ինչպէս ծանօթ է զէմ է Նասրին եւ իրաքեան նոր վարչաձեւին (Պարսկաստանի մէջ ճնշիչ մեծամասնութիւն կը կազմեն Շիիները):

Այս ցեղախումբերը կրնան փորձանք ու դլխացաւ դառնալ: Մինչ Քիւրտերը ընդհանրապէս կողմնակից են Նասրին ու Մոսկուային, իսկ Շիիներն ալ՝ Պարսկաստանին, այս ցեղախումբերը, իրենք, ամբողջութեամբ բրիտանասէր են: Բրիտանական դեսպանատան դէմ գործուած յարձակման նպատակն էր նուաստացնել Անգլիան յաչս չէյխերուն, որոնք ցեղախումբերու պետերն են: Անոնք հակած են Անգլիոյ կողմը, իրենց իշխանութիւնն ու առանձնաշնորհները պահպանելու յոյսով:

ԵԹԷ ՕՏԱՐՆԵՐԸ ՀԵՌԱՆԱՆ

Ենթադրութիւններ ընելու հակամէտ չեմ, բայց դժուար է հաւատալ, թէ նոր վարչաձեւը ազդու կերպով կը հակակշռէ վարչական մեքենան:

Հանրային դլխաւոր կազմակերպութիւնները կը դեկավարուին կամ կը հակակշռուին օտարներու կողմէ: Առեւտրականն եւ տնտեսական բոլոր մեծ ձեռնարկները կը դտնուին անոնց ձեռքը եւ անկարելի պիտի ըլլայ անոնցմէ ձերբազատուիլ, առանց փլցնելու կառուցուածքը:

Բայց օտարները պիտի ուզե՞ն իրաք մնալ: Եթէ մեկնին, որո՞նք պիտի փոխարինեն զանոնք: Քուպպա եւ իր պաշտօնակիցները պէտք է դրաղին նաեւ այս հարցով:

Կարծուածին չափ ալ նշանակալից չէ այն իրողութիւնը, թէ Իրաքցիները հակած են Նասրի կողմը: Ես կը ճանչնամ բազմաթիւ Իրաքցիներ, որոնք եգիպտացի նախագահը յարդելէ հեռու են: Բայց դարձած են անոր կողմը, ի դէմս արեւմտեան սպառնալիքին:

Խթիքլալի եւ ժողովրդավար այլ կուսակցութիւններու կողքին, որոնք կը դտնուին Քուպպայի եւ ազատ ալճակուած Քամալ ալ Զաբրճիի դեկավարութեանց տակ, կը հաստատուի ներկայութիւնը համարաբական ընկերվարական — պասսական — հոսանքի մը, որ կը դեկավարուի Սուրիայէն, Ալ Հորանիի եւ Աֆլաքի կողմէ: Ու վերջապէս պէտք է յիշել Մոսկուայի համակիր զօրաւոր խմբաւորումները, որոնք կազմուած են միաժամանակ քաղաքական տարբերու եւ Քիւրտերու կողմէ: Պասսականներն ու համայնավարները ռակայն իրարու Թշնամի են:

Ամերիկացիներու եւ Բրիտանացիներու միջամտութիւնը քիչ մը պաղեցուցած է խանդավառութիւնները:

Կը մնայ տակաւին Հիւսէյնը, որ մեկուսացած է՝ մասնաւորաբար եղմտական գետնի վրայ:

Իրաքցիները յոյս ունէին որ պիտի դրաւեն Քուէյթը, բայց չյաջողեցան, իսկ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Սահակ Էլէբէկեան 10·000 ֆր.
Յովհաննէս Շերբեճեան 2000 ֆր.
(Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. 1) Փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Վիրժինի Մանիկեանի մահուան առթիւ՝ Պ. Ապրօ Յանճեանէ 5000 ֆրանք: 2) Պ. Նազարեանէ 1000: 3) Պ. Բիւզանդ Թուխտարեանէ 1000 (Անթիլիաս ծերանոցի համար):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Զ. Եղրայրեան, Տիկին Պէաթրիս Չիլինկիրեան եւ Տէր եւ Տիկին Զ. Լօքմակէօզեան կը ծանուցանեն թէ հոդեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Օգոստ. 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ժամ կուժան, իրենց մօր՝ այրի Տիկին Վերժին Չիլինկիրեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգողները:

Այս առթիւ կը նուիրեն 1000ական ֆր. կարմիր Խաչին եւ Աղքատախնամին:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Անգլիացիները պիտի չթերանան զօրացնելու հոն իրենց դիրքը:

ՆԱՍՐ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՓՈՆՆԵՐԸ

Իրաք այժմ ինքն իրեն կը սեփեկանացնէ կարեւոր մէկ մասը այն ազդեցութեան, որ մինչեւ այսօր Նասրի կալուածն էր: Իրաքեան յեղափոխութեան հետեւանքով, Նասր տեսաւ վերերեւումը երկու ուժերու, զորս կը կարծէր թէ միանդամ ընդ միշտ ջնջած էր Միջին Արեւելքէն, — բրիտանական միջամտութիւնն ու ամերիկեան միջամտութիւնը: Եդիպտացի նախագահը պէտք է աւելի նեղուած ըլլայ տեսնելով, որ այս անդամ Անգլեւսաքսոնները զործեցին կատարեալ ներդաշնակութեամբ եւ համաձայնութեամբ:

Լաւատեղեակ Ամերիկացի մը, վերջերս ըսաւ ինծի Լիբանանի մէջ, թէ «ապարդիւն կերպով մեր տոլարները մսխելու տեղ, դուք այժմ պիտի տեսնէք ուժի քաղաքականութեան մը կիրարկումը Ամերիկայի կողմէ»:

Եգիպտական հանրային կարծիքը պիտի ջլատուի արագօրէն, եթէ նչմարէ, թէ Նասր քիչ մը կանխահասօրէն կը պարծենար ըսելով, որ հրապարակէն քաշած է արեւմտեան պետութիւնները:

ԻՐԱՔԵԱՆ ՆԱԻԹԸ ԻՐԱՔԻ ՀԱՄԱՐ

Իրաքեան յեղափոխութիւնը վստահօրէն պիտի քաջալերէ եգիպտացիները, որոնք կ'երեւակայեն արդէն, թէ իրենց կողքին ունին նաւթային հարուստ պետութիւն մը: Դժբախտաբար ճիշդ չէ ասիկա բոլորովին: Որքան որ պիտեմ, Իրաքցիները մտադիր չեն բաժնելու իրենց նաւթն ու դրամը: Ճիշդ է որ ունին միութեան խորհրդապաշտ ըմբռնում մը եւ պիտի չմերժեն այդ նպատակին համար գոհացնել ինչ որ պէտք է, բայց Իրաք բաց ունի եւ չի կրնար չարունակել զարգացման ձգտող իր այլազան ծրագիրները, եթէ չչատցնէ իր նաւթային եկամուտները, ինչ որ ալ ըլլան համաչխարհային չուկային պայմանները:

Անշուշտ, Իրաքի մէջ պիտի իրագործուի եղմտական դրութեան խորունկ վերաքննութիւն մը, որ պիտի ծառայէր զօրացնելու պետութեան ելեւմուտքը:

ՃՆՇՈՒՄ ՍԻՈՒՏԱԿԱՆ ԱՐԱԲԻՈՑ ՎՐԱՑ

Պաղտատի նոր վարչաձեւը սակայն պէտք է դիմագրաւէ կարդ մը հարցեր, որոնք կապուած են Նասրին եւ անոր քաղաքականութեան հետ:

Իրաքցիները, որոնք միշտ լսած են թէ Նասր հրաշալի բարեկարդութիւններ կատարած է Եգիպտոսի մէջ, պիտի սպասեն, որ իրենց նոր վարչաձեւը հրաշքներ գործէ: Կարելի է նախատեսել նաեւ, թէ Եգիպտոս, չատ չանցած, պիտի փորձէ համաձայնիլ Իրաքի հետ, որպէսզի միասնաբար ճնշում բանեցնեն Սէուտական Արաբիոյ վրայ, բան մը որ դժուար չէ, տրուած ըլլալով որ Սէուտցիները չատ մեծ դումարներ տեղաւորած էին Եգիպտոսի մէջ: Ո՞վ պիտի ըլլայ սակայն պետը, եթէ ճուլում մը իրականացուի:

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ» ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ կապ. Խաչին, Ռընտժ, ծառերով եւ առուակով եզերուած զովասուն մարզադետնին վրա, Պ. Վ. Խաչատուրեանի տան դիմացը (Սիթէ էքզոթերթօն): Իր մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ Նոր Սերունդի բանակումին եկած երկսեռ երիտասարդութիւնը:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

կը բանախօսէ
ԸՆԿ. ՆՈՒԻՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. բարձրախօս, ճոխ պիւֆէ, խմիչք եւ պաղպաղակ: Կարկանդակներ՝ պատրաստուած կապ. Խաչի տիկիններուն կողմէ:

Մանրամասնութիւնները տեղական յայտարարութեան մէջ:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Զավուշ» խումբին կողմէ:

կը նախագահէ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՎԱՀԱՆԵԱՆ
Պիտի խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Այս կրիակի, ամբողջ օրը, Պ. Սուրէն Պօյաճեանի գովասուն եւ գեղեցիկ ապարակին մէջ (Քարթիէ Պուտարիֆ, Քօնք):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ԲԱԺԻՆ

Առատ պիւֆէ

Ուտեստեղէնը կարելի է միասին բերել

Ծանօթ.— Օթոքառը կը մեկնի Մասենայէն առաւօտեան ժամը 9ին. կը հանդիպի Մաթըէն և կ'ուղղուի դէպի Քօնթ: Ինքնաշարժով եկողները պէտք է առնեն Վիքթորի ճամբան, Քօնթի ժանտարմը – րիի աջ դառնալ եւ երթալ Քառթիէ Պուտարիքեւ դիմել Արարատ դաչտավայրը: Կէսօրէ վերջ եկողները կառ տ'Օթոպիւսէն կրնան սովորական օթոքառը կ'առնեն. քառորդ ժամ պիտի քալեն:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէներուն, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Մուրատ, Քրիստափոր եւ Հայաստան 9 Օգոստոս Շաբաթ, ժամը 21ին:

Թաքսիլ, Ընկեր Կարօ, 10 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Վարանդեան, Ընկ. Յ. Օ.ի բնակարանը 11 Օգոստոս, երկուշաբթի իրիկուն:

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. ժողովի պատգամաւոր ընկերները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուի այս չորեքթի երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախոբերդ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհանուր անդամական տարեվերջի ժողովը այս կիրակի առաւօտ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պառ տիւ Կլոպի սրահը:

Օրակարգ.— Ա) Կեդր. Վարչութեան չրջաբերականի ընթերցում: Բ) Դաշտահանդէսի հաշուետուութիւն: Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն:

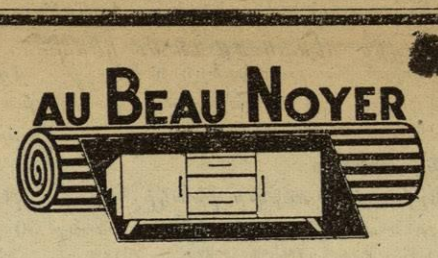
Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի սոյն կարեւոր ժողովին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 31ին, Սալոն Սիլանտիի մէջ:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿՈՒՉՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցնե – րուն համար (Անթիլիաս եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի դրասենեակը՝ 32 բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն դիներով դէպի Ամերիկա, Աւստրալիա, Քանատա եւ Արեւելք: Վճարումը հոս կամ արտասահման: Կ'ապահովենք վիզայի դործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի:

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն:

AMERICAN LLOYD
48, Rue de la République, Marseille
Tél. CO 4722
Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Հայագիտական եւ արեւելագիտական գրքեր
Եւրոպական եւ արեւելեան լեզուներով —
Ճոխ մթերք հայերէն գրքերու Հայաստանեան հին եւ նոր հրատարակութիւններ
— կը գնէ եւ կը փոխանակէ հայերէն գրքեր —

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6·
Tel. DAN. 88-65 C.C.Postal : Paris 1278-35

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ — SAMEDI 9 AOUT 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8264 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4065

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՋՔԿԱՊՈՒԿ

Կարելի չէ դանել աւելի յարմար բառ մը՝ բնորոշելու համար դիւանագիտական այն խաղերը, որոնց ականատես կ'ըլլայ մարդկութիւնը տարիներէ ի վեր:

Կատարեալ աչքակապուկ:

Վերջին ամիսներու ծանրակչիռ դէպքերը եւ անոնց հանդէպ երկուատեք բռնուած յարափոփոխ դիրքերը աստիճան մը աւելի հաստատեցին այս բնորոշումը:

Տասներեք տարիէ ի վեր աշխարհ չէ գտած իր հաւասարակշռութիւնը: Ուստի և չէ վերահաստատուած խաղաղութիւնը:

«Եւրոպական ներդաշնակութիւն»ը ոտքուն վրայ հիմնուած էր աշխարհի խաղաղութիւնը 1914էն առաջ, խախտած է հիմնովին: Եւ յոյսեր ալ չկան, որ չուտով պիտի չտկուին այս գործերը:

Երկաթէ վարագոյր մը երկու հակամարտ ճակատներու բաժնած է աշխարհը:

Աչքկապուկը այդ ճակատներուն միջեւ տեղի կ'ունենայ:

Դիւանագիտական աշխարհը Մերձաւոր Արեւելքի վրայ դարձուցած է իր ամբողջ ուշադրութիւնը:

Վառօդի տակառը, որ ժամանակին Պալքաններու մէջ կը պտնուէր եւ ամէն վայրկեան կը սպառնար խաղաղութեան, փոխադրուած է Միջերկրականի արեւելեան — ու նաեւ հարաւային — ափերուն վրայ:

Հոգատարութեանց բարձումը յիշատակելի անկիւնադարձ մը եղաւ արաբախօս երկիրներուն համար, որոնք դարերով ապրած էին Օսմանեան կայսրութեան բռնակալ լուծին տակ: Ու քառորդ դար ետք կը տիրանային իրենց անկախութեան:

Այս վերջինը խնդրին դրական կողմն էր:

Կար նաեւ բացասականը: Անկախութիւնը դուռ բացաւ զանազան մրցակցութեանց, ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ:

Ներքին յեղափոխութեանց թատր եղաւ մանաւանդ Սուրիա, որ քանիցս տէր փոխեց անկախութենէն ի վեր — Հիւսէյն Զայիմ, Հինաուի, Զիչաքլի, Շուվաթլի, մինչեւ որ դարձաւ «սուրիական նահանգ» Արաբ Հանրապետութեան:

Ներքին յեղափոխութեան առաջին օրինակը տուած էր Ապտիւլազիզ Իպնը Սէուտ, որ Արաբիոյ իսլամական սուրբ քաղաքներէն զէնքի ուժով դուրս վտարած էր Շէրիֆ Հիւսէյնն ու անդրանիկ որդին Ալին՝ Հիճազի հաչէմական թագաւորութեան տալով իր անունը — Սէուտի Արաբիա:

Անգլիա կրած էր առաջին պարտութիւնը մը: Եւ սակայն չուտով հաչտուած «կատարուած իրողութեան» հետ՝ ապահովելով տնտեսական մնայուն շահեր:

Անգլիոյ վերջին պարտութիւնը չատ թարմ է դեռ, — Պաղտատի Յուլիս 14ի յեղափոխութիւնը: Իր ստեղծած հաչէմական երկրորդ թագաւորութեան անփառունակ վախճանը:

Հոս ալ Անգլիա փութաց գլուխ ծռել «կատարուած իրողութեան» առջեւ, յանուն Բրիտանական կայսրութեան յաւիտենական շահերուն: Իրաքի հանրապետական կառավարութիւնը խոստացած է յարգել քարիւղի համաձայնագիրը...:

Ներքին յեղափոխութեան ցաւալի մէկ օրինակն ալ տուաւ Լիբանան, ուր երեք ամիսէ ի վեր կը չարունակուին եղբայրասպան կռիւները:

Տարակոյս չկայ, որ արտաքին ազդակներ իրենց դերն ունին այս չարժումին մէջ:

Դերակայութեան մրցումը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ է որ տեղի կ'ունենայ:

Աչքկապուկը անոր չուրջ կը դառնայ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՏԸ ԿՈԼ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ՖԱՆՖԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կրած էինք, Սահմանադրական Խորհրդակցական Կոմիտէն գործի լծուած է կարծիք յայտնելու համար Սահմանադրութեան Նախագծագրին վրայ: Շեշտենք այս «կարծիք» որակումը, որովհետեւ այս կոմիտէին պաշտօնը միայն կարծիք յայտնել է եւ փոփոխութիւններ առաջարկել Վարչապետին: Այս ուղղութեամբ, կոմիտէն, իր երեսփոխան անդամներուն ձայներով (2/3) մերժած է նախարարի մը երեսփոխանական պաշտօն չկարենալ վարելու յօդուածը: Բայց Տը Կոլ կը պնդէ այն կէտին վրայ, թէ Սահմանադրութեան ճիշդ այդ յօդուածն է որ լաւագոյն ընդունելութիւնը գտած է հանրային կարծիքին մօտ: Թէքժէն (Ժողովրդական Շարժում) յատկանչական ձեւով բանաձեւած է երեսփոխաններու ընդդիմութիւնը կոլեան վարչաձեւին, յայտնելով.— Նոյնիսկ եթէ վարպետ – դերձակներուն դիւր չզայ, պէտք է ըսել թէ Սահմանադրութիւն մը որ պիտի տեւէ, պէտք չէ Տը Կոլի չափին վրայ պատրաստուած Սահմանադրութիւնը ըլլայ, այլ՝ ֆոնֆեֆսիոն»:

Երեսփոխաններու առարկութիւնը նոյն յօդուածին նկատմամբ այն է, որ եթէ նախարար մը զրկուի իր երեսփոխանական աթոռէն, ասիկա պատճառ կը դառնայ, որ քաղաքական պատրաստուած դէմքեր նախարար չըլլան (չզրկուելու համար երեսփոխանի աթոռէն) եւ դահլիճը կազմուի ոչ հասուն մարդերով:

Արդարութեան նախարար՝ Տըպրէ, այս խնդրին առթիւ տեսակցութիւն մը տուած է «Լը Մոնտ»ին չեչտելով թէ.— Ֆրանսական առաջին խնդիրը Ֆրանսայի կառավարութեան խնդիրն է: Նախագծագրին առաջին յատկանչական կէտը կը համապատասխանէ այդ պահանջին, որ հիմնական պահանջն է ազգին՝ ունենալ քաղաքական հեղինակութիւնը, որ գինքը պաշտպանէ եւ առաջնորդէ»: Նախարարը, ապա, պատասխանելով Հանրապետութեան Նախագահին տրուած լայն եւ բացարձակ իրաւասութեանց, ըսած է.— Տպնապներուն եւ թնճուկներուն առաջքն առնելու մէկ եւ վերջնական միջոց կայ. այդ է՝ մէկ մարդու տալ բոլոր իրաւասութիւնները եւ հեղինակութիւնը. տագնապ չըլլար, բայց մենաիրութիւն կ'ըլլայ: Այն վայրկեանին որ բաժանում կայ իրաւասութեանց, այսինքն ժողովրդապետութիւն, տագնապ կայ»: Այս պատճառով է, կը չարունակէ Տըպրէ, որ նախագծագիրը ուղած է միջին ճամբայ մը գտնել, խուսափելով մենաիրական վարչաձեւ մը ստեղծելէ:

Անդրադառնալով թիւ 14 յօդուածին, (Նախագահին իրաւասութիւնները), նախարարը կ'ըսէ թէ՝ անոնք որ դէմ են, կամ լաւ չեն կարդացած, կամ չեն ուզած հասկնալ:

Հանրաքուէին համար ժողովուրդին պիտի տրամադրուի երկու քուէաթուղթ, որոնց ամէն մէկը կը կրէ նոյն հարցումը.

« Համաձա՞յն էք Հանրապետութեան կառավարութեան առաջարկած Սահմանադրութեան », բայց մինչ մէկը «այո» պատասխանը կրէ, միւսը ժխտական է: Երկու քուէաթուղթի ձեւը որդեգրուած է դիւրացնելու համար քուէարկողներուն գործը, ինչպէս նաեւ քուէախոյզներուն:

Ուրբաթ կէսօրէ ետք Զօր. Տը Կոլ պի-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օր ը Օրի ն

ՔԱՋ ԵՐԳԱՕՒՀԻՆ

— Այդ օրերուն ես նոր հարս էի... Կիրակի օր մը, շբե՞ղ ու անհնախընթա՛ց հանդէս մը ունէինք մեր սրահին մէջ, որուն պատերը գլանիկներու ծուխէն սեւցած էին: Հեռու տեղէ մը մեծ մարդ մը եկած էր...

— Ուրկէ՞...

— Կարեւոր չէ... Մեզի համար, երբ մէկը հեռու տեղէ մը կուգայ, անպատճառ մեծ մարդ է... Խօսքս կտրեցիր... Ցայտագիր ունէինք՝ խնամուած ու շատ ճոխ, ինչպէս կ'ըլլան մեր ազգին բոլոր յայտագիրները... Բայց ըսելիքս այդ չէր... Մեր յայտագրին վրայ խօսողներ կային, երգիչներ կային, նուագողներ կային, ճոքեր պատմողներ կային եւ մոմավառութիւնը դեկավարողներ կային... Բազմութիւն անգամ կար...

— Քանի՞ հոգի...

— Կոկիկ բազմութիւն մը, որ կը նշանակէ տասնէն մինչեւ հազար՝ համաձայն հանդիսավայրին աշխարհագրական դիրքին... Օրինակ, երբ Նիւ Եորքի մէջ տրուած հանդէսի մը բազմութեան համար «կոկիկ» ըսեն, ըսել կ'ուզեն որ 4–500 հոգի կար... Երբ Չինչումինկա գիւղին հանդէսին համար «կոկիկ» ըսեն, ըսել կ'ուզեն որ 27 հոգի կար... Մեր հասցէն՝ Նիւ Եորքի եւ Չինչումինկայի միջեւ տեղ մըն է... Բայց, ըսելիքս այդ չէր:

— Ի՞նչ էր...

— Սպասէ՛... Հանդէսին, որ սկսած պիտի ըլլար ժամը երիդ 3ին, սկսաւ 4ը քսան անցած... Այս անհնշան յապաղումը, անշուշտ, իր բանաւոր պատճառները ունէր, բայց մեր ատենապետը այդ մանրամասնութեան վրայէն անցաւ...

— Շատ երկնցուցիր...

— Մի՛ անապարեր... Հանդէսին կէս ճամբան, լուր տուին թէ երգչուհիներէն մէկը հիւանդացեր էր եւ անոր տեղ պիտի երգէր ուրիշ երգչուհի մը...

— Ծանօ՞թ մէկն էր.

— Ե՛ւ էի... Չերկնցնեմ... Ատենա – խօսնին բեմ հրաւիրելէ առաջ, գի՛ս հրաւիրեցին... կեանքիս մէջ ատանկ մեծ պատիւ արժանացած չէի... Մտէէս ըսի — «Ելիր անանկ բան մը երգէ որ բերանիին բաց մնայ... Ասանկ բազմութիւն դուն, ուրիշ անգամ, ե՞րբ պիտի ունե – նաս...» Շատ երգեր գիտեմ, ի հարկէ, բայց յանկարծ միտքս իսկապէս երկար, շատ երկար երգ մը — 36 տուն... Ուրիշ մըն ալ գիտէի, 27 տուն, բայց նայեցայ որ առաջինը աւելի յաւուր պատշաճի էր...

— Քանի՞ տուն երգեցիր...

— Հարցնելդ աւելորդ չէ՞... Ծայրէն մինչեւ վերջը... Երբ վեցերորդ տունը լմնցուցի, բանի մը հոգի ծափահարե – ցին... Մտէէս ըսի — «Շատ հասնեցաւ, շարունակէ...» Ետքը տուն եւս երգեցի: Նորէն ծափ... Մտէէս ըսի — «Իրա՛ւ երգչուհի եմ եղեր...» Քսաներորդին բանի մը ոտքեր գետնին զարնուեցան... Մտէէս ըսի — «Աս ի՞նչ խանդավառու – թիւն է...» Երեսուներորդին՝ ծափ ու սուլել: Մտէէս ըսի — «Կարծեմ ուրիշ երգ մըն ալ պիտի ուզեն...» Երբ երգս լմնցաւ, ո՛չ ծափ, ո՛չ ալ ուրախութեան կանչ...

— Երեւի շատ յուզուած էին...

— Սկիզբը ես ալ անանկ կարծեցի, բայց վերջը խնդիրը պարզուեցաւ... Ատենապետը հովս եկաւ ու ըսաւ — «Ուրիշ անգամ ասանկ բան չընես... Երգ ըսածդ երեք տունէն աւելի ըլլալու չէ...» Շատ գէշ եղայ, լալս եկաւ... Այդ ծա – փերով ինծի «տէ՛դ նստէ» կ'ըսեն եղեր... Ե՞ս ինչ գիտնամ:

— Վե՞րջը ինչ եղաւ...

— Աղէկ որ հարցուցիր... Վրէժս լուծեցի... Ատենապետին մէկ ժամ բառաս – նուն վայրկեան խօսեցաւ... Շատերը սկսած էին ֆնաւալ... Երբ հանդէսը լմնցաւ, հեռուէն եկած մեծ մարդուն հովն գացի եւ ըսի՝ բարձրաձայն — «Ճառ ըսածդ բսան վայրկեանէն աւելի ըլլալու չէ...»

— Վրէժդ արդիւնք մը տուա՞ւ:

— Ի հարկէ տուաւ — երեսուն տարիէ ի վեր մեր գիւղը եկող մեծերը բսան վայրկեանէն աւելի խօսելու կը վախնան... Որովհետեւ միշտ ներկայ եմ... Երկնցուցի՞ր... Ոտքի կը ցատկեմ... Եթէ ամէն տեղ ինծի պէս բաջեր ըլլան, մեր հանդէսները կը կարճնան... Մանաւանդ մեր ճառերը...,

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՈՒՈՇԻՆԿԸՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ԳՈՒՄԱՐԵԼ ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը դադարեցաւ՝ քննելու համար արտակարգ ընդհանուր ժողովի մը պարագան:

Միացեալ Նահանգները կ'առաջարկեն գումարել ընդհանուր ժողով մը՝ նկատելով որ Լիբանանի եւ Յորդանանի բողոքներուն չուրջ կարելի չեղաւ միաձայնութիւն ստեղծել Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ:

Խ. Միութիւնը, նկատելով որ Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ ստեղծուած կացութեան լուծում մը կարելի չեղաւ գտնել Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, կ'առաջարկէ արտակարգ ժողով մը գումարել, անմիջապէս:

Ինչպէս կը տեսնուի՝ Մոսկուա եւ Ուաչինկթըն համաձայն են որ գումարուի ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը:

Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց արդէն, թէ պատրաստ է մասնակցելու ժողովին՝ եթէ «անհրաժեշտ նկատուի իր ներկայութիւնը»:

Մոսկուայի մէջ Խրուշչեւի հետ տեսակցութիւն մը ունենալէ ետք, Միացեալ Նահանգներու դեմոկրատ պարագլուխ Սթիվենսըն յայտարարեց, թէ հաւանական է որ Խ. Միութեան Վարչապետը

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը որ չորեքշաբթի իրիկուն մեկնած էր Փարիզէն, ողջ առողջ հասած է Պելֆոնթէն:

երթայ Նիւ Եորք՝ մասնակցելու համար ընդհանուր ժողովի աշխատանքներուն:

Լոնտոնի կարծիքը այն է, թէ Խրուշչեւ Նիւ Եորք պիտի չերթայ: Ամէն պարագայի մէջ, եթէ ան երթայ՝ Վարչապետ Մաքմիլըն պիտի ստիպուի ընդհատել Աթէնքի իր բանակցութիւնները՝ ներկայ ըլլալու համար ՄԱԿի ժողովին:

Գալով զօր. Տը Կոլի, լաւատեղեակ շրջանակները կը յայտնեն թէ Ֆրանսայի Վարչապետը երբեք նպատակ չունի անձնապէս մասնակցելու այդ ժողովին: Զօրավարին կարծիքով՝ ՄԱԿի մթնոլորտը յարմար չէ Միջին Արեւելքի կացութեան չուրջ վիճելու համար:

Կիսապաչտօնական շրջանակները կը յայտնեն, թէ երբ նման ժողով մը գումարուի Այզընհաուըրի, Մաքմիլրնի եւ Խրուշչեւի ներկայութեամբ՝ Տը Կոլի մասնակցութիւնը անհրաժեշտութիւն մը պիտի ըլլայ:

Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրու իր կարգին յայտարարեց.— Ընդհանուր ժողովի երթալու նպատակ չունիմ, պարզապէս որ՝ իմ ներկայութիւնս չպահանջուի եւ օգտակար չհամարուիմ:

ՎԱՍՏԱԿԱԻՈՐ...

(''ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ''ՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ամէնէն պատշաճ վերադիրն է այս բառը — Վաստակաւոր — մեր հանդուցեալ ընկերոջ՝ Շաւարշ Միսաքեանի համար:

Այո՛, իրաւամբ. յիսուն տարուան վաստակ մը ունի ան հայ լրագրութեան, ինչպէս հայ դպրութեան անդաստանին մէջ: Յիսուն տարի հերկեց ու ցանեց, առանց երբեք կարենալ հնձելու:

Զկարենալ հնձել. ցաւ մըն էր ասիկա իրեն եւ մեզի համար ալ:

Հիմա, իր մահէն աւելի քան տարի մը եւս, հարազատներու գուրգուրոտ հոգածութեամբ, մեզի կը մատուցուի ահաւասիկ առաջին խաչբուռը յիսնամեայ իր վաստակին:

Ի՞նչ պիտի ըսէր ինք, եթէ տեսնէր, իր ողջութեան, ի՛ր իսկ հունձքերուն այս նախընծան: Ապահովաբար դոհ պիտի մըներ, որ վերջապէս բան մըն ալ ինք կըրցաւ տալ իր Ժողովուրդին, յիսո՛ւն տարի երբեւ «բեռնակիր» աշխատելէ ու աքնելէ եւս:

Բառը ի՛րն է, — բեռնակի՛ր...: Իր վերջին նամակին մէջ դառնութեամբ կը դրէր մեզի, թէ բեռնակիրի աշխատանք մըն էր իր կատարածը 1907էն մինչեւ 1957:

Կը պատրաստուէինք դրել իրեն, վերջին այդ նամակը ստանալէ եւս, որ առանձին հատորի մը մէջ ամփոփէ օրը օրին, հեւ ի հեւ գրուած իր «տոմս»երը, մանաւանդ «Ծուռն ու շիտակը» խորագրին տակ գրուած լեզուական նշմարնեբուն չարքը:

Ափսո՛ս, ուշ մնացինք, ինչպէս ուշ մըներ էր ինքն ալ: Եւ օր մը մահը առաւ տարաւ ղինք, առանց իսկ ժամանակ ձգելու իրեն, որ մատածէ «խաչբուռ» մը դոնէ տալու մասին:

Ինչ որ չկրցաւ, թերեւս չուզեց ընել ինք, ըրի՛ն, ուզեցին ընե՛լ իր հարազատները: «Զքոյդ ի քոյոց քեզ մատուցանեմ», ըսին հարազատները, եւ այս «մատուցում»ին արդիւնքն է ահաւասիկ հատորը, — պատկառելի «նախընծայ», — որ մեր սեղանին վրայ է հիմա, երբ կը փորձենք քանի մը տող գրել՝ իր քաղցր յիշատակը ոգեկոչելու համար մանաւանդ:

Ցաւիտենական «բեռնակիր»էն յաւիտենական «բեռ» մը ունեցած եղանք այս ձեւով:

«Օրեր եւ ժամեր»ը, շուրջ 700 մեծադիր էջ, անթառամ պսակ մըն է, արժանի՝ իր անունին, վարկին ու վաստակին: Հոն՝ այդ 700 էջերուն մէջ կ'ապրի

ա· Գրադէտը:

բ· Հրապարակագիրը: –

գ· «Տոմս»ակագիրը:

դ· Ուսումնասիրողը:

ե· Ցուշագիրը:

Պիտի ըսէինք նաեւ՝ բանաստեղծը, եթէ ուզէինք իր մէջ ալ տեսնել սուրբ զգայնութիւնը, որ միայն ոտանաւոր գրողներու յատուկ չէ, այլ յատուկ է Շաւարշ Միսաքեանի խառնուածքը ունեցող իմաստասէրներուն ալ:

Մարքի տէր մարդ մը ըլլալով հանդերձ, սրտի տէր մարդ մըն էր մեր հանդուցեալ ընկերը, մէկը անոնցմէ, որոնք ջերմով կը գրեն ինչ որ կը գրեն, եւ ոչ թէ մարքի թելադրանքով միայն:

Այս «բեռնակիր»ն էր, որ կրցաւ հրապարակագրութիւնը գրականութեան բարձրացնել, եւ լեզուի գիտութիւնը հասցնել արուեստի մակարդակին:

Ուրիշ առեն ըսած ենք եւ հիմա ալ կը կրկնենք, որ Շաւարշ Միսաքեան մեր հրապարակագիրներուն մէջ ամէնէն գրագէտն էր եւ մեր գրադէտներուն մէջ՝ ամէնէն հրապարակագիրը:

Գրագիտութեամբ արուեստագէտ էր, պայմաններու հարկադրանքով գործաւ հրապարակագիրը: Բայց պահեց միշտ արուեստի գիծը ամէն բանի մէջ, մինչեւ իսկ այն առեն, երբ հրապարակագրի «գիծ»ը կրնար մոլորեցնել գինք ժամանակի հոեւորութեան բաւիղներուն մէջ:

Ո՛չ, վար չիջաւ իր պատուանդանէն: Մնաց միշտ վերերը:

Հայ լեզուի պահակներէն էր, բայց մանաւանդ արեւմտահայ լեզուի անհանգիստ ախոյեաններէն: Այս «ախոյեանութիւն»ը յաճախ ծայրայեղութիւններու մղեց գինք, երբեմն նոյնիսկ մոլեռանդութեան:

Ակէ քանի մը տարի առաջ, Երեւանի «լեզուարան»ները փորձեցին ուրանալ արեւմտահայերէնի գոյութեան իրաւունքը եւ զայն համարեցին ո՛չ թէ լեզու, այլ միայն... բարբառ, մանաւանդ դաւառի մը դիալեկտը:

Այս ուրացումին դէմ ծառացան զատ – րիւն արեւելահայ Վահան Նաւասարդեան եւ զատրիւն արեւմտահայ Շաւարշ Միսաքեան: Արեւելահայ կամ արեւմտահայ, սակայն երկուքն ալ Հա՛յ էին ամէն բանէ առաջ:

Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ հայ կաթ – ոլիկ կառոյցները որդեգրեցին Արեղեան ուղղագրութիւնը, որ 35 տարիէ վեր աւելի կը գործէ մեր լեզուին մէջ, անճանաչելի բանի մը վերածելով Մեսրոպեան ուղղագրութիւնը:

Շ· Միսաքեան չկրցաւ հանդուրժել այս բարբարոսութեան: Գրեց մեզի, որ մենք եւս մասնակցինք իր պայքարին՝ ընդդէմ անասելի այդ բարբարոսութեան: Աւե – լորդ էր բորբոքիլ, սիրտ մաշեցնել, քանի որ այդ երկիրները կը գտնուէին կարմիր պիծէն անդին, ուր մեր ձայնը չէր լսուեր:

Լեզուական հարցերու մէջ իր խստա – պահանջութիւնը մաքրակրօնութեան կը հասնէր: «Ծուռն ու շիտակը» չարքը հայ լեզուի ուղղագրութեան համար կրնայ երաժշտութիւնը կորչէր առանց որեւէ այդպիսի ազէտի:

— Այսի՞նքն:

— Եթէ մա՛րդկ դադարէին ղգալ այդ երաժշտութեան ոգին...

Ն՛րկ լուռ քայլեցինք:

— Դաճախ մի տարօրինակ ծանրութիւն ճնշում է իմ հոգին, — ասաց Էֆրօն: Զգետեմ ինչ է դա: կարծես օտար է ամբողջ աշխարհը եւ ես անապահով եմ վրատանդի առաջ: Հաւատացէք, ես չատ եմ սիրում կեանքը, սիրում եմ մարդն ու բնութիւնը, բայց մի անորոշ տագնապ թունաւորում է այդ սէրը: Արդեօք հասկանո՞ւմ էք ինձ...

Ես ոչինչ չպատասխանեցի: Նայեցի՝ Էֆրօն արտակարգ զեղեցիկ էր, իրական, հարազատ: Զգացի որ իմ մէջ մի չատ լաւ բան կապուած է նրա գոյութեան, նրա մերձաւորութեան հետ: Նա անհրաժեշտութիւն էր ինձ համար: Ես ուզում էի մեղմ գրկել նրան, պաշտպանել իմ գրկում:

— Մի անգամ, — չարունակեց Էֆրօն, — մօրաքոյրս, որի մօտ ապրում էի, հոդու անմահութեան մասին վիճում էր մի խելացի մարդու հետ. կարծեմ պրոֆեսոր էր: Լոնտոնի ամբակոծութեան օրերն էին: Մօրաքոյրս խօսում էր ոգեւորուած, իսկ այդ մարդը միչտ մի տարօրինակ ժպիտ էր պատասխանում: «Ես կը մեռնեմ ամբողջովին», — ասաց մօրաքոյրս: «Ի՞նչ օգուտ, — ծիծաղեց այդ մարդը, — տիեզերքը չի մնայ ձեր մէջ»: Ես այն ժամանակ անչուշտ չհասկացայ նրա ասածը, բայց մի տարօրինակ վախ զգացի եւ ատեցի այդ մարդուն... Ես չեմ կարող հանդուրժել, որ անհետ կորչի այն, ինչ իմ մէջ խորապէս մարդկային է, ազնիւ, վեհ ու զեղեցիկ...

Մի մեծ քարի մօտ Էֆրօն կանգ առաւ ու նստեց: Երբ ես էլ նստեցի նոյն քարի վրայ, որ դեռ պահել էր օրուայ չիկացնող արեւի ջերմութիւնը, նա ասաց.

— Գիտէ՞ք, վաղը մեկնում ենք սարերը՝ օդափոխութեան:

Մի բուռ հարուած զգացի իմ ներսում: Նայեցի նրան խռովահար, եւ յանկարծ սիրոյ մի յորդ ալիք բարձրացաւ կրծքիս մէջ: Էֆրօն մեղմ ժպտաց: –

— Ես այս իրիկուն եկել էի այդ ասելու, — չարունակեց նա աւելի ցածը եւ քնքուշ ձայնով, — բայց...

Նա դեռին նայեց, մի վայրկեան լուռ մնաց, յետոյ փոփոխ զրեթէ դողդոջուն ձայնով.

— Ես չեմ ուզում գնալ...

Ալիքը յորդեց, ողողեց ամբողջ էութիւնս: Ինչուներ չնչեցի դողացող կրծքով, աչքերս փակուեցին, յետոյ նրա սիրելի պրոֆիլը տեսայ իմ դէմքին մօտիկ, շատ մօտիկ:

Նշոգի, բռնե... [illegible]

ՖՐԻՏՐԻԽՍՏՈՐՖ

ՀԻԻԿՆՈՂ ԳԱՂՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳԻՒՂԻ ՄԸ ԴԱՆԴԱՂ ՄԱՀԸ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Ցայտնի չէ թէ ի՛նչ պարագաներու տակ եւ ի՛նչ պատճառով, Գերմանացիք կամաց կամաց եկան հաստատուելու Ֆրիտրիխստորֆի մէջ: Հաւանաբար, պիւղին բաղմաթիւ գործարաններուն մէջ աշխատելու համար էր: Կրնայ ըլլալ նաեւ որ պէտք եղած թուով աշխատող ձեռքերու անբաւականութեան հետեւանքով, Ֆրանսացիները, իրենք իսկ, հրաւիրէին Գերմանները իրենց գործարաններուն մէջ աշխատելու:

1730ի տարեները, ա՛յնքան մեծցած էր Գերմանացիներու թիւը որ նահանգին իշխանը՝ եաղոպ Ֆրիտրիխ, հարկ տեսաւ, 20 Օգոստոս 1731 թուակիր հրամանա – գրով մը, արգիլել անոնց մուտքը Ֆրիտրիխստորֆի մէջ: Այս արգելքին հետեւեալ բացատրութիւնը կը տրուէր· «(Գերմանացիք) կրնային տարաձայնութիւն եւ վնաս պատճառել հոն հաստատուած բողոքական Ֆրանսացիներուն եւ անոնց պատկեներուն...» (... «տատուրի տէներն այնկէզեսքնըն ՌԷֆօրմիրրդրն Ֆրանցոզըն ուներ տէռըն Ֆիներ թորք թուն...»):

Գերմանացիներու մուտքը արգիլուեցաւ 1740էն սկսեալ, բայց ոչ՝ առանց այլեւայլի· դիւղը հաստատուղները պարտաւոր էին մասնաւոր տուրք մը վճարելու: Եւ սակայն, մօտաւորապէս հարիւր տարի եղաք, Գերմաններու թիւը չատ մեծ ըլլալու չէր որ Փարիզի Արշիտիւ Քրիսթիանիմի Թղթակիցը հետեւեալը կը դրէր· «Ֆրիտրիխստորֆէն անցնող օտարականի մը ուշադրութիւնը առաջին անդամ գրաւող բանը սա է որ հոն Գերմանացիի երեւոյթով մարդու չի հանդիպիր: Հոն կը տեսնուի Բիւզարատացիի մը սրամիտ նայուածքը, Լանկտոքցիի մը սեւ աչքերն ու մազերը: Զեղ կըրարեւեն քաղաքավարութեամբ... եւ իրենց բարեւը Ֆրանսերէնով կուտան... Տղաքը փողոցին մէջ կը խաղան ուրախ եւ զուարթ... Ֆրանսերէն կը խօսին...»

Ուսումը դիւղին մէջ մեծ զարկ ստացաւ 1836ին, հաստատմամբը Բէալշուլրի մը որ Էնսթիթիւ կարնիէ կոչուեցաւ, իր հիմնադիրին անունով: Այս կարնիէի նպատակն էր դեռատի Գերմաններուն Ֆրանսացիներուն եւ անոնց պատկեներուն հետ ընդհանուր կեանքի մասնակցելու համար անհրաժեշտ գիտութիւնները ձեռք բերել:

Այո՛, ինքն ալ մէկն էր անոնցմէ, որոնք դրոշմ ունին:

Կեանքի մէջ, ինչպէս գրականութեան մէջ, դրոշմ չունին միայն ուղեկիցները: Մեր Շաւարշը ուղեկից մը չէր, այլ դրօշակիր մըն էր:

Ցարգա՛նք իր անձին ու վաստակին:

խմբագրական «Յուսաբեր»ի

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Օդը տաք էր, աւ[illegible]սրտ[illegible]նաւ. մուգ կապոյտ ծովը կաս[illegible]ելապէս հանդարտ էր. մօտակայ քարքարոտ դաշտը ծածկուած էր դեղին տատասկով. մեր ոտքի տակ խշրտում էին [illegible]նր խճաքարերը: Մի կործանիչ ինքնաթիռ անցաւ ցածրից, ահռելի աղմուկով, եւ հեռացաւ դէպի ծովը: Էֆրօն վեր նայեց: Եւ չարունակեցինք լուռ քայլել: Քիչ յետոյ նա հարցրեց.

— Ձեր մտքով երբեք անցե՞լ է, որ աշխարհը կարող է կործանուել մի օր, եւ այդ դէպքում անհետ կը կորչեն մարդու ստեղծած բոլոր հոգեկան արժէքները:

— Անցել է: Ցատկապէս պատերազմի օրերին:

— Չի լինի, օրինակ, Բեթհովէնի խտրանկ երաժշտութիւնը... Բայց մի՞թէ կարող է չլինել նա...

— Դուք ենթադրում էք աշխարհի կործանումը, — ասացի ես: — Ենթադրում էք տիեզերական մի աղէտ: Դա անչուշտ սարսափելի կը լինէր: Ց[illegible] [illegible] [illegible] [

որ կաշառակերները մի փոստարկղ են հիշեցնում։ Փաստի ճշմարտությունը հետևյալն է։ Ոստիկանությունը ստացել է ազգաբնակչության կողմից մի քանի բողոքներ, որ փոստարկղերի մեջ գցած նամակները չեն հասնում իրենց հասցեատերերին։ Ոստիկանությունը հետաքննություն է սկսել, և պարզվել է, որ փոստարկղերի մեջ գցած նամակները հանում են ոմանք, որոնք հետո ծախում են նամակների մեջ եղած դրամանիշերը։ Ոստիկանությունը ձերբակալել է մի քանի անձերի, որոնց մեջ կան նաև փոստի պաշտոնյաներ։

— Ի՞նչ է պատահել, որ ձեր դեմքը այդքան տխուր է։ — հարցրեց ինձ մի ծանոթս, որին հանդիպեցի փողոցում։

— Ես ամուսնացել եմ, — պատասխանեցի ես ծանոթիս։

— Ուրեմն ինչո՞ւ ես տխրում, — զարմացավ նա։

— Ամուսնացել եմ, որովհետև ստիպեցին, — ասացի ես։

— Ինչպե՞ս, — հարցրեց ծանոթս։

— Այսպես, — ասացի ես։ — Ես ուզում էի ամուսնանալ, բայց ոչ հիմա։ Ես ուզում էի ամուսնանալ, երբ ինձ կհարմարվի։ Ես ուզում էի ամուսնանալ, երբ ես կունենամ ինչ-որ բան, որ ունենում են ամուսնացածները։ Ես ուզում էի ամուսնանալ, երբ ես կունենամ ինչ-որ բան, որ չունեն ամուսնացածները։ Ես ուզում էի ամուսնանալ, երբ ես կունենամ ինչ-որ բան, որ ունեն ամուսնացածները, բայց

տի ներկայանար Խորհրդակցական Կոմիտէին՝ պարզելու համար իր տեսակէտը Սահմանադրութեան նախագծագրին մասին. մանաւորապէս՝ Անդրծովեան հոդամասերուն:

ԻՏԱԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Իտալիոյ Վարչապետ Ամինթորէ Ֆանֆանի եկաւ Փարիզ: Օրվի մէջ զօր. Տը Կոլ ղիմաւորեց զայն եւ առաջին առիթով լսեց Ֆանֆանիի տպաւորութիւնները՝ Ուաշինկթընէն, Լոնտոնէն եւ Պոնէն: Երկու վարչապետները խօսակցեցան Մինչեւ Արեւելքի եւ Եւրոպայի հրատապ հարցերուն շուրջ:

Փարիզ եւ Հռոմ համաձայն են եւրոպական համագործակցութեան՝ քաղաքական և մասնագիտական գետիններու վրայ հաւասարապէս: Մինչեւ Արեւելքի հարցին շուրջ կարծիքի փոխանակութիւնները ցոյց տուին թէ երկու երկիրները նոյն տեսակէտը ունին.— գտնել միջոցներ՝ բարելաւելու համար արաբական երկիրներու տնտեսական վիճակը:

Ֆանֆանի տեսակցեցաւ նաեւ Արտաքին Նախարար Քուվ տը Միւրվիլի հետ եւ այցելութիւն մը տուաւ տաղանտեան ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօր. Նորսթատի:

Այսօրուան բոլոր թերթերն ալ կը յայտնեն թէ կատարեալ համաձայնութիւն կայ Տը Կոլի եւ Ֆանֆանիի միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՄՈՒՆ սպառնայ լիբանանեան խորհրդարանը լուծել՝ եթէ ընտրախանները փորձեն տապալել Սամի Սոլհի կառավարութիւնը: Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Շեհապի պաշտօնը պիտի տրուի զօրավար Լահուդի, որ ծագումով Հայ է (մօրը կողմէ):

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պառերազմական նախարարութիւնը յայտարարեց թէ Յուլիս 18ին Անդրկովկասի եւ Թիւրքիստանի մէջ սկսած խորհրդային ռազմափորձերը վերջացած են: Միաժամանակ վերջացած են նաեւ Պուլկար բանակին ռազմափորձերը:

ԻՐԱՔԻ փոխ-վարչապետ Արէֆ յայտարարեց.— Մեր բանակը ստեղծուած է պատերու համար Լիբանանն ու արաբական այլ երկիրները. աշխարհակալները բաւական միամիտ են, եթէ կը կարծեն թէ Իրաքի բանակը իրենց ձեռքը խաղալիք մը պիտի դարձնեն:

ՌԱՊԸՐԹ ՄԸՐՖԻ գնաց Ասիս-Ապեպա, ուր տեսակցեցաւ Հայլէ Սէլասիէ կայսրին եւ կառավարութեան անդամներուն հետ. խօսակցութեան նիւթն էր՝ Մինչեւ Արեւելք: Նոյն օրը ԵԹովպիոյ կայսրը ստացաւ Խրուշչեւի անձնական մէկ նամակը՝ Մինչեւ Արեւելքի ներկայ կացութեան մասին:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Վարչապետ Գարամանլիս Աթէնքի օդակայանը ղիմաւորեց անդլիացի իր պաշտօնակիցը՝ Մաքմիլըն, որ յոյս յայտնեց թէ յոյն զեկավարներու հետ խորհրդակցաբար կարելի պիտի ըլլայ խաղաղութիւնը վերահաստատել Կիպրոսի մէջ:

ԹՈՒՆՆՈՒԶԻ մէջ զբաւուած է Ազատագրական Ազգ. Ճակատին (ՖԷ-ԷԼ-ԷՆ) պաշտօնաթերթը՝ տպարանէն տակաւին դուրս չեկած: Ալժերիական չարաթերթին զբաւումը Պուրկիպայի կառավարութեան կողմէ տարօրինակ կը թուի Ֆրանսական չրջանակներուն:

ԱՄԵՐԻԿԱ յաջողութեամբ արձակեց միջերկրային 18րդ «Թոր» հրթիռը:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ուժերը միշտ կը չարունակեն ցամաք ելլել Յորդանանի մէջ, ուր Հիւսէյն թագաւորի դէմ կազմակերպուած քանի մը մահափորձեր եղան:

ՖՈՍԹԸՐ ՏԼԼԸՍ Պրագիլիայէն վերադարձաւ Ուաշինկթըն, ուր յայտարարեց թէ Նախագահ Քիւպիչէքի հետ իր ունեցած խօսակցութիւնները երկու Ամերիկաներու կապերը զօրացուցած են:

ՍՊԱՆԻՈՅ եւ Ֆրանսայի կառավարութիւններուն միջեւ յառաջիկայ չարաթ պիտի սկսին բանակցութիւնները՝ զանազան հարցերու շուրջ:

ՌԻԱՏի մէջ Արաբ. Հանրապետութեան զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար մառեչալ Ամէր խօսակցութիւններ ունեցաւ Սէուտ թագաւորին եւ գահաժառանգ իշխանին հետ. կարգ մը չրջանակներու կարծիքով Ամէրի անակնկալ այս ճամբորդութեան նպատակն է՝ Հիւսէյնի գահը տապալել եւ Յորդանանը միացնել ազդայնական չարժումին:

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Եավեր (Մարսէյլ) վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ այրի Տիկին Նայարեանի (Մարսէյլ):

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ. 7ին Սալ տէ լ'Ամպասատէօռ

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները:

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի նպաստ Արնուվիլի Վարպետ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ սրահին չինութեան համար եւ ված են հետեւեալ նուէրները.—

Ա) Ոմն Հայուհի մը էրմոնէն Տիկին Արաքսի Նեթսթեանի միջոցաւ 5000 ֆրք.:

Բ) Կոնէսէն Տիկին Երանուհի Էլէմէկ եանի տխուր մահուան առթիւ քեռորդիները՝ Պ. Վարդան Պալպալեան 2000 ֆր. եւ քոյրը Արաքսի՝ 1000 ֆր. դումար 3000 ֆրանք:

Նախորդ դումար 583·660+8000=591·660

Հոգաբարձութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թորգոմ Պաղտասարեան (հօրը անունը՝ Գրիգոր), փնտռողը իր ալբիկն է՝ Գամէլիա, 19 տարեկան: Կը կարծուի թէ Թորգոմ կը գտնուի Լիոնի կամ Փարիզի չրջանները: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին.— Վաղարշակ Ուճանեան, 9 Ռիւ Ապպէ Ֆարիա, Մարսէյլ 5րդ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին ճպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառապիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիւնական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անդլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քալորէայի:

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1 Պուլըվար տը Նոր, Լը Բէնսի: հեռաձայն Լը Բէնսի 172:

Հաղորդակից.— Էկլիզ որ Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեոն:

Արձակուրդի առթիւ յաճախեցէք Մարսիլիոյ ծանօթ ճաշարանը՝

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մանաւորապար

ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ

Եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ

RESTAURANT J. DJOCHGOUN

4, RUE DE LA BUTTE, MARSEILLE 2e

(Place Jules Guesde)

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 – PARIS (9e)

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ» ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ Կոպ. Խաչին, Իրնամժ, Ծառերով եւ առուակով եղերուած զովասուն մարզադեանին վրայ, Պ. Վ. Խաչատուրեանի տան դիմացը (Սիթէ Էքսթերթօն): Իր մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ Նոր Սերունդի բանակումին եկած երկտեւ երիտասարդութիւնը:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

Կը բանախօսէ

ԸՆԿ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. բարձրախօս, ճոխ պիւֆէ, խմիչք եւ պաղպաղակ: Կարկանդակներ՝ պատրաստուած Կոպ. Խաչի տիկիններուն կողմէ:

Մանրամասնութիւնները տեղական յայտարարութեան մէջ:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՆիՍի ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Զաւուշ» խումբին կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՎԱՀԱՆԵԱՆ Պիտի խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Այս կրիակի, ամբողջ օրը, Պ. Սուրէն Պօյաճեանի զովասուն եւ գեղեցիկ ագարակին մէջ (Քարթիէ Պուտարիէ, Քօնք):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒՊ ԲԱԺԻՆ

Առատ պիւֆէ

Ուտեստեղէնը կարելի է միասին բերել

Ծանօթ.— *Օթոքարը կը մեկնի Մասնայէն առաւօտեան ժամը 9ին. կը հանդիպի Մաթըէն և կ'ուղղուի դէպի Քօնթ: Ինքնաշարժով եկողները պէտք է առնեն Վիքթորի ճամբան, Քօնթի ժանտարմը-րիի մէջ դառնալ եւ ելլել Քառթիէ Պուտարիքեւ դիմել Արարատ դաչտավայրը: Կէսօրէ վերջ եկողները կառ ա'Օթոպուս-ներն սովորական օթոքարը կ'առնեն. քառորդ ժամ պիտի քալեն:*

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէները, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Մուրատ, Քրիստափոր եւ Հայաստան 9 Օգոստոս Շաբաթ, ժամը 21ին:

Թաքուլ, Ընկեր Կարօ, 10 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Վարաւանեան, Ընկ. Յ. Օ.ի բնակարանը 11 Օգոստոս, երկուշաբթի իրիկուն:

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. ժողովի պատգամաւոր ընկերները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուի այս չարաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախմբերդ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհանուր անդամական տարեվերջի ժողովը այս կիրակի առաւօտ, 7 Դուլվ. տ'Ամէյէն, Պատ տիւ Կլոպի սրահը:

Օրակարգ.— Ա) Կեդր. Վարչութեան չրջաբերականի ընթերցում: Բ) Դաչնահանդէսի հաչուետուութիւն: Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի սոյն կարեւոր ժողովին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 28ին, Սալոն Սփլանթիտի մէջ:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցներուն համար (Անթիլ եւ Մոնմորանսի): Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 բիս տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

52, Rue de Chalon, Paris 12e

4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil

166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois

241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՒԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր [illegible]ութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂ[illegible]ՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31-21

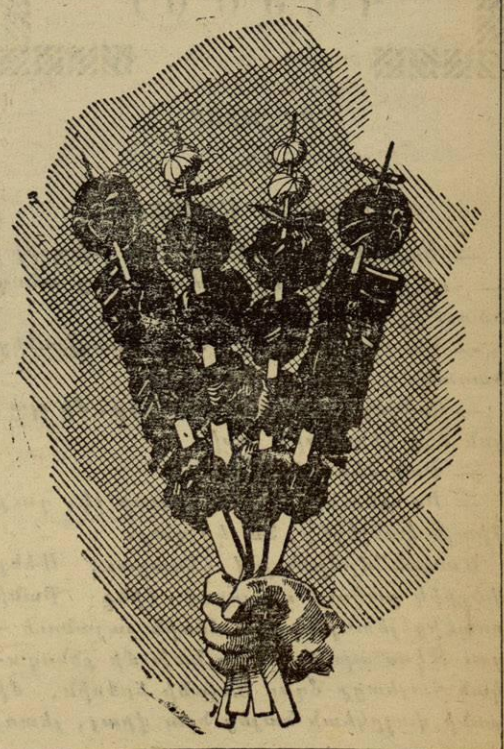
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաչլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանգ: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ // DIMANCHE 10 AOUT 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8265 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4066

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 10

Ո՞ր Հայը չի յիշեր այս անմոռանալի թուականը, որ Հայոց ժամանակակից քաղաքական պատմութեան մէջ արձանագրուած է անջնջելի տառերով:

1919 Մայիս 28ին, անկախութեան առաջին տարեդարձին առթիւ, Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը՝ Մօրհրդարանի հանդիսաւոր նիստին մէջ ինքզինք յայտարարեց Միացեալ Անկախ Հայաստանի կառավարութիւն:

Նոյնպէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան իններորդ Ընդհանուր Ժողովը 1919ին երեւանի մէջ գծելով կուսակցութեան քաղաքական ուղղութիւնը՝ միաձայնութեամբ ընդունեցաւ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի սկզբունքը՝ իբրեւ հաւատոյ հանգանակ:

Ռամկավար եւ հակադաշնակցական թերթերը բուռն պայքար մղեցին «Միացեալ» Հայաստանի դէմ, իրաւունքի բռնաբարում մը նկատելով զայն «Երեւանեան Հանրապետութեան» կողմէ, ինչպէս կը սիրէին կոչել Հայաստանի Հանրապետութիւնը:

«Միացեալ» կը նշանակէր Թրքահայաստան: Ըստ իրենց, «Երեւանեան»ը «ռուսահայ»երուզործին միայն կրնար խառնուիլ: «Թրքահայ»երու տէրն ու տիրականը Պօղոս Նուպարն էր՝ իր Ազգային Պատուիրակութիւնով:

Աւելի առաջ երթալով, այդ «դիւանագէտ»ները կը պահանջէին, որ «Միացեալ Հայաստան»ի կառավարութիւնը կազմուի վարչապետութեամբ Պօղոս Նուպարի, որ Փարիզ նստած պիտի վարէր Հայաստանի Հանրապետութեան գործերը...:

Այս առաջարկներով բանակցութիւններ վարելու համար պատուիրակութիւն մըն ալ ղրկեցին Երեւան՝ Վահան Թէքէեանի գլխաւորութեամբ: Առանց արդիւնքի:

Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի պետական եւ կուսակցական կրկնակ որոշումները միջազգային վաւերացում պիտի ստանային յաջորդ տարին՝ 1920 Օգոստոս 10ին՝ Սեւրի դաշնագրով:

Առաջին աշխարհամարտի վախճանին, Հայկական Դատը ի պատուի էր դիւանագիտական սեղաններու վրայ:

Մեր մկկուկէս միլիոն գոհերու կարմիր արիւնը որոշ չափով ցնցած էր քաղաքակիրթ մարդկութեան խիղճը: Աչխարհի խիղճը: Զորս Մեծերը կ'ուզէին բարոյական գոհացում մը տալ Հայերուն:

Ու ծրագրեցին միանգամ ընդմիշտ ապահովել մեզ Թուրքերու լուծէն, սահմանին միւս կողմը կազմուած անկախ Հայաստանին միացնելով Թուրքիոյ հայկական նահանգները:

Սեւրի դաշնագրի 88րդ յօդուածով յաղթական դաշնակիցները հանդիսաւորապէս կը յայտարարէին թէ ճանչցած են Հայաստանի անկախութիւնը: Ու կը պարտադրէին պարտուած Թուրքիոյ պաշտօնական ներկայացուցիչներուն, որ նոյնը ընեն նաեւ իրենք:

Այս յօդուածը միջազգային դեռնի վրայ նուիրագործումն էր Անկախ Հայաստանի:

Իսկ 89րդ յօդուածը կը ստեղծէր Միացեալ Հայաստանը՝ Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն որոշ մասերը կցելով Հայաստանի Հանրապետութեան:

Վերջնական սահմաններու ճշդումը յանձնուած էր Մ. Նահանգներու նախագահ Ուիլսընի իրաւարարութեան:

Դժբախտ ճակատագիր վերապահուած էր սակայն հայ ժողովուրդին:

Երկար չտեւեց Սեւրի ստեղծած խանդավառութիւնը:

Հարան ու հիւսիսը միացած իր սաղմին մէջ խեղդեցին մանուկ Հայաստանը:

Պատի՞ւ ունին Թուրքերը, որ ունենան «պատուոյ դաշտ»: Երբէ՞ն ի վեր «պատուոյ ախոյեան» հռչակուեցան պատուոյ գողերը, որոնք բանի մը տարին անգամ մը ցոյց կուտան իրենց «շնորհիւ»ը: Եթէ Սեպտ. 6ի դէպքերը մոռցուեցան, այսօրուան կիպրոսի դէպքե՞րն ալ կը մոռնան, երբ «առիթը» օգտագործելով պատուոյ այս «պահակ»ները կը խուժեն Էրիստոնեայ աղջիկներու վարժարաններուն վրայ՝ գանելիէ իրենց «գործունէութիւն»ը» բաշկոտելով փողոցներու մէջ...:

Պատուոյ այս «պահակ»ները ուրիշ շնորհիւներ ալ ունին (եղեր): Համաձայն ամերիկացի լրագրողին՝ Թուրք մը, պատասխանելով իրենց մասին եղած ակնարկութեան մը, կ'ըսէ.— Միակ գնահատում մը կ'ընդունէք մեղի հանդէպ: Մենք այնքան սարսափելի չենք, ինչպէս կ'ըսուի: Ոչ ոք կ'անդրադառնայ, թէ մենք վեհանձն ենք մեր թշնամիներուն նկատմամբ... Երբ պարտութեան մատնենք զանոնք...:

Թուրքը՝ «վեհա՞նձն» ա՛յն ալ իր «թշնամիներուն հանդէպ», մանաւանդ՝ «գեղեցիկ պարտութեան մատնելէ ետք...:

Այսքա՞ն անպատկառութիւն:

«Վեհանձնութի՞ւն» էր անմեղ մանուկներու վրայ սուիններ փորձել:

«Վեհանձնութի՞ւն» էր կիները մորթագերծել անապատներու մէջ:

«Վեհա՞նձն» էր Թուրքը, երբ ծերունիները կը կապէր ձիերու պոչերուն:

Վերջապէս, «վեհանձնութի՞ւն» էր մէկուկէս միլիոն անզէն ու անպաշտպան Հայերու դիակներով հպարտանալ, արիւնաթաթախ մարդոց գրպաններէն վերջին սուերն ալ գաղնալէ ետք:

Հայերէն՝ դիակապուտ կ'ըսեն այդպիսիներուն:

Միջազգային լրագրողներու մօտ «վեհանձնութիւն» բառը կորսնցուցած է իր իմաստը, կամ՝ անգլիական սրամտութիւն մը կը փորձեն անոնք, որ դառն կատակ մըն է խորքին մէջ:

Բայց, աւելի լաւ է թերեւս պետութիւն մը, եւ դեսպանատուներ ունենալ... վեհանձնօրէն պատասխանելու համար այսպիսի վեհանձնութեանց...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՇԱՄՈՒՆ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

Շեհապի ընտրութենէն եաք առաջին անգամ ըլլալով նոր ռումբեր պայթեցան Պէյրութի զխաւոր թաղերուն մէջ: Երկու ռումբեր նետուած են կեդրոնը ուրթաթ առտու, որոնցմէ մէկը «Մարտիրոսներու Հրապարակին» վրայ գտնուող սրճարան մը, ուր երկու հոգի մեռած է եւ քանի մը հոգի վիրաւորուած: Երկրորդը Պապ-Ընդիսի մէկ սրճարանը, ուր մանաւանդ օտարներ կը յաճախեն:

Ինչպէս կ'երեւի, ըմբոստները բացարձակ գոհացում չեն ստացած Շեհապի ընտրութիւնով եւ ըմբոստական չարժումը չէ մարած:

Մոնտի մասնաւոր թղթակիցը՝ Խուաար Սապլիէ, առջի օր չհեկան տեսակցութիւն մը ունեցած է նախագահ Շամունի հետ: Երբ առաջին տիթիւ կը հարցնէ.— «Ուրեմն, Պ. Նախագահ, չհեցա՞ք», Շամուն կը պատասխանէ.— «Ես չէ որ չհեցայ, այլ՝ Լիբանանը»: Անդրադառնալով արեւմտեաններու բերած օժանդակութեան՝ Նախագահը կ'աւելցնէ.— Գիտեմ որ Ամերիկացիք Լիբանանցիներու համար չէ որ եկան: Իրաքեան յեղափոխութիւնն էր որ դիրենք ստիպեց: Բայց արդիւնքը նոյնն է»:

Շամուն, ապա, յայտնած է թէ համոզուած է որ զօր. Շեհապ պիտի չարունակէ իր գործը քաջութեամբ՝ պահպանելու համար Լիբանանը. — Ձեմ կրնար երեւակայել Լիբանան մը, կը չարունակէ Շամուն, որ յանկարծ անջատուի արեւմուտքէն: Բոլոր իրական Լիբանանցիները կը հակնան ասիկա:

— Ուրեմն չատա՞ս էք, կը հարցնէ Սապլիէ:

— Լիբանանի համար լատես եմ: Վստահ եմ որ պիտի յաջողինք: Սակայն անհրաժեշտ է որ մեր անկախութիւնը պահովուի մեծ պետութեանց կողմէ, չէզոք ծրագիրի մը վրայ հիմնուած: Բայց չատ մտահոգ եմ ամբողջ Միջին Արեւելքի համար. վայրագ յեղափոխութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Իրաքի մէջ՝ ամբողջ չըրջանը խախտեց: Այսօր, աւելի քան երբեք, Արեւմուտքն ալ սպառնալիքի տակ է:

Միւս կողմէ Ամերիկացիները սկսան պարպումի աշխատանքին: Առաջին տիթիով ոչ մեծ թիւով զինուորներու հետ բանական ռազմանաւերը բեռնուեցան ռազմանաւի մը վրայ:

Բանբեր մը յայտարարեց թէ այդ պիտոյքներն ու զինուորները պիտի փոխադրուին Իսքէնտէրունի ծոցը (նախկին Ալեքսանդրէթ), Սուրիոյ ճիշդ հիւս. սահմանին վրայ, ուրկէ, ցամաքի ճամբով պիտի երթան Ատանա:

Լիբանանի վարչապետ Սամի Սոլհ կարդ մը յայտարարութիւններ ըրաւ այս առթիւ, չեչտելով թէ ամերիկեան բանակներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է Լիբանանի մէջ.— Թերեւս ես ալ ենթարկ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մեծ դաշնակիցները լուռ յուզարկաւորի դեր միայն կատարեցին:

Խուլ-ականջ ձեւացան Հայաստանի օգնութեան կոչերուն:

Զուզեցին զինքի ուժով պարտադրել ինչ որ Թուրքի վրայ խոստացեր էին:

Եւ սակայն Սեւրի դաշնագիրը միջազգային պարտամուրհակ մըն է, որուն պահանջատէրը կը չարունակէ մնալ հայ ժողովուրդը՝ մինչեւ անոր լրիւ վճարումը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Օր ը Օրթն

«ՎԵՀԱ՞ՆՁՆ»... ԹՈՒՐՔԻԱ

Միջազգային մամուլը մրցակցութեան ելած է: Մեծ ու պզտիկ գրեթէ բոլոր թերթերուն մէջ յօդուածաշարքեր կը հրատարակուին՝ ի փա՛ռս Թուրքիոյ: Արեւմուտքի «անկաշա՛ռ» դաշնակից: Համայնավար յորձանքներուն դէմ կանգնած «անխոցակելի՛» պատուար:

Փաղաքշանքներուն հաշիւը չկայ, ինչպէս՝ իբրեւ «տնտեսական օժանդակու – թիւն» տրուած ամերիկեան տոլարներու հաշիւը...

Թերեւս անփափկանկատ ըլլանք մեր պաշտօնակիցներուն հանդէպ՝ երբ ըսենք թէ կը գործէ տակաւին դեղին մամուլը՝ հոս թէ այլուր. բայց, եթէ «չկան» դեղին մամուլներ, ապահովաբար կա՛ն՝ դեղին լրագրողներ, որոնք մոնկոլատիպ Թուրքերուն մէջ կը գտնեն «խաղաղակրքու – թի՛ւն», «յառաջդիմութի՛ւն» եւ, ինչ որ ամէնէն այլանդակն է... «վեհանձնու – թի՛ւն»:

Պժգանքով, գրեթէ բոլոր թերթերուն մէջ վերջերս կարդացինք նման ցնդաբանութիւններ: Գլուխ-գործոցը սակայն՝ ամերիկացի լրագրողի մը, — Տիմի Չէփըլ, — երկարապատում մէկ յօդուածն է «Սէլէբսիոն»ի մէջ: Ու ի՛նչ լեզու: Դիւցազներգակա՞ն ոճ՝ Թուրքերու նման «հայրենասիրութիւն» սորվեցնելու համար ուրիշներուն:

Ուշադրութիւնս գրաւեց պարագայ մը: Այս ուղղութեամբ գրուած, կամ ապրուած գրեթէ բոլոր յօդուածներուն մէջ կը յիշատակուի թէ Թուրքերը 13 պատերազմներ մղած են Ռուսերուն դէմ: Այս բոլոր լրագրողներն ալ 1958ի ամրա՞ն ըսպասեցին իրենց «պատմագիտութիւնը» դուրս տալու համար, թէ բրեական կեդրոններէն եղած ապսպրանքներուն գլխաւոր կէտերէն մէկն էր ան...:

Աւելին. «Թուրք մը չկայ, որ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հօրեղբօր մը, հօր մը կամ մեծ հօր մը յիշատակը չպահէ...»:

Պատի՞ւ ունին Թուրքերը, որ ունենան «պատուոյ դաշտ»: Երբէ՞ն ի վեր «պատուոյ ախոյեան» հռչակուեցան պատուոյ գողերը, որոնք բանի մը տարին անգամ մը ցոյց կուտան իրենց «շնորհիւ»ը: Եթէ Սեպտ. 6ի դէպքերը մոռցուեցան, այսօրուան կիպրոսի դէպքե՞րն ալ կը մոռնան, երբ «առիթը» օգտագործելով պատուոյ այս «պահակ»ները կը խուժեն Էրիստոնեայ աղջիկներու վարժարաններուն վրայ՝ գանելիէ իրենց «գործունէութիւն»ը» բաշկոտելով փողոցներու մէջ...:

Պատուոյ այս «պահակ»ները ուրիշ շնորհիւներ ալ ունին (եղեր): Համաձայն ամերիկացի լրագրողին՝ Թուրք մը, պատասխանելով իրենց մասին եղած ակնարկութեան մը, կ'ըսէ.— Միակ գնահատում մը կ'ընդունէք մեղի հանդէպ: Մենք այնքան սարսափելի չենք, ինչպէս կ'ըսուի: Ոչ ոք կ'անդրադառնայ, թէ մենք վեհանձն ենք մեր թշնամիներուն նկատմամբ... Երբ պարտութեան մատնենք զանոնք...:

Թուրքը՝ «վեհա՞նձն» ա՛յն ալ իր «թշնամիներուն հանդէպ», մանաւանդ՝ «գեղեցիկ պարտութեան մատնելէ ետք...:

Այսքա՞ն անպատկառութիւն:

«Վեհանձնութի՞ւն» էր անմեղ մանուկներու վրայ սուիններ փորձել:

«Վեհանձնութի՞ւն» էր կիները մորթագերծել անապատներու մէջ:

«Վեհա՞նձն» էր Թուրքը, երբ ծերունիները կը կապէր ձիերու պոչերուն:

Վերջապէս, «վեհանձնութի՞ւն» էր մէկուկէս միլիոն անզէն ու անպաշտպան Հայերու դիակներով հպարտանալ, արիւնաթաթախ մարդոց գրպաններէն վերջին սուերն ալ գաղնալէ ետք:

Հայերէն՝ դիակապուտ կ'ըսեն այդպիսիներուն:

Միջազգային լրագրողներու մօտ «վեհանձնութիւն» բառը կորսնցուցած է իր իմաստը, կամ՝ անգլիական սրամտութիւն մը կը փորձեն անոնք, որ դառն կատակ մըն է խորքին մէջ:

Բայց, աւելի լաւ է թերեւս պետութիւն մը, եւ դեսպանատուներ ունենալ... վեհանձնօրէն պատասխանելու համար այսպիսի վեհանձնութեանց...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՐԱՄԻՆ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄԸ ԵՒ ՆՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

—o—

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Օգոստ. 6) կը իմանանք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Թրքական դրամի արժէքին պաշտպանութեան առնչութեամբ 19, 20, 21, 22, 23 թիւ վերոյիշեալները հրատարակուեցան այսօրուան պաշտօնաթերթին մէջ եւ դրծադրութեան մտան: Համաձայն այս վերոյիշեալներուն, Թուրքիոյ սահմաններէն դուրս բնակողներու Թուրքիա գտնուող չարժուն եւ անշարժ ապրանքներու եկամուտները, անոնց արժէքները, այդպիսիներու դրամներն ու պահանջները պլոքէ եղած են:

Այս որոշումէն դերծ մնացած են օտար դրամագլուխի եւ քարիւղի օբէնքին տրամադրութեանց համաձայն Թուրքիա գըտնուող ընկերութիւններու արժէքները: Ասոնցմէ ալ ճշդուած է նաեւ թէ պլոքէ եղած դրամները պէտք է դործածուին Թուրքիոյ մէջ: Պլոքէ դրամները պիտի դործածուին բուն տիրոջ կամ կողակցին եւ կամ մինչեւ չորրորդ աստիճանի ազգականներուն՝ իբրեւ կենսաթոշակ եւ անմիջական կարիք, մասնաւոր արտօնութեամբ: Բայց այս պայմաններուն տակ ալ, դարձեալ երկու հազար ոսկիէն աւելի պիտի չըլլայ ծախքը: Պլոքէ դրամները պիտի չդործածուին իրրեւ դրամագլուխ: Ըրքան ատեն որ մասնաւոր որոշում մը չի տրուիր Ելմտական նախարարութեան կողմէ, Թուրքիոյ բոլոր դրամատունները արտօնուած են տրվիզ դնելու եւ վաճառելու:

Նոր սակին համաձայն, եօթը դասակարգի վրայով ճշդուած է տրվիզի քանակութիւնը՝ առեւտրական ճամբորդութեանց համար: Ա. աստիճանին՝ առեւտրականը 190 ոսկի օրական եւ 70 օրուան մէջ 13.300 թրք. ոսկի պիտի ստանայ: Միւս աստիճանները օրական 150, 140, 130 ոսկի տրվիզ պիտի կրնան առնել, իսկ ճամբորդութեան չրջանները պիտի ըլլան, 55, 45, 30, 25, 20 օր:

Անոնք որ օտար երկիրներ պիտի ճամբորդեն առողջական պատճառներով, պիտի կրնան 4500 ոսկիի տրվիզ միայն բռնանալ: Այս քանակութիւնը 6250 ոսկիի բարձրացած է Ամերիկայի համար:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց ընկեր Օննիկ Չաքարեան (ԱԹԷնքէն): «Ազատ Օր»ի արտօնատէրը քանի մը օր կը մնայ Փարիզ, Ցունաստան վերադառնալէ առաջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄԷՋ ընդդիմադիրները՝ Իսմէթ Ինոնիւի բերնով անգամ մը եւս կը պահանջեն որ գումարուի Ազգ. Մեծ Ժողովը՝ քննելու համար երկրին ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը:

ՕՐՄԱՆԵԱՆ եւ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ա.

Օրմանեան իլլաւ Հայոց պատրիարքական աթոռէն՝ ծանր ամբաստանութիւն – ներու տակ։

Մահափորձի մը սարսափէն եռքը (1903), այս անգամ, նշանակ դարձաւ ամբոխային նախատինքներու եւ անարգանքներու (1908)։

«Գռեհիկ» էին ցոյցերը, այն տրամաբանութեամբ մը միայն թէ փողոցը չէ որ կը դատէ եւ կը պատժէ ոեւէ ամբաստանեալ։ Ափսո՛ս, դատաստանական մարմինն ալ տարիներո՛վ ձգձգեց, եւ ի վերջոյ 1913ին, հի՛նգ տարի եռքը, անպարտ արձակեց, որովհետեւ յետ–մահու դատապարտութեան ձեւ առած էր պարագան։ Հրատարակուած են բազմաթիւ ամբաստանագրեր։ Բայց «հանրային դատաստանին» կամ «հանրային խղճին» առջեւ հանուած Օրմանեանին մասին Գրիգոր Զօհրապներու, Սրբենցներու եւ այլոց թեր ու դէմ քննադատութիւններէն անկախ, զոյութիւն ունի սերունդներու դատաստանը։

Սերունդները իրաւունք ունին դատելու նոյնիսկ մեռելները։

Արդ, Օրմանեանը արդարացնելու համար պայման է ունենալ Օրմանեանի խառնուածքը։ Մէջտեղն է դործը, իր չատակները եւ ինքնապաշտպանութեան փորձերը։

Եթէ ինծի խօսէ՛ր Օրմանեանի անձին ու վաստակին քննադատութիւնը իրրեւ նիւթ, նախ պիտի ներկայացնէի խառնուածքը։

Հալած ոսկորներու կոյտ, կաթսայ մը ժեղաքին, չքանչաններու սիրահար (1), սուլթանական չնորհաւորութեանց fոլեֆսիոնի մոլի, միշտ հետամուտ՝ պախշիշ մը կորզելու Համիտէն եպիսկոպոսի մը համար, կամ աստիճանի բարձրացում՝ թուրք կուսակալի մը համար (2), չմոռնալով պարծենալ թէ յաղողած է պալատէն ստանալ հարիւրաւոր ոսկիներ՝ հայ որբերու համար, հարիւրաւոր քաչ հայ՝ հիւանդանոցին համար, եւ այսպիսի բաներ։ Այս այն մարդն է որ մէկ ականջի վրայ կը քնանար՝ վախնալով որ կը կորընչնչէ պալատ վազելու առիթ մը, ցաւ յայտնելու համար ցոյցի մը առիթիւ, մաղթանք ներկայացնելու համար պայրամի մը առիթիւ, չնորհաւորելու համար գահակալութեան առիթիւ։

Իսկական պատրիարք։

Ամէն լաւ դործի մէջ իր մասը, ամէն հանդիսութեան մէջ իր ներկայութիւնը՝ պարծենալու եւ երեւալու, փառք ու համբաւ չինելու անորակելի հիւանդութեամբ մը, — ահա նկարագիրը, որու նախաճաշակը տուաւ ինք միայն, յետաճաշակը՝ Զօպանեան, փոքր չափանիշով։

Նոյնիսկ կը պարծի թէ ազդեցութիւն կը դործէր Սուլթան Համիտի վրայ։ Բայց ըստ տեղին ու պատրուակին՝ քրոջով ու դրիչով կը պատճառաբանէ թէ «նաւապետին պարտքը ոչ հողմը դադրեցնել է եւ ոչ ալիքները լիշեցնել, այլ միայն նաւը ընկղմելէ ազատել»։ Լսել կ'ուզէ թէ չէր կրնար արդիլել Համիտին ծրագրածը, այլ միայն կ'աշխատէր նաւարկել Համիտի ստեղծած ալեկոծ ծովին վրայ։ Հետաքրքրական է իր կարծիքը Սուլթան Համիտի մասին.—

« Համիտի վարչական կարողութիւնը անվիճելի էր. ուշիմ հետապնդութիւն, խորաթափանց տեսութիւն, անմոռաց յիշողութիւն, անխոնջ աշխատութիւն, դիպուածոց ուսումնասիրութիւն, պարագայից հետազօտութիւն իւր առաւելութիւններն են »։

Ըստ Օրմանեանի, «կայսերական գահին երեք ոտքերը ամուր եւ հաստատուն էին. վեհապետին անհատական կարողութիւնը, արտաքին քաղաքականութեան մէջ ճարտարութիւնը, նիւթական միջոցներու վարպետ կիրառութիւնը, իսկ ուր որ Համիտ կը թերանար, իւր հպատակներուն հանդէպ բռնած ոճն էր »։

Այս «ոճին» պատճառն ալ ի՞նչ էր, դիտէ՞ք։ Որովհետեւ Համիտ դահ բարձրացած էր «երկու դիակներու վրայ կոխելով» (Ապտիւլ–Ազիզ եւ Մուրատ Ե.), տարապայման կասկածոտ դարձած էր, ուստի կը զսպէր ժողովուրդը, այլապէս «իւր բազմադեղուն միտքին արդիւնաւորութեամբ սիրելի եւ պաշտելի վեհապետ մը կրնար ըլլալ»։

Եւ այսպիսի հայկական ու պատրիարքակա՛ն դաղափարներ ու տեսութիւններ։ Կը զարմանաք թէ ի՞նչ միտք է այս, որ, մէկ օրէն միւսը, նոյնիսկ նոյն օրուան մէջ, անհատապես կարողութիւններ ցոյց կուտայ, — երբեմն հանճարային, երբեմն ալ բանջարային։

Աղուոր մտածումներ կը կայծկլտան դէն ու դէն, — «ժամանակ տալ ժամանակին», իտալական առած մը, որ կը թելադրէ սպասել, այն մտքով թէ ժամանակն է որ կը հասունցնէ ամէն բան՝ եթէ ժամանակ տրուի հասունցնելու։

Յօսելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսական աթոռին մասին, որ դահակալ չունէր ներկայ դարուն սկիզբը, կը գրէ թէ ոչ միայն «իր խորին համոզումն էր», այլ եւ «ազգային ըմբռնումն» այն էր թէ «ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԱԹՈՌԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՑՐ ԱԹՈՌԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՓՄԱՀԱՃՈՑՔԷՆ ԱԶԱՏ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ»։

Այս միտքերուն քով՝ տղայամտութիւններ։ Կուսակցութեանց դործունէութեան մասին իր քննադատութիւններէն անկախ, որոնք վիճելի պիտի մնան միշտ՝ ով որ ալ ըլլայ բանաձեւողը, կղերական ըլլայ թէ յեղափոխական, ծիծաղելի են, սակայն, իր բացատրութիւնները կուսակցութեանց էութեան մասին։

Իր քննական ու քննադատական կարողութեանց մասին դաղափար մը կազմելու համար, կամ եթէ կ'ուզէք՝ իրրեւ դուարճալիք, կարդացէք ինչ որ կը պատմէ Երլտըզի նշանաւոր « պոմպային » մասին.— « Իմ հետազօտութիւններս ու տեղական զննութիւններս զիս հաստատուն համոզման հասուցած են, թէ ան ոչ միայն Հայոց նախաձեռնութեամբ Համիտի կեանքին դէմ պատրաստուած մահափորձ մը չէր, այլ պարզապէս Նէճիպ Մէլհամէի ձեռքով կազմակերպուած թաւերախաղ մըն էր, որ Պելճիացի ժօրնալի միջնորդութեամբ կրցած էր հրապուրել եւրոպական անուններով ծպտեալ քանի մը արկածայոյզ Հայեր, այդ անգոյն խաղը խաղալու, որ Համիտի անձին չուրջ համակրական ցոյցեր պիտի պատճառէր։ Շատ արտայայտիչ նշաններ են գլխաւորապէս ռումբին պայթած տեղէն մինչեւ Համիտիէ մզկիթին դուռը եղող 200 մեթրի մօտ հեռաւորութիւնը, եւ բարձրութեանց 20 մեթրէ աւելի տարբերութիւնը, կայսերական հետեւորդներէն ոչ ոքի վնասուիլը, ռումբը պարունակող կառքին չուրջը գտնուող կառապաններէն եւ ձիերէն քանիներուն միայն սպաննուիլը եւ վիրաւորուիլը, տեղ մը կանգ չառնող եւ սրարշաւ կառքով ճամբայ կտրող Համիտի՝ այն օր առաջին ու միակ անգամ ըլլալով մզկիթին դրան առջեւ խօսակցելու կենալը, եւ պայթիւնի վայրկեանին առանց սարսելու աստուածային պաշտպանութեան վստահութիւն յայտնելը, եւ ամբաստանուած ու դատապարտուած Ժօրնալին Նէճիպ Մէլհամէի կողմէ «սիրելի բարեկամս» կոչմամբ դրկախառն ողջունուիլը. Թո՛ղ ուրիշ պարագաներն ու պատահարները »։

Օրմանեան կարդացած չէ անշուշտ Նաղըմ փաշայի յուշերը, եւ այս տողերն ալ դրած չէ՝ ներկայացնելու համար Սուլթանին, անմեղ հռչակելու նպատակով Հայերը, — դրած է 1918 Փետրուար 10ին։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

---

(1) Համբեցէք շեֆանշանները.— Սուլթանին կողմէ՝ Ա. աստիճանի մէճիտիէ, Ա. աստիճանի օսմանիէ, արծաթ իմթիազ, ոսկի իմթիազ, ականակուռ օսմանիէ, (ականակուռ մէճիտիէ՝ խոստացուած միայն), Պարսից շահին կողմէ՝ Ա. աստիճանի շիրուխուրշիտ։

(2) Կը պատմէ թէ նոյնիսկ միջնորդած է իտալացի բժիշկի մը եւ օրիորդի մը ամուսնութեան՝ ապահովելով աղջկան ծնողքին համաձայնութիւնը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՂԱԿԱԶՄ ԱՒԵՏԱՐԱՆ ՄԸ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Անուանի հնագէտ աբբայ Ժիւլ Լըրուա, Փարիզի Գիտական Պրպտումի Ազգային կեդրոնի կցորդը, երեք ամիս մնալէ ետք Պէյրութի Հնագիտութեան Ցրանսական Պէյրութի կաւառին մէջ, մեկնեցաւ Փարիզ։ Այս առթիւ, համուտ վաւերականը «Լ'Օրիան»ի մէջ հրատարակած է ընդարձակ յօդուած մը Անթիլիասի կաթողիկոսարանին մէջ գտնուող 13րդ դարու հայկական գեղա – կազմ Աւետարանի մը մասին։

Փոքր կոչուած արուեստանոցներու մէջ, կազմը սիրողներու մօտ վայելած է վարկ մը, որ նուազելու մօտ չէ։ Այսօր եւս, դրքի ո՞ր բարեկամը արդեօք, նոյնիսկ առանց հաւաքածոյ պահող ըլլալու, պիտի չուզէր իր դրադարանին մէջ ունենալ հիանալիօրէն կազմուած քանի մը նմոյշներ՝ որքան աչքերուն եւ չօչափելիքի համոյքին, նոյնքան նաեւ հեղինակներու տպագրուած մտածումը յարգելու ցանկութեան համար, յարգանք՝ որ ամէն բանէ վեր կը մնայ։

Այս տեսակ մը մեծարանքը, որ ամէնօք, համաձայն իր միջոցներուն, կ'ընծայէ նախընտրած իրերուն, կուգայ այնչրջանէն, երբ fոտէֆսը, որ այսօրուան մեր դիրքերուն ձեւն ունի, վերածուեցաւ հատորի, այսինքն՝ կաչիի, պապիրոսի կամ մագաղաթի, որուն միջոցաւ հնադարեան դրաւոր բանահիւսութիւնը մեզի փոխանցուեցաւ։ Այնքան վարժուած ենք մեր ընթացիկ կեանքը չրջապատող իրեր – րուն, զորս ամէն վայրկեան կը դործածենք առանց մտածելու, մանկութենէ ձեռք բերուած բնազդով։ Ցաճախ դժուարութիւն կ'ունենանք երեւակայելու, թէ մարդիկ զանոնք միշտ իրենց տրամադրութեան տակ չեն ունեցած։ Այս է պարադան դրքին այն իմաստով, որ մենք կ'ըմբռնենք այսօր։ Պատմաբանի մը աչքին՝ անոր հնարումը համեմատաբար նոր է։ Ան մեր դարաշրջանի առաջին տարիներէն կուգայ եւ անոր «հատոր»ի վերածումը երբեք բացարձակ չէ եղած։ Տակաւին այսօր՝ Հրեաները, որոնք դրքի ձեւով տպագրուած եւ դրաւոր աւետարաններ ունին, իրենց սրարողութիւններու ընթացքին կը դործածեն պատատ – ները։

ԳԻՐՔԸ՝ ԱՐԴԻԻՆՔ ԿՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՄՏԱՑՈՒԻԹԵԱՆ

Քրիստոնեաները, հնարիչները չըլլալով հանդերձ fոտէֆսին, պէտք է ընդունինք սակայն, թէ եղան առաջին ընդունողներն ու հանդիսացան անոր տարածման ամէնէն եռանդուն դործակալները։ Եգիպտական ծագումով աստուածաշունչական չատ հին ձեռագիրներու նմանութիւններ իմ սրտի խորքում մտահոգուել եմ քեզանով։ Անշուշտ հիմա կարեցութիւն չէ որ փնտռում ես ինձանից. հարազատները ոչ թէ կարեկցում են իրար, այլ ապրում են միմիանց ցաւով եւ ուրախութեամբ։ Ես հասկանում եմ քո սիրոյ ամբողջ խորութիւնը։ Հասկանում եմ աւելին, քան դու խոստովանեցիր...

Այդ ասելով՝ Դիամանտիսը սեղմեց իմ ուսը եւ մի պահ լռեց։ Ես ակամայ ժպտացի հաճելի չփոթութեամբ։ –

— Նամակ չստանալդ, ճիշդ է, պիտի անհանգստացնէր քեզ, — շարունակեց նա։ Հաւատում եմ նաեւ տառապանքդ. առաջին ուժեղ սէրն է այդպէս տառապեցնում քեզ... Բայց դու բնաւ մի կասկածիր, որ էֆրոն կարող է քեզ չսիրել։ Հարցը այդ չէ, սիրելի Ջաւէն։ Անկեղծ ասե՞մ, նոյնիսկ լաւ կը լինէր, եթէ այս սէրը չբռնկուէր ձեր մէջ։ Չէ, մի բողոքեր, լսիր ինձ... Քո սէրն ինձ մտահոգում է, այո։ Ես ամբողջ հոգով ուզում եմ որ դու երջանիկ լինես։ Բայց երջանկութիւնը... ի՞նչպէս ասեմ... Քեզ համար էֆրոն դեռ մի պեղեցիկ երազ է, քո հոգու ստեղծած երազը, որ պէտք է մարմին ստանայ, դառնայ քո կեանքի չօշափելի մի մասը։ Իսկ դու կախուած չէ միայն էֆրոյի դոյութիւնից ու նոյնիսկ նրա սիրուց։

Կ. ՄԸ ՏԵՒԱՆ

(Շար. 12)

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Միայն երեկոյեան ուշնած՝ բայց երջանիկ, երաժշտութեան ու երազների սրբեցուցիչ ազդեցութեամբ լուսաւած, դնում էի քաղաքից դուրս, նստում «իմ քարի» վրայ, եւ ինքնամոռաց յափշտակութեամբ, յանձնում սիրոյ հոսումներին։

Բայց այդ անստուեր երջանկութիւնը, եթերային այդ հոգեվիճակը միայն մէկ չարաթ տեւեց։ Էֆրոյի առաջին նամակը ուշացաւ, եւ իմ երանաւէտ սպասումը սկսեց մռայլուել տարօրոյով։ Ես աշխատում էի հանդստացնել ինձ՝ պատահականութեան վերագրելով այդ ուշացումը, բայց օրերն անցնում էին, անտանելիօրէն երկար թուալով, եւ տարակոյսը կրծում էր սիրտս։ Լուսեղէն կաթսան վերածուեց դառն, անհամբեր ղըրկանքի։ Աչխատելու եռանդը նուազեց, ձեռքս ծանրացաւ, նոյնիսկ սոնատան սկսեց ձանձրոյթ պատճառել ինձ։ Տարուում էի յիշողութիւններով, մտովի վերապրում էի մեր վերջին երեկոն, բայց թարմ յուշերի քաղցրութիւնն աւելի էր անհանդստացնում։ Ես [illegible]

Իրեն ամարանոցում. դուցէ մեր սէրը հօրից դաղտնի՞ պահելու մտահոգութեամբ. բա՞յ ինչո՞ւ...

Նամակն այնքան ուշացաւ, որ ես սկսեցի մռայլուել յուսահատութիւնից ու կասկածներից։ Թարմ յուշերի մէջ իշխող դարձաւ էֆրոյի դէմքի այն վախ արտայայտութիւնը, որ հիմա, հակառակ վերջին երեկոյի սիրոյ երդումներին, աւելի անհասկանալի էր դառնում։ Եւ մի դիշեր, երբ անքուն մտածում էի, յանկարծ մի սուր, անծանօթ ցաւ զալարեց սիրտս։ Սկսուեց խուլ, անսանձ տառապանքը...

Անտանելի առանձնութիւն էի զգում, թէեւ ակամայ խուսափում էի նաեւ մարդկանցից։ Ինչ որ վրիժառու զայրոյթով յանձնուում էի տառապանքին։ Խուսափում էի նաեւ իմ հարազատներից, մանաւանդ մօրիցս, որ նկատելով իմ մռայլութիւնը՝ արդէն սկսել էր մտահոգուել, լուռ հառաչում էր՝ յատկապէս իմ ներկայութեան։ Մերժում էի նոյնիսկ հօրս համար նուագել Կոմիտասեան երգերը՝ մանկութիւնից մնացած մի սովորութիւն, որ մեծ բաւականութիւն էր պատճառում նրան եւ ինձ։ Միայն Դիամանտեսի մօտ ես ինձ աւելի հանդիստ էի զգում. նրա ներկայութիւնը յիշեցնում էր անցեալի լուսաւոր ապրումները։

[illegible] հատ[illegible] էր ինձ, տարուբերումների մէջ ինքս ինձ կորցրած, անդիմադրելի պահանջ էի զգում ի վերջոյ ամէն ինչ խոստովանել նրան, խորհուրդ հարցնել. տառապանքն աւելի է ընդունակ, քան երջանկութիւնը, մարդուն դուրս մղել իր եսի սահմաններից, մանաւանդ երբ մի մեծ երջանկութիւն կորցնելու տառապանքն է դա։

Եւ մի օր, յաղթահարելով տատանումներն ու յուզմունքը, բացուեցի նրան։ Դիամանտիսը, մաերիմ ուշադրութեամբ լսեց ինձ։ Սկզբում, տեսնելով իմ յուզմունքը, նա մեղմ ժպտաց եւ անմիջապէս զսպեց ժպիտը։ Դա մի թեթեւ տհաճութիւն պատճառեց ինձ, բայց ես միաժամանակ, խոստովանելով, այնպիսի մի անակնկալ հաճոյք էի զգում, որ կանդ չառայ, այլ ընդհակառակն՝ աւելի բուռն չարունակեցի իմ երեմիականը։ Ի վերջոյ Դիամանտիսն սկսեց ինձ հանդստացնել, նախ մի քանի ընթացիկ ճշմարտութիւն – ներ ասաց սիրոյ մասին, որոնք նորից տհաճութիւն ու նոյնիսկ հիասթափութիւն պատճառեցին ինձ, բայց յետոյ նա, ըստ երեւոյթին նկատելով իմ դէմքի օտարացող արտայայտութիւնը, ինձ գրկեց ուսից եւ ասաց ամենամտերիմ չեշտով.

— Դու դիտես, Ջաւէն, թէ որքան հարազատ ես ինձ... Ես քեզ զգում եմ իմ [illegible] էութեամբ։ Դու ինձ համար [illegible] մի [illegible]

բազոյն գիւտերը ցոյց կուտան, որ Բ. դարէն սկսեալ, առանց պատառը լքելու, ինչպէս կը վկայեն այնքան մեծաթիւ պատկերաբանական յուշարձանները, կը գործածէին գլերքը: Դ. դարէն սկսեալ պատառի վրայ գրքին յաղթանակը ապահովուած էր արդէն:

Քրիստոնեաները այս ընտրութիւնը կատարեցին, որովհետեւ կ'ուզէին մէկ գրքի մէջ ամփոփել Հին եւ Նոր Կտակարանի բոլոր գլերքերը, ըլլայ անձնական ընթերցումի եւ ուսումնասիրութեան, ըլլայ կրօնական ծէսերու կատարման համար: Հետեւաբար, ներելի է ըսել, որ գլերքը քրիստոնէական մտայնութեան արտադրութիւն մըն է: Ան կը պատկանի քաղաքակրթութեան, որ, բարոյական եւ կրօնական նոր արժէքներու աղբեցութեան տակ, ստեղծուեցաւ մեր ժամանակաշրջանի առաջին դարերուն:

Թէեւ գործնական պահանջներու համար լքուեցաւ պատառը եւ գրքին տրուեցաւ արտակարգ ասպարէզ, սակայն գլերքը իր գեղարուեստական այլազան արտայայտութիւնները կը պարտի կրօնական զգացումներուն, զոր ներկայացուցած է դարերու ընթացքին:

Աբեւելեան ծէսերու Հմուտները — ծէսեր, որոնք պահած են հնութեան բոյր մը չատ աւելի նկատելի՝ քան լատին ծէսը — դիտեն, թէ հանդիսաւոր պատարագի պահուն ինչպիսի՛ պատիւներով կը կատարուի Աւետարանի ընթերցումը, որմէ առաջ եկեղեցիին մէջ երկար թափօր կը կազմուի եւ Աւետարանը առարկայ կ'ըլլայ հաւատացեալներու յարգանքին: Այս պատիւները արմատ կ'առնեն այն համոզումէն, որ գրաւոր կամ տպագրուած աստուածային խօսքը Բանին մարմնացումն է: Ասոր համար ալ, գրակալը կը դրուի խորանին վրայ, եւ այս իրողութիւնը բաւական է ցոյց տալու անոր գերակայ վեհութիւնը, քանի որ խորանը պէտք է ընդունի միայն պատարագի տարրերը:

Հետեւաբար ոչ մէկ բան չատ զգեցիկ եւ չատ թանկագին է ընդունելու համար այս բաներուն մէջ խտացուած խօսքը: Այսպէս ստեղծուեցաւ գրքին քրիստոնէական արուեստը, օգտագործելով հեթանոսական դարերու անսուրբ գործերուն մէջ կիրարկուած միջոցները, ոսկեգրութիւն, դունազարդում, նկարչութիւն, ոսկեզօծ տառերով ծածկուած էջերու ձիրանի գունաւորում: Այս ձեւով ծնունդ առին այն անհամար ձեռագիրները, որոնք վկայութիւն կուտան մեզի Միջին դարու գեղարուեստական ձգտումներու մասին: Հանրային եւ անհատական մատենադարաններու մէջ պահուած հազարաւոր թանկագին ձեռագիրներու չարքին, հազիւ կարելի է քանի մը տասնեակ հաշուել հին դարերէն մնացած քանի մը անսուրբ գլերքեր: Մնացեալները կը պատկանին կրօնական զգականութեան:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄ

Կը խորհիմ թէ, որոշ տարիքէ մը ետք, մարդ աւելի իր անցեալով կ'ապրի քան ներկայով: Անցեալի չիջած արեւը, անթեղուած կայծերու պէս կարծես աւելի կը ջերմացնէ մեզ, քան ամենաբոցավառ կրակը: Միամտութիւն չէ՞ արդեօք ապագայի ծրագիրներ մշակել, երբ այնքա՛ն մօտ է «Ամենայն Սրբոց»ը: Անցեալը անչունչ, անկենդան իրականութիւն մը չէ երբեք. ո՛չ ալ պատկեր մը, խմբանկար մը՝ որուն կերպարանքները ժժգունած, սրբուած են մարած բոցերու մոխիրին տակ: Անիկա այնքան կ'ապրի, որքան մենք կեանքին բաբախումները կը զգանք մեր արիւնին մէջ:

Անոր ձայնը կը զրգէ մեզ մչտարթուն մնալու եւ աղօթաձայն ողջունելու առաւօտեան լոյսը: Անոր հրապոյրը, մինչեւ իսկ արտմաթախիծ ու ցաւագին, թափանցող եւ խորունկ է կախարդանքի մը չափ:

Անոր գիծը՝ երբեմն կանխահասօրէն պիտակից պատանեկութենէ մը մեկնելով մեզ կը հասցնէ մինչեւ երիտասարդութեան հրեղէն սահմանը՝ ուր մեր կեանքին ամենագեղեցիկ օրերը ապրեցանք: Կը բաւէ յիշել ինչ որ ատենօք մեր էութեան անհաչիւ ընծայումն եղաւ տեն — չանքի եւ սիրոյ աստուածներուն, օրհնելու համար երջանկութեան մնչիւնէ իսկ մեղմօրէն պլպլուն չողիկը: Կը բաւէ ծաղիկ մը այն չքեղ ու փառահեղ պսակէն՝ զոր մենք օր մը հիւսեցինք հրաջերմ մատներով՝ զարդարելու համար մերկութիւնը սիրոյ, որպէսզի չկորսնցնէինք երբեք հաւատքը յաւիտենական դարունի մը հանդէպ:

Օղակ առ օղակ չղթան մեզ բերաւ մինչեւ հոս՝ ուր դեռ կանդուն կը մնանք, վիրաւոր վիհուորի մը պէս որ իր բոլոր ուժերուն ապաւինած՝ անկումը կը հերացնէ իրականութեան մռայլ սահմանները:

Ո՞վ կրնայ խզել այդ կապը: Մինչեւ իսկ երբ մեր հոգիին բովանդակ ժխտումը փորձենք ներկայով ապրիլ միայն եւ ապագային սեւեռաբիբ մնալ՝ անոր տարտամ տեսիլքին մէջ փնտռելով երջանկութեան ժպիտ մը, կարելի չէ բնաւ խեղդել անցեալին կանչը՝ որ մեզ խոտվայրյզ ափսոսանքի մը մատնելով իսկ՝ կը զօտեպնդէ տակաւին սիրած ու վայելած, լացած ու տառապած ըլլալու մարդկային հպարտութեամբ:

Գաղտնի հրապոյրը տարբեր բանի մէջ չի կայանար արդէն: Պատմութիւն մը՝ որուն վախճանը առաջին իսկ էջէն յայտնի է ընթերցողին: Պատմութիւն մը՝ որուն բոլոր դրուագները իրենց ընդհանուր դիծերուն մէջ կը պարզուին մեր աչքե — րուն առջեւ.— մանկութիւն, չափահա — սութիւն, ալեւոյթ ու ծերութիւն. — մինչեւ իր վերջին երգը՝ որ անթափանցելի ներդաշնակութեան մը կշռոյթը կը հնչեցնէ մեր էութեան մէջ:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՊԻՐԻՍԷԼԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

23 ՄԻԼԻՈՆ ԱՑՑԵԼՈՒ՝ 100 ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Հարիւր օրուան ընթացքին 23 միլիոն հոգի այցելեց Պրիւսէլի ցուցահանդէսը: Երեսունըհինգ միլիոն այցելու կը նախատեսուէր՝ ցուցահանդէսին ամբողջ տեւողութեան համար, բայց, ապահովաբար այս թիւը պիտի աւելնայ:

Հարիւր օրերու ընթացքին, այս այցելուները կտրեցին 114 միլիոն քիլոմեթր, այսինքն՝ երեք հարիւր անգամ այատեղէն լուսին:

54·000 զբօսաշրջիկներ ճաչեցին 110 մեթր բարձրութեան մը վրայ (աթոմիում)· 300·000 խորանարդ մեթր ջուր գործածուեցաւ, լուալու համար անոնց պնակները, դգալները, պատառաքաղներն ու դանակները: Հարիւր օրուան մէջ ցուցահանդէսին սպառած էլեկտրականութեամբ չաթթի մը կարելի է լուսաւորել Փարիզի նման հսկայ քաղաք մը:

Վերելակ – աթոռները (թելեսիէժ) փոխադրեցին մօտ մէկ միլիոն հոգի, իսկ փոքր կառախումբերը՝ վեց միլիոն: Անոնց կտրած ճամբուն գումարը երբ բարդենք իրարու վրայ՝ կ'ունենանք... աշխարհի չրջագիծը:

Զեկոյցներու, թռուցիկներու եւ պաշտօնական պրակներու համար սպառեցաւ 20 թոն թուղթ: Արտասանուած ճառերը երբ իրարու կապուէին՝ պիտի տեւէին... հինգ օր: 125 համադումարներ եղան, 125 հազար ժողովականներով:

Աւելի քան չորս հազար լրագրողներ, աշխարհի բոլոր թերթերուն մէջ քիլոմեթրով տողեր գրեցին ցուցահանդէսին մասին: Ընդունելութիւններու համար 1·200 օրիորդներ կան, որոնք համբերութեամբ կը պատասխանեն այցելուներու հազարումէկ հարցումներուն:

— Պոտուէն թագաւորը կրնա՞մ տես — նել:

— Ինչո՞ւ այս գործը կ'ընէք:

— Ի՞նչ կ'ընէք այս գլխեր:

Վեց միլիոն հոգի այցելեց ամերիկեան տաղաւարը, ուր մանրբէները չորս հազար անգամ սանդուխներէն ելան ու իջան, ցուցադրելով չորս հազար տարբեր նորոյթներ՝ հագուստ, գլխարկ, մայօ, թայեէօր, եւայլն: Խորհրդային տաղաւարը նոյնպէս ունեցաւ վեց միլիոն այցելուներ, որոնք սքանչացան Լայքա շնիկը անհուն տարած խրիկին վրայ եւ գնեցին 630·000 մանրատիպ Սպուտնիկներ:

Ամերիկեան տաղաւարին գիտական բաժնին մէջ 180·000 հոգի հարցուփորձեց երկաթէ մարդ մը (ռոպօ) որ 2·000 տարուան պատմութիւնը գիտէ եւ մեքենաբար կը պատասխանէ եղած հարցումներուն: Կայ նաեւ էլեկտրոնիկ Լարուս մը, որ պատասխանեց 75·000 հոգիի հարցումին՝ «բացարձակ գերոյ»ի մասին· 100·000 այցելուներ ըրին զանազան այլ հարցումներ, ինչպէս՝ միջնադարուն ի՞նչ գոյն ունէր կիներու մազը, Մորիս Մեթերլինկի բուն անունը ի՞նչ է, եւայլն. (Մեթերլինկի անունն էր՝ Փոլիտոր):

6·600 առարկաներ կորսուեցան: Միայն կէսը գտնուեցաւ: Ամերիկացիները ընդհանրապէս կը կորսնցնեն իրենց լուսանկարչական գործիքները, Գերմանացիները՝ ներն ու Հոլանտացիները՝ իրենց գրամապանակները, Անգլիացիները՝ իրենց ճամբրդական տոմսերն ու չէֆերը, Ֆրանսացիները կը կորսնցնեն իրենց գլաւակները...: Գտնուած 600 փոքրիկներուն կէսը Ֆրանսացիներ էին:

Ֆրանսացի առաջնորդ մը (կիա) կորսնցուց իր քառասուն այցելուները, որոնք տարած էր կազմակերպուած պտոյտով մը· այս տեսակէտէն չափանիշ կտրած է Ամերիկուհի մը, որ երեք օրուան ընթացքին յաջորդաբար կորսնցուց իր դրամապանակը, չէֆերու տետրակը, ոսկիէ ապարանջանը եւ, վերջապէս, իր... կոշիկները:

20·000 հոգի հիւանդացաւ· դարմանուած կատարեց կարմիր Խաչը, 700 հոգի հիւանդանոց տանելով:

Ամերիկեան եւ խորհրդային տաղաւարներէն գատ ամէնէն չատ այցելու ընդունող տաղաւարներն են՝ Ֆրանսականը, քանատականը, չեխականը եւ անգլիականը (իւրաքանչիւրը՝ երկու միլիոն այցելու ունեցած է):

Թ.Ա.Թ.

ՍՏԱՅԱՆՔ

Շապին Գարահիսար ու իր Հերոսամարտը· վրեժ Արամ Հայկազ· տպարան Մշակ, Պէյրութ:

Հայ Տերաանոց, Ապրիլ–Յունիս 1958, Հալէպ:

✕

Իմ գերեզմանին դուռ չըմօտենաք,
Հարկաւոր չէ ինձ ոչ ծաղիկ, ոչ սուգ,
Ցանկարծ կըզարթնի ջերմ լալու փափաք,
Սիրտըս չի գիտի ոչ մի արտասուք:

Իմ գերեզմանը թող լինի հեռուում,
Ուր մահացել են շշուկ, երգ ու ձայն
Թող շուրջս փռուի անանց լռութի՛ւն.
Թող ինձ չըյիշեն, թող ինձ մոռանան:

Իմ գերեզմանին դուռ չըմօտենաք.
Թողէք, որ հանգչի իմ սիրտը յոգնած,
Թողէք, որ լինեմ հեռաւոր, մենակ —
Ըզզգամ, որ կայ սէ՛ր, եւ ցընո՛րք, եւ
լա՛ց...

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ժ.Դ.

ԹԷՕՍ ԱՂԲՕՐ ՍՐՃԱՏՈՒՆԸ

Թէոս ախպէրը Լրկար չմնաց մեզ մօտ, չատպեց սրճատունը իր միւս յաճախորդներին եւս զոհացնելու համար: Այդ միջոցին սենեակի մէջ բացուեցաւ մի դուռ եւ այնտեղից վազեց մի երեխայ, որ, մեզ տեսնելով, մի քանի քայլ հեռաւորութեան վրայ կանգնեց եւ, մի քանի վայրկեան զարմացած կերպով նայելով մեզ վրայ, կրկին նոյն դռնով դուրս փախաւ, ճչալով.

— Ես հիմա լաւ եմ, պարոն բժշկապետ, էլ դեղ չեմ խմի:

Ես հասկացայ, [illegible] տան մէջ տալ

— Դու ճանաչուեցար, — ասեցի նրան, — փոքրիկը ճանաչեց քեզ:

— Վնաս չունի, նա խելացի երեխայ է, նա ինձ չի մատնի, — պատասխանեց նա իր չուրջը նայելով: Երեւի, մէկին սպասում էր:

Ես Աւլանին միայնակ թողեցի եւ մատյ սրճատունը, որ կից էր Թէոս ախպօր բնակարանին: Տան եռեւի կողմում բնակուում էր նրա ընտանիքը, իսկ առջեւի կողմում, որի դուռը բացւում էր փողոցի վրայ, գետեղուած էր սրճատունը: Դա մի ընդարձակ դահլիճ էր, լուսաւորուած իւղային ճրագներով: Եւրոպական կարասիք չկային այնտեղ: Դահլիճի բոլոր չորս կողմը, պատերի տակին, յատակից փոքր ինչ բարձր, չինուած էին փայտեայ երկար բազմոցներ, որոնց վրայ ծալապատիկ նստած էին յաճախորդները: Նրանց մէջ կարելի՛ էր գտնել ամէն տեսակ մարդիկ, սկսեալ քաղաքի դատարկամոլ արիկաներից, մինչեւ վաճառականներ, արհեստաւորներ, կառավարութեան պաշտօնեաներ, եւ ոչինչ պաշտօն ու պարապմունք չունեցող թափառականներ: Բոլորը նարդիլէ էին ծխում, դահուէ էին խմում, կամ զբաղուած էին մի որեւիցէ խաղով, որպիսին էր՝ նառդի եւայլն: Թամբաքուի թանձր ծուխի միջից հազիւ կարելի էր [illegible] կողմում միայնակ նստեցի եւ հեռուից նայում էի, թէ ո՛րպէս այդ մարդիկը ճնշուած, խորտակուած օրական հոգսերի ծանրութեան ներքոյ, այժմ ծուխի եւ գաուն զահուէի թմրութեան մէջ, անճնաւոր էին եղած մի տեսակ արբեցուցիչ ինքնամոռացութեան:

Թէոս ախպօր սրճատունը քաղաքի առաջնակարգ սրճատներից մէկն էր: Նրա պահպողը, երկար տարիներ Կ. Պոլսում մնալով, մոցրել էր իր սրճատան մէջ մի քանի մայրաքաղաքեան կարգեր, բայց այնուամենայնիւ, նրա սրճատունը պահպանել էր իր գաւառական բնաւորութիւնը: Այստեղ ամէն ինչ պարզասուում էր, ամէն ինչ կատարուում էր այցելուի աչքի առջեւ: Նրա աչքի առջեւ եփում էին գահուէն, եւ չերեփի նման երկար սրճամանի պոչից բռնած, բերում էին, եւ հէնց պահանջողի մօտ լցնում էին փոքրիկ ֆինջանի մէջ եւ մատուցանում էին նրան: Այդ երկար, պոչաւոր սրճամանները գտնան մեծութիւն ունէին: Նրանցից ամենափոքրիկը մի մատնոցի չափ հաղիւ կը լինէր, իսկ նրա համեմատ՝ ֆինջանը իր մեծութեամբ չատ չէր տարբերուում սրճամանից, այնպէս որ, մի անգամից եփածը՝ նա կարող էր ամբողջութեամբ իր մէջ առնել եւ մի մարդու պահանջին բաւականութիւն տալ: Բայց այդ պահանջները կրկնուում էին ամէն րոպէում մի քանի անգամ: [illegible]

— Դու ինչո՞ւ ես այդքան տխուր, — հարցնում էր պատրաստողը, եւ երբ հիւրի կամքը իմանում էր, իսկոյն մի քանի կաթիլ ջուր էր ածում մատնոցի՝ այսինքն սրճամանի մէջ, բռնում էր մանղալի վրայ, յետոյ սղած գահուէն ածում էր նրա մէջ, սեւ հեղուկը արդէն պատրաստ էր, մատուցանում էր պահանջողին, իսկ հաչիւը պահելու համար՝ ածուխով մի սեւ գիծ էր քաչում պատի վրայ: Այդ գծերից՝ ամէն մէկի անունով՝ կարելի էր համարել հարիւրներով, այն եւս մի քանի ժամուայ մէջ: Նուրբիլէն ծխում էին եւ անդադար ձայն էին տալիս. «գահուէ մը»...

Թէոս ախպօր սրճատունը բաւականութիւն էր տալիս իր յաճախորդների եւ այլ պահանջներին: Ահա այնտեղ, մի կողմում, չատախօս ասիրիչը զբաղեցրել է մի թուրք էֆէնդիի գլուխը եւ երեսը, այժմ, նրա առջեւը չոքած, սկսել է իր փոքրիկ մաղաչով ականջի մազերը դուրս տալ, եւ այդ ձանձրալի աչխատութիւնը հեչտացնելու համար, պատմում է նրան օրուայ զանազան նորութիւններ, պատմում է նրան զանազան սիրային արկածներ «չօլուխներից»:

ՈՒԼԳԻՆ

(Շար.)

ուէի Նուբի Սալիտի ճակատագրին՝ եթէ ամերիկեան ուժերը 24 ժամ ուշ հասնէին Պէյրութ։ Ըմբոստները՝ որ ուժ ստացած էին Սուրիայէն, Իրաքի պետական հարուածէն անմիջապէս ետք յարձակումի պիտի անցնէին Պէյրութի մէջ։ Կարելի չէ ըսել թէ այդպիսի վճռական յարձակումի մը արդիւնքը ինչ պիտի ըլլար։ Անկասկած՝ սարսափելի ջարդ մը, որուն դէմ պիտի երթային միաժամանակ կառավարականներն ու ընդդիմադիրները։ Ահա՛ թէ ինչու Ամերիկացիները պէտք է մնան Լիբանանի մէջ՝ ապահովելու համար երկրին խաղաղութիւնը, ազգային միութիւնը եւ կայունութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովը բացուեցաւ ուրբաթ իրիկուն. նախնական աշխատանքներէն ետք՝ ժողովը յետաձգուեցաւ չորեքշաբթի օրուան։ Հաւանական է, որ ամերիկեան պատուիրակութիւնը ղեկավարէ Տըլըս։ Նախագահ Այզընհաուըր դէմ է, որ Ապահովութեան Խորհուրդը յաջողեցաւ արտակարգ ընդհանուր ժողով մը գումարել։

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈՀ աւելի քան երկու ժամ անցուց Սահմանադրական Խորհրդակցական Կոմիտէի անդամներուն հետ՝ լսելէ ետք Փոլ Բէնոյի եւ Քոսթ-Ֆլորէի տեղեկագիրները։ Զօրավարին համաձայն՝ խորհրդակցութիւնը եղած է սիրալիր եւ հարցումներն ու պատասխանները կատարուած՝ անաչառութեամբ։ Վարչապետը պիտի ճշդեց կարգ մը հարցեր.— Հանրապետութեան Նախագահ՝ ան վե՛ր պէտք է ըլլայ իշխանութեան համար մղուած կռիւներէն։

Ալժիրի «Սալիւ Փիւպլիք» չաբաթաթերթը Օգոստ. ինն իր թիւով հրատարակած է խմբագրական մը, ուր կ'ըսուի. — Ալժերիա, Սահարա եւ բանակը «այո» պիտի ըսեն հանրաքուէին։

ՄՈՆՈՒԼԻՈՑ խորհրդային դեսպան եւ Խ. Միութեան նախկին Արտաքին նախարար Մոլոթով զացած է Մոսկուա, ուր տեսնուած է արեւմտեան լրագրողներու կողմէ. բայց ներկայ չէ եղած Մոնկոլիոյ դեսպանատան մէջ տրուած հացկերոյթին։

ՖՐԱՆՔԵԻՏԱԼԱԿԱՆ խօսակցութիւնները վերջացան եւ Վարչապետ Ֆանֆանի մեկնեցաւ Փարիզէն. ողջերթի համար Օրլի զացած էին Արտաքին Նախարար Քուվ տը Միւրվիլ եւ կի Մոլէ։ Ֆրանսական թէ իտալական բոլոր չրջանակները զոհ են այս այցելութեան արդիւնքէն։

ՊԱՂՏԱՏԻ կառավարութիւնը Իրաքի հետ սկսաւ բանակցութիւններ՝ Պաղտատի Պայմանագրին վերաքննութեան համար։ Իրաքի կողմէ պատասխանատու պիտի ըլլայ Նուրի Սայիտ։

ՊԱՐԻԶԻ Ազգային Ժողովը 1 ձայնի տարբերութեամբ մերժեց Ֆրանսական Ազգային Ժողովի որոշումը՝ Ալճերիոյ մէջ ընդհանուր զօրակոչ կատարելու։

ՊՐԱԶԻԼԻԱՅԻ Նախագահ Կուբիչեք Ամերիկա կատարած պաշտօնական այցելութենէն ետք Ուրուկուայ կը մեկնի։

ՊՈԼԻՎԻԱՅԻ Նախագահ Պիերուի հետ Լիմա կը մեկնի։

ՊՐԱԶԻԼԻԱՅԻ Նախագահ Կուբիչեք Ամերիկա կատարած պաշտօնական այցելութենէն ետք Ուրուկուայ կը մեկնի։

ՊՈԼԻՎԻԱՅԻ Նախագահ Պիերուի հետ Լիմա կը մեկնի։

Պ. Միսաք Սարգիսեան, այրի Տիկին Եղիսաբէթ Փանոսեան, Տէր եւ Տիկ. Հակոբ Պատուական եւ զաւակներն՝ փոքր Սաթենիկ, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գափամաճեան եւ զաւակներն՝ Տօնիկ, Տ. Գուլումճեան (Պէյրութ), Օ. Գուլումճեան (Ցունաստան), Կէօքեան Պօլիս), Թէրզեան, Զաքարեան, Փանոսեան, Նիկողոսեան, Մանասեան, Մանիսեան, Յակոբեան, Ս. եւ Վ. Սարգիսեան եղբարք (Պոլիս), Ն. Մարաշլեան (Պոլիս) եւ Միքայէլեան ընտանիքները ցաւոք սրտի կը ծանուցանեն դառն կորուստը իրենց կնոջ, աղջկան, մայրիկին, մեծ մայրիկին, քրոջը եւ աղգականին՝

ԼՈՒՍԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաւիլի եկեղեցին՝ Ռիւ տը Թուրա Շաբիէ, այս երեքշաբթի ժամը 1,30ին եւ մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն դերեզմանատունը։

Հաղորդակցութեան միջոցները.— Օթոպիւս թիւ 171 Փոն տը Սեւրէն, իջնել Փիւի սան վէն։ Երկաթուղի Սէն Լազարէն, Մոնփառնասէն։

ԽՄԲ.— Մեր ցաւակցութիւնները ընկ. Միսաք Սարգիսեանի (Մէն-Սէ)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Հ. Ց. Դ. Արղութեան խումբը չնորհակալութիւն կը յայտնէ Շաւիլի եկեղեցւոյ Հողարարձութեան, արժ. Տէր Եսայի քահանային, դպրաց դասին եւ պ. Նչան Սերդոյեանին, ինչպէս նաեւ պ. Պաղտասարեանի եւ Օհանեանի Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձին առթիւ իրենց բերած սիրայօժար մասնակցութեան համար։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբ. Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ պ. Արամ Պետիկեանի՝ իր եղբօր Հայկ Պետիկեանի զառնաղէտ մահուան առթիւ։

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարհրդարանական Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 18րդ պատգ. ժողովը պիտի գումարուի 16 եւ 17 Օգոստոս, Մարսէյլի արուարձաններէն Սէնթ Անթուանի մէջ։ Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Առաջին նիստը կը բացուի չարաթ առաւօտ ժամը 9ին։ Մուտքը ազատ է բոլոր հայրենակիցներուն։

Թեան դեմոկրատ թեկնածուն չորս օր պիտի մնայ Լեհաստան, փրակա անցնելէ առաջ։

ԱԶԳ. ՋԻՆԱՏԱՆԻ պատերազմական նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ համաձայնաւար Չինացիները 1200 Միկ օդանաւեր համախմբած են Ֆորմոզայի դիմաց։ Օդանաւերը հազիւ 300 քիլոմեթր անդին կը գտնուին եւ 20 վայրկեանէն կրնան ռմբակոծել Ազգայնական Չինաստանը։ Այս ուղղութեամբ ամերիկեան դեսպանը յայտարարեց թէ կացութիւնը լուրջ է։

ՀՌՈՄԻ թերթերը կը զրեն թէ Նախագահ Նասր Սեպտեմբերի վերջերը պիտի այցելէ Իտալիա։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Նախագահ Վորոշիլով այսօր կը հասնի Պրիւսէլ։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ Արտաքին Նախարար Տիկին Կոլտա Մէյր դնաց Հռոմ, ուր պիտի տեսակցի Վարչապետ Ֆանֆանիի հետ։ Միւս կողմէ Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը Տիկին Մէյրը հրաւիրեց Լոնտոն՝ «խօսակցելու համար»։

ԷՄԹԵՐԼԻի անտառին մէջ, Քանի աբեմուածքը, ծանր հրդեհ մը պատահեցաւ. չրջակայ բոլոր քաղաքներու հրշէջները ու կամաւորները չանք չխնայեցին աղէտին առաջքն առնելու համար։ Սաստիկ հովը կը դժուարացնէր հրշէջներու գործը՝ բոցերը տարածելով անտառին մօտերը գտնուող արձակուրդի երկու կայաններ պարպուեցան, որեւէ անհնկալի առաջքը առնելու համար։

ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 17

ԲՈԼՈՐԴ ԴԷՊԻ PALADRU (isère)

Հ.Ց.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԸ

Բանակումի վարչութեան կազմակերպած

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի

Բոլոր Մասնաճիւղերուն

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ԽԱՂԵՐ ԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՊԻԻՖԷ

Կեդրոնական Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն օթոբարներ պիտի մեկնին։

Անհատ այցելուներու համար հաղորդակցութեան միջոցները՝ Քառ. Ռիբոու՝ Լիոնէն եւ կրընոպլէն առնել եւ իջնել Փալատրիւ (Լա Փիլ)։

ՆՈՐԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիոնի Պետ. Երաժշտանոցի Սոլֆէժի բարձր դասարանէն՝ տարեկան քննութիւններու մէջ քառասուն թեկնածուներէն տասն մէջ առաջին մրցանակ չհասած են՝ Սոնիա եւ Տընիզ Տէր-Պետրոսեան քոյրերը։ Ցառաջիկայ տարի պիտի հետեւին Ռոմոնիի ճիւղին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՄԱՏԱՂ

Նիս.— Նիսի եւ չրջանի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակց. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ կիրակի 17 Օգոստ. Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին առթիւ Տէր Աստ քհնյ. պիտի պատարագէ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ ազգային բարերարներ՝ հանգուցեալ Զամբէրքէնի, որ կառուցանել տուած է Նիսի Ս. Աստուածածնի մատուռը 1928ին,

Գալուստ եւ Նուարդ Կիւլպէնկեաններու որոնք կառուցանել տուին մատրան կից երիցատան չէնքը։ Նոյնպէս ամէն անոնց որոնք բարեբար հանդիսացած են եկեղեցւոյն։

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ մատաղ եւ խաղողօրհնութիւն։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալ բարեբարեներուն յիշատակը յարգողները եւ բոլոր հաւատացեալները։

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին.— Սէն Թերոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն 1000 ֆր., Պ. Շերունեան 2000, Պ. Երէցեան, Պ. Քէչիչեան, Պ. Կիւլեան, Պ. Մարտիրոսեան, Ամն՝ 1000ական ֆրանք, Օր. Ժանէթ 500, Թ. Գառնիկ իր «Երուսաղէմ» գրքին վերջին մնացածներու վաճառումէն՝ 1200 ֆրանք։

Դաշտահանդէսէն անկախաբար, Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացաւ 200 ֆր. Պ. Բիւզանդ Քէօսէեանէ՝ իր Թոռան Հայկակի մկրտութեան առթիւ, Պ. Գրիգոր Նաթարեանէ 1000՝ իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարհրդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի Մասնաճիւղին, հովանաւորութեամբ Միութեան կեդր. Վարչութեան։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, «Նաճարեան» օդասուն ափարակը։

Հանդիսավայր երթալու համար փլաս տ'էքսէն առնել 26 թիւը եւ իջնել նախկին Օքթրուա Լա Պասթիա։

Ղեկավարութեամբ դերասան Թրազօլի, մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկ. Մալվինէ Թիւրապեանի եւ այլ ուժերու, պիտի բեմադրուի ծանօթ օփերէթ ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Ռատիօ Ալֆազ իր տիսքերով եւ ձայնասփիւռով հանդէսին փայլը պիտի աւելցնէ։ Ճոխ պիւֆէ եւ շիշ էշպաս մատչելի գիներով։ Ցաւելեալ աթոռներ եւ սեղաններ ապահովուած են բոլորին համար։ Մուտքը ազատ է։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակայ անդամները, ուր իւրաքանչիւր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Թաթուլ, Ընկեր. կարօ, 10 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Վարանդեան, Ընկ. Ց. Օ.ի բնակարանը 11 Օգոստոս, երկուշաբթի իրիկուն։

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. ժողովի պատգամաւոր ընկերները։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Վահմ. կարմինալ Ագաճանեան քանի մը օրուան համար պիտի այցելէ Պրիւսէլ, մասնակցելու համար վատիկանի «Ս. Օրբուն»։ Օգոստ. 14ին, ժամը 20,30ին խօսք պիտի առնէ ցուցահանդէսին մեծ լսարանին մէջ (օտիթորիում) Շին եպիսկոպոսի եւ վարչապետ Ասլնաուրի կողքին,, հանդիսաւոր երեկոյթի մը ընթացքին։

Հանդիսաւոր պատարագ մը հայկական ծէսով պիտի մատուցուի Ցովհ. Վրդ. Նալպանեանի կողմէ, կիրակի Օգոստ. 17ին, ժամը 18,30ին, Վատիկանի տապանաբերին «Քրիստոս Փառաւորեալ» եկեղեցիին մէջ։ Վահմ. կարմինալը ներկայ կ'ըլլայ այս պատարագին, որ դրուած է նախկին նախարար Փօլ Էմմանի բարձր հովանաւորութեան ներքեւ։

Պատարագէն ետք տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր երեկոյթ մը, կազմակերպուած Հայկ. Ազգ. Վարչութեան կողմէ ի պատիւ Կարմինալ Ագաճանեանին՝ ժամը 20ին, եկեղեցիին դիմացի սրահը։

ՊԵԼԺԻՈՑ ՀԱՑ. ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Պատարագին երգելու համար Պրիւսէլ հրաւիրուած է Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան։

ՃԾԴՈՒՄ ՄԸ

Պ. Ա. Բամպուքճեան կը ճշդէ թէ Տիկին Սիսլեանի նկարագրած չայոզակ ապակիներուն մրցանակաբաշխութեան հանդէսին մէջ իրրեւ մրցանակ տրուած պիրքերուն հրատարակուի ինք չէ. անոնք գնուած են իքս լէ Պէն խանութէ տարուան դաշտահանդէսին հասոյթով։

«ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ»Ը ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել հասարակութեան թէ, ուրբաթ 15 Օգոստ. առաւօտ ժամը 8,30ին, Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյն Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ։ Տեղի պիտի ունենայ նաեւ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՔՍ ԼԷ ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Էքս լէ Պէնի դաշտահանդէսը պիտի կատարուի Օգոստ. 17ին կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուան եօթուկէս։ Երթեւեկի համար օթոբարներ ապահովուած են՝ իւրաքանչիւր կէս ժամը անդամ, թերմալի բաղնիքին դիմացի փարկին քով. իջնել թէյէֆէրիթի մեկնակէտը, ուր կը գտնուի դաշտը։ Գեղեցիկ մարզադեռին վրայ պաղ ջուր, ըմպելիներ, հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ վիճակահանութիւն։ Ժամը 10ին կը սկսի Ս. պատարագ մատուցմամբ Օշին Վրդ. Նիկոլեանի։

Կը խնդրուի չրջականերու Հայութենէն քաջալերել այս գովելի հաւաքոյթը, որուն հասոյթով պիտի հրատարակուի Փարիզի կրթ. մարմնոյ ծրագրած մեթոտիք գրքոյկը, ցրուելու համար ձրիօրէն։

ՍՏԻԳՈՂԱԲԱՐ Կ'ՕՐՀՆՈՒԻ

Երկու վկայեալ հիւանդապահուհիներ կ'ուզուին հայկական զոյգ ծերանոցնե-րուն համար (Անթիլիաս եւ Մոնմորանսի)։ Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 բիս տը Թրեվիզ, Փարիզ (9)։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
12
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
12 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8266 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4067

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐԸ

Արտաքին մրցակցութիւնն է, որ տարիներէ ի վեր խռովայոյզ վիճակի մէջ կը պահէ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները:

Սուրիոյ եւ Լիբանանի վրայէն հոդա – տարուբեռան վերնալը վերջ տուած էր — որոշ չափով — անգլիական մեքենայութեանց՝ ընդդէմ Ֆրանսայի:

Նորազատ երկիրները լծուեցան ներքին շինարարական աշխատանքներու:

Սուրիոյ ներքին յաջորդական յեղափոխութեանց մէջ անկարելի էր չնշմարել օտարի մատը:

Սակայն Մերձաւոր Արեւելքի վերջին տասը տարուան պատմութեան մէջ ամէնէն կարեւոր դէպքն էր անգլիական հոգատարութեան բարձումը Պաղեստինի վրայէն՝ 1948 Մայիս 15ին:

Իսկապէս պատմական դարձակէտ մը:

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը 1947 Դեկտեմբերին որոշած էր Պաղես – տինի բաժանումը՝ Հրեաներու եւ Արաբներու միջեւ, Անգլիոյ քաշուելէն վերջ:

«Բաժանում» կը նշանակէր Իսրայէլի անկախ պետութեան ստեղծում:

Ժորհրդային Միութեան պատուիրակը «բաժանում»ին ի նպաստ քուէարկած ըլլալով՝ արաբական բոլոր երկիրներուն մէջ ցոյցեր տեղի ունեցան այդ օրերուն:

Երբ 1948 Մայիս 15ին անգլիական վերջին զինուորը նաւ կը նստէր Եաֆայի առջեւ եւ բրիտանական հրամանատարը հրաժեշտ կուտար Աւետեաց երկրին, թնդանօթները սկսան որոտալ, ոչ միայն աւետելու համար նոր պետութեան մը ստեղծումը, այլ պաշտպանելու անոր սահմանները՝ ըստ ՄԱԿի յատակագծին:

1948–49ի դժբախտ պատերազմը նոր մրցակցութեանց դուռ բացաւ:

1950ին Միացեալ Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայնագրով մը հաւաքական կերպով երաշխաւոր դարձան Մերձաւոր Արեւելքի գոյավիճակի պահպանման:

Հոգատարութեան ընդլայնումով ընդարձակուած էին Անդրյորդանանի սահմանները դէպի «յայսկոյս Յորդանան»ի: Հաշէմի «Էմիր Ապտուլլահ դարձած էր «Թագաւոր»: Երկիրն ալ՝ Յորդանան:

Միւս կողմէ եգիպտական բանակը էլ Արիշէն դէպի արեւելք յառաջանալով դրաւած էր կազային նաւահանգիստն ու շրջակայ հողամասը:

Իսկ ամէնէն աւելի օգտուողն էր եղած Իսրայէլ, որ իր սահմանները տարածած էր ՄԱԿի ընդունած յատակագիծէն շատ անդին:

Դեռ աւելին: Շուրջ մէկ միլիոն Արաբներ տուն–տեղ լքելով, իբրեւ զաղթական ապաստանած էին զրացի արաբական հողամասերը, — կազա, Յորդանան, Լիբանան եւ Սուրիա:

Երբ Զինադադար կնքուեցաւ, Իսրայէլ պահեց իր գրաւած հողամասերը:

Երեք Մեծերը կ'երաշխաւորէին «գոյավիճակ»ը, այսինքն Իսրայէլի նոր սահմանները: Իսկ մէկ միլիոն արաբ գաղթականները կ'առնուէին ՄԱԿի խնամատարութեան տակ:

Ժորհրդային Միութիւնը դուրս էր ձգուած երեք Մեծերու համաձայնութենէն:

Այդ օրէն սկսեալ կրեմլին չարժման մէջ դրաւ իր դիւանագիտական ու լրտեսական ամբողջ մեքենան՝ սիրաշահելու համար արաբական աշխարհը՝ սին խոստումներով:

«Ազատ աշխարհ»ն ալ ութ տարիէ ի վեր ամէն ճիգ ի գործ կը դնէ՝ Թունը կանգնելու համար բոլշեւիկեան թափանցումին դէմ:

Ի՞նչ արդիւնքի պիտի յանգին արեւելքարեւմուտք անվերջ փոխատացութիւնները: Մանաւանդ ո՞ւր պիտի յանգի մրցակցութիւնը՝ կռուախնճորին չուրջ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՏԱՀՈԳԻՋ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

•

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԸ ԿՐ ՀԵՌԱՆԱՆ ԵՐԿՐԷՆ

ՄԱԿի ընդհանուր ժողովէն քանի մը օր առաջ՝ մթնոլորտը յանկարծ լարուած բնոյթ մը ստացաւ Յորդանանի մէջ: Հիւսէյն թագաւոր Հիւսխսայինի չրջանը հաստատուած զօրաբաժին մը կանչեց Ամման: Յորդանանցի զինուորները, հրասայլե – րով դիրք բռնեցին արքայական պալատին չրջակայքը, թագաւորին դէմ ըլլալիք հաւանական որեւէ դաւադրութեան մը առաջքն առնելու համար: Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգներու դեսպանը Յորդանանի իր քաղաքացիներուն խորհուրդ տուաւ որ հեռանան երկրէն: Անգլիոյ դեսպանը իր գործակիցներէն խնդրեց՝ որ առայժմ Ամման չկանչեն արձակուրդի գացած իրենց կիներն ու զաւակները:

Իր քաղաքացիները Յորդանանէն հեռացնելու ամերիկեան որոշումը, որ տրուած է երկար խորհրդածութենէ ետք, դէշ տպաւորութիւն գործեց Ամմանի մէջ, թէեւ անգլիական երեք զօրաբաժիններ պատրաստ են զինեալ միջամտութիւն մը ընելու՝ եթէ եւրոպացիներու կեանքը վտանգուի:

Հիւսէյն թագաւոր այցելութիւն մը տուաւ իսրայէլեւյորդանանեան զինադադարի գծին վրայ գտնուող բոլոր բանակներուն: Վերջին այցելութիւնը տուաւ Քերքայի բանակին, որ Յորդանանի հինգ կարեւորագոյն եւ հաւատարիմ զօրաբաժիններէն մէկն է: Զինուորները մեծ պատիւներ ըրին Հիւսէյնի. աւանդական պարերով ու երգերով դիմաւորեցին զայն «քու մարդիկդ ենք, ո՛վ Հիւսէյն»: Թագաւորը կոչ մը ըրաւ բոլոր զինուորնե – րուն՝ որպէսզի ըլլան օրինաւոր եւ հաւատարիմ: Յորդանանեան բանակը իր մէջ կը գտնէ «մարզարէին յաջորդը եւ ժառանգորդը՝ արաբական յեղափոխութեան առաջին դեկավար Շերիֆ Հիւսէյնի»:

Կիրակի դիշեր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով Հիւսէյն թագաւոր ծանր յարձակումներ գործեց Նախագահ Նասրի վրայ՝ «արաբական աշխարհի համայնավարութիւնը, աւելցուց ան, զինքը դարձուց իր դատին սպասարկուն եւ աշխարհը լեցուց բաժանումներով ու զաւադրութիւններով»:

Ասիկա ամէնէն ծանր յարձակումն է, որ Հիւսէյն կը գործէ Նասրի դէմ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Պաղտատի կառավարութեան մէկ դէկոյցը կը հաղորդէ թէ 108 հոգի, զինուոր եւ քաղաքացի, որոնց կարգին՝ չորս նախկին վարչապետներ, մօտ ատենէն պիտի ներկայանան «զինուորական բարձրագոյն ատեանի» մը առջեւ: Այս մեծ դատավարութեան թուականը չէ ճշդուած տակաւին: Ծանօթ չէ նաեւ թէ ի՛նչ է մեղադրեալներուն յանցանքը:

Չորս նախկին վարչապետներն են՝ Սիւվէյտի, Միւքթար Պապան, Միրճանի եւ Ֆատէլ էլ Ճամալի: Այս վերջինը՝ Արտաքին նախարար էր վերջին կառավարութեան մէջ եւ Իրաքի ներկայացուցիչը՝ ՄԱԿի մօտ: Մեղադրեալներուն մէջ կան նաեւ 18 նախկին նախարարներ: Իսկ դատարան ներկայանալիք 30 զինուորականներուն մէջ կը գտնուի զօրավար Արէֆ, Իրաք–Յորդանան միացեալ թագաւորութեան զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատարը:

Կիրակի առաւօտ ժողովրդական ցոյց մը եղաւ Պաղտատի մէջ: Կառավարական պալատին առջեւ խմբուած ամբոխը խանդավառ աղաղակներով ողջունեց խորհրդարանի նոր դեսպանը՝ Այցեւ, որ գացած էր ներկայացնելու իր հաւատարմագրերը: Ցուցարարները Ն. Միութեան ի նպաստ կանչեր կ'արձակէին:

× *Լիբանանի աջակողմեան ժողովրդական կուսակցութեան (Ղումմ) երեք ղեկավարներուն դիակները գտնուեցան Եանթայի մէջ (Լիբանան–Սուրիա սահմանը):*

ՀԱՄԸՐՇՈՒԼՏԻ ԾՐԱԳԻՐԸ՝ ՄԱԿի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ

«ԽՈՒՇՉԵՒ ՆԻԿ ԵՈՐՔ ՊԻՏԻ ՉԵՐԹԱՅ»
ՅԱՅՏԱՆԱՐԵՑ ԿՐՈՄԻՔՕ

Չորեքշաբթի օր ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին մէջ վիճաբանութիւնները պիտի սկսին Միջին Արեւելքի հարցին չուրջ: Մխացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ն. Միութեան Արտաքին նախարարները պիտի մասնակցին ժողովին: Ուրբաթ օրուան 35 վայրկեանի բացման նիստին, ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ ծրագիր մը ներկայացուց, որ հետեւեալն է.

1) Երկողմանի յայտարարութիւն մը՝ արաբական երկիրներու ներքին գործերուն միջամտութ չըլլալու համար:

2) ՄԱԿի հովանաւորութեան ներքեւ ձեռք առնել վճռական միջոցներ՝ Լիբանանի անկախութիւնն ու ամբողջութիւնը պահպանելու համար եւ օգնել Յորդանանի՝ որ մասնակցի չրջանին խաղաղ բարգաւաճման եւ չինարար գործունէութեան:

3) Տնտեսական համագործակցութեան սխեմ մը, մասնաւորապէս՝ քարիւղ արտադրող եւ նաւթուղիներուն տեղ տրուղ երկիրներու միջեւ եւ չրջանի ջրային աղբիւրներու օգտագործման համար:

Համբրչոլտ չեչտը դրաւ նաեւ արաբ տարագիրներու հարցին վրայ, որուն լուծումը երբ գտնուի՝ համեմատաբար կը սկսի բարելաւուիլ նաեւ Միջին Արեւելքի տնտեսական կացութիւնը:

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին յայտնած զգուշութիւնները չհաղորդուութիւն ստեղծած են կարգ մը չրջանակներու մէջ, մանաւանդ՝ Ուաշինկթըն: Քապոթ Լոճ յայտարարեց թէ այդ ծրագիրը «չինարար» է:

Միակ առարկութիւնը՝ որ կ'ըլլայ Համբրչոլտի ծրագրին դէմ, այն է՝ թէ ան սահմանափակուած է Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներու մէջ եւ չի հետաքրքրուիր Իսրայէլի խնդրով:

Ամէն պարագայի մէջ՝ այս ծրագրին ճակատագիրը կախում ունի Ընդհանուր Ժողովի վիճաբանութիւններէն. Անտրէյ Կրոմիքոյի կարծիքը մեծ դեր կրնայ խաղալ:

Ուշագրաւ է նաեւ, որ Սոպոլեւ (Ն. Միութիւն) իր ճառին մէջ խօսեցաւ մինայն միջազգային տագնապը մեղմացնելու եւ անգլեւամերիկեան ուժերը Լիբանանէն ու Յորդանանէն հեռացնելու ուղղութեամբ եւ համայնավար Չինաստանի հարց չարծարծեց, ինչ որ համաձայնութեան որոշ յոյսեր կը ներշնչէ:

Գալով մեծերու մասնակցութեան՝ տակաւին յստակ լուր մը չկայ: Միացեալ Նահանգներէն եկած լուրերուն համաձայն՝ չատ հաւանական է որ Նախագահ Այզընհաուըր ներկայացնէ ամերիկեան ծրագիրը՝ ընդհանուր ժողովին, ուր Արտաքին Նախարար Տըլըս «պիտի մնայ այնքան՝ որքան հարկ ըլլայ»:

Ն. Միութեան Արտաքին Նախարար

կրոմիքօ կիրակի օր հասաւ Նիւ Եորք, 28 հոգիէ բաղկացած մասնագէտներու խումբի մը հետ: Անտրէյ Կրոմիքօ յայտարարեց թէ Մոսկուայի կառավարութեան պահանջն է՝ անգլեւամերիկեան ուժերուն պարպումը Լիբանանէն եւ Յորդանանէն, աւելցնելով թէ առայժմ Խրուչչեւ Նիւ Եորք երթալու նպատակ չունի:

× *Համայնավար Չինաստանի կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրապարակեց, որ ձայնասփռուեցաւ Փէքինէն: Համայնավար Չինաստանը ՄԱԿի արտակարգ ժողովին անդրադառնալով՝ կը կանգնի Ն. Միութեան կողքին եւ կը դատապարտէ Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիան՝ որ «յարձակում գործած են Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն վրայ»: Փէքին անհրաժեշտ կը նկատէ անգլեւամերիկեան ուժերու հեռացումը՝ Լիբանանէն եւ Յորդանանէն:*

ԱՆԴԱՐԱՁԻ մէջ, Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլըն կիրակի դիշեր սկսաւ իր խորհրդակցութիւններուն՝ Կիպրոսի հարցին չուրջ: Վարչապետը յոյս ունի որ Յոյներ եւ Թուրքերու միջեւ համաձայնութիւն մը պիտի կարենայ գոյացնել:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՄԵՐ ՏՕՆԵՐԸ

— Տարին մէկ անգամ թող մեզի ալ ըսվ ըսվի գան, ոչ միայն որեւէ յիշատակի տօն պանծացնելու, այլեւ ապրելու Հայ – յու վայել օր մը, իր շունչով եւ ոգիով: Լսելու հայ խօսքը, հայ երգը, մեր պանծալի բանաստեղծութիւնները: Եւ պարելու ոչ թէ վայրի պարեր՝ Ափրիկէի խրթերէն բերուած, այլ մեր հայրենի լեռներէն՝ Տարօնէն, Վասպուրականէն ու Կարինէն. Շիրակի ու Արարատեան դաշտերէն իջած նազելաձեմ, խմբական ոգեւորութեամբ, համաչափ ու այնքան գեղեցիկ:

Տարեկան բացօթեայ այս հանդիսութիւնները — այս կամ այն առիթով — տեսակ մը ոգեկոչումներ են մեր [illegible] արաւանդական տօնի՝ [illegible] րու յիշատակը [illegible] այնքան հին, որ [illegible] ներէ կուգան չաստուածաշունչի տօներուն խառնուած, ինչպէս Վարդավառը կամ «Տերինտաս»ը:

Որքան ալ ծիծաղելի թուին ներքուն՝ մեր այս «հնոտի» սովորութիւնները եւ ամէն առթիւ նախընտրեն անոնցի «շա, շա, շա» մը, նազելի «թամզարայէն»: Կամ նոյնիսկ «չգիջանիմ» գալ մասնակցիլ հիներու խանդավառութեան, երբ ան լսելու այս կամ այն երգիչին ջազգար երգերը, պէտք չէ յուսահատիլ եւ թողուլ որ ամէն բան ջուրը իջէ տանի:

Տարիներու անողոք հոլովումը գաղթականութեան մէջ աղէտ մըն է մեր գոյութեան պահպանման համար: Կորսուած գաղութներ ունինք Լեհաստանի, Ռումանիոյ կամ Հունգարիոյ խորերը, որոնք հազիւ թէ կը յիշեն իրենց ծագումը. բայց շատ անգամ երգի փրթուն մը, շարականի եղանակ մը կամ պարի շարժուձեւ մը կը մատնէ իրենց անցեալ պատմութիւնը եւ նիւթ կը հայթայթէ ուսումնասիրութեան՝ օտար գիտուններու:

Մենք ալ, երբ օրին մէկը, հեռաւոր ապագային, վտանգենք մեր ազգային գոյութիւնը, սերունդէ սերունդ մեր փոխադրած երգերն ու պարերը դիւրաւ չեն կորսուիր:

Հեղեղը շատ բան կրնայ իջել–տանիլ, բայց հին աւանդական տօնի մը յիշատակը, աւազի նման կը մնայ մեր հոգիներուն խորը:

ՆՈՃԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԿՈՒՆԿՆԵՐ

Ձմեռուան կէսին արտասովոր է տեսնել կռունկներ։ Բայց ներկայ դարուս դիտական յառաջդիմութեան կողքին՝ տարօրինակ բան չկայ։ Այո՛, իսկական կռունկներ են մեզի համար, որ կը բանան մեր աչխարհի զաղտնիքները, կը հաղորդեն մեզի խապրիկներ՝ այնտեղ եռացող կեանքին եւ նորանոր յառաջդիմութեանց մասին։

Փրոֆ. Գագիկ Դաւթեան, Երեւանի Պետական Համալսարանի տեսչապետ (Ռեկտոր), առաջինն եղաւ այդ կռունկներէն, որ Յունուար 30ին անակնկալօրէն այցելեց Ս. Ղազար։ Արեւշող իրիկուն մըն էր. վերջալոյսի կարմիր շողերը սահկային բաւական եղան յիշատակի լուսանկար մըն ալ առնելու, վանքի քարափին։

Պատկառելի անձնաւորութիւն մըն էր. ղեղուն ու խօսուն բնաւորութեամբ՝ առաջին իսկ վայրկեանէն ցոյց տուաւ մեծ հետաքրքրութիւն ու զնահատանք Մխիթարեան յարկին հանդէպ, եւ սիրով զոհացում տուաւ մեր անապատ հարցումներուն՝ Հայաստանի մէջ ներկայիս աճող եւ յարատեղ մչակութային ձեռնարկներու մասին։

Քան իմը օր առաջ Փրոֆ. Գ. Դաւթեան Ֆերէնցէի մէջ բանախօսած էր հայ-իտալ յարաբերութիւններու մասին. հրաւիրուած էր իտալեւռուս մչակութային Միութեան կողմէ, իբրեւ դասախօս՝ ռուսական [illegible] Պետական Համալսարանի։ Փոքրիկ չեղում մը [illegible] վրայ, անպատճառ [illegible] հայկական [illegible] հետաքրքրութեամբ այցելեց մասնաւոր մատենադարանն ու տպարանը. լուսանկարեց Աղթամարի 1512ի տպագրութեան մէկ քանի էջերը. մասնաւոր ուշադրութեամբ զննեց եւ յուզումով դարձուց մաղաղաթեայ հին ձեռագիրներ, տեսնելով թէ ինչքան դուրդուրանքով կը պահուին Մխիթարեան յարկին տակ, որ չյանձնալով հանդերձ պետական կազմակերպութեան մը հսկայական միջոցները, ջանք չէ խնայած ի պահպանութիւն հայ դարաւոր արժէքներուն։

Փրոֆ. Գ. Դաւթեան իր հետ նուէր բերած էր կարդ մը հրատարակութիւններ, որոնց մէջ նաեւ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի Նըշաւներէն կատարուած ծաղկաքաղ մը հանդերձ կենսագրական տուեալներով եւ ծանօթագրութիւններով. բերած էր նաեւ Հայաստանի գեղեցիկ տեսարաններու հրապուրիչ քարտեր, Պետական պատկերասրահի նկարներու վերարտադրութիւններու հաւաքածոն. ու նաեւ... հայկական արեւահամ քոնեաքէն չիշ մը։

Ցուզուած էր վերջին պահուն, երբ փոքրիկ հիւրասիրութեամբ մը ուզեցինք պատուել մեր չատ սիրելի հիւրը։ Փոխադարձ սիրաղեղ մաղթանքներ կատարեցինք, մչակութային նորանոր յառաջդիմութիւններու, եւ աւելի եւս սերտ կապեր հաստատելու՝ գիտական ու գրական տպարէզներու մէջ։

Նոյն իրիկունը, աւելի ուշ պահու, Փրոֆ. Գագիկ Դաւթեան այցելեց նաեւ Մուրատ-Ռափայէլեան Վարժարանը, հոն ալ գտնելով նոյն սրտաբաց եւ տաք ընդունելութիւնը։

Փրոֆ. Գագիկ Դաւթեան բազմանդամ ընտանիքի մը տասներորդ զաւակն է. իր մայրը յաճախ ըսած է իր փոքրիկ Գագիկի մասին. «Հայերս չորս Գագիկ Թադեւոր ունեցած ենք. ասիկա հինգերորդը պիտի ըլլայ»։ Այս Գագիկը ծնած ժողովրդավար չրջանի մէջ, ինքն ալ տեսակ մը Թադեւոր է. Պետական Համալսարանի Տեսչապետն է։

Կը մաղթենք իրեն եւ իր Համալսարանին մչտատեւ վերելք։ Համալսարանը իր 11 մասնաճիւղերով եւ 5·000 աշակերտութեամբ ծաղկի յաւէտ ու ճոխանայ օրէ օր. եւ ինք եւս, իր տարբալուծական մասնաճիւղին մէջ պակուի բիւր յաջողութիւններով։

×

Հազիւ երկու չաբաթ էր անցած եւ ահա երկրորդ կռունկ մը Հայաստանէն։ Այս անգամ ունինք երիտասարդ Փրոֆ. Սարգիս (Սերկէյ) Մ. Մերզելեան, հազիւ երեսնամեայ, որ ներկայիս աչխարհի ամենաքաջ Թուաբանագէտներէն մէկը նըկատուած է։ Վերջերս հրաւիրուած է Իտալիա, համբաւաւոր Թուաբանագէտ Ֆր. Սեւերիի կողմէ, կարդ մը դասախօսութիւններ տալու Հռոմի պետական համալսարանին մէջ, մասնագէտ թեկնածու-ներու համար. նիւթ ունեցած է «Մօտաւորութիւնների տեսութիւնները՝ կոմպլեքս տիրոյթում», հեղինակին բառերով։

Ակնյայտ է. աւարտած է Երեւանի պետական Համալսարանը, 1948ին. քանի մը տարի մասնագիտութիւն ըրած է Մոսկուա. իր ուսուցիչներն են ակադեմիկոս Արտաչէս Շահինեան եւ կելտիչ, որոնց անունները մեծ երախտագիտութեամբ յիշեց։ 1956ին ընտրուած է Երեւանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի իսկական անդամ։ Ունի մօտաւորապէս 25 աչխատութիւններ, որոնցմէ մէկ քանին անդրադարձուած են 1951–1953 տարիներուն Միացեալ Նահանգներու մէջ։ Գլխաւորներէն է «Իւնիֆորմ ափրոքսիմասիոն ափ փունքսիոն ափ էյ fոմփլեքս վարիապլը», որուն համար չահած է նաեւ Ստալինեան մրցանակ 1952ին։

Ներկայիս ինք թղթակից անդամ է նաեւ Ռուսական Գիտութիւններու Ակադեմիային, եւ դասախօս Մոսկուայի Համալսարանին մէջ։

Երեւանի մէջ ինք տնօրէնն է մաթեմաթիքական մեքենաներու Հաստատութեան (Ինստիտուտ)։ Նոր հաստատութիւն մըն է ասիկա, որ օգտագործելով գիտութեան վերջին տուեալները, ելեկտրոնային մեքենաներ կը պատրաստէ, որոնք թուանական բարդ հաչիւներ, քանի մը հազար գործողութիւն կը կատարեն, քանի մը վայրկեանի մէջ. գործողութիւններ, որոնց համար ամիսներ պէտք էին այլապէս. 1958ի վերջը պիտի աւարտի չինութիւնը ամբողջ Ս. Միութեան ամէնէն կատարեալ եւ ամէնէն մեծ գործիքներէն մէկուն։

Հայաստանի համար նորութիւն մըն է այս Հաստատութիւնը, եւ Փրոֆ. Ս. Մերզելեան չէշտեց թէ հայ երիտասարդ գիտնականները մեծ խանդավառութեամբ նուիրուած են այս խոստումնալից գործին. ամէն գիւրութիւն ունին համալսարանի ուսանողները, իրենց հնարած գիւտերը անմիջապէս փորձի ենթարկելու, նոյն Հաստատութեան փորձառական մասնաճիւղին մէջ. ասով չատ արագ կը յառաջդիմէ գիտութիւնը եւ կրնանք ըսել՝ թէ օրէ օր նորութիւններ երեւան կ'ելլեն, ոչ միայն թուղթի վրայ, իրենց թուաբանական տարաղներով, այլ արդէն իսկ մեքենայի կը վերածուին։

Փրոֆ. Մերզելեան աւելի բախտաւոր եղաւ քան իր նախորդը, քանի որ աւելի տրամադրելի ժամանակ ունէր եւ քանի մը օր մնաց Վենետիկ. միասին անցուցինք հիանալի ժամեր. այդ օրերուն կը զուգադիպէր նաեւ Վարդանանց տօնախմբութիւնը։ Փրոֆ. Մերզելեան մանրամասնօրէն պատեցաւ վանքի պանազան մասերը. չատ փոքրիկ գտաւ մեր տպարանը, համեմատութեամբ Պետհրատի հսկայական տպարանին. սակայն եւ այնպէս հիացաւ որ այդտեղէն լոյս տեսած են գրական ու մչակութային հրաչակերտներ, որոնք ստեղծած են մեր վերածնունդը. «Հայաստանի մեր ներկայ բանասէրները մեծ հիացում ու զնահատանք ունին այս Հաստատութեան հանդէպ, ըսաւ ան, որ մեծ դեր ունեցած է եւ ունի հայ իրականութեան մէջ. հարկ է որ հետզհետէ աւելի սերտանան մեր մչակութային փոխ-յարաբերութիւնները, երկուստեք լայնօրէն օգտուելու համար իրարմէ, ի նպաստ հայ գրին ու գրական նուիթեան»։

Փրոֆ. Մերզելեան ուզեց տեսնել մինչեւ անդամ պարտէզը. լուսանկարուեցաւ Պայրընեան ձիթենիներու ներքեւ. այցելեց գերեզմանատունը, ուր կը հանգչին Մխիթարեան մեծ բայց խոնարհ վաստակաւորները՝ անշուք ու պարզ չիրիմներու մէջ։

Անշուշտ չենք վիրաւորեր իր համեստութիւնը՝ եթէ քանի մը տող եւս աւելցնենք իր մասին, աւելի եւս ծանօթացնելու համար մեր հասարակութեան։

Առիթն ունեցանք միասին այցելելու նաեւ Վենետիկի մէջ գտնուող հայկական յիշատակները. Հայերու փողոցը, ուր կը գտնուի նաեւ Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցին։ Ս. Մարկոսի տաճարին մուտքի պորփիւրէ սիւներուն վրայ կարդացինք հայատառ արձանագրութիւնները, Յովհաննէս Գրիգոր, Եղիազար, հանդերձ առընթեր թուականներով. բոլորն ալ 1500ի կամ 1600ի չրջանէն. յարգելի փրոֆեսէօրը չատ զարմանալի գտաւ այս երեւոյթը. հուսկ այցելեցինք նաեւ Կոռնարոյ Թադուհիին դերեզմանը, Սան Սալվատոր եկեղեցիին մէջ, եւ մուտքին մէջ ճրագի լոյսով կարդացինք «Թագուհի Հայաստանի» բացատրութիւնը՝ հսկայ տապանաքարին վրայ։

Փրոֆ. Մերզելեան՝ Մուրատ-Ռափայէլեանի մէջ ալ հետաքրքրուեցաւ մեր աչակերտներով, նոյնիսկ անոնց ուսումնական մակարդակով, զոր բաւական բարձր գտաւ, մանաւանդ թուաբանական մարզին մէջ. բարձրագոյն դասարաններուն տուաւ քանի մը դասախօսութիւններ։ Նոյնիսկ ֆիզիքականով կայտառ եւ առոյգ գտաւ մեր հայորդիները։

Հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, իսկապէս մեծ գիտնական է Փրոֆ. Ս. Մերզելեան. մանաւանդ ունի իսկական գիտնականի մեծ յատկութիւնը. ծայր աստիճան համեստ է եւ գիտէ զնահատել իսկական արժէքները, նաեւ թուաբանական մարզին դուրս. այնպէս որ իր համակրելի բնաւորութեան տակ ծածկած է այն մեծ հռչակը որ իր եռեւէն ստուերի նման կը քալէ։ Ու քալած է Երեւանէն մինչեւ Հռոմ։ Ռուսական պատուիրակութիւններու հետ այցելած է նաեւ Հնդկաստան, Չինաստան։

Վենետիկի այս խաղաղ միջավայրին մէջ Փրոֆ. Մերզելեան իսկապէս կ'ըմբռչխնէր միջավայրին անդորը նուիրած կանութիւնը. թուաբանական հաչիւներու եւ բազմաբարդ գործիքներու մէջ տարիներով թափառող, բայց նաեւ տեսարանի հայեցողական բնածին ձգտումներով եւ նկարագրով օժտուած, խսկապէս նոր աչխարհի մը մէջ կը զգար ինքզինքը թէ՛ Վենետիկ, Ս. Ղազարի Հայրերուն ընկերութեան մէջ, թէ նաեւ Հռոմ, ուր նոյնպէս մեր Մխիթարեան Հայրերը առիթն են ունեցած զինք ճանչնալու եւ հիւրասիրելու։

Կը մաղթենք իրեն նորանոր եւ անընդհատ յաջողութիւններու ոսկեդէն չրջան մը, ի սպաս հայրենիքի վերելքին, իսպաս բովանդակ մարդկութեան եւ ի սպաս գիտական արժէքներու։ –

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Բագմավէպ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՂԱԿԱԶՄ ԱԻԵՏԱՐԱՆ ՄԸ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԿԱԶՄԸ Կ'ԱԻԵԼՑՆԷ ԳՐՔԻՆ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

Գրքին ուղղուած մեծարանքը կը բացատրէ հրաչալիութիւնը այն արկղիկներուն եւ կազմերուն, որոնք պիտի ապահովէին անոր անեղծութիւնը։ Անկախ ծիրանագարդ, ոսկեզօծ, գունագարդ ձեռագիրը ներու ներքին արժէքէն, կողքը կը բարձրացնէր գործածուած մետաղին եւ քարերուն կամ բամբէներուն արժէքը որոնք չաճախ կ'աւելցուին կողքերուն վրայ, անոնց հարստութիւնն ու զեղեցկութիւնը աւելցնելու համար։ Այս նոր արուեստին առաջին վկաները կուգան Եղիպտոսէն։ Աւետարանի երկու կողքեր գտնուած են Լուքսորի մէջ, Ցրդ դարէն։ Անոնք արծաթեայ չատ նուրբ կողքեր ունին բոլորովին դասական պարզութեամբ. փորագրուած խաչ մը զպտիական տառերով արձանագրութեան մը կեդրոնը, որ կը գտնուի չորս կողմերը։

ՀԻՊԱՏՈՍԱԿԱՆ ՓԼԱՔՆԵՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՓՂՈՍԿՐԷ ԿՈՂՔԵՐ

Քրիստոնէական կողքերը, ոսկիէ եւ արծաթի չափ, զիմացած են նաեւ քանդակուած փղոսկրի։ Միաժամանակ նուրբ եւ սուղ արուեստը, փղոսկրի կարծրութեան հետեւանքով, հին դարերու վեր-ջաւորութեան ճանչցաւ անհաւատալի նորածեւութիւն մը անոնց մօտ, որոնք կը սիրէին պերճութիւնն ու հարստութիւնը։ Այս յաջողութեան պատճառներէն մէկը անկասկած եղաւ հիւպատոսներու եւ պաչտօնական անձնաւորութիւններու մէկ սովորութիւնը։ Անոնք երբ պաչտօնի կոչուէին, իրենց բարեկամներուն, զլխաւոր պաչտօնեաներուն եւ նոյնիսկ կայսեր կը ղրկէին օղակներով իրարու միացած եւ իրենց նկարներով կամ այլաբանական պատկերներով զարդարուած փղոսկրէ երկու փլաճներ։

Ասիկա տեսակ մը ծանուցագիր էր, որով անոնք կը յայտնէին իրենց պաչտօնակոչումը։ Այս փղոսկրներէն մեծ թիւ մը գոյութիւն ունի տակաւին։ Անոնցմէ չատեր մնացած են, որովհետեւ իրրեւ կողք գործածուած են։

Արդարեւ, փորագրուած փղոսկրէ փլաճներու ձեւը կը յարմարէր կողքի գործածութեան։ Թէեւ առաջին փղոսկրա-գործներու մաքին մէջ այդպիսի բան չկար, բայց քրիստոնեայ առաջին կազմարարները օգտուեցան անկէ։ Անկաս-կած այսպիսով ծնունդ առին բուն փղոսկրէ կազմերը։ Անոնք կ'ընդօրինակեն հին փղոսկրէ փլաճները, բայց փոխանակ պաչտօնեայի նկարին, վրան կը տեսնենք Քրիստոսի եւ Աստուածածնի, երբեմն Գառնուկի եւ Ճաչի նկարները եւ պզտիկ չրջանակներու մէջ կը պատկերացնեն Հին եւ Նոր Կտակարանէն առնուած դէպքերը։ Այսպէս ամբողջովին հեթանոսական արուեստ մը քրիստոնէացաւ՝ արտադրելու համար Միլանի Աւետարանին եւ Էջմիածնի հայկական աւելի հին Աւետարանին կողքերը։

Ծիսական գիրքերու կողքերուն համար փղոսկրի գործածութիւնը անհետացած է 11րդ դարէն առաջ։ Բայց այդ չրջանին ուրիչ թեքնիք մը տեղ գտած էր արուեստանոցներու մէջ, մետաղի գործածութիւնը՝ կարկառուն կողքեր պատրաստելու համար։ Այս թեքնիք հիանալի նմոյչը ունի Անթիլիասի հայկական Կաթողիկոսարանը, ուր Վեհափառ Զարեհ Ա. Կաթողիկոս թոյլ տուաւ, որ զայն քննենք եւ տեղեակ պահենք մեր ընթերցողները։ Նորին Սրբութիւնը թող հոս գտնէ մեր յարգալիր երախտագիտութեան արտայայտութիւնը։

Ոսկեզօծ արծաթով բանուած այս հիանալի կողքը կը պարփակէ Զորս Աւետարաններու ձեռագիրը մը, գրուած 1248ին Ռում Քալէի մէջ, այժմու Ուրիման (Թուրքիա), որ Կաթողիկոսութեան կեդրոնը եղած է մէկուկէս դար (1147–1293)։ Գիրքը կը պատկանի Կիլիկեան զպրոցի գունագարդ ձեռագիրներուն, որոնք աչքի կը զարնեն ոսկի կողք ունեցող պատկերներու չքեղութեամբ, գծագրութեան ամրութեամբ եւ լուսանցքներու վրայ զբաղուղ անհամար զարդարանքներով։ Այս հատորին տաբօրինակ անաղարտութիւնը, այսօր նոյնքան յստակ՝ որքան զրչագրի մը ձեռքէն ելած օրերուն, զայն կը զարձնէ զեղարուեստական այս զպրոցին ամէնէն զեղեցիկ ներկայացուցիչը։ Հանրային եւ անձնական հաւաքածոները ունին մեծ թիւով այսպիսի գիրքեր։

Կազմը, սակայն, կը թուի ըլլալ հայկական արուեստի եզակի կոթող մը։

Ան կը բաղկանայ արծաթեայ երկու փլաճներէ, որոնք զետեղուած են չկ մորթով ծածկուած տախտակի վրայ։ Զայն յարդարող հիմնադիծերը իրարմէ կը տարբերին։ Մոչոր խաչ մը սկաւառակներով վերջացած թեւերով, ուր տեղ գրաւած են Կոյսին, Ս. Յովհաննէսի եւ երկու հրեչտակապետներու նկարները, գրեթէ ամբողջութեամբ կը լեցնեն վերի կողմը։ Զորս անկիւններուն վրայ կը ներկայացուին աչխատանքները ոսկից ցզըլուխ, թեթեւօրէն դարձած դէպի կեդրոնի խաչը, որուն չորս կողմը կան աւելի փոքր չորս խաչեր։ Պարապ տեղերը լեցնող չրջանակներուն մէջ կ'երեւին նոր պատկերներ, որոնք կը ներկայացնեն ութ Աւաքեալները։ Իրենց գլխուն քով արձանագրուած անոնց անունները կասկած չեն թողուր անոնց ինքնութեան մասին։

Երկրորդ կողքը զեղեցկութեամբ ոչինչով ետ կը մնայ պատկերազարդ այս էջէն։ Կեդրոնը, կլոր մեդալիոնի մը մէջ, որ չրջապատուած է չորս կէս-չրջանակներով, կ'երեւի Քրիստոսը։ Նստած պերճօրէն զարդարուած գահի մը վրայ, ոտքերը զորգի մը վրայ դրած, գլխուն վրայ խաչակիր պսակը, ձախ ծունկին կը կրէ դոց գիրք մը եւ աջ ձեռքը կ'օրհնէ այն ձեւով, որով տակաւին կ'օրհնեն յոյն եւ հայ եպիսկոպոսները։ Արուեստագէտը ուզած է հոս տալ վեհափառ Քրիստոսի մը պատկերը, ատոր փաստը մենք կը գտնենք կողքին չորս անկիւններուն վրայ զետեղուած զարդարանքի միւս տարրերուն մէջ։ Անոնք Աւետարանին չորս կենդանիներն են, որոնցմէ ամէն մէկը Աւետարան մը բռնած է։ Պարապ տեղերը լեցուցած են զարդարանքներով, սաղարթանկարներով, խաչերով եւ թանկագին

Տ. ԵՂԻՇԷ Ծ. Վ. ԻՒՔԻՒՃԵԱՆ

Վիեննա, («Յառաջ»).— *Անողոք մահը խլեց Վիեննահայ փոքրիկ գալու – թիս հովիւին կեանքը: 200 անձ հաշուող այս փոքրիկ Հայութիւնը 30 տարիէ ի վեր կը վայելէր ազգասէր ու եռանդուն հոգեւոր հովիւ Տէր Եղիշէ Ծ. Վ. Իւ – թիւճեանի գուրգուրանքը, ու նուիրուած իր օրական հացի աշխատանքներուն՝ խա– ղաղ ու անդորր կեանք մը կը վարէր: Անսպասելի հիւանդութիւն մը՝ կարճ ժա– մանակէն կտրեց կենսուրախ հովիւին կեանքին թելը՝ սուգի ու չիւանի մատնե– լով փոքրիկ հօտը:*

Անցեալ շաբաթ օր վայելուչ հանդիսա– ւորութեամբ թաղումի կարգը կատարեց Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Գեր. Մանուկեան Սրբազան՝ առընթերակայ ունենալով Տէր Ճարութիւն Քհնյ. Ճորթ– եան: Թաղումին ներկայ էին յոյն եպիս– կոպոս մը, Ռուսերու հոգեւոր հովիւը, երկու Մխիթարեան Վարդապետներ եւ տեղւոյս հայ գաղութը:

Գեր. Սերովբէ Սրբազան ներկայացուց իր հօտին համար զոհաբերուող հովիւը, որուն ազգանուէր գործունէութիւնը ան– ջնջելի յիշատակ մը պիտի թողու իր հօ– տին վրայ: Յորդորեց որ չարունակուի անոր սկսած գործը եւ հայ գաղութը պահէ ընդմիշտ իր հայեցի կեանքն ու կենսունակութիւնը:

Կենսագրական քանի մը դիծեր: Մկըր– տութեան անունով Գրիգոր Իւթիւճեան ծնած է Պոլիս 1889 Մարտ 28ին: Ուսումն ու դաստիարակութիւնը ստացած է տեղ– ւոյն Արամեան վարժարանին մէջ: 1908ին Պատրիարքարանի կողմէ ուսուցչական պաշտօնով կը ղրկուի Սուչաւա (Պու– քովինա, Ռումանիա) ուր կը մնայ մին– չեւ մեծ պատերազմին սկիզբը՝ թղթակ– ցելով յաճախակի պոլսահայ թերթերուն, մանաւանդ Բիւզանդիոնի: 1915–16ին կ'այցելէ Վիեննա: 1916ին կը հաստատ – ուի Սոֆիա (Պուլկարիա): 1923 Յունուար 7ին կ'ամուսնանայ Ռուսճուքաբնակ Օր. Զապէլ Քէսթանեանի հետ, որմէ կ'ունե– նայ երկու զաւակ՝ Աորինէ եւ Արամ: 1927ին քահանայ կը ձեռնադրուի Սոֆ– փանոս Արքեպ. Յովակիմեանէ: 1928 Դեկտ.ին ընտանիքով Վիեննա կը փոխա– դրուի եւ 1929ին Վիեննայի հայ գաղու– թին փափաքով կը սկսի իր հովուական պաշտօնին: 1944 Սեպտ. 26ին կը կորսըն– դնէ իր կողակիցը: 1949ին Փարիզի մէջ Աբտաւազդ Արքեպ. Սիմէեանէ կ'ընդու– նի վարդապետական վեղար, իսկ Խազ Արքեպ. Աջապահեանէ Ծայրագոյն Վար– դապետութեան աստիճան, Մահը տեղի ունեցաւ անցեալ Յուլիս 29ին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ Յուլիս 18ին Հայաստանի երաժշտագէտներու դահլի – ճին մէջ հանդիպում ունեցած է իր ար– ուեստակիցներուն հետ եւ կարգ մը կը – տորներ լսելէ ետք՝ յայտարարած.— Իմ առաջին տպաւորութիւնս այն է, թէ Հա– յաստանի երաժշտութիւնը հսկայական քայլերով յառաջ կ'երթայ: Ան մեր երա– ժշտական մշակոյթին ընդհանուր յաջո– ղութիւնն է: Մեր աչքերուն առջեւ կ'ա– ճին հիանալի երիտասարդներ, որոնց ստեղծագործութիւնները իմ սրտիս այն– քան մօտ են: Ես սրտանց կ'ողջունեմ Ալ. Յարութիւնեանը, Էդ. Միրզոյեանը, Տէր Թադէոսեանը, Զըթճեանը եւ ուրիշներ որոնք զգալի յաջողութիւններու հասած են:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐԻ ուրարտական հնա – դոյն ամրոցի պեղումները վերսկսած են: Այս ամրոցը չինուած է Ք. Ա. եօթերորդ դարուն, եւ ստացած ուրարտական պա– տերազմի աստուծոյ անունը՝ Թէյշեբա: Վեցերորդ դարուն (Ք. Ա.) հրդեհի տըր– ուած է Սկիւթացիներու կողմէ: 17 տա– րիէ ի վեր ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին այնտեղ:

ԵՐԵՒԱՆի մէջ կը չարունակուի բնակե– լի տուներու չինութիւնը. Կոմիտաս փո– ղոցին վրայ կը կառուցուին 70 բնակա– րաններ, որոնց 46ը չահագործման յանձ– նուած են արդէն: Թամանեան փողոցի վրայ 49 ընտանիքի համար բնակելի հըս– կայ չէնքի մը չինութիւնը պիտի աւարտի 1959ին: Վերջին հինգ տարիներու ըն – թացքին Երեւանի մէջ կառուցուած են լինը բնակելի չէնքեր՝ 9·800 քառ. մեթր տարածութեան մը վրայ:

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

Մարսէյլ (յապաղած).—Գեղեցիկ սով– րութիւն մը եղած է Մարսէյլի մէջ ամէն տարի կազմակերպել Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի բարեգործման յատ– կացուած դաշտահանդէս մը: Այդ հաւա– քոյթը, դաշտահանդէսի մը համոյքէն ա– ւելի, ուրիշ նպատակ մը ունի՝ զարկ տալ «Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց»ի հայանպաստ գործին, պահել աւելի ու– սանող՝ որքան կարելի է, հայրենասէր եւ նուիրեալ Հայեր պատրաստելու համար:

Այս տարի եւս, նոյն Ընկերակցութեան նահանգային յանձնախումբը կազմակեր – պած էր դաշտահանդէս մը, Յուլիս 6ին, Սէն Ժիւսթի Պառ տիւ Շալէի պարտէզին մէջ: Օրուան նախագահ Արամ Արմազան– եան ժամը 4ին բացաւ հանդէսը, պարզե– լով անոր գլխաւոր նպատակը՝ Հայը Հայ պահել. չեչտեց թէ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի միջոցներով պահուած հայ առաջին ուսանողը արդէն լրացուցած է իր ուսումնական շրջանը եւ նուիրուած հայկական ողիի տարածման աշխատանք– ին:

Այնուհետեւ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, համեստ՝ բայց յաջող: Եղան հայերէն երգեր եւ արտասանութիւններ: Գ. Քէնաիրեան արտասանեց Դ. Վարու– ժանի «Բեգաս»ը՝ Մուրատի նուիրուած: Յաջող անակնկալ մը եղաւ Գազանովայի նուագախումբը՝ մասնակցութեամբ Շեր– վանեան եղբայրներու: Քանի մը պատա– նիները՝ Մարզար Թեմիրեան, Պ. Պապիկ– եան, Գ. Կիւլեան եւ Օր. Ադամեան չատ յաջող կերպով ներկայացուցին զաւեշտ մը, զոր իրենք իսկ հայացուցած է ին ֆրանսերէնէ:

Օրուան բանախօսը մատնանշեց մաս – նաւորապէս այն պարագան որ, Մուրատ Ուսումնասիրացը կուսակցական բնոյթ չի ներկայացներ եւ զուտ ազգապահպանման աշխատանքին լծուած է, աւելցնելով թէ հարկ է ընդլայնել այս կազմակերպու – թիւնը՝ որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի մեծ թիւով ուսանողներու տալ հայեցի կրթութիւն: Խօսեցաւ նաեւ Թ. Գառնիկ:

Վիճակահանութիւնն ու նուէրները զո– հացուցիչ արդիւնք մը տուին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐ

ՍՈՒՐԻԱ

Ս. Հ. Շթայնպէրկ (տոքթ. փիլիսոփա– յութեան) հրատարակած է «Տիը Սթէյթ– սմընզ» 1957ի տարեգիրքը, ուր վիճակա– գրական եւ պատմական տարեգրութիւնը կը տրուի 1957 թուականի աշխարհի բո– լոր պետութիւններուն առանձին գլուխ – ներով: Սուրիոյ եւս առանձին գլուխ մը յատկացուած է, ուր կը կարդանք ի միջի այլոց.

Սուրիոյ սահմաններն են արեւմուտքէն՝ Միջերկրական ծով եւ Լիբանան, հարա– ւէն՝ Յորդանան եւ Իսրայէլ, արեւելքէն՝ Իրաք եւ հիւսիսէն՝ Թուրքիա:

Երկիրը նախապէս բաժնուած էր հինգ նահանգներու: Սակայն 1925էն ի վեր Հալէպի եւ Դամասկոսի նահանգները մի– ացուեցան, կազմելու համար սուրիական նախկին հանրապետութիւնը, որուն մէջ կը մտնեն Համայի, Հոմսի, Դամասկոսի, Հօրանի, Հալէպի, Տէյր էլ Զօրի սան – ճակները եւ Ալեքսանդրէթի սանճակը, որ կազմուեցաւ 1925 Յունուար 1ին: 1939 Յունիսին, Ֆրանքեւթրքական համաձայ– նութեամբ, Ալեքսանդրէթի սանճակը Թուրքիոյ փոխանցուեցաւ:

Սուրիոյ վարչական բաժանումները կը կազմեն Դամասկոսի, Համայի, Հոմսի, Տերաայի, Հալէպի, Լաթաքիայի, Տէյր էլ Զօրի, Սուէյտայի (ճեպէլ Տրուզ) եւ Հասիճէի նահանգները:

Սուրիոյ տարածութիւնը 184·920 քառ. քմ. է: Բնակչութիւնը 1955ին 3·906·000 կը դնահատուէր: Պետական լեզուն արա– բերէնն է: Օտար փոքրամասնութիւններն են Թուրքեր, Թուրքմէններ, Քիւրտեր, Չերքէզներ, Հայեր, Պարսիկներ, Հրեա – ներ, նաեւ քիչ թիւով Եւրոպացիներ:

1954ին, 1000 բնակիչի վրայ ծնունդնե– րու տոկոսը 20,5 համեմատութիւն կը ներկայացնէր, իսկ մահերու տոկոսը՝ 5,7:

Բնակչութեան չախչախիչ մեծամաս– նութիւնը (3·286·243) իսլամական կրօ – նին կը հետեւի: 1954ի վիճակագրութեան համաձայն, Տիւրզիներու թիւը 117·804 է, Ալաուիներունը՝ 409·514, քրիստոն– եաներունը՝ 489·731, որոնց 172·873ը Յոյն են, 57,344ը յոյն կաթոլիկ, 111·648ը հայ լուսաւորչական, 52·758ը սուրիացի ուղղափառ, 19·889ը հայ կաթոլիկ, 14 հազար 393ը բողոքական, 17·010ը մարո– նի, 20·013ը սուրիացի կաթոլիկ, 6·880ը լատին, 5·570ը քաղդէացի, 11·348ը նես– տորական եւ հինգ հազար աւորի: Կան նաեւ 31·899 Հրեաներ եւ 3·095 Եզիտի – ներ:

ՍՏԱՅՄԱՆ

Բազմավէպ, ամսագիր բանասիրական, դրական, դիտական, բարոյական. Հրա– տարակութիւն Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան: 1958 Յունուար–Փետր– ուար, Թիւ 1–2: Հասցէ՝ Ս. Ղազար, Վե– նետիկ, Իտալիա:

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ժ.Դ.

ԹԷՈՍ ԱՂԲՕՐ ՍՐՃԱՏՈՒՆԸ

Սափրիչի օդնականը այդ միջոցին ըզ– բաղուած էր մի այլ, աւելի կոպիտ դոր– ծողութեամբ. նա պատրաստւում էր դուրս քաշել մէկի առամը. հիւանդին, մի դատապարտեալի նման, չոքեցրել էին նրա առջեւ. մի մարդ, եռւից կանդնած, բռնել էր հիւանդի գլուխը, մի այլ մարդ բռնել էր նրա ձեռքերը. սափրիչի օդնա– կանը, ահագին աքցանը ձեռին, մի կա– ռափնահատ դահճի նման, մօտեցաւ իր զոհին եւ աքցանի գլուխը տարաւ նրա բերանը. մի քանի զօրեղ ցնցումներ, մի քանի խուլ հառաչանքներ, — գործողու– թիւնը վերջացաւ. աքցանը երկու արիւ– նաթաթախ առամներ ունէր բռնած իր բերանում...

— կեցցե՛ս, — ձայն տուին նայողները. — մէկի փոխարէն երկուսը հանեցիր...

— Ֆո տունը քանդուի՛, — ձայն տուեց հիւանդը, — ցաւեցած առամը մնաց իր տեղում...

Բոլորը ծիծաղեցին:

Ուր եւ նայում էի, մի նոր տեսարան դրաւում էր ինձ. ահա այնտեղ ժողովրդի երաժիշտները, խումբով յատակի վրայ նստած, ածում են իրանց նահապետական նուագարանները. մի աշուղ ոգեւորու – թեամբ պատմում է իր երգախառն վէպը. շրջապատողները խորին հիացմունքով լը– սում են նրան:

Փոքր ինչ հեռու, ջերմեռանդ մահմե– դականը, իր լուացման ծէսը վերջացնե– լով, նոյնիսկ քարեայ փոքրիկ աւազանի մէջ, որտեղ նարդիլէների ջուրն էին փո– խում, այժմ բարձրացել էր տախտակեայ բազմոցի վրայ, եւ բոլոր բազմութեան առջեւ, չոքելով, կանդնելով, եւ դանա – զան ձեւով խաղտպար անելով, կատա– րում էր իր նամազը:

Այստեղ աւելի ուշադրութիւն էին դրա– ւում մի տեսակ անձինք, որոնց կոչում էին «Թիրիաքիներ». դրանց իսկոյն կա– րելի է ճանաչել. ծալապատիկ նստած են աւելի խուլ եւ մթին անկիւններում, եւ ծուլանում են նայել, թէ ինչ է կատար– ւում իրանց չուրջը: Գլուխները քարշ ձը– գած, նարդիլէի ծխաքարշը առամների մէջ պինդ բռնած, աչքերը կիսախուփ, կարծես թէ, նիրհում են նրանք: Ծխի ներկայութիւնը միայն, որ երբեմն դուրս է հոսում նրանց շրթունքների միջից, ցոյց է տալիս, որ այդ թմրած, անշարժ էակները արթուն են: Դրանք վաղ–առա– ւօտեան, իրանց տներից դուրս եկածին պէս, իսկոյն դիմում են սրճատունը. այստեղ կատարում են իրանց առաւօտ – եան աղօթքը եւ այստեղ դուրս են բերում իրանց նախորդ օրուան «խումարութիւ – նից»: Սրճատան սպասաւորները ծանօթ են նրանց իւրաքանչիւրի սովորութիւննե– րին, եւ մեծ պատրաստակամութեամբ կատարում են նրանց բոլոր քմահաճու – թիւնները: Ամբողջ օրը, իրանց տեղում անշարժ նստած, այդ ողորմելի մարդիկը զրգռում են իրանց ուղեղը դառն զահ – ուէժով, թամբաքուի ծուխով եւ ափիոնի փոքրիկ դեղահատներով: Այդ մարդիկը ապուշի դէմք ունեն, ապակու նման սառն եւ անշարժ աչքեր եւ դողդոջուն ձեռքեր:

Հէնց նոյն ապուշների մօտ Աւետարանի լոյսը ծաւալող միսիոնարի գործակալը բաց է արել Աստուածաշունչը եւ զրաղ – ուած է կրօնական վիճաբանութիւններով: Մի քանի հարցասէրներ շրջապատել են նրան, լսում են, վիճում են, ե՛ւ հայհո – յում են:

Իսկ իմ ուշադրութիւնը գրաւեցին ե– րեք հոգի, որ հեռու նստած էին մի բոլո– րակ սեղանի չուրջը, որի վրայ դրած էր մի չիշ օղի: Նրանցից մէկը միջահասակ եըիտասարդ էր եւ իր հագուստի ձեւերով աւելի նման էր Մուսուլի կամ Բաղդատի կողմերի Հայերին: Նա փաթաթուած էր սեւ եւ սպիտակ զոլերով երկար աբայի (վերարկուի) մէջ, որի նմանը կրում են Հիջազի ուխտաւորները: Գլխի արաբա – կան ապարօշը իր ծոպաւոր վերջաւորու– թիւններով ծածկում էր նրա ուսերը, իսկ ճակատը, յօնքերը եւ մինչեւ անգամ աչ– քերը հազիւ էին երեւում մետաքսեայ դոյնզդոյն փաթոթի տակից, որը կապել էր իր գլխին: Ես իսկոյն մտածեցի, թէ դա այն մուսուլցի վաճառականը պէտք է լինէր, որի հետ տեսնուելու համար եկած էր Աւետը: Իսկ մուսուլցու երկու խո– սակիցները ինձ աւելի օտարոտի մարդիկ էին երեւում. այդ ցոյց էր տալիս նրանց հնամաշ կիսաեւրոպական եւ կիսաասիա– կան հագուստը, որ սաստիկ աչքի էր զարկում: Շատ հաւանական էր, որ այդ մարդիկը, երկար թափառել էին այն եր– կրներում, որտեղ նեղ վարտիք, լայնե– զրեայ գլխարկ եւ սերթուկ են հագնում, իսկ յետոյ, վերադառնալով Ասիա, եւրո– պական հագուստի միայն կտորտանքն էր մնացել նրանց վրայ:

— Ո՞վ է այն երիտասարդը, — հարցրի ես Թէոս ախպօրից, ցոյց տալով մու – սուլցուն:

— Նա խօջա Թորոսն է, մուսուլցի է, այստեղ թումայի վաճառականութիւն է անում, — հանգամանօրէն պատասխանեց Թէոս ախպէրը:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

Օրեր եւ Ժամեր

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՐԱՄԻ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը ֆաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները թրքական դրամի արժեզրկման եւ այդ ուղղութեամբ տրուած կարգ մը որոշումներու մասին:

Ելմտական նախարար Հասան Փոլաթքան, , Տէֆթէրտարութեան մէջ հանդիպում մը ունեցաւ լրագրողներուն հետ եւ կարդ մը բացատրութիւններ տուաւ ստացուած 359 միլիոն տոլարի արտաքին վարկերու մասին: Փոլաթքան, յայտա – րարեց թէ «ամենալաւ ձեւով պիտի դործածուի այս մեծ օժանդակութիւնը, որ նախկին պարտքերու ալ յետաձգումով կը բարձրանայ 800 միլիոն տոլարի:

« — կարդ մը ապրանքներու գիները, շատ բարձր էին համեմատաբար աշխարհի գիներուն: Արտածումի հնարաւորու – թիւնները ալ նոյն համեմատութեամբ դժուարացած էին: Ներկայիս արտածումի եւ ներածումի գիները հաւասարա – կշռած են միջազգային սակագիններուն հետ: Այս կերպով թէ՛ արտածման լայն միջոցներ ապահովուած պիտի ըլլան եւ թէ լայն տեղ պիտի տրուի ներածման: Կարելի պիտի ըլլայ տարեկան 630 միլիոն տոլարի ներածում ընել եւ այսուհետեւ կարելի պիտի ըլլայ գոնել ներածման ապրանքներ՝ առատ քանակութեամբ:

Ցապաղած թրանսֆէրներն ու 1961էն վերջ վճարելի 400 միլիոն տոլար պարտքը յետաձգուած են Եւրոպայի տնտեսական համագործակցութեան կազմակերպութեան հետ խորհրդակցաբար: Իսկ Հիմերը պիտի ճշդուին Սեպտեմբերի խորհրդաժողովին:

Այս նոր որոշումով արտածումի ֆուրը երեքի բաժնուած է.— 210, 280 եւ 620 դրուշի փրիմներով: Այս կերպով ջնջուած է նաեւ տէպլորքաժի քուրը: Այս ձեւով Առեւտրական ֆուր անունին տակ միակ ձեւի մը վերածուած են 1930էն ի վեր գոյութիւն ունեցող առեւտրական զանազան քուրերը:

Նախարարը աւելցուց իր խօսքերուն, թէ Առեւտրական քուրերն ու առնուած նոր որոշումները գործադրութեան մտած են: Արտասահմանէն ապահովուած 359 միլիոն տոլարի վարկին եւ դրամին արժէքով տրուած որոշումը, լաւ դիմաւորուած է քաղաքիս տնտեսական շրջանակներուն կողմէ:

Այսուհետեւ տոլարի պաշտօնական գինը պիտի ըլլայ 902 դրուշ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁՕՐ. ՏՐ ԿՈՀ անձնապէս պիտի ներկայացնէ Սահմանադրութիւնը՝ որ իր վերջնական ձեւին մէջ պիտի մտնէ Օգոստոս 20ին: Օգոստոս 23–31 պիտի երթայ Ալժերիա եւ անդրծովեան միւս շրջանները: Սեպտեմբեր չորսին պիտի խօսի Փարիզի մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք: Սեպտեմբեր 5–25 պիտի խօսի Ֆրանսայի ինը մեծ շրջաններու բնակչութեան, բոլորին ալ բացատրելով՝ թէ ինչու «այո՛» պէտք է ըսել նոր Սահմանադրութեան:

ՔՈՒՑՊԻԶԵԻի մէջ Խրուշչեւ բացումը կատարեց աշխարհի մեծագոյն ջրաելեկտրակայանին, որուն համար Ժընեւի լիճէն 11 անգամ մեծ արուեստական լիճ մը չինուած է: Խրուշչեւ սպառնաց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի.— Եթէ նոր պատերազմ մը ըլլայ՝ քարուքանդ պիտի ընենք ձեզի եւ յաւիտենական խաղաղութիւնը հաստատենք աշխարհի վրայ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Նոթիլիւս» հիւլէական սուզանաւը աշխարհի վրայ առաջին անգամ ըլլալով բեւեռային սառնակոյտերու տակէն անցնելով Խաղաղականէն գնաց Ատլանտեան. 3392 քիլոմեթր ճամբայ կտրեց, չորս օր կտրուած մնալով աչխարհէն: Միջազգային բոլոր թերթերը «Նոթիլիւս»ի անձնակազմին հերոսութեան գովքը կ'ընեն, աւելցնելով թէ նաւապետ Անտէրսընի անունն ալ անցաւ պատմութեան: Մեծ խանդավառութիւն՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ, ուր կ'ըսեն. — Ահաւասի՛կ մեր պատասխանը՝ ծանր Սպուտնիկներուն: Միւս կողմէ կը յայտարարուի թէ չինուած են հիւլէական երկու սուզանաւեր եւս որոնք այս ամիս ջուր պիտի իջնեն. «Թրիթոն» պիտի արձակուի Օգոստոս 19ին. 134 մեթր երկայնք ունի («Նոթիլիւս»ը՝ 96 մեթր). քանի մը օր ետք ջուր պիտի իջնէ «Սի տրակօն»: 18 հիւլէական այլ սուզանաւերու չինութիւնը կը սկսի ամերիկեան նաւերուն մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անէն (Մարսէյլ) Միհրան Մեծիկեան չնորհակալութիւն կը յայտնէ Հ. Ց. Դ. Թաթուլ խումբին, որ մամուլով ցաւակցութիւն յայտնած է իր հօրեղբօր՝ Մանասի մահուան առթիւ (Հայաստան): Այս առիթով փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին. (Ստանալ Ցառաջէն):

×

Պօմոնի Կ. Խաչի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գրիգոր Պաղտասարեանէ 1000 ֆր. Պ. Մանուկ Արապիկեանի մահուան տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ:

×

Լիոնի Եկեղեցաչէն Ցանճնախումբը չնորհակալութեամբ ստացաւ, ստորեւ յիշուած Փոն տը Շէրիի հայրենակիցներէ հետեւեալ դումարները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ չինութեան: Ի մասնաւորի խորին չնորհակալութիւն կը յայտնէ ծերունազարդ բարեպաշտ Ստանօզցի հայրիկին՝ Պ. Գրիգոր Սոմունեանի, որ իր ամբողջ խնայողութիւնը՝ 50·000 ֆր. կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցւոյ չինութեան:

Պ. Մխսաք Եղիազեան 5·000 ֆր., Արիս Խաչատուրեանէ 10·000, Ցարութիւն Թէրզեանէ 2·000, կարապետ Յովհաննէսեանէ 1·000, Յովհաննէս Ահարոնեանէ 1000, Գրիգոր Նահապետեանէ 1·000, Տիկ. Ազատուհի Ալիքեանէ 1·000, Պ. Ցակոբ Քէօրօղլանեանէ 1·000, Պ. Ցակոբ Զազրեանէ 1·000, Պ. Ցակոբ Ազատուր – եանէ 500 ֆր.:

×

Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ չինութեան.— Փոքրիկն Քաթրին Պօյաճեանէ իր ծննդեան առթիւ 5·000, Պ. Վարդեվառ Գամպէրեանէ իր անուան տօնին առթիւ 2000, Պ. Լեւոն Տօնիկեանէ (Փարիզէն) իր զաւկին ամանութեան առթիւ 5000, քանի մը ընտանիք հաւաքոյթի մը ընթացքին 76·690:

×

Փարիզէն Տիկ. Վեհանոյշ Զրրաչեան 91·000 ֆր. նուիրած է Լիոնի նոր եկեղեցւոյ երկու արծաթ աչտանակներու գնման համար: Ազնիւ Տիկնոջ այս սրտաբուխ եւ առատաձեռն նուէրը խիստ գնահատանքի արժանի է եւ օրինակելի, որ առիթ կուտայ մեզ կոչ ընել մեր բոլոր բարեպաշտ հայ տիկիններու մասնակցիլ նուիրատուութիւններով, եկեղեցւոյ կարեւոր առարկաներու գնման համար: Նուիրատուներու անունները մասնաւոր տոմարի մը մէջ պիտի արձանագրուին:

ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՄԱՏԱՂ

Նիս.— Նիսի եւ շրջանի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակից. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ կիրակի 17 Օգոստ. Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին առթիւ Տէր Ատոմ քհնյ. պիտի պատարագէ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ ազգային բարերարներ՝ հանգուցեալ Զամբէրքէնի, որ կառուցանել տուած է Նիսի Ս. Աստուածածին մատուռը 1928ին,

Գալուստ եւ Նուարդ Կիւլպէնկեանցներու որոնք կառուցանել տուին մատրան կից երիցատան չէնքը: Նոյնպէս ամէն անոնց որոնք բարերար հանդիսացած են եկեղեցւոյն:

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ մատաղ եւ խաղողօրհնութիւն:

Կը հրաւիրուին հանդուցեալ բարերարներուն յիշատակը յարգողները եւ բոլոր հաւատացեալները:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Արնուվիլ

Վերափոխման Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ 17 Օգոստ. կիրակի օր Ս. Եկեղեցւոյն մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հոգեշնորհ Տ. Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան եւ յետ պատարագի կը կատարուի խաղողի օրհնութեան արարողութիւնը:

Սիրով կը հրաւիրենք չրջանիս բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու այս պաշտամունքին:

Հոգաբարձութիւն

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍ ԷՖՈՒ ԼԷ ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Էֆս լէ Պէնի դաշտահանդէսը պիտի կատարուի Օգոստ. 17ին կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուան եօթուկէս: Երթեւեկի համար օթոբարներ ապահովուած են՝ իւրաքանչիւր կէս ժամը անդամ, Թերմալի բաղնիքին դիմացի փարկին քով. իջնել Թէլեֆէրիքի մեկնակէտը, ուր կը գտնուի դաշտը: Գեղեցիկ մարզադետնին վրայ պաղ ջուր, ըմպելիներ, հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ վիճակահանութիւն: Ժամը 10ին կը սկսի Ս. պատարագ մատուցմամբ Օչին Վրդ. Նիկոլեանի:

Կը խնդրուի չրջականերու Հայութենէն քաջալերել այս գովելի հաւաքոյթը, որուն հասոյթով պիտի հրատարակուի Փարիզի Կրթ. Մարմնոյ ծրագրած մեթոտիք գրքոյկը, ցրուելու համար ձրիօրէն:

ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 17

ԲՈԼՈՐԴ ԴԷՊԻ PALADRU (isère)

Հ·Ց·Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԸ

Բանակումի վարչութեան կազմակերպած

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Բոլոր Մասնաճիւղերուն

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆԵՐԿԱՑՑԱՑՈՒՄ
ԽԱՂԵՐ ԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՊԻՒՖԷ

կեդրոնական Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն օթոբարներ պիտի մեկնին:

Անհատ այցելուներու համար հաղորդակցութեան միջոցները՝ Քառ Ռիւռու՝ Լիոնէն եւ կրընոպլէն առնել եւ իջնել Փալատրիւ (Լա Փիլ):

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի Մասնաճիւղին, հովանաւորութեամբ Միութեան Կեդր. Վարչութեան:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, «Նաճարեան» օդասուն ազարակը:

Հանդիսավայր երթալու համար Փլաս տ'Իթքսէն առնել 26 թիւը եւ իջնել նախկին Օթթրուա Լա Պասթիա:

Ղեկավարութեամբ ղերասան Թրազօչի, մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկ. Մալվինէ Թիւրապեանի եւ այլ ուժերու, պիտի բեմադրուի ծանօթ օփերէթ ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ռատիօ Ալֆազ իր տիսքերով եւ ձայնասփիւռով հանդէսին փայլը պիտի աւելցնէ: Ճոխ պիւֆէ եւ շիշ էէպապ մատչելի գիներով: Ցաւելեալ աթոռներ եւ սեղաններ ապահովուած են բոլորին համար: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 18րդ պատգ. ժողովը պիտի գումարուի 16 եւ 17 Օգոստոս, Մարսէյլի արուարձաններէն Սէնթ Անթուանի մէջ: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Առաջին նիստը կը բացուի չաբաթ առաւօտ ժամը 9ին: Մուտքը ազատ է բոլոր հայրենակիցնեբուն:

Ժողովավայրն է Պառ տիւ Վիատիւֆ (Մարտիկեան), Վալոն տէ Թիւվ, Սէնթ Անթուան: Հոն երթալու համար Փլաս տ'Իթքսէն առնել 26 թիւ (գծուած) Թրոլէյն եւ իջնել վերջնաւորութեան:

«ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ»Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել հասարակութեան թէ, ուրբաթ 15 Օգոստ. առաւօտ ժամը 8,30ին, Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյն Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ: Տեղի պիտի ունենայ նաեւ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ
THOMLAC
16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·
ANGLE RUE DE LA REYNIE
ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12·
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville
Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ
ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՃԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ Linoleum, Plastique, etc.
Դիւրամատչելի դիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
13 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8267 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4068

ՊԼՏՈՐ ՋՈՒՐԵՐՈՒ ՈՐՍԿԱՆՆԵՐԸ

«Լը Մոնտ», Օգոստոս 7ի իր թիւով, վերապահութեամբ կը հաղորդէր Պէյրութէն փոխանցուած տեղեկութիւն մը, որուն համաձայն լուսարձակ հաստատուած է Պաղտատի մէջ, իրաքցի համայնավարներու դրգռութեանց հետեւանքով: Պարզելով դրգռութեանց բնոյթը, տեղեկութիւնը կ'ըսէր, թէ համայնավարները թռուցիկներ հանած են յեղափոխական կառավարութեան դէմ եւ ցոյցերու կը հրաւիրեն ժողովուրդը բողոքելու համար այն անտեսման կամ զանցառութեան դէմ, որով, կառավարութիւնը «յստակօրէն չէ սահմանած յեղափոխութեան նպատակները»:

Լուրը կրնայ տարակուսելի ըլլալ իր ձեւին մէջ եւ հետեւաբար արդարացնել «Լը Մոնտ»ի վերապահութիւնը: Չի կրնար սակայն սխալ ըլլալ ըստ էութեան եւ մանաւանդ լոյսին ներքեւ այն ճշմարտութեան, թէ պղտոր ջուրերու անմրցելի որսկանները — այս պարագային Իրաքի կարմիրները — երբեք պիտի չուզէին փախցնել առիթը, իրենց օգտին չահագործելու համար ստեղծուած նոր կացութիւնը:

Տապալած արքայական վարչաձեւը վաղուց օրէնքէ դուրս հռչակած էր համայնավարութիւնը Իրաքի մէջ: Օրէնքէ դուրս հռչակուած էին նաեւ միւս քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնց կարգին եւ «Իսթիքլալ» ազգայնական կուսակցութիւնը: Այս իրողութեամբ հանդերձ, «Իսթիքլալ»է ազգայնականներուն չափ իրենք դիրենք իրաւազրկուած պիտի նկատէին Իրաքի համայնավարները, իրրեւ զոհերը միեւնոյն վարչաձեւին: Արդ, Յուլիս 14ի յեղափոխութիւնը, որ գործն էր «Իսթիքլալ»ին եւ անոր գործակից զինուորականներուն, կը հանդիսանար ազատարարը բոլոր հալածեալներուն, հետեւաբար եւ համայնավարներուն: Անբնական պիտի չըլլար ուրեմն, այս պարագային, նաեւ այս վերջիններուն վերերեւումը հրապարակի վրայ, որքան որ ալ դեր մը ունեցած չըլլային անոնք յեղափոխութեան խմորման, կազմակերպման, պայթման եւ յաջողութեան մէջ, եւ, որքան որ ալ յեղափոխութեան նպատակները չհամապատասխանէին համայնավարներու մօտաւոր ու հեռաւոր առաջադրութեանց:

Իրենց կամքէն ու կարելիութիւններէն անկախօրէն ստեղծուած այս նոր կացութեան մէջ, համայնավարները պիտի ուղէին անշուշտ կացութիւն մըն ալ իրենց համար ստեղծել: Տարիներու պարտադրուած լռութենէն ու անչարժութենէն վերջ, պիտի փորձէին աչխուժանալ եւ արժեւորել իրենց դոյութիւնը: Ու պիտի չանային ձեւ ու մարմին տալ իրենց քաղաքական ձգտումներուն, եւ, առաւել կամ նուազ արդիւնքով ընդունիլ տալ զանոնք Իրաքի ազգայնական ղեկավարնե-րուն: Այլ խօսքով, պիտի չուզէին առիթը ձեռքէ փախցնել, նորէ նոր ձեւաւորուող կացութիւնը իրենց կարմիրով ալ գունաւորելու համար, իրրեւ անհաչա թիւնամիները տապալած արքայական վարչաձեւին, այլեւ ինքնակոչ «զինակիցները» յաղթական յեղափոխականներուն:

Նման կարելիութեան մը համար նպաստաւոր էր նաեւ խորհրդային փութկոտ ու անվերապահ քաջալերանքը: Մոսկուա եղաւ մէկը այն պետութիւններէն, որոնք առաջին օրէն իսկ ճանչցան Իրաքի նոր վարչաձեւը: Ոչ միայն ճանչցան, այլեւ փութացին անմիջապէս դեսպանական շքախումբ մը ղրկել Պաղտատ: Ցեղափոխութեան «արեւմտեան իմպերիալիստներուն» դէմ ուղղուած ըլլալու խորհրդային մեկնաբանութիւնն իսկ կը բաւէր, որ թեւ ու թռիչք առնէր Իրաքի համայնավարներուն երեւակայութիւնը, իրենց յետագայ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԿՌԻԻ՝ ՊՂՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ

«Լը Մոնտ»ի Պէյրութի թղթակիցին համաձայն՝ դժուար թէ առայժմ բնականոն կացութիւն ստեղծուի Լիբանանի մէջ: Երկու կողմերէն որեւէ մէկը զիջում չընէր: Քանի մը օրէ ի վեր զարձեալ ռումբեր կ'արձակուին, մասնակի գործադուլներ կ'ըլլան: Համաձայնութիւն մը գտնելու մասին կը խօսուէր· պիտի ղինաթափուէր ժողովուրդը, պիտի մաքրուէին արդիլեալ գօտիները· ո՛չ մէկը եղաւ, ոչ ալ միսը:

Ներկայիս ընդդիմադիրներու թիրախը դարձած է Շարլ Մալիք: Կառավարութիւնը համաձայն է, որ ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին մէջ Լիբանանի պատուիրակութիւնը ղեկավարէ Արտաքին նախարարը: Մալիք պատրաստած է ծրագիր մը՝ Լիբանանի չէզոքութեան համար, որ կառավարութեան կողմէ վաւերացուեցաւ: Թէեւ այդ ծրագրին ամբողջական պատճէնը հրատարակուած չէ, բայց ծանօթ են գլխաւոր կէտերը·

1) Լիբանանի չէզոքութիւնը՝ միաժամանակ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի հանդէպ:

2) ՄԱԿը պէտք է ապահովէ Լիբանանի չէզոքութիւնը եւ սահմանները:

3) Այս չէզոքութեան սահմաններուն մէջ՝ արաբական երկիրներու հետ Լիբանանի կնքած բոլոր պայմանագրները պէտք է յարգուին:

Ինչպէս կը տեսնուի, ծրագիրը պատրաստուած է պահպանելու համար Լիբանանի դերիչխանութիւնը, միաժամանակ Միջին Արեւելքի մէջ բոլորովին չէզոք

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ընելիքներուն մասին: Ու մղէր զանոնք առնելու այնպիսի քայլեր, որոնք են թաղբօրէն, առանձնաչնորհեալ դիրք մը պիտի ապահովէին իրենց, երկրի քաղաքական կեանքին մէջ:

Այդ քայլերէն մէկը ըլլալ կը թուի, ահաւասիկ, դրգռութիւններով լեցուն համայնավար թռուցիկներու չրջաբերութեան վերաբերեալ տեղեկութիւնները: Սխալ կամ կանխահաս ըլլալու պարագային ալ, սակայն, այդ տեղեկութիւնը կը ցոլացնէ համայնավարներու հոգեբանութիւնը եւ կը համապատասխանէ անոնց բացայայտ ձգտումներուն: Ըսել — կամ մտածել — թէ կառավարութիւնը «յստակօրէն չէ սահմանած յեղափոխութեան նպատակները», կը նշանակէ, թէ Իրաքի նոր ղեկավարները, որեւէ պարագայի տակ պիտի չուզեն լծուիլ Մոսկուայի կառքին, դառնալու համար այս անգամ «խորհրդային իմպերիալիստներու» կամակատարները: Շատ յստակ է, արդէն, արտաքին ճակատի վրայ կողմ չբռնելու վճռականութիւնը Իրաքի յեղափոխական կառավարութեան մօտ: Եւ այս վճռակամութիւնն է որ ունի համայնավարները զայրացնելու բնոյթը:

Եթէ ճիշդ չէ առ այժմ այդ զայրոյթին պոռթկումը, որուն կ'ակնարկէր Պաղտատէն ստացուած լուրը, չատ չանցած եւ վստահօրէն, Իրաքէն ալ պիտի հասնին արձագանգները համայնավար դրգռութիւններուն, ինչպէս անցեալ տարի հասան Սուրիայէն, հակապետական համայնավար դաւի մը չռնդալից մերկացումներով: Ու այսպէս, Իրաքի մէջ ալ կրկնուած պիտի ըլլայ Սուրիոյ մէջ պատահածն ու... ձախողածը:

Կ. Գ.

Օր ը Օրէն

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐ

Ցարդ խօսուած է գրական-մշակութային ճակատի վրայ համբաւի տիրացած Հայերու մասին: Ընդհանրապէս մեզի «անծանօթ» մնացած են բոլոր հայ գիտնականները: Որովհետեւ կը սպասենք օտարներու մէկ գնահատումին՝ իմանալու համար թէ այս կամ այն մարզին մէջ ուշագրաւ գիտուն մը ունինք:

Այս պարագան կրնայ «ներելի» ըլլալ մեզի համար: Հազարումէկ երկիրներու մէջ ցրուած՝ դժուար է լուր ունենալ ամէն շարժումէ:

Դժբախտաբար, պարագան նոյնն է Հայաստանի մէջ:

Միջազգային մամուլին մէջ յաճախ կը խօսուի Խ. Միութեան նշանաւոր հայ գիտուններուն մասին: Կ'ըսուի թէ կարեւոր հիւլէագէտներ կան անոնց մէջ: Մինչեւ իսկ «Սպուտնիկ»ներու յաջողութեան կարեւորագոյն մասը կը վերագրուի Հայերու: Բայց... լուր չունինք:

Այսօրուան մեր թիւով շահեկան տեղեկութիւններ կը հրատարակենք Խ. Միութեան մէջ գտնուող կարգ մը հայ գիտուններու մասին (Գ. էջ):

«Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Հայկական Ընկերակցութիւն»ը երկարապատում հաղորդագրութիւն մը ղրկած է կարգ մը թերթերու՝ «Խ. Միութեան հայ գիտնականներ»ուն շուրջ: «Ընկերութեան» թղթակիցը «համառօտ ակնարկ» կ'անուանէ իր գրածը, բայց՝ համառօտ են միայն հայ գիտուններու մասին տրուած տեղեկութիւնները:

Սիւնակներ լեցուած են ռուսասիրական բարոզչութիւններով: Փոխանակ նման աւելորդաբանութեանց՝ կարելի էր ներկայացնել Խ. Միութեան մէջ գտնուող *բոլոր հայ գիտնականները*, հոգ չէ թէ «համառօտ ակնարկ»ներով:

Այս դժգոհութիւնը կ'արձանագրենք, որովհետեւ լուրջ աշխատանքի արդիւնք չէ թղթակցութիւնը: Մոռցուած է նոյնիսկ... վիքթոր Համբարձումեան, նախագահ՝ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային:

Այսօր երեւանի մէջ կան բազմաթիւ կազմակերպութիւններ, որոնց անդամները (կամ՝ պաշտօնեաները) գրել-կարդալու համար կանոնաւոր ամսականներ կը ստանան: Այդպիսի բան մըն ալ՝ «Կուլտուրական Կապի Ընկերութիւն»ը: Փոխանակ իբրեւ «պարապ վախթի խաղալիք» լուրեր տալու մեզի, աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր լուրջ աշխատանքներ հրամցնել, մանաւանդ լուրջ ուսումնասիրութիւն մը, — հոգ չէ թէ երկարաշունչ, — Խ. Միութեան հայ գիտնականներու կեանքին ու գործին մասին:

Այլեւս ձանձրացած ենք «պարտիա»յի փառաբանութենէն:

Գիտենք թէ ծառ տնկած ու ջրմուղներ շինած են:

Կը կարդանք թէ ֆանի մը հատ հինգ յարկանի շէնքեր շինած են ու կը շինեն տակաւին:

Բաւական լսեցինք ու... սորվեցանք «եղբայրական ռուս ժողովուրդին» կատարած «բարեսիրութեանց» պատմութիւնը:

«Կուլտուրական Կապի Ընկերութեան» թղթակիցը աւելի առաջ երթալով կը յայտարարէ նոյնիսկ թէ հայ մեծ գիտուններ եղած են... ռուս ժողովուրդին շնորհիւ:

Ֆանի որ Ռուսերը այդպիսի շնորհքներ ունին, ինչո՞ւ գիտնականներու չեն վերածեր իրենց սպիտակ արջերը...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷի Ալ Ահրամ թերթը կը գրէ թէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան Արեւմտեաններու ծրագիրն էր Իրաքի հիւսիսային լեռներու հիւլէական ռմբակոծում մը՝ խորհրդային ցամաքային ուժերու յարձակումի մը պարագային: Ծրագրին ընդդիմացած է Նուրի Սայիտի կառավարութիւնը: Այս գաղտնիքը ձեռք ձգած են Պաղտատի Ուխտի փաստաթուղթերէն, որոնք կը գտնուին Պաղտատ եւ մասնաւոր յանձնախումբ մը կ'ուսումնասիրէ զանոնք:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարութիւնը 3000 բառերէ բաղկացած յուշագիր մը ղրկեց աշխարհի բոլոր կողմերը գտնուող դիւանագիտական իր մարմիններուն՝ պարզելով այն պատճառները՝ թէ Ամերիկա ինչո՛ւ ցարդ չէ ճանչցած համայնավար Չինաստանը եւ պիտի չճանչնայ այսուհետեւ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ գրողներու պաշտօնաթերթը՝ «Աստղ» ծանր յարձակումներ կը գործէ լեհ մտաւորականներու վրայ, մեղադրելով զանոնք՝ որ տարուած են համակամարքսեան եւ արեւմտեան գաղափարներով: Կարեւորագոյն մտաւորականներուն հետ՝ թերթը կը մեղադրէ նաեւ կրթական նախարարը՝ Պիէնքովսքի:

ՀԱՆՐԻ ՏԸ ՄՈՆԹՐԻՅՕՆ ծանօթ գրագէտը, որ իր տղուն եւ երկու այլ անձերու հետ չարաթէ մը ի վեր կորսուած էր եւ կը կարծուէր թէ իրենց «Ռոտալի» անուն փոքրիկ նաւը ընկղմած է՝ առջի օր տեսնուած է Թամաթաւէն 120 քիլոմեթր անդին. գրագէտն ու իր ընկերակիցները ողջ առողջ են:

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆի մէջ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան նոր դեսպանը՝ Մուսթաֆա Քամըլ, Նախագահ Այզընհաուըրին ներկայացուց իր հաւատարմագրերը:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ մամուլի գործակալութեան համաձայն Վարչապետ Ֆանֆանի Դահլիճին հաղորդած է, թէ ամերիկեան կառավարութիւնը իրմէ խնդրած է, որ համայնավար կուսակցութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակուի Իտալիոյ մէջ:

ՆՈՐԻԼԻՒՄ հիւլէական սուզանաւին Ատլանտեան — Խաղաղական պատմական ճամբորդութեան առթիւ, զոր· Տը Կոլ շնորհաւորական նամակ մը ղրկեց Նախագահ Այզընհաուըրի:

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ԽԱՐԲԵՐԴԻ

—o—

Այսօր մտածումս հայրենի աչխարհին հետ է, — իր լեռներուն, ձորերուն, արտերուն, յուչարձաններուն, վանքերուն ու դպրոցներուն հետ:

Մանկութիւնս եւ պատանեկութիւնս հոն ապրեցայ եւ բնական է, որ անոնց յիչատակով ու կարօտով լեցուի հոգիս այսօր, երբ կ'ոգեկոչենք Ծոփաց դեղեցիկ աչխարհը: Ծովք մը եւ յուզական ապրում մը կը յորդի էութենես մէջ, եւ կարծես կը նոյնանամ անհամար յիչատակարաններու հետ, որ մեր պապերը Թոզուցին մեր փառաւոր պատմութեան:

Տերսիմի Դուժիկ լեռներէն մինչեւ Հալէորիկ վանք, մինչեւ Բաչաղակ ու Բերրի, Ծարբերդ քաղաքի բերդէն մինչեւ Մաբղամ լեռ ու Մատաուռ, իմմէ Զարդարիճէն մինչեւ Թաղադիր Դատեմ: Ակնէն մինչեւ Արաբկիր ու դեղեցիկ Մելիտինէ իր դիւղերով, վանքերով եւ քաղաքները իր մատուռական, առեւտրական ու աչխատաւոր բազմութիւններով ու հոգեւոր-բական պետերով՝ չարան չարան կուգան մտածումիս պատատուն վրայ: Կը տեսնեմ դանոնք՝ իրենց լայն, խինդի, փառքի Թէ սուգի օրերուն եւ իրենցմով Թունդ կ'ելլէ հոգիս...

Աչք դարձուր դէպի վեր, լերան վրայ նատած քաղաքը ու բերդը, Սինամուտը, եւ բլուրներուն վրայ տարածուած եւիբատ դոլեճը, իր զմայլելի հայ փրոֆեսէօրներով: Այնտեղ էին Թէնէքէճեան, Լիւլէճեան, Որբերեան եւ հոյլ մը այլ դէմքեր: Հապա Սմբատեան վարժապետը՝ բո՞նը, իր ուսուցիչ – ուսուցչուհիներով. հոն էր Ռեբեկան այնքան քնքուչ ու բանաստեղծական. այնտեղ էր նաեւ Թլկատինցին, դաւառի դրականութեան մեծ Վարպետը՝ իր վարժարանով ու աչակերտներով:

Մեղերէի մէջ էին Ֆրանսական դոլեճը, կեդրոնական վարժարանը, զոր սիրելի Երուխանը ձեմարանի վերածեց, Գերմանական վարժարանը, եւ Հայ Կաթողիկէ վարժարանը, իրենց բազմահարիւր երկսեռ աչակերտներով:

Եթէ չուկան իշնէիր, հոն պիտի հանդիպէիր տուներու, որ առեւտուր կ'ընէին Թէ՛ ներքին եւ Թէ արտաքին աչխարհին հետ: Օսմանեան համատարած կայսրութեան մէջ անուն եւ ուժ էին: Պետական բարձր պաչտօնատարներ, մասնագէտ բժիչկներ, դատաւորներ, փաստաբաններ, օտար պետութիւններու ներկայացուցիչներ, որոնք հիացումի, հպարտութեան առարկայ էին հայ մարդուն եւ Խարբերդցիին համար:

Գիւղերը, մէկ ծայրէն միւսը օժտուած իրենց սեփական դպրոցներով, ուր ու – սումը ձրի էր եւ ժողովուրդը ի՛նք կը հոգար եւ կամ Ամերիկայի իրենց Հայրենակցականները կը հոգային ծախսը:

Կեդրոնականը ազգային գարթօնքի վառարանն էր եւ իր շրջանաւարտները մեծ մասամբ կ'ներթային դիւղերը, ուսուչցութեան: Աչխարհունին կը յիչեմ, իր բարի ժպիտով ու խոհուն աչքերով, երուխանը՝ իր վճռական նուիրումով կեդրոնականը առաջինը դարձնելու համար հայկական աչխարհին մէջ: Կոյր Պատուելին, որ իր ձեռնափայտը ծնօտին տակ, կը հետեւէր մեր դասերուն, մեր հնչումներուն ու առոդանութեան, երբ կը կարդայինք Ալիշանի «Լուսնկան Գերեզմանաց Հայոց»ը. ո՞ւր, ո՞ւր մնացին անթաղ ոսկորները սիրելի Արամ Սրապեանին, Նչան Դա – դէսեանին, Տիգրան Պաղտիկեանին եւ իր ընկերներուն, որոնք լծուած էին հայ դպրութեան եւ քաղաքական կեանքի վերելքին:

Ֆրանսական դոլեճին մէջ ենք: Հանի Յակոբ երեկոները մեր ասուլիսները կը դեկավարէ, Միւսիւ Ժանը մեր Թուրքերէնին կը հետեւի, բարի եւ աղնիւ Գէորգ Ահարոնեանը, որ նոյն ատեն Թարգմանն է Ֆրանսական հիւպատոսարանին և պաշտօնեայ Օսմ. դրամատան, այցելու ուսուցիչ է մեզի: Ասոնցմէ ոմանք Մեղրէի բանտին մէջ հերոսական մահով մահացան, բայց ո՛վ պիտի կանգնեցնէ յուշարձանը այս դեկավարներուն, որ դառնութեան մրուրը ըմպեցին, իրենց աչքերով տեսնելով իրենց սիրելի ժողովուրդին մահացումը, իրենք ալ ամէն օր մահանալով:

Ծարբերդցի ո՞ր Հայը չի յիչեր հայրական Վարդան քէնյ. Ալանեանը, կաթողիկէ առաջնորդ Իսրայէլեան եպիսկոպոսը, սքանչելի Պատկ վարդապետը, որոնք դիտակցօրէն եւ հերոսաբար քալեցին իրենց հօտին հետ կամ տարուեցան բանտ, ուր մահերուն ամէնէն սոսկալին եղաւ իրենց բաժինը:

Այսօր տոքթ. Պէննէ, հնչակեան հերոս դործիչը իր կախաղանէն, ընկ. կարօ Տեմիրճեան, տոքթ. Նչան Նահիկեան եւ իր ընկերները նոյն պատգամը եւ նոյն ակնկալութիւնը ունին մեզմէ:

Բանանք մեր սրտին դռները, որպէսզի մեր մեծ մեռելները այցի դան մեզի, հաղորդուինք իրենց կտակով եւ ընենք միայն ինչ որ իրենք պիտի ուզէին ընել, եթէ ազատած ըլլային Թրքական եաթաղանէն ու դժոխքէն:

Այսօր, միասին, մեր հոդիի աչքերով տեսնել փորձենք մեր հայրենի աչխարհը, Ծոփաց աչխարհը, իր երբեմնի փառքին մէջ:

Կրկնենք մեծ Հայրապետին՝ Ներսէս Շնորհալիին հետ իր Ծովքի դղեակէն. «Սէր անուն Յիսուս, սիրով քո ճմլեա, սիրան իմ քարեղէն»:

Ասինք Թլկատինցիի մօրը աղօթքով, ողեւորուի՛նք Սիամանթոյի հայրենա – չունչ կանչով ու Զարդարեանի Գամփռին պէս, վրէժ կանչենք փրոֆ. Լիւլէճեանի հետ Տերսիմի բարձունքէն ու մեր ականջներուն Թող հասնին մեր աչխարհի վերջին պատարագի վերջին զանգակներուն լացակումած ղողանջները:

Այսօր Թող մեզի հասնի մեր մամիկնեմտան է, որ նուագում եմ ժամերով. բարեբախտաբար հիւրանոցի դաչնամուրը դրեթէ միչտ ազատ է լինում: Մի քանի այսպիսի նամակ պէտք է դրէի քեզ, իմ սիրելի, սիրելի՛ Զաւէն... Դու... պարզապէս ընկեր ես ինձ համար, հասկանո՞ւմ ես... Աւելին չեմ ասի: Աւելին չեմ կարող ասել, ուժ չունեմ դրանից աւելին ասելու համար: Դու հասկացիր, բայց նաեւ իմացիր, որ ես սիրում եմ քե՛զ, օ՛հ, ինչպէ՛ս եմ սիրում... Բայց այսպիսի խոստովանութիւնը յանցանք չէ՞ ինձ համար: Աստուած իմ, որքա՜ն դժբախտ եմ...: Բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ... Զարմանում եմ, չեմ հասկանում, աւելի ճիշդ՝ հասկանում եմ, բայց... բայց մի՞թէ իրօք այդպիսին է իրականութիւնը... Ո՛չ, յամենայն դէպս ինչ որ մի բան անհասկանալի է մնում: Ի՞նչ: Զգիտեմ: Ինձ Թւում է՝ ես այնքա՜ն փոխուել եմ քեզ ճանաչելուց յետոյ: Բայց դուցէ դու նորից, ինչպէս այն օրը (յիչո՞ւմ ես), նորից կ'ասես կատակով. «Ցամէ – նայն դէպս, դուք մխ Բրուտոր էք...»: Ինչպիսի՛ դառն կատակ է դա, Զաւէն: Բայց. մի՞թէ կատակ է դա... Ներիր, այլեւս չեմ կարող չարունակել...»:

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար. 13)

ՔՈՒԷՅԹ
ԱՇԽԱՐՇԻ ԱՄԷՆԷՆ ՆԱԻԹԱՌԱՏ ԵՐԿԻՐԸ

—o—

Պարսից Ծոցին մէջ ծուարած անգլիական հոդատարութեան տակ պտնուող Քուէյթի կառավարիչը՝ չէյխ Ապտիլ – լահ Ա֊Սալէմ Ա֊Սապահ կրնայ նկատուիլ աչխարհի ամէնէն հարուստ մարդը: Կը կարծուի Թէ իրմէ անմիջապէս յետոյ կուգայ Սէուտական Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորը:

Դամասկոսի մէջ 63 ամեայ չէյխին հետ խօսակցութիւններ ունեցած ատեն, նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասր մէկ վայր – կեան իսկ չմոռցաւ Թէ իր խօսակիցը, միաժամանակ, աւելի քան 2·000·000·000 տոլարի հարստութեան տիրացած քարիւղի հսկայ մըն է:

Անվարան կարելի է ըսել Թէ չէյխ Ապտիլլահի չէյխութիւնը կը ծփայ քարիւղի վրայ: Տարեկան 260·000·000 տոլարի չահաբաժին կը ստանայ քարիւղի ընկերակցութենէ մը, որ կէս առ կէս անգլիական եւ ամերիկեան է:

Բայց, իբր հակապատկեր բազմաթիւ այլ չէյխերու, Ապտիլլահ բարեգործ մարդ մըն է: Քարիւղի իր անձնական չահաբաժինին մեծ մասը կը յատկացնէ իր 200·000 հպատակներուն ապրուստի մակարդակին բարելաւման: Ան իր անձնական ծախքերով չինել տուած է հիւանդանոցներ, դպրոցներ, ճամբաներ եւ բնակարաններ: Իր առաջադրութիւնն է կրթութիւնը պարտաւորիչ դարձնել իր բոլոր հպատակներուն:

Շէյխը համեստ մարդ մըն է: Ըստ իսլամական օրէնքնի, իրաւունք ունէր չորս կին առնելու: Բայց, կը Թուի չափազանց երջանիկ ըլլալ մէկ կինով: Ունի երկու զաւակներ: Կը բնակի համեստ արտաքինով տան մը մէջ եւ ունի միայն մէկ ինքնաչարժ, քատիլյաք մը:

Իր տոմարակալութիւնը չափազանց

բուն եւ պապիկներուն չարտասանուած աղօթքին մրմունջը: Այսօր մեր բոլոր եկեղեցիներուն փչրուած սրբատաչ քարերուն ողբերգութիւնը Թող կոթողանայ մեր յիչողութեան տաճարին մէջ:

Այսօր սրտիդ պրկումներովը զգա՛ հայրենի աչխարհը ու զարձիր բո՛ւնցք, զարձի՛ր երդում, զարձի՛ր մչտավառ լապտեր, անմար ու անմեռ պահելու յիչատակը նահատակներու եւ մեղի համար կորսուած Ծոփաց Աչխարհին:

Ի՞նչպէս չյիչենք բանաստեղծ Իսահակեանի երկտողը, իր վիչտովն ու կարօտովը.

Լուռ գիշերին մտիկս դիմաց
Շատ ստուերներ ժողվըւան.
Ընկերներս՝ մեռած, կորա՛ծ,
Հոգուս խորհով անցկացան:

ՅՈՎՀ. Տ�էՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Նորից մի պահ լռելուց յետոյ, Դիանմանտիսը չարունակեց ներքին տրտմութեան երանգով.

— Ամէն մի խորունկ զգացող մարդ մի տեսակ Պիզմալիոն է, որ իր հոդում, մեծ արուեստագէտի ներչնչումով ու դուրգուրանքով, ստեղծում է իր երազ – ների փղոսկրէ դեղեցկուհուն: Բայց մի – այն առասպելի մէջ է, որ աստուածուհու կամքը բաւական է այդ երազը կենդանի իրականութիւն դարձնելու: Կեանքում սիրտ աստուածուհին յաճախ ենթարկ – ւում է ուրիչ ուժերի կամքին: Ուժեր, որոնք բռնանում են մարդկային յարաբերութիւնների վրայ...

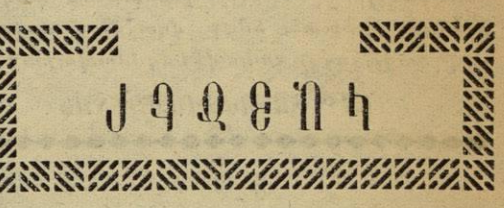
Ես ուզում էի հարցնել՝ «ի՞նչ ուժեր են դրանք», բայց մի ներքին ձայն աւելորդ դարձրեց այդ հարցը: Իմ մտքում անորոչ կերպով չարժուեցին այն մեծ հարցերը, որոնք մի ժամանակ այնպէ՛ս յուզում էին ինձ, բայց որոնք կարծես մոռացուել էին՝ երջանկութեան ծարաւի իմ պատանի հոդում: Եւ այդ հարցերը, բախտի բերմամբ, ինչ որ կենսական առընչութիւն էին ստանում իմ սեփական ճակատագրի հետ:

Դուբս գալով Դիամանտիսի մօտից՝ երկար թափառեցի փողոցներով, համարեա ոչինչ չնկատելով չուրջս, ինքս իմ մէջ ամփոփուած՝ ես ամբողջ աչխարհի հետ էի, ամբողջ տիեզերքի հետ, ոչ մի յստակ բանի մասին չէի մտածում. իմ ուղեղում իրար էին յաջորդում անկապ պատկերներ իմ սեփական քսանմէկամեայ կեանքից, դարերի մարդկային կեանքից, պատկերներ որոնք երաժչտական տարօրինակ ձայների էին վերածւում, կարծես մի ընդհանուր իմաստ ստանալով, կարծես բացելով հէնց կեանքի իմաստը, եւ պատկերից պատկեր անցնում էր քաղցրօրէն տանջող մի մեղեդի, որ էֆրոյի հայեացքը, էֆրոյի ժպիտը, էֆրոյի ամբողջ հարազատ, յաւիտենական էութիւնն ունէր իր մէջ... Ցանկարծ կանգ առայ անակնկալ մի նախազգացումով. հայեացքս բարձրացրի դետնից եւ իմ դիմաց տեսայ միստր Բրուստրի տունը՝ փակ լուսամուտներով, փակ դռնով, արեւի վերջին ճառագայթների դունատ ժպիտով: Երկար նայեցի այդ տան, կարծես առաջին կամ վերջին անդամ էի տեսնում...

6·

Վերջապէս եկաւ նամակը, բայց ուշ, չատ ուշ, Օգոստոսին: Ձեռքումս անհաւատալի էր Թւում սովորական կնքուած ծրարը: Առաջին պահ կարծես տարակուսանքով զննում էի հասցէն, զրոչմա – Թուղթը, կնիքը. ամէն ինչ այնքան չոչափելի էր, սովորական: Ցետոյ տեն – դաղին մղումով պատռեցի ծրարի ծայրը. Թղթի բարակ երիզը չկարողացայ դցել մի կողմ, այլ դրի դրպանս:

« Ներիր, — գրում էր էֆրօն, — նեբբը, որ այսքան ուշ եմ դրում քեզ: Բայց կարող էր պատահել, որ բոլորովին չդրէի... Ես ամբողջ հոդով քեզ հետ եմ եղել ամէն օր, ամէն ժամ: Բանի՛ անդամ գրել եմ քեզ, բայց չեմ կարողացել ուղարկել նամակը, որովհետեւ... Ես չէի ուզում քեզ խռովել, իմ սիրելի Զաւէն, բայց այսօր յանկարծ սարսափով մտածեցի Թէ ինչե՛ր կարող էին անցնել քո մտքով, եւ ահա իմ նամակը: Թէկուզ խռովեմ քեզ, բայց դու՛ չկասկածես իմ սիրոյ մասին... Այն ինչից վախենում էի, կատարուեց մեր այստեղ գալու առաջին իսկ օրը: Եւ ես ամէն օր կարծես Թոյն եմ խմում: Նոյնիսկ այստեղի հոյակապ բնութիւնը, հիւրանոցի սքանչելի պայմանները ոչինչ են Թւում աչքիս: Միակ մխիթարութիւնս Ֆրանկի սոնատան է, որ նուագում եմ ժամերով. բարեբախտաբար հիւրանոցի դաչնամուրը դրեթէ միչտ ազատ է լինում: Մի քանի այսպիսի նամակ պէտք է դրէի քեզ, իմ սիրելի, սիրելի՛ Զաւէն... Դու... պարզապէս ընկեր ես ինձ համար, հասկանո՞ւմ ես... Աւելին չեմ ասի: Աւելին չեմ կարող ասել, ուժ չունեմ դրանից աւելին ասելու համար: Դու հասկացիր, բայց նաեւ իմացիր, որ ես սիրում եմ քե՛զ, օ՛հ, ինչպէ՛ս եմ սիրում... Բայց այսպիսի խոստովանութիւնը յանցանք չէ՞ ինձ համար: Աստուած իմ, որքա՜ն դժբախտ եմ...: Բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ... Զարմանում եմ, չեմ հասկանում, աւելի ճիշդ՝ հասկանում եմ, բայց... բայց մի՞թէ իրօք այդպիսին է իրականութիւնը... Ո՛չ, յամենայն դէպս ինչ որ մի բան անհասկանալի է մնում: Ի՞նչ: Զգիտեմ: Ինձ Թւում է՝ ես այնքա՜ն փոխուել եմ քեզ ճանաչելուց յետոյ: Բայց դուցէ դու նորից, ինչպէս այն օրը (յիչո՞ւմ ես), նորից կ'ասես կատակով. «Ցամէ – նայն դէպս, դուք մխ Բրուտոր էք...»: Ինչպիսի՛ դառն կատակ է դա, Զաւէն: Բայց. մի՞թէ կատակ է դա... Ներիր, այլեւս չեմ կարող չարունակել...»:

Ա. ՀԱՍԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ՍՈՒՏԱՍԸ

Վ.

ԹԱՆ ՍԱՂՈՒՆ ՊՐԱՍՏԱԿԸ

— Իսկ այն մեր երկո՞ւքը, որ մեռ – ած ենք ու ոչ ոքի չենք հետաքրքրում:

— Մենք մեր ժամանակը կ՚անցընենք մեր ուրախությունների մեջ, ինչպես որ միշտ ենք արել:

Թափա ալեհեր մեկնեցաւ: Ես այժմ ո– չ-ոքի չեմ հետաքրքրում, ասաց ինքնիրեն, ու ամենայն անձնուիրութեամբ սկսաւ ուրախանալ իր ուրախութեան վրայ:

Ինչպէս ամէն տարի, Հոկտեմբեր ամսուն ալ ան կ՚ունենայ գոնէ 200·000 ոսկի, որոնց մէկ երրորդը իրեն կը պատկանի: Այս անգամ ալ ան պիտի ունենայ իր ձեռքը մէջ ամբողջ գումարը եւ ինքն է որ պիտի որոշէ թէ ինչպէս պիտի բաշխուի այդ գումարը:

Ինչպէս ամէն տարի, Հոկտեմբեր ամսուն ալ Հոգեբոյժ Ֆրանսիս Ֆրանսիսեան պիտի

երկրի մը վերածելով այս փոքրիկ Հանրապետութիւնը: Այսուհանդերձ ընդդիմադիրները միշտ ղէմ կը մնան Արտաքին նախարարին: Ըմբոստները պայրոյթով լսած են, թէ Շարլ Մալիք, հաւանաբար, ՄԱԿի ընդհանուր ժողովի նախագահ ընտրուի եւ ամէն գնով կ'աշխատին ձախողութեան մատնել անոր թեկնածութիւնը:

Նախագահ Շամուն ջերմ պաշտպանն է Մալիքի:

Արտաքին նախարարը մեկնեցաւ Նիւ Եորք, բայց կը վախցուի որ ըմբոստները նոր յարձակումի անցնին Լիբանանի մէջ:

Քոնպա կը գրէ թէ զինամարտ մը տեղի ունեցած է Պուրճ-Համուտի մէջ (Պէյրութի հայկական թաղամասը): Ազգակցական Ժողովրդական կուսակցութեան (Ղոմմ) անդամները բախում ունեցած են ճախակողմեաններու հետ. այս վերջիններուն կողմէ մէկ հոգի սպաննուած է. բազմաթիւ վիրաւորներ կան՝ երկու ճակատներէն ալ: Բանակը միջամտած է եւ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարած է: Թերթը Հայերու մասին չի խօսիր:

ԻՍՐԱՑԷԼ ՄՏԱՀՈԳ

Արաբական երկիրներու ներկայ կացութեան մէջ, Իսրայէլ մատնուած է լուրջ մտահոգութեան: Լոնտոնի մէջ Տիկին Կոլտա Մէյր յայտարարեց.— Եթէ Ցորդանանն ալ միանայ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան՝ Իսրայէլի ապահովութիւնը կը վտանգուի:

Իսրայէլի Արտաքին նախարարը Անգլիոյ մէջ ներկայիս կ'աշխատի որ իր երկրին սահմանները միջազգային պաշտպանութեան տակ առնուին.— Եթէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնն ու Իրաքը Ցորդանանը դրաւեն՝ Իսրայէլ պիտի ստիպուի հարկ եղած միջոցներուն դիմել՝ իր սահմաններուն պաշտպանութեան համար:

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ Միջին Արեւելքի մասին պատրաստած ծրագիրը Իսրայէլեան չրջանակները չափազանց մտահոգած է:

Ինչպէս ծանօթ է, Համըրշոլտ իր ծրագրին մէջ Իսրայէլով չէր զբաղած:

Հռոմ.— Իլ Թէմփօ Թերթին համաձայն, Տիկին Կոլտա Մէյր քաջալերած է Վարչապետ Ֆանֆանին, որ Նախագահ Նասրը հրաւիրէ Իտալիա:

Պաշտօնական չրջանակները հերքեցին այս լուրը, բայց Իլ Թէմփօ կը ճշդէ, թէ հակառակ այդ հերքումին՝ բանակցութիւնները կը չարունակուին եւ ապահովաբար մօտ ատենէն Նասր այցելէ Իտալիա, Հռոմի կառավարութեան հետ քաղաքական, տնտեսական թէ մշակութային հարցերու չուրջ խորհրդակցելու եւ համաձայնութիւններ կնքելու համար:

Միջազգային չրջանակները մեծ արժէք կ'ընծայեն իտալեւարաբական այս բանակցութիւններուն: Հաւանական է որ Հռոմ եւ Գահիրէ դործակցութեան դաշինք ալ կնքեն: Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Իտալիոյ դեսպանը՝ Սարվաթ Օքաշա Գահիրէ մեկնեցաւ՝ Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան չուրջ խորհրդակցելու համար. հաւանական է՝ որ խօսի նաեւ իտալեւարաբական բանակցութիւններուն մասին:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԱՔՄԻԼԸՆ՝ ՅՈՒՍԱՀԱՐ

Անգլիոյ Վարչեւ Մաքմիլըն յուսախաբ եղած է Աթէնքի եւ Անդարայի մէջ իր ունեցած խօսակցութիւններէն: Համաձայնութիւն մը չէ կրցած գոյացնել Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ:

Լոնտոն վերադարձի իր ճամբուն վրայ, Մաքմիլըն հանդիպեցաւ Կիպրոս եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ կղզիին թուրք եւ յոյն պարագլուխներուն հետ:

Վարչապետը Աթէնքի եւ Անդարայի մէջ դէմ արտայայտուած է կղզիին բաժանման եւ հանրաքուէին: Մաքմիլըն կը պահանջէ որ երկու կողմերն ալ ենթարկուին Լոնտոնի ծրագրին, դէթ առայժմ կարգը վերահաստատելու համար:

Յոյները, Անգլիոյ Վարչապետին առաջարկներէն դժգոհ, պիտի դիմեն ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին՝ պահանջելով որ կիպրոսը կցուի Յունաստանի:

× Խրուչչեւ նոր նամակ մը ղրկեց Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլընի: 12 էջերէ բաղկացած այս նոր նամակը ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ: Խրուչչեւ գործածած է խորհրդային այն բառամթերքն ու բացատրութիւնները՝ որոնք հինցած են այլեւս: Թերթերը արձագանգ հանդիսանալով կրեմլինի տիրոջ նոր նամակին, մեծ կարեւորութիւն չեն ընծայեր անոր:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ· »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ (1907 – 1957)

(Ճամբորդական նօթեր, Ուսումնասիրութիւններ, Գրական էջեր, Տոմսեր եւ խմբագրականներ, Անտիպ յուշեր՝ ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ)

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

704 էջ Տպարան « Ցառաջ » Գին՝ 2·000 Ֆրանք

Թղթատարի ծախքով 2200 ֆր·: Դիմել՝ ՑԱՌԱՋԻՆ:

ԼՈՒՐՏԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ Կաթողիկէ Ս· Խաչ եկեղեցիէն կ'ինանք թէ Լուրտի այս տարուան ազգ· ուխտագնացութիւնը բացառիկ յաջողութիւն գտած է: Մասնակցած են հարիւրաւոր հայ ուխտաւորներ զանազան երկիրներէ՝ Ցունաստան, Պարսկաստան, Իտալիա, եւայլն:

Այս առթիւ ուխտագնացութեան նուիրուած ձայնասփռում մը տեղի պիտի ունենայ Ռատիօ Լիւքսէնպուրգէն հինգշաբթի ժամը 16·45ին (երկար ալիք 1293 մեթր):

Մոնթէ-Գալոյէն երեքշաբթի Օգոստ· 19 ժամը 16ին:

ԱՆԹԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ

Հինգշաբթի ժամը 18ին, Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութիւնը պիտի արձարձէ Անթանօթ Զինուորին Բոցը: Հաւաքուիլ Էթուալի Ցաղթական Կամարին տակը:

ՎՐԻՊԱԿ.— Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին եղած նուէրներու կարգին Պ· Բիւզանդ Քէօսկեան նուիրած է 2000 Ֆր· (երկու հազար): Հրատարակուած էր 200:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ Պ· Աւետիս Տիւմչճեանէ 5·000 Ֆր· իր զաւկին Պ· Ստեփան Տիւմչճեանի նշանախօսութեան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քալորէալի:

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան: 1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Րենսի: հեռաձայն Լը-Րենսի 172:

Հաղորդակց.— Էկլիզ որ Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Յանասորի արչաւանքին 61րդ տարեդարձին առթիւ:

Այս կիրակի Սէն Լուի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Ակնունի ենթակոմիտէին:

Հայկազ Զուգուրեանի օգաստն պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ՝ Օր· Թոմասեան (Մարսէյլի ռատիոյէն):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՄԱՏԱՂ

Նիս.— Նիսի եւ չրջանի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօն· Ընկերակց· Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ կիրակի 17 Օգոստ· Ս· Աստուածածնի վերափոխման տօնին առթիւ Տէր Ատոմ քհնյ· պիտի պատարագէ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ ազգային բարերարներ՝ հանգուցեալ Զամբէրքէնի, որ կառուցանել տուած է Նիսի Ս· Աստուածածին մատուռը 1928ին,

Գալուստ եւ Նուարդ Կիւլպէնկեաններու որոնք կառուցանել տուին մատրան կից երիցատան չէնքը: Նոյնպէս ամէն անոնց որոնք բարերար հանդիսացած են եկեղեցւոյն:

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ մատաղ եւ խաղողօրհնութիւն:

Կը հրաւիրուին հանդուցեալ բարերարներուն յիշատակը յարգողները եւ բոլոր հաւատացեալները:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Լիոնի Ազգ· Միութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնի եւ չրջաններու բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու այս կիրակի Ս· Աստուածածնայ տօնին առթիւ կատարուելիք հանդիսաւոր Ս· պատարագի, տեղւոյն Ս· Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ:

Նոյնպէս տեղի պիտի ունենայ խաղողօրհնէնք եւ մատաղի բաչխումը:

Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց ժամը 8ին: Ս· պատարագ ժամը 10ին:

Մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւն 11ին:

Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղի նուիրատուութեան մասնակցիլ, թող հաճին արձանագրուիլ եկեղեցւոյն դրասեղակը:

Ուշադրութիւն այս ուրբաք

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՔՍ ԼԷ ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Էքս լէ Պէնի դաչտահանդէսը պիտի կատարուի Օգոստ· 15ին Ուրբաթ առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուան եօթուկէս: Երթեւեկի համար օթոքարներ ապահովուած են՝ իւրաքանչիւր կէս ժամը անդամ, Թերմալի բաղնիքին դիմացի փարկին քով· իջնել թէլէֆէրիքի մեկնակէտը, ուր կը գտնուի դաչտը: Գեղեցիկ մարզապետնին վրայ պաղ ջուր, ըմպելիները, հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ վիճակահանութիւն: Ժամը 10ին կը սկսի Ս· պատարագ մատուցմամբ Օշին Վրդ· Նիկոլեանի:

Կը խնդրուի չրջականերու Հայութենէն քաջալերել այս գովելի հաւաքոյթը, որուն հասոյթով պիտի հրատարակուի Փարիզի Կրթ· Մարմնոյ ծրագրած մեթոտիք գրքոյկը, ցրուելու համար ձրիօրէն:

imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՒՏՈՍ 17

ԲՈԼՈՐԴ ԴԷՊԻ PALADRU (isère)

Հ·Յ·Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՑՐԸ

Բանակումի վարչութեան կազմակերպած

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Բոլոր Մասնաճիւղերուն

Ժամը 10էն մինչեւ իրիկուն, հանդէսը կէսօրէ ետք:

Կը նախագահէ
ԸՆԿ· ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Բարի գալուստի խօսք՝ Կեդր· Վարչութեան կողմէ:
Կը խօսի՝
ԸՆԿ· ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Հանդէսը կը ղեկավարեն ընկերներ
ԺԻՐԱՑՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ եւ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓԻՐԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին·— Մենախօսութիւն, կենդանի պատկեր, խառեակ:

Կը մասնակցին
Շահէ Պէնկեան, Մարտիրոսեան Հոյրեր, Աշխէն Քխեան, Մարի-Ռոզ Սոփեան, Մկրտիչ Պօղոսեան, Վիգէն Թորոսեան, Ժան Գալուստեան:

Հայկ· խնջոյք ցերեկին՝ մատչելի դիներով: Շիշ ճեպապ:

Կեդրոնական Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն օթոքարներ պիտի մեկնին:

Անհատ այցելուներու համար հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Քառ Ռիհու՝ Լիոնէն եւ Կրընոպլէն առնել եւ իջնել Փալատրիւ (Լա Փիլ):

ԺԱՄԵՐ· — Լիոնէն՝ 7,15, 11,40: Կրընոպլէն՝ 7,45, 10,50, 14,30:

ԾԱԽՈՒ Է

Ռընօ կառք մը 4 ձի (ճաքր շրվօ) չատ լաւ վիճակի մէջ 10·000 քիլոմեթր: Մատչելի գին: Դիմել՝ Թաճիրեան, 6 պիս, Պուլվար Ռոտէն, Իսի կամ հեռաձայնել՝
MIC. 32-99

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի Մասնաճիւղին, հովանաւորութեամբ Միութեան Կեդր· Վարչութեան:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, «Նաճարեան» օդաստն ազարակը:

Հանդիսավայր երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել 26 թիւը եւ իջնել նախկին Օքթրուա Լա Պասթիա:

Ղեկավարութեամբ դերասան Թրազօլի, մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկ· Մալվինէ Թիւրապեանի եւ այլ ուժերու, պիտի բեմադրուի ծանօթ օփերէթ ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ռատիօ Ալֆազ իր տիսքերով եւ ճայնասիւռով հանդէսին փայլը պիտի աւելցնէ: Ճոխ պիւֆէ եւ շիշ ճեպապ մատչելի գիներով: Ցաւելեալ աթոռներ եւ սեղաններ ապահովուած են բոլորին համար: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 18րդ պատգամ· ժողովը պիտի դումարուի 16 եւ 17 Օգոստոս, Մարսէյլի արուարձաններէն Սէնթ Անթուանի մէջ: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Առաջին նիստը կը բացուի չաբաթ առաւօտ ժամը 9ին: Մուտքը ազատ է բոլոր հայրենակիցներուն:

Ժողովավայրն է Պառ տիւ Վիատիւֆ (Մարտիկեան), Վալոն տէ Թիւվ, Սէնթ Անթուան: Հոն երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել 26 թիւ (գծուած) թրոլէյն եւ իջնել վերջնաւորութեան:

«ԱԱՏՈՒԱԾԱԾԻՆ»Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի կրօն· Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել հասարակութեան թէ, ուրբաթ 15 Օգոստ· առաւօտ ժամը 8,30ին, Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս· պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյն Ս· Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ: Տեղի պիտի ունենայ նաեւ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաչխում:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
14
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
14 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8268 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4069

"ԵՐԲ Կ'ԱՆՁՐԵՒԷ"...

Սթալինի օրերէն, Խ. Միութեան գլխաւոր մտասեւեռումներէն մէկը եղաւ պահակտել Արեւմտեան Ճակատը: Եթէ ոչ այս կամ այն պետութիւնը իր կողմը առնելու, զէթ այդ Ճակատը կազմող պետութեանց ամբողջութիւնը տկարացնելու նպատակով: Չյաջողեցաւ ան իր այդ յամառ ճիգին մէջ: Արդիւնք մը չտուին այդ ուղղութեամբ իր լարած մեքենայութիւնները: Արեւմտեան Ճակատը կազմող պետութիւնները ունեցան անչուշտ իրենց տարակարծութիւնները, իրենց վէճերն ու իւրայատուկ տեսակէտները զանազան հարցերու շուրջ, բայց ոչ մէկ ժամանակ, վէճերն ու անհամակարծութիւնները տկարացուցին այդ Ճակատին կառուցուածքը կամ խախտեցին անոր հետապնդած հիմնական նպատակը, — ինքնապաշտպանութիւն խորհրդային թափանցումներու կամ յարձակումներու դէմ, քաղաքական եւ ի հարկին զինուորական բոլոր միջոցներով:

Խ. Միութիւնը, իր ծաւալապաշտ ձգտումներով եւ անոնց աստիճանական իրականացման համար առած քայլերով, մինչեւ այսօր ալ կը հանդիսանայ գերադոյն վտանգը ազատ աշխարհին համար: Այնքան առեն որ կայ այդ վտանգը, բոլշեւիկեան բռնատիրութիւնը իր դէմը պիտի գտնէ ամբողջ ազատասէր մարդկութիւնը: Ռուսերը կա՛մ պիտի սանձեն իրենց համայնակուլ ախորժակները եւ պիտի թօթափեն ամէն պատրանք նոր որսեր բղկտելու ըղձանքով, եւ կա՛մ, բոլոր պարագաներու տակ, իրենց դէմը պիտի դնեն Արեւմուտքի ամուր Ճակատը: Մինչեւ անդամ Մերձ. Արեւելքի այն երկիրները, որոնք, պարագաներու բեր - մամբ կը դառնան այսօր իր չուրջը եւ որոնք, սակայն, պիտի չուզէին երբեւիցէ իր սորուկը կամ արբանեակը դառնալ:

Ողջունելով Իրաքի յեղափոխութիւնը, Խրուշչեւ, երկու չաբաթ առաջ, Մոսկուայի լեհական դեսպանատան մէկ ընդունելութեան ընթացքին յայտարարած էր.— «Արաբները մարքսիստներ չեն, բայց մենք կ'ողջունենք զանոնք: Ազգային ազատագրումը առաջին քայլն է»: Բայց Խրուշչեւ, վստահօրէն, նոյն այդ Արաբները պիտի գտնէ իր դէմը, երբ «երկրորդ քայլին» ժամանակը հասած նկատէ եւ անցնի գործի:

Տասնամեակներ անցան եւ խորհրդային վարիչները տակաւին չհասկնալ կը ձեւացնեն, թէ ազատ մտածելու եւ անկաչ կանգ գործելու վարժուած մարդիկ չեն կրնար հանդուրժել իրենց վրայ իշած թաթերու ծանրութեան: Չհասկնալ կը ձեւացնեն, թէ բոլշեւիկեան վարչաձեւը աւելի է աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը, մինչեւ անդամ այն երկիրներու մէջ, որոնք Խ. Միութիւնը կը կազմեն կամ տարկացուած են անոր կողմէ: Արեւելեան Եւրոպան եւ Կեդրոնականին կարեւոր մէկ չորրանը, մինչեւ Պերլինի սիրտը, նուէր տրուեցան Սթալինին, Ռուզվելթի անհամման բարեմտութեան հետեւանքով: Խորհրդային վարիչները, եթէ քիչ մը իրատեսութիւն ունենային, պիտի գիտնային, որ Խ. Միութեան նոր նուէրներ տալու տրամադիր Ռուզվելթներ չկան այլեւս ազատ աշխարհի մէջ: Իսկ նման նուէրներ բռնի կորզելու ամէն նախաձեռնութիւն, վճռապէս պիտի փչրուի արեւմտեան միաձոյլ ապառաժին վրայ:

Երբ Յուլիսի 27ին Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը Ճ. Ֆ. Տըլլըս Պոն այցելեց քանի մը ժամով, Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ք. Ատենաուերին հետ Մերձ. Արեւելքի չուրջ տեսակցութիւն մը ունենալու համար, Ատենաուերը, դիւանագիտական «փրոթոքոլ»ի պարտադրանքը անտեսելով, անձամբ դիմաւորեց ամերիկացի նախարարը օդակայանին մէջ: Օդը անձրեւոտ էր: Ատենաուերը, իր հովանոցին տակ առնելով Տըլլըսը եւ ժպիտ մը խաղցնելով սովորաբար անժպիտ իր դէմքին վրայ, սրամտօրէն կ'ըսէ իր հիւրին.— «Կը տեսնէք թէ Միացեալ Նահանգները կ'առնեմ պաշտպանութեանս տակ»... — «Մեր բոլորին համար լաւ է այսպէս քով քովի կենալ, երբ կ'անձրեւէ»... կ'ըլլայ Տըլլըսի նոյնքան սրամիտ պատասխանը:

«Անձրեւոտ» է այս օրերուն եղանակը Մերձ. Արեւելքի մէջ: Վաղը «անձրեւ» եւ նոյնիսկ «կարկուտ» կրնայ տեղալ այլ աշխարհամասերու վրայ: Ուտելով-կուլ տալով իրենց ախորժակը սրցուցած Խրուշչեւները իրենց համար իսկ բարիք գործած պիտի ըլլային, եթէ վերջապէս ըմբռնէին Տըլլըսի այլաբանութեան իմաստը եւ դիտնային, թէ «անձրեւոտ» եղանակներուն միշտ կողք կողքի պիտի կենան ազատ աշխարհի մեծ ու փոքր բոլոր ղեկավարները:

Կ. Գ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԻՐԸ

ՄԱԿ-Ի ԺՈՂՈՎԷՆ 24 ԺԱՄ ԱՌԱՋ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՍԿՍԱՆ ՊԱՐՊԵԼ ԼԻԲԱՆԱՆԸ

ԱՁԳԸՆՀԱՒՈՒԼԸ ԱՆՁԱՄԲ ԿԸ ԲԱՆԱՑ ՄԱԿ-Ի ՆԻՍՏԸ

Ինչպէս ծանօթ է, չորեքշաբթի օր Նիւ Եորքի մէջ բացուեցաւ Մ.Ա.Կի արտակարգ ժողովը:

Ամերիկացիները վերջին վայրկեանին սպասեցին՝ երկու կարեւոր որոշումներ տալու համար. կարգ մը չրջանակներու համաձայն, այս ձեւով Միացեալ Նահանգները «հոգեբանական ազդեցութիւն» մը պիտի գործեն ժողովականներուն վրայ:

Արդարեւ, պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ.—

1) Նախագահ Այզընհաուըը անձամբ կը բանայ Մ.Ա.Կի արտակարգ ընդհանուր ժողովը եւ կը ներկայացնէ ամերիկեան տեսակէտը:

2) Լիբանանի ամերիկեան ուժերը կը սկսին հեռանալ: Առաջին ափթով 1500 «նաւազներ» ցամաքը ձգեցին:

Նախ՝ արտակարգ ժողովը:

Մասնագէտները կը նախատեսեն թէ պիտի տեւէ երկու չաբաթ: 81 պատուիրակութեանց 21ը կը ներկայացուին Արտաքին նախարարներու կողմէ: Նախագահ Այզընհաուըր ժողովին բացումը կատարեց, բայց կը կարծուի թէ կրմիքօ, որ խօսք պիտի առնէր չորեքշաբթի իրիկուն կամ հինգշաբթի առաւօտ, կոչ մը պիտի ընէ՝ համայնավար Չինաստանը Մ.Ա.Կի մէջ ընդունելու համար: Այս կոչը, եթէ ըլլայ, երկարատեւ վիճաբանութիւններու դուռ կրնայ բանալ:

Ոչ մէկ կասկած՝ թէ Խ. Միութիւնը պիտի դատապարտէ անգլեւամերիկեան ցամաքահանումը՝ Լիբանանի եւ Ցորդանանի մէջ: Բայց Արեւմուտքը պատրաստած է արդէն անոր պատասխանը.— Անգլեւամերիկեան բանակները բարեկարգ մարդ գացած են Միջին Արեւելք՝ Լիբանանի եւ Ցորդանանի օգնելու համար. խորհրդային բանակներն ալ Հունգարիա մտան՝ փեչտայի կառավարութեան հրաւէրով...:

Միջազգային չրջանակներուն մէջ կը խօսուի նաեւ Խրուշչեւի անակնկալ մէկ այցելութեան մասին՝ Նիւ Եորք:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՒԺԵՐՈՒ ՊԱՐՊՈՒՄԸ՝ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Պէյրութ մտած ամերիկեան առաջին զօրաբաժինը, մօտ 1800 հոգի, ցամաքը ձգեց: Այս որոշումը լաւ տպաւորութիւն գործեց գրեթէ բոլոր չրջանակներուն վրայ: Մանաւանդ Մ.Ա.Կի դէմքերը կը մտածեն թէ Միացեալ Նահանգներու նման մէկ որոշումը անհրաժեշտ էր՝ ընդդիմադիրները հանդարտեցնելու համար:

Ծովակալ Հոլովէյ պաշտօնական զեկոյց մը հրապարակեց՝ ուր կ'ըսուի թէ նկատելով որ այլեւս վտանգ չկայ Լիբանանի անկախութեան՝ «նաւազ»ները կը սկսին հեռանալ:

Ըմբոստներու պարագլուխ Սաէպ Սալամ, որ յայտնապէս գոհ է «գրաւման բանակներ»ու մեկնումէն, յայտարարեց.— Այն օրը՝ երբ Շեհապ պիտի ստանձնէ նախագահական պաշտօնը՝ կատարեալ խաղաղութիւն պիտի ըլլայ երկրին մէջ. մինչ այդ, պիտի հսկենք: Ծովակալ Հոլովէյի զեկոյցը, աւելցուց Սաէպ Սալամ, կը հաստատէ մեր ըսածը՝ թէ Լիբանանի անկախութիւնն ու ապահովութիւնը վտանգի մէջ չեն, արտաքին թէ ներքին ճակատներու վրայ:

Ամերիկեան առաջին զօրաբաժինին մեկնումէն ետք տակաւին 13.000 զինուորներ կը գտնուին Լիբանան: Ռազմական տեսակէտէն թէեւ մեծ նշանակութիւն մը չունի 1500–1800 գնահատուող զինուորներու մեկնումը, բայց հաւաստիք մըն է ան, իրրեւ նախաքայլ: Հիմակուհիմա ամբողջական պարպումի մը մասին խօսք չկայ: Ամերիկեան բոլոր ուժերը պիտի հեռանան Լիբանանէն, հետեւեալ պարագաներու մէջ.—

1) Եթէ Մ.Ա.Կը հարկ եղած միջոցները ձեռք առնէ՝ Լիբանանի անկախութեան եւ ապահովութեան համար:

2) Եթէ Պէյրութի կառավարութիւնը պահանջէ ամերիկեան ուժերու անմիջական մեկնումը:

3) Եթէ Միացեալ Նահանգները հանգին այն եզրակացութեան թէ կացութիւնը հարկ եղած չափով բարելաւուած է Լիբանանի մէջ եւ կարելի է այլեւս պարպել իրենց ուժերը:

Գալով պարպուած առաջին զօրաբաժինին, հաւանական է որ անոր զինուորները մնան Ցրդ նաւահօրմին ռազմանաւերուն վրայ, իրրեւ պահեստի ուժ, տագնապի մը պարագային զարձեալ ցամաք ելլելու համար:

Միւս կողմէ Պէյրութի մէջ տակաւին տեղած են եղիշէ Զարեցի «Ես իմ անոյշ Հայաստանիս» էջերուածին թարգմանու - թիւնը: Փոքրիկ պատմութիւններ, լու - րեր: Թարգմանած են նաեւ Լեւոն Բաշալեանի «Նոր զգեստ»ը:

Ծանօթութիւն մըն ալ.— Յուլիս ամսուան ընթացքին կայանը ընդունեցաւ 87 հոգի, Օգոստոսին՝ 91, ընդհանուր թիւ՝ 178, 83 աղջիկ, 95 մանչ:

Այս բոլորը մանուկներու «թերթ»ին մէջ, հարցնէք գուցէ: Բայց աւելին կայ: «Խմբագրական»ին մէջ չե՞ն եղած թէ «այս տարի աւելի խնամուած ու մեծ ծաւալով»կը հրատարակեն իրենց օրկանը...

Ամէն պարագայի մէջ, աւելի քան ոգեւորիչ է երեւոյթը, որ կը փաստէ իրենց ... Հայութիւնը: Առածի կարգ անցած է արդէն. «հոն՝ ուր տասը Հայ կայ, հայկական քանի մը թերթ պէտք է փնտռել»:

Այս հաստատումը ժխտական չէ միշտ: Երանի՛ թէ բոլոր մանուկներն ալ կարենային կարդալ իրենց հրատարակութեան հայերէն մասը:

Հայկական ոգի, հայկական շունչ գըլխաւոր ազդակներն են մեր գոյամարտին, բայց առանց հայերէն լեզուի՝ զգալապէս կը նուազի անոնց արժէքը:

Ցամենայն դէպս, այդքանն ալ բաւական է, երբ նկատի առնենք թէ իրենցմէ շատ աւելի մեծերը երբեմ չեն մտածած այսպիսի ձեռնարկ մը ընել:

Թերեւս, մանուկներէն խանդավառուած՝ Նոր Սերունդն ալ մտածէ նման հրատարակութեան մը մասին...:

ԱՐՄԵՆԱԿ.

Օրը Օրին

ՓՈՔՐԵՐՈՒՆ «ԴԱՍ»Ը... ՄԵԾԵՐՈՒՆ

Անխառն հաճոյքով ստացանք Ֆ. Կ. Խաչի Պելֆոնթէնի կայանին փոքրիկնե - րուն թերթը:

Թե՞րթ...

Անշուշտ ո՛չ այն իմաստով՝ որ կը հասկըննանք: Մանուկներու թերթն է ան, խմորատիպ եւ պատկերազարդ: Գունա - գեղ՝ ինչպէս իրենց հոգին: Ա. էջին վրայ՝ «երկու խօսք», «խմբագրութեան» կողմէ, յուր կը կարդանք.—*Անցեալ տարուան մեր թերթին գտած ընդունելութիւնը, մանաւանդ «Յառաջ»ի առաջին էջին վրայ լոյս տեսած գնահատական յօդուածը քաջալերութիւն մըն էր մեզի համար: Ան խթանեց մեզ, որ այս տարի աւելի խնամուած ու մեծ ծաւալով հրատարակենք Ֆր. «Կապոյտ Խաչ»ի Պէլֆոնթէնի կայանի մեր թերթը:*

Այնուհետեւ կը նկարագրեն իրենց արշաւը՝ դէպի Զուիցերիա, իրենց ճաշերը, սուրհանդակին ժամանումը, երաժշտական հաւաքոյթները, իրենց մասնակցութիւնը՝ փրանսական հանդէսի մը, եւլն.: Որպէսզի «թերթ»ը «կատարեալ» ըլլայ՝ չեն մոռցած նաեւ... մարզական բաժինը: Իւրաքանչիւր էջ պատկերազարդուած է՝ համաձայն «յօդուած»ին: Գրողները՝ կայանի փոքրիկները են:

Թերթին փրանսերէն բաժնին մէջ զետեղուած են եղիշէ Զարեցի «Ես իմ անոյշ Հայաստանիս» էջերուածին թարգմանութիւնը: Փոքրիկ պատմութիւններ, լուրեր: Թարգմանած են նաեւ Լեւոն Բաշալեանի «Նոր զգեստ»ը:

Ծանօթութիւն մըն ալ.— Յուլիս ամսուան ընթացքին կայանը ընդունեցաւ 87 հոգի, Օգոստոսին՝ 91, ընդհանուր թիւ՝ 178, 83 աղջիկ, 95 մանչ:

Այս բոլորը մանուկներու «թերթ»ին մէջ, հարցնէք գուցէ: Բայց աւելին կայ: «Խմբագրական»ին մէջ չե՞ն եղած թէ «այս տարի աւելի խնամուած ու մեծ ծաւալով»կը հրատարակեն իրենց օրկանը...

Ամէն պարագայի մէջ, աւելի քան ոգեւորիչ է երեւոյթը, որ կը փաստէ իրենց ... Հայութիւնը: Առածի կարգ անցած է արդէն. «հոն՝ ուր տասը Հայ կայ, հայկական քանի մը թերթ պէտք է փնտռել»:

Այս հաստատումը ժխտական չէ միշտ: Երանի՛ թէ բոլոր մանուկներն ալ կարենային կարդալ իրենց հրատարակութեան հայերէն մասը:

Հայկական ոգի, հայկական շունչ գըլխաւոր ազդակներն են մեր գոյամարտին, բայց առանց հայերէն լեզուի՝ զգալապէս կը նուազի անոնց արժէքը:

Ցամենայն դէպս, այդքանն ալ բաւական է, երբ նկատի առնենք թէ իրենցմէ շատ աւելի մեծերը երբեմ չեն մտածած այսպիսի ձեռնարկ մը ընել:

Թերեւս, մանուկներէն խանդավառուած՝ Նոր Սերունդն ալ մտածէ նման հրատարակութեան մը մասին...:

ԱՐՄԵՆԱԿ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէյն թագաւորի դէմ պատրաստուած մահափորձի մը եւ պետական հարուածի մը ձախողութեան մասին կը խօսուի Լոնտոնի մէջ, թէեւ պաշտօնական չրջանակները կը մերժեն հաստատել այս պարագան: Միւս կողմէ, պետութեան ապահովութեան դէմ սարքուած դաւադրութեան մը մէջ ձերբակալուած 27 անձեր մահուան դատապարտութեան Ամմանի Զինուորական Ատեանին կողմէ. դատապարտեալները զինեալ բախում մը ունենալէ ետք Արաբական Լէգէոնին հետ՝ ձերբակալուած էին: Զինուորական Ատեանը դատապարտեալներէն ութին մահապատիժը փոխեց 15 տարուան բանտարկութեան, նկատելով որ չատ երիտասարդ էին անոնք, (17–20 տարեկան): Երկու հոգի դատապարտութեան ցկեանս բանտարկութեան, երկու ուրիշներ՝ հինգ տարուան տաժանակիր աշխատանքի, իսկ երկու հոգի ազատ արձակուեցան: 13 դաւադիրներու մահապատիժը կը պահուի:

ԿԻՊՐՈՍԻ դէպքերուն մէջ, Ցամակուսթայի Հայոց եկեղեցին կրակի տրուած է Թուրքերու կողմէ. խուովարարները թալանած են նաեւ եկեղեցւոյ սըրբազան իրեղէնները:

ԻՐԱՔի նոր կառավարութիւնը որոշեց մասնակցիլ յառաջիկայ Նոյեմբերին Գահիրէի մէջ տեղի ունենալիք արաբական քարիւղի ժողովին: Եգիպտական չրջանակներուն համաձայն՝ ժողովին պիտի հրաւիրուին նաեւ Պարսկաստան եւ Վենեզուէլա:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄՈՒԹ ՄԵՔԵՆԱՆ ԿԸ ԳՈՐԾԷ...

Անոնք որ օրը օրին կը հետեւին Միջին Արեւելքի մէջ տեղի ունեցող խառնակ վիճակին ու դէպքերուն, այն եզրակա – ցութեան պիտի գան, թէ այդ դէպքերն ու խառնակ վիճակը ցոյց կուտան, որ Միջին Արեւելքի տիրապետութեան ձգտ – ող զաւադրութիւն գոյութիւն ունի ներկայիս:

Ճիշդ այնպէս, ինչպէս ժամանակին Պալքեան երկիրներու, Կովկասեան ժողո – վուրդներու եւ արեւելեան Եւրոպայի ղէնքի ուժով բռնադրաւուած երկիրնե – րուն մէջ, որոնք տասնեակ տարիներէ ի վեր կ'ապրին խորհրդային Ռուսիոյ ճն – շող ծանր թաթին տակ:

Ներկայ օրերուն տեղի ունեցող Միջին Արեւելքի, մասնաւորապէս արաբական աշխարհի մէջ թափուած եղբայրական ա – բիւնին եւ ծանր տագնապին հանդէպ, ազատ աշխարհը պէտք չէ որ դիտողի դերին մէջ մնայ, ինչպէս մնաց յիշեալ դժբախտ երկիրներու խորտակման եւ անկման ժամանակ:

Մոսկուայի մութ մեքենան կը չարու – նակէ գործել:

40 տարուան համայնավարութեան ճա – կատին վրայ կատարուած տխուր փորձը ցոյց տուաւ թէ բոլոր միջազգային վի – ճակի խնդիրներու ընթացքին, Մոսկուայի քաղաքական վարիչները զաւադրօրէն կը մտնեն միջազգային խորհրդաժողովներէն ներս եւ յառաջ կը քշեն իրենց առաջարկ – ները, աշխարհակալական եւ համայնա – վարական իրենց նպատակներուն հասնե – լու համար:

Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին մէջ, Խորհրդային Ռուսիոյ պատուիրակ Սոպոլեւ, քանի քա – նի անգամ յայտարարեց թէ «բոլոր ազ – գերը պէտք է որ հեռու մնան Միջին Ա – րեւելքի մէջ տեղի ունեցող դէպքերէն եւ չմիջամտեն այնտեղ տեղի ունեցող ներ – քին խնդիրներուն մէջ»: Սակայն նոյն ժամանակ Մոսկուայէն ուղարկուած ռուս «մասնագէտներ» եւ «փորձագէտներ» կը պատին Դամասկոսի փողոցներուն մէջ եւ սուրիական բանակը կը զինեն ռու – սական զէնքերով: Խորհրդային Ռուսիոյ ներկայ վարիչները ծուռումուռ ճանապարհ – ներով խռովութեան օճախներ կը ստեղ – ծեն Միջին Արեւելքի մէջ:

Արաբական թերթը «Ալ–Տեսթուր» խ – րատուհք ունի գրելու թէ «Լիբանանի քանդումի ծրագիրները պատրաստուած են Մոսկուայի մէջ»: Մոսկուայի պաշ – տօնական «Իզվեստիա» թերթը յոխոր – տանքով կը գրէ.« Լիբանանի ժողովուր – դին թշնամիները կը յուսան թէ պիտի կրնան միջազգային ոստիկանական ուժե – րով կասեցնել Լիբանանի ըմբոստներուն պայքարը, ուղղուած ղրամատիրութեան եւ աշխարհակալութեան դործունէութեան դէմ»: Միաժամանակ Մոսկուայի թաւս հեռագրական դործակալութիւնը քանի քանի անգամ յայտարարեց թէ «Խորհըր – դային Միութիւնը չի կրնար անտարբեր մնալ իր սահմաններուն մօտիկ չրջաննե – րուն մէջ տեղի ունեցող անցուդարձին հանդէպ»: Այդպէս յայտարարեց եւ Պ. Ն. Խրուչչեւ: Մոսկուա չի կրնար ան – տարբեր մնալ, որովհետեւ մեծ ու փոքր ազգերու եւ ժողովուրդներու ազատու – թեան եւ անկախութեան ձգտումը կը չա – հագործէ իր մութ նպատակներուն հա – մար, ըմբոստութեան, ապստամբութեան եւ անիշխանութեան մղելու համար, որ – պէսզի պղտոր ջուրերուն մէջ ձուկ որ – սայ: Մոսկուան չի կրնար անտարբեր մնալ, սակայն անտարբեր մնաց ազատ աշխարհը, երբ Ա. Ռուսիոյ հարիւր հա – զարաւոր զօրաբանակները, հազարաւոր հրասայլերով ու սաւառնակներով հերո – սական Հունդարիոյ մայրաքաղքին պո – ղոտաները ներկեցին տասնեակ հազա – րաւոր հունդար ազատատենչ տղամարդ – կանց եւ կանանց արիւնով:

Մոսկուայի քաղաքական նենդ վարիչ – ները չամախակի կը սպառնան ու կը յի – շեցնեն « կամաւորները » ուղարկել Միջին Արեւելք: Այսինքն կամաւորներու անունին տակ ռուսական զօրաբանակներ ուղար – կելու, որ ընդմիշտ մնան այնտեղ, ինչ – պէս մնացին մինչեւ այսօր՝ Կովկասի, Պալքեան երկիրներու, արեւելեան բռնա – դրաւուած երկիրներու եւ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, զերի եւ ստրկացած վի – ճակի մէջ պահելով այդ ժողովուրդները:

«Պէտք չէ միջամտել օտար երկիրներու ներքին գործերուն եւ բռնի ուժի պէտք չէ դիմել միջազգային վէճերը հարթելու համար»: Մոսկուայի վարիչները բռնի ուժի մասին կը խօսին, երբ քառասուն տարի բռնութեամբ եւ կոպիտ ուժի զո – րութեամբ ապրեցաւ ռուսական բոլշե – վիզմը, բռնի ուժով ու արիւնով իր ազ – դեցութիւնը տարածելով աշխարհի 8րդ հողամասին վրայ:

Վերջին անորակելի ոճիրը, որ գործ – ուեցաւ հունդար ազատական երբեմնի դաղափարական զեկավարներուն՝ Իմրէ Նաճիի եւ իր ընկերներուն հանդէպ, մա – հապատժի ենթարկելով զանոնք, կ'ապա – ցուցանէ որ եթէ Սթալին չկայ այսօր, նոյն բռնակալին ոգին ու չունչը կ'իշխէ Խորհրդային Ռուսիոյ մէջ: Հունդարական յեղափոխութեան զեկավարներու գնդա – կահարութեան լուրը ծանր տպաւորու – թիւն թողուց աշխարհի բոլոր ժողո – վուրդներուն վրայ, նոյնիսկ օտար եր – կիրներու, օտար համայնավարներուն վրայ: Այս դաժան սպանութիւնը եկաւ կրկին անգամ վկայելու ու հաստատելու թէ ոչինչ կայ փոխուած խորհրդային քա – ղաքական ճակատի վրայ: Զայրոյթ ու բողոք ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն Մոսկուայի նենդ վարիչներուն համար եւ ռուսական բոլշեւիզմի մութ մեքենան կը գործէ ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ:

Խորհրդային Ռուսիոյ յայտնի մառեչալ Ռոդենկօն ընկերակցութեամբ խորհրդա – յին պատուիրակութեան անդամներուն, պատուներ կը կատարէ Եգիպտոսի մէջ, դիտելով մասնաւորապէս Սուէզի ջրանց – քին օդանաւային խարխխները, Փոր Սա – յիտի չրջանները, եւայլն: Մառեչալը ա – մէն տեղ ճառ խօսելով, կը յիշեցնէ Խոր – հրդային Ռուսիոյ եւ արաբական երկիր – ներու բարեկամական կապերը, որոնք պիտի չարունակուին աւելի սերտ կեր – պով, միաժամանակ եգիպտացի զինուո – րականներուն ոսկեզօծ սուր նուիրելով: Դեռ չաթթներ առաջ կարդացինք Մոս – կուայի «Իզվեստիա» թերթին մէջ թէ երկու երկիրներու բարեկամական կապե – րուն համար յատկիկայ զարդացական տարեչրջանին պէտք է որ աւանդուի ռու – սերէն լեզուն՝ Եգիպտոսի երկրորդական վարժարաններուն մէջ, ինչպէս եւ արա – բերէն լեզուն, Խորհրդային Միութեան կրթական հիմնարկութիւններու մէջ:

Ի պատիւ Զեխոսլովաքիոյ նախագահին սարքուած հատաքոյթին ընթաց – քին՝ Մոսկուայի մէջ, Պ. Ն. Խրուչչեւ յաճախ կը յայտարարէր. «Արեւմտեան – ները իրենց քիթը պէտք չէ խոթեն արե – ւելեան խմբակցութեան գործերուն մէջ: Ա. Միութեան զեկավարները, որոնք հա – մայնավար են, չեն կրնար Արեւմտեան – ներու հետ նստիլ մէկ սեղանի չուրջ եւ վիճաբանիլ, որ կրնայ լուծարքի ենթար – կել ընկերվարութիւնը մեր երկիրներու մէջ: Անոնք չեն փափաքիր ազգերու հաշտ համակեցութիւնը. բան մը որ ընկերվա – րական աշխարհը կ'ուզէ»: Իսկ խորհրդա – յին Օդաչուներու Օրուան 25րդ տարե – դարձին առթիւ, մառեչալ Մոլինովսկի կոչ ըրաւ կարմիր բանակին. «Արթուն, կազմ ու պատրաստ ըլլանք Ա. Ռուսիոյ ընկերվարական հայրենիքին պաշտպա – նութեան համար»: Մոսկուայի երկու նը – շանաւոր վարիչները իրենց հառերուն մէջ ընկերվարութեան մասին կը խօսին, ղղոյշ են յիշեցնելու համայնավարութիւ – նը: Եւ սակայն ընկերվարական խօսքե – րուն տակ յառաջ կը տանին համայնավա – րական իրենց վաղեմի մութ գործերը:

Ֆառասուն տարուան իրենց տխուր եւ ահաւոր քաղաքականութեան մէջ, ոչինչ կայ ընկերվարական:

Երկիր մը, ուր փաստօրէն գոյութիւն չունի հանրային կարծիքը եւ տիրական դեր կը կատարէ բռնութիւնը, բանտը, աքսորը եւ գնդակահարութիւնը: Ուր գոյութիւն չունի ազատ խօսքը, ազատ մամուլը, ազատ արտայայտութիւնը եւ ազատ երթեւեկը: Ռուսական բոլշեւիզմը այնքան է հեռու ընկերվարութենէն, որ – քան աշխարհը հեռու Հրատէն:

Խորհրդային Ռուսիոյ համայնավարու – թիւնը գաղափարական ոչ մէկ կապ ունի ընկերվարական վեհ ու մեծ գաղափարա – կան հետ: Մի՛ արատաւորէք ըն – կերվարութիւնը: Ռուսական բոլշեւիզմը, որ արատը կը հանդիսանայ մարդկային պատմութեան, ոչ մէկ տեղ ունի ընկեր – վարական գաղափարական մեծ ընտանիքի մէջ:

Գ. ԲԱԼԱՍԵԱՆ

ՍՐՏԲԱՑ ԶՐՈՑՑ

Անհրաժեշտ վերապահութիւն. ես զրի եմ առնում իմ զրոյցն ընթերցողի հետ: Ինչպէս ամէն մահկանացու զրուցող, ես կարող եմ սխալուել իմ դատողութիւննե – րի մէջ, յայտնել վիճելի կամ անվիճելի մտքեր: Ես կը ցանկանայի, որ իմ սխալ – ներն ուղղէին զրչակից ընկերները, վի – ճելին վիճարկէին, իսկ անվիճելին հաս – տատէին:

Գալիս եւ գնում են զրական սերունդ – ները, մահանում են զրողները եւ թող – նում իրենց մեծ ու փոքր վաստակները: Գալիս են նորերը, անսպասելի անուններ, չսպասուած զրական անհատականութիւն – ներ: Այս բնական երեւոյթ է:

Զարենցի կորուստը չէր կարող չազդել մեր բանաստեղծութեան վրայ, որովհե – տեւ անհնարին էր պատկերացնել մեր բանաստեղծութիւնը առանց Զարենցի. չկար նրան համազօր մեծութիւնը, որ կարողանար փոխարինել նրան եւ կանդ – նէր զեկի մօտ, զեկի մօտ՝ ո՛չ ի հարկէ, վարչական իմաստով: Նորերը չատ էին նոր եւ չունէին Զարենցին փոխարինելու ուժ, կարողութիւն եւ պատմական հեղի – նակութիւն: Եւ ի՞նչ պատահեց. պատա – հեց այն, ինչ կարելի է սպասել. խախ – տուեցին չարենցեան որոշ նորմաներ: Մի կողմից գլուխ բարձրացրեց մերկ ագի – տացիան ճառն ու վէճը, միւս կողմից հետը խուժեց այսպէս կոչուած «սուսան – մբուլիզմը», ապաքաղաքական «բլրու – լիզմը»: Ժողովրդայնութեան պիտակի տակ ոմանք սկսեցին լացուկոծել, թխել գիլումներ եւ ջանգիլումներ: Այնուհե – տեւ բանաստեղծութեան դռներից մտան բանաստեղծութեան հետ ոչ մի կապ չու – նեցող մարդիկ եւ հաստատեցին իրենց տեղը՝ անարիւն, անարուեստ ոտանաւոր – ներով:

Չի կարելի եւ սխալ կը լինէր պնդել, որ այդ տարիների ընթացքում ոչինչ դր – րական չի ստեղծուել. ստեղծուել է եւ չատ բան է ստեղծուել: Երիտասարդ տա – ղանդաւորների մի չողչողուն հոյլ ամուր ոտներով տեղ է դրաւել Հելիկոնում, միջին սերունդի ներկայացուցիչներն էլ տուեցին մնայուն գործեր:

Հայաստանի դրողների երրորդ եւ չոր – րորդ համագումարների միջընթացում մեր բանաստեղծութիւնը առաջ է չարժ – ուել հսկայական քայլերով: Բանաստեղծ – ութիւնը մտաւ իր զարգացման նոր հու – նաշրջանի մէջ:

Ես ինքս ինձ համար ստեղծեցի մի պարզ կանոն. ամէն տարի մի քանի ամիս ապրել գիւղում, հեռու քաղաքի աղմուկից, հեռու գրական միջավայրից, հեռու ամէն տեսակ հրապարակային ելոյթներից: Ես ինձ համար ստեղծեցի մի պարզ կանոն. ամէն տարի մի քանի ամիս ապրել գիւղում, հեռու քաղաքի աղմուկից, հեռու գրական միջավայրից, հեռու ամէն տեսակ հրապարակային ելոյթներից: Ես ինձ համար ստեղծեցի մի պարզ կանոն. ամէն տարի մի քանի ամիս ապրել գիւղում, հեռու քաղաքի աղմուկից, հեռու գրական միջավայրից, հեռու ամէն տեսակ հրապարակային ելոյթներից:

նի մէջ եւ զրական արդիւնքներն արդէն ակնյայտ են: Այժմ հարկաւոր է պայքարել խոտանի դէմ, որ զժբախտաբար դեռ յամառում է իր դիրքերում: Հարկաւոր է վճարել մեր պարտքը ժողովուրդին, որ նայում է մեզ սիրով եւ հաւատով:

Ակնբախ է մի երեւոյթ եւս մեր բանաստեղծութեան մէջ. որքան բնութիւնից չռայլ կերպով օժտուած է բանաստեղծը, այնքան ժլատ է ստեղծագործում նա եւ ընդհակառակն, աւելի համեստ կարողութիւնների տէր բանաստեղծը կարող է ամէն տարի մի նոր գիրք հասցնել: Ոմանց մօտ բանաստեղծութիւնը վերածուել է արհեստի: Դժբախտաբար երկրորդ դասի բանաստեղծները աւելի յամառ են, աշխատունակ եւ «բեղնաւոր», քան առաջինները: Ոմանք էլ կամաւոր կերպով իջան Պառնասից եւ նուիրուեցին արձակագրութեան: Այստեղ մենք չահեկինք. պանուեց արձակագիր Ազաւնին: Բայց ահա լռեց այնպիսի բանաստեղծ ինչպիսին է Սուրէն Վահունին: Լռեց Արամ Արմանը: Մեր պարտքն է այդ ստեղծագործներին չքջապատել ուշադրութեամբ, ոչ կոչել նրանց եւ կենսակոչել: Ինչո՞ւ չեն գրում. չէ՞ որ այն, ինչ գրել են նրանք, կրում է իսկական բանաստեղծի կնիքը: Ի հարկէ աւելի դժուար է անտաղանդ բանաստեղծը լռեցնելը, քան տաղանդաւորին խօսեցնելը, բայց այդ ո՞ր օրուանից է, որ մենք վախեցել ենք դժուարութիւններից:

Անցեալ տարի Հայպետհրատը լոյս ընծայեց ռուսերէն «Սորվրդահայ գրականութեան Հաւաքածոյ», որտեղ ռուս ընթերցողին ներկայացուած են թուով 44 կենդանի բանաստեղծներ: Մեզ թուում է, որ այդ թիւը... անյարմար թիւ է: Մենք ռուս ընթերցողին ներկայացնելու համար 44 կենդանի բանաստեղծ չունենք: Այսպիսով մենք իջեցնում ենք մեր բանաստեղծութեան մակարդակը: Էլ չենք խօսում այն մասին, թէ ինչ կարծիք կարող է կազմել մեր բանաստեղծութեան մասին ռուս ընթերցողը: Աւելի լաւ է ունենալ թուով քիչ բանաստեղծներ եւ աւելի շատ լաւ գիրքեր, քան ընդհակառակն: Ճիշդ է, հայ ժողովուրդը բանաստեղծ ժողովուրդ է, բայց այդ չի նշանակում, որ ամէն բանաստեղծութիւն գրողին պէտք է ներկայացնել ռուս ժողովուրդին, որպէս ազգային հպարտութիւն:

Մեր խմբագիրները շատ են թերագնահատում իրենց դերը մեր գրականութեան ստեղծման գործում, — «այլի՛, թող դնայ տպուի, մարդ է, թող ապրի»: — Եւ այսպէս տպւում են գործեր զանազան «նկատառումներով»: Ո՞վ է տուժում այդ նկատառումներից, — մի կողմից՝ պետական միջոցները, իսկ միւս կողմից՝ բազմաչարչար եւ յիրաւի մարտիրոս ընթերցողը: Իսկ ընթերցողն այն ընտանի աղաւնին չէ, որ միշտ նստի գրողի տանիքին: Երբեմն նա վերածւում է կապոյտ թռչունի: Այդ կերպարանափոխութիւնը կատարւում է շատ հասարակ կերպով եւ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ԿԱՅԱՆԸ

—o—

Հայաստանի մայրաքաղաքին մօտենալու ատեն, երբ դեռ չերեւիր Երեւանը, ուշադիր դիտողը Նորքի բարձունքներուն վրայ կը տեսնէ երկու հարիւր մեթր բարձրութեամբ աշտարակ մը՝ Երեւանի հեռատեսիլի (Թելեվիզիոն) կայանը:

Երեւանի հեռատեսիլին ստեղծումը՝ հասարակութեան զեղարուեստական բազմակողմանի սպասարկման համար նոր հնարաւորութիւններ ու հեռանկարներ բացաւ: Արդարեւ այս սքիւտիոյին հաղորդումները կ'ընդունուին ոչ միայն Երեւանի մէջ, այլեւ՝ մօտ 100 քիլոմեթր շառաւիղով՝ Էջմիածնի, Արտաշատի, Աշտարակի, Ապարանի, Վեդիի եւ այլ վայրերու մէջ:

Երեւանի հեռատեսիլի կայանին մէջ կ'աշխատին 20է աւելի ռեժիսէօրներ, օփերաթէօրներ եւ խմբագիրներ, որոնք մեծ ոգեւորութեամբ կը պատրաստեն հեռատեսիլային հաղորդումներ:

Կայանը ունի յատուկ մարմիններ՝ գրական, թատերական, մանկա–պատանեկան, երաժշտական, քաղաքական եւ չարժանկարի հեռատեսութիւններու համար: 1958ի սկիզբը չարժանկարի համար նոր անձնակազմ մը ստեղծուեցաւ:

Գեղարուեստական վար ձեւերով՝ Երեւանի հեռատեսիլը հասարակութեան կը ներկայացնէ գրականութեան եւ արուեստի լաւագոյն ստեղծագործութիւնները, կը ծանօթացնէ ուրիշ երկիրներու ժողովուրդներու կեանքն ու կենցաղը:

Կիրակի օրերը, ցերեկին, յատուկ հաղորդումներ կը կատարուին մանուկներու համար: Բացի զեղարուեստական ժապաւէններէ՝ երախաներուն համար կը ցուցադրուին նաեւ պատանեկան թատրոններու բեմադրութիւնները, Ցովհ. Թումանեանի եւ Ղ. Աղայեանի հէքեաթներու ներկայացումները, ինչպէս նաեւ ժամանակակից հեղինակներու գործերը:

Հայաստան հարուստ է երաժշտական տաղանդներով՝ երգիչ, ջութակահար, դաշնակահար, թաւջութակահար: Հայ երաժշտական մշակոյթը ժողովրդական նայնելու համար մեծ աշխատանք կը կատարէ երաժշտական հաղորդումներու խմբագրութիւնը: Հեռատեսիլէն յաճախ հանդէս կուգան յայտնի երգիչ Նար Ցովհաննիսեան, ջութակահար Ցակոբ Վարդանեան, դաշնակահարուհի Արեւիկ Աւդալբէգեան, թաւջութակահար Գուրգէն Ազամեան եւ շատ ուրիշներ: Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն Կոմիտասի, Սպենդիարեանի, Թոմանոս Մելիքեանի եւ Արամ Խաչատուրեանի ստեղծագործութիւնները:

Երեւանի հեռատեսիլի կայանին մէջ աշխատողներուն համար իւրաքանչիւր հաղորդման զեղարուեստական նոր ձեւերու որոնումները պարտադիր են:

Լուրջ աշխատանքներ կը տարուին նաեւ մասնագիտական մարզին մէջ: Քանի մը տարի առաջ՝ Երեւանի հեռատեսիլի կայանը Թիֆլիսէն, Պաքուէն, Մոսկուայէն եւ այլ քաղաքներէն հաղորդումներ ընդունելու եւ փոխանցելու հնարաւորութիւնը պիտի ունենայ, փոխադարձաբար՝ իր յայտագիրները փոխանցելով այլ կեդրոններու:

ՆԱՄԱԿ ՎԱՆԷՆ

●

Սան Ֆրանսիսքօ բնակող երիտասարդ մը, Պ. Զօհրապ Գրիգորեան, այս տարուան Մայիսին գացած է Թուրքիա եւ այցելած Վան եւ Պիթլիս: Ճամբորդութեան նպատակն էր գոհացնել իր հանգուցեալ ծնողքին մէկ խնդրանքը, ծննդավայր Պիթլիսէն հող բերելու եւ ցանելու իրենց գերեզմանին վրայ:

Վանէն գրած է նամակ մը, իր բարեկամ Պ. Արմէն Պագիկեանին, որուն ամփոփումը կուտանք ստորեւ.

... Նամակս կը գրեմ ծաղկաւէտ Վանի մէկ պանդոկին մէջ:

Հեծանիւով անցայ Խոյէն (Իրան) Պայազիտ, ապա Վան: Ճամբան շատ հետաքրքրական էր: Նախիրներու կը հանդիպէի, երկար դմակով ուշխարներու: Հովիւի շուներ կը յարձակէին վրաս, բայց քարերով կը հալածէի:

Թիճատ հասնելուս, Վանայ կապոյտ ծովը աչքիս զարկաւ: Կ'ուզէի անմիջապէս Պիթլիս երթալ, սակայն, Վանայ չրջակայքի պեղեցկութիւնը տեսնելով, որոշեցի շաբաթ մը հոն մնալ: Շատ պեղեցիկ էր տեսարանը:

Հեծանիւով 4–5 օր պտըտեցայ. քանի մը անգամ կապոյտ եւ ադի ծովուն մէջ լողանք առի: Բերդին տակ հարաւային մասը աւերակ է, իսկ հիւսիսի կողմէն նոր չէնքեր շինուած են, մինչեւ արեւելք, 4 մղոն հեռաւորութեան վրայ: Քանի մը կառավարական նոր չէնքեր կան, երկու բաղնիք, երկու թատրոն, մէկը՝ բացօթեայ:

Խոյէն մինչեւ Վան ելեկտրականութիւն չտեսայ, սակայն այստեղ կայ: Եօթը–ութ ճաչարաններ կան, ոմանք՝ լաւ: Քաղաւորդէն մաս մը միայն Ամերիկացիներուն պէս հագուած է: Շատ քիչ կիներ կը տեսնուին փողոցը, անոնք ալ քօղով ծածկած են երեսնց երեսները: Երկու ձիաքարշ թաքսի տեսայ միայն ճիպ ինքնաշարժներ կան, տեղ–տեղ, պասեր կ'երթեւեկեն, բայց շատ են եղան սայլեր, էշեր, ձիեր:

Այնքան երկիրներ պտըտեցայ — Հոնոլուլու, Աւստրալիա, Հնդկաստան, Փաքիստան, Իրաք, Իրան — սակայն երբեք չտեսայ Վանի նման ծառ–ծաղիկով առատ չրջան մը: Լեռներէն կը հոսին պաղ ջուրեր, այդիներ՝ ամէն կողմ: Ծաղիկներու հոտէն մարդ կը գինովնայ:

Բերդին վրայ տեսայ հին չէնքեր, պարիսպներ: Ուտելիքը բաւական առատ է, պազարներու մէջ գիւղացիք ապրանք կը ծախեն: Օր մը տեսայ գինուորներ, ռոնք ֆութպոլ կը խաղային. ուզեցի լուսանկարել, բայց թոյլ չտուին:

Վերջապէս շատ գրելիքներ կան դեղեցիկ Վանէն, սակայն վերադարձիս մանրամասն կը պատմեմ:

ԶՕՀՐԱՊ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԴ.

ԹԻՈՍ ԱՂԲՕՐ ՍՐՃԱՏՈՒՆԸ

Նա սեփական համոզմունք եւ հաւատ չունի. նա մի տեսակ փաստաբան է, որ պաշտպանում է այն գործը, որի համար նրան վճարում են: Ազգային իդէալ, ազգային պատմութիւն, հայրենիք, ժողովրդի դժբախտ դրութիւն, — այդ բաները նրա համար չկան, եւ նրան չեն հետաքրքրում: Նա գիտէ միայն, որ պաս պահելը, տէրտէրին խոստովանուելը, պատկերներին երկրպագութիւն տալը՝ չի փրկի մարդու հոգին մեղքերից, եւ կը սկսէ դրանց՝ եւ այսպիսի եկեղեցական կանոնների դէմ վիճել: Անցիր ամբողջ Փոքր Ասիա, ամէն տեղ, ամէն փողոցներում կը հանդիպես այս տեսակ չաղակրատների: Ի հարկէ, աւելորդ կը լինէր խօսել նրանց ժողովարանների, դպրոցների եւ քարոզիչների մասին, որոնք իրանց բնաւորութեամբ, չատ չեն տարբերւում այդ դեհէկ, տգէտ, հարիւր ղուրուչնոց լոյս ծաւալողներից:

Սագօն լռութեամբ լսում էր. ինձ եւս հետաքրքրում էր դառնացած երիտասարդը, որ, ինչպէս երեւում էր, սաստիկ վշտացած էր ոչ այնքան օտարազգի քարոզիչներից, որքան նրանց ձեռքում դարձիք դարձած, կոյր, մոլեռանդ եւ դատարկամիտ հայ գործակատարներից:

— Ես կրօնի եւ ազգային եկեղեցու պաշտպան չեմ, — առաջ տարաւ երիտասարդը, — բայց զարձեալ կ'ասեմ, որ այդ մարդիկը աւելի վնասակար են, քան թէ Քուրդը կամ Տաճիկը: Քուրդը եւ Տաճիկը յափշտակում են Հայերից նրանց ձեռքի վաստակը, իսկ այդ կորուստը կարելի է աշխատանքով կրկին լրացնել: Բայց քարոզիչները, այդ հոգեւոր հարստահարիչները, Աւետարանի ճշմարտութեան անունով սպանում են ազգայնութիւնը, — դա անփոխարինելի է:

— Ի՞նչպէս, — հարցրեց Սագօն, լըցնելով իմ բաժակը գինիով, իսկ իր երկու խօսակիցների ֆինջանները օղիով:

— Այնպէս, — պատասխանեց երիտասարդը, վառելով իր կարճ ճանապարհորդական ծխաքարշը եւ թողնելով մուխի թեթեւ կոյտեր իր դողդոջուն շրթունքների միջից, որ դեռ նոր էին սեւանում նորաբոյս մազերով: — Օրինակի համար, վեր առնենք հէնց այն երկիրները, ուր մենք գործում էինք եւ որտեղից մեզ հալածեցին. այդ կողմերում Հայերը կորցրել են իրանց մայրենի լեզուն եւ խօսում են քրդերէն, կորցրել են իրանց ազգային այլ առանձնայատկութիւնները եւ ապրում են քրդական սովորութիւն – ներով, մի խօսքով, ոչնչով չեն տարբերւում Քրդերից: Մնում է մի յոդ միայն, որ նրանց կապում է ազգային ամբողջութեան հետ եւ նրանց յիշեցնում է, թէ իրանք Հայեր են, — այդ յոդը Հայաստանեայց եկեղեցին է: Իսկ եթէ եկեղեցիից եւս կտրուեցան, այլեւս ի՞նչ կապ կը մնայ նրանց եւ Հայութեան մէջ:

— Ոչինչ կապ չի մնայ, — պատասխանեց Սագօն այնպիսի մի եղանակով, որ կարծես, չտապում էր լսել երիտասարդի վերջին խօսքը:

— Ահա այդ վնասն են հասցնում բողոքական քարոզիչները, ահա դրանով են սպանում նրանք ազգայնութիւնը, — չարունակեց նա փոքր ինչ տաքացած կերպով, — Հային խլելով իր ազգային եկեղեցու զրկից, դարձնում են նրան բողոքական քուրդ, եւ աւելի ոչինչ:

— Դրանում ի՞նչ զարմանալի բան կայ, — հարցրեց Սագօն, զլուխը վեր բարձրացնելով եւ ուղիղ երիտասարդի երեսին նայելով: — Դուք մի բոպէ առաջ ասեցիք, թէ տեղային Հայերը կորցրել են իրանց մայրենի լեզուն, խօսում են քրդերէն, կորցրել են իրանց ազգային առանձնայատկութիւնները եւ ապրում են քրդական սովորութիւններով, — այլեւս ի՞նչ իրաւունքով դուք նրանց Հայեր էք կոչում: Նրա համա՞ր միայն, որ պատկանում են լուսաւորչական եկեղեցուն: Հէնց դրա մէջն է սխալը, որ ձեզ սխալ եզրակացութեան է հասցնում: Այն օրից, որ նրանք դադարեցին Հայերէն խօսելուց, դադարեցին եւ Հայ լինելուց: Նրանք դարձան լուսաւորչական Քրդեր: Շատ հասկանալի է, որ լուսաւորչական եկեղեցիից դուրս գալով եւ մտնելով բողոքական եկեղեցին, կը դառնան բողոքական Քրդեր, եւ եթէ բողոքական եկեղեցին նոյնպէս թողնեն եւ մտնեն, օրինակ, բուդդայական եկեղեցին, կը դառնան բուդդայական Քրդեր:

Երկու երիտասարդները զարմացած կերպով նայեցին միմեանց երեսին: Սագօն չարունակեց.

— Նոյն բանը պատահեց եւ Հարաւային Միջագետի՝ այսինքն Մերդինի, Մուսուլի եւ Բաղդատի կողմերի արաբախօս Հայերի հետ: Նրանք եւս կորցրել էին մայրենի լեզուն, ապրում էին արաբական սովորութիւններով, խօսում էին արաբերէն եւ իրանց Հայ էին համարում նրանով միայն, որ պատկանում էին լուսաւորչական եկեղեցուն: Երբ կաթոլիկութիւնը նրանց մէջ մտաւ, դադարեցին իրանց Հայ կոչել եւ դարձան կաթոլիկ Արաբներ:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

ՄԱԿի Յորդանանեան ներկայացուցիչ Թուքան հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն՝ բողոքելու համար Ամմանի կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ։ Թուքան անմիջապէս կանչուեցաւ Յորդանան, բայց կը կարծուի թէ պիտի նախընտրէ Նիւ Եորք մնալ։

ՊԱՆՏԱՏի ձայնասփիւռէն ըսւ. Ապտի, Իրաքի կառավարիչը, յայտարարեց «թէ աշխարհակալներու կարգ մը մանկլաւիկները սկսած են դաւադրութիւններ սարքել նոր կառավարութեան դէմ»։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հիւանդական երկրորդ սուզանաւ մը՝ «Սքէյթ» իր կարգին անցաւ հիւսիսային բեւեռին սառնակոյտերուն տակէն. «Սքէյթ» պիտի չարունակէ ուսումնասիրութիւններ կատարել բեւեռային չրջաններու մէջ։

ՓԱՐԻԶի մէջ կը յայտարարուի թէ ցօր. Տը Կոլ պիտի չպատասխանէ Խրուշչեւի վերջին նամակին. Մոսկուայի Ֆըրանսական դեսպան Տըժանի պարտականութիւն տրուած է խմացնել խորհրդային կառավարութեան՝ թէ Վաչինկթոնը անհրաժեշտ չէ դտած զրաւոր պատասխան մը տալ Խրուշչեւի, քանի որ ՄԱԿի մէջ Միջին Արեւելքի հարցը պիտի քննուի։

ԵԳԻՊՏՈՍի կրթական նախարարը արտօնեց որ 150 եգիպտացի ուսանողներ գիտական իրենց ուսումը չարունակեն Խ. Միութեան մէջ։ Ասոնց 120ը տոֆթորայի թէզեր պիտի պատրաստեն զիտական զանգան ճիւղերու մէջ, երեք տարուան ընթացքին, իսկ միւս 30ը նուազագոյն վեց տարի պիտի մնան։

ՀԱՒԷՊի Լիսէին չէնքը եւ հողը որոնք կը պատկանէին Հալէպի Աչխարհական Առաքելութեան ապասեփականացան նախագահական հրովարտակով։ Այս վերջինը կ'արտօնէ որ կրթական նախարարութիւնը այդ չէնքերը օգտագործէ արհեստագիտական կամ առեւտրական դպրոց մը հաստատելու համար։

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ կը չարունակէ քննել զօրավարին նախածրագիրը։ Երեքչաբթի օր որոշում տրուեցաւ անդրծովեան հողամասերու չուրջ եւ «դաչնակցութիւն» կամ «համադաչնակցութիւն» բառերուն տեղ որդեգրուեցաւ Հասարակապետութիւն։

«ԱՆՄԱՀ» ՄԸ՝ Ժորժ Լըքոնթ մչտական քարտուղար Ֆրանսական Ակադեմիային, առջի օր արկած մը ունեցաւ եւ բարձոսկրը կոտրեցաւ. 91 տարեկան է։

ԺՕԼԻՕ-ՔԻՒՐիի, ծանօթ գիտունը ենթարկուեցաւ ծանր գործողութեան մը։ Վիճակը լուրջ է։

ԻՏԱԼԱՑի բանաստեղծ, թատերագիր ու վիպասան Ինրիքօ Փիա մեռաւ սրտի տագնապէ մը, 77 տարեկանին։ Իր գործերուն մեծ մասը կրօնական դրոշմ ունի։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի տողաչարներու գործադուլը, որ սկսած էր Օգոստոս հինգին, վերջացաւ եւ թերթերը սկսան կանոնաւորապէս լոյս տեսնել։

ԿՐՈՄԻՒՕՑի ժամանումը Նիւ Եորք պատճառ դարձած է որ 70 միլիոն ֆրանք արժէք ունեցող գոհարեղէն գողցուի։ Արգարեւ 5րդ էվընիւի պահապան ոստիկաններուն բոլորն ալ օդակայան փոխադրուած են Խ. Միութեան Արտաքին նախարարին ժամանումին համար եւ այդ միջոցին իսկ կատարուեցաւ գողութիւնը. երբ «Թիֆընի էնտ Քըմփէնի» նչանաւոր գոհարավաճառը պաչտպանուած չէր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓՈՆ ՏՐ ՇԷՐԻՒԻ.— Հ.Յ.Դ. Դաչնակցութեան Անդրանիկ խումբին կողմէ չնորհակալութեամբ ստացանք 5.000 ֆրանք՝ Խանասորի հասոյթէն, ի նպաստ տեղւոյն Հայ Ազգ. Միութեան դպրոցին։

ՓՈՆ ՏՐ ՇԷՐԻՒԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

×

Այրի Տիկին Ազատուհի Մկրտիչեան եւ զաւակները՝ Զօնիկ, Վազգէն, Ժորժ, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Միհրան Մկրտիչեան եւ զաւակը՝ Գուրգէն, զգացուած իրենց հանդէպ յայտնաբերուած համակրանքէն, ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆի անսպասելի մահուան առթիւ, չնորհակալութիւն կը յայտնեն Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան եւ բոլոր անոնց որ ծաղկեպսակներով, նուիրատուութեամբ, հեռագրով, նամակներով եւ այցելութեամբ մասնակցեցան իրենց սուգին։

ԽԱՂՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, 17 Օգոստ., փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՀՈԳ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Բչ. օր 18 Օգոստ. Ս. պատարագ ի յիշատակ Մեռելոց։

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ, որուն բազմաձայն երգեցողութեամբ կը մասնակցի երգչախումբը, զոր կը ղեկավարէ Պ. Վ. Սարգսեան։ Տեղի կ'ունենայ խաղողօրհնէք։ Կը կատարուին Մեռելոցի հոգեհանգիստները, որոնք արձանագրուելու են կանխապէս։

× *Ողբ. Տիկ. Թագուհի Հեքիմեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցին չնորհակալութեամբ ստացած է 1000 ֆր. Պ. Պետրոս Նազարեանէ։*

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Սկսեր Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի, տօն Վերափոխման Ս. Աստուածածնայ առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ աւանդական խաղողօրհնէքի արարողութիւն տեղի պիտի ունենայ Ս. եկեղեցւոյս մէջ։ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին։ Ս. Պատարագ ժամը 10ին։ Քարոզ ժամը 11ին։ Խաղողօրհնէնք եւ ընդհանուր հոգեհանգիստ ժ. 11,30ին։ Երգեցողութիւնք պիտի կատարուին եկեղեցւոյս երկսեռ դպրաց դասու անդամներուն կողմէ։

×

«ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ»Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել հասարակութեան թէ, ուրբաթ 15 Օգոստ. առաւօտ ժամը 8,30ին, Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյն Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ։ Տեղի պիտի ունենայ նաեւ աւանդական խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաչխում։

×

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնի եւ չրջաններու բարեպաչտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ կատարուելիք հանդիսաւոր Ս. պատարագի, տեղւոյն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ։

Նոյնպէս տեղի պիտի ունենայ խաղողօրհնէնք եւ մատաղի բաչխումը։

Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց ժամը 8ին։ Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւն 11ին։

Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղի նուիրատուութեան մասնակցիլ, թող հաճին արձանագրուիլ եկեղեցւոյն դրասեղակը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Լիւսի Ջորտիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաչտօն պիտի կատարուի այս երկուչաբթի (18 Օգոստ.) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իր ամուսնոյն՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՋՈՐՏԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ եւ եղբօր՝

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԳԵԱՆի յիչատակին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիչատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լասիոթայէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մարգարեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Սուրէն Մխալեան իրենց չնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որ իրենց ներկայութեամբ եւ հեռագրով չնորհաւորեցին իրենց զաւակներուն ամուսնութիւնը։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արչաւանքին 61րդ տարեդարձին առթիւ։

Այս կիրակի Սէն Լուի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Ակնունի ենթահոմիէին։

Հայկազ Զուպուբեանի օդասուն պարտէզին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ՝ Օր. Թոմասեան (Մարսէյլի ռատիոյէն)։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈՒՆ. ԿԱՑԱՆԻՆ

Փափազեան ընտանիքը (Պրիւսէլ) իրենց եղբօր կարպիս Փափազեանի մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ 10.000 ֆրանք կը նուիրեն կապոյտ Խաչի օդա-փոխութեան կայանին։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ զոյգ մը (հայ եւ անգլիացի) որ ունի երկու զաւակ 5 եւ 6 տարեկան, կը փնտռէ հայ սպասուհի մը, միջին տարիքի, լուրջ յանձնարարականներով, Պրիւսէլ՝ վիլլայի մը մէջ։

Լաւ պայմաններ։ Դիմել գրաւոր թերթին վարչութեան։

Ուչադրութիւն այս ուրբաթ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՔՍ ԼԷ ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Էքս լէ Պէնի դաչտահանդէսը պիտի կատարուի Օգոստ. 15ին Ուրբաթ առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուան եօթուկէս։ Երթեւեկի համար օթոբարներ ապահովուած են՝ իւրաքանչիւր կէս ժամը անդամ, թերմալի բաղնիքին դիմացի փարկին քով. իջնել թէյէֆէրիքի մեկնակէտը, ուր կը գտնուի դաչտը։ Գեղեցիկ մարզադեռին վրայ պաղ ջուր, ըմպելիներ, համեղի ժամանց, գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ վիճակահանութիւն։ Ժամը 10ին կը սկսի Ս. պատարագ մատուցմամբ Օչին Վրդ. Նիկոլեանի։

Կը խնդրուի չրջականերու Հայութենէն քաջալերել այս գովելի հաւաքոյթը, որուն հասոյթով պիտի հրատարակուի Փարիզի Կրթ. Մարմնոյ ծրագրած մեծատիպ գրքոյկը, ցրուելու համար ձրի։

ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 17

ԲՈԼՈՐԴ ԴԷՊԻ PALADRU (isère)

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅԸ

Բանակումի վարչութեան կազմակերպած

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՅԱՁՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Բոլոր Մասնաճիւղերուն

ժամը 10էն մինչեւ իրիկուն, հանդէսը կէսօրէ ետք։

Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Բարի գալուստի խօսք՝ կեդր. Վարչութեան կողմէ։

Կը խօսի՝

ԸՆԿ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Հանդէսը կը ղեկավարեն ընկերներ

ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ եւ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Մենախօսութիւն, կենդանի պատկեր, խառեակ։

Կը մասնակցին

Շաֆէ Պէնկեան, Մարտիրոսեան Ֆոյրեր, Աշխէն Քիւեան, Մարի-Ռոզ Սոֆեան, Մկրտիչ Պօղոսեան, Վիգէն Թորոսեան, Ժան Գալուստեան։

Հայկ. խնջոյք ցերեկին՝ մատչելի գիներով։ Շիշ ըեպսի։

ԱՆՁՐԵՒԻ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ՝

ՊԱՏՍՊԱՐՈՒԱԾ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐ

Կեդրոնական Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն օթոբարներ պիտի մեկնին։

Անհատ այցելուներու համար հաղորդակցութեան միջոցները՝ Քառ Ռիխու՝ Լիոնէն եւ Կրընոպլէն առնել եւ իջնել Փալատրիւ (Լա Փիլ)։

ԺԱՄԵՐ. — Լիոնէն՝ 7,15, 11,40։ Կրընոպլէն՝ 7,45, 10,50, 14,30։

ԼՈՒՐՏի ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԵԱՆ նուիրուած ձայնասփռում մը տեղի պիտի ունենայ Ռատիօ Լիւքսէնպուրգէն հինգշաբթի ժամը 16.45ին (երկար ալիք 1293 մեթր)։

Մոնթէ-Գալոյէն երեքչաբթի Օգոստ. 19 ժամը 16ին։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾԱԳՈՑՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Հայագիտական եւ արեւելագիտական գրքեր

Եւրոպական եւ արեւելեան լեզուներով —

Ձոխ մթերք հայերէն գրքերու Հայաստանեան հին եւ նոր հրատարակութիւններ

— Կը գնէ եւ կը փոխանակէ հայերէն գրքեր —

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e

Tel. DAN. 88-65 C.C.Postal : Paris 1278-35

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

52, Rue de Chalon, Paris 12e

4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil

166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois

241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՕԳՈՍՏՈՍ VENDREDI 15 AOUT 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8269 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4070

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ

Բերկրանքով ենք վկայում, որ հայերէնագիտութիւնը վիթխարի նուաճումներ է կատարել Հայաստանում, յատկապէս վերջին քսան տարուան ընթացքին:

Չի կարելի սրտանց չհրճուիլ, եւ անվերապահ չհիանալ այն թանկարժէք երախտիքի վրայ, որ ներհուն հայ բանասէրներն ու լեզուաբանները աւանդ են թողել մեզ, որպէս փարթամ եւ փառաւոր ժառանգութիւն:

Հայրենիքի այս գիտնականները, հակառակ իւ. բռնատիրութեան, կուսակցութեան ճուլածոյ պատուիրաններին եւ վերահաս սաստերին, հսկայական աշխատանք են կատարել հայ ժողովուրդի պատմական եւ մշակութային անձնաւորութիւնը ամբողջող, նրա անկախութեան արժանիքն ու իրաւունքը հիմնաւորող: Մեզ ոգեւորում է ոչ միայն ցարդ ընձեռուած նրանց սպասը, այլ այն բերքը, որ խոստացուում է:

Ո՞ւսկից է այս աննախորդ առաջընթացը:

Այն բացայայտ հանգամանքից, որ գրականութեան այս մարզում, մարքսիստական դիալեկտիկայի արգելակը չեղող չի բանում:

Մեծանուն հայերէնագէտ Հրաչեայ Աճառեանը, մի օր ղազգրիւռ կերպով պատասխանելով իր երախտամոռ ուսանողներին, որոնք չարամիտ ու դիտումնաւոր հարցումներով չարչարել եւ տաղտկացրել էին իրեն, գոռացել է:

— Տարէ՛ք ձեր դիալեկտիկան ո՛ւր ուզում էք, բայց մի խոթէք իմ ճիւղի մէջ:

Հոգիով ու միտքով այդ զուտ ոսկի Հայը, Հր. Աճառեան, չարտօնեց որ դիալեկտիկան խոթեն հայերէնագիտութեան մէջ, բայց ի վերջոյ, կուսակցութիւնը նրան «ծակը խոթեց» իր անպատկառ եւ հակապետական այս արարքին համար:

Քերականագիտութիւնը, լեզուաբանութիւնը, բառագիտութիւնը, բարբառագիտութիւնը, չարահիւսութիւնը՝ քաղաքական հեղաճուղճուկ մթնոլորտում, կղզիներ են, ուր հաղիւ թէ հասնի կուսակցական եաթաղանը: Բաւ է, որ դիտնականը իր տուրքը լրիւ վճարի բռնակալութեան, մէջբերումներ անի Լենինէլսի երկերից եւ մի քանի տողով ծիսական ներբողը հիւսէ Սթալինի լեզուաբանական «հզօր հանճարին»:

Հայ դիտնականները հայերէնագիտութեան ապաստանարանի ապահովութեան ապաւինած, զերծ արհաւիրքից եւ նախճիրի սպառնալիքից, տքնաջան պրպտումով, մանրակրկիտ հետազօտութիւններով, համբերատար եւ հետաձնին որոնումներով պայքարում են համայնավարութեան դէմ:

Համայնավարութիւնը դաւանում է, թէ ազգութիւնը եւ նրա մշակոյթը պատմական երեւոյթներ են, որոնք յետագային պիտի լուծուին մէկ ընդհանուր հալոցի մէջ:

Հայաստանի հայերէնագէտները պըն – դում են, թէ հայ լեզուն, ինչպէս հայ ազգութիւնը, ենթարկուելով հանդերձ հազարումէկ ձեւակերպութիւնների, երբեք պիտի չմաշի. յաւերժական է, որովհետեւ մահ չունի:

Համայնավարութիւնը դաւանում եւ տենդագին քարոզում է, թէ բանուորները հայրենիք չունեն (կոմունիստական մանիֆեսթ). նրանց ընդհանրական հայրենիքը Խորհրդային Ռուսիան է:

Հայաստանի հայերէնագէտները, իրենց մեծարժէք ուսումնասիրութիւններով պնդում են, որ Հայաստանը ոչ թէ Հայութեան բնակավայրն է, ոչ թէ աշխարհագրական հասկացողութիւն է, այլ Հայութեան հայրենիքն է: Նա կրաւորական մի տարածք չէ, այլ ստեղծագործութեան ներզործուն ազդակ, ակունքը՝ մեր հոգիի եւ մտքի:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳ. ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԸՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՈՒՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼՈՒ ՓՈՔՐ ԱԶԳԵՐՈՒ ԿՈՉԵՐՈՒՆ

ՎԵՑ ԿԷՏԵՐԷ ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ՝ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

ԿՐՕՄԻՒՔՕ.— «ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ՀԵՌԱՑԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ»

Նախագահ Այզընհաուըր ՄԱԿի արտակարգ ժողովին բացումը կատարեց կարճ ճառով մը, հազիւ կէս ժամ:

Շեշտելէ ետք ՄԱԿի վէրապահուած էական դերը՝ ժողովուրդներու խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար, աւելցուց թէ Միացեալ Նահանգները միշտ յարգած են այս կազմակերպութեան ուխտը.— Միացեալ Նահանգները կը յարգեն Միջին Արեւելքի արաբ երկիրներուն ազատ ապրելու իրաւունքը: Երբ ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւնը հասաւ Լիբանան, ամերիկացի ժողովուրդին յայտնեցի թէ այդ քայլը առած էինք պատասխանելով Լիբանանի կոչին, որովհետեւ կացութիւնը այդ կը պահանջէր:

Այզընհաուըր հաւաստիք տուաւ՝ թէ ամերիկեան ուժերը պիտի հեռանան Լիբանանէն այն վայրկեանին՝ երբ Պէյրութի կառավարութիւնը պահանջէ.— Միացեալ Նահանգները իրենց կը վերապահեն փոքր ազդերու կոչերուն պատասխանելու իրաւունքը:

Այնուհետեւ Նախագահը ներկայացուց վեց կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը՝ Միջին Արեւելքի կացութիւնը բարելաւելու համար.—

1) *ՄԱԿը պէտք է հսկէ Լիբանանի ճակատագրին վրայ:*

2) *ՄԱԿը հարկ եղած միջոցները ձեռք պէտք է առնէ՝ Ցորդանանի մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու համար:*

3) *Վերջ պէտք է դնել դուրսէն կատարուած ձայնափոխումներուն՝ որոնց միակ նպատակն է քաղաքացիական խռովութիւններ ստեղծել:*

4) *Ստեղծել «խաղաղութեան ուժ մը» ՄԱԿի մէջ:*

5) *Պատրաստել ծրագիր մը՝ որուն հիման վրայ տնտեսական օժանդակութիւն տալով բարձրացնել արաբ ժողովուրդներու ապրուստի մակարդակը:*

6) *Հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել՝ թոյլ չտալու համար որ նոր սպառազինում մը ծայր տայ այդ շրջանին մէջ:*

Այզընհաուըր յոյս յայտնեց թէ այս ծրագիրը պիտի ընդունուի ժողովական – ներուն կողմէ՝ Միջին Արեւելքի մէջ ապահովութեան կլիմայ մը ստեղծելու համար.— Նոր ոգիով, նոր կամքով՝ պէտք է փնտռենք խաղաղութեան ճամբան՝

դեկան արարչականութեան: Հայաստանը մունջ ու անխօս բնութիւն չէ, այլ ոգի, որ իր քաղցր եւ զօրեղ ձայնը հնչեցնում է Հայոց լեզուով, կեանք է տալիս իր ժողովուրդին եւ նրա կամքը ջրդեղում:

Հայաստանում լուռ, բայց մոլեգին մի գօտեմարտի մէջ, օրհասական կռիւ են մղում համայնավարութիւնը եւ Հայութիւնը:

Այդ կռիւը անդուլ եւ անընդհատ պիտի յարատեւի մինչեւ իր վախճանական հանդրուանը:

Կողմերի համար պիղում ու հաչտութիւն դոյութիւն չի կարող լինել:

Վերջին յաղթանակը Հայութեանն ու Հայաստանինն է, ազատ եւ անկախ Հայաստանին, յաւիտենական Հայաստանին:

ԲԻՖ. ԵՐ. ԽԱՓԱՆԱՍԵԱՆ

Օրը Օրին

ՆԱԽ, ՏՈՒՆԴ ՇՏԿԷ...

Ամբան արձակուրդէն օգտուելով՝ հազարաւոր ուսանողներ կ'երթան այլ երկիրներ: Շատեր կ'աշխատին, ուրիշներ համեմատաբար աւելի լաւ դիրքի տէր, կը պտտին: Ամէն պարագայի մէջ, դէպի նոր ափեր ուսանողներու կատարած ճամբորդութիւնը սկսած է սովորութիւն մը դառնալ: Ֆրանսայէն բազմաթիւ ուսանողներ կ'երթան Անգլիա, Գերմանիա, Շուէտ եւ այլ երկիրներ, մինչեւ Ամերիկա: Տարօրինակ պիտի թուէր սակայն, եթէ ըսէինք թէ այդ ուսանողները կ'երթան Ղազախստանի խամ ու խոպան հողերուն մէջ աշխատելու: Ըստ երեւոյթին Հայաստան երկրի ուսանողներուն վիճակուած են այդ հողերը:

«Սով. Հայաստան» օրաթերթի Օգոստոս մէկի թիւին մէջ կը կարդանք, թէ Ղազախստան հասած է Հայաստանի ուսանողներուն *երկու հազարանոց* առաջին ջոկատը:

Երկո՞ւ հազար...:

Բայց, տակաւին ուրիշներ ալ պիտի երթան:

Ինչպէս կը տեսնուի, ամէն տարի խամ ու խոպան հողերու նուէրը կը տրուի Հայերուն: Արդեօք բոլո՞ր ուսանողներն ալ կը փափաքին Ղազախստան երթալ, թէ կարմիր տիրացուները տեսնելով Հայուն աշխատասիրութիւնը՝ անջրդի անապատները ծաղկեցնելու համար կը դիմեն Երեւան:

Թերեւս մտածէք, թէ ազատ աշխարհին մէջ ալ ուսանողներ կան, որոնք կ'երթան Ափրիկէ: Ի՞նչ է տարբերութիւնը:

Պարզապէս, տարբերութիւնը այն է, թէ ազատ աշխարհի ուսանողներուն բոլորն ալ Ափրիկէ չեն երթար եւ ամէն տարի գետնախնձոր հաւաքելով չեն զբաղիր: Մինչդեռ, Հայաստանի մեր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները ամէն տարի մէկ հասցէ ունին միայն.— Ղազախստան:

Համալսարանական կամ *քոլէճական* մեր տղաքը չե՞ն փափաքիր երթալ, օրինակ՝ Մոսկուա, Սոֆիա, Պերլին...

Ամէն պարագայի մէջ, երեւանի թերթերը փող ու թմբուկ կը հնչեցնեն միայն խամ ու խոպան հողերուն համար:

Կայ նաեւ ուրիշ պարագայ մը:

Գիտենք, թէ Հայաստանն ալ ունի խամ ու խոպան շրջաններ: Անջրդի տարածութիւններ կան՝ որոնք աշխատունակ ձեռքերու կը սպասեն ծաղկելու համար: Մինչեւ այսօր գիւղեր կան՝ ուր ջուր կամ էլեկտրականութիւն կարելի չէ գտնել: Հայ տղաքն ու աղջիկները պիտի չուզէի՞ն նախ իրենց տունը շտկել, օտարին անապատը ծաղկեցնելէ առաջ:

Եթէ խ. Միութեան մէջ չկան օտարներ եւ տեղացիներ, այդ պարագային «եղբայրական» միւս ժողովուրդները ինչո՞ւ «կամաւոր»ներ չեն դրկեր Հայաստան, մեր ալ խամ ու խոպան հողերը բերրի դաշտերու վերածելու համար:

Մանաւանդ՝ Հայաստանի թերթերն ալ կը գրեն թէ բանուորներու կարիք ունին:

«Սով. Հայաստան» Օգոստոս մէկի իր թիւին մէջ խանդավառ տողերով Ղազախստան հասնող Հայերու լուրը տալէ ետք, Օգոստոս երեքի թիւին մէջ ազդ մը հրատարակած է, ուր կը կարդանք.— «Հարկաւոր են երեւանի գարեջրի թիւ 2 գործարանին՝ շինարարական բանուորներ. հասցէ՝ Ցաղթաձակի փողոց թիւ 26»:

Ուրեմն « շինարարական բանուորներ » հարկաւոր են. այն ալ՝ Երեւանի մէջ:

Ըստ երեւոյթին, աւելի « հաճելի » է Ղազախստանի մէջ աշխատիլ, քան թէ Երեւանի մէջ շինարարութիւն ընել...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԼՈՒՐԵՐԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, բացառիկ յաջողութիւն գոած է այս տարի Լուրերի հայկ. ուխտագնացութիւնը, որ կը վայելէր կարտինալ Ագաճանեանի բարձր հովանաւորութիւնն ու ներկայութիւնը:

Փիրէնեան լերնանի բոլոր թերթերը երկար սիւնակներ նուիրած են այս ուխտագնացութեան, մեծադիր նկարներ հրատարակելով: Լուրդ – Էֆլէրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Վսեմ. կարտինալ Ագաճանեան, կաթողիկոս – Պատրիարք Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցիին և պետ «Հաւատոյ Տարածման Միաբանութեան», յայտարարեց.— « Հայկական համախմբումը որ տեղի ունեցաւ այս տարի, կարեւորագոյնն է ցարդ կատարուածներէն»:

« Հազար ուխտաւորներու հետ, եկած զանազան երկիրներէ, աղօթեցի՝ զաղթական մէկ միլիոն ութ հարիւր հազար Հայերու եւ 1·200·000 երկաթէ վարագոյրէն անդին գտնուող Հայերուն համար »:

Օգոստոս 7ին, Կարտինալ Ագաճանեան նախագահեց այն հանդիսաւոր պատարագին, որ Լուրդի Մայր Տաճարին մէջ, միաժամանակ մատուցին քսան վարդապետներ:

Հազար ուխտաւորները եկած էին Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն, Ցունաստանէն, Իտալիայէն, Լիբանանէն: Ասոնց կարգին 26 ուխտաւոր՝ Լիբանանէն, 10՝ Սուրիայէն, 50՝ Պարսկաստանէն, 32՝ Ցունաստանէն:

Կարտինալ Ագաճանեան Լուրդէն անցած է Հռոմ, ապա Պրիւքսէլ, ուր Հինգշաբթի իրիկուն, հանդիսութեան մը ընթացքին խօսք կ'առնէր Վարչապետ Ատենաւորի հետ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Համաձայն Ֆրանսական Մամուլի Ազգային Դաշնակցութեան որոշումին, «Ցառաջ», ինչպէս տեղական իր բոլոր պաշտօնակիցները, լոյս չի տեսներ վաղը՝ Շաբաթ (16 Օգոստոս) Աստուածածնայ տօնին առթիւ:

Բացառաբար *Ցառաջ* լոյս չի տեսներ նաեւ այս կիրակի:

Մեր յաջորդ թիւը՝ Երեքշաբթի:

Խմբագրատունը փակ է Ուրբաթ եւ Շաբաթ:

ՊԻՏԱԿԱՆ ԱՅԺՄԷՈՒԹԻԻՆ

ԿՐՈՍՍԷԹՈՅԻ ԲՐԱԾՈՆ

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆԱՄԵԱՅ ԿՄԱԽՔ ՄԸ

ՄԱ՛ՐԴ ԹԷ ԿԱՊԻԿ

●

Վերջերս, կեդրոնական Իտալիայէն հասնող՝ հնաբանական չհնդալից լուր մը արձանագրեց համաչխարհային մամուլը· Թոսկանայի նահանգին մէջ, Կրոսսէթօ քաղաքին մօտ, ածուխի լքեալ հանքի մը խորքը՝ 12 միլիոնամեայ բրածոյ (փոսիլ) մը գտնուած է։

Գրեթէ լիակազմ եւ լաւ պահպանուած վիճակի մէջ կմախք մըն է, որուն գանկը միայն կը պակսէր։ Կենդանական բրածոյի մը ծագումն ու հնութիւնը ստուգելու համար, գանկը կարեւորագոյն մասերէն մէկն է։ Կրոսսէթոյի մէջ պեղում – ները կը շարունակուին եւ կը նախատեսուի որ շուտով կարելի պիտի ըլլայ գանկն ալ գտնել։

Որո՞ւ վերագրել այդ ոսկրտանքը։ Նախապատմական մարդո՞ւն, անծանօթ մարդակերպի՞ մը, կապկամարդո՞ւն։

Տարրաբանական, բնաբիտական, մարդաբանական եւ կարգ մը ուրիշ մասնա – յատուկ քննութիւններէ ետք է միայն, որ քննական կատարեալ միջոցներու տիրացած հնաբիտութիւնը պիտի ստուգէ եզելութիւնը։

Բացառիկ կերպով հետաքրքրական, երկարատեւ եւ ծանրակշիռ այդ աշխատանքին պիտի լծուին, միջազգային մարդաբաններն ու հնաբանները։ Ծանրակշիռ՝ անոր համար որ դիտութեան տալիք վճիռը կրնայ հիմնական տուեալ մը հանդիսանալ, մարդուն ծագումին փաստեալ պատմութեան համար։ Հաւատոյ եւ Գիտութեանց վարդապետներու դարաւոր վէճը այս մասին գուցէ յաւիտենապէս անլուծելի չմնայ։

Ներկայիս կատարուած պեղումներուն նախաձեռնարկը եւ անձամբ անոնց վրայ հսկողն է՝ զուիցերիացի հանրածանօթ հնաբան Փրոֆ. Եոհանս Հուրցէլէր, Պալէ բնական պատմութեան ազգային Թանգարանի տնօրէնը։ Այս աշխատանքին լծուած էր տարիներէ ի վեր։ Մինչեւ երէկ ապարդիւն, այսօր՝ դիտնականներուն յատուկ, իր անվհատ յարատեւութիւնը կատարեալ յաջողութեամբ մը կը պսակուի։ Եւ արդար է որ, այսուհետեւ, իր անունը կապուի՝ կատարուած դիւտին համաչխարհային փառքն ու պատիւը։

Յանուն դիտական անաչառութեան, պէտք է ըսել սակայն թէ անոր կատարած դիւտը ոչ միայն աննախընթաց չէ, այլեւ չատ բան կը պարտի ուրիշ դիտնականի մը անցեալի նախաձեռնութեանց։ Կարելի է նոյնիսկ ըսել թէ Հուրցէլէրի ներկայ յաջողութիւնը ուղղակի հետեւանքն է եւ աւելի բախտաւոր կատարումը այն պեղումներուն՝ զորս, անցեալ դարուն, կատարել սկսած էր Փրոֆ. Գոպի՝ իտալացի երկրաբանը։ Այս գիտնականը, 1870ին, Իտալիոյ նոյն քաղաքին եւ հանքին մէջ, գտած էր արդէն հնադարեան կմախքի մը կտորները։ Եւ, ի մէջ այլոց, ստորին ծնօտ մը՝ որուն հնաբանական քննութիւնը որոշապէս նախատեսել կուտար դոյութիւնը այն բրածոյին որ, այժմ իր ամբողջութեամբը, գտնուեցաւ Կրոսսէթոյի մէջ։

Իտալացի գիտնականը, այն առեն, անկատար կմախքի մը մասերը միայն գըտած էր։ Մարդո՞ւ թէ կապիկի ոսկերտիք։ Ի չդոյէ, մանաւանդ, ստորին անդամներուն, կարելի՞ էր՝ որոշապէս, երկոտանիի մը վերագրել գտնոնք։ Ուստի, ճշգրիտ քննութեան մը կարելիութիւնը չունենալուն, գիտութիւնը զգուշացաւ վճռական կարծիք մը յայտնելէ։ Եղան անչուշտ, այն առեն ալ, թեր ու դէմը պաշտպանող նոյնքան հեղինակաւոր գիտնականներ։ Եւ, ի վերջոյ, մէկ կէտի վրայ միայն համաձայն էր մասնագէտ – ներու մեծամասնութիւնը· գտնուած ոսկրտանքը, անժխտելի կերպով, պէտք էր վերագրել մարդկային բարեչրջումի ճամբուն վրայ եղող նախապատմական մարդակերպի մը։

Ձայն մեծամասնութեան՝ ճայն ճշմարտութե՞ան։ Կրոսսէթոյի ածխահորէ՞ն է որ զարձեալ, եւ այս անգամ աւելի հիմնեալ, ճշմարտութիւնը պիտի յայտնուի.

Անցեալի մասնակի դիւտը, ոչ մէկ կերպով չի նպաստացներ զուիցերացի գիտնականին այսօրուանը։ Մանաւանդ որ, վերջինիս գտած կմախքը գրեթէ լիակազմ ըլլալով, գիտութիւնը պիտի ունենայ՝ այսօր անցեալէն աւելի վճռական կերպով արտայայտուելու։

Մա՞րդ թէ կապիկ։

Ասկէ առաջ գտնուած բրածոներու հիման վրայ, մարդուս զոյութեան թուականը կը համարուէր՝ Երկրի չորրորդական դարաշրջանին սկիզբը, այսինքն մօտաւորապէս մէկ միլիոն տարի առաջ։ « Իմաստուն մարդը » (Homo Sapiens) արդի մարդը յայտնի կերպով երկրի վրայ երեւցած է՝ ֆրխաոոսէ 10 հազար տարի առաջ· ասոր չօշափելի փաստերը կան։ Իսկ հնագոյն կարծուած մարդը, այլ անունով «հարաւի կապկամարդը» (օսթրալոփիթէք), երեւցած է մէկ միլիոն տարի առաջ, ըստ Ափրիկէի մէջ գտնուած վեց տարեկան մանուկի մը բրածոյին մարդաբանական քննութեանց։ Այս երկուքին մէջ կը դասաւորուին, Գերմանիոյ 70·000 տարուան «Նէանտէրթալի մարդը», 500·000 տարուան «Ափրիկեան մարդը», 800·000 տարուան «կապկամարդը», եւայլն։

Այսուհանդերձ, եւ առանց դրական փաստի, կարգ մը հեղինակաւոր հնաբաններ միշտ ալ պնդած են, որ մարդուս երեւումը պէտք է երկրի երրորդական թուականին սկիզբը, այսինքն 10 միլիոն տարիէ անդին դասել։ Կրոսսէթոյի բրածոն, որուն 12 միլիոնամեայ հնութիւն մը կը վերագրուի, պիտի հաստատէ՞ այս տեսակէտը։

Գիտութիւնը, փաստ ի ձեռին, դիտէ արդէն որ 40–50 միլիոն տարի առաջ՝ կապիկները գոյութիւն ունէին երկրիս վրայ։ Կատարելապէս ծանօթ է նաեւ մարդակերպ կապիկներուն, ինչպէս եւ 30 միլիոն տարի առաջ երկրի վրայ երեւցող չնակապիկներուն կազմաբանութեան։ Ասոր հակառակ, մէկ միլիոն տարիէ անդին մարդուս գոյութիւնը ոչ թէ փաստող՝ այլ ենթադրել իսկ տուող նշան կամ ոսկրտանք գտնուած չէին մինչեւ հիմա։

Այս տեսակէտով է որ, Հուրցէլէրի դիւտը կրնայ մեծարժէք ըլլալ։ Եթէ հաստատուի գտած բրածոյին 12 միլիոնամեայ հնութիւնը, եթէ գանկին, կոնքին եւ ստորին անդամներուն քննութիւնը հաստատէ որ երկոտանիի եւ ոչ թէ չորքոտանիի մը կմախքն է հողահանուածը, մարդաբանութեան համար, անտարակոյս, նորագոյն տեսութիւններու սահմաններ պիտի ստեղծուին։

Կասկած չկայ թէ այս առիթով եւ ըստ դիտութեան կատարելիք մեկնութեանց, պիտի վերանորոգուի մարդկային ծննդեան դարաւոր վէճը՝ Հաւատոյ եւ Գիտութեանց վարդապետներուն մէջ։

Մարդուս ծագումը աստուածայի՞ն է թէ երկրային։ Հնագոյն կաթնասունը անբա՞նն է եղած թէ բանաւորը։ Մարդս կապիկէ՞ն է սերած, թէ մարդն իր ճամբով եւ կապիկն ալ իր ճամբով եկած են այս աշխարհս, նոյն Արարչին զօրութեամբ կամ անխմանալի կենսաբանական բարեչրջումներու կատարումով։

Ինչ որ ալ ըլլան Կրոսսէթոյի բրածոյին ստուգումէն քաղուելիք տուեալները, Հաւատքն ու Գիտութիւնը պիտի չկարենան դիւրաւ անտեսել։ Ընդհակառակն՝ գուցէ այս առիթով, դիւրաւ աւելի լուսաբանեն։

Արարչութեան մասին, հաւատացեալին համոզումը, ի ծնէ, կայ ու կը մնայ։ Ասոր հակասող կամ ասիկա հաստատող դիտական փաստերը, պիտի յայտնուի՞ն աշխարհի կատարումէն առաջ։

Վերջնաթեր խօսքը՝ Կրոսսէթոյի բրածոյին 12 միլիոնամեայ ոսկրտանքին է։

Տր. Կ. Մ. ԱԼԻՄՇԱՀ

ՍՐՏԲԱՑ ԶՐՈՑՑ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գոյութիւն ունի մի անառողջ ձգտում եւս, — վատամարդ չլինել, դու ինձ գովիր, ես՝ քեզ· խուսափել, չասել որ աչքիդ վրայ յօնք կայ· եթէ չես գովի՝ լաւը· լուութիւնը ոսկի է· լուութիւնը հանդըստութիւն է, ի՞նչ գործ ունես դալմադալի հետ··· իսկ եթէ··· իսկ եթէ համարձակուեցիր դրիչ բարձրացնել անգամ մի, — մի Ք.ի վրայ, կը բարձրանայ այնպիսի աղմուկ, որ դու ստիպուած ես դրել մեր բացերի մասին··· «առանց ազգանունները տալու»։ Մի՞թէ սա բնական երեւոյթ է։

Թող ներուի ինձ ասել, որ մենք մի տեսակ ճարպակալեզ ենք, դարձել ենք «մեծանատեսներ»··· իմ տնամերձ այդու չափարները բա՞րձր են, ուրեմն ամենայն ինչ կատարեալ է։ Մենք չաճախ մոռանում ենք խստապահանջ լինել իրար նկատմամբ, ուրախանալ ճեռք բերած յաջողութիւններով, լաւը քաջալերել, վատը դատափետել, երբեք չմոռանալ, որ ամէն իսկական ստեղծագործող իր տեղն ունի եւ ոչ ոք չի կարող խլել նրա տեղը, եթէ իսկապէս այդ տեղը նրան է պատկանում։ Գրական ղեկավարութիւնը կարող է վերահասու չլինել բոլոր մանրուքներին, իսկ այդ մանրուքները կարող են վերածուել որակի, որն իր հերթին կարող է բացասաբար անդրադառնալ մեր գրականութեան բնական ածի վրայ։ Գրողները պէտք է լինեն ստեղծագործողներ եւ միեւնոյն ժամանակ արթուն պահակներ։ Գրողները պէտք է անողոք պայքար մղեն գրական – ստեղծագործական եւ կենցաղային, այսպէս կոչուած մթնոլորտային բացասական երեւոյթների դէմ։ Մեր գրողներից ոմանք, որոնք վարպետօրէն երգում ու նկարագրում են աստղերը, երբեմն չփոթում են երկնքի եւ չչերի վրայ հուրհրատող աստղերը, յատկացնելով վերջիններին աւելի եռանդ եւ ժամանակ։

Ոչ ոք չի պահանջում, որ գրողներն ասկետական կեանք վարեն· գրողն իրաւունք ունի ուրախանալու բոլոր տեսակի «աստղեր»ով այնպէս, որ այդ «աստղերն» օգնեն նրա ստեղծագործութեանը, եւ ոչ թէ խանգարեն։

Մեծամտութիւն, — ահա՝ գրական աշխատանքի ախտաբեր երեւոյթներից մէկը։ Մարդիկ վերցրել իրենց եւ ժողովրդի մէջ հաւասարութեան նշան են դրել եւ իրենցից բացի ոչ ոքի չեն ուզում տեսնել։ Ամէն մէկն իրեն գալլոք է համարում, միւսը գտնում է, որ Շիրվանզադէն վաղուց է անցել, մնում է որ··· Թումանեանին եւս Թողնի։ Երրորդը կէօթէի հետ ձեռք ձեռքի՝ արեւելեան դիւան է բացել, — «զո՞րն ասեմ կամ զո՞րը խոստովանեմ»։ Քննադատութիւնը չաճախ քաջալերում է այս անառողջ ձգտումնե-

— Ո՞րտեղից չանկարծ այդ անհաւատութիւնը քո մէջ, — ծիծաղեց Դիմաքսիմը, որ տիվանի վրայ նստած սպասում էր։

Էֆրօն լուռ էր մնում, թեթեւօրէն այլայլուած նայում ստեղներին։ Ես ջութակի լարը փոխեցի, յետոյ դարձայ Էֆրոյին·

— Սկսե՞նք։

Նա մեղմ հառաչեց, հպանցիկ մի հայեացք ձգելով իմ վրայ, խնդրող եւ յանդիմանող մի հայեացք, յետոյ ձգուեց, կենտրոնացաւ եւ սկսեց նուագել։ Այնքա՜ն լա՛ւ էր նրա սկիզբը, այնքա՜ն լաւ նախապատրաստեց ջութակի մուտքը, որ խոհականօրէն ողբերգական, խօսուն թեման կարծես ինքնիրեն սկսեց հնչել իմ ջութակի վրայ։ Աչքերս ակամայ փակուեցին մի պահ։ Կարծես ոչ թէ նուագում էի, այլ երգում, երգում՝ ընդհատումներով, ներքուստ հեծկլտում···

Եւ երգը տարաւ ինձ իր հետ։ Արդէն վաղօրօք այնքան էի ընտելացել դաշնամուրի պարտիային, որ նուագը հոսեց առանց ընդհատման։ Չէ, պարզապէս նը – ւագ չէր այդ։ Երկու հոգեկան աշխարհ, բացուելով իրար, պատմելով այն, ինչ չէր կարելի բառերով արտայայտել, լրացնում էին մի անհրաժեշտ ամբողջութիւն։

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար. 15)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻԻՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Ես մի կիսատ, կցկտուր ժպիտ զգացի նաեւ իր դէմքին։ Բայց մեր հայեացքները, ձգտելով իրար, խուսափում էին իրարից։ Դիմաքսիմը մի քանի րոպէ չատախօսեց ուրախ չեչտով, մինչ ես կանգնած էի չուար, ջութակը ձեռքիս։ Յետոյ նա յանկարծ ներողութիւն խնդրեց ու դուրս գնաց, «չտապ գործով», խոստանալով չուտով վերադառնալ։ Երբ փոդոցի դուռը փակուեց աղմուկով, տան մէջ կատարեալ լռութիւն տիրեց։ Ես դեռ մնում էի կանգնած, սիրտս ուժգնօրէն բաբախում էր։ Ամբողջ էութեամբ չնչում էի նրա բոյրը։ Նայում էի նրա նոր, դեղեցիկ կօշիկներին։

— Զաւէն, — չչնջաց նա հազիւ լսելի ձայնով։

Հայեացքս բարձրացրի։ Էֆրօն նորից ժպտաց, այս անգամ ինչ որ հարցականի երանգով, եւ անմիջապէս աչքերը լցուեցին։ Ես արագ մօտեցայ նրան, ձեռքերն առայ ափերիս մէջ, նստեցի կողքին։ Նա անմիջապէս ընկաւ կրծքիս եւ հեծկլտաց։

Մութն արդէն ընկել էր, երբ հրաժեշտ առանք Դիմաքսիմից։ Փողոցում լուռ քայլում էինք, երբեմն նայելով իրար եւ ժպտալով տխուր երջանկութեամբ։ Ես ակամայ զգում էի հարուստ աղջկայ նրա արտաքինը իր բոլոր նրբութիւններով, եւ թուում էր, թէ մի անհասկանալի բան է կատարուում իմ չուրջ՝ զաղջ, բուրումնաւէտ երեկոյի խաղաղութեան մէջ··· Հասանք իրենց փողոցի անկիւնը եւ Էֆրօն կանգ առաւ։

— Այստեղից ես առանձին կը գնամ, — ասաց նա սպառած ձայնով։

Ես ոչինչ չպատասխանեցի։ Մի քանի րոպէ կանգնած մնացինք, չարունակելով լռել։

— Ծօսիր, — չչնջաց Էֆրօն, — արդէն սարսափում եմ քո լռութիւնից։

— Այն, ինչի մասին կարելի է խօսել հիմա՝ աւելի սարսափելի է, — պատասխանեցի ես։

Էֆրօն գլուխը ծռեց, երեսը ծածկեց ափերով։ Ինձ թուաց, թէ նրա ուսերը դողում էին։ Բարձրացրի գլուխը, նայեցի աչքերի մէջ։ Հայեացքը չեղեց, դանդաղ չարժումով բռնեց ձեռքերս, սեղմեց իր քնքուշ ափերի մէջ, յետոյ ինձ նայեց աւելի խորացած հայեացքով եւ տենդագին փսփսաց·

— Ես սիրում եմ քեզ, սիրո՛ւմ եմ, սիրո՛ւմ եմ···

7·

Դիմաքսիմի հետ պայմանաւորուած լինելով, յաջորդ օրը երեկոյեան դէմ նորից հանդիպեցինք նրա տանը, սոնաթը նուագելու համար։ Առաջին իսկ հայեացքից նկատեցի որ Էֆրօն անտրամադիր էր· մի լոյս հանգաւ իմ մէջ։ Ոչ մի դաղտնիք չի կարելի թաքցնել սիրոյ զգացումից։ Ես հասկացայ, որ երէկ իրիկուն կամ այսօր կարեւոր խօսակցութիւն էր տեղի ունեցել միւսոր Բրուստրի տանը։ Մինչ պատրաստւում էինք նուագելու, սովորական խօսքեր փոխանակելով, ես բորբոքուած երեւակայութեամբ պատկերացնում էի այդ կարեւոր խօսակցութիւնը եւ՝ ներքուստ զայրանում։ Նոյնիսկ եղաւ մի վայրկեան, երբ, այլեւս անհամբեր, ուզեցի ուղղակի իմ զայրոյթը յայտնել, չքաշուելով Դիմաքսիմից, մինչեւ անգամ հարցնել թէ իմ մասին յատկապէս ի՛նչ է ասել միւսոր Բրուստրը, բայց հէնց այդ անմիտ ցանկութիւնը մի դորշ, տհաճ զգացում առաջացրեց իմ մէջ։ Այդ վայրկեանին ես ջութակն էի լարում, իսկ Էֆրօն նստած էր դաշնամուրի առաջ, մեղմ ձայներ էր վերցնում։ Աչքի տակով նայեցի նրան. այնքա՜ն հարազատ էր դէմքը՝ մանաւանդ այդ դաղտնապահ տրամութեամբ։ Ցուսահատութիւնը խառնուեց զայրոյթին, մատներս չղային չարժուեցին եւ ջութակից մի լար կոտրուեց սուր ճայթոցով։ Էֆրօն անմիջապէս ինձ նայեց ինչ որ վախեցած արտայայտութեամբ։ Ես տարօրինակ ժպտացի։

— Վատ նշան է չէ՞, — կատակեցի ակամայ, մոայլ, վրիժառու չեչտով։

— Ո՞րտեղից չանկարծ այդ անհաւատութիւնը քո մէջ, — ծիծաղեց Դիմաքսիմը, որ տիվանի վրայ նստած սպասում էր։

Էֆրօն լուռ էր մնում, թեթեւօրէն այլայլուած նայում ստեղներին։ Ես ջութակի լարը փոխեցի, յետոյ դարձայ Էֆրոյին·

— Սկսե՞նք։

Նա մեղմ հառաչեց, հպանցիկ մի հայեացք ձգելով իմ վրայ, խնդրող եւ յանդիմանող մի հայեացք, յետոյ ձգուեց, կենտրոնացաւ եւ սկսեց նուագել։ Այնքա՜ն լա՛ւ էր նրա սկիզբը, այնքա՜ն լաւ նախապատրաստեց ջութակի մուտքը, որ խոհականօրէն ողբերգական, խօսուն թեման կարծես ինքնիրեն սկսեց հնչել իմ ջութակի վրայ։ Աչքերս ակամայ փակուեցին մի պահ։ Կարծես ոչ թէ նուագում էի, այլ երգում, երգում՝ ընդհատումներով, ներքուստ հեծկլտում···

Եւ երգը տարաւ ինձ իր հետ։ Արդէն վաղօրօք այնքան էի ընտելացել դաշնամուրի պարտիային, որ նուագը հոսեց առանց ընդհատման։ Չէ, պարզապէս նը – ւագ չէր այդ։ Երկու հոգեկան աշխարհ, բացուելով իրար, պատմելով այն, ինչ չէր կարելի բառերով արտայայտել, լրացնում էին մի անհրաժեշտ ամբողջութիւն։

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար. 15)

ԿՈՅԾԵՐ

Ֆ. ՀԱՍԱՆ

Ա.

ՀՈՒՇՈՏԱՐԻ ՀՈՅՆՈՍ ԲԱՆԱՏԱԿԸ

Մարթ Թոմսոն վերջերս ընդունեց մի նամակ, որ ստորագրված էր Ջեյմս Ռոբինսոնի անունով, որը նախկին ծանոթ էր Թոմսոնի ընտանիքին, իսկ այժմ ապրում էր Ֆրիսկո քաղաքում։ Նամակում Ռոբինսոնը խնդրում էր Թոմսոնից, որ վերջինս իր ազդեցությունն ունենա Ֆրիսկոյի քաղաքապետարանում, որպեսզի նրան տեղ տան քաղաքապետարանի ծառայության մեջ։ Ռոբինսոնը գրում էր, որ ինքը ծանր դրության մեջ է գտնվում, որ ոչ մի աշխատանք չի կարողանում գտնել, որ ամբողջ ընտանիքը սովամահ է լինում, և որ միայն Թոմսոնի օգնությունն է կարող նրան փրկել։

Թոմսոնը կարդաց նամակը, ժպտաց և ձեռքը թափ տվեց։ Նա հիշում էր Ռոբինսոնին։ Ռոբինսոնը նրա դասընկերն էր եղել դպրոցում, և նրանք միասին խաղացել էին, կռվել էին, հաշտվել էին։ Ռոբինսոնը միշտ ավելի թույլ էր եղել Թոմսոնից, և Թոմսոնը միշտ պաշտպանել էր նրան։ Ռոբինսոնը միշտ ավելի վատ էր սովորում, քան Թոմսոնը, և Թոմսոնը միշտ օգնում էր նրան։ Ռոբինսոնը միշտ ավելի վատ էր հագնված, քան Թոմսոնը, և Թոմսոնը միշտ իր հագուստներից էր տալիս նրան։ Ռոբինսոնը միշտ ավելի աղքատ էր, քան Թոմսոնը, և Թոմսոնը միշտ նրան ինչ-որ բան էր նվիրում։

Թոմսոնը հիշում էր այդ ամենը, և նրա սիրտը լցվեց ուրախությամբ։ Նա հիշում էր, որ Ռոբինսոնը միշտ ավելի թույլ է եղել, քան ինքը, և որ ինքը միշտ պաշտպանել է նրան։ Նա հիշում էր, որ Ռոբինսոնը միշտ ավելի վատ է սովորել, քան ինքը, և որ ինքը միշտ օգնել է նրան։ Նա հիշում էր, որ Ռոբինսոնը միշտ ավելի աղքատ է եղել, քան ինքը, և որ ինքը միշտ նվիրել է նրան։

— Ես պետք է օգնեմ նրան, — մտածեց Թոմսոնը։ — Ես պետք է նրան աշխատանք տամ։ Ես պետք է նրան փրկեմ սովամահությունից։

Թոմսոնը գնաց իր քարտուղարի մոտ և հրամայեց նրան գրել Ռոբինսոնին, որ նա անմիջապես գա Ֆրիսկո։

Երեք շաբաթ անց Ռոբինսոնը եկավ Ֆրիսկո։ Նա ներկայացավ Թոմսոնին, և Թոմսոնը նրան տեղավորեց իր տանը։ Նա նրան հագուստ տվեց, կերակրեց նրան, և նրան աշխատանք տվեց։ Նա նրան ամեն ինչ տվեց, ինչ որ ուներ։

Ռոբինսոնը մնաց Թոմսոնի տանը։ Նա ամեն օր ուտում էր Թոմսոնի հացը, և Թոմսոնի հագուստները հագնում էր։ Նա ամեն օր նստում էր Թոմսոնի սեղանի մոտ, և Թոմսոնի ծառաները նրան սպասարկում էին։ Նա ամեն օր նստում էր Թոմսոնի կառքում, և Թոմսոնի ձիերը նրան տանում էին։ Նա ամեն օր նստում էր Թոմսոնի օթյակում, և Թոմսոնի հյուրերը նրան հարգում էին։

Ռոբինսոնը ամեն ինչ ստանում էր Թոմսոնից, և Թոմսոնը ամեն ինչ տալիս էր Ռոբինսոնին։ Ռոբինսոնը ամեն ինչ վերցնում էր Թոմսոնից, և Թոմսոնը ամեն ինչ տալիս էր Ռոբինսոնին։ Ռոբինսոնը ամեն ինչ վերցնում էր Թոմսոնից, և Թոմսոնը ամեն ինչ տալիս էր Ռոբինսոնին։

Ռոբինսոնը ամեն ինչ վերցն

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Արտաքին նախարար Ֆաւզի, Կրօնմիքոյէն ետք պահանջեց որ անզլեւամերիկեան ուժերը հեռանան Լիբանանէն եւ Յորդանանէն, բայց եղրակացութեան մէջ յոյս յայտնեց որ Նախագահ Այզընհաուըրի ծրագիրը իրականութիւն դառնայ չուտով:

Եգիպտոսի ներկայացուցիչը խորհրդային քաղաքականութիւնը պաշտպանելով հանդերձ, խանդավառուած է Ամերիկայի առաջարկած տնտեսական օժանդակութենէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐէի թերթերը կը գրեն թէ Ռապըթ Մըրֆիի հետ ունեցած խօսակցութեան ընթացքին Նախագահ Նասր յայտնած է.— Երբ Իսրայէլեան զինեալ ուժերը յարձակին Յորդանանի վրայ՝ Արաբ Հանրապետութեան բանակը պիտի մտնէ Իսրայէլ· իսկ երբ Յորդանան յարձակում մը գործէ Իրաքի վրայ՝ եգիպտական ուժերը պիտի գրաւեն Յորդանանը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնսփիւռը «Իզվեսթիա»յի մէկ խմբագրականը հեռաստրեց, ուր կ'ըսուի.— Ամերիկեան զօրաբաժնի մը հեռացումը Լիբանանէն՝ խաբեբայութիւն է, որովհետեւ այդ ձեւով ոչինչ փոխուած է եւ Լիբանան կը մնայ ամերիկեան տիրապետութեան տակ:

ԻՐԱՔի փոխ-վարչապետ Արէֆ հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն անհամաձայնութիւն մը գոյութիւն ունի իր եւ Վարչապետ Քասըմի միջեւ:

ՃՐՆԵԻի մէջ Ֆրանսա եւ Եգիպտոս համաձայնագիր մը ստորագրեցին՝ Սուէզի միջազգային մը վերի երկու երկիրներու միջեւ առևտուր մնացած ելմտական, տնտեսական եւ մշակութային հարցերուն չուրջ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ չորս յածանաւեր, որ Փոր-Սայիտ հասան, պիտի չարունակեն իրենց ճամբան դէպի Ասէն եւ Պարսից Ծոց:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ առաջին հրթիռը՝ դէպի լուսին, չուտով պիտի արձակուի, բայց թուականը ճշդուած չէ: Կը կարծուի թէ այս կիրակի, երկրի վրայ պատրաստուած առաջին մեքենան պիտի հասնի լուսին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆի ծնունդ առթիւ մէկուկէս միլիոն փարիզաբնակներ դուրս ելան մայրաքաղաքէն:

ՍՊԻՏԱԿ ամերիկեան հիւլէական սուզանաւը, որ հակառակ ուղղութեամբ կը կատարէ «Նոթիլիւս»ի կրած պատմականն ճամբան՝ բեւեռային սառնակոյտերու տակէն, կը կրէ հիւլէական «Փոլարիս» հրթիռը, որ կրնայ ռմբակոծել մոլորակին որեւէ մէկ կէտը:

ՆԻԻ ԵՈՐՔի մէջ «Այզընհաուըրի թուան դեսպան»ը՝ Մըրֆի, յայտարարեց թէ խաղաղութեան հաւանականութիւնները ներկայիս աւելի չատ են՝ քան թէ քանի մը չաբաթ առաջ:

ԱՄՄԱՆի Զինուորական Ատեանին առջեւ ներկայիս կը դատուին հինգ այլ ահաբեկիչներ, որոնք սուրիական ռմբեր արձակած էին. մեղադրեալներէն մէկը 19 տարու աղջիկ մըն է:

ԱՐԱՖ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահ Նասր ստորագրեց հրամանագիր մը, որով այսուհետեւ ամսամուճար պիտի չորուի Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ Խորհրդարաններուն «նախկին անդամներուն»: Կը կարծուի թէ ասիկա նախաքայլ մըն է՝ կազմելու համար Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Ազգ. Ժողովը, որ յիշուած էր Մարտ 31 Սահմանադրութեան մէջ:

ԷՎԻԱՆի Օքէ Րոյալը, որ Ֆրանսայի մեծագոյն եւ չքեղ պանդոկներէն մէկն է, առջի օր կրակ առաւ: Հրդեհը այնքան չուտ տարածուած է որ Ժընեւէն եւ Լոզանէն կարծած են թէ ամբողջ Էվիանը կ'այրի: Գիշերուան ժամը 11էն առտուան 4 կարելի եղած է հրդեհը մարել: Զոհ չկայ, բայց մէկ միլիառ վնաս:

ՓԱՐԻԶի փորթուկալեան դեսպան Մաթիաս իր կառավարութեան կողմէ կանչուեցաւ Լիզպոնա, նոր դահլիճին մէջ իրեն տրուած Արտաքին նախարարի պաշտօնը վարելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ եւ Պելժիոյ Արտաքին նախարարը Փիէր Վինյի ստորագրեցին համաձայնագիր մը՝ որով Գերմանիոյ կը վերադարձուի պելժիական բանակին կողմէ 1945ին գրաւուած գերմանական հողամասը:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Յանասորի արշաւանքին 61րդ տարեդարձին առթիւ:

Այս կիրակի Սէն Լուի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Ակնունի ենթակոմիտէին:

Հայկազ Զուգուրեանի օգաստն պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ՝ Օր. Թոմասեան (Մարսէյլի ռատիոյէն):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Ժիւրայի կայանին

Փարիզէն կայան իրենց այցելութեան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Սուրէն Պառաւեան 5000 Ֆր. նուիրած են:

Երկու քիլօ պոնպոն Պ. Ց. Պօղոսեան եւ երեք քիլօ Պ. Դաւիթեան:

Սառեւ կուտանք Տէսինի նուիրատուներուն ցանկը.— –

Պարոններ Վահան Յակոբեան 1000, Կիրակոս Գայրիեան 1000, Գէորգ Զաքարեան 1000: 500ական Ֆր. Հայկ Ճոպանեան, Գուրգէն Տաւպաղեան, Կարօ Ժամկոչեան, Տիգրան Տէյիրմէնճեան, Կարօ Օհանեան, Հայկ Ղուկասեան, Գեղամ Տաւպաղեան, Յովհաննէս Զաքարեան, Ալիս Սարգիսեան, Սահակ Պասմաճեան, Կարօ Տէր Գաբրիէլեան, Նազար Մեքսիկեան, Նիկօ Գասապ, Անուշաւան Աւագեան, Առաքել Զիլինկիրեան, Ադամ Գուտնիեան, Նուպար Պոտուրեան, Մկրտիչ Մարտիրոսեան: 300ական Ֆր.՝ Գոհար Պաղալ, Յովհաննէս Պօղոսեան, Սուրէն Սիրունեան, Սալլանպաչեան: 200ական Ֆր.՝ Կարպիս Պօղոսեան, Ստեփան Քոյրոյեան, Նշան Լազարեան, Սմբատ Յակոբեան, Սուրէն Սահակեան, Խորէն Գարակոզեան, Լեւոն Աստուրեան:

100ական Ֆր.՝ Տիգրան Զոլլուեան, Զաւէն Սիմոնեան, Տէսինի Տիրան:

Շնորհակալութիւն նաեւ Սարգիս Առաքելեանի որ սիրով յանձն կ'առնէ իր կառքով բոլոր փոխադրութիւնները:

ՇԱԻԻԼ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՑ ՏՕՆԻՆ առթիւ պատարագ եւ խաղողօրհնէք Շաւիլի նոր մատրան մէջ, այս կիրակի առաւօտ:

×

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Արնուվիլ

Վերափոխման Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ 17 Օգոստ. կիրակի օր Ս. Եկեղեցւոյն մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

×

ԼԻՈՆի եկեղեցի

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնի եւ չրջաններու բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ կատարուելիք հանդիսաւոր Ս. պատարագի, տեղւոյն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ:

Նոյնպէս տեղի պիտի ունենայ խաղողօրհնէնք եւ մատաղի բաչխումը:

Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց ժամը 8ին: Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւն 11ին:

×

Նիս.— Նիսի եւ չրջանի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակց. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ կիրակի 17 Օգոստ. Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին առթիւ Տէր Ատոմ քհնյ. պիտի պատարագէ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիչատակ ազգային բարերարներու յիչատակին:

ԽԱՂՈՂի ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ
ՓԱՐԻԶի ԵԿԵՂԵՑԻՈՑՆ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, 17 Օգոստ., փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՀՈԳ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Բչ. օր 18 Օգոստ. Ս. պատարագ ի յիչատակ Մեռելոց:

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ՝ հանդիսաւոր Ս. պատարագ ու աւանդական խաղողի օրհնութիւն, Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Տէր Պարգեւ քհնյ. Մերճանեան: Երգեցողութիւնը երգեհոնով, եկեղեցւոյն դպրաց դասին կողմէ, մասնակցութեամբ հրաւիրեալ դպիրներու: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

Խաղողի նուիրատուութեանց համար դիմել եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, վերափոխումն Ս. Աստուածածնի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ, որուն բաղմաձայն երգեցողութեամբ կը մասնակցի երգչախումբը, զոր կըղեկավարէ Պ. Վ. Սարգսեան: Տեղի կ'ունենայ խաղողօրհնէք: Կը կատարուին Մեռելոցի հոգեհանգիստները, որոնք արձանագրուելու են կանխապէս:

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի, տօն Վերափոխման Ս. Աստուածածնայ առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ աւանդական խաղողօրհնէնքի արարողութիւն տեղի պիտի ունենայ Ս. եկեղեցւոյս մէջ: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին: Ս. Պատարագ ժամը 10ին: Քարոզ ժամը 11ին: Խաղողօրհնէնք եւ ընդհանուր հոգեհանգիստ ժ. 11,30ին: Երգեցողութիւնք պիտի կատարուին եկեղեցւոյս երկսեռ դպրաց դասու անդամներուն կողմէ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

Mlle MICHÈLE GAGUIN
եւ
Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՌՈՒԲԻՆԵԱՆ
Ամուսնացած
Լիոն, 11 Օգոստոս 1958

ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 17
ԲՈԼՈՐԴ ԴԷՊԻ PALADRU (isère)

Հ.Ց.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԸ
Բանակումի Վարչութեան կազմակերպած
ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱՑԱՏԱԳԻՐ
Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի
Բոլոր Մասնաճիւղերուն
ժամը 10էն մինչեւ իրիկուն, հանդէսը կէսօրէ ետք:
Կը նախագահէ
ԸՆԿ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Բարի գալուստի խօսք՝ կեդր. Վարչութեան կողմէ:
Կը խօսի՝
ԸՆԿ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Հանդէսը կը ղեկավարեն ընկերներ
ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ եւ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին.— Մենախօսութիւն, կենդանի պատկեր, խառեակ:
Կը մասնակցին
Շաֆէ Պէնկեան, Մարտիրոսեան Հոյրեր, Աշխէն Քիւեան, Մարի-Ռոզ Սոփեան, Մկրտիչ Պօղոսեան, Վիգէն Թորոսեան, Ժան Գալուստեան:
Հայկ. խնջոյք ցերեկին՝ մատչելի գիներով: Շիշ ըեպսի:
ԱՆՁՐԵՒի ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ՝
ՊԱՏՍՊԱՐՈՒԱԾ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐ
կեդրոնական Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն օթոմարներ պիտի մեկնին:
Անհատ այցելուներու համար հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Քառ Ռիֆու Լիոնէն եւ կրբնոպլէն առնել եւ իջնել Փալատրիս (Լա Փիլ):
ԺԱՄԵՐ. — Լիոնէն՝ 7,15, 11,40:
Կրբնոպլէն՝ 7,45, 10,50, 14,30:

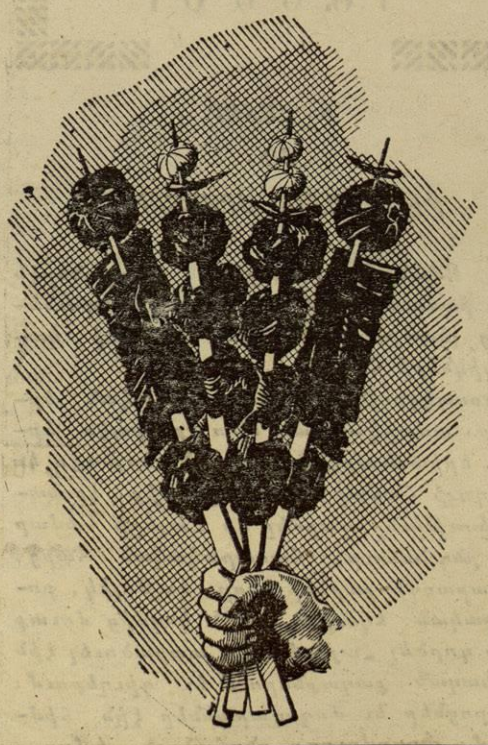
AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԶՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼի ՖՐԱՆՍԱՑի
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ
4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31-21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt
Հաճելի մթնոլորտ
Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «չաշլիք», «քարսքի»
Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանգ: Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
19 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8270 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4071

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՐԶՈՒԻ

Միջազգային դիւանագիտութիւնը երբեք ա՛յնքան տենդոտ գործունէութեան չէր լծուած, որքան վերջին մէկ ամսուան ընթացքին:

Լիբանանի խնդիրը չկարգադրուած՝ բոլորովին անակնկալ դէպք մը՝ պաղտատի Ցուլիս 14ի յեղափոխութիւնը տակնուվրայ ըրաւ բոլորին հաշիւները:

Մերձաւոր Արեւելքը, ուր փոխադրուած է տարիներէ ի վեր քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը, թատր զարձաւ զինուորական գործողութեան, իրրեւ հետեւանք այդ պատմական դէպքին:

Միացեալ Նահանգներն ու Մեծն Բրիտանիա ռազմական օգնութիւն ընձեռեցին Լիբանանի եւ Յորդանանի՝ ընդառաջ երթալով այդ երկիրներու օրինաւոր իշխանութենց հրաւէրին:

Իրաքի զինուորականներուն «պետական հարուածը» կրնար անդրադարձումներ ունենալ Լիբանանի ու Յորդանանի վրայ: Ինքնապաշտպանութեան եւ գոյավիճակի պահպանման համար էր, որ նախագահ Շամուն եւ Հիւսէյն թագաւոր ստիպողական օգնութեան խնդրանք ներկայացուցին ո՛չ թէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան, որուն անդամ են իրենց երկիրները, այլ մասնաւորներու:

Լիբանան փորձով տեսաւ թէ ո՛րքան անդօր էին ՄԱԿի անդէն «դիտող»ները՝ պաշտպանելու համար իր սահմանները մարդու եւ զէնքի մաքսանենգութենց դէմ:

Յորդանանի հաշիւական զահը — վերջինը — մեծապէս ցնցուեցաւ՝ երբ Պաղտատի ափ մը յեղափոխականները կէս ժամուան մէջ հաշուեյարդարի ենթարկեցին արքայական դերդաստանն ու վարչաձեւին հիմնական սիւները:

Ամերիկա եւ Անգլիա տիրաբար գործեցին՝ առանց արտօնութեան կամ հրահանգի սպասելու միջազգային արիսպագոսէն:

Անոնք նոյնիսկ չուզեցին, որ իրենց միւս մեծ դաշնակիցը՝ Ֆրանսա, մաս նակցութիւն բերէ զինուորական գործողութենց:

Մօտիկ ապագան ցոյց պիտի տայ թէ ո՞րքան իրաւունք ունէին անգլեսաքսոնները՝ նման հապճեպ եւ ուժեղ միջոցներ ձեռք առնելու:

Ամէն պարագայի ամերիկեան եւ անգլիական զինուորներու ներկայութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ օգտակար եղաւ գոյավիճակի պահպանման տեսակէտէն: Լիբանան եւ Յորդանան թատր չդարձան ներքին ծանրակշիռ դէպքերու: Պահեցին իրենց անկախ գոյութիւնը: Եւ խաղաղութիւնն ալ չխանգարուեցաւ որեւէ կերպով:

Ընդհակառակն Լիբանան խաղաղեցաւ աստիճանաբար: Զօր. Շէհապ ընտրուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահ՝ կողմերու համաձայնութեամբ: Եւ մեծ յոյսեր կան, որ չուտով երկիրը պիտի գտնէ իր նախկին հանդարտ վիճակը:

Ամերիկեան զօրագունդի մը մեկնումը զրաւական մըն է ինքնին, որ կիրքերը խաղաղած են որոշ չափով:

Լիբանան՝ Արեւելքի Զուիցերիան՝ կոչուած է խաղալու կարեւոր դեր մը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր ա՛յնքան ներհակ ու այլազան չահեր իրար կը բախին:

Իր աշխարհագրական դիրքն ու ազգագրական կազմը բացառիկ հանդամանք մը կուտան այս փոքրիկ երկրին: Զուիցերիոյ պէս անկախ ու չէզոք վարչաձեւ մը միակ փրկութիւնն է Լիբանանի:

Աւելի փափուկ է Յորդանանի կացութիւնը:

Այս երկիրը առաջին աշխարհամարտէն վերջ արուեստականօրէն կազմուած էր Մեծն Բրիտանիոյ կամքով՝ վարձատրելու համար Շէրիֆ Հիւսէյնի երկրորդ որդին՝ Էմիր Ապտիւլլահը:

Շատ ջուրեր թափեցան անկէ ի վեր Յորդանան գետէն Մեռեալ ծով:

Անցեալ փետրուարին Իրաքի հետ դաշնակցելով, Հիւսէյն թագաւոր կ'ուզէր իր գահը պաշտպանել դուրսէն — կամ ներսէն — զալիք յարձակումներու դէմ:

Այսօր դաշնակիցները խիստ մեծ կարեւորութիւն կուտան Յորդանանի անկախութեան ու չէզոքութեան: Ո՛չ միայն արդիլելու համար Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան ծաւալումը, այլ նաեւ փրկելու համար Իսրայէլը:

Կացութիւնը կը պարզուի հետզհետէ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿ-Ի ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՑԱՐԴ ՈՉ ՄԷԿ ԼՈՒԾՈՒՄ՝ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԴԷՄ Է ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐՈՒ ՀԵՌԱՑՄԱՆ

ՄԱԿի արտակարգ ժողովը ցարդ չկրցաւ լուծում մը գտնել Միջին Արեւելքի տագնապին: Այսուհանդերձ՝ յաջողութեան բոլոր դուռները փակուած կարելի չէ նկատել: Կարգ մը լրագրողներու համաձայն՝ բուն աշխատանքը կը տարուի նրբանցքներու մէջ՝ համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար երկու ճակատներու միջեւ: « Միջնորդ »ները զործի լծուած են կրկին:

Աշխատանքը յառաջ կը տարուի միաժամանակ երեք տարբեր ծրագիրներով:

Կը չարունակուին հրապարակային վիճաբանութիւնները, որոնք առիթ կուտան զանազան երկիրներու՝ ճշդելու իրենց դիրքը, ներկայացնելու իրենց ծրագիրները: Մասնագէտներու կարծիքով այս վիճաբանութիւնները դժուար թէ եզրակացութեան մը յանդին. ընդհակառակն, անել կացութիւն մը կրնան ստեղծել ժողովին մէջ:

Երկրորդ՝ «միջնորդ»ներու աշխատանքը: Ընդհանուր ժողովին մէջ ուժերը հաւասարակշռուած նկատելով՝ Նորվեկիոյ, Ճափոնի, Քանատայի, Հնդկաստանի եւ Սէյլանի պատուիրակները առաջարկներ կը ներկայացնեն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի «հզօր»ներուն. կը փորձեն «անպաչ – ատն» համաձայնութիւն մը կնքել ժողովէն դուրս, մտածելով թէ այդ ձեւով աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլայ արտակարգ այս հանդիպումը:

Վերջապէս, երրորդ կարգի աշխատանքը կը տանի ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ, որ զանազան նախարարներու հետ կը խորհրդակցի, պատրաստ – տելու համար «մեծ»երու «մանրանկար» ժողով մը՝ Արտաքին նախարարներու հանդիպումէ:

Գաղափարներու եւ առաջարկներու խառնիճաղանճ մը կը տիրէ Նիւ Եորքի մէջ: Արդարեւ, Միջին Արեւելքի տագ – նապը լուծելու համար՝ ծրագիրները չեն պակսիր:

Առաջին առթիւ՝ Ճափոնի ծրագիրը, որ Ցուլիս 21ին ներկայացուած էր Ապահովութեան Խորհուրդին.— ՄԱԿը պէտք է ստանձնէ Լիբանանի ամբողջութեան եւ քաղաքական անկախութեան պաշտպանութիւնը: Ծրագիրը բախեցաւ Խ. Միութեան վեթոյին:

Կայ նաեւ Այզընհաուըրի ծրագիրը՝ բաղկացած վեց կէտերէ.— ՄԱԿի դերը՝ Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ, հսկողութիւն՝ ձայնասփիւռէն կատարուող զրգռութեանց վրայ, զէնքի մաքսանենգութեանց արգիլում, միջազգային ուժի մը ստեղծում եւ տնտեսական օժանդակութիւն:

Պէտք չէ մոռնալ խորհրդային ծրագիրը.— անգլեսամերիկեան ուժերու անմիջական հեռացումը Լիբանանէն եւ Յորդանանէն, ՄԱԿի դէտերը զրկել այդ երկիրները՝ խաղաղութիւնը ապահովելու համար:

Այս պայմաններուն մէջ՝ կը կարծուի թէ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտին դիմում պիտի կատարուի դարձեալ՝ տագնապին լուծում մը գտնելու համար: Կարգ մը մարդոց համաձայն՝ Համըրշոլտ քննական նոր այցելութիւն մը պիտի տայ Յորդանան, բայց ՄԱԿի քարտուղարը այդ առաքելութիւնը յանձն կ'առնէ՝ պայմանաւ որ միաձայնութիւն դոյանայ իր անձին շուրջ:

Տըլըս, Լոյտ, Համըրշոլտ եւ Նրուվե – կիոյ Արտաքին նախարար Էնկըլն ժողով

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅԻՆ ՄԷՋ

Վերջին պահուն հեռաձայնով կը հաղորդեն թէ Փալատիւպ բանակավայրին մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպած դաշտահանդէսը մեծ յաջողութիւն մը արձանագրած է, 1500 հոգիի մասնակցութեամբ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ ԽՐՈՒՇՁեԻ ՊԱՇՏՕՆԸ

Մոսկուայէն եկած վերջին լուրերուն համաձայն, Խ. Միութեան Արտաքին նախկին նախարար Մոլոթով, որ «հակակուսակցական խմբակ»ին հետ արտաքսուեցաւ վարիչ մարմինէն եւ Մոնկոլիոյ դեսպան նշանակուեցաւ՝ սերտ կապեր ունի Համայնավար Չինաստանի վարիչ Մաօ Ցէ Թունկի հետ: Նոյնիսկ, կ'ըսուի թէ Խրուշչեւի անակնկալ ճամբորդութենէն առաջ Մոլոթով փէքին կը գտնուէր:

Ներկայիս Մոլոթով իր արձակուրդը կ'անցնէ Մոսկուայի մէջ:

Զրոյցներ կը չրջին՝ Մոլոթովի «վերադարձ»ին հաւանականութենէն մասին: Այս տեսակէտէն իրեն կը վերագրուի Համայնավար Չինաստանի մէջ եւրոպալուիոյ դէմ չղթայազերծուած զաղափարական պայքարին սաստկութիւնը: Կը կարծուի թէ Մոլոթով – Մաօ զաւադրութիւն մը պատրաստուած է «ազատական» Խրուշչեւի դէմ: Պէտք չէ մոռնալ սակայն, թէ Մոլոթով արտաքսուած է Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէէն, որ Խրուշչեւի խիստ հսկողութեան ներքեւ կը գտնուի:

Մաօ եւ Խրուշչեւ պիտի մեկնի Մոսկուայէն, Եալթայի մէջ (Ղրիմ) անցնելու համար իր արձակուրդը: Ամիս մը պիտի մնայ այնտեղ: Ամէն տարի, գրեթէ նոյն ժամանակաշրջանին, Խ. Միութեան Վարչապետը իր արձակուրդը կ'անցնէ Ղրիմի մէջ: Իր բացակայութեան ընթացքին՝ Ա. Միկոյեանի պիտի յանձնուի Վարչապետի պաշտօնը:

Միւս կողմէ մտաբեալ Բուլգանին նոր չնորհազրկման մը ենթարկուեցաւ: Պետական Դրամատան նախագահի պաշտօնէն արձակուելով՝ Սթրավրուփլի չրջանին տնտեսական վարչութեան դեկավար նշանակուեցաւ:

1955 Փետրուարէն 1958 Մարտ՝ մտաբեալ Բուլգանին Խ. Միութեան Վարչապետ էր. այդ պաշտօնը Խրուշչեւի տրուելէն չորս օր ետք Պետական Դրամատան նախագահ նշանակուեցաւ. նոր չնորհազրկում մը՝ այսօր Խ. Միութեան տնտեսական 105 վարչութիւններէն մէկուն դեկավարը դարձաւ:

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ՊՐԻՒՍԵԼԻ ՄԷՋ

—o—

Ինչպէս գրած էինք, Պրիւսէլի ցուցահանդէսին մէջ վերջին երեք օրերը տեղի կ'ունենայ Վատիկանի «Միջազգային Օրերը»: Այս առթիւ Պրիւսէլ զացած էր Կարտինալ Պեռռոս-Գրիվոր Ժե. Ազատ – ճանեան, կաթողիկէ Պատրիարք եւ Հաւատոյ Տարածման Միաբանութեան պետ:

Հինգշաբթի գիշեր ցուցահանդէսին մեծ Օտիթորիումին մէջ տեղի կ'ունենար ակադեմական հանդիսաւոր երեկոյ մը, որուն նչանաբանն էր՝ «Աւելի մարդկային աշխարհ մը համար»: Այս երեկոյթին ընթացքին խօսք պիտի առնէին Նիւ Եորքի փոխ–արքեպիսկոպոսը՝ Կարտինալ Շին, Կարտինալ Ագաճանեան եւ Վարչապետ Ատլնաուր: Այս վերջինը սակայն կը փոխարինուէր Արտաքին նախարար՝ Ֆոն Պրենթանոյի կողմէ:

Անգլերէն եւ զերմաներէն դասախօսութիւններէն ետք, Կարտինալը խօսք առաւ Ֆրանսերէն, Միջազգային ընտիր հասարակութեան մը առջեւ: Ցիշենք որ հանդիսութեան ներկայ էր Պոտուէն թագաւորը, Լէոփոլտ Գ. եւ ընտանիքը: Կարտինալին դասախօսութեան նիւթն էր առաքելութենց դերը յետամնաց կամ թերաճ երկիրներու մէջ: Զեռնհասօրէն ծանրացաւ անոնց զանազան դերերուն վրայ ընտանեկան, տնտեսական եւ կրօնական ճիւղերուն մէջ: Տուաւ թիւեր հիւանդանոցներու (1100), որբերու (100 հազար), զարմանատուներու (3100), դպրոցներու (42·600), աշակերտներու (3 միլիոն 200·000), ուրկանոցներու (174), եւայլն:

× Կիրակի իրիկուն, ցուցահանդէսին, «Քրիստոս Փառաւորեալ» եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ հայածէս պատարագ մը, որուն ներկայ էր Կարտինալը, ինչպէս նաեւ զանազան երկիրներէ Հայեր եւ միջազգային հասարակութիւն մը: Կը պատարագէր Նալպանտեան վարդապետ, կը սպասաւորէին Լիոնի Ժողովրդապետը՝ Մոմճեան վարդապետ եւ Թեհրանի Ժողովրդապետ՝ Փոլատեան վարդապետ:

Պատարագէն եւ խաղողօրհնէքէն ետք, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր երեկոյթ մը կազմակերպուած Գաղութային Վարչութեան կողմէ, ի յարգանս Միրանաւոր Պատրիարքին:

Առաջին առթիւ խօսք առնելով վարչութեան նախագահը՝ Պ. Վ. Մուրատիկեան, Ֆրանսերէն ճառ մը կարդաց: Ցիշեց հինգշաբթի օրուան դասախօսութիւնը եւ չեշտեց Պելժիոյ գաղութին խանդավառութիւնն ու հպարտութիւնը այդ առթիւ: Պ. Մուրատիկեան ըսաւ որ Պելժիոյ Հայ Ազգային Վարչութիւնը փափաքելով որ Կարտինալ Ագաճանեանի ներկայութեան եւ Նալպանտեան վարդապետի պատարագին տալու համար ազգային իմաստ մը, հովանաւորած էր թէ՛ պատարագը, թէ՛ հանդիսութիւնը:

Ցիշելէ ետք Կարտինալին արժանիքները ազգային, դիտական, զրական, կրօնական, հայրենասիրական մարզերու մէջ վերջացուց իր խօսքը, յայտնելով գաղութին հիացումը եւ երախտագիտութիւնը հանդէպ Պատրիարքին եւ մաղթելով անոր երկար կեանք, որպէսզի չարունակէ ծառայել Եկեղեցիին եւ իր Ազգին:

Նալպանտեան վարդապետ Ֆրանսերէն եւ հայերէն ճառ մը կարդաց անձնական յիշատակներ պատմելով Կարտինալէն 1911ին, երբ Հռոմ կը գտնուէին: Ապա ըրաւ անոր կենսագրականը յիշելով նաեւ կաթողիկէ հովուապետութեան 35 ամեակը Պելժիոյ մէջ:

Ցանուն կաթողիկէ համայնքին խօսք առաւ Պ. Մաթոսեան, որ իր կարգին չեշտեց գաղութին հպարտութիւնը, մանա –

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ Բ. սիւնակ)

ԳԼԱՋՈՐ եւ ՏԱՓԵԻ

Հայկական ձեռագիրներու մէջ, դեղարուեստական մանրանկարները կը դանենք՝ սկսած 9րդ դարու վերջին տարիներէն։

Լաղարեան հաստատութեան թիւ 887 ձեռագրին մէջ կը դանենք մանրանկար – ներ՝ ներկայացուած խոբաններով։ Ա– ռաջնոց կը յաջորդեն 902 թուականի Մլքէ Թագուհիի աւետարանագրքի եւ էջմիածնին 989 թուականի աւետարանագրքին զմայլելի մանրանկարները։ Նախապէս կը կարծուէր թէ 887ի ձեռագիրը նկարա – զարդուած ամենահին ձեռագիրն է։ Հաս– տատուեցաւ սակայն, թէ էջմիածնի ա– ւետարանագրքին մէջ (989 թ.) կը զըտ– նուին չորս մանրանկարներ, որոնք նը– կարուած են 7–8րդ դարերու հայ նկարի– չի մը կողմէ։ Այս իրողութիւնը ժխտեց Փրոֆ. Ժ. Սթրիչկովսկիի այն սխալ հաստատացումը, որու համաձայն այս մանրանկարները 6րդ դարու ասորի նկա– րիչի մը գործերն են։

Այսօր կրնանք հաստատել ուրեմն, թէ հայկական մանրանկարչական արուեստը ծնունդ առած է դեռեւս 6րդ կամ 7րդ դարէն, թէեւ չունինք այս դարերէն մնա– ցած մանրանկարուած ամբողջական ձե– ռագրեր։ Պէտք է նշենք, որ հայ հնադար– եան պատմագիրները կը հաստատեն այս թէզը՝ հաստատելով, որ 6–8րդ դարերուն դպրութիւն ունեցած է այսպէս կոչուած Կամսարականներու դպրոցը, իսկ հայ պատմագիր Ստեփան Օրբելեան կը նշէ շատ հին ժամանակներու մանրանկարչա– կան դպրոցի մը մասին՝ Տաթեւի վանքին մէջ, որու վանահայրը եղած է ինք, 14րդ դարու սկիզբը։

12–13 դարերու ընթացքին, Հայաստա– նի մէջ հիմնուեցան մեծ թիւով վանքեր։ Առնցմէ ոմանք, հաստատուած երկրի ծայրամասերը, ուրիշներ՝ կեդրոնական շրջաններու կամ Շիրակի մէջ, մեծ ար– ժէք կը ներկայացնեն ոչ միայն հայ մշա– կոյթի, այլ նաեւ հայ արուեստի տեսա– կէտէն։ Բայց Մեծ Հայքի մէջ, մանա – ւանդ երկու վանքեր, ուրիշներէ աւելի առաջ տարին մշակոյթը եւ արուեստը, շնորհիւ այն դիտնականներուն, որոնք հասան ձեռագրերու ընդօրինակութեան եւ մանրանկարչութեան աշխատանոցնե – րու մէջ, աշխատանոցներ՝ որոնք կը դոր– ծէին այդ վանքերուն կից։ Առնք էին՝ Տաթեւի եւ Գլաձորի վանքերը՝ Սիւնիքի մէջ։ Այս երկուքն ալ, իրրեւ դիտու– թեան, դրականութեան եւ արուեստի օ– ճախներ, կարեւոր դեր մը կատարեցին Հայաստանի մէջ, այնպէս որ 13րդ դա– րուն Գլաձորի վանքը անուանուեցաւ « Վարդապետներու համալսարան » եւ « Արուեստի ակադեմիա »։

Հայկական մշակոյթի բարձր զարգաց– ման այդ չարժումը իր գագաթնակէտին կը հասնի սկսած 10րդ դարէն։ Շիրակի Արկինա քաղաքին մէջ, Յաչիկ Արչակունի կաթողիկոսը (973–992) կը հիմնէ մեծ դրադարան մը, իսկ Արկակակի վանքին մէջ, 11րդ դարուն, Ռուբինեաններու շը– ջանին, կը ստեղծուի երաժշտանոց մը։ Մեծ դիտնական Յովհաննէս Սարկաւագ (1045–1129), նոյն այդ 11րդ դարուն, Ա– նիի մէջ կը բանայ համալսարան մը, որ կը դառնայ ազատ մտածման պայքարի կեդրոնը։ Գալով դեղարուեստական դպր– ծունէութեան, 12–13րդ դարերուն, ան կը կեդրոնանայ Անիի, Կարսի եւ էրզրումի շրջաններու քանի մը վանքերուն մէջ, բայց 14րդ դարուն, դործունէութեան կեդրոնը կը փոխադրուի Գլաձորի եւ Տա– թեւի դպրոցներուն մէջ։ Կիլիկիոյ մէջ, 13–14րդ դարերուն կը դանենք արիստոկ– րատական արուեստ մը, որուն ժողովըր– դական նկարագիր մը կը դրոշմէ Սարգիս Պիծակ՝ 14րդ դարուն։

Ընելէ յետոյ այս սկզբնական ճշդում – ները, կը սկսինք դիտութեան եւ արուես– տի կարեւոր կեդրոն եղող Գլաձորով, որ մեծ համբաւ չհաճ էր այն շրջանին, երբ անոր վանահայրը Եսայի Նչեցի դիտ– նականն էր։ Այդ դարաշրջանին, այս վանքը ապաստան կուտար աւելի քան 360 աշակերտներու, որոնց մէկ մասը բարձր դիտութիւնները կ'ուսանէր բարձրադոյն վարժարանին մէջ, մինչ ուրիշներ կ'աշ– խատէին ձեռագրեր ընդօրինակելու կամ մանրանկարչութեան աշխատանոցներուն մէջ։

Գլաձորի վանքի մասին մեր ունեցած բոլոր տեղեկութիւններուն համաձայն, կը կարծենք, թէ դայն պէտք է նկատել ամբողջ Հայաստանի ամենակարեւորը, մանաւանդ 13րդ դարուն, երբ կը վերա– ծնի մոնկոլական ներխուժման հետեւան– քով կանգ առած մշակութային կեանքը, որ կը տեւէ մինչեւ 14րդ դարու վերջը, երբ կը սկսի անկման շրջանը։ Այս դպրո– ցի զարգացման մեծապէս նպաստեցին Պռոշեան դերդաստանի կողմէ տրուած նիւթական աջակցութիւնը, եւ ապա այն իրողութիւնը, որ 13րդ դարուն, երկար ժամանակ վանահօր պաշտօնը վարեց դիտական Ներսէս Մշեցի վարդապետը, որ աշակերտն էր պատմագիր Վարդանի։ 1284ին անոր կը յաջորդէ մեծ համբաւ վայելող ուրիշ վանահայր մը՝ Եսայի Նչեցին, որ վանքը կը վարէ մինչեւ 1338։ Ներսէս Մշեցիի աշակերտներէն, նշենք Յանօթ Մատթէոս վարդապետը, որ կի– լիկիայէն եկած էր ուսանելու համար Գլաձորի մէջ, Մխիթար Սասունցին, Յովհաննէս Արճեչցին եւ նոյն ինքն Եսա– յի Նչեցին։

Եսայի Նչեցիի դեկավարութեան տակ աշխատած մանրանկարիչներէն նշենք՝ Թորոս Տարօնացին, — 14րդ դարու ա– ռաջին կէսի ամենէն ակնառու մանրա– նկարիչը, Մոմիկ վարդապետը, որու դե– ղարուեստական գործունէութիւնը քննու– թեան առնուած է Ա. Ալեքսեանի կողմէ եւ մանրանկարիչ Աւագը, որու դեղար – ուեստական գործունէութիւնը, սակայն, աւելի շատ կապ ունի Արիմի հետ։

ԿԼԻՄ ՊՐՆԶՅԵԱՆՈՒ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՔԱՂԱՔԸ՝ ԹՈՔԻՕ

«Լը Մոնտ»ի մէջ Րոպէր Կիլէն ստորա– գրած է հետեւեալ յօդուածը, ո – րուն գլխաւոր մասերը կը ներկայացնենք ստորեւ։

Այն իրողութիւնը, որ աշխարհի մեծա– գոյն քաղաքը այսօր կը հանդիսանայ Թոքիօն, կրնայ զարմանալի թուիլ շատե– րուն. զարմանալի՝ նաեւ այն պարագան, որ հիւլէական մեր դարուն մէջ, ճափո– նական ուրիշ քաղաք մը, Քիօթօ, ամէն հիւ կը թափէ ասիական ու ճափոնական հնաւանդ սովորութիւններուն եւ աւան– դութիւններուն հաւատարիմ մնալու։

Թոքիօ, յառաջդիմութեան մայրաքա – ղաքը. Քիօթօ՝ աւանդութեանց մայրա– քաղաքը։ Այս երկու քաղաքներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող աւանդութիւնը շատ հինէն կուգայ։ Քիօթօ դարերէ ի վեր ե– ղած էր ճափոնի կայսեր բնակավայրը եւ որպէս այդպիսին դարձած էր ճափոնա – կան դասական արուեստին, նրբաճաշակ պերճանքին ու հաճոյքներուն կեդրոնը։ Մինչդեռ Թոքիօն, որ հին ժամանակ կը կոչուէր Էտօ, դէպի իրեն կը քաշէր երկ– րին դինուորական, չինարար եւ առեւ– տրական տարրերը։ Այսօր եւս, ացնեա – լին նման, Թոքիօն ու Քիօթօն կը հանդի– սանան հակասութիւններով հարուստ այս երկրին երկու բեւեռները։

Թոքիօ — Ութ միլիոն 700 հազար բը– նակչութիւն. որոշ թաղամասերու մէջ իւ– րաքանչիւր քառակուսի քիլոմեթրի վրայ 30·000 բնակիչ. իր բոլոր անկիւններուն մէջ, օրուան բոլոր ժամերուն՝ բազմու – թիւն, բազմութիւն։ Ապագայի ծրագիրը՝ 20 տարի վերջ 25 միլիոնանոց քաղաք...

Այն ինչ որ ամէնէն աւելի զարմանալի է Թոքիօն որոշ ատեն մը ուշադրութեամբ դիտողին համար, իր կրած փոփոխու – թիւններուն արագութիւնն է։ Քանի մը ամսուան ընթացքին ամբողջ թաղեր, փողոցներ անճանաչելի կը դառնան։ Փա– րիզցիները կը զարմանան եւ դիտելու կ'երթան երբ, զոր օրինակ, Էնվալիտի կողմը Իւնէսքոյի չէնքին նման չէնք մը կը բարձրանայ։ Թոքիոյի մէջ իւրաքան– չիւր ամիս այսպիսի չէնք մը կը չինուի։ Երկու տարի առաջ ձեր տեսած փոքր ճաշարանին տեղը հսկայ դրամատուն մը կը դտնէք. մանրավաճառի խանութին տեղը՝ տասը յարկանի չէնք մը։

Շինութեան տեսակէտէն Թոքիոյի նո– րաձեւութիւնը պլոճներ չինելն է, որոնց մէջ տեղ կը դտնեն միաժամանակ ութ յարկանի մեծ վաճառատուն մը, երկա– թուղիի կայարան մը, մէքրոյի կայարան մը, թատրոնի եւ չարժանկարի բազմաթիւ սրահներ, մեծ պանդոկ մը, եւայլն։

Բայց այս մեծդի պլոճին ճիշդ քովը կը հանդիպիք փայտեայ փոքր տուներու, ո– րոնք աւելի՛ պատկառելի հոլ մը կուտան առաջինին։ Ասիկա Թոքիոյի յատկանիշ– ներէն մէկն է արդիական պիլտինգին քովը՝ փոքր խրճիթ մը. ամէնէն արդիա– կան իրագործումներուն քովը՝ քսանե – րորդ դարու համար աներեւակայելի հը– նադարեան մնացորդներ։ Թոքիոյի ար– ուարձանները օժտուած են հիւլէական բէաթէօրներով, բայց Թոքիոն դրեթէ դուրկ է կոյուղիներէ, փողոցները՝ աղ– տոտ։ Ամերիկեան ու ճափոնական անթիւ ինքնաշարժներով խճողուած փողոցի մը մէջ, յանկարծ կը տեսնէք եզան կառք մը, որ կը յիշեցնէ թէ Ասիոյ մէջ կը գըտ– նուիք։

Առաջին ակնարկով այն տպաւորութիւ– նը կ'ունենանք որ Թոքիօ տեղական ինք – նուրոյնութենէ զուրկ քաղաք մըն է։ Իր տարածութեան մեծ մասը ծածկուած է փայտաչէն, փոքրիկ, զորշ տուներու ով– կիանոսով մը։ Տուներ, զիրար խաչաձե– ւող փողոցներ, որոնք չինուած են առանց մասնաւոր նախածրագրի։ Տուներու տա– նիքներէն աւելի վեր, ձեր ու երկնքին միջեւ, էլեկտրական թելերու ցանց մը կ'ամբողջացնէ տխրութեան ձեր տպաւո– րութիւնը։

Գեղեցկութենէ զուրկ այս քաոսին մէջ, սակայն, յուսատու շող մը քաղաքին կեդրոնը՝ կայսերական պալատն ու իր չրջապատը, կրանիթեայ զեղեցիկ պատե– րով, որոնց եռին կ'ուրուագծուին մշտա– դալար ծառեր։ Սակայն քաղաքին ճիշդ կեդրոնը բարձրացող կայսերական պա – լատը արդելք կը հանդիսանայ երթեւե– կին, որովհետեւ ինքնաշարժները իրա – ւունք չունին այդտեղէն անցնելու։ Պահ մը երեւակայեցէք որ Փարիզի մէջ Սէն Լազարի, Քոնքորտի, Լուվրի եւ Օփէրայի ամբողջ շրջանը արդիլուած դառի ըլլար հասարակ մահկանացուներուն համար։

Կայսերական պալատին թաղամասին ճիշդ քովը, հռչակաւոր կինզա պողոտա– յին երկայնքին, առեւտրական թաղն է, որ իր աշխուժութեամբ մեղուի փեթակ մը կը յիշեցնէ եւ որ նախածրագրի մը հիման վրայ կերտուած միակ թաղն է։ Այստեղ է, մասնաւորաբար, որ նոր չէն– քերը մէկը միւսին եռեւէն կը բարձրա – նան, նախընտրաբար ոչ շատ բարձր, որովհետեւ Թոքիոյի մէջ միշտ ներկայ է երկրաշարժի վախը։ Երկրաշարժներուն պատճառով է, որ Թոքիոյի մէջ մարդիկ կը զուրկնան բազմայարկ եւ բազմա – ծախս չէնքեր չինելէ. այս է պատճառը նաեւ այն իրողութեան, որ քաղաքը այն– քան ընդարձակ տարածութիւն մը կը ծածկէ — 500 քառ. քիլոմեթր բուն քա– ղաքը. իսկ աւելի քան 2000 քառ. քիլո – մեթր՝ արուարձաններով։

Թոքիօ քաղաքը ստեղծուեցաւ 500 տա–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Ամէն ինչ պարզուում էր կարծես, բայց մեծ դաղտնիքը մնում էր չբացուած, դառնում էր աւելի խորհրդաւոր, աւելի երկիւղալի, ինչպէս կեանքը, ինչպէս մա– հը, եւ մի լուսեղէն, ցնծագին, հանդի – սաւոր իրողութիւն դառնում էր երազ, հեռանում անդարձ...

— Բռավո՛, բռավո՛, — բացականչեց յանկարծ Դիամանտիսը։

Նա ուղղակի տեղից վեր թռաւ, թեւե– րը լայն բացեց, մի թեւով զրկեց Էֆրո– յին, միւսով՝ ինձ։

— Բռավո՛, չէի սպասում սիրելիներս, չէի սպասում։ Ինձ անակնկալի բերեցիք։ Ինչպիսի՛ խոր հասկացողութիւն, ըմ– դգացուած, մտածուած, ապրուած, ինչ– պիսի՛ նրբութիւն, երկու պարտիաների ինչպիսի՛ ձուլուածութիւն։ Եւ այսպիսի մի դժուա՛ր սոնատա... Ինձ էլ ուղղակի քաշեցիք ձեր տարերքի մէջ, — աւելի յուզուեց Դիամանտիսը։ — Բայց զար– մանալի է, կարծես ինչ որ պաղտնիք կայ այստեղ... Բայց ինչո՞ւ եմ չատախո – սում։ Շարունակեցէ՛ք, չարունակեցէ՛ք։ Եւ կամ նորից սկսէք սկզբից։

Նա մի աթոռ քաշեց ու նստեց դաշնա– մուրի մօտ։ Մենք մնում էինք չուարած, ժպտուն. տրտո՞ւմ թէ ուրախ՝ չգի – տեմ... Նորից սկսեցինք նուագել։ Դիա– մանտիսն իր ամբողջ էութեամբ մասնակ– ցում էր մեր նուագին, չարժուում, եր– դում քթի տակ, երբեմն կանգնեցնում էր մեզ եւ մի նոր միտք, նոր նրբութիւն մտցնում մեր կատարման մէջ։

— Սա երեւոյթ կը լինի մեր կեան – քում, — բացագանչեց նա ի վերջոյ։ — Բայց... ո՞վ է դնահատելու ձեզ, ո՞վ է արժէքաւորելու ձեր իսկական արուեստը, — աւելացրեց նա տրտում դառնու – թեամբ։ — Ձեզ կը լսեն նորից այդ նեղ չրջանակում, պարզապէս կը վայելեն ձեր նուագը, նորից ծափ կտան, դուցէ ինչ որ յատուկ փայլ կը դդան ձեր կատարման մէջ, եւ այդքան։ Միայն մի քանի ան– հատ մարդիկ կը հասկանան, թէ ինչ որ արտակարգ բան է կատարւում։ Իսկ ո՞ւր է այն մեծ կեանքը, որ կարող էր իսկա– կան դնահատութիւնը տալ։ Ո՞ւր է...

Նա միանգամից լռեց, ձեռքը թափ տա– լով, դնաց դէպի պատուհանը, մի քանի վայրկեան դուրս նայեց, յետոյ նորից դարձաւ մեզ ու ասաց.

— Ինչ որ չիք է միայն, սալոն, արիս– տոկրասիա։

Նայեցի Էֆրոյին. նա հայեացքը խո– նարհեց, փակեց ստեղների կափարիչը եւ նստած մնաց լուրջ դէմքով։ Ես ջութակն ու աղեղը դրի տիվանի վրայ, նստեցի Էֆրոյի մօտ, եւ մի րոպէ լուռ մնացինք։ Պարզ հասկացել էինք որ Դիամանտիսի վերջին խօսքերը վերաբերում էին Բրուս– տրի երեկոներին։ Բայց արդեօք Էֆրօն հասկացե՞լ էր այն աւելին, այն կարեւո– րը, որ կար Դիամանտիսի ասածի մէջ։ Նա ոչինչ չասաց։ Նրա դէմքի վրայ աւելի ու աւելի խորացաւ լրջութիւնը, եւ ի վերջոյ մի անբացատրելի ժպիտ իջաւ նրա շրթներին ու չուտով անցաւ։ Նա հառաչեց, վեր կացաւ, նայեց ինձ ու նորից ժպտաց, այս անգամ իր սովորա– կան ժպիտով, բայց աչքերի խորքում մնացել էր քիչ առաջուայ լրջութիւնը։

— Գնանք ծովափ, — ասաց նա, — կարօտել եմ ծովը։

Մինչեւ ծովափ, որ հեռու չէր Դիա– մանտիսի տնից, նորից լուռ քայլեցինք։ Չէինք էլ նայում իրար, բայց վստահօրէն նոյն բանն էինք մտածում։ Ծովափին Էֆրօն կանգ առաւ, նայեց դէպի ծովը։ Իջնում էր մթնշաղը, ծովը թեթեւօրէն ալեկոծ էր. կապոյտը թանձրացել էր, մռայլուել։ Հեռուում փրփուրների դծեր էին բոնկւում վայրկենաբար ու՝ մարում. իսկ մեր ոտքերի առաջ ալիքները փլւում էին խստապին չառաչով։ Ծոնաւ մի քամի էր փչում։

— Էֆրօ, ասացի ես ի վերջոյ, — չդնա՞նք մինչեւ... այն քարը...

Նա չպատասխանեց, չարունակեց նա– յել դէպի ծովը։

— Գանէ վերջին անգամ, — աւելացրի, դրեթէ չչուկով։

Նրա հայեացքն իջաւ դետին, յօնքերը դողացին։ Ներքին մի ալիք փուլ եկաւ նրա դէմքի վրայ։ Նա չրջուեց եւ, առանց որեւէ բան ասելու, սկսեց քայլել ծո– վափն ի վար։ Ներքին անակնկալ մի խայ– տանքով հետեւեցի նրան։ Եւ յանկարծ մի դառնապին ուրախութիւն, աւելի ճիշդ՝ դառն ճշմարտութեանը կատակով նայելու մի յիմար ղդացում տիրեց ինձ։

— Ուրեմն... մենք միայն ընկերնե՛ր ենք մնում, — ասացի դրեթէ հեդնական մի չեչտով։

— Ձդիտեմ, — ինձ համար անակնկալ խստութեամբ պատասխանեց Էֆրօն։

Ես անմիջապէս ղղջացի իմ այդ չեչտի համար, բայց դառնապին տրամադրու – թիւնը չնահանջեց իմ մէջ։

Դաժան եւ անհարկի անկեղծութեամբ պարզեցի բոլոր ինձ տանջող կասկածներն ու մտահոգութիւնները, առանց լիրբկա– կան դեղումների, այսինքն առանց սիրոյ ողբի կամ էքստազի։ Ծօսում էի չարացող ժպիտով, եւ տարօրինակ, ցաւագին հա– ճոյքով վերլուծում էի դրութիւնը, նոյն– իսկ անխնայ կերպով փորփրում էի Էֆ– րոյի հոգեկան աշխարհը, առանց մտա– հոգուելու իմ ճշմարտատեսութեան մա– սին, որովհետեւ այդ պահին ինձ թւում էր թէ ես ամէն ինչի տեղեակ եմ, մինչեւ յետին մանրամասնութիւնը։

(Շար. 16)

Կ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

ԿՅՆՔԻՆ

Ֆ. ՀՈՍՈՐ

ԺԸ.

ՓՈՍՈ ՊՐՅՈՐ ՈՍԿԵՏԸ

— Ես դուռը մի քանի վայրկյան կ՝ — ասաց Տոքո, ցոյց տալով նրան։

— Ի՞նչ ասես կայ, — պատասխանեց նա։

— Հա կ՝, դու գիտես, — «Կենքի» կ՝ ասի, որ մեզ համար շատ անհրաժեշտ է։ Ես ուզում եմ, որ դու ինձ մի քանի օր ազատ թողնես։

— Եւ ո՞ւր կ՝ գնաս...

— Կ՝ գամ ու կ՝ պատմեմ։

«Կենքի» գնդապետը, նայելով նրան, ժպտաց։ Նա գիտեր, որ Տոքոյի սիրտը ուզում է ինչ-որ բան ասել, բայց չգիտի, թե ինչպես սկսի։

— Ես գիտեմ, որ դու ինձ շատ ես սիրում, — ասաց Տոքո, — ես էլ քեզ շատ եմ սիրում։ Ես ուզում եմ, որ դու ինձ ազատ թողնես։ Ես գնում եմ Ֆոքսի մոտ։ Ես ուզում եմ, որ նա ինձ ներում շնորհի։ Ես ուզում եմ, որ նա ինձ ներում շնորհի։ Ես ուզում եմ, որ նա ինձ ներում շնորհի

մը զումարեցին, որմէ ետք յայտարար – ուեցաւ թէ արաբական աշխարհի ներկայ տագնապին լուծման համար ամէնէն տը– րամաբանականը Ճափոնի ներկայացու – ցած ծրագիրն է· կարգ մը փոփոխու– թիւններով՝ կարելի է վաւերացնել զայն, եթէ Ա· Միութիւնը չընդդիմանայ։

Մինչ այս մինչ այն՝ դժուարին կա – ցութիւն մը ստեղծեց Ցորդանանի պատ– ուիրակը՝ Ռիֆայ, որ Ընդհանուր ժողո– վին առջեւ խօսք առնելով յայտարարեց.– Ոչ մէկ պարագայի մէջ՝ իմ երկիրս կըը– նայ ընդունիլ ՄԱԿի դէտեր կամ զինեալ ուժեր՝ իր հողամասին վրայ։ Ցորդանան կարիքը ունի նիւթական օժանդակու – թեան՝ զօրացնելու համար իր բանակը· այդ պարագային, մեր բանակը կրնայ ա– պահովել ներքին խաղաղութիւնն ու կա– սեցնել արտաքին որեւէ յարձակում։

Հիւսէյն թագաւորի ներկայացուցիչին այս յայտարարութիւնը լուրջ դժուարու– թեան մը դուռ բացաւ, մինչեւ իսկ տակն ու վրայ ընելով Անգլիացիներու եւ Ամե– րիկացիներու փայփայած ծրագիրները։ Այսուհանդերձ, անգլեւսաքսոնները կը մտածեն թէ Ցորդանան իր վերջին խօսքը չէ ըսած տակաւին։

Ներկայիս միջազգային մտահոգութեան կեդրոնը Ցորդանանն է, որովհետեւ լի– բանանեան հարցը գրեթէ լուծուած կը նկատուի։

ՑՈՐԴԱՆԱՆԻ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երեք–չորս հարիւր զինուորներ, որոնք ցարդ կը մնային Ամմանի հիւսիսային մէկ արուարձանին մէջ՝ յանկարծ փո – խադրուեցան մայրաքաղաք եւ դիրք բռը– նեցին տուներու տանիքներուն վրայ։ Թագաւորին եւ կառավարութեան հաւա– տարիմ նկատուող այս զինուորները կը կրեն արդիական զէնքեր եւ զնդացիրներ եւ պատրաստ են որեւէ խռովութեան ա– ռաջքն առնելու։ Ամմանի փողոցներուն մէջ զինուորները կը չրջին զիւղեր ցերեկ, թէեւ քաղաքը հանդարտ է· ցարդ՝ ժո– ղովրդական ոչ մէկ ցոյց պատահեցաւ։ Կարգ մը զրոյցներու համաձայն՝ նոր դաւադրութիւն մը երեւան ելած է եւ պա– տասխանատուները ձերբակալուած։ Լար– ուած մթնոլորտ մը կը տիրէ կառավա – րական չրջանակներուն մէջ, որոնք մտա– հոգ են առաւելապէս պաղեստինցի զաղ– թականներու բռնելիք դիրքէն։

Ամմանի չրջակայքը գտնուող պաղես– տինցի զաղթականներու երկու կայաններ ռուսիկանական խիստ խուզարկութեան ենթարկուեցան, որմէ ետք լուսարձակի դրութիւն հաստատուեցաւ։ Գաղթական – ներու այս կայանները խուզարկուելէ ա– ռաջ օղակի մէջ առնուեցան բանակին կողմէ, որովհետեւ կը կարծուէր թէ ըմ– բոստութիւնը պիտի ծագի այդ չրջանն– էն։ Երեւան ելած են թեթեւ զէնքեր· ձերբակալուած են նաեւ կարգ մը անձեր՝ որոնք անձնաթուղթեր չունէին եւ չկրցան ճչդել իրենց բնակավայրերը։

Խուզարկութենէն քիչ ետք լուսարձակի դրութիւնը վերցուած է։

ԼԻԲԱՆԱՆ.— Մէկ ամսուան հանդար – տութենէ ետք՝ մահափորձերը վերսկսան Պէյրութի մէջ։ Կռիւը պատահեցաւ Նա– խագահ Շամունի կողմնակիցներուն եւ հակառակորդներուն միջեւ· արձակուած ռումբերուն հետեւանքով հինգ հոգի ըս– պաննուեցաւ· 11 վիրաւոր կայ։

Այս միջադէպին համար՝ ըմբոստները պատասխանատու կը բռնեն ազդայնա– կանները, մինչ այս վերջիններն խոո – վութեանց ամբողջ յանցանքը կը ձգեն ընդդիմադիրներուն վրայ։

Շաբաթ մը ի վեր Պէյրութ զրկուած է ջուրէ։ Ռուվարարները պայթեցուցած են լեռներէն դէպի մայրաքաղաք ջուր տա – նող խողովակները։ Այս ուղղութեամբ մինչեւ կիրակի օր բանակին մասնագէտ– ներուն կողմէ տարուած աշխատանքները արդիւնք մը չէին տուած։

Պէյրութի քաղաքական չրջանակները անձկութեամբ կը սպասեն ՄԱԿի ընդհա– նուր ժողովի արդիւնքին։ Միաժամանակ երկու ճակատներն ալ կը պահանջեն որ նորընտիր Նախագահ Շեհապ ճչդէ իր դիրքը, բայց Զօրավարը լուռ կը մնայ։

Արտաքին նախարար Մալիք, որ նիւ Եորք երթալու իր ճամբուն վրայ իջած էր Ֆրանքֆորթ, յայտարարեց.— Զօրա– վար Շեհապի արտաքին քաղաքականու – թիւնը ոչ մէկ տարբերութիւն ունի Նա– խագահ Շամունի որդեգրած քաղաքակա– նութենէն։

(Շար· Ա· Էջէն)

ւանդ կարտինալին նոր պաշտօնին առ – թիւ, որ բացառիկ եւ նշանակելի հանդա– մանք մը կը ստանայ ներկայ պայմաննե– րու մէջ, երբ ապաքրիստոնէացման հո– սանք մը կը տիրէ աշխարհի մէջ։ Պ· Մաթթոսեան պարզեց Ծիրաւոր–Պատրիար– քին կարած ճամբան 1919էն ի վեր երբ տակաւին ժողովրդապետ էր Թիֆլիսի մէջ։

Սոխպուած ըլլալով մեկնելու, կարտի– նալ Ագաճանեան նախ Ֆրանսերէն չնոր– հակալութիւն յայտնեց օտարներուն։ Ա– պա հայերէն քանի մը խօսք ուղղեց Գա– պուճին։ Յայտնեց իր գոհունակութիւնը, տեսնելով համերաշխ զաղութ մը եւ թե– լադրեց որ միշտ չարունակեն ապրիլ եղ– բայրաբար։ Պէտք է միշտ բարձր պահել հայ ժողովուրդը, որ նահատակ ժողո– վուրդ մըն է, եւ հպարտ ըլլալ մեր ազ– գային ծագումով։

Կարտինալին մեկնումին հետեւելով, սրահը պարպուեցաւ եւ կարելի չեղաւ գործադրել լրիւ յայտագիրը։ Առջինի մասին մէջ գործադրուեցաւ նաեւ զեղար– ուեստական բաժին մը։

Ա· Մ·

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺՈՒԼԻՕ–ՔԻՒՐԻ ֆրանսացի աչխարհա– հռչակ գիտնականը հինգչաբթի իրիկուն մեռաւ Սէն–Ամպուան հիւանդանոցին մէջ, ուր փոխադրուած էր երկուչաբթի առա– ւօտ։ Կառավարութիւնը որոշեց ազգային յուղարկաւորութիւն կատարել այսօր, երեքչաբթի։ Ծնած էր 1900 Մարտ 19ին, Փարիզ։ 1935ին իր կնոջ հետ ստացաւ Նոպելեան մրցանակ։ 1942ին մտաւ հա– մայնավար կուսակցութեան մէջ։ Իր ա– նունը կը դասուի աչխարհի ամէնէն նը– չանաւոր հիւլէագէտներու չարքին։

ԴԷՊԻ ԼՈՒՍԻՆ արձակուած ամերիկեան հրթիռը 15 քիլոմեթր բարձրանալէ ետք պայթեցաւ։

ՊԵՌՆԻ (Զուիցերիա) հունգարական հիւպատոսարանը զինեալ յարձակումի ենթարկուեցաւ հունգարացի երկու տա– րագիրներու կողմէ· ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ձերբակալեց յարձակում գործող երիտասարդներէն մէկը, մինչ միւսը ծանր վիճակի մէջ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։

ՈՒՇԻՆԿԹՐԻ կառավարութեան բան– բերներէն մէկը յայտարարեց թէ ամերիկ– եան նոր զէնքեր ճամբայ ելած են դէպի Թունուզ· Անգլիա իր կարգին նոր զէնքեր պիտի տայ Պուրկիպային։ Մէկ տարուան ընթացքին երկրորդ անգամն է որ անգլ– եւամերիկեան զէնքեր կը զրկուին Թու– նուզ։ Կը կարծուի թէ Ֆրանսան ալ պի– տի մասնակցի այս օժանդակութեան։

Ա· ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պատերազմական նա– խարարութեան պաշտօնաթերթը՝ «Կար – միր Աստղ» կը զրէ թէ կարմիր բանակին վերջին ռազմափորձերը տեղի ունեցան հիւլէական պատերազմի մը պարտադրած պայմաններով· զինուորները պատրաստ– ուած ու մարզուած են հիւլէական պատե– րազմի մը համար։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ թերթերը կը զրեն թէ տարօրինակ համաճարակ մը երեւան ե– լած է Տիգրանակերտի մէջ· մասնագէտ – ները չեն կրցած ճչդել թէ ինչ ձեւի հի– ւանդութիւն է ան· ցարդ՝ երկու հարիւր մեռեալ կայ։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւ – նոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Ա– ւըստրալիա, Քանատա եւ Արե– ւելք։ Վճարումը հոս կամ ար – տասահման։ Կ'ապահովենք վի – զայի գործողութիւնները ձրի, Կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ ունի 35 տարուան փորձա – ռութիւն։

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille

Tél. CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐՈՒ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ· »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ (1907–1957)

Ճամբորդական նօթեր
Ուսումնասիրութիւններ
Գրական էջեր, Տոմսեր
եւ Խմբագրականներ

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպարան՝ « Ց ա ռ ա ջ »
704 էջ
Գ Ի Ն ՝ 2·000 Ֆ Ր ·
Թղթատարի ծախքով 2200 ֆր·։
Դիմել՝ ՑԱՌԱՋԻՆ։

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԱԾ·—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա· Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պուա։

ՆԻՍ, Գ· Խասրովեան, 1 Րիւ Ամիրալ տը Կրաս։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մխաք Մխրզէ, 194 Րիւ Վաննտոմ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս· Սիսլեան,, 17 կամ 28պիս, Քուր ժան ժոռէս։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս· Ընտրիկեան, 8, Րիւ ժան Տիւկա։

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ·— Պ· Կ· Տերմոյեան։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ·— Ցուսաբեր։

ԻՏԱԼԻԱ, Տօքթ· Ե· Արզումանեան, Վիա Քափելլարի 3։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճագի Հայրենակցական Միութեան Պօմոնի եւ Լիոնի մասնաճիւ– ղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հայրենակիցներ Կարապետ Մանուկեանի, Մարկոս Մանուկեանի եւ իրենց բոլոր պարագաներուն, իրենց եղ– բօր՝ ԿՈՐԻՒՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ (53 տարե– կան, Զարսանճագի Նոր Դիւղին),

Դառնակսկիծ մահուան առթիւ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

×

Համաչարսանճագի Հայրենակցական Միութեան Պօմոնի եւ Լիոնի մասնաճիւ– ղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հայրենակից Ցարութիւն Ո – հանեանի, իրենց աղգականներուն եւ բա– րեկամներուն, իր կնոջ եւ աղգականին՝ Տիկին ՆԵՐԿԻԶ ՕՀԱՆԵԱՆի (Մեծկերցի) (ծնեալ Դարբինեան), արկածալի մահ – ուան առթիւ։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԶԱՒՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ· 7ին Սալ տէ զ'Ոփպասատէօռ

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տա– րեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւքսէմպուրի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով։

×

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմ – բեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին զրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաս– տատութեան տնօրէնուհիին։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ– գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա·— Ֆրանսականը, ուր տառապիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվիէի եւ քաւորէյի։

Բ·— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչ– խարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աչակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնուհիին։ 1 Պուլըվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի։ հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172։

Հաղորդակց·— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպուսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ զոյգ մը (հայ եւ անգլիա– ցի) որ ունի երկու զաւակ 5 եւ 6 տարե– կան, կը փնտռէ հայ սպասուհի մը, մի– չին տարիքի, լուրջ յանձնարարականնե– րով, Պրիւսէլ՝ վիլլայի մը մէջ։

Լաւ պայմաններ։ Դիմել զրաւոր թեր– թին Վարչութեան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Աբրահամ Զիլասլանեան, Մալաթիայի· կը կարծուի թէ Ֆրանսա է· գինքը փըն– տռողն է՝ Ցարութիւն Սիմոնեան, Ամե– րիկայէն։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի զրել հետեւեալ հասցէին.— Ցարութիւն Սիմոնեան, 182 Ուոշինկթըն Սթրիթ, Lynn Mass.

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

52, Rue de Chalon, Paris 12·

4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil

166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois

241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻԿՈՂՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զար – դարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպա – նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՂՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
20 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8271 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4072

ՖՐԷՏԷՐԻՔ ԺՈԼԻՕ-ՔԻՒՐԻ

Գիտութիւնը չկրցաւ մահէն փրկել իր ամէնէն վաստակաւոր ծառաներէն մէկը։

Հակառակ անմիջական եւ նորագոյն խնամքներու, Փրոֆ. Ֆրէտէրիք Ժոլիօ Քիւրի մեռաւ անցեալ հինգշաբթի կէսօրէ ետք՝ մայրաքաղաքիս Ս. Անթուան հիւանդանոցին մէջ։

Հոն փոխադրուած էր քանի մը օր առաջ, աղիքի յանկարծական եւ ուժգին տագնապով մը։ Հիւանդութեան եւ վարչահաս մահուան հեռաւոր պատճառը կը վերագրուի, քառորդ դարէ աւելի կատարած վտանգաւոր փորձական աշխատանքին եւ ի վերջոյ մահաբեր՝ հիւլէական չոլումի հետեւանքներուն։ Ձրի վերապրում մը չէ։ Երկու տարի առաջ, կինը՝ որ իր գիտական կեանքին ալ անբաժան ընկերն էր, նման մահ մը ունեցաւ։

Անձնազոհ՝ գիտութեան, անձնազոհ՝ մարդկային բարօրութեան համար։ Ներկայ եւ ապագայ սերունդներուն կը մնայ երախտապիտութեամբ յարգել անոնց յիշատակը։

Փարիզաբնակ վաճառական ընտանիքի մը վեցերորդ զաւակը, Փրոֆ. Ժոլիօ-Քիւրի ծնած էր 19 Մարտ 1900ին։ Երկրորդական վարժարանէն սկսեալ փայլուն աշակերտ եւ միտք, կատարեալ յաջողութեամբ աւարտած էր Փարիզի տարրապիտութեան եւ բնագիտութեան բարձրագոյն վարժարանը։ Շատ քիչ ժամանակ ճարտարարուեստի մէջ աշխատելէ ետք, ամբողջովին նուիրուեցաւ զուտ գիտական մարզին։

Հազիւ 25 ամեայ, նախանձելի պատիւն ունեցաւ նախ օգնականն ու աշխատակիցը, յետոյ ալ փեսան ըլլալու երեւելի բնագէտ Տիկին Մարի Քիւրիի։ Անցեալ դարուն վերջը, 1899ին, ռատիումի գիւտով աշխարհահռչակ դարձած՝ Փիէռ եւ Մարի Քիւրի ամոլը երկու աղջիկ զաւակ միայն ունէր։ Որպէսզի չանհետանար Քիւրի գերդաստանին փառաւոր անունը, 1926ին նորապսակ Իրէն, Քիւրի եւ Ֆրէտէրիք Ժոլիօ ամոլին իրաւունք չնորհուեցաւ միացեալ տոհմանունը կրելու ժառանգորդէն։

Երեւոյթով վերապահ ու միշտ մտապրաղ, նկարագրով դիւրահաղորդ, վերաբերումով ընկերական, իրապէս մեծ մարդուն միայն յատուկ համեստութիւնը ունէր անհետացող գիտնականը։

Ձինքը մօտէն ճանչցողը, ձեռքին տակ աշխատողը, իր փորձական կարուկ դիտողութիւնները եւ լուսաբանութիւնները լսողը կամ նոյնիսկ, հիւլէական խորհուրդները պարզաբանող մէկ բանախօսութեանը ներկայ եղողը՝ հիացումով կը հաստատէր անոր եզական միտքը, անչափ գիտութիւնը եւ արտասովոր խառնուածքը։

Պայծառամիտ տեսաբան եւ վարպետ փորձարկու, սկզբնական համեստ փորձարանին մէջ արդէն, կնոջը ալեկցութեամբ, նախնական միջոցներով այնպիսի ինքնական տեսութիւններ յղացաւ եւ հիմնական դիւտեր ըրաւ, որ գիտական աշխարհը չվարանեցաւ երիտասարդ տարրաբնագէտը դասելու դարուս ամէն նէն հանճարեղներուն կարգը։

Առաջին դիւտով մը, 1933ին, գիտութեան կ'ընծայէր արուեստական ռատիոչոլումի սկզբունքը եւ գործադրութեան միջոցները։ Երկու տարի չանցած, 1935ին, Ժոլիօ-Քիւրի ամոլը կ'արժանանար Նոպէլի բնագիտութեան մրցանակին։ Աւով եւս կը հաստատուէր, յաչս աշխարհի, կատարուած դիւտին եւ անոր հեղինակներուն բացառիկ արժէքը։

Երկրորդ մեծ դիւտը եղաւ իւրանիումի կորիզին հերձումը եւ յաջորդաբար, այդ հերձումէն ծնած նէօթրոններու արձակումին հաստատումը։

Անձնապէս կատարած կամ տնօրինած փորձերը, իր տեսութիւններէն ներշնչուած եւ այլուր ալ գործադրուած հետազօտութիւնները մեծապէս նպաստեցին կորիզային բնագիտութեան զարգացման։

Իր գիւտերուն կը պարտինք հիւլէական ուժի գործնական արտադրութեան ընթացիկ զրուցիւնը, ինչպէս եւ այդ ուժը չարին կամ բարիին գործածելու կարելիութիւնը։ Հիրոշիմայի զանգուածասպան ռումբէն ետք, հիւլէական ելեկտրակայանները կը կառուցուին այսօր։

Կեանքն ու մարդկութիւնը խորապէս սիրող գիտնական, անտարբեր չմնաց մարդկային եւ ընկերային պայմանները յեղաշրջող համայնավար վարդապետութեան։ 1942ին ի վեր արձանագրուած էր Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան եւ գործօն անդամ էր կեդր. կոմիտէին։ 1950ին նախագահ ընտրուած էր Խաղաղութեան Համաշխարհային Խորհուրդին եւ իբր այդ ստացած էր 1951ի Սթալինեան մրցանակը։

Վարած էր գիտական ամէնէն պատասխանատու եւ բարձր պաշտօնները։ Աղգային եւ օտար բազմաթիւ չքանչաններով, կենդանութեանն արդէն, արժանացած էր համաշխարհային կարեւի պատիւներուն։

Երկկուան հանդիսաւոր աղգային յուղարկաւորութիւնը, վերջին պատիւն էր՝ ուղղեալ մեծ Ֆրանսացիին։

Վաղուան հիւլէական մարդակերտ հրաշալի աշխարհը անկորնչելի փառքը պիտի ըլլայ մեծ գիտնականին։

Կ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՇԱՄՈՒՆ ԿԸ ՇԵՇՏԻ. «ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՔ ՊԻՏԻ ՁՄԵԿՆԻՆ ՍԵՊՏ. 23ԷՆ ԱՌԱՋ»

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, վերապահուած մասնաւորաբար օտար մամուլին, նախագահ Շամուն չէշտեց թէ չէր նախատեսեր ամերիկեան զօրքին հեռացումը Լիբանանէն Սեպտ. 23էն առաջ։ Այդ թուականին, ինչպէս ծանօթ է, նախագահ Շամուն իր տեղը պիտի տայ նորընտիր նախագահ զօրավար Շեհապի։

Նախագահ Շամուն յայտնեց նաեւ թէ ամէն տեսակէտով զօրավիդ կը կանգնի Շեհապի «հիմա եւ ապագային»։

Նոր դէպքեր կը պատահին ամէն օր։ Ռումբ մը դրուած էր եկեղեցիի մը մէջ որ չպայթեցաւ։

Ընդհանուր ձեւով սակայն կացութիւնը յատակ չէ Միջին Արեւելքի այլ երկիրներու մէջ ալ։ Իրաքի Հանրապետութեան փոխ-վարչապետը Մուհամմէտ Արիֆ տեսակցութիւն մը տուած է Ի–Էս Նիուզ Ենտ Րիփորթին։ Այս առթիւ Արիֆ կարգ մը չհեկեան յայտարարութիւններ ըրած է եւ չէշտած թէ.— Միջին Արեւելքի ապագան պիտի որոշեն Միջին Արեւելքի բնակիչները։ Շատ կանուխ է տակաւին ըսելու համար թէ Իրաք պիտի միանայ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան թէ ոչ։ բայց մենք Արաբներ ենք, եւ կրնայ է երեւակայել թէ ի՛նչ կը նշանակէ ասիկա։

Գալով Իրաքի եւ արեւմտեան երկիրներու յարաբերութիւններուն՝ Արիֆ ըսած է.— Իրաքի քարիւղը ազգայնացնելու հարց չկայ եւ այնքան առեն որ մեր կառավարութեան եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները լաւ են՝ Ֆ. Միութեան կամ համայնավար Չինաստանի քարիւղ ծախելու նպատակ չունինք։

Իրաք պիտի չարունակէ մաս կազմել Պաղտատի Ուխտին, եթէ օգտակար է անբայց, աւելցուցած է Արիֆ, Պաղտատի Ուխտի կեդրոնատեղին Լոնտոն պէտք չէ ըլլայ, այլ՝ Պաղտատ։

Ուշագրաւ է նաեւ Իրաքի փոխ-վարչապետին տեսակէտը՝ Իսրայէլի մասին.— Արաբները չէ որ ստեղծեցին Իսրայէլը. անոնք որ Իսրայէլ մը ստեղծեցին, պէտք է ընդունին զայն՝ եթէ կ'ուզեն լաւ յարաբերութիւններ ունենալ Արաբներուն հետ։

Միջնորդը միշտ լարուած է նաեւ Ծորդանանի մէջ։ Ամմանի բոլոր թերթերը կը պայքարին ի նպաստ 19 տարուս եբրայասէր աղջկան մը՝ Նաթիա Էլ Սալթի, որ իր տասներկու ընկերներուն հետ մահուան դատապարտուեցաւ Ամմանի Զինուորական Ատեանին կողմէ։ Եգիպտական եւ սուրիական թերթերն ալ կը բողոքեն Նաթիայի մահապատիժին դէմ։

Միւս կողմէ յորդանանեան իշխանութիւնները ձերբակալեցին «Մահմետական եղբայրներ»ու պարագլուխը՝ Խալիֆի եւ երեսփոխան մը, որ նոյնպէս մաս կը կազմէր այդ կազմակերպութեան։

Խալիֆի երկար ատենէ ի վեր կը փընտռուէր ոստիկանութեան կողմէ. իր ձերբակալման մասին կառավարական բան-բեր մը ըսաւ.— Ձերբակալման պատճառը երկրին ապահովութեան պահպանումն է եւ ո՛չ ուրիշ բան։ Բանբերը հերքեց նաեւ այն ղրոյցները՝ որոնց համաձայն «Մահմետական եղբայրներ»ը բողոքագիր մը յանձնած են Հիւսէյն թագաւորի, պահանջելով որ բրիտանական ուժերը անմիջապէս հեռանան Ծորդանանէն։

Փաքիսանի յորդանանեան դեսպանը Շարաֆ եւ Գահիրէի յորդանանեան դեսպանատան ընդհանուր քարտուղարը՝ Հաչէմ Էլիան, եգիպտական իշխանութիւններէն քաղաքական փախստականի ապաստան խնդրեցին։

Ծորդանանցի այս երկու դիւանագէտները հրաժարած են իրենց պաշտօններէն՝ բողոքելու համար Ամմանի կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ։

ՆՈՐՎԷԿԻՈՅ ԾՐԱԳԻՐԸ՝ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

ՄԱԿի արտակարգ ժողովի դիւանին յանձնուեցաւ արաբական աշխարհի տագնապին լուծման համար Նորվեկիոյ ներկայացուցած ծրագիրը։ Գլխաւոր կէտերը հետեւեալներն են.—

1) Համբերչոլտի պաշտօն յանձնել որ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնէ Լիբանանի եւ Ծորդանանի նկատմամբ՝ ՄԱԿի սկզբունքին տրամադրած սահմաններէն դուրս չելլելով։

2) Համբերչոլտի պաշտօն կը յանձնուի որ Միջին Արեւելքի մէջ ոստիկան ուժերու ստեղծման կարելիութիւնները ուսումնասիրէ եւ խորհրդակցի արաբական երկիրներու հետ՝ տնտեսական կազմակերպութիւն մը ստեղծելու մասին։

3) ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը այս ուղղութեամբ իր տեղեկագիրը պէտք է ներկայացնէ մինչեւ Սեպտեմբեր 30։

Այս ծրագիրը, որ ներշնչուած է Նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկած ծրագիրէն, բացի Նորվեկիայէն պաշտպանութիւնը կը վայելէ նաեւ Քանատայի, Քոլոմպիոյ եւ Դանիոյ։ Հաւանական է որ Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիան ալ զօրավիդ կանգնին անոր, եթէ համաձայնութիւն մը գոյանայ Ընդհանուր Ժողովին մէջ։

Ֆ. Միութիւնը միշտ կը մնայ իր տեսակէտին վրայ.— Անգլեւամերիկեան ուժերու անմիջական պարպում՝ Լիբանանէն եւ Ծորդանանէն։

× *Ֆրանսայի Արտաքին Նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ մեկնեցաւ Նիւ Եորք մասնակցելու համար ՄԱԿի արտակարգ ժողովին։ Այս ձեւով դարձեալ կ'արձարծուի Արտաքին Նախարարներու ժողով մը դումարելու հարցը։*

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օր ը Օրէն

« ԼԷՄՈՆ ԾԱԽԵԼ ՊԻՏԻ ՏԱՄ... »

Այսպէս վճռած էր Իթթիհատի ատենապետութիւնը եւ հայ ժողովուրդին դահիճը թալէաթ։ Բայց անոր կտրիճ մէկ զաւակը իր բերնին չափը տուաւ՝ երբ ինք ի վերջոյ «լէմոն ծախել» պիտի ստիպուէր Պերլինի փողոցներուն մէջ, ուր իր գործակիցները ծխիկի կրպակներ սկսած էին բանեցնել արդէն։ Լաւ է չանդրադառնալ թէ ամերիկեան հսկայ զրահաւորը, «Միսուրի», դահիճին մարմինը Պոլիս փոխադրեց տարիներ ետքը, — աւելորդ անպարարութիւն։

Ի՞նչու այս վերյիշումները։

Կարդացի Հ. Ներսէս Տէր-Ներսէսեանի յօդուածը «Հայաստանէն Կռունկներ» խորագրին տակ, ուր կը նկարագրէ երկու ականաւոր Հայերու այցելութիւնը վաճ. Փրոֆ. Գ. Դաւիթեան եւ Սարգիս (Սերկէյ) Մերգելեան։ Այս երկու գիտուններէն « լէմոն ծախելու » համար չէ որ հրաւիրուած էին Իտալիա։ Երկրորդը, հազիւ երեսնամեայ, ինչպէս կը վկայէ Հ. Ներսէս, եկած էր համբաւաւոր թուաբանագէտ Ֆր. Սեւերի հրաւէրով՝ կարգ մը դասախօսութիւններ կատարելու Հռոմի պետական համալսարանին մէջ, մասնագէտ թեկնածուներու համար։ Ուրեմն արդէն միջազգային համբաւի տիրացած թուաբանագէտ մըն է Մերգելեան, որ ունի 25 աշխատութիւններ, որոնց մէկ բանին անգլերէնի ալ թարգմանուած են Հիւս. Ամերիկայի մէջ։

Այս առիթով յիշեցի «լէմոն ծախելու» սահմանուած Հայերը, ոմանք նկարիչ (Գառզու կամ Շիլթեան), ոմանք երաժիշտ (Խաչատուրեան), ոմանք գրագէտ (Սարոյեան), ուրիշներ գիտուն՝ Համբարձումեան կամ Աստուածատուրեան, եւ տակաւին հոյլ մը միջազգային անուն շահած ազգակիցներ, որոնք ափ ի բերան պիտի ձգէին շանսատակ Թալէաթները եւ աւերումի մասնագէտ իր հայրենակիցները։

Մտածումներու յաջորդականութեամբ՝ սկսայ փնտռել անուն մը — 20 միլիոն հաշուող այդ ժողովուրդին մէջ — մէկ հատիկ անուն մը, որ ևսեմացնէր նոյնիսկ մեր նորերէն մէկը։ Ի զո՞ւր...։

ՆՈՃԻ

ՕԼԻՎԸՐ ՊՈԼՏՈՒԻՆ ՄԵՌԱՒ

Լոնտոնի մեր թղթակիցը կը հաղորդէ մեզի թէ Լորտ Պոլտուին մեռած է անցեալ շաբաթ, Լոնտոնի մէկ հիւանդանոցին մէջ, վիրաբուժական գործողութեան մը հետեւանքով։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Վերջին շաբաթը մեր խմբագրատունը այցելեցին Մանուէլ վարդապետ Փոլատեան, ժողովրդապետ Թեհրանի կաթողիկէ համայնքին։

Պ. Աւագեան, առենապետ Ա.Բ.Է.Ն.ի Հայոց Թաղական Խորհուրդին եւ ընտանիքը։

Պ. Արամ Մուրատեան (Թեհրան)։

Ընկ. Մանսուրեան (Մասչէդ Սուլէյմանէն, Իրան)։ Ընկ. Ալֆերտ եւ ընտանիքը (Աղաջարիպ, Պարսկաստան)։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կրթական նախարարը յայտարարեց թէ այս տարի հարիւր հազար անգրագէտներ նախնական կրթութիւն պիտի ստանան. այս նպատակին համար տրամադրուած է 60 միլիոն թրքական ոսկի, որուն 30 միլիոնը տուած են Միացեալ Նահանգները։

ՎԱԻԵՐԱԿԱՆ ՍՏԱԽՕՍՆԵՐ

Անցած Մարտին, «Նայիրի»ի խմբագիրը, Ա. Ծառուկեան, Ի. Հայաստան գնաց կառավարութեան բացառիկ արտօնութեամբ:

Ո՞չ-Դաշնակցական թերթերէն իմացանք թէ այս արտօնութիւնը տրուած է Ամերիկայի Հայոց Կաթողիկոսի միջնորդութեամբ: Տեղեկացանք նաեւ թէ Ա. Ծառուկեան Ի. Հայաստանի մէջ «հիւր»ը պիտի ըլլար Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին:

Անկախ այս բացատրութիւններէն, պէ՞տք է ենթադրել թէ Լիբանահայ բանաստեղծի մը տրուած այս բացառիկ «չնորհք»ը, բարեկամական պարզ վերաբերմունքէ մը աւելի, տարբեր նշանակութիւն եւ իմաստ մը եւս կրնար ունենալ:

Մենք փորձուէինք հաւանարար այս հարցումին պատասխանը գտնել, եթէ Ա. Ծառուկեանէն առաջ, ուրիշներ եւս միեւնոյն բացատրութիւններով եւ կարգով վայելած չըլլային էջմիածնի Կաթողիկոսարանի եւ Ի. Հայաստանի այլ հաստատութիւններուն սիրալիր եւ եղբայրական «հրաւէր»ը:

Եւ ճիշդ այս պատճառով ալ, անհրաժեշտ չնկատեցինք բացառիկ կարեւորութիւն տալ մեր հակառակորդ մամուլին կողմէ այս առթիւ տրուած մեկնութիւններուն: Մենք մոռցած էինք նաեւ Ա. Ծառուկեանի դոյութիւնը իբրեւ հանրային դործիչ:

Մեր հակառակորդ թերթերը սակայն, կը փորձեն տարբեր վերագրումներ ընել մեզի: Մեր ներքին մտածումներն ու գաղտնիքները մեզմէ աւելի չուտ և աւելի ճիշդ իմանալու արտակարգ կարողութիւն ունեցող Գահիրէի Ռամկավար օրգան «Արեւ»ի ծամծմուած արտայայտութիւններէն կը հասկցուի թէ՝ Դաշնակցութիւնը իրական տագնապի մատնուած է Ա. Ծառուկեանի Ի. Հայաստան կատարած ճամբորդութեան պատճառով:

Կը պարզուի ուրեմն թէ Դաշնակցութիւնը զօրակոչի ենթարկած է իր կազմակերպութիւնները՝ պաշտպանելու համար այս նոր պատուհասէն:

Պաշտպանողական առաջին քայլը պիտի ըլլար — միշտ համաձայն «Արեւ»ի — թոյլ չտալ Ծառուկեանին, որ Ի. Հայաստանէն եւ էջմիածնէն ստացած իր տպաւորութիւնները հաղորդէ հանրութեան լայն խաւերուն: Այս ուղղութեամբ առաջին ձեռնարկը կատարուած է եղեր Փարիզի մէջ:

«Վերադարձի ճամբուն վրայ՝ Ծառուկեան ուզեց Փարիզէն անցնիլ: Դաշնակ գործակալները շարժման անցան եւ ուզեցին անոր Ֆրանսա մուտքը արգիլել տալ: Ասոր մէջ եթէ չյաջողեցան, կրցան Պատուիրակ Մանուկեան Սրբազանին պարտադրել իրենց կամքը՝ սպառնալի – fով, ու թոյլ չտուին որ Ծառուկեան բանախօսէ Փարիզի մէջ»: («Արեւ», 22 Յուլիս 1958):

Ցայտնի կ'ըլլայ ուրեմն թէ մենք, Ֆրանսահայ Դաշնակցականներս (Արեւի բացատրութեամբ՝ «դաշնակ գործակալներ») ձեռնարկները կատարած ենք Ծառուկեանի «Ֆրանսա մուտքը արգիլել տալու համար»:

Երկրորդ յայտնութիւն:

Այս ձեռնարկին մէջ չյաջողած, Դաշնակցականները կրցան սակայն, «Պատուիրակ (որո՞ւն: Ս.Տ.Թ.) Մանուկեան Սրբազանին պարտադրել իրենց կամքը՝ սպառնալիքով (ընդդիմութիւնը մերն է Ս. Տ. Թ.) ու թոյլ չտուին որ Ծառուկեան բանախօսէ Փարիզի մէջ»:

Ասկէ կը հետեւի թէ չյաջողելով «Ֆրանսա մուտքը արգիլել տալ», յաջողած ենք եղեր խանգարել որ «Ծառուկեան բանախօսէ Փարիզի մէջ»: Եւ ասիկա մեղսակցութեամբ Մանուկեան Սրբազանին, որուն յաջողած ենք եղեր պարտադրել մեր կամքը՝ «սպառնալիքով»:

Ըստ ամենայնի որոշ եւ յստակ են մեր դէմ հանուած մեղադրանքները: Բայց որեւէ մեղադրանք կարեւորութիւն կը ստանայ ոչ թէ իր ձեւակերպումով, այլ եւ բացառաբար՝ փաստական եւ առարկայական տուեալներով:

Ծանօթ «Արեւ»ի եւ իր բարեկամներու բարքերուն եւ բարոյական ըմբռնումներուն, զուր եւ անիմաստ փորձ պիտի ըլլայ պահանջել իրենցմէ հիմնաւորել եւ հաստատել եղած մեղադրանքները:

Լրբութեան հասնող յանդգնութեամբ, անունք, մտքերու մէջ չփոթ ստեղծելու եւ հակառակորդի բարոյականի վրայ ստուեր ձգելու միակ նախանձախնդրութեամբ, կը ձգտին միշտ ընդհանուր մեղադրանքներ նետել մեր կուսակցութեան հասցէին, իրենք զիրենք ազատ նկատելով հիմնաւորելու ամենատարրական պարտականութենէ:

Այս համոզումով ալ, իրենցմէ չէ որ կ'ակնկալենք հետեւեալ անհրաժեշտ լրացուցիչ տեղեկութիւնները.—

ա) Որո՞նք են այն «դաշնակ գործակալները» որ աշխատած են Ծառուկեանի «Ֆրանսա մուտքը արգիլել տալ»:

բ) Ընդունելով որ նման խնդրի մը կարդադրութիւնը կրնան ընել միայն երկրի իշխանութեան համապատասխան պատասխանատուները, ճշդել ուրեմն ո՞ր պատասխանատու եւ կամ պատասխանատուի մօտ դիմում կատարուած է:

գ) Ե՞րբ եւ ո՞ւր Սերովբէ Սրբազանին պարտադրուած է Դաշնակցութեան «կամքը՝ սպառնալիքով»:

դ) Ո՞վ է ծրագրած Ծառուկեանի բանախօսութիւնը եւ որո՞նք են որ թոյլ մի՞թէ հարկաւոր էր այդ տոնով խօսել էֆրոյի առաջ, երբ մեզ տանջում էր նոյն վիշտը: Եւ ես նոր անդրադարձայ որ այդպէս խօսելիս իմ դիմաց տեսնում էի Բրուտերին, բայց նաեւ գիտակցեցի որ հէնց այդ բոլորի մասին պէտք չէ ասեմ Բրուտերին, երբ իրօք առիթ լինի խօսել նրա հետ: «Իսկ ես նրան պէտք է ասեմ ամէն ինչ, ամէն ինչ», — մտածեցի զայրոյթով:

Լուռ քայլում էինք: Մեր ոտքերի տակ խշրտում էին խճաքարերը: Հասանք այն քարին եւ կանգ առանք: Արդէն դրեթէ մութ էր: Էֆրօն ինձ նայեց նոյն խստութեամբ, բայց յանկարծ արցունք երեւաց նրա աչքերին:

— Ներիր, Զաւէն, — ասաց նա ձեռքս բռնելով. մի վայրկեան աղաչանքով նայեց աչքերիս մէջ, յետոյ գլուխը խոնարհեց:

Ես նրան թեթեւ գրկեցի եւ փսփսացի ականջին.

— Ինձ նոյնպէս ներիր...

— Ո՛չ, դու ներողութիւն մի խնդրիր, — ասաց էֆրօն գլուխը բարձրացնելով եւ ուղիղ նայելով աչքերիս մէջ: — Ես չեմ ուզում որ դու ներողութիւն խնդրես: Թոյլ չեմ տալիս: Ես մեղաւոր եմ քո առաջ, ես... ես հօրս խոստացել եմ մի՛ն ընկեր լինել քեզ համար...

— Խոստացե՞լ ես, — հարցրեցի ընկած ձեւով:

Էֆրօն նորից գլուխը խոնարհեց:

— Իսկ հայրդ հաւանո՞ւմ է դրան:

— Զգիտեմ...

Նստեցինք քարի վրայ: Լուռ, առանց դրկախառնուելու: Քամին դադարել էր: Մութ էր, օդը՝ խոնաւ, ճնշիչ, չապիկն արդէն սկսում էր ծանրանալ ուսերիս: Աստղերը կարծես մրմնջում էին հոծ բազմութեամբ. հեռում պսպղում էին քաղաքի լոյսերը. օդակայանի վրայ փռոսը կարմիր աչքն էր թարթում: Ալիքները մեզ հառաչում էին: Իմ մտքում անընդհատ կրկնւում էր սոնաթի դլխաւոր թեման:

— Ո՞վ ես դու, Զաւէն, — չընջաց յանկարծ էֆրօն:

— Մի հայ տղայ, կօշկակարի զաւակ, ջութակահար, — պատասխանեցի ես դառն ժպիտով:

— Եւ ինձ ամենահարազատ մարդը՝ ամբողջ այս անհուն տիեզերքում... Բայց որքա՜ն զարմանալի է: Լոնտոնից դալ այստեղ եւ յանկարծ գտնել քեզ...

Մի պահ ամէն ինչ երազ թուաց, արցունք հոսեց կրծքիս մէջ:

— Էֆրօ, ի՞նչ է լինելու մեր վերջը:

— Զգիտեմ, Զաւէն: Վախենում եմ այդ հարցից:

— Մի՞թէ°... կորցնելու ենք իրար:

— Ես քեզ երբեք չեմ կարող մոռանալ:

— Օհ, դառն խօսք է դա...

— Մի՛ սկսիր վերլուծել նորից, Զաւէն: Ես չգիտեմ, չգիտեմ... Գուցէ վճռական լինեմ, գուցէ եւ... Զգիտեմ, Զաւէն, չգիտեմ... Գնանք, — վեր կացաւ նա յանկարծ, — գնա՛նք... Օհ, որքա՜ն ծանր է...

«Վերջացաւ», — մտածեցի ես դառնօրէն վեր կենալով: Ուզեցի բուռն դրկախառնուել էֆրոյին, բայց անմիջապէս հասկացայ թէ ինչու, եւ մի անյոյս, դորշ դադցում մարեց ցանկութիւնը: Արդէն կորցրել էի էֆրոյին: Քայլում էինք միասին, խշրտում էին խճաքարերը, բայց ես արդէն հեռուից էի մտածում էֆրոյի մասին, կարծես՝ յիշում նրան...

Ցետոյ, ամբողջ մի շաբաթ, ամէն օր երեկոյեան դէմ պարապում էինք Դիամանթի տանը, ապա դանդաղ քայլերով, երկարացնելով ճանապարհը, գնում էինք մինչեւ նրանց փողոցի անկիւնը եւ բաժանւում: Խօսում էինք այլ նիւթերի մասին, յաճախ իմաստասիրում էինք, դառն փորձութիւններով լի կեանք անցկացրած մարդկանց նման, երբեմն կանգ էինք առնում եւ դիտում իմ կամ նրա ուշադրութիւնը գրաւած որեւէ երեւոյթ: Լուռ համաձայնութեամբ խուսափում էինք մեզ տանջող հարցին դիպչելուց. սակայն նրանց տանը մօտենալիս՝ քայլերն աւելի դանդաղում, եւ հառաչի հետ սկսւում էր նոյն անյոյս խօսակցութիւնը, որ յանդում էր նոյն անելին, կամ, աւելի ճիշդ ոչ մի բանի չէր յանդում, այլ ընդհատւում էր կախման կէտերով...

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար. 17)

ԳԼԱՋՈՐ եւ ՏԱՓԵԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մոմիկի կենսագրութեան մասին քիչ տուեալներ կան: Ցայտնի չէ թէ ուր ուսանած է ան եւ ծագումով Մեծ Հայքէ՞ն է թէ Կիլիկիայէն: Անոր անունը առաջին անդամ ըլլալով կ'երեւի «Հաւաքագոյք» (հաւաքածոյ) ձեռագրին մէջ, զոր Գլաձորի մէջ, Ներսէս Մշեցի վանահօր պատուէրով գրած է Մատթէոս Կիլիկեցի, եւ զոր նկարագրդած է Մոմիկ Վարդապետը՝ 1283–1284 տարիներուն: Ձեռագրի մէկ խորանին տակ կը գտնենք անոր ստորագրութիւնը «Մոմիկ, նկարիչ խորանիս»: Այս ձեռագիրը կը գտնուի Վիեննայի Մխիթարեանց գրադարանին մէջ: Մոմիկի միւս գործերը, որոնք կը գըտնուին Երեւանի Մատենադարանին մէջ, հետեւեալներն են. 1283ին՝ Քեռանէ թադուհին համար նկարագարդուած Աստուածաչունչը, 1292ի Աստուածաչունչը եւ 1302ի Աստուածաչունչը: Անոր գործունէութիւնը կը տեւէ մօտաւորապէս 40 տարի (1283–1321), Գլաձորի Նորավանքի, Արփայի եւ Վայոց-Ձորի ուրիշ վանքերու մէջ: Ան միայն մանրանկարիչ չէ եղած, այլ նաեւ քանդակագործ, ինչպէս կ'ապացուցանէ 1321ին անոր ստորագրած մէկ քանդակը, որ կը գտնուի Արփագիղի եկեղեցիի մուտքին վրայ եւ կը ներկայացնէ Աստուածամայրը՝ երախան Քեռւերուն մէջ: Սիրարփի Տէր-Ներսէսեան, Մոմիկի մանրանկարչական արուեստին

չտուին զայն բանախօսելու Փարիզի մէջ:

Կ'ենթադրենք թէ «Արեւ» կրնար եւ պարտաւոր էր Փարիզէն ստացած տեղեկութեան հետ զուգընթաց հրատարակել մեր մտահանգած մանրամասնութիւնները:

Բացատրեցինք այս գիտակցական թեբացումին պատճառները:

Այս բոլորէն ետք, մենք թոյլ չենք տար մեզի հերքելու մերդիմ եղած վերագրումները չեղած դէպքի մը կապակցութեամբ: Եւ իրաւունք կուտանք մեզի «Արեւ»ի եւ իր բարեկամներու երեսին չպրտել ողորմելի գրպարտիչներ եւ անպատկառ ստախօսներու կոչումը:

Ս. ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Յ. Գ.— Մենք չենք սիրեր այս կարգի վէճերու մէջ մխրճել մեր բարձրաստիճան եկեղեցականները:

Նկատի ունենալով, սակայն, «Արեւ»ի անպատկառութիւնը, Սերովբէ Սրբազանին կը մնայ արտայայտուիլ՝ իրեն եղած վերագրումներու չուրջ:

Ս. Տ. Թ.

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

Էֆրօն լուռ լսում էր, նոյն խիստ արտայայտութիւնը դէմքին: Կողքից դիտողին կարող էր թուալ թէ մենք մի դժուռած զոյդ ենք: Եւ երբ ես ի վերջոյ, պատշաճութեան վերջին սահմանն էլ խախտելով (այո, ամենամտերիմ յարաբերութիւններէ մէջ անդամ պատշաճութեան մի վերջին սահման կայ), ակնարկեցի օտարութեան այն զզացումը, որ էֆրօն ունէր իր հօր հանդէպ, եւ որի մասին ինքն էր յայտնել ինձ, յանկարծ էֆրօն կտրուկ ասաց.

— Բաւական է, Զաւէն, տանջում ես ինձ: Բաւա՛կան է:

Մի փոքր լռելուց յետոյ, նա չարունակեց աւելի մեղմ ձայնով, բայց նոյն խստութեամբ.

— Նոյնիսկ տհաճ է լսել քո այդ խօսքերը...

— Տհա՞ճ: Ես տհաճութի՞ւն եմ պատճառում քեզ... Լռում եմ, եթէ ճշմարտութիւնը տհաճ է քեզ համար:

Շարունակեցինք քայլել դէպի այն քարը: Ես վիրաւորուած տեսք ընդունեցի, բայց իմ հոդու խորքում չփոթուել էի: Իրօք անմիտ, անհեթեթ բան էի արել. մէ՞թէ հարկաւոր էր այդ տոնով խօսել էֆրոյի առաջ, երբ մեզ տանջում էր նոյն վիշտը: Եւ ես նոր անդրադարձայ որ այդպէս խօսելիս իմ դիմաց տեսնում էի Բրուտերին, բայց նաեւ գիտակցեցի որ հէնց այդ բոլորի մասին պէտք չէ ասեմ Բրուտերին, երբ իրօք առիթ լինի խօսել նրա հետ: «Իսկ ես նրան պէտք է ասեմ ամէն ինչ, ամէն ինչ», — մտածեցի զայրոյթով:

Լուռ քայլում էինք: Մեր ոտքերի տակ խշրտում էին խճաքարերը: Հասանք այն քարին եւ կանգ առանք: Արդէն դրեթէ մութ էր: Էֆրօն ինձ նայեց նոյն խստութեամբ, բայց յանկարծ արցունք երեւաց նրա աչքերին:

— Ներիր, Զաւէն, — ասաց նա ձեռքս բռնելով. մի վայրկեան աղաչանքով նայեց աչքերիս մէջ, յետոյ գլուխը խոնարհեց:

Ես նրան թեթեւ գրկեցի եւ փսփսացի ականջին.

— Ինձ նոյնպէս ներիր...

— Ո՛չ, դու ներողութիւն մի խնդրիր, — ասաց էֆրօն գլուխը բարձրացնելով եւ ուղիղ նայելով աչքերիս մէջ: — Ես չեմ ուզում որ դու ներողութիւն խնդրես: Թոյլ չեմ տալիս: Ես մեղաւոր եմ քո առաջ, ես... ես հօրս խոստացել եմ մի՛ն ընկեր լինել քեզ համար...

— Խոստացե՞լ ես, — հարցրեցի ընկած ձեւով:

Էֆրօն նորից գլուխը խոնարհեց:

— Իսկ հայրդ հաւանո՞ւմ է դրան:

— Զգիտեմ...

Նստեցինք քարի վրայ: Լուռ, առանց դրկախառնուելու: Քամին դադարել էր: Մութ էր, օդը՝ խոնաւ, ճնշիչ, չապիկն արդէն սկսում էր ծանրանալ ուսերիս: Աստղերը կարծես մրմնջում էին հոծ բազմութեամբ. հեռում պսպղում էին քաղաքի լոյսերը. օդակայանի վրայ փռոսը կարմիր աչքն էր թարթում: Ալիքները մեզ հառաչում էին: Իմ մտքում անընդհատ կրկնւում էր սոնաթի գլխաւոր թեման:

— Ո՞վ ես դու, Զաւէն, — չընջաց յանկարծ էֆրօն:

— Մի հայ տղայ, կօշկակարի զաւակ, ջութակահար, — պատասխանեցի ես դառն ժպիտով:

— Եւ ինձ ամենահարազատ մարդը՝ ամբողջ այս անհուն տիեզերքում... Բայց որքա՜ն զարմանալի է: Լոնտոնից գալ այստեղ եւ յանկարծ գտնել քեզ...

Մի պահ ամէն ինչ երազ թուաց, արցունք հոսեց կրծքիս մէջ:

— Էֆրօ, ի՞նչ է լինելու մեր վերջը:

— Զգիտեմ, Զաւէն: Վախենում եմ այդ հարցից:

— Մի՞թէ°... կորցնելու ենք իրար:

— Ես քեզ երբեք չեմ կարող մոռանալ:

— Օհ, դառն խօսք է դա...

— Մի՛ սկսիր վերլուծել նորից, Զաւէն: Ես չգիտեմ, չգիտեմ... Գուցէ վճռական լինեմ, գուցէ եւ... Զգիտեմ, Զաւէն, չգիտեմ... Գնանք, — վեր կացաւ նա յանկարծ, — գնա՛նք... Օհ, որքա՜ն ծանր է...

«Վերջացաւ», — մտածեցի ես դառնօրէն վեր կենալով: Ուզեցի բուռն դրկել էֆրոյին, բայց անմիջապէս հասկացայ թէ ինչու, եւ մի անյոյս, դորշ դադացում մարեց ցանկութիւնը: Արդէն կորցրել էի էֆրոյին: Քայլում էինք միասին, խշրտում էին խճաքարերը, բայց ես արդէն հեռուից էի մտածում էֆրոյի մասին, կարծես՝ յիշում նրան...

Ցետոյ, ամբողջ մի շաբաթ, ամէն օր երեկոյեան դէմ պարապում էինք Դիամանթի տանը, ապա դանդաղ քայլերով, երկարացնելով ճանապարհը, գնում էինք մինչեւ նրանց փողոցի անկիւնը եւ բաժանւում: Խօսում էինք այլ նիւթերի մասին, յաճախ իմաստասիրում էինք, դառն փորձութիւններով լի կեանք անցկացրած մարդկանց նման, երբեմն կանգ էինք առնում եւ դիտում իմ կամ նրա ուշադրութիւնը գրաւած որեւէ երեւոյթ: Լուռ համաձայնութեամբ խուսափում էինք մեզ տանջող հարցին դիպչելուց. սակայն նրանց տանը մօտենալիս՝ քայլերն աւելի դանդաղում, եւ հառաչի հետ սկսւում էր նոյն անյոյս խօսակցութիւնը, որ յանդում էր նոյն անելին, կամ, աւելի ճիշդ ոչ մի բանի չէր յանդում, այլ ընդհատւում էր կախման կէտերով...

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար. 17)

ԿՑԾԵԼ

Ք. ՀՍՏՈՐ

ՎԵՊ

ՆՈՐՈՒ

Մեծը ծաղրեցավ։ Նրա վերջին խոսքերը ոչ ոքի չհետաքրքրեցին։ Ամենքը ուշադրությամբ հետևում էին Ֆրոլկի ճակատամարտին։ Ֆրոլկի ձիավորները ամենուրեք հաղթում է

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ ՊԻՏԻ ԶԳՈՐԾԱԾՈՒԻ՞Ն

Խրուչչեւ նամակ մը ղրկելով Անգլիոյ «Հիւլէական զինաթափման չարժումի»ն կը յայտնէ թէ բրիտանական կառավարութիւնը, եթէ ուզէ, կրնայ հեռացնել այն վտանգը՝ որ կը սպառնայ իր ժողովուրդին, ինչպէս նաեւ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն, դադրեցնելով իր հիւլէական սպառազինումը: Խրուչչեւ կ'ա-ւելցնէ.— Ս. Միութիւնը պատրաստ է համաձայնութիւն մը կնքելու՝ որեւէ պարագայի մէջ հիւլէական կամ ջրածին զէնքեր չգործածելու համար, պայմանաւ որ Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիան յայտնեն իրենց համամտութիւնը:

Ուշադրութեան կը հաղորդեն, թէ մօտ ատենէն Միացեալ Նահանգները իրենց դաշնակիցներուն պիտի յայտնեն՝ թէ կը դադրեցնեն հիւլէական փորձերը:

Անգլիա եւ Ֆրանսա Միացեալ Նահանգներէն խնդրած են, որ ուշացնէ այս կարգի իր որոշումը, նկատելով որ երկու երկիրներն ալ կը պատրաստուին իրենց փորձերը կատարել:

—o—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ Խորհուրդին աչխատանքները վերջ գտան առջի օր: Կը կարծուի թէ ղօր. Տը Կոլ նկատի պիտի առնէ կարգ մը դիտողութիւններ, գլխաւորաբար անդրծովեան հողամասերու Հասարակապետութեան չուրջ, բայց ոչ ուրիչ հիմնական դիտողութիւն մը: Այս երկրորդը կը վերաբերի երեսփոխանի մը նախապար ըլլալու պարագային. ծանօթ է որ ղօրավարին նախածրագիրը իրա-ւունք չի տար երկու պաշտօնը վարել միաժամանակ, բայց Սահմանադրական Խորհուրդը դէմ է այս սահմանումին. ղօրավարը սակայն կը պնդէ այս կէտին վրայ: Նախածրագիրը իր վերջնական ձեւին մէջ պիտի մտնէ հինգշաբթի: Տը Կոլ այսօր կը մեկնի այցելելու անդրծովեան հողամասերը, առաջին առթիւ՝ Թանանարիվ: Տը Կոլին օդանաւը բացառիկ է ամէն տեսակէտով, ըլլայ իբրեւ կատարելագործուած մեքենայ, ըլլայ իբրեւ հանդստաւէտ: Մասնաւոր յարկաբաժինի վերածուած է օդանաւը սալոնով, ննջասենեակով, ղրասենեակով եւ ամէն յարմարութեամբ թոյլ տալու համար որ Տը Կոլ կարենայ հանգիստ չարունակել իր աչխատանքները:

Ալժիէին կը հաղորդեն թէ Օրանի մէջ ըմբոստները առեւանգած են 22 հոգի, — որոնց մէջ՝ ութ կին եւ երկու փոքրիկներ, — եւ մօտակայ գիւղ մը տանելով վայրագօրէն սպաննած: Միւս կողմէ պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ տեղակալ Օլիվիէ Տիւպոս Ցուլիս 7ին դնդապետ հաստատուած է ըմբոստներու կողմէ:

ԵԳԻՊՏԱՑԻ ծերակուտական եւ ծանօթ լրագրող Մահմուտ Ֆաթ, որ եղիպտական «Ալ Միսրի» թերթին տնօրէնն էր, մեռաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ 65 տարեկանին: 1954էն ի վեր կ'ապրէր աքսորի մէջ: Նախկին վաֆթեան, ղօրավիդ կանչուած էր եղիպտական դահը տապալելու ձգտող չարժումին, բայց այնուհետեւ խզուած՝ նոր կառավարութեան հետ: Ի բացակայութեան տասը տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր եւ ղրկուած եղիպտական հպատակութենէ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ սկսաւ դատավարութիւնը նախկին Վարչապետ Պարազիի, երեսփոխան Մամլուքի եւ ծանօթ լրագրող Ալսոփիլ Ալի, որոնք կը մեղադրուին օտար իշխանութեան մը գործակցելու եւ սուտ լուրեր տարածելու յանցանքով:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Նիւ Եորք Թայմզ» թերթին համաձայն Ս. Միութիւնը հիւլէական ռումբեր եւ հեռավար հրթիռներ պիտի տայ համայնավար Չինաստանի, միաժամանակ օգնելով Փէքինի՝ որ արձակէ չինական արուեստական արբանեակ մը:

ՄԱՏՐԻՏԻ «Ա. Պ. Սէ.» թերթին մէջ Ռայխի Թուքրիոյ դեսպան Ֆոն Փափըն կը գրէ թէ Արեւմուտքը պէտք է խոր-հրդակցի Միջին Արեւելքի իր հակառակորդներուն հետ, որովհետեւ արաբական ազգայնականութիւնը իրականութիւն մըն է, որ Արեւմուտքը պէտք է դնահատէ եւ ճանչնայ. այս տեսակէտէն Անգլիա եւ Ֆրանսա կարեւոր դեր մը կրնան խաղալ:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ մամուլին համաձայն,

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկ. Մրկըը Սուքիասեան, Մարսէյլէն, իր այցելութեան առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին: (Տեսնել «Ցառաջ»էն):

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Մարիցա Թահմազեան կը նուիրէ հազարական ֆրանք Անտիլիի եւ Մոնմորանսիի ծերանոցներուն, ի յիշատակ իր ողբացեալ եղբօր՝ բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի՝ Աստուածածնայ մեռելոցին առթիւ: (Տեսնել «Ցառաջ»էն):

×

Ֆ. Կ. Խաչի Փիւրայի կայանին

Շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ նուէրները.— Պ. Լտի Պետրոս — եան 3000 ֆր.՝ գնդակ մը գնելու համար: Տէսինէն՝ Պօտոսեան 1000, Տէր Սահակ — եան 1000 եւ երկու քիլօ պիսքիւի, մէկ քիլօ պոնպոն:

Մարսէյլէն Տիկ. Տէր Գէորգեան 2000: Լիոնէն Տիկ. Ղազարեան, Տիկ. Կէնճեան 1000ական: Տիկին Ս. Յակոբեան սեղանի խաղալիքներ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիւլ.— Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Միսաք Սարգիսեանի՝ իր կնոջ Լուսին Սարգիսեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի տասը հազար ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան: (Տեսնել «Ցառաջ»էն):

Ֆ. Կաթ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները կ'ողբան մահը ընկերուհի Լուսին Սարգիսեանի, եւ իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի դպրոցին:

× *Շաւիլի եկեղեցւոյ եւ դպրոցի վարչութիւնը, իր դպրոցի նախկին ուսուցչուհի Տիկ. Լուսին Սարգիսեանի ցաւալի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Միսաք Սարգիսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:*

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մեծատուրեանէ հազար ֆրանք ի նպաստ դպրոցին:

արաբ ղեկավարները Ռապըթ Մըրֆիի հետ խօսած են Արաբիոյ, Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Իրաքի դաշնակցութեան մը մասին՝ որուն մաս պիտի կազմէ նաեւ Իսրայէլ. այս ձեւով Իսրայէլ պիտի անցնի հրեայ կառավարիչի մը իշխանութեան տակ:

ԿԻՊՐՈՍԻ համար Անգլիա վերջնապէս պատրաստած է իր ծրագիրը, որ դործադրութեան պիտի դնէ չուտով, բայց Մակարիոս Արք. յայտարարեց թէ այդ ծրագիրը որեւէ պարագայի մէջ ընդունելի չէ Ցոյներուն համար: Միւս կողմէ Աթէնքի կառավարութիւնը դիմեց ՄԱԿին՝ որ կիպրոսի հարցը անցնի օրակարգի վրայ:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ Իրաքի նախկին վարչակարգին պարագլուխներուն դատավարութիւնը կը չարունակուի. այս առիթով Գահիրէի «Ալ Կումհուրիէ» թերթը կը գրէ, թէ մեղադրեալներու խոստովանութեանց համաձայն իշխան Ապտիւլիլահ ողի ի բուն կ'աչխատէր իրականացնել Իրաք — Սուրիա միութիւնը՝ ինքզինքը Սուրիոյ թագաւոր հռչակելու համար. Վարչապետ Նուրի Սայիտ մինչեւ 1956 ընդդիմացած է այս ծրագրին:

ԱՐԱՖ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ելմտական նախարար Զաքի յայտարարեց թէ Ֆրանսա ընդունած է Եգիպտոսի տալ 24 միլիառ ֆրանք՝ իբրեւ պատերազմական վնասուց հատուցում:

ՀԻՒՍ. ԲԵՒԵՌԻՆ տակէն պատմական առաջին ճամբորդութիւնը կատարած «Նոթիլիւս»ի նաւաղները կը յայտարարեն, թէ ընդծովեայ այդ ճամբան կրելի չէ գործածել տարուան բոլոր եղանակներուն, բայց չեն ճչդեր այդ եղանակները:

ՖԼՈՐԱՆ ՇՄԻԹ Ֆրանսացի երաժշտագէտը մեռաւ. 88 տարեկան էր: 1900ին ստացած էր Հռոմի Մրցանակը եւ Վիլլա Մեհիսիի մէջ գրած է իր առաջին կրեւր գործը՝ Փսոմ 47: Իր ծանօթ գործերն են՝ Սալոմէի Ողբերգութիւնը, Սալամպօ, Սէնֆոնին, եւայլն:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐՈՒ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ «Շ.»Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ (1907–1957)

Ճամբորդական նոթեր
Ուսումնասիրութիւններ
Գրական էջեր, Տոմսեր
եւ Խմբագրականներ

Ցառաջարան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպարան՝ « Ց ա ռ ա ջ »
704 էջ
Գ Ի Ն ՝ 2·000 Ֆ Ր.
Թղթատարի ծախսով 2200 ֆր.:
Դիմել՝ ՑԱՌԱՋԻՆ:

Օրեր եւ Ժամերու

ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ.—
ՄԱՐՍԷՑԼ, Ա. Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պուա:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Միսաք Միրզէ, 194 Րիւ Վաննոմ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս. Սիսլեան,, 17 կամ 28պիս, Քուր ժան ժոռէս:
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս. Ընտրիկեան, 8, Րիւ ժան Տիւկա:
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Պ. Կ. Տէրմոյեան:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Յուսաբեր:
ԻՏԱԼԻԱ, Տօքթ. Ե. Արզումանեան, Վիա Ֆափէլլարի 3:
ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Ազատ Օր:

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Գարեգին Նազաչեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Նազդաչեան իրենց սիրելի մօր մահուան առթիւ կը նուիրեն Աղքատախնամին՝ 3000, Կապոյտ Խաչին՝ 3000, Մշակոյթի Տան՝ 3000, «Ցառաջ»ի բարգաւաճման Ֆոնտին՝ 1000 ֆրանք: Նոյն առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Տէր եւ Տիկին կիրակոս Եալընըզեան Կապոյտ Խաչին՝ 5000, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Եալընըզեան Կապոյտ Խաչին՝ 5000 Ֆրանք: Տէր եւ Տիկին Արմենակ Փափազեան Մշակոյթի Տան 2000 Ֆրանք:
(Տեսնել «Ցառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

Զ. ՅԱՆԿ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է, դանազան առիթներով, հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Ց. Չիլինկիրեան 3000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Զրտաղեան 10·000, Պ. Մինասօղլու, Պ. Աննիկեան, Պ. Փէհլիվանեան, Պ. Վարդան ՃՆտօեան 1000ական, Պ. Յակոբ Կիւրիւնեան 3000, Պ. Ալեքսանտր Օհան — եան 2500, Պ. Գօժէնքի 2500, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան 2000, Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան, Տիկին Դաւիթեան, Պ. Տիգրան Ղոնեանց 1000ական, Պ. Տէօք — մէճեան 5000, Տիկ. Հայկանուշ Խըտըր — եան 3000 (իր ամուսնոյն մահուան տարեդարձին առթիւ), Տոքթ. Աւետիս Իյնէ — ճեան 2000, Պետրոսեան եւ Մաղլումեան ընտանիքներ 10·000, Տիկին Նուարդ Միճճէրէթեան, Տէր եւ Տիկին Տէր Յովհան — նէսեան 2000ական, Պ. Արամ Չիլինկիր — եան (իր եղբօր Նշանի յիշատակին) 10 հազար, Գալուստ Կիւլպէնկեան Ցանճնախումբ 10·000, Պ. Յարութիւն Գալայճեան 5000, Պ. Շահպազեան 2000, Պ. Կ. Հուրտան 1000, Խժտահարեան ընտանիք 2000, Տիկին Վարդուկեան 2000, Պ. Բանիւկ 5000, Պ. Կղմէս Օհանճեան 1000, Պ. Սէթեան 1000, Տէր եւ Տիկին Թովմասեան 2000 Ֆրանք:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս չաբաթ սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է՝ ողբացեալ Հայկ Պետիկեանի մահուան տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկ. Կ. Պօլիկեան 1000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գ. Խանճեան 1000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Հ. Թիւթիւնճեան 2000 ֆր.: Տէր եւ Տիկ. Թ. Շամչոեան 1000 ֆրանք:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի 40ԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի

կազմակերպուած Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.Ի վարչութեան կողմէ Սէն Լուի Շուգուր — Նաններու ագարակը, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ ժամը 20:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին:

Կ'երգէ Օր. Սիւզան Թոմասեան

Երգ, պար, ներկայացում
Խնամուած պիւֆէ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ
Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Դեկտ. 7ին Սալ տէ զ'Ամպասատէօռ
Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 — 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել մինչնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քալորէայի:

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աչակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան: 1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի: հեռա — ձայն Լը Բէնսի 172:

Հաղորդակց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն:

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
21
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
21 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8272 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4073

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԵՆԴԱՆԻ ԽՕՍՔՈՎ

Մինչ բանավէճը Սահմանադրութեան ծրագրին չուրջ բուռն թափով կը շարունակուի մամուլին մէջ եւ հանրային կարծիքը տարբեր ձեւերով կը մեկնաբանէ զայն, Վարչապետը ճամբայ կ'ելլէ դէպի անդրծովեան հողամասերը, անձամբ, կենդանի խօսքով պաշտպանելու համար իր ձեռնարկները:

Բանաւոր քարոզչութեան նոյն չրջագայութիւնը պիտի կատարէ վերադարձին՝ Ֆրանսայի գլխաւոր քաղաքներուն եւ Ալժիրիոյ մէջ:

Իրեն համար մահու եւ կենաց խնդիր է նոր Սահմանադրութիւնը:

Զորրորդ Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը՝ ծնած երկրորդ աշխարհամարտէն ետք՝ երբ աննախընթաց ցնցումին աղդեցութիւնը չէր փարատած տակաւին եւ կիրքերը չէին խաղաղած, չկըրցաւ ամուր հիմերու վրայ դնել Ֆրանսան, որ վերաչինական հսկայ աշխատանքներու ծրագիր մը ունէր իր առջեւ:

Կուսակցական եւ հատուածական չահեր յաճախ անտեսեցին ազգային ու հանրային չահերը:

Օրէնսդիր մարմինը՝ ապաւինած իր բացառիկ առանձնաչնորհներուն վրայ՝ բազմիցս ջլատեց գործադիր իշխանութեան ձեռնարկները:

Արդի՞ւնք: Յաճախակի նախարարական տապնապներ, որոնք երբեմն ամիսէն աւելի կը տեւէին՝ զրկելով Ֆրանսան օրինաւոր, պատասխանատու իշխանութենէ:

Կառավարական անկայունութիւնը իր անխուսափելի անդրադարձումները կ'ունենար նաեւ արտաքին ճակատին վրայ, յաճախ այնպիսի պահերու, երբ միջազգային կենսական խնդիրներ կ'ըլլային օրակարգին վրայ եւ Ֆրանսայի հեղինակաւոր ձայնը պէտք է լսուէր մեծ դաշնակիցներու կողքին:

Նոր Սահմանադրութիւնը ծրագրելով, գօրավար Տը Կոլի նպատակն է՝ նախ ներքնապէս գօրացնել երկիրը, որպէսզի չկրկնուին «Մայիս 13»ի նման դէպքեր: Երկրորդ՝ արտաքին ճակատին վրայ ամրապնդել Ֆրանսայի դիրքը, իր արժանի բարձրութեան հասցնելով զայն:

Ներքնապէս գօրանալու համար, առաջին պայմանն էր լուծել ալժերիական կնճիռը: Վարչապետին առաջին մտահոգութիւնն եղաւ այդ: Ալժերիոյ տասը միլիոն բնակիչներուն չնորհեց հաւասար եւ «համրողջական» իրաւունքներ, ինչ որ զլացած էին նախորդ կառավարութիւնները:

Աւելի առաջ երթալով, գօրավարը ներքին ինքնավարութիւն կը չնորհէ անդրծովեան հողամասերուն, դանոնք առնելով Ֆրանս. Դաչնակցութեան մէջ:

Շատոնց ժամանակավրէպ դարձած է «դաղթապետութիւն»ը: Զորրորդ Հանրապետութիւնը «դաղթավայր»երը համախմբած էր «Ֆրանս. Միութեան» մէջ:

Բնականոն պայմաններու տակ, ժողովրդավար երկիրներու Սահմանադրութիւնը կը մշակուի «Սահմանադիր ժողով»ի մը կողմէ:

Գօրավարը՝ հիմնուած Հորհրդարանէն ստացած վեցամսեայ լիազօրութեան վրայ՝ ինք ստանձնեց այդ նախաձեռնութիւնը: Զանազան հոսանքներու պատկանող 39 մասնագէտներ որոշ փոփոխութիւն առաջարկեցին ծրագրուած Սահմանադրութեան մէջ:

Ցարգելով ժողովրդավարական սկզբունքները, Վարչապետը հանրաքուէի կը դիմէ՝ վաւերացնել տալու համար բարեփոխեալ Սահմանադրութիւնը:

Վերջին խօսքը կը պատկանի ժողովուրդին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԵՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ԵԹԷ ԵՐԿԻՐԸ Ո՛Չ ԸՍԷ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ, ՏՈՒՆՍ Կ'ԵՐԹԱՄ» Կ'ԸՍԷ ՏԸ ԿՈԼ

—o—

Իր մեկնումէն առաջ, Զօր. Տը Կոլ կարգ մը տեսակցութիւններ ունեցաւ, Մաթինեոնի մէջ, յայտնելու համար իր կարծիքը Սահմանադրութեան առթիւ Հորհրդակցական կոմիտէին ըրած առաջարկներուն համար:

Շորեքշաբթի օր դահլիճը պիտի ունենար վերջին նիստ մը վերջնական եզրակացութեան մը յանդելու համար:

Ինչպէս ըրած էինք երէկ, կառավարութիւնը նկատի պիտի առնէ Հորհուրդին առաջարկները ինչ կը վերաբերի անդրծովեան հողամասերու եւ Մայր Երկրին յարաբերութեանց, բայց նկատի չառնուիր նախարարի մը երեսփոխան մնալու կէտը: Այս երկու պաշտօնները, կը պնդէ Տը Կոլ, խոտոր կը համեմատին իրարու: Բացառիկ իրաւասութեանց նկատմամբ (Հանրապետութեան նախագահ) Տը Կոլ ճչդեց թէ ազգային տագնապի մը ժամանակ Նախագահը կրնայ պաշտօնանկ ընել Վարչապետը, բայց իր առաջարկած նոր վարչապետը պէտք է ստանայ Հորհրդարանին վաւերացումը, եւ այս վերջինը չի կրնար լուծուիլ:

Տը Կոլ ընդունեցաւ Ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչները, բայց այս վերջիններուն զեկուցումը իրենց ընկերներուն կողմէ վերապահութեամբ ընդունուեցաւ: Սահմանադրութեան դէմ ընդդիմութիւնը, ընկերվարականներու մէջ, կը վարեն Տանիէլ Մայէռ, Վերտիէ, Տէփրէօ, ինչպէս նաեւ նախկին կոմունակիցներ Մոլէի՝ կազիէ եւ Փինօ: Ընկերվարականները պաշտօնապէս պիտի ճչդեն իրենց դիրքը, Սեպտեմբեր 12ին: Մոլէ կը յուսայ յաջողիլ, բայց իր բարեկամները աւելի յոռետես են: Կարեւոր դեր մը վիճակուած է նաեւ կասթոն Տէֆէռի որ ցարդ չէ արտայայտուած: Ֆրանսիս Լէնառ դէմ արտայայտուած է եւ կը պատրաստուի յարձակողական յայտարարութիւն մը ընել՝ Տը Կոլի ելմտական քաղաքականութիւնը դատապարտելով:

Տը Կոլ սահմանելով իր դիրքումները յայտարարեց ընկերվարականներուն. — «ԵԹԷ ԵՐԿԻՐԸ Ոչ ԸՍԷ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ՝ ՏՈՒՆՍ Կ'ԵՐԹԱՄ»:

× *Զորեքշաբթի կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ միջ-նախարարական վերջին նիստ մը, նախագահութեամբ Ռընէ Քոթիի, որ նոյն օրը վերադարձած էր արձակուրդէն: Նիստին մէջ ճչդուեցան Սահմանադրութեան նախագծադիրին եւ Հանրաքուէին վերջին կէտերը: Այնուհետեւ Սահմանադրութեան նախագծադիրը վերջնական ձեւին մէջ, յանձնուեցաւ Պետական Հորհուրդին:*

Նոյն օրը իրիկուան ժամը 18,50ին Վարչապետը մեկնեցաւ Օրլիէն: Դէպի Մատակասկար, Ալժերիա եւ Սեւ Ափրիկէ կատարուած այս ճամբորդութեան նպատակն է ուղղակի կապ մը ստեղծել ժողովուրդին եւ Մայր Երկրի կառավարութեան միջեւ: Բազմաթիւ նախարարներ կ'ընկերանան Զօրավարին՝ այս ճամբորդութեան մէջ:

Հակառակ անոր որ ընդդիմադիր չարժում մը գոյութիւն ունի՝ Վարչապետ Տը Կոլ կը մտածէ թէ ժողովուրդը «այո՛» պիտի ըսէ հանրաքուէին:

× *Զօր. Տը Կոլի բացակայութեան ընթացքին Վարչապետի պաշտօնը պիտի վարէ նախարար եւ ընկերվարական պատգուխ՝ Կի Մոլէ:*

Օրը Օրթը

ԱՌՏՈՒԱՆ ԹՈՒԼԱԾԻՆԸ

Իտալիոյ նորընտիր վարչապետը, Ֆանֆանի պատուիրեր է իր դահլիճին ան – դամներուն.

— Այսուհետեւ, առտուն գործի կուգաք ժամը 8,30ին··· Անշանկ, ժամը 10,30ին գրասենեակ գալ, կէսօրուան դադարը մինչեւ իրիկուան ժամը 5ը, 6ը շարունակել ու աշխատանքին մնացածն ալ մինչեւ գիշերուան ժամը 10,30ը քաշքշել, չկայ:

Վարչապետը իրաւունք ունի: Առտուան թթուածինը հրաշագործ դեղ է: Աշխատանք մը, զոր կատարած պիտի ըլլայիր կէսօրէն ետք, երկու, երեք ժամուան մէջ, առտուն կը կատարես կէս ժամէն՝ շնորհիւ արեւածագի թթուածինին, որ կը թարմացնէ թոքերդ ալ, ուղեղդ ալ:

Տեսակ տեսակ ժամադրութիւններ կան:

Օրինակ, կրնաս ժամադրուիլ օղիի բաժակին հետ, ամէն իրիկուն ժամը 6ին ատենները, գրասենեակէն կամ գործարանէն վերադարձիդ:

Կրնաս ժամադրուիլ ընկերներուդ հետ՝ ժողովի երթալու համար:

Բայց, իմաստուն մարդոց համար ժամադրութեանց ամէնէն իմաստունը արշալոյսին հետ սարքուած ժամադրութիւնն է:

Երկուդ միասին կը բանաք ձեր աչքերը — դուն երկրագունդին վրայ, ան երկրագունդէն հեռու տեղ մը: Դուն կը նայիս անոր, ան կը նայի քեզ:

Ընթացիկ կեանքի մէջ, Արշալոյսի մը հանդիպողը, ամէնէն առաջ ինք կը համբուրէ անոր այտերը: Բայց, մեր արշալոյսը համբուրող չէ ծնած մինչեւ այսօր: Ընդհակառակն, ան է որ կը համբուրէ քեզ իր ճառագայթներով, որոնք կուգան 93 միլիոն մղոն հեռուէն:

Այս արշալոյսին մէկ համբոյրը, առտուն ժամը 5ին, կեանքիդ օրերը կը բազմապատկէ:

Բայց քանի՞ հոգի կը հաւատայ այս ճշմարտութեան:

Ահաւասիկ, Իտալիոյ մէջ անգամ մարդիկ արշալոյսի պահերը կ'անցընեն եղեր վերմակի մը տակը, փոխանակ դուրս ելլելու եւ արեւուն ճառագայթներուն ջերմութեամբ գինովնալու:

×

Միայն անհատը չէ որ արշալոյսին հետ պէտք է ժամադրուի: Ազգերն ալ պէտք է ժամադրուին անոր հետ:

Այդ ազգերէն մէկն ալ մերինը:

Շատ մը թերութիւններ կը սրբագրուին եւ շատ մը յիմարութիւններ կը դարմանուին, եթէ մեր ազգը առտուն կանուխ արթննայ եւ կանուխ գործի երթայ:

Օրինակ, եթէ մեր կղերականները առտուն ժամը 5ին, 6ին եկեղեցի մտնեն ու աղօթեն, իրենց աղօթքը աւելի արագ իր տեղը կը հասնի: Որովհետեւ, խաղաղութեան մէջ, իրենց ձայնը աւելի դիւրաւ կը լսուի: Ուրեմն ազգն ալ աւելի շուտով կը փրկուի, եթէ՝ միայն աղօթքներով կարելի է փրկուիլ:

Եթէ մեր մտաւորականները առտուն ժամը 5ին, 6ին գործի սկսին, աւելի իմաստուն բաներ կը գրեն: Առտուն կանուխ, արշալոյսին հետ ու արշալոյսին թթուածինին օգնութեամբ յօրինուած բանաստեղծութեան մէջ արեւ կայ, արշալոյս կայ: Իրիկուան դէմ գրուածին մէջ, խաղաքներու փոշին կամ կապելաներու օդին հոտը:

Եթէ մեր ազգին ճակատագիրը վարողներն ալ առտուան ժամը 5ին, 6ին արթնան ու այդ ժամերուն սկսին մտածել ազգին ապագային մասին, աւելի շուտով կ'իրականացնեն մեր բաղձանքները: Եւ աւելի շատ ատեն ունեցած կ'ըլլան քանե՛ր, քանե՛ր սորվելու: Առտուն կանուխ սորվածիդ մէջ արեւ կայ, իրիկուան դէմ սորվածիդ մէջ··· սխտորի հոտ:

Հետեւաբար, հուէս կուտամ Իտալիոյ վարչապետին, որ ըսել կ'ուզէ իր ժողովուրդին.

— Արթնցի՛ր, արթնցի՛ր, երկու ոչխար ունեցողը շուկայ գնաց մէկը ծախեց, դուն տակաւին շուկայ անգամ չես գացեր···

Մենք ալ շուկայ գացած չենք: Որովհետեւ, ուշ կ'արթննանք: եթէ արթննանք···

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԺՈԼԻՕ – ՓԻՒՐԻԻ
ՅՈՒՂԱՐԿԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի օր տեղի ունեցաւ մեծ – նուն գիտնական՝ Ֆրէտէրիք Ժոլիօ–Փիւրիի ազգ. յուղարկաւորութիւնը: Բազմահազար Փարիզցիներ կանուխէն համախմբուած էին Սորպոնի բակը: Ներկայ էին կառավարութեան ներկայացուցիչները, պաշտօնական անձնաւորութիւններ՝ Ֆրանսայի եւ օտար. ասոնց կարգին՝ Լուքսանպուրկի նախկին Մեծ Դքսը, Փրոֆ. Պրոլանսոն, պարոն՝ Աչխատանքի նախարար, Փրոֆ. Լաքասանեյը, Լը Թրոքեր, Ֆրանսիս Փէրէն եւ Պերթուէն՝ Կրթական նախարար, ինչպէս նաեւ զրագէտ Էլիա Էհրընպուրգ, յատկապէս Մոսկուայէն եկած այս առթիւ:

Շոփէնի մահերդէն ետք, առաջին դամբանականը խօսեցաւ Ֆրանսիս Փէրէն, ապա խօսք առաւ Կրթական նախարարը: Պերթուէն չեշտեց թէ «մեծ դասեր կարելի է քաղել այս նախասահմանուած ճակատագիրներէն»:

Համայնավար կուսակցութիւնը եւ Խաղաղութեան Շարժումը ժողովուրդը հրաւիրած էին Սոյի գերեզմանատունը: Հոն խօսք առին համայնավար երեսփոխան Կառօտի, Պիքառ՝ գիտնական աչխատաւորներու միջազգային Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար, եւ Փրոֆ. Պեռնալ՝ փոխ–նախագահ Խաղաղութեան Միջազգային Հորհուրդին:

Կը յիչուի որ մարդկութեան պատմութեան մէջ երբեք ոչ մէկ ընտանիք տուած է այնքան գիտուն, որքան Ժոլիօ–Փիւրիի գերդաստանը: Փիէռ Փիւրիէն անցնելով երկրորդ սերունդին՝ Ֆրէտէրիք եւ Իրէն Ժոլիօ–Փիւրիի, ապա երրորդին՝ Տիկին Հելէն Լանժըվէն–Ժոլիօ–Փիւրիի:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼԻՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Պ. Արամ Տէր Զաքարեան (Ֆրեզնոյէն), ծանօթ իր բազմաթիւ եւ կարեւոր նուէրներով ազգ. հաստատութեանց: Պ. Տէր Զաքարեան չրջագայող մը պիտի կատարէ Եւրոպա, մասնաւորապէս Վենետիկ, ուր անձամբ պիտի կարգադրէ գրադարան–թանգարանի մը չինութեան աչխատանքները՝ Ս. Ղազարի մէջ, որուն համար կը նախատեսէ 50–100հազար տոլարի յատկացում մը:

Այցելեցին նաեւ Պ. եւ Օրիորդ Արզումանեան (Պուէնոս–Այրէսէն), Տիկ. Ա. Պազիլ (Թեհրանէն), Տիկին Դարմանեան (Թեհրանէն):

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

“ԵՐԿԻՐ ԽՈՒՎՔԻ”

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ԱՐՄԷՆ ԱՆՈՅՇ

Ամիսներ առաջ ստացայ ողբացեալ Արմէն Անոյշի այս վերջին գործը, « Երկիր Խուվքի »:

Ազնահար եմ որ իրեն չպատասխանեցի նամակով մը, կամ յուշատետրի էջով մը: Հիմա իր մահուան տխուր լուրը առնելէ ետք, պարտք կը զգամ քանի մը տող նուիրելու իր յիշատակին եւ «երկիր Խուվքի»ն:

Տասը զլուխներէ կը բաղկանայ քերթուածներու այս հատորը: «Երկիր Խուվքի» յատկանշական խորագիրը մըն է: Ես պիտի աւելցնեմ նաեւ դիւցազներգական էջեր, ինչպէս որ վերջին քերթուածին տուած է հեղինակը «դիւցազնավէպ» խորագիրը:

Բայց եւ այնպէս առաջին զրուածքով «Երկիր Խուվքի»ն կը խորհրդանշէ նաեւ բանաստեղծին անձը, մանկութեան տարիներէն սկսած, քայլ առ քայլ, հասնելու համար վերջին հանդրուանին, արիւնոտ անապատները, երբեմն երապին թեւերով, երբեմն յուսախաբ, ըսելու համար.

Ի՞նչ կը մընայ բոլորէն, ի՞նչ մընաց
գեղեցիկ, —
Գրքերու հեւասպառ ծանրութեան տակ
կքած
Ուղեղ մը պարտասուն,
Ու սիրտ մը՝ աղբիւրի պէս ցամքած·
Ուսերուդ՝ ծանրութիւնը կեանքին···
Ի՞նչ մընաց·—
Յուշերու բեկորներ՝ ցանցնուած օրերուդ
էջերուն
Խունացած գոյներու նման
Հոգւոյդ մէջ՝ տանջարներ բանդուած,
տանջարներ անաւարտ,
Ու մահեր անհամար,
Որոնց ցուրտ դամբանին առջեւ դուն
Կ'արտասուես աշունի յուսահատ
աչքերով···
Ի՞նչ մընաց·—
Օրերու շղթայ մը ժանգոտած —
Երկիր մը խռովքի···

Հէք բանաստեղծը այս տողերը զրի առնելէ ետք, կը նախազգար անշուշտ թէ հոդակոյտ մը պիտի մնար իրմէն, եւ իրենները ուղին մէջ՝ յիշատակ մը··· այնպէս ինչպէս կը զգան բոլոր զգայուն եւ տառապած հոգիները:

Ողբասացութիւն մըն է «Գնդապետ Մալմանեանի յիշատակին» ձօնուած քերթուածը, ուր չարականի մը պէս կը հնչէ աղերսարկու ձայնը հերոսին, որուն՝ կռուի եւ դիմադրութեան հրաւէրը անպատասխանի կը մնայ: «Լքուած մարդիկին հոգին կ'ալեկոծի, սրտէն արիւն կը հոսի··· եւ իր խոկ զէնքին կապարով, կուտայ հարուածն իր դանկին···»:

«Զրոյց մեռեալներուն հետ» ընդհանուր վերնագրին տակ, բազմաթիւ քերթուածներ տուած է Արմէն Անոյշ:

«Տան մը կարօտը» այդ չարքին դեղեցիկ մէկ քերթուածն է, թախիծով ու կարօտով բաբախուն տողերով հիւսուած: Եւ երբ դժխեմ մահը իր դաժան զէմքը ցոյց տուաւ բանաստեղծին, կրցա՞ւ արդեօք խաղաղօրէն ու հանդարտ անոր աչքերուն մէջ նայիլ, ու առանց լացի ու վշտի մեկնիլ՝ իր յիշատակը յանձնած յաւերժութեան···:

Ընդհանրապէս Արմէն Անոյշի քերթուածները յոռետես չունէ մը ունին: Եւ այս չատ բնական է: Իր տպրած. կեանքը, մանկութեան տարիները, որբանոցներուն մէջ անցուցած կեցցաղը, իրենց դրոշմը դրած են բանաստեղծին նկարագրին վրայ: Ադէկ՝ յոռետեսութիւնը, որ կը ծաւալի իր քերթուածներուն մէջ: Զրոյց՝ Մեռեալներուն հետ օրինակ·

Եւ արդ, կ'ապրիմ ես վիշտը բոլորին,
Հեւքը դարերուն,
Կ'ապրիմ սարսափը անյայտ չարիքին,
Անէծքը մարդուն
Ու բոլոր մարդոց, որ հանդարտ, անոխ
Ըշտապելով անցան:

Նոյնիսկ Ապրիլի բարերար անձրեւը, իրեն հետ կը բերէ անպատում յոյզեր ու վիշտեր:

Միայն մէկ անգամ անոր քնարը լաւատես ու ոգեշունչ երգեր երգեց: Երբ մեր մշակոյթի արժէքները, անցեալին ու ներկային մէջ կ'ոգեկոչէր, անոր աչքերը ցնծութեան, ուժի եւ հպարտութեան ճառագայթը կը ցոլացնեն:

Քերթուածներուն լեզուն եւ ընտրուած բառերն իսկ կը վկայեն թէ Արմէն Անոյշն ալ, ինչպէս իրեն պէս բազմաթիւ քնարահարները, մեր արդի աշխարհաբարին բիւրեղացման, զտումին, մշակումին ու յղկումին համեստ գործաւորներէն մէկն էր:

Սիրոյ քնքուշ ու երազային բառերուն հետ, կռիւին ու պայքարին, յաղթութեան ու մահուան դոռ ու ըմբոստ բառերն ալ ունի Արմէն Անոյշ: Երբ կ'երգէ մշակոյթի հին վարպետներն ու նուիրեալները, անոր բառերը կը դառնան մարդկային, սիրելի ու մտերիմ: Բանաստեղծը իր բառարանին մէջ ունի նաեւ վիշտ, արհամարհութիւն, մահուան սարսուռ, չիրմասեան եւ ողբալին երգ: Երբ կը պատմէ մեզի («Երկու չիրիմ») երկու ընկերներու սիրոյ ողբերգութիւնը, երկու ընկերներ, որոնք կրնան կը սիրեն, կը մոռնան ոխ ու ատելութիւն իրարու հաղնէլ, որովհետեւ հայրենական պատերազմին մէջ ճակատագրուած էին երկուքն ալ իյնալու···: Արմէն Անոյշի բարբառը կը դառնայ հերոսական, մարդկային, որովհետեւ բանաստեղծը կը հաւատայ որ հերոսի մը սիրտը կը միանայ տիեզերքի մեծ սիրտին···:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵՐ·— Արմէն Անոյշ, բուն անունով Արմէն Մարաշլեան, ծնած է Ուրֆա 1907ին: Մեծ եղեռնի տարիներուն, 8 տարեկան մանուկ մը, հրաշքով կ'ազատի սպանդէն եւ կառապանի մը շնորհիւ, կ'ապաստանի Հալէպ: Նախնական ուսումը կը ստանայ փրան – սական որբանոցը, ետքը Հալէպի Հայ – կագեան վարժարանին ընթացքը կ'աւարտէ 1923ին եւ կը մեկնի Պէյրութ՝ ուսումը շարունակելու համար: 1928էն ի վեր ուսուցչական եւ տեսչական պաշտօններ կը վարէ Սուրիոյ զանազան շրջաններու ազգային վարժարաններուն մէջ:

Աշխատակցած է «Նոր Փիւնիկ», «Ցոլաք», «Ցուսաբեր», «Հայրենիք», «Արեւելք», «Զուարթնոց» եւ «Նայիրի» ամ – սագիրներուն եւ օրաթերթերուն: Քերթուածներու առաջին հատորը լոյս կ'ընծայէ 1933ին, «Օրերուն հետ» ընդհանուր խորագրի տակ: 1933ին՝ «Սրտերուն երգը», 1945ին՝ «Դարերու երգը», 1956ին՝ « Երկիր Խուվքի » դիւցազներգական քերթուածները, իբրեւ իր վերջին երկասիրութիւնը: Գրած է նաեւ պատմութեան դասագրքեր եւ Ուրֆայի հերոսամարտը՝ «Այրուած քաղաքի մը պատմութիւնը», իբրեւ վիպական գործ: «Հայրենիք» ամսագրին մէջ սկսած էր հրատարակել «Արեան ճանապարհով» անուն գործը, որ իր որբութեան եւ տառապալից կեանքին պատմութիւնն է:

Ամիսներ առաջ ծանր հիւանդութեան մը ենթակայ եղաւ, եւ շնորհիւ բժշկական խնամքներու ժամանակաւոր կերպով ապաքինեցաւ: Մահը տեղի կ'ունենայ 6 Յունիս 1958ին:

ԽՐՈՒՇՁԵՒ
ՆԵՐՔԻՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱ՞Ն ՄԷՋ

«Նիւ Եորֆ Հերալտ»ի մէջ Ճոզէֆ Օլսոփի գրած մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը:

Կրեմլինաբանները — այսինքն անոնք, որոնք Կրեմլինի անցուդարձերուն հետին թաքնուած իրողութիւնները բացատրելու դժուարին արուեստին կը հետեւին — մեծ իրարանցումի մատնուած են: Արտաքին երկու նշաններու վրայ հիմնուելով կը հետեւցնեն թէ մօտիկ ապագայի մէջ Նիքիթա Խրուշչեւի դիրքը կայ:

Այս երկու նշաններէն առաջինը չատ պարզ է· անցեալ չաբաթ, օտար թղթակիցներ Մոսկուայի մէջ նշմարեցին Խրուշչեւի անկեալ հակառակորդներէն Մոլոթովը: Ուրան Պաթորի իր աքսորավայրէն Մոլոթովի Մոսկուա զալն իսկ արդէն կարեւոր դէպք մըն է ինքին: Կրեմլինաբանները թերեւս խորհէին, որ Մոլոթով — հեռաւոր Մոնկոլիայի խորհրդային դեսպանը — տարեկան իր արձակուրդը անցընելու համար միայն եկած է Մոսկուա, բայց երկրորդ նշանին պատճառով, Կրեմլինաբաններուն առջեւ բացուած բան մը չէ, այլ՝ «արտածուելու» արտօնութիւն ստացած զրուքիւն մըն է: Եւ ճիշդ այս պարագան է, որ այնքան մեծ իրարանցում ստեղծած է Կրեմլինաբաններու չարքերէն ներս: Արդարեւ, 1920ական թուականներէն ի վեր, երբ Սթալին միահեծան տէրը դարձաւ խորհրդային աշխարհին, խորհրդային դրացիները երբեք արտօնութիւն չեն տըւած, որ օտար լրագրողներ ենթադրութիւններ «արտածեն» խորհրդային դեկավարներու անկման մասին, եթէ այդ անկումը արդէն իսկ կատարուած իրողութիւն չէ:

Ուրեմն, տրամաբանօրէն, եւ անցեալի փորձառութեան վրայ հիմնուելով, պէտք է հետեւցնել թէ Խրուշչեւի աստղին խաւարումը արդէն իսկ կատարուած իրողութիւն է: Կրեմլինաբանները տրամաբանական այս եզրակացութիւնը կը կապեն նաեւ Խրուշչեւի ամէնէն մեծ հակառակորդներէն Մոլոթովի Մոսկուա վերադարձին հետ, եւ ամէնէն մութ եզրակացութիւններուն կը հասնին Խրուշչեւի ապագային վերաբերմամբ:

Այս ենթադրութեանց հիման վրայ ալ, մասնագէտները կ'ուզեն ճշդել Խրուշչեւի ներկայ դիրքը: Արտաքին ոչ մէկ նշան կայ, որ Մոսկուայի մէջ ներքին քաղաքական կարեւոր փոխոխութիւններ տեղի կ'ունենան. սակայն մարդիկ սկսած են կասկածիլ Խրուշչեւի անառարկելի դերիշխանութեան մասին, որ հաստատուած էր քաղաքական իր բոլոր հակառակորդներուն չէզոքացուելէն վերջ:

Ցամենայն դէպս, ինչ ալ ըլլան ներքին անցուդարձերը, կասկածէ վեր է, որ այլեւս ոչ մի բանի մասին չէին մտածում· մեքենաբար չարժուում էր առաջ, յամառ ձեռքի ժամացոյցիս նայելով, թէեւ ուշացած չէի:

Ճիշդ նշանակուած ժամին դրան առաջ էի: Սեղմեցի զանգի կոճակը եւ սպասեցի ուղիղ դրան նիւթին նայելով, ներքին ուժեղ լարումից այլեւս անզգայացած, արտաքուստ բոլորովին անտարբեր մարդու տեսքով: Եւ երբ յոյն սպասուհին դուռը բացեց, ես հաղիւ պատասխանեցի նրա սիրալիր բարեւին եւ անորոշ կանգնած մնացի դաւթում, մինչեւ նա ինձ հրաւիրեց բարձրանալ երկրորդ յարկ: Վերեւի միջանցքում հանդիպեցի միւսը Բրուսարին, որ իր կապինետից դուրս էր գալիս: Ես նրանից մի քանի քայլ հեռու կանգ առայ, գլուխ տուի բարեւելով:

— Ուրախ եմ ձեզ տեսնելուս, — ասաց նա անմիջապէս առաջ գալով, — ի՞նչպէս էք:

Նա երբեք այդքան սիրալիր չէր եղել ինձ հետ: Ուղղակի բացայայտ ժպտում էր, անբաժան ծխամորճը ձախ ձեռքին բռնած:

— Շնորհակալ եմ, սըր, — պատաս – խանեցի ես սովորական քաղաքավարութեամբ, ինքս էլ թեթեւակի ժպտալով, աչխատելով ծածկել իմ չփոթութիւնը:

Կ· ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար· 19)

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՐՁԱԿԱԳԻՐԸ՝ ՄՈՒՐԱՑԱՆ

Նաչատուր Աբովեանի հիմնադրած իրապաշտ վիպական դրականութեան արժանաւոր աւանդապահն ու զայն զարգացնողներէն եղաւ իր ազգային ծածկանունով մեզի ծանօթ Մուրացանը։

Ծնած Շուշի, աղքատ ընտանիքի զաւակ, հազիւ աւարտած քաղաքի թեմական դպրոցը, քանի մը տարիներու ուսուցչական ծառայութենէ վերջ, 1878ին կը փոխադրուի Թիֆլիս, ուր մինչեւ իր մահը կը վարէ հաշուապահի պաշտօն։

Մուրացան ստեղծագործած է դողնալով իր հանդիսաւ սուղ ժամերէն եւ ենթակայ իր պահպանողական հակառակորդներու հալածանքին ու սպառնալիքին։ Հայ-թաթարական կռիւներու ընթացքին այցելութեան գացած ըլլալով իր հայրենի Շուշի քաղաքը, մազապուրծ ազատած է ստոյգ մահէն, մինչ տարիներու տքնաջան աշխատանքի արդիւնք իր ձեռագիրներէն ոմանք եղան հրոյ ճարակ։

կապուած են Խրուչչեւ-Մաօ Ցէ Թունկ վերջին տեսակցութեան հետ։ Այդ տեսակցութենէն վերջն էր, որ Խրուչչեւ հրաժարեցաւ «Մեծերու ժողով»ի իր ծրագրէն։ Մասնագէտները յատկանշական կը դտնեն նաեւ այն պարագան, որ Խրուչչեւ դէպի Փէքին կատարած իր ճամբորդութեան ընթացքին հետը կարեւոր անձնաւորութիւններ չէր տարած, բացի Գաւառազմական նախարար մարեշալ Մալինովսկիէն։

Ինչ կը վերաբերի մարեշալ Մալինովսկիի, պէտք է հետեւեալ երկու իրողութիւնները նշել իր մասին. առաջինը՝ մարեշալ Ժուկովի պաշտօնազրկման ժամանակ օժանդակեց Խրուչչեւի, եւ զրաւեց անկեալ մարեշալին աթոռը։ Երկրորդ՝ 1956ի Յունիսի նշանաւոր պլենումին առեն, Մոլոթով, Մալենկով եւ «հակակուսակցական խմբակ»ին միւս անդամները մեծ յոյսեր զրած էին մարեշալ Մալինովսկիի օժանդակութեան վրայ. բայց այս յոյսերը ի դերեւ ելան։ Բայց եւ այնպէս որոշ կապեր կային Մալինովսկիի եւ Մոլոթովի միջեւ։ Կրեմլինաբանները հարց կուտան այժմ, թէ արդեօք մարեշալ Մալինովսկի Մոլոթովի հետ միացած չաչխա՞տիր Խրուչչեւի ոտքին տակ օճառ քսել, ինչպէս որ անցեալին մէջ Խրուչչեւին օգնեց մարեշալ Ժուկովը հրապարակէն քշելու գործին համար։

Մալինովսկիի թաքուն գործունէութեան մասին գոյութիւն ունեցող կարծիքները հիմնուած են հետեւեալ պարզ պատճառին վրայ. Սթալինի մահէն ի վեր, կրեմլինէն ներս տեղի ունեցող վերիվայրումներուն առանցքը կը կազմէին Պրեզիտիումը, բանակը եւ զաղտնի ոստիկանութիւնը։

Բերիայի մաքրագործումէն ի վեր, այնպէս կը թուի թէ զաղտնի ոստիկանութիւնը զաղրած է առաջնակարգ դեր խաղալէ ներքին յեղաշրջումներուն մէջ։ Կը մնայ ուրեմն Պրեզիտիումը եւ բանակը. ինչպէս նաեւ, անշուշտ, համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն, որ իրաւարարի դեր խաղայ երբ անհամաձայնութիւններ ծագեցան Պրեզիտիումէն ներս կամ բանակին ու Պրեզիտիումին միջեւ (1956 Յունիս)։

Խրուչչեւ Պրեզիտիումէն հեռացուց այն բոլոր անձերը որոնք կրնային զլուխ ցցել իր դէմ, բացի համայնավար տեսաբան Միխայիլ Սուսլովէն եւ տեւապէս հաստատուն Միկոյանէն։

Բայց անդին կը մնայ բանակը, որպէս անկախ իշխանութիւն, եւ որուն զլուխը կը դտնուի մարեշալ Մալինովսկի։ Կան նաեւ, ըստ յայտնի Կրեմլինաբան ձորձ Ֆէնանի բացատրութեան, այն բոլոր անձերը զոր Խրուչչեւ չմաքրագործեց։ Անոնց հետաեւս կերպով չմաքրագործուած այս անձերուն թիւին մաս կը կազմէ Մոլոթով։

Անշուշտ շատ կանուխ է տակաւին, վերյիշեալ տկար «փաստ»երուն վրայ հիմնուելով, յայտնելու համար թէ Խրուչչեւին աստղին խաւարումը մօտալուտ է։ Բայց մինչեւ որ այս երեւոյթները ուրիշ ձեւով մը բացատրուին, կարելի է ենթադրել որ Խրուչչեւ դժուարութեան մէջ է. մեծ կամ փոքր, ժամանակաւոր կամ տեւական, բայց եւ այնպէս՝ դժուարութիւն։

Մուրացան իր ընկերային հայեացքնե-րով յառաջապահ զրող մըն էր, պայքարող զործիչ եւ իր զրական ստեղծագործութեանց մէջ՝ հայրենասէր հրապարակախօս։

1877ին չրջած է հայրենի երկրի զանազան կողմերը եւ ուսումնասիրած՝ Արցախի եւ Սիւնեաց պատմական աւերակները ու յիշատակարանները։ Ան կ'ըսէ. «Ամէն մի զործ ստեղծելու ժամանակ իմ աչքի առաջ ունեցել եմ հայ ժողովուրդը, նրա անցեալը, նրա պատմութիւնը, նրա տխուր ներկան»։ Եւ իր խօսքերուն իրրեւ ապացոյց, ու նախապէս՝ ան կը զրէ «Հասան Զալալեան տոհմի պատմութիւն»ը եւ ապա անկէ ներշնչուած՝ կը ստեղծագործէ իր «Ռուզան» հայրենասիրական ողբերգութիւնը, որուն նիւթը առնուած է ԺԳ. զարու զէպքերէն։ 1881ին զրուած «Ռուզան»ը զտած է անսպասելի ջերմ ընդունելութիւն եւ մինչեւ այսօր ալ կը մնայ Հայաստանի թատերական խաղացանկին վրայ։

«Անդրկաս Երէց» վէպի զործողութիւնը տեղի կ'ունենայ Ժէ. զարուն, Զուղայի մէջ, Շահ-Աբասի օրով, բայց Մուրացանի ղլուխ զործոցն է «Գէղոզ Մարզպետուն» պատմավէպը՝ առնուած Ժ. զարու կեանքէն։ Այս զիրքը կուտայ Բագրատունիներու բարձրացման չրջանը եւ պատկերը՝ արաբական լուծէն ազատելու համար թափուած ճիգերուն։ Կեդրոնական իշխանութիւն մը հաստատելու առաւելութիւնները չատպովող խորհրդածութիւններով լեցուն այս զիրքին մէջ արուած են ռազմական գործողութիւններու չատ յաջող նկարագրականներ, բազմաթիւ զործող անձեր եւ տիպականացած զրական ու բացատական կերպարներ՝ Աչոտ Բ. թագաւորը, իր զօրավար հայրենասէր Մարզպետունին, Սահակ Սեւադան, Ցլիկ Ամրումն եւ ուրիշներ։

Մուրացան կ'ընդունի, որ ամէն ժողովուրդ ինք պէտք է անօրինէ իր բախտը, բայց եւ հեռու ազդայնամոլութենէ, չատպով է համաբնակ ժողովուրդներու զործակցութեան։

«Գէղոզ Մարզպետունի» զիրքը իր վերջնական լեզուով հարստացուց մեր պատմավէպերու չարքը։

Մուրացան զրած է. «Քաղաքների կեանքը մատակարարողը զիւղն է, ինչպէս եւ ազգի կենդանութեան ուժ տուողը՝ զիւղացին»։ Մուրացան ուսումնասիրած է նաեւ բանակներու ազդեցութեան տակ ահազանգ կը հնչեցնէ եւ երիտասարդները կը հրաւիրէ զիւղ։ «Խորհրդաւոր մխանճ-նուհին» պատմուածքին մէջ չափազանցուած է հերոսուհի Աննայի անհատական ազդեցութեան դերը։ Այդ նախափորձ պատմուածքին աւելի իրապաշտ հակադրութիւններն են իր հասուն տարիքին զրած «Նոյի ապուաը», որուն հերոսը՝ զիւղի զաւակ՝ բարձրադոյն ուսում ստանալէ ետք այլեւս զիւղ չի վերադառնար, թէեւ իր հայրը՝ Վեղունց Սարգիսը՝ դէն ուղարկած է համալսարան, որպէսզի աւարտելէ ետք դայ լուսաւորել զիւղի խաւարը, չահագործումէ ազատէ զիւղացին։ «Առաքեալը» Մուրացանի լաւագոյն պատմուածքն է, որուն հերոսը՝ համալսարանաւարտ քաղաքաբնակ կամաւորեան, կ'ուզէ կամովին ծառայել զիւղին եւ այդ ազնիւ նպատակով տոզոր-ուած կը հաստատուի Սեւանայ ափի Զիբուխլի զիւղը։ Հոն կը տեսնէ աղբակոյտեր, զետնաթաղ տուներ, լու, տզիտութիւն, վաչխառուներ եւ թշուառութիւն, եւ քանի մը օրէն արդէն դասալիք, կը վերադառնայ Թիֆլիս։

«Առաքեալը» պատմուածքի նախկին աղբարոյր Զիբուխլին տեղ այսօր չինուած է քարաչէն երկյարկանի տուներով Ծովազիւղը, ուր կը չողչողայ էլեկտրական լոյսերու մէջ եւ ուրու հրապարակին կեդրոնը կը բարձրանայ Մուրացանի արձանը։

Մուրացան առաւելապէս քաղաքագէտ է. ան տուած է Թիֆլիսի ու զաւառական քաղաքներու պատկերը իրենց կենցաղային պայմաններով եւ դասակարգային բաժանումով։ Ան կուտայ պատկերը աղքատացած ժամանակավրէպ ազնուական-ներէն՝ իր անանկ բարոյականով, անբարուաւանութեամբ ու օտարամոլութեամբ («Ի՞նչ լայեղ է», «Անպատճառ իշխանուհի»)։ Կուտայ պատկերը զրամատէր դասակարգին՝ իր կծծութեամբ, կեղծ ազդասիրութեամբ, զրամ չհեղլու բոլոր անթոյլատրելի միջոցներով եւ անբարոյականութեամբ («Հասարակաց որդեղբը», «Հարուստները զուարճանում են»)։

Մուրացան քաղքենի զրողներու կողմէ հալածուած ու քննադատուած է, որով-հետեւ «Լուսաւորութեան կեդրոն» անուարտ վէպին մէջ տուած է անոնց եսասէր, նախանձոտ, չողոքորթ ու զրական զործի անընդունակ ոգին։ Ան համարձակութիւն ունեցած է քարեր նետելու այդ նեխած ճահիճին մէջ եւ բզկտելու անոնց կեղծ եսը։ Իր «Հանելուկը լուծուեցաւ» պատմուածքին ճշմարտախօս, բայց ատուած հրապարակագիրը ինքն է, որով-հետեւ ինք եւս իր հերոսին պէս «կոյրին կոյր եւ սապատ ունեցողին սապատ ուներս» ըսած է։

(Ն. Կ.) Վ. ԵՐԻՑԵԱՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆի Փութպոլի «Թաճ» խումբը Թիֆլիսի եւ Պաքուի մէջ մրցումներ ունենալէ ետք Երեւան զացած է ու բարեկամական հանդիպում մը ունեցած է հայկական «Սպարտակ» խումբին հետ. մրցումը վերջացած է Երեւանցիներու յաղթանակով (2-0)։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՍԻՈՆ» ամսագիրը կրօնական, զրական, բանասիրական։ Պաշտօնական հրատարակութիւն Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան, 1958 Յունիսի թիւը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (233)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԵ.

ՎԱՐԱԳ

Արեւը սկսել է այրել, չնայելով, որ դեռ առաւօտ է։ Հովիւը իր թաղիքեայ վերարկուն (քափանակ) ձգելով ցուպի դլխին, նրան ամպհովանիի ձեւ է տուել եւ արեւի կիզող ճառագայթներից պատսպարուելու համար, նստել է նրա ըստուերի ներքոյ։ Նրա չուրջը, սփռուած խոտաւէտ արօտամարդերի մէջ, արածում են ոչխարները, մի ժայռից դէպի միւսը թռչկոտում են այծերը, իսկ աչալուրջ շները հեռուից հսկում են այդ միամիտ անասունների անհոգ զուարճութիւնների վրայ, որ կարող է մի ակնթարթում սուգի փոխուել...

Կանաչազարդ զծից դէպի վեր, մինչեւ զագաթը, Վարագայ լեռը մերկ է եւ բաղկացած է անմատչելի, թխադոյն կարմիր ժայռերից։ Այդ բարձրութիւն-ների վրայ խիստ հազիւ անգամ դիպել է մարդու ոտքը։ Երբեմն սրաթռիչ կաքաւները միայն խմբովին թռչում են մի ապառաժից դէպի միւսը, կամ սեւափետուր արծիւը, որպէս մի սգաւոր եւ սեւազգեստ ոգի, միայնակ նստած գագիլիայի ժայռերից մէկի վրայ, վերեւից տխրութեամբ նայում է դէպի ցած, — դէպի Արծրունիների աւերակ պալատների բեկորները, այն Արծրունիների, որոնք այնքան չատ զարեր խնամել ու փայփայել էին նրան...

Վարագայ լեռը Վանայ հովիտի չտեմարանն է. այստեղից են վազում ջրերի այն բազմաթիւ վտակները, որոնք ոռոգում են Այգեստանի ընդարձակ այդիները եւ ջուր են մատակարարում չատ դիւղերի, որոնք սփռուած են լերան ստորոտներում։

Վանքին դեռ ոչ բոլորովին մօտեցած, ճանապարհի մի կողմում տեսանք մի խումբ մարդիկ։ Այստեղ, որպէս երեւում էր, երկրագործական մի նոր փորձ էին անում, վարում էին դութան, որը թէ՛ իր ձեւով եւ թէ տեսակով ամենեւին նման չէր տեղական ծանր, անչարժ դութան-ներին։ Դութանի մասը բռնած, կառավարում էր մի բարձրահասակ անձնաւորութիւն, որի հագուստից երեւում էր, որ աչխարհական չէ։ Նա ցոյց էր տալիս վանքի անփորձ մաճկալներին նորաձեւ դութանի բանեցնելու եղանակը։ Միւսները հետաքրքրութեամբ նայում էին։ Մենք, երկրի սովորութեան համեմատ, «բարի աչողումն» ասելով անցանք։ Տեսնելով, որ մենք դէպի վանքն ենք զնում, նրանից մէկը խումբից բաժանուեցաւ, եկաւ մեզ հետ։ Դա մի երիտասարդ արեղայ էր, որ առաջարկեց առաջնորդել մեզ մինչեւ վանքը։ Երբ բաւական մօտեցանք վանքին՝ Աւետը հարցրեց նրան.

— Մենք կարո՞ղ ենք դտնել Հայրիկին վանքումը։

Այդ անունով կոչում էին վանահօրը։

— Դուք չճանաչեցի՞ք նրան, — զարմանալով հարցրեց արեղան, — Հայրիկը հէնց նա էր, որ վարում էր դութանը։

— Այդ ի՞նչ դութան էր։

— Հայրիկը նոր բերել տուեց Եւրոպայից. այսօր առաջին փորձն էին անում։ Սպասում ենք ուրիշ երկրագործական անօթներ եւս չուտով ստանալ։

— Վանքը երկրագործութե՞ամբ է պարապում։

— Այո՛, իր կալուածները ինքն է մշակում։ Բայց մենք ունենք վանքում եւ երկրագործական զպրոց։

— Երկա՞ր կը մնայ Հայրիկը այնտեղ։

— Երկար չի մնայ։ Նա տեսաւ, որ դուք վանքն էք զնում, ինձ պատուիրեց, որ ձեզ տանեմ, այնտեղ հանդստացնեմ, մինչեւ իր վերադարձը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԿԸ ՎԱՒՆԱՑ ՆՈՒԲԻ ՍԱՁԻՏԻ ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԵԼԻ

Թուրքիոյ մէջ Դեմոկրատներու եւ Հալքեաններու պայքարը հասած է իր զագաթնակէտին։

Հալքեանները կը չարունակեն բուռն յարձակումներ զործել կառավարութեան վրայ։ Միւս կողմէ, Դեմոկրատներու խորհրդարանական խմբակցութիւնը յաջորդաբար քանի մը օր ժողով զումարելէ ետք հրապարակեց չատ խիստ զեկոյց մը՝ ընդդէմ Հալքին.— Խորհրդարանական խմբակը վճռապէս որոշած է ամէնէն ազդեցիկ միջոցներուն զիմել բոլոր այն յարձակումներուն դէմ, որոնք կ'ուղղուին Ազգ. Ժողովի ուժին, բարոյականին ու վարկին։

Աւելի ուշադրաւ է սակայն Դեմոկրատներու երկրորդ զեկոյցը, ուր կը կարդանք.— Դեմոկրատ խորհրդարանական խմբակը, որ ժողով զումարեց կուսակցութեան նախագահ եւ Վարչապետ Մենտերէսի հրաւէրին վրայ, քննեց երկրին արտաքին քաղաքականութիւնն եւ նոր վարկերուն ու տնտեսական օժանդակութիւններու հետ առնչութիւն ունեցող հարցերը։ Խմբակցութիւնը իր երկրորդ նիստին մէջ ուսումնասիրեց երկրին ներքին քաղաքականութիւնը եւ ուշադրութիւնը կեդրոնացաւ Հալք կուսակցութեան զեկավարներուն վրայ, որոնք կ'անտեսեն օրէնքին տրամադրած սահմանները եւ իրենց ընդդիմութիւնը կը վարեն ապօրէն միջոցներով։ Մանաւանդ Իրաքի դէպքերուն վաղորդայնին՝ Հալքի զեկավարներուն յայտարարութիւնները ու հրատարակութիւնները կը հաստատեն իրենց օրինազանցութիւնը։ Հարկ եղած միջոցներուն պիտի դիմենք՝ կարգի հրաւիրելու համար զրգռիչ ընդդիմադիրները։ 1950էն ի վեր (երբ Հալք կորսնցուց իշխանութիւնը) չարունակուող այս զործունէութիւնը ա՛լ աւելի չեզոտեցաւ Պաղտատի Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն ետք։

Ինչպէս կ'երեւի, Թուրք դեմոկրատները նեղ զրութեան մատնուած են ընդդիմադիրներու որդեզրած զիրքին հետեւանքով։ Մանաւանդ կը չեշտուի Պաղտատի յեղափոխութիւնը, որմէ, ըստ երեւոյթին, ներշնչուած են Հալքեանները։

Մենտերէսի կուսակցութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ միաձայնութեամբ որոշուած է պատիժի խստագոյն միջոցներուն զիմել՝ եթէ ընդդիմադիրները չարունակեն իրենց զրգռիչ զործունէութիւնը։ Դեմոկրատները այս պարագան կը չեշտեն, որպէսզի Պաղտատի «տխուր» զէպքին նմանակը տեղի չունենայ Անգարայի մէջ...։

Մենտերէս տրամադրութիւն չունի Նուրի Սայիտի ճակատագրին ենթարկուելու։

Օրեր եւ Ժամեր

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Նիւ Եորքի մէջ Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ յաջորդաբար տեսնուեցաւ Կրոմիքոյի եւ Տըլլըսի հետ։ Կը կարծուի թէ Փարիզի ներկայացուցիչը տրամաբանական լուծում մը պիտի դնէ Միջին Արեւելքի տագնապին։ Միւս կողմէ Եւկոսլաւիոյ ներկայացուցիչը առաջարկեց.—

1) Օտար բանակներու հեռացում՝ Լիբանանէն եւ Յորդանանէն։

2) ՄԱԿի ուժեր ուղարկել այնտեղ՝ արգելք ըլլալու համար արտաքին որեւէ միջամտութեան։

3) Միջազգային ապահովութիւն մը՝ այդ շրջանին մէջ կատարուելիք որեւէ յարձակումի դէմ։

Պելկրատի ներկայացուցիչը «բանակի անընդունելի միջամտութիւն մը» որակած էր անգլեւամերիկեան օժանդակութիւնը՝ Լիբանանի եւ Յորդանանի։ ՄԱԿի նըրբանցքներուն մէջ կը խօսուի նաեւ նոր ծրագրի մը մասին, որ պիտի առաջարկուի «չէզոք» երկիրներու կողմէ, գլխաւորութեամբ Հնդկաստանի եւ Եւկոսլաւիոյ։

ԱՆԴԼԻՈՑ մէջ չրջան կ'ընեն զրոյցներ՝ որոնց համաձայն հաւանական է որ չուտով Խորհրդարանը լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ տեղի ունենան. երկկ, Լոնտոնի կարեւորագոյն թերթերը իրենց խմբագրականները յատկացուցած էին այս հարցին։

ԼՈՆՏՈՆԻ յունական եւ թրքական դեսպանները խորհրդակցութեան հրաւիրուեցան Վարչապետ Մաքմիլլընի կողմէ, որ կիպրոսի կացութեան ծանրութիւնը անդամ մը եւս չէչտելէ ետք առաջարկեց առնոնց՝ անյապաղ ընդունիլ բրիտանական ծրագիրը, աւելցնելով թէ ոչ մէկ փոփոխութիւն կարելի է ընել անոր մէջ, այլապէս՝ կատարեալ անելի պիտի մնանուին։ Միւս կողմէ սակայն, Յունաստանի Վարչապետ Գարամանլիս պաշտօնական նամակ մը ղրկեց Մաքմիլլընի, յայտարարելով.— Հելլէն կառավարութիւնը ցաւ կը յայտնէ, որ ի վիճակի չէ գործակցելու ձեզի հետ՝ իրականացնելու համար ձեր ծրագիրը։

ՊԱՐԿԱԱՏԱՆԻ մէջ ծանր երկրաշարժ մը պատահեցաւ. 60 դիւղեր վնասուեցան, 6000 անասուններ սպաննուեցան։ Մարդկային զոհերու առջին հաշուեկչիռ՝ 135 մեռեալ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ թերթի մը համաձայն, Յուլիս 14ին Պաղտատի մէջ սպաննուած իշխան Ապտիւլիլահի կինը ողջ է եւ յայտարարած է, թէ «չատ զոհ է յեղափոխութենէն, որ Իրաքի ժողովուրդին հետ միաժամանակ ազատած է նաեւ դինքը...»

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ մէջ պայքարելու համար անհատական գործերու դէմ՝ 1959 Յունուար մէկէն սկսեալ պիտի փակուին բժիշկներու եւ առամնաբոյժներու անհատական զարմանատուները. բացառութիւն կը կազմեն՝ փրոֆեսէօրներու եւ մասնագէտներու զարմանատուները։

ՁԱՓՈՆԻ նաւահանգիստի բեռնակիրները կը մերժեն ցամաք իջեցնել եոքո հոմա հասած հեռաւար հրթիռները, որոնք ապսպրուած էին Ճափոնի Պատերազմական նախարարութեան կողմէ։

Ա. ՄԻՈՒԻՆԸ 13 միլիառ վարկ մը բացաւ Իսլանտայի, որպէսզի կարենայ ձկնորսական նաւ դնել Արեւելեան Գերմանիային։ Միւս կողմէ խորհրդային նաւթատար առաջին նաւը հասաւ Արժանթին. ինչպէս ծանօթ է, Պուէնոս Այրէսի կառավարութիւնը մէկ միլիոն թոն քարիւղ ուզած էր Մոսկուայէն։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ կառավարութիւնը Միացեալ Նահանգներէն տնտեսական նոր օգնութիւն մը խնդրեց, Ուոշինկթընէն կը հաղորդեն թէ Պելկրատի խնդրանքը կ'ուսումնասիրուի եւ հաւանական է որ այդ օգնութիւնը հասնի 300 միլիոն տոլարի։

ՓԻՆԻ, ելմտական նախարարը, ինչպէս հաղարաւոր Ֆրանսացի եւ օտար երեսփոխաններ ուրբաթ օր պիտի հասնին Լուրտ, Տիրամօր յայտնութեան հարիւրամեակին առթիւ կազմակերպուած ուխտագնացութեան։ Փինէ կը ներկայացնէ Ֆրանսայի Խորհրդարանը։ «Փարի-Փրէս» կը կարծէ որ նախարարը պիտի աղօթէ Ֆրանսայի ելմտական կացութեան համար...

ՄՈՒՍՈԼինիի տղան մօտերս պիտի ամուսնանայ դերասանուհի Սոֆիա Լորէնի քրոջը՝ Մարիա Շիքօլոնէի հետ։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Միսաք Սարգիսեան, իր ամբողջ ընտանիքն եւ ազգականները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Շաւարշ եւ կեղեցական եւ զպրոցական վարչութեան՝ իրենց սիրայօժար մասնակցութեան համար, կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հ. Ց. Դ. «Արշալոյս» խումբին, զպրոցական նախկին աշակերտուհիներու եւ բոլոր թաղեցիներուն եւ մօտաւոր թէ հեռաւոր ազգականներու, որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ թէ դրաւոր, ողբացեալ ԼՈՒՍԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի զառն կորուստին առթիւ։

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Հայ ապաստուի մը « Օրեր եւ ժամեր » հատոր մը կը նուիրէ Աղֆատախնամին։

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆասոնիէներ *ժերզէյի համար.*
Թրիֆոթաժ և մոնթաժ. դիմել՝

Ets. BONNATEX

23, Rue du Caire, Paris 2e

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկ. Ս. Շահրիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ մատրան մէջ, իրենց սիրեցեալ զաւկին Յարութիւնի մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Այս առթիւ, նաեւ, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութիւններով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՀՕԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.Ի վարչութեան կողմէ Սէն Լուի Շուգուր եաններու ազարակը, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ ժամը 20։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին։

Կ'երգէ Օր. Սիւզան Թոմասեան

Երգ, պար, ներկայացում
Խնամուած պիւֆէ

ՖՐԱՆՔԵԻՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ե. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հիմնադիր – ղեկավար
ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ

Կը ներկայացնէ

Մեր ազգային անմահ երգիծաբան
Ց. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

MAITRE BALTHAZAR

Թարգմ. Ժ. Մ. Սիլնցքի

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսերէն լեզուով, հայ Մոլիէռը ծանօթացնելու համար օտարներուն։

Թատերախաղին փորձերը սկսած են արդէն, բծախնդիր պատրաստութեամբ, հայ ու Ֆրանսացի բեմի ու չարժանկարի ծանօթ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ.—

Հայկուհի Խտըշեան, Աւետիս Միսիր-եան, Ռոժէ Մարլաֆ եւ Օլիվիէ Մաթօ, *ինչպէս նաեւ* Ռուբէն Ասլանեան, Ռոպէր Ժոնս, Ժաֆ Ֆելիսիէ եւ Ժրընվիէվ Լըֆլեռ։ *Բեմադրութիւն* Աւետիս Միսիրեանի, *թեքնիք խորհրդական* Ռոժէ Մարլաֆ։

Ատափթասիոն *Ֆրանսերէնի՝* Օլիվիէ Մաթօ, *դիմայարդար* Կարպիսխուպէսէրեան, *առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբերէն սկսեալ։*

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Հ. Ց. Դ. Բրխտափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս չարաթ սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէտիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի զաւտիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քալորէայի։

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։ 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Րէնսի։ Հեռաձայն Լը Րէնսի 172։

Հաղորդակց.— Էկլիզ տը Բանթէէնէն առնել 146 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փաւիլեոն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Բրխտափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս չարաթ սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէտիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի զաւտիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

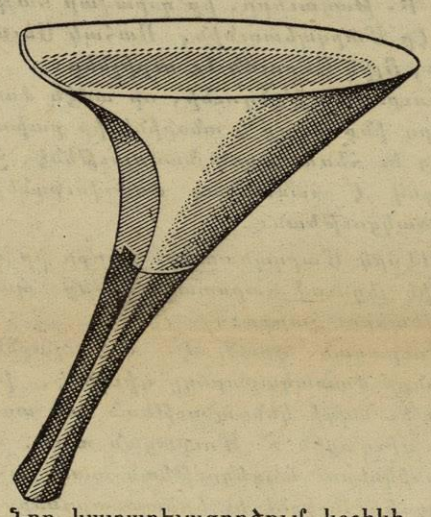
Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ քալորէայի։

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։ 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Րէնսի։ Հեռաձայն Լը Րէնսի 172։

Հաղորդակց.— Էկլիզ տը Բանթէէնէն առնել 146 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փաւիլեոն։

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ *Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւբնկալի* (մաթիէռ փլաստիֆ) *եւ ալիւմինիումի միացում չինել անբեկանելի* (էնֆասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն *բարձրութեամբ։*

Դիմել՝

VANPLAST

(ՎԱՆԼԵԱՆ)

7, RUE GODOT DE MAUROY

Téléphone : OPEra 01-08

Առաւօտներն հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Աւստրալիա, Քանատա եւ Արեւելք։ Վճարումը հոս կամ արտասահման։ կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն։

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille
Tél. CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանգ: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
22
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
22 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8273 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4074

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԴՈՒՐՍ ԳԱԼ ԱՆԵԼԷՆ

Բովանդակ աշխարհի ուշադրութիւնը գարձած է դէպի Նիւ Եորք, ուր Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան արտակարգ ընդհանուր ժողովը եկք մը կ'որոնէ Մերձաւոր Արեւելքի բարդ խնդիրներուն:

Ո՛չ մէկ հարց լուծուած է դեռ:

Ոչ իսկ կիպրոսի կնճիռը, որուն համար ա՛նքան արիւն կը թափի տարիներէ ի վեր:

Մաքմիլլընի հապճեպ տեսակցութիւնները Ադէնաքի եւ Անդարայի վարիչներուն հետ՝ ո՛չ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցան: Կողմերը հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտներուն վրայ:

Յոյս ալ չկայ, որ կարելի պիտի ըլլայ չուտով դտնել եկք մը, որ ընդունելի ըլլայ միաժամանակ Անգլիոյ, Ցունաստանի եւ Թուրքիոյ:

Կիպրոս իր աչխարհագրական եւ ռազմավարական դիրքով կենսական խարիսխ մըն է Մեծն Բրիտանիոյ համար: Զայն ձեռքէ հանելով ծանր հարուած մը կրնայ տանիլ կայսրութիւնը:

Ուստի անդլ-դիւանագիտութիւնը հնարաւոր ամէն միջոցի կը դիմէ, ջուրը ձգելու համար յոյն հայրենասէրներու ծրագիրը:

Այդ միջոցներէն դլխաւորն էր «բաժան-եա՛ դի տիրեսցես»ի քաղաքականութիւնը, որուն չնորհիւ ոչ միայն կղզիին Ցոյներն ու Թուրքերը իրարու դէմ եւած են, այլ եւ Ցունաստան ու Թուրքիա թշնամական դիրք բռնած են իրարու հանդէպ:

Թուրք կառավարութիւնն ալ լայնօրէն կ'օգտագործէ ներկայացած առիթը՝ տեւական դրգռութեան մէջ պահելու համար ժողովուրդին աղդայնամոլութիւնը, որպէսզի անոր աչքէն ծածկէ երկրին տնտեսական քայքայումն ու տիրող համատարած թշուառութիւնը:

Սակայն ՄԱԿի արտակարգ ընդհ. ժողովը չատ աւելի ծանր հարցեր ունի իր օրակարդին վրայ, — արաբական երկիրներու անլուծելի կնճիռները:

Միջազդային արիսպագոսի 81 անդամները միատեսակ ծրագիր չունին անոնց մասին:

Այդընհանուրի ներկայացուցած առաջարկները ի յառաջագունէ դատապարտուած էին մերժուելու կրամիքոյի կողմէ:

Բուն չահակիցները իրենք ալ միացեալ ծրագրով մը չեն ներկայանար:

Միջին ճամբայ մը դտնելու համար ճափոնի եւ Նորվեկիոյ ներկայացուցած ծրագիրներն ալ չկրցան ապահովել երկու երրորդի օրինական մեծամասնութիւնը:

Այս պայմաններուն տակ միամտութիւն պիտի ըլլար մեծ յոյսեր դնել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան վրայ: Լաւագոյն պարագային հոդեչահ ճառեր կը լսուին եւ դեղեցիկ բանաձեւեր կը քուէարկուին այնտեղ:

Այս տեսակէտէն ո՛չ մէկ տարբերու-թիւն փրնտիր հանդուցեալ Ազգերու Դաչնակցութեան հետ, որ նոյն ուղղութեան կը հետեւէր: Մոռցած չենք դեռ, որ 1920ի աշնան փոխանակ օգնութեան փութալու Հայաստանի Հանրապետութեան, — որ թրքական յարձակման ենթարկուած էր, — համակրանքի սիրազեղ բանաձեւեր քուէարկեց հայ ժողովուրդին համար: Իսկ 1936ին չկրցաւ արդիլել Իտալիոյ յարձակումը Եթովպիոյ վրայ:

Արաբական երկիրներու զարթօնքը կարելի չէ կասեցնել: Վերջին ամիսներու դէպքերը ցոյց տուին թէ հիմնական յեղաշրջում առաջ եկած է Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու մտայնութեան մէջ:

Համարաբական չարժումը կը ծաւալի օր ըստ օրէ: Կարելի չէ արուեստական թումբեր կանդնեցնել հոսանքին առջեւ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏԸ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

—o—

ՓԱՐԻԶ ՋՕՐԱՎԻԳ ԿԸ ԿԱՆԴՆԻ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԾՐԱԳԻՐԻՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

—o—

Ցանուն Ֆրանսայի, ՄԱԿի արտակարգ ժողովին մէջ խօսք առնելով Արտաքին Նախարար Քուվ տը Միւրվիլ պաշտպանեց արեւմտեան ծրագիրը, որ ներկայացուած էր Նորվեկիոյ կողմէ: Ինչպէս ծանօթ է, Նորվեկիա կ'առաջարկէր Համըրչոլտի յանձնել արաբական տագնապին լուծում մը դտնելու առաքելութիւնը, զոր Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարը խտացուց մէկ նախադասութեան մէջ.— Պիտի երթայ տեղւոյն վրայ կացութիւնը ուսումնասիրել զանազան կառավարութիւններու հետ, որոշում մը պիտի տայ եւ զայն ներկայացնէ Ընդհանուր Ժողովին:

Քուվ տը Միւրվիլ, որուն ճառը ուշի ուշով կ'ունկնդրուէր ժողովականներու կողմէ, չեշտեց թէ հարկ չկար «փոխադարձ մեղադրանքներով թղթածրարը մեծցնել եւ նոր տարրեր բերել արդէն իսկ ամուլ այս պայքարին մէջ: Լաւագոյնը՝ վստահիլ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին»: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը ըսաւ նաեւ թէ անդլեամերիկեան օգնութեան չնորհիւ միայն Լիբանան եւ Յորդանան յաջողեցան պահպանել իրենց անկախու-թիւնը եւ կացութիւնը բարելաւուած կրնայ է նկատել արդէն այդ չրջաններուն մէջ:

« Մեծ »երու ժողովին անհրաժեչտութեան վրայ ծանրանալէ ետք, Քուվ Տը Միւրվիլ եզրակացուց.—Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'ուզէ, որ երկիրներու մէջ եթէ ներքին փոփոխութիւններ պիտի ըլլան՝ արտաքին ճնշումներով չկատարուին անոնք, այլ՝ ժողովուրդին ազատ կամքով:

Միւս կողմէ, ՄԱԿի արաբական տասը երկիրներու պատուիրակները, մասնակցութեամբ Լիբանանի եւ Յորդանանի՝ ժողով մը դումարեցին եւ պատրաստեցին արաբական ծրագիր մը՝ Միջին Արեւելքի տագնապին լուծման համար: Գլխաւոր կէտերը հետեւեալներն են.—

Արաբական երկիրները,

1) ՄԱԿի անդամ բոլոր երկիրներէն կը խնդրեն, որ տառացիօրէն յարգեն իրենց պարտաւորութիւնները եւ Ուխտին տրամադրութիւնները:

2) Կը վերահաստատեն թէ ոբեւէ պետութիւն պէտք է խուսափի սպառնալիքէ կամ միջամտութենէ՝ որ կրնայ վտանգել այլ երկրի մը ազատութիւնը, անկախութիւնն ու ամբողջութիւնը:

3) Կը խնդրեն ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարէն՝ որ խորհրդակցութիւններ ունենայ խնդրոյ առարկայ երկիրներուն հետ՝ դիւրացնելու համար անդլեամերիկեան ուժերու պարպումը՝ Լիբանանէն եւ Յորդանանէն:

Բանբերի մը համաձայն՝ այս ծրագիրը ընդունուած է միաձայնութեամբ եւ ղրկուած իւրաքանչիւր երկրի կառավարութեան՝ անոնց համաձայնութիւնն ալ ըստանալու համար: Լաւատեղեակ չրջանակներու կարծիքը այն է՝ թէ Արաբները պիտի յաջողին դտնել իրենց տագնապին լուծումը:

Տասը երկիրներու պատուիրակութեանց այս ժողովէն ետք, Լիբանանի Արտաքին Նախարար Մալիք յայտարարեց.— Արաբական պատուիրակութեանց միջեւ տեղի ունեցած վիճաբանութեանց ոդին աւելի լաւ չէր կրնար ըլլալ:

× Ուշագրաւ է այն պարագան, թէ Խ. Միութիւնը արտակարգ այս ժողովը չօգտագործեց՝ համաձայնաւոր Զինաստանի անդամակցութեան հարցը արծարծելու համար, ինչպէս կը սպասուէր: Խորհրդային պատուիրակ Սոպոլեւ, բողոքեց որ Զինաստան ներկայացուած է Քուոմինթանկի պատգամաւորին կողմէ, բայց չըսաւ թէ անոր փոխարէն ժողովին ներկայ պէտք է ըլլայ Փէքինի խօսնակը:

× Ափրիկեասիական խմբակցութիւնը ներկայիս կ'ուսումնասիրէ Հնդկաստանի ծրագիրը՝ Միջին Արեւելքի տագնապին լուծման համար:

Մեծ դեր վերապահուած է Ֆրանսայի, որ արաբական աչխարհի վերջին անցուդարձերուն մէջ բոլորովին չէզոք դիրք բռնեց:

Ալժերիոյ հարցին լուծման համար կատարուած զիջումները որոշ վստահութիւն առաջ բերին հանդէպ Ֆրանսայի, որ ճանչցուած է իրբեւ լաւագոյն պաշտպանն ու բարեկամը իսլամ ու արաբ ժողովուրդներու:

Արտաքին Նախարար Քուվ տը Միւրվիլի ներկայութիւնը Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ժողովին մէջ յոյսեր կը ներչնչէ այս ուղղութեամբ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Օր ը Օրթ

ՀԱՐԿՍ ԱՐԾԱՆԱՒՈՐԱՑ

Բովանդակ Ֆրանսան յուզումով ու յարգանքով խոնարհեցաւ հոչակաւոր գիտնական Ֆրէտերիք Ժոլիո-Քիւրիի յիշատակին առջեւ: Ֆրանսական բոլոր կազմակերպութիւնները, աչ թէ ձախ, իրենց ներկայացուցիչները ղրկեցին Սորպոն, ուր դրուած էր հիւլէի գիւտին եւ օգտագործման մեծապէս սատարած Ֆրանսացիին դագաղը:

Կառավարութիւնը ազգային յուղարկաւորութիւն կատարեց:

Երեսփոխանիներ ու նախարարներ փութացին մատուցանել իրենց վերջին յարգանքը:

Վարչապետը առանձին նամակով մը ներկայացուց իր ցաւակցութիւնները՝ հանգուցեալին տղուն:

Փարիզը սգաց իր արժանաւոր զաւկին մահը:

Թերեւս տարօրինակ թուի միահամուռ յարգանքի այս արտայայտութիւնը՝ երբ ըսենք թէ Ժոլիո-Քիւրի համայնավար էր:

Երկար ուսումնասիրութեան կը կարօտին Ժոլիո-Քիւրիի, ինչպէս նաեւ կարգ մը այլ գիտնականներու համայնավարութեան պատճառները: Անոնք՝ մեծապէս ազդուած Հիրոշիմայի ողբերգութենէն, փնտռեցին գաղափարական մը, որ համապատասխանէ մարդկային բաղձանքներուն: Համայնավար կուսակցութեան անդամ արձանագրուեցան՝ խանդավառուած Մարքսի պարզած տեսակէտներէն: Խորհին մէջ՝ բողոքի ծանրակչիռ արտայայտութիւն մըն է իրենց ասած խօսքը:

Համայնավար արձանագրուեցան՝ բռնդոքելու համար հիւլէական ռումբերուն դէմ, — որովհետեւ իրենց հանճարը մարդկութեան բնաչնչման կը ծառայէր:

Համայնավար եղան՝ ցոյց տալու համար մարդկութեան սպառնացող վտանգը:

Գաղափարական իրենց փնտռտուքին մէջ՝ միաժամանակ հարուածեցին ռասական ծաւալապաչտ բաղաքականութեան անմարդկային արարքները:

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի անդամ Ժոլիո-Քիւրիի չկա՛ր անոնց մէջ, որոնք պատասխանեցին Հունգարիայէն հասնող սրտապատառ ձիչերուն՝ դատապարտելով ռուս ոճրագործները:

Ժոլիո-Քիւրիները համայնավար արձանագրուեցան՝ որպէսզի գինուորներ չնչգմուին հրետանիներու տակ, բայց տեսան թէ կիներ ու մանուկներ, պարզ մարդիկ ու քանուորներ գլորեցան կարմիր հրա-սայլերու տակ...

Ճիշդ է, թէ մահուան առջեւ լռութեան պէտք է դատապարտուին կիրքերը: Մոռնալներու դէմ չեն կռուիր: Բայց, կ'ապրինք ժամանակի մը մէջ, երբ ամբոխը «կառափնարա՛ն» կը գոռայ, տարիներ առաջ մեռած մարդոց յիշատակին: Նոյն-իսկ՝ ազատական ու լայնախոհ Փարիզի մէջ: Շատեր տակաւին չեն մոռցած Ֆրանսայի համար գինակահարուած Պրազիյեաի մէկ թատերգութեան ներկայացման առթիւ յարուցուած աղմուկն ու վլվլուկը: Թէեւ օրինակները չեն պակսիր, ըսելու համար՝ թէ կացութիւնը նոյնն է բոլոր ժողովուրդներուն մէջ:

Բացառութիւն մը եղաւ Ժոլիո-Քիւրի, համայնավարը:

Որովհետեւ՝ մա՛րդ էր ամէն բանէ առաջ եւ Ֆրանսացի: Նոյնիսկ հակահամայնավար ամէնէն կատաղի թերթերը հաստատեցին՝ թէ Ժոլիո-Քիւրի օրինապահ Ֆրանսացի մըն էր:

Իրրեւ համայնավար՝ հեռացուեցաւ հիւլէական ուժի կոմիսարի պաշտօնէն. բայց անիկա պատճառ մը չեղաւ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը յարգանքով չխոնարհի մեծանուն գիտնականին ներկայացուցած արժէքին առջեւ:

Ոչ ոք ժխտեց թէ մեծարժէք մարդ մըն էր Ֆրէտերիք Ժոլիո-Քիւրի:

Մենք ալ ունեցանք մեծ մարդիկ, դրժբախտաբար սակայն՝ յարգանքի այսպիսի միահամուռ արտայայտութիւն մը չունեցանք:

Հայաշխարհը, բաժան-բաժան եղած, իր անլուր տառապանքներուն մէջ նոյն-իսկ չկարողացաւ հայ Ժոլիո-Քիւրի մը գտնել՝ որուն հանդէպ կարենայինք անվերապահ յարգանք ունենալ:

Կղերն անգամ դուրս սպրդեցաւ իր մենաստանին պարիսպներէն՝ մխրճուելու համար աշխարհիկ վէճերու մէջ...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ վերջին բարեփոխումները կատարուեցան չորեքչաբթի օր, զօր. Տը Կոլի մեկնումէն առաջ: Կառավարութիւնը ընդունեցաւ ընդլայնել Հանրապետութեան Նախագահը ընտրող-ներու կազմը. ասոնց թիւը մօտ՝ 75.000 կը նախատեսուի: 30.000էն աւելի բնակիչ ունեցող քաղաք մը, յաւելեալ իւրաքանչիւր 1000ին վրայ մէկ պատուիրակ աւելի պիտի ունենայ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹՆԻ կիսապաչտօնական չրջանակները կը յայտնեն թէ Միացեալ Նահանգները որոշած են չուտով դադրեցնել հիւլէական եւ ջրածին իրենց փորձերը, այն յոյսով՝ թէ միջազգային համաձայնութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ դոյացնել. հաւանական է, որ 24 ժամուան մէջ այս ուղղութեամբ պաչտօնական գեկոյց մը հրապարակուի:

ՍՊԱՆԻՈՑ Արտաքին Նախարարը յայտարարեց թէ «մօտ ատենէն Մատրիտ հրաւէր պիտի ստանայ՝ մասնակցելու Ատլանտեան Ուխտին, Հասարակաց Շուկային եւ Եւրոպայի Խորհուրդին. այն ատեն, պիտի որոշենք թէ Սպանիա պիտի մասնակցի՞ այդ կազմակերպութիւն-ներուն թէ ոչ»:

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ լրտես Զարղարեան, որ յաջողած էր երեքչաբթի օր փախչիլ Սթոքհոլմի բանտէն՝ ձերբակալուած է ոստիկանութեան կողմէ:

ՎԱՌՕԴԻ ՏԱԿԱՌԸ

Մինչեւ Արեւելքը դարձեալ ծանր դէպքերու թատերաբեմ է դարձած։ Ահա՛նդը կը հնչէ մերթ Սուէզի ջրանցքէն, մերթ Սուրիայէն, մերթ Իսրայէլէն, մերթ Լիբանանէն եւ մերթ ալ Իրաքէն։ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ցարդ չկրցաւ մնայուն դադարխնդակ մը առեղծել այս աշխարհամասին մէջ։ Բաժնուած զանազան ազդեցութեան գօտիներու, համաբարական կաթսան կ'եռայ վտանգելով միջազգային դիւրաբեկ խաղաղութիւնը։

Ինչ խօսք, որ այս ձգտուած վիճակը խիստ մտահոգիչ է Արտահայաստանի Հայութեան համար, որովհետեւ արաբ երկիրներու ծոցին մէջ զանգուածային բարմութիւններ ունինք, որ մատնուած են խռովիչ տաղնապի մը։

Մենք չենք մոռցած եւ չենք ալ կրնար մոռնալ այս ժողովուրդներու ընծայած ասպնջականութիւնը մեր նեղ ու դաժան օրերուն ինչպէս և քաղաքակիրթ աշխարհի դուռները կը բացուէին։ Արաբները լայն բացին իրենց հիւրընկալ դուռը։ Եւ տարաւիր Հայութիւնը կրցաւ ինքզինքը արժեցնել, դառնալով անոր հիւրամեծար յարկին սիւներէն մէկը, առանց քեռ ըլլալու եւ միջամտելու անոր ներքին գործերուն։

Մինչեւ Արեւելքի դէպքերուն մենք կը մօտենանք առանց դունաւոր ակնոցներու։ Հոս կ'ուզենք արձանագրել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բախումները, համընթաց արաբական զարթօնքի եւ ազգային ինքնագիտակցութեան։

×

Արաբական գրեթէ բոլոր երկիրները, Մինչեւ Արեւելքէն մինչեւ Հիւս. Ափրիկէ անկախացած են Օսմանեան խարխուլ կայսրութենէն։ Տիրացած աշխարհագրական բախտաւոր դիրքերու, հաստատուած ծովափնեայ հարուստ հողամասերու վրայ, միջազգային կեանքի եւ քաղաքականութեան մէջ ուժ մըն են, անուրանալի արժէք մը՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի հաւասարակշռութեան մէջ։ Նախկին աւատական, արքայական, ցեղապետական ինքնապաստան կարգերը աստիճանաբար կ'անհետանան, կը հաստուննան եւ ցեղային եղբայրական ներքին ձայնով իրարու ձեռք կը կարկառեն ու կը միանան, ազդայնական եւ համաբարական ճամբուն վրայ։ Համալսարանական Մխութեան տեղական մէկ ուրիշ արտայայտութիւնն է «Մաղրէպեան Միութիւն»ը, Մարոքի, Թունուզի եւ Ալժերիոյ միջեւ, որուն հիմը դրուեցաւ Թանժէի մէջ, ասկէ քանի մը ամիսներ առաջ։

Գնդ. Նասր, 22 Յուլիսին, եգիպտական յեղափոխութեան 6րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ խօսած ճառին մէջ կ'ըսէ.—

«Ամբողջ արաբական աշխարհը նոյն ղգացումներն ունի, (այսինքն պայքար աշխարհակալութեան դէմ ի խնդիր ազատութեան), որովհետեւ բոլոր Արաբներուն հարցերը նոյնն են, պաշտպանութեան ծրագիրը՝ նոյնը։ Եթէ փոքր տարբերութիւն մը կայ ժամանակին մէջ, ոչ մէկ զանազանութիւն կայ սակայն նպատակներու եւ ձգտումներու միջեւ։ Արաբ ժողովուրդին յեղափոխութիւնը ազատ մարդոց յեղափոխութիւնն է, եւ որեւէ երկրի մէջ արաբ ժողովուրդը չուզեր, որ դործակալներ իշխեն իր վրայ»։

Եւ կը բացատրէ արաբ ազդայնականութեան նպատակները.—

«Ի՞նչ է նպատակը արաբական ազդայնականութեան, որուն կը հաւատանք բոլորս եւ որ մեր բոլորի սիրտերը իրարու կը զոդէ։ Մենք ոեւէ մէկը չենք ատեր եւ կ'ուզենք բարեկամ ըլլալ բոլորին հետ։ կ'ուզենք բոլոր ազատ մարդոց բարեկամութիւնը, հիմնուած բացարձակ հաւասարութեան սկզբունքին վրայ։ Մեր քաղաքականութիւնը կը բխի մեր ազդային գիտակցութենէն եւ մեր ժողովուրդին հոգիէն։ Երբ մենք կը յառաջդիմենք արաբական ազդայնականութիւնը, դիտենք որ այս ազդայնականութեան նպատակն է համաչխարհային խաղաղութիւնը, մեր ժողովուրդին բարգաւաճումը, ինչպէս նաեւ ամբողջ աշխարհին բարօրութիւնը»։

Ի՞նչ կը ներկայացնէ Մինչեւ Արեւելքի արաբական աշխարհը, իբրեւ ժողովուրդ եւ ռազմական ուժ, սատարելու համար «համաչխարհային խաղաղութեան եւ բարօրութեան»։ Մնաց որ, այդ փոքրիկ արաբական պետութենց մէկ կարեւոր մասը տակաւին չէ կրցած մարսել միութեան դաղափարը։

Ահա, թուական հակիրճ պատկեր մը։

Եգիպտոսի բնակչութեան թիւն է 24 միլիոն։ Ունի 100·000նոց կանոնաւոր բանակ մը, զինուած՝ արդիական զէնքերով, վեց հարիւրի չափ ծանր հրետանի, երեք հարիւր օդանաւեր (մեծ մասը ռուսական Միկեր) եւ վաթսունի չափ ռմբաձիգներ։

Լիբանանի բնակչութեան թիւն է մէկուկէս միլիոն, որուն կէսը քրիստոնեայ։ Ունի 8–10 հազարի չափ բանակ մը, արդիական զէնքերով։ Վերջին քաղաքացիական կռիւներու օրերուն, արդիական նոր զէնքեր սկսած էին մուտք գործել։

Սուրիոյ բնակչութեան թիւն է չուրջ չորս միլիոն։ Ունի 45 հազարնոց կանոնաւոր բանակ՝ զինուած ռուսական զէնքերով։

Յորդանանի բնակչութեան թիւն է մէկուկէս միլիոն։ Ունի 25 հազարնոց ընտիր բանակ մը, մարզուած տարիներու ընթացքին Զօր. Կլիւպ փաշայի ձեռքին տակ։ Կլիւպ փաշան մինչեւ իր պաշտօնազրկումը, հանրածանօթ գնդ. Լորէնսի հովէնի պիրկ դէմքին։ Լուռ սենեակում երեկոյեան ստուերները խառնում էին. դաղջ օդի մէջ զգացւում էր ազնիւ կաւոյքի նուրբ, հնաչունչ հոտը՝ ինչ որ Թարմ, կանաչ բոյրի հետ խառնուած, ամբողջ մթնոլորտը արտայայտիչ մի փափկութիւն ունէր։ Արուեստի, զեղեցկութեան, սիրոյ հէշտալին դողը ալիք առ ալիք տարածուեց ամբողջ էութեանս մէջ։ Ինչպիսի՛ ապրումներ էի ունեցել այդ սենեակում... Նորից ոսկեմչուշը պատում էր ինձ, եւ ես, չուարուն բերկրանքով, ձեռքերս մեկնում էի իմ Գալատիային...

Միատր Բրուստրն ամբողջութեամբ չլըսեց սոնաթը։ Երբ երկրորդ մասը վերջացրինք, նա վեր կացաւ ու ասաց.

— Ես ուրախ եմ, շատ ուրախ եմ իրօք։ Հրաշալի է։

Եւ նա ընդհանուր գովասանական խօսքեր չարեց իրար եաեւից։ Ոչ սոնաթի, ոչ էլ մեր կատարման մասին կոնկրէտ ոչինչ չասաց։ Ամբողջ նպատակը կարծես յատկապէս ինձ գովելն էր. նոյնիսկ «երջանիկ» զգաց, որ ինքն էլ որոշ չափով աստարել է ինձ նման ջութակահարի աճման, եւ աւելացրեց.

— Ցետագայում կը ցանկանայի աւելի եւս օդնել ձեզ։

Այդ խօսքը, որ ինձ համար որքան անակնկալ, նոյնքան եւ անհասկանալի էր, նորից խռովեց ինձ։ «Բայց ի՞նչ է նշանակում այս ամբողջը», — անցաւ յանկարծ իմ մտքով։ Հիմա աւելի չեշտուած կերպով նկատեցի որ Էֆրօն աշխատում էր անտարբեր ձեւանալ՝ փոքրիկ անորոշ չարժումներով քօղարկելով իր իսկական տրամադրութիւնը, որ գաղտնիք էր մնում ինձ համար։

Ցայտնեցին որ պատրաստ է երեկոյեան թէյը, եւ Բրուստրն ինձ հրաւիրեց թէյելու։ Զգիտես ինչո՞ւ, յանկարծ մի այրող տաքութիւն զգացի դէմքիս։ Ուզեցի հրաժարուել, բայց, գրեթէ ակամայ, շնորհակալական մի խօսք կմկմացի եւ կաշկանդուած չարժումներով հետեւեցի տանտիրոջ, չկարողանալով անգամ էֆրօյին նայել։ Ճաշասենեակում հաւաքուած էր ամբողջ ընտանիքը։ Միակ օտարը ես էի։ Աչխատելով արտաքուստ պահել իմ հաւասարակշռութիւնը, բարեւեցի բոլորին, նստեցի ինձ առաջարկուած տեղը սեղանի առաջ։ Փոքրիկ տըղան, խոշոր կապոյտ աչքերն ինձ յառած, բացագանչեց.

— Օ՛, ես գիտեմ նրան, մեր ջութակահարն է։

Այդ անմեղ բացագանչութիւնը մի ընդհանուր բարեացակամ ծիծաղ առաջացրեց։ Ես նոյնպէս չփոթուած՝ ժպտացի։ Բրուստրի կինն ու քոյրը պարտք համարեցին իմ որպիսութիւնս հարցնել։ Սկսեցին թէյել։ Բոլորի ուշադրութիւնն իմ վրայ էր։ Միայն Էֆրօն լուռ ընթրում էր՝ հայեացքը խոնարհած։

Յատկապէս երկու կանայք սկսեցին հարցեր տալ իմ երաժշտական կեանքի մասին, ո՞ր տարիքից սկսել եմ նուագել, ո՞ւմ մօտ եմ սովորել սկզբում, ո՞ր կոմպոզիտորին եմ ամենից աւելի սիրում, եւայլն, եւայլն։ Ես կցկտուր պատասխանում էի, հազիւ երբեմն թէյի բաժակը տանելով շրթներից եւ իմ վրայ զգալով ուսումնասիրող հայեացքները։ Այդ երկարող հարցուփորձը, իմ ներքին անհանգստութեան ու կաշկանդուածութեան հետ, արդէն սրտնեղում էր ինձ։ Ուզում էի որ չուտ վերջանար ուտելու այս արարողութիւնը, որ թերեւս վերջ կտար նաեւ հարցուփորձին։

Սրտնեղութիւնից սկսեցի ջղայնութիւն դգալ, եւ դա ինձ աւելի համարձակ դարձրեց, թէեւ դա մի բեկբեկուն համարձակութիւն էր՝ սայթաքելու, մի որեւէ անտեղի բան ասելու կամ անելու վտանգով լեցուն։ Երբեմն իմ փոխարէն միատր Բրուստրն էր պատասխանում իր քրոջ կամ կնոջ հարցերին, կարծես նա իմ վարժի մտերիմը լինէր։

— Իսկ ի՞նչ էք մտածում ձեր ապագայի մասին, միատր Ոսկանեան, — հարցրեց յանկարծ տիկին Բրուստրն այնպիսի մի նոր չեշտով, որ կարծես այդ հարցը միանգամից յուզել էր իրեն։

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար. 20)

ՎԻԺԱԾ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Այս վերնագրով «Յառաջ»ի 5 Օգոստոսի թիւին մէջ հրատարակուած մեր յօդուածը առիթ տուաւ այլ եւ այլ հարցումներու։

Նախ սրբագրութիւն մը որ երկրորդական է, բայց ճշդութիւնը անհրաժեշտ է նոյնիսկ ամենաչնչին մանրամասնութեանց մէջ։ Զօր. Վէյկանին իբր Սուրիայէն դուրս գործածելի տրամադրուած ուժը 48·000 կռուողի չէր հասներ՝ ինչպէս տպուած է, այլ 40·000ի։ Այդ ուժը կազմուած պիտի ըլլար 48·500 զինուորէ եւ 1500 սպայէ, ուրեմն ընդամէնը 50 հազար հոգիէ, որոնցմէ 10·000ը յատկացուած զանազան ազատարկութեանց, (Յուշեր, Գ. հատոր, էջ 39)։ Այդ էր, կը յարէ զօրավարը, մամուլին եւ քարոզչութեան «Վէյկան Բանակ» անուանածը։

Աւելի կարեւոր է ճշդել ուրիշ կէտ մը։ Զօրավարը իր Յուշերուն մէջ (Գ. հատոր, էջ 70, 71, 72) կը պարզէ օդային ռմբակոծութեան ծրագիրը Կովկասեան քարիւղի հանքերուն վրայ եւ կարճօրէն կը սահմանափակէ իր խօսքը՝ ըսելով թէ պատրաստական աշխատանքը փութկոտօրէն տարուեցաւ մինչեւ իր մեկնումը Սուրիայէն Ֆրանսա։

Մեր պատմուածքին մնացեալը Զօր. Վէյկանին յուշերէն քաղուած չէ՝ ինչպէս ենթադրել կուտան թիւրիմացութեամբ տպուած «կը չարունակէ Զօր. Վէյկան» բառերը։ Այդ մասը մեր անձնական վկայութիւնն է։

Թէ օդային ռմբակոծութենէն զատ քաղաքային արշաւանք մըն ալ կը պատրաստէր Կովկասի վրայ, ատիկա դաղտնիք մը չէր 1940 Ապրիլին, Սուրիոյ մէջ։ Իրար կը յաջորդէին խորհրդակցութիւնները թրքական սպայակոյտին հետ, նոյնիսկ Հալէպի մէջ։ Մասնաւոր ուսումնասիրութեամբ հաստատուեցաւ թէ Թուրքիոյ ճանապարհները դէպի հիւսիս դժուարամատչելի էին ինքնաշարժ զօնացքներուն համար եւ հոգ տարուեցաւ ձիաքարշ փոխադրութիւններ կարդադրելու։ Բնականօրէն հաշուի առնուեցաւ թէ ինչ դիրք պիտի բռնեն կովկասեան ժողովուրդները արշաւական զօրքին հանդէպ, եւ առաջին գծին վրայ՝ Հայերը։ Երեւանի ձայնասփիւռը յատակօրէն կը լսուէր Հալէպ։ Հայրենաչունչ էին անոր հաղորդումները եւ պատրանք կրնար պատճառել զրկարաց ընդունելութեան մը յոյսը։ Թերեւս այլ աղբիւրէ ալ ստացուած էին տեղեկութիւններ, որոնցմէ դրդուած՝ հրամանատարութիւնը կամեցաւ հաղորդակցիլ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ եւ զայն օգտագործել։ Եւ այդպէս տեղի ունեցաւ տեսակցութիւնը, զոր պատմեցինք մեր նախորդ յօդուածին մէջ։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը կը խաղար արաբական աշխարհին մէջ։

Իրաքի բնակչութեան թիւն է հինգ միլիոն։ Ունի վաթսուն հազարի չափ կանոնաւոր բանակ մը եւ տասը օդանաւեր։ Պետական (Յուլիս 14) հարուածով թագաւորութիւնը ջնջուեցաւ եւ իշխանութիւնն անցաւ զինուորականներուն ձեռքը Հանրապետութեան ձեւին տակ։

Սէուտական Արաբիոյ բնակչութեան թիւն է վեցուկէս միլիոն։ կանոնաւոր բանակ չունի, բայց ի պահանջել հարկին կրնայ հարիւր հազարի չափ կըռուողներ ոտքի հանել։

Քուվէյթի եւ Քաթարի փոքրիկ, բայց հարուստ իշխանապետութիւնները անգլիական թեւարկութեան տակ կը գտնուին եւ կը կառավարուին աւատապետական կարգերով։

Արդ, Մինչեւ Արեւելքի չուրջ 43 միլիոնոց արաբական աշխարհը ունի 300·000 պատերազմիկներ, առաւել կամ նուազ արդիական զէնքերով զինուած։ Իսկ Հիւսիսային Ափրիկէի արաբական անկախ պետութիւնները եւ Ալժերիան կը ներկայացնեն չուրջ 13 – 14 միլիոնոց ժողովուրդ մը (Մարոք՝ ութ միլիոն, Թունուզ՝ Յուկէս միլ., Լիբիա՝ 1 միլիոն)։ Որով համաբարական ազդայնական չարժման դաշտը կ'ընդդրկէ չուրջ 55–57 միլիոնոց պատկառելի բազմութիւն մը, որ քանակական վիճակէն որակականի վերածուելու հակումներ կը յայտնաբերէ։ Արաբական աշխարհին բնաչրջումը չօշափելի իրողութիւն մըն է դարձած այժմ, դրական չէզոքութեան ժամանակաւոր հանդրուանին մէջ։ Ո՞ւր կրնայ յանդիլ, ի՞նչ ապագայ վերապահուած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի պայքարին մէջ, դժուար է նախատեսել։ Քարիւղի անսպառ հարբերն են բախտորոշ դեր խաղացողները այս ձգտուած վիճակին։

Առաջին աշխարհամարտի ընթացքին դաշնակիցները իրենք է, որ քաջալերած էին արաբական ազդայնական զգացումները ի հեճուկս Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ։ Այժմ ալ Մ. Միութիւնն է կանգնած անոնց եաեւը, իր դաւադրական ցանցով։

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Ընդհ. Ժողովը պիտի կարենա՞յ տեւական դոյավիճակ մը ստեղծել։ Տարակուսելի է։ Վաոօղը միշտ չոր կը մնայ հոն։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Յաճախորդ մը պանդոկ մը կը մտնէ, սենեակ մը ուզելու համար։ Ընդունելութեան պաշտօնեան ցաւով կը յայտարարէ թէ ոչ մէկ տրամադրելի սենեակ ունի։

— Լաւ, բայց եթէ այս գիշեր Հանրապետութեան Նախագահը գայ, ի՞նչ կ'ընէք։

— Անոր սենեակը վերապահուած է միշտ։

— Ուրեմն այդ սենեակը ինծի տուէք, որովհետեւ վստահ եմ որ Պ. Քոքի այս գիշեր հոս պիտի չգայ։ Վիգիլ գնաց։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

— Ես համարեա հրաչքներ եմ լսել ձեր սոնաթի մասին, — ասաց նա մտերմական կատակի չեչտով։ — Եթէ դա ճիշդ է, ես կարող եմ նախօրօք չնորհաւորել ձեզ։ Ինչպէս նաեւ միս Աֆրոդիտէին, — աւելացրեց նա, դառնալով էֆրօյին, որ այդ պահին երեւաց միջանգքում։

Էֆրօն մօտեցաւ, զուսպ բարեւեց ինձ, աչխատելով սովորական տեսք տալ իր վարուելակերպին։

— Ես ձեզ անհանգստացրի, — դարձաւ ինձ միատր Բրուստրը, — յուսալով որ բարի կը լինէք նախ քան համերգը ինձ հաճոյք պատճառել...

— Ինդրեմ։

— Իսկ երեկոյեան, վստահ եմ, ես պատիւ կ'ունենամ իմ տանը արտիստական մի տրիւմ տօնելու։

— Օհ, սըր, դա արդէն...

— Ինդրեմ, համեցէք, — ընդհատեց միատր Բրուստրը։

Մտանք մեծ սենեակը, ուր արդէն ածողներն ու տիվանները չարուած էին պատերի տակ։ Միակ բաց լուսամուտից արեւի վերջին կարմիրն ընկել էր բեթհովէնի պիրկ դէմքին։ Լուռ սենեակում երեկոյեան ստուերները խառնում էին. դաղջ օդի մէջ զգացւում էր ազնիւ կաւոյքի նուրբ, հնաչունչ հոտը՝ ինչ որ Թարմ, կանաչ բոյրի հետ խառնուած, ամբողջ մթնոլորտը արտայայտիչ մի փափկութիւն ունէր։ Արուեստի, զեղեցկութեան, սիրոյ հէշտալին դողը ալիք առ ալիք տարածուեց ամբողջ էութեանս մէջ։ Ինչպիսի՛ ապրումներ էի ունեցել այդ սենեակում... Նորից ոսկեմչուշը պատում էր ինձ, եւ ես, չուարուն բերկրանքով, ձեռքերս մեկնում էի իմ Գալատիային...

Միատր Բրուստրն ամբողջութեամբ չլըսեց սոնաթը։ Երբ երկրորդ մասը վերջացրինք, նա վեր կացաւ ու ասաց.

— Ես ուրախ եմ, շատ ուրախ եմ իրօք։ Հրաշալի է։

Եւ նա ընդհանուր գովասանական խօսքեր չարեց իրար եաեւից։ Ոչ սոնաթի, ոչ էլ մեր կատարման մասին կոնկրէտ ոչինչ չասաց։ Ամբողջ նպատակը կարծես յատկապէս ինձ գովելն էր. նոյնիսկ «երջանիկ» զգաց, որ ինքն էլ որոշ չափով աստարել է ինձ նման ջութակահարի աճման, եւ աւելացրեց.

— Ցետագայում կը ցանկանայի աւելի եւս օդնել ձեզ։

Այդ խօսքը, որ ինձ համար որքան անակնկալ, նոյնքան եւ անհասկանալի էր, նորից խռովեց ինձ։ «Բայց ի՞նչ է նշանակում այս ամբողջը», — անցաւ յանկարծ իմ մտքով։ Հիմա աւելի չեչտուած կերպով նկատեցի որ Էֆրօն աշխատում էր անտարբեր ձեւանալ՝ փոքրիկ անորոշ չարժումներով քօղարկելով իր իսկական տրամադրութիւնը, որ դաղտնիք էր մնում ինձ համար։

Ցայտնեցին որ պատրաստ է երեկոյեան թէյը, եւ Բրուստրն ինձ հրաւիրեց թէյելու։ Զգիտես ինչո՞ւ, յանկարծ մի այրող տաքութիւն զգացի դէմքիս։ Ուզեցի հրաժարուել, բայց, գրեթէ ակամայ, շնորհակալական մի խօսք կմկմացի եւ կաշկանդուած չարժումներով հետեւեցի տանտիրոջ, չկարողանալով անգամ էֆրօյին նայել։ Ճաշասենեակում հաւաքուած էր ամբողջ ընտանիքը։ Միակ օտարը ես էի։ Աչխատելով արտաքուստ պահել իմ հաւասարակշռութիւնը, բարեւեցի բոլորին, նստեցի ինձ առաջարկուած տեղը սեղանի առաջ։ Փոքրիկ տըղան, խոշոր կապոյտ աչքերն ինձ յառած, բացագանչեց.

— Օ՛, ես գիտեմ նրան, մեր ջութակահարն է։

Այդ անմեղ բացագանչութիւնը մի ընդհանուր բարեացակամ ծիծաղ առաջացրեց։ Ես նոյնպէս չփոթուած՝ ժպտացի։ Բրուստրի կինն ու քոյրը պարտք համարեցին իմ որպիսութիւնս հարցնել։ Սկսեցին թէյել։ Բոլորի ուշադրութիւնն իմ վրայ էր։ Միայն Էֆրօն լուռ ընթրում էր՝ հայեացքը խոնարհած։

Ցատկապէս երկու կանայք սկսեցին հարցեր տալ իմ երաժշտական կեանքի մասին, ո՞ր տարիքից սկսել եմ նուագել, ո՞ւմ մօտ եմ սովորել սկզբում, ո՞ր կոմպոզիտորին եմ ամենից աւելի սիրում, եւայլն, եւայլն։ Ես կցկտուր պատասխանում էի, հազիւ երբեմն թէյի բաժակը տանելով շրթներից եւ իմ վրայ զգալով ուսումնասիրող հայեացքները։ Այդ երկարող հարցուփորձը, իմ ներքին անհանգստութեան ու կաշկանդուածութեան հետ, արդէն սրտնեղում էր ինձ։ Ուզում էի որ չուտ վերջանար ուտելու այս արարողութիւնը, որ թերեւս վերջ կտար նաեւ հարցուփորձին։

Սրտնեղութիւնից սկսեցի ջղայնութիւն դգալ, եւ դա ինձ աւելի համարձակ դարձրեց, թէեւ դա մի բեկբեկուն համարձակութիւն էր՝ սայթաքելու, մի որեւէ անտեղի բան ասելու կամ անելու վտանգով լեցուն։ Երբեմն իմ փոխարէն միատր Բրուստրն էր պատասխանում իր քրոջ կամ կնոջ հարցերին, կարծես նա իմ վարժի մտերիմը լինէր։

— Իսկ ի՞նչ էք մտածում ձեր ապագայի մասին, միատր Ոսկանեան, — հարցրեց յանկարծ տիկին Բրուստրն այնպիսի մի նոր չեչտով, որ կարծես այդ հարցը միանգամից յուզել էր իրեն։

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար. 20)

ԿՅՑԱՐ

Ֆ. ՀԱՍԱՐ

ԺԲ.

ՎԱՃԱՌ

Երբ հասան ձգտաբոյսի վրանները մեր հետևորդների, մենք արդեն ավարտած էինք մեր գործը։ Ամբողջ գիշեր ամենքս միասին աշխատեցինք, որպեսզի մեր հետքերը չերևան։ Ամենից առաջ մենք ոչնչացրինք մեր հին վրանների հետքերը, որոնք մնացել էին ձգտաբոյսի թավուտների մեջ։ Ապա ամենքս միասին ուղևորվեցինք դեպի հարավ, որտեղ մեզ սպասում էին մեր ձիերը։ Ես իմ ձիու վրա նստեցրի Ֆրանսուա Ռենարին, որ ուղղակի անկարող էր ոտքով քայլել։ Ես ինքս էլ ոտքով էի գնում, որովհետև ձիերի թիվը քիչ էր։ Ամենքս էլ ուզում էինք հնարավորինս շուտ հեռանալ այդ անտառներից, որոնք մեզ համար այնքան վտանգավոր էին դարձել։

Ճանապարհին Ռենարին պատմեց, որ Ռոբերտ Ֆրանսուան, Ռոբերտ Ռենարի հայրը, մահացել է։ Ռոբերտ Ռենարը, որ ինքն էլ ծանր հիվանդ էր, ուզում էր հայրական տունը տեսնել մահից առաջ։ Ես ուրախ էի, որ Ռենարը ինձ հետ էր, որովհետև նա ինձ շատ օգտակար կարող էր լինել Վաճառի մոտ։ Ես գիտեի, որ Ռենարը ծանոթ է Վաճառի շրջակայքին, և որ նա կարող է ինձ ցույց տալ ամենակարճ ճանապարհը։

Ռենարը ինձ ասաց, որ Վաճառ հասնելու համար պետք է անցնել Ֆրանսուա Ռենարի հայրական տան մոտով։ Ես ուրախ էի, որ այդ ճանապարհով պիտի անցնենք, որովհետև ուզում էի տեսնել Ռենարի հայրական տունը։

Ռենարը ինձ պատմեց, որ իր հայրը ապրում է Վաճառից մի քանի կիլոմետր հեռու, մի փոքրիկ գյուղում, որ կոչվում է Ռենարի անունով։ Ռենարը ինձ ասաց, որ գյուղի անունը Ռենարի անունով կոչվելու պատճառը այն է, որ Ռենարի նախնիները շատ հին ժամանակներից ապրում են այդ գյուղում։

Ռենարը ինձ պատմեց, որ Ռոբերտ Ֆրանսուան ամուսնացած է եղել երկու անգամ։ Առաջին անգամ նա ամուսնացել է Ռենարի քրոջ հետ, որը մահացել է ծննդաբերության ժամանակ։ Ռենարի քրոջ մահից հետո Ռոբերտ Ֆրանսուան ամուսնացել է մի ուրիշ կնոջ հետ, որը ապրում է Վաճառում։ Ռենարը ինձ ասաց, որ Ռոբերտ Ֆրանսուան ունի մի դուստր, որը Ռենարի զարմուհին է։

Ես հարցրի Ռենարին, թե ինչ է անում Ռոբերտ Ֆրանսուան։ Ռենարը պատասխանեց, որ Ռոբերտ Ֆրանսուան ունի մի մեծ ագարակ, որտեղ նա աճեցնում է ծխախոտ։ Ռենարը ինձ ասաց, որ Ռոբերտ Ֆրանսուան ունի մի մեծ ագարակ, որտեղ նա աճեցնում է ծխախոտ։ Ռենարը ինձ ասաց, որ Ռոբերտ Ֆրանսուան ունի մի մեծ ագարակ, որտեղ նա աճեցնում է ծխախոտ։

Օրեր եւ Ժամեր

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՒԻ Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն ետք՝ Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիան ընդհատեցին իրենց դիւանագիտական օժանդակութիւնը: Այսօր սակայն, պաշտօնապէս կը յայտարարուի թէ Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն Պաղտատի կառավարութեան պիտի տան այն զէնքերը՝ որոնք ապըսպրուած էին արքայականներուն կողմէ, եթէ իրաք վերանորոգէ այդ պահանջը: Արեւմուտքը այս քայլը կ'առնէ, վախնալով որ Պաղտատ Մոսկուա դիմէ զէնք առնելու համար:

ՊԷՅՐՈՒԹի դիւանագիտական մէջ ռումբ մը պայթեցաւ՝ փճացնելով հեռագրական բոլոր կապերը. երեք հոգի վիրաւորուեցան. ընդդիմադիրները ցաւ յայտնեցին եղածին համար, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ իրենց որոշումով չէ կատարուած այդ դէպքը: Միւս կողմէ, լիբանանան կառավարութիւնը 100 միլիոն տոլարի տնտեսական նոր օժանդակութիւն մը խնդրեց Միացեալ Նահանգներէն:

ԳԱՀԻՐիի մէջ Նախագահ Նասրի եւ Արաբիոյ գահաժառանգ իշխան Ֆէյսալի խօսակցութենէն ետք լաւատեղեակ շրջանակները կը յայտարարեն թէ անոնք համաձայնած են Յորդանանը բաժնուիլ՝ գահը տապալելէ ետք եւ հիմնել պաղեստինեան պետութիւն մը: Եթէ Հիւսէյնի գահը տապալի՝ Յորդանանի հարաւային շրջանը բաժին պիտի իյնայ Արաբիոյ, Հիւսէյն–Արեւելքը՝ Իրաքի, իսկ մնացեալ մասով ալ պիտի ստեղծուի պաղեստինեան պետութիւն մը:

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԾՈՎԻՆ Ատլանտեան մբտան խորհրդային չորս սուզանաւեր՝ փա տը ֆալէէն անցնելով. հաւանաբար պիտի երթան Միջերկրական, միանալու համար խորհրդային միւս սուզանաւերուն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը հաղորդէ թէ նաւթուղի մը Ռուսիան պիտի կապէ Գերմանիոյ՝ Ուկրանիոյ եւ Լեհաստանի վրայով:

ԺՐՆԵԻի հիւլէազէտներու ժողովը վերջացաւ հինգշաբթի օր՝ կատարեալ յաջողութիւն մը արձանագրելով. Արեւելքն ու Արեւմուտքը համաձայնեցան սխեմեմի մը վրայ՝ որով կարելի է հսկել հիւլէական եւ ջրածին փորձերը դադրեցնելու որոշումին գործադրութեան շուրջ: Այս ձեւով, մօտ երկու ամսուան ժողովին արդիւնքը գոհունակութեամբ կը դիմաւորուի բոլոր խաւերուն կողմէ:

ԱԼԺԵՐիՈՑ Ազատագրական ճակատի պատուիրակութիւնը Թունուզի կառավարութեան հետ բանակցութիւններ ունեցաւ, որմէ ետք Թունուզի Տեղեկատուութեան նախարարը հրապարակեց զեկոյց մը, ուր կը չեշտուի.— Թունուզի կառավարութեան եւ ժողովուրդին օժանդակութիւնը՝ Ալժերիոյ անկախութեան իրագործման համար վերահաստատուեցաւ. երկու կողմերն ալ համաձայն ղըտնուեցան՝ որ Մազրեպի միութեան գաղափարը իրենց գործակցութեան հիմնական կէտը կազմէ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ մամուլին համաձայն Պարսկաստանի մէջ երեւան ելած է հակակառավարական դաւադրութիւն մը, որուն մաս կը կազմէին 37 բարձրաստիճան զինուորականներ, ասոնց կարգին՝ զինդապետ մը:

ԵԳիՊՏՈՍի ելմտական նախարարութեան մէկ բաներին համաձայն՝ գահիրէի կառավարութիւնը մերժած է տնտեսական բանակցութեանց վերսկսելու անդրլիական առաջարկը, որովհետեւ Լոնտոն ընդունած էր պատերազմական վնասուց հատուցում մը ընել, բայց առաջարկած դումարը անբաւարար նկատուած էր Եգիպտոսի կողմէ:

ՅՈՐՀՐԴԱՑԻՆ բեռնատար 25 նաւեր ճամբայ ելած են դէպի Ադէքսանդրիա (Եգիպտոս), ուր կը տանին մեծ քանակութեամբ արդիւնաբերական պիտոյքներ:

ԿԻՊՐՈՍի մէջ 120 Յոյներ, որոնք Յուլիս 2ին ձերբակալուած էին, ծոմապահութեան սկսան՝ բողոքելու համար առանց դատավարութեան բանտարկութեան դէմ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆի մայրաքաղաքինմէջ վերջացաւ երիտասարդութեան միջազգային համագումարը, ուր միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ՝ զօրավիգ կանգնիլ ոչ–ինքնավար երկիրներու բնակչութեան ազատութեան պայքարին:

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Սարկաւագեան, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սարկաւագեան եւ զաւակները, Օր. Վերժին Սարկաւագեան սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, քենիին եւ մօրաքրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ԶՈՒԱՐԹ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆի

մահը որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 8ին, Երեւան, 66 տարեկանին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկ· Ս· Շահրիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Պուլվար Օսմոյի Ս· Յակոբ մատրան մէջ, իրենց սիրեցեալ զաւկին Յարութիւնի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Այս առթիւ, նաեւ, խորին չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութիւններով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Հայ Աղք· Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, Ժօրժ Ե·ի սրահներուն մէջ:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ· 7ին Սալ տէ գ'Ալպասատէօռ

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները:

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿի ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնու– թիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հատաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ· Ց· Դ· Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անցտանելի այս հատաքածոն լուսա– պատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յա– րութեան:

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հատաքածոն կը հրատա– րակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Բիշէ, Փարիզ (9):

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԳՕԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի

կազմակերպուած Մարսէյլի Հ·Մ·Ը·Մ·Ի վարչութեան կողմէ Սէն Լուի Շուգուր– եաններու ազարակը, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ ժամը 20:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին:

Կ'երգէ Օր· Սիւզան Թոմասեան

Երգ, պար, ներկայացում

Խնամուած պիւֆէ

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ· ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—o—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Բիւ 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս)·— Նորին Վեհափառութիւն Աչխատանքը (Շ· Նարդունի)·— Կեղծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ (Տէք· Յովսեփեան)·— Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին (Տոքթ· Ռոսթան)·— Երբեւակայութեամբ հիւանդ (Տոքթ· Գալուստեան)·— Ինչէ՞ն մեռաւ (Փրոֆ· Սիմոնէն)·— Մարզական բնախօսութիւն (Տոքթ· Նաւասարդ)·— Մատենիկ իմաստութեան·— Աղը (Նարդեան Բժշկական Բառարան)·— Ջուրով Թունաւորում (Տոքթ· Պուէէ)·— Արեւի լոգանք (Տոքթ· Սերոբեան)·— Աբաս – Թոման (Բժշկ· Աշխարհագրական Բառարան)·— Երախային առողջութեան նշանները (Տոքթ· Նիգէ)·— Գարեջուր (Տոքթ· Քորոն)·— Ի՞նչպէս օգնել կայծակնահարին (Խաչուհի):

Բաժանորդագրութեան պայմանները·— Տարեկան 1·200 ֆրանք արտասահման 1·500 ֆրանք:

Դիմել Շ· Նարդունիի Յառաջի հասցէով:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Է

Teinturerie - Nettoyage - Dégraissage

"VOTRE PRESSING"

14, Ave. de la Rosière
Beaumont - Marseille

Ղեկավարութեամբ

ՏԻԿԻՆ ԼԻԻՍԻ ՄՈՐԱԵԱՆի

Խղճամիտ աշխատանք

Ցածր գիներ

Հայրենակիցներ՝

ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

եւ զոհ կը մնաք:

ՕՐ· ՎԱՐԴՈՒՀի ՏՕԼՊԱՇԵԱՆ
Պ· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Ամուսնացած
Պօմոն 17 Օգոստ· Մարսէյլ

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Տօլպաշեան, Տէր եւ Տիկին Համայեակ Դաւիթեան իրենց չնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որ իրենց ներկայութեամբ եւ հեռագրով չնորհաւորեցին իրենց զաւակնեբուն ամուսնութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Ց· Դ· Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս չաբաթ սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շերջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով:

×

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ:

×

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մշակոյթին նը– ւիրուած չքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պիտի ունենայ հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ·—

Ա·— Ֆրանսականը, ուր տասնեւիօրկն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին— անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պաբվէի եւ պաֆալորէայի:

Բ·— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան: 1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի: հեռաձայն Լը Բէնսի 172:

Հաղորդակց·— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպուսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն:

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD· J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
23
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
23 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8274 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4075

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ժամանակի լուռ, այլ յամառ փոթորիկը չարունակում է իր աւերը։

Մէկը միւսի ետեւից տապալւում են կաղնիները եւ առաջացած բացը առիթ է տալիս դառը մտորումների։

Ո՞վ պիտի փոխարինի նրանց եւ ե՞րբ...

Ու այսօր, երբ այնքա՜ն չատ կարիք ունենք նրանց, երբ ի սիւնս աշխարհի տարտղնուած մեր սերունդները այնքա՜ն պէտք ունեն նրանց հայրենաշունչ ընչին, կորովի խօսքին եւ համուտ առաջնորդու – թեան, նրանք՝ հոգու, սրտի եւ իղձալի այդ կաղնիները, անդարձ հեռանում են մեզանից։

Ու առաջացած բացատների մէջ, արեւի բոբր չողերի տակ, մատաղ տունկերը մըննում են առանց պաշտպանի, առանց հովանու եւ իրողութիւնների վայրի քմայքին։

Այդպէս եւ Վահէն, մէկն այդ կաղնիներից, որ տապալուեց այնքա՜ն անժամանակ, թողնելով ոչ միայն կսկիծ ու ափսոսանք, այլեւ կարեւոր մի բաց իր ետեւից։

×

Անշուշտ, չափազանց դժուարին է այս պայմաններում, թէկուզ ամփոփ դիծերով տալ դիմագիծը մի մարդու, որի կեանքը այնքա՜ն սերտօրէն կապուած է մեր ազգային պատմութեան վերջին փոթորկոտ տասնամեակներին։

Վասպուրական, Ամերիկա, Հայաստան եւ Իրան, ահա ազգային–քաղաքական ու յեղափոխական գործունէութեան այն չրջանը, որի մէջ ծնուեց, հասակ նետեց ու գործեց՝ Վահէ Արծրունին։

Ծնուել է Շատախի կաղբի գիւղում 1884ին։ 1896ին մտել է Վանի ամերիկեան որբանոց–ուսումնարանը, որի միջնակարգ դասընթացքը վերջացրել է 1903ին եւ անմիջապէս անցել Շատախ, որպէս ուսուցիչ–յեղափոխական, գործակցելու Իշխանին ու Կոմսին։

1905ին անցնում է Ամերիկա եւ 1913ին փայլուն կերպով աւարտելով Հարուրդ Համալսարանը, վկայւում է որպէս միջազգային օրէնքի պսակաւոր։

Այդ միջոցին Վանմեանի հետ Պոստոնում խմբագրում է «Հայրենիք»ը՝ մինչեւ 1919 Թուականը։ Նոյն Թուականի Օգոստոս 19ին գնում է Հայաստան եւ նուիրւում ազգային, հասարակական եւ պետական գործունէութեան։ Ընտրւում է վասպուրականի զինուորական մարմնի եւ Պետական Ապահովութեան Խորհրդի անդամ։

Բոլշեւիկեան ապստամբութեան ժամանակ Հայաստանի Հանրապետական կառավարութեան կողմից նշանակուեց արտակարգ դատարանի նախագահ եւ մնաց այդ հանգամանքով, մինչեւ ընդհանուր նահանջը։

1921ին չատերի հետ անցաւ Իրան, ուր եւ նուիրուեց ազգային, հասարակական, կրթական, մշակութային եւ կուսակցական գործունէութեան մինչեւ վերջ, մինչեւ որ անազորոյն հիւանդութիւնը վերջնականապէս դամեց նրան անկողնուն։

Անտեսելով անձնական երջանկութեան ամէն պատեհութիւն եւ առաջարկներ, իր բազմաթիւ ընկերների պէս, վերադասեց զաղափարականը։ Խորը հաւատքով ու անվերապահ, մնաց պատնէշի վրայ որպէս երդուեալ զինուորը Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Տառապեց, չատ անգամ դառնացաւ, բայց չընկրկեց, չթուլացաւ իր կամքը, չյուսահատուեց երբեք։

Հայրենիք վերադառնալու յոյսը մինչեւ վատ մնաց նրա հոգում եւ քաջութեամբ տարաւ տարապիր մարդու դառնութիւնները՝ օտարութեան մէջ, յոյսով ու վըստահութեամբ։

Վ. Արծրունին սակայն ոչ միայն պա–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ

ՄԱԿ–ի ՄԷՋ

•

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԸ ԿՐ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԱՋՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

—o—

ԿՐՕՄԻՒԿՕ.—ԲԱՑՑ ԱՆԳԼԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՒԺԵՐԸ...

Ինչպէս դրած էինք՝ արաբական անկընկալ ծրագիր մը ներկայացուեցաւ ՄԱԿին, ամլութեան մատնելով երկիրներու առաջարկները։ Առաջին անգամ չորեքշաբթի օր խօսուեցաւ այս ծրագրին մասին։ Արաբական Լիկային մաս կազմող տասը երկիրները, որոնք միաժամանակ անդամ են Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան, առանձին ժողով մը գումարելով համաձայնութիւն գոյացուցին իրարու միջեւ եւ սպասեցին իրենց կառավարութեանց տեսակէտին։ Մինչ հինգշաբթի օրուան բոլոր թերթերը Արաբական Լիկայի վերածնունդը կը գնահատէին առաջին այս քայլին մէջ եւ յոյս կը յայտնէին թէ մօտերս կրնայ լուծուիլ Միջին Արեւելքի տագնապը, Նիւ Եորքի մէջ արաբական տասը պատուիրակութիւնները նոր ժողով մը կը գումարէին։

ՄԱԿի Արտակարգ Ժողովին յետմիջօրէի նիստը 80 վայրկեան ուշ բացուեցաւ՝ սովորական ժամէն։ Դիւանը կը սպասէր արաբ պատուիրակներու խորհրդակցութեանց արդիւնքին։ Շատ չանցած, Սուտանի Արտաքին Նախարարը Մոհամէտ Մաղուպ «արաբական բոլոր երկիրներու անունով» պիտի յայտարարէր թէ արաբական ծրագիր մը յանձնուած է ՄԱԿի դիւանին։

Տասը երկիրները միաձայնութիւն գոյացուցած են տագնապին լուծման համար իրենց պատրաստած ծրագրին չուրջ։ «Այս ծրագիրը, յայտարարեց Սուտանի Արտաքին Նախարարը, խաղաղ լուծման մը օրինակն է... Սկիզբն է լաւագոյն իրերահաստացողութեան մը, ոչ միայն արաբական երկիրներուն՝ այլեւ ՄԱԿի անդամ բոլոր երկիրներուն միջեւ»։

Ինչպէս դրած էինք, Արաբներու ներկայացուցած այս ծրագիրը կը վերահաստատէ թէ Արաբական Լիկայի անդամ երկիրները կը յարգեն իրարու անկախութիւնը, վարչակարգը եւ հողային ամբողջութիւնը՝ խնդրելով որ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը հարկ եղած միջոցները ձեռք առնէ, դիւրացնելու համար օտար ուժերու հեռացումը Լիբանանէն եւ Յորդանէն։

81ի վրայ 80ձայնով արտակարգ ժողովը ընդունեցաւ այս ծրագիրը (Տոմինիքեան Հանրապետութեան պատուիրակը բացակայ էր)։ Միաձայնութիւն մը՝ որ կասկած չի ձգեր այլեւս Միջին Արեւելքի տագնապին վերջնական լուծման վրայ։

Ե. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ, որ քանի մը օր առաջ յայտարարած էր թէ անդլեամերիկեան բանակներու հեռացումէն առաջ տագնապին լուծում մը գտնելու մասին կարելի չէր խօսիլ, նահանջ մը արձանագրելով՝ իր ձայնը միացուց ժողովականներու քուէին, միաժամանակ յայտարարելով.— Եթէ Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիա որեւէ պատճառաբանութեամբ Լիբանանի եւ Յորդանանի իրենց բանակներուն մեկնումը ուշացնեն՝ Ե. Միութիւնը հարցը դարձեալ պիտի գնէ սեղանի վրայ, ՄԱԿի յատուկ նիստին մէջ։

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլլըս վաւերացնելով արաբական ծրագիրը, յայտարարեց թէ ՄԱԿի յա–

ռաջիկայ ժողովին կարելի է խօսիլ Միջին Արեւելքի մէջ «Խաղաղութեան ուժ» մը ստեղծելու նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկին մասին։

Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ յայտարարեց.— Արտակարգ ժողովը երբ սկսաւ, կարելի չէր երեւակայել այն յաջողութիւնը՝ որ իրականացաւ արաբական երկիրներու ներկայացուցած ծրագիրով։

× *Ամմանի մէջ մամուլի ասուլիս մը տալով, Հիւսէյն Թագաւոր յայտարարեց թէ տակաւին Թուական մը ճշդուած չէր բրիտանական ուժերու հեռացման համար.— Անդլիացիներէն պիտի չպահանջենք որ հեռանան Յորդանանէն, այնքան ատեն որ օտար սպառնալիք մը գոյութիւն ունի մեր սահմաններուն վրայ։*

Թագաւորը աւելցուց թէ ՄԱԿի քննիչ ներուն ներկայութիւնն ալ ընդունելի կրնայ ըլլալ, եթէ ընդհանուր կազմակերպութեամբ մը անոնք հաստատուին նաեւ Միջին Արեւելքի միւս երկիրներուն մէջ։

× *Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ Նիւ Եորքէն դնաց Ուաշինկթըն եւ տեսնուեցաւ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ։ Յօր. Տը Կոլի ներկայացուցիչը Սպիտան Տան զեկավարին հետ քննած է միջազգային հրատապ հարցերը։ Լրագրողներէ հարցապնդուելով, Քուվ Տը Միւրվիլ յայտարարեց թէ «բարեկամական» խօսակցութիւն մը ունեցած է Նախագահին հետ։ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը մերժեց պատասխանել հիւլէական փորձերու ընդհատման մասին իրեն եղած հարցումներուն։*

Այս ուղղութեամբ Ուաշինկթըն տակաւին պաշտօնական յայտարարութիւն մը չըրաւ, բայց կը սպասուի որ Միացեալ Նահանգները շուտով յայտարարեն հիւլէական փորձերը դադրեցնելու իրենց որոշումը։

Գ.Ա.ՀԻՐԻի մէջ Նասր–Ֆէյսալ խօսակցութիւններէն ետք՝ Արաբիա որոշած է 1962էն ետք թոյլ չտալ որ Ամերիկա օգտագործէ Տահրանի օդակայանը, թէեւ այս ուղղութեամբ պաշտօնական յայտարարութիւն մը չէ կատարուած։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ վերսկսաւ նախկին վարչակարգին 108 զինակալներուն դատավարութիւնը։ վկայի մը համաձայն՝ Ամերիկա կը պատրաստէր դաղտնի դաւադրութիւն մը՝ իշխան Ապտիւլիլահը սուրիական գահին վրայ բարձրացնելու համար։

ԹՈՒՐԲԻՈՅ մէջ մզլոտած հացի հետեւանքով 33 հոգի մեռած է։

ՊԻՑՐՈՒԹԻ Ֆրանսական հիւպատոսը հինգշաբթի օր վիրաւորուեցաւ՝ ըմբոստներու մէկ դնդակէն. առաջին անգամն է որ Լիբանանի մէջ պաշտօնական անձի մը դէմ յարձակում եղած է։

ՕՐ ՕՐԻՆ

«ՎԱԹԱՆՏԱՇ»ԱԲԱՐ...

Կը լսեմ որ Անգարայի բարեխնա՞մ կառավարութեան նոյնիսկ բարեխնա՞մ մամուլը, այս օրերս, նորէն սկսեր է բարոզել թէ պէտք չէ թոյլ տալ որ Թուրքիոյ փոթրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ, դասերը տրուին այդ փոթրամասնութեանց մայրենի լեզուով։

— *Ճանը՛մ*, ի՞նչ պէտք կայ որ հայ մանչուկը աշխարհագրութեան դասը հայերէնով առնէ եւ յոյն աղջնակն ալ իր թուաբանութիւնը սրվի յունարէնով... Մեր սխալչելի լեզուն կայ *իքէն*, ա՛լ ինչո՞ւ այդ հինցած, մաշած լեզուները պիտի խօսին եղեր... Ամէնիս ալ մեր այս *մէմլէքէթին* բարիքները միասին վայելած չե՞նք ժամանակին ու միասին չե՞նք վայելեր, այսօր ալ...

Եթէ այս «պէտք չէ թոյլ տալ»ը Ազգային ժողովն ալ արտասանէ, նոր օրէնքով մը — եւ տարակոյս չկայ որ պիտի արտասանէ, ճանի որ հովը Անգարայէն կը փչէ ու Պոլիս հասեր է, արդէն — այն ատեն Սամաթիոյ, Գումգաբուի, Սկիւտարի կամ Սալմաթմրուէի մեր դպրոցներուն մէջ շաբաթը հազիւ մէկ կամ, շա՛տ, շա՛տ, երկու ժամ հայերէնի դասեր պիտի տան։ Մնացած ձիւթերն ալ, վերէն վար, պիտի սրվեցնեն այսօրուան թուրբերէնով, որ երէկուան օսմաներէնին լդրճուկ մէկ տարբերակն է։

Ասկէ 35 տարի առաջ էր որ յաղթական դաշնակիցները, Լոզանի մէջ, Իսմէթ Ինէօնիւ անունով մարդու մը ստորագրել տուին դաշնագիր մը, որով Թուրքիա կը խոստանար յարգել փոթրամասնութեանց բոլոր իրաւունքները։

Ցարգե՛ց, շիտակը, եւ մեզի բարեկամ — մեզի համար իրենց հոգի՛ն տուող — ազգերն ալ ուշադրութիւն ըրին որ տըրուած խոստումը կէտ առ կէտ յարգուէր...

Ուրեմն, եթէ այս նոր բարոգին ալ օրէնքի շապիկ հագցնեն եւ հայերէնն ու յունարէնը դարս էշեն Հայերու եւ Յոյներու դպրոցներէն, մեր բարեկամները, մէկ մարդու պէս, ոտքի պիտի ցատկեն եւ պիտի պոռան ճչելալ Պայարի երեսին։

— Մեզի նայէ, բարեկամ, ա՛լ չափը անցուցիր... Խելքդ գլուխդ ժողվէ, ապա թէ ոչ...

Երնէ՞կ հաւատացողներուն։

×

Բնաւ պէտք չկայ նոր օրէնքներ հուէարկելու՝ հայերէնը Հայուն բերնէն, մի անգամ ընդմիշտ, դուրս հանելու համար։ Որովհետեւ, Հայերը, իրենք իրենց ձեռով սկսած են թրքացնել իրենց մայրենի լեզուն՝ վոսփորի ափերէն մինչեւ Փարիզի պուլվառները եւ մինչեւ Թայմզ Սմուէր։

Սո՞ւտ եմ։ Լա՛ւ, մտիկ ըրէք, սա Պոլսահայերուն ընթացիկ լեզուն, տունէն ներս թէ շուկան։

— Ադքա՛ր դուն ալ շատ *աճայիպ* մարդ ես հա՜... Չկրցանիմ սա *խաֆադ* խոթել *քի* ատանկ *խալըպ խըյաֆէթով սոխախ* չելլուիր *ախչի*... Մահմուտ փաշայի *եօխո՞ւշն* ենիմ, ի՞նչ ենիմ... Ինչ է նէ, սա *պոչ լախըրտը*ները մէկ *թարաֆ* էշէ *ախ*, սա մեր գործին մասին խօսինիմ... *Զանը՛մ, փիացան տահա վախըթ* մը ասանկ պիտի երթայ... Ծո՛, հիչ *միւշթէրի* չի գար կոր *պէ*... *Զէյթինին, թէրէ – նաղին, դաչէրին, փաստրմային, սուճուխին* գիները կոտրեցի, կէնէ եկող գացող չկայ...

Կամ.

— Քա, Պայծառ *հանըմ*, սա *չամաչըր*ներս հու *պաչդադ* փռե՞մ... *Մուէվախր* կախեր էի, *փէնճիրէ*ներն ալ բացեր էի, *ամա հիչ ֆայտէ չըրաւ*... Ձմռանամ, սա խոշոր *թէնճիրէդ* ինծի տաս։ Վաղը շատ *միսաֆիր* ունիմ... *Խայրխ թապախ* ալ ունի՞ս... Ըսելս էւելօֆ է *ամա հէլպէթ* դուս ալ *չօճուխ*ները կ'առնէէ կուգաս։

×

Անգարան ի՞նչ պէտք ունի իր անունը ֆիչ մը եւս աւրելու՝ ծրագրուած օրէնքը մշակելով։ Հայերէնը իր այս ընթացքով, արդէն պիտի թրքանայ տասը, հարիւր տարիէն՝ առնուազն Պոլսոյ մէջ։

Փակագիծ — ուրիշ տեղեր ալ ուրիշ բաներ պիտի ըլլայ՝ *մօն չէռ* կամ *մայ տիըը*...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԱՀ ԵՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՕԼԻՎԸՐ ՊՕԼՏՈՒԻՆԻ

Օգոստոսի երկրորդ շաբթուն, Լոնտոն, հիւանդանոցի մը մէջ յաւիտենապէս փակեց աչքերը Օլիվըր Պոլտուին՝ վիրաբուժական գործողութեան մը հետեւանքով։

Գրեթէ երեք օր ամբողջ անդլիական մամուլը զբաղ եւ ի վեր հանեց Լորտ Պոլտուինի օրինակելի կեանքը, արժանիքներն ու քաղաքական գործունէութիւնը։ Նախկին Վարչապետ Պահպանողական Լորտ Պոլտուինի զաւակն էր որ ամբողջ կեանքովը դարձաւ ընկեր – վարական նուիրուած՝ ընկերային եւ հասարակական ժողովրդոյ ծառայութեան։

Օլիվըր Պոլտուին 59 տարեկան էր։ Ծնած՝ հարուստ ընտանիքի մէջ, մանկութիւնը անցուց ծիրանագոյն շրջաններու մէջ, ինչպէս կ'ըսէր ինք յաճախ։

Առաջին պատերազմին վերջերը եղաւ սպայ։ Ինչպէս անգլ. օրաթերթերը գրեցին, 1920ին Գահիրէի մէջ հանդիպեցաւ Հայաստանի Վարչապետ Խատիսեանի, որ իրեն թելադրեց երթալ Հայաստան եւ մարզել Անկախ Հայաստանի բանակը։ Անմիջապէս Հայաստան գնաց։ Հայ զինուորականներ եւ թերթեր ժամանակին մեծ գովասանքով խօսեցան Օլիվըրի ծառայութեանց մասին եւ անոր վայելուչ կեցուածքին՝ հանդէպ հայ զօրքին։

1920 Դեկտեմբերին հազարաւոր հայ զինուորականներու հետ զերի ինկաւ Քիւրթերու ձեռքը ու կրած զարհուրելի տառապանքը պատմեց իր «Երկու յեղափոխութիւն եւ վեց բանտարկութիւն» գրքով։

Օլիվըր եղաւ Խորհրդարանի անդամ երկու անգամ։ Բայց խորհրդարանական կեանքը գոհացում չէր տար իր փոթորկոտ եւ զգայուն հոգիին։ Բանուորական կառավարութիւնը զինք նշանակեց կառավարիչ արեւմտեան Հնդկաստանի Լիլսորդ կղզեխումբին, որոնց բնիկները Թշուառ եւ ստրուկ սեւամորթներ են։

Օլիվըր առիթ ունեցաւ ի յայտ բերելու իր մարդկայնութիւնը հանդէպ բնիկներուն։ Ան իբրեւ կայսերական կառավարիչ կը մասնակցէր բնիկներու գրօսանքին, պարերուն։ Ճաշի կը հրաւիրէր թշուառ բնիկները, նոյնիսկ՝ բորոտներ։ Լոնտոնի կառավարութիւնը վրդովեցաւ Օլիվըրի այս ընթացքէն եւ ետ կանչեց զինք, խրատելու համար։ Անիկա վերադարձաւ դէպի Լիլսորդ կղզիները, բայց չարունակեց իր մարդկային վերաբերումը հանդէպ բնիկներուն։

Հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն եւ քաշուեցաւ հանրային կեանքէ։ Առանձնացաւ Օքսֆորտի մօտ փոքր քաղաքի մը մէջ, ուր գրեց բազմաթիւ ժողովրդական դիրքեր եւ պահեց իր կապը արուեստագէտական ընկերութեանց հետ։ Ցաւախտ կը մասնակցէր հայկական ժողովներու, վերջինը ըլլալով ի պատիւ Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոս Վազգէնի, Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի ճաշը։ Միեւնոյն սեղանին վրայ էինք։ Օլիվըր կորսնցուցած էր իր երբեմնի ներքին հուրը, բայց եւ այնպէս պատմեց իր փորձառութիւններէն, հայկական բանակին մէջ։ Րոպէ մը փայլեցան իր աչքերը եւ դիմի բաժակը ձեռքին՝ «Ձեր ազգը եթէ նոյնիսկ իյնայ երկու ծանր սալաքարերու մէջ, դիտէ պարզել իր թեւերը։ ամբողջ հոգիով ու մարմնով օգնեցէք ձեր երկրին, անիկա ցոյց պիտի տայ իր զինուորական արժէքը» ըսաւ եւ պարպեց բաժակը։

Օգոստոս 15ին տեղի ունեցաւ իր յուղարկաւորութիւնը։ Դիակիզում, չատ պարզ եւ ոչ կրօնական։

Օլիվըրի յիշատակը յարգելու համար մեր համայնքէն ներկայ էին Պսակ եպիսկոպոս Թումայեան։ Ցանուն Լոնտոնի Հայոց Համայնական Խորհուրդին՝ Պ. Պ. Ա. Սաֆրաստեան եւ Արտաշէս Խաչատուրեան։ Արարողութիւնը տեւեց կարճ։ Սալիճ Ակումբի երգեցիկ խումբը, որուն անդամ էր Օլիվըը, երգեց երգ մը երգեհոնի ընկերակցութեամբ։ Ցետոյ նախկին վարչապետ Լորտ Էթլի բեմ բարձրացաւ։ Երկու վայրկեան տեւեց Լորտ Էթլիի խօսքը։— « Եկած ենք հրաժեշտի ողջոյն տալու Օլիվըը Պոլտուինի։ Ան իւրայատուկ նկարագիր ունէր, տոգորեալ ուժեղ համոզումներով եւ ընկերային լաւագոյն բնազդներով։ Շատ լաւ կը ճանչնայի զինքը թէ՛ պաշտօնի առնչութեամբ եւ թէ ընկերական յարաբերութեամբ »։

Լորտ Էթլիի ձայնին մէջ կար դողդոջուն չեչտ մը։ Ան խօսեցաւ բոլոր յուղարկաւորներու սրտագին զգացումներէն։ Ամէնքը համակրութեամբ հետեւեցան նախկին ծիրանի վարչապետին յուզման արտայայտութեան։

Օլիվըրի դագաղը, ծանրաբեռնուած՝ ծաղկեպսակներով եւ ժեռեղուած՝ դիակիզման մատուռի սեղանին վրայ, մեքենական չարժումով անհետացաւ դէպի խարոյկը։ Բոլոր յուղարկաւորները ղէմակ հրաժեշտ առին Օլիվըրէն։

Բացուեցան մատուռին ելքի դռները եւ դուրս, դէպի պարտէզ ելաւ ղէմաւոր սպակիրը, Օլիվըրի կրտսեր եղբայրը, Արթըր Ուինտրմ Պոլտուին, որ յաջորդելով ընտանիքի աղնուապետական տիտղոսին, այժմ պիտի կրէ Լորտ Պոլտուինի օֆ Պիւտլիի տիտղոսը։

Պարտէզի առաջին շարքին կայ խորհրդանիշ – դամբարան մը, որուն առջեւ ծնրադիր նոր Լորտ Պոլտուին դիմահակ դրաւ երկու վարդ իրրեւ սիրոյ եւ եղբայրութեան վերջին ձօն իր անդրանիկ եղբօր։ Մօտեցանք իրեն յայտնելու մեր վիշտն ու համակրանքը։ Պսակ եպիսկոպոս յայտնեց հայ ժողովուրդին խոր վիշտն ու երախտագիտութիւնը՝ պատուական Օլիվըրին՝ յանուն հայ եկեղեցւոյ։ Պ. Սաֆրաստեան ըսաւ թէ հայ ազգը երկար ատեն պիտի յիշէ Լորտ Պոլտուինի յիշատակը եւ անոր հերոսական գործակցութիւնը ի նպաստ Հայաստանի ապագային։ Նոր Լորտ Պոլտուին յայտնեց իր գոհունակութիւնը, որ Հայերը եւ կած էին յուղարկաւորութեան եւ պատմեց թէ երբ հանգուցեալը վերադարձաւ Արեւելքէն 1921ին, իր հօր, ընտանիքին եւ հազարաւոր բարեկամներու խօսեցաւ Հայաստանի անցքերու մասին։

Մեր ազգայինները խօսեցան նաեւ Օլիվըրի քեռայր Սըր Արթըր եւ Լէյտի Հաուըրտի։

Ներկայ էին բազմաթիւ խորհրդարանականներ, նախկին նախարարներ, արուեստագէտներ եւ դրագէտներ։

« Թայմս » արձանագրած էր բոլոր յուղարկաւորներու անունները։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՔԱՋԱՐԱՆ ԼԵՌԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ

ԽՄԲ.— Հայկական Գիտութիւններու ակադեմիայի անդամ Ի. Մաղաքեան խորհրդային «Սովետսկի Սայուզ» ամսագրին մէջ գրած է գիտական շահեկան յօդուած մը, որ կը ներկայացնենք ստորեւ.—

Հայաստանի հարաւային կողմը, Պարսկաստանի սահմանին կից՝ կը ցցուին Զանգեզուրի լեռնաշղթային ժանեկաձեւ գագաթներն ու կրանիթեայ մոտյլ քարաժայռերը։

Այստեղ, Քաջարան լերան կողին վրայ, անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր կը գտնուի բովանդակ աշխարհէն մեկուսացած գիւղ մը։

Տարուան ութ ամիսը, լերան կիրճերը, որոնց մէջէն ճամբայ կը բանայ միակ չաւիղ մը, կը ծածկուի ձիւնով, որ անանցանելի կը դարձնէ այդ կիրճերը։ Աքարտօղէն հոսող յորձանուտ գետի մը հանած ալմուկը միայն կը վրդովէ կիրճին մեռելային լռութիւնը։

Աստիճան, վաղեմի ժամանակներու մէջ, ասկէ կը հոսէր պղինձ եւ երկաթ. կ'արտահանուէր նաեւ ոսկի։ Սերունդէ սերունդ կը փոխանցուէր առասպելը, թէ լեռը գանձեր կը պահէ իր կողերուն մէջ։

Հինաւուրց այս առասպելը այսօր ըստացած է նոր իմաստ մը։ Երկրաբանական յամառ աշխատանքը երեւան բերաւ Քաջարան լերան գաղտնիքը։ Հոն ձեռնարկուեցաւ արծաթակապարի եւ պղինձի հանածոներու ճարտարարուեստական արտահանման, հանածոները, որոնք խառնուած են թանկագին մետաղներու հետ։ Հազիւ քանի մը տարի անցաւ այն օրէն, երբ լերան ստորոտը չինուեցաւ «քաղաքին» առաջին տունը։ Այսօր, Մէն-Կութառի բարձրութիւնը ունեցող հովիտին մէջ (աւելի քան 2100 մեթր) եւ Լիզպոնայի հետ միեւնոյն լայնութեան աստիճանին վրայ՝ կը կառուցանուի Հայաստանի ամենաերիտասարդ եւ ամենաբարձր քաղաքը՝ Քաջարան։ Ինճուղի մը կը միացնէ զայն երկրին այլ կեդրոններուն հետ։ Մեքենաներու ճնշոցը, էլեկտրական վայրաշարժներու սուլոցները եւ խլացուցիչ պայթիւնները՝ վերջ տուին քարէ հսկաներու բազմադարեան լռութեան։ Լեռներու մէջ բացուած փապուղիներու վրայ իրարու կը յաջորդեն ծանրապէս բեռնաւորուած կառախմբերը։ Ցայթումբերու վրայէն գործարան կը բերուին արծաթակապարի եւ պղինձի հարուստ հանքերը։ Այստեղէն՝ կեդրոնացուած արծաթակապարը ճամբայ կ'ելլէ դէպի գործարանները, որոնք կը ձուլեն երկաթ – մոլիպտենը։ Այս մետալը, շատ քիչ քանակութեամբ խառնուած պողպատի հետ, կը կարծրացնէ ու կ'ամրացնէ զայն, ընդունակ դարձնելով դիմադրելու ամենաբարձր ճնշումներու եւ ջերմաստիճաններու։

Արծաթակապարը (մոլիպտեն) քանորդ դարու «երիտասարդ» մետաղներէն մէկն է։ Անհրաժեշտ է ան՝ մեքենալի – նութեան եւ քիմիական արդիւնաբերու – թեան, հրթիռներու չինութեան, էլեկ – տրական եւ ռատիոյի ճարտարարուեստին համար։ Այս մետալին պահանջը կ'աճի անընդհատ։ Մեր ապրած դարուն սկիզբը անկէ արտահանուած է մէկ թոն միայն՝ ամբողջ աշխարհի մէջ, իսկ 1957ին, դրամատիրական երկիրներուն մէջ արտահանուեցաւ աւելի քան 300·000 թոն, որուն երկու երրորդը՝ Ամերիկայի Ժայռուտ լեռներուն մէջ գտնուող հոչակաւոր Քլիմաքս հանքավայրէն։

Արծաթակապար կը գտնուի մեր երկրագունդին գրեթէ ամէն կողմը, բայց բաղդատմամբ երկրի կեղեւի հաստութեան, անոր հաստութիւնը հազիւ կը հասնի հարիւրի մէկ հազարերորդի։ Եւ երբ հանածոյի յայտնագործումը կը հասնի 0,1 առ հարիւրի, կը համարուի արտակարգ յաջողութիւն մը։

Երկրագունդի վրայ այս հանածոյի հարուստ շերտերը հազուագիւտ են։ Այս հանածոյի յայտնագործուած պահեստները ունեցող երկիրներուն մէջ Խ. Միութիւնը առաջին տեղը կը դրաւէ աշխարհի վրայ։ Իսկ Խ. Միութեան մէջ ամէնէն կարեւորն է Քաջարանի (Հայաստան) հանքաշերտը։ Այստեղ կը բարձրանայ, նոյնպէս, գրանճասար լերան գագաթը, ջրաբաժանման դիծ մը, որուն անունը կը նշանակէ «պահեստատեղի»։ Իսկապէս արժանի անուն մը, որովհետեւ այս լեռը կազմուած է, ամբողջապէս, պղնձախառն ժայռերէ, որոնք կը պարունակեն նաեւ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

— Ի միջի այլոց, — վրայ բերաց անմիջապէս Բրուստրը, չտպղող մի արտայայտութեամբ ուղղակի դիմելով ինձ, — ես հէնց այս վայրկեանիս մտածում էի, որ լաւ կը լինէր, եթէ դուք սովորէիք Լոնտոնի կոնսերվատորիայում։ Ես, ճիշդն ասած, դեռ անցեալ տարի այդ մասին մտածել էի եւ ուզում էի ասել միստր Դիամանտիսին։

Դա ամենամեծ անակնկալն էր այդ երեկոյ։ Թէեւ կոնսերվատորիայում սովորելու զաղափարին սիրտս արձագանգեց մի բնական ուրախ թրթիռով, բայց ես չհասկացող հայեացքով նայում էի միստր Բրուստրին, որ խիստ գործնական մտքով տարուած մարդու լրջութեամբ չարունակում էր խօսել Լոնտոնի կոնսերվատորիայի մասին։ Հայեացքս բնազդօրէն զարձաւ Էֆրոյի կողմը։ Եւ յանկարծ զգացի այն, ինչ զգում է ջուրթակահարը, երբ նուագելու ժամանակ լարն է կոտրւում։ Էֆրօն խիստ դունատուել էր եւ հօրն էր նայում բացուած աչքերով, որոնց խորքում մի սեւ բիծ էր խըտացել։ Մի ահաւոր կասկած փայլատակեց իմ մտքում։ Վարպետը մէկէն պատռուեց եւ կեղծիքը մի տարօրինակ փայլ տուեց իմ չրջապատին, ինչպէս կեղծ ատամնաչարը՝ զեղեցիկ արտիստուհու ծիծաղկուն բերնում։ Ես իմ կեանքում երբեք այնքան խորապէս վիրաւորուած չեմ զգացել, որքան այդ պահին։ Շատ նուրբ էր մտածուած խաղը, չատ բնական. նոյնիսկ ինձ համար խիստ օգտակար արդիւնք էր նախատեսում, բայց ամենակոպիտ վիրաւորանքը, զէթ այդ տարիքիս, դրանից աւելի ծանր չէր կարող լինել ինձ համար։ Թող ուղղակի իրենց արհամարհանքն ու մերժումը նետէին իմ երեսին, բայց չփորձէին իմ նուիրական ձգտումներն օգտագործել իմ դէմ՝ հասնելու համար իրենց մտադրութեանը...

— Ես չեմ կարող սովորել Լոնտոնի կոնսերվատորիայում, — ասացի զրեթէ անբաղաքավարի կտրուկութեամբ։

Այդպէս ասացի, եւ մի զայրոյթ դող տիրեց ինձ։ Բրուստրի եւ երկու կանանց կեղծած զարմանքը աւելի եւս վրդովեց։

— Ձեմ հասկանում, թէ ինչո՞ւ այդպէս կտրուկ մերժեցիք, — ասաց տիկին Բրուստրը թեթեւօրէն դժգոհած։

— Ես միջոցներ չունեմ Լոնտոնի կոնսերվատորիայում սովորելու, — պատասխանեցի եւ աւելացրի յատուկ չեչտով. — ես աղքատ ընտանիքի զաւակ եմ։

Կանայք նայեցին իրար. Բրուստրն սկսեց իր ծխամորճը լցնել։ Էֆրօն թեթեւակի կարմրել էր ու մոայլուել։

— Դա խոչընդոտ չէ, սիրելի երիտասարդ, — ասաց Բրուստրը լուրջ արտայայտութեամբ, առանց ինձ նայելու, — նշանաւոր արուեստագէտներից չատերը համեստ ընտանիքի զաւակ են եղել, բայց իսկական տաղանդը միշտ էլ գտել է իր մեկենասին։ Ես ամենայն լրջութեամբ եմ ասում, որ ուզում եմ ձեզ օգնել։ Ոչ մի այն գնահատում եմ ձեր տաղանդը, այլ եւ, ուղղակի ասեմ, համակրում եմ ձեզ։ Չէ, մի կարծէք, թէ ես իմ մեկենասութիւնն եմ առաջարկում։ Ես գիտեմ, որ կան Հայկական բարեգործական յատուկ ֆոնտեր այդ նպատակի համար։ Վստահ եղէք, որ նրանք կը հովանաւորեն ձեզ, իսկ ես կը տամ յանձնարարական, որով առանց այլեւայլի կ'ընդունուէք կոնսերվատորիա։ Եւ այդպիսի բախտ ոչ բոլորին է ընկնում, յատկապէս զաղութներում։

— Ոչ, սըր, — պատասխանեցի, զրեթէ առանց զղալու, թէ ինչ եմ ասում, — ես պարզապէս... պարզապէս չեմ ուզում, սըր։

— Ես վստահ եմ, որ դա ձեր վերջնական պատասխանը չէ։

Միստր Բրուստրը նայեց ժամացոյցին եւ վեր կենալով աւելացրեց.

— Սա լուրջ հարց է, միստր Ոսկան, մտածեցէք, խնդրեմ։ Ես ձեզ կ'այցելեմ մի քանի օրից։ Ցոյս ունեմ, որ մինչեւ այդ ժամանակ դուք կը փոխէք ձեր տրամադրութիւնը։

Ես ոտքի ելայ։ Ինձ համար ամէն բան վերջացած էր։ Ես ինձ զգում էի ինչպէս մի ծաղիկ, որ ոտքի տակ է տրորուել։ Ես ինձ զգում էի ինչպէս մի ծաղիկ, որ ոտքի տակ է տրորուել։

— Ես հասկանում եմ ձեր այդ անմիջական մերժման պատճառը, — ասաց միստր Բրուստրը, երբ իր զրասենեակում նստեցինք զրասեղանի մօտ։ — Ես նկատել եմ, որ դուք ամօթխած եւ միամտանակ արժանապատուութեան զգացում ունեցող երիտասարդ էք։ Բնական է, անշուշտ, որ այդպիսի երիտասարդը առաջին վայրկեանին կը դժուարանայ նման մի առաջարկ ընդունել, մանաւանդ երբ, կը ներէք, համեստ ընտանիքի զաւակ է։ Ես այդ բոլորը լաւ հասկանում եմ։ Բայց նաեւ դիտեմ որ դուք դիտակից երիտասարդ էք, եւ չեմ սխալւում դրանում։ Գիտակից մարդն այսպիսի առիթը ձեռքից չի փախցնի։

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Շար. 21)

ԿՈՂՏԵՐ

Բ. ՀԱՅՈՑ

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

— Միքա՞ել են Ալ տաղաշնեքը, — հարցրեց Նուրը:

— Մի քանիսը միևնույնիսկ, մրցած տեսան մի մեծ ուռենի վրա ու ոմանք ասում են, որ ոչ ոքի են դուրս եկել: Ես չգիտեմ, թե ինչպես է պատահել, — տխուր նկատեց Ալ տաղաշնեքը, — իմ ձին ամենալավն էր, ես առաջ էի անցել, բայց հենց վերջում ինչ-որ բան պատահեց, ես չհասկացա, թե ինչ, ձին կանգնեց ու սկսեց ոտքերով հող փորել: Ես ինչքան ուզում էի, որ նա շարունակի վազել, բայց նա ոչ մի կերպ չէր ուզում: Ես ստիպված էի նրանից իջնել, ուզում էի ինչ-որ բան անել, բայց ոչինչ չկարողացա անել, ձին ոտքերով հող էր փորում, ես էլ ոչ մի կերպ չկարողացա նրան հանգստացնել, ուստի ստիպված եղա նրան թողնել ու ոտքով գալ: Ես ուզում էի, որ նա հաղթի, որովհետև ես նրան շատ եմ սիրում, ես նրան ինքս եմ մեծացրել, ես նրան ինքս եմ վարժեցրել, ես նրան ինքս եմ կերակրել, ես նրան ինքս եմ ջրել, ես նրան ինքս եմ խնամել, ես նրան ինքս եմ սանրել, ես նրան ինքս եմ հագցրել, ես նրան ինքս եմ ամեն առավոտ ու երեկո ման ածել, ես նրան ինքս եմ ամեն առավոտ ու երեկո ջրել, ես նրան ինքս եմ ամեն առավոտ ու երեկո կերակրել, ես նրան ինքս եմ ամեն առավոտ ու երեկո սանրել, ես նրան ինքս եմ ամեն առավոտ ու երեկո

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄՄԱՆի Զինուորական Ատեանը երկու հոգի մահուան դատապարտեց՝ ռումբեր արձակած ըլլալու յանցանքով։

ԼԻԲԱՆԱՆի ընդդիմադիր մամուլը ամերիկեան ուժերու ներկայութեան դէմ կը շարունակէ բողոքել հետզհետէ աւելի զօրացնելով իր յաճախումները։ Կը կարծուի թէ այս պայքարին նպատակն է ցոյց տալ «ժողովրդական դիմադրութիւնը զբաղման բանակին դէմ»։

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ԱՏԼՆԱՈՒԻԼԸ Սեպտեմբեր 14ին անձնական բնոյթ կրող այցելութիւն մը պիտի տայ զօր. Տը Կոլին։ Հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Քոլոմպէ-լէ Տէօ գ'Էկլիզի մէջ։ Մայիս 13ի դէպքերէն ետք, Տը Կոլի վերադրուած էր ազդայնական եւ հակաեւրոպական նախապաշարումները։ Այս պատճառով իսկ երկու վարչապետներու հանդիպումը պիտի ծառայէ վերջնապէս փարատելու այդ կարծիքը։ Քուվ Տը Միւրվիլի այցելութիւնը պոն, արդէն մեծ օգտակարութիւն ունեցած է այս ուղղութեամբ։

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ Լիոնի մէջ Սեպտեմբեր 11էն 14։ Նոյն թուականին Իսիի մէջ տեղի կ'ունենայ Ընկերվարական կուսակցութեան համագումարը։

ՖՐԱՆՍ – ՕԳՍԵՐՎԱԹԻՕՐ չաբաթաթերթը գրաւուեցաւ հինգշաբթի առտու, պետութեան արտաքին եւ ներքին ապահովութեան խիստ հրատարակութեան մը առթիւ։ Թերթը տպած էր Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատին մէկ յայտարարութիւնը։ Թերթը բողոքած է յանուն մամուլի ազատութեան։ Վերհրատարակուեցաւ ուրբաթ՝ գրաքննուած մասերը հանուած։

ՊԵԼԻ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ մէջտեղ հանեց ձայնարձակ զործիք մը զոր կը զործածէին ալժերիացի ըմբոստները։ Վեց Ալժերիացիներ եւ սրճարանին պելժիացի տէրը ձերբակալուեցան։

ՀԱՆՐԱՑԻՆ ԿԱՐԾԻՔի Ֆրանս. հաստատութիւնը մտքերու չօչափում մը կատարած է քաղաքական չարք մը հարցերու համար որ յանգած է հետեւեալ արդիւնքին։— Ալժերիոյ մասին։— 52 առ հարիւր թէր Ալժերիոյ Ֆրանսայի մէյացման, 41 առ հարիւր կը կարծէ թէ ուշ կամ կա – նուխ պէտք է անկախութիւն տալ։ Տը Կոլ։— 68 առ հարիւր՝ վստահութիւն, 15 առ հարիւր ոչ մէկ վստահութիւն, 17 առ հարիւր առանց կարծիքի։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ տարեկան զեկուցումը կը յայտնէ թէ Իօքան 1957ին սպաննած է 33 հոգի, որոնց կարդին 7 անգլիացի զինուոր եւ 4 ոստիկան, 124 հոգի վիրաւորուած է։ 13 յոյն կիպրացի զնդակահարուած են նոյն ժամանակամիջոցին։ Կիպրոսի իշխանութիւնները իրենց կարգին կը յայտնեն թէ 1922 յոյն կիպրացի եւ 58 թուրք ձերբակալուած են։ Ասոնցմէ 1442 յոյն եւ 52 թուրք ցարդ բանտարկուած են։

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

(Շար. Ա. էջէն)

զափարի զինուոր էր, այլեւ մարդ, այս բառի բուն իմաստով։

Ղեմմիտ, լայնախոհ մի մտաւորական, որի միակ առաջնորդը կեանքում՝ եղաւ ճշմարտութիւնն ու ազնուութիւնը։

Իր յարաբերութիւնների մէջ պարկեշտ ու քաղաքավարի, դիտէր սակայն ճշմարտութիւնները չպրտել աչ ու ձախ, առանց նկատառումների, տեղին ու չեշտակի։

«Ես սիրում եմ քեզ, բայց ճշմարտութիւնը՝ եւս առաւել», յաճախ կը լսէիք նրանից։

Թշնամի էր ծուլութեան ու անբարե – խղճութեան, բծախնդիր էր ու պարտա – ճանաչ ամէն մարզում, պահանջկոտ ո՛չ միայն ուրիշներից ու շրջապատից, այլեւ իր իսկ անձից։ Պատասխանատուութեան դիտակցութիւնը նրա մէջ հասնում էր ծայրայեղ չափերի, չդիտէր զանց առնել եւ ոչ մի բան, այդ պատճառով էլ, ինչ որ յանձն առնէր, ու յանձն կ'առնէր այն ինչ որ կարող էր, կը գործադրէր կատարեալ կերպով ու ամենայն բարեխղճութեամբ։

Քաղաքակիրթ մարդն էր ապրում նրա մէջ, լաւ Հայը եւ նուիրուած Դաշնակցականը։

Մորը հաւատք ունէր հայ ժողովրդի նեռուժ կարողութիւնների, նրա գոյատեւման եւ հրաշալի ապագայի մասին։

Ցաւիչտակութեամբ կարդում, կարելի է ասել կլանում էր թղթի վրայ առնուած այն բոլորը, որոնք կապւում էին հայ կեանքին, ներկայի, անցեալի ու ապագայի խնդիրներին, նրա պատմութեանը։

Այն կարծիքն ունէր, թէ ցարդ չէ գըրուած հայ ժողովրդի իրական պատմութիւնը։ Չէր հաւանում եղածները, չէր պանում նրանց մէջ այն չունչն ու ոգին, իղձերն ու ձգտումները, որ իր կարծիքով Հային են եղել հազարամեակներ շարունակ...

Հրատարակած ունի մի քանի զործեր և ձեռագիր վիճակում՝ աշխատութիւններ։

Տարիներ չարունակ մեր մամուլի օրաթերթերում ստորագրել է բազմաթիւ յօդուածներ, եղել է «Ալիք»ի ամենամօտ աշխատակիցներից մէկը՝ մինչեւ մահ։

Երեք ամիս առաջ ստորագրած իր յօդուածը Ալիքում եղաւ իր«կարապի երգը»։

Հոետորական ձիրք ունէր։ Մեր հանդէսների փնտռուած բանախօսն էր։

Ի՞նչ զգաց վերջին վայրկեաններին...

Ինչ էլ որ լինի, չենք կասկածում, որ նրա հոգում միշտ զամուած մնաց իր մեծ երազը, տեսի՛լքը Հայութեան, Միացեալ Անկախ Հայաստանը, որի իրականացմանը նուիրեց իր բովանդակ ուժերը, իր կեանքը։

Խմբագրական «Ալիք»ի

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ· »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ (1907 – 1957)

(Ճամբորդական նօթեր, Ուսումնասիրութիւններ, Գրական էջեր, Տոմսեր եւ Խմբագրականներ, Անտիպ յուշեր՝ ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ)

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ՝

704 էջ Տպարան « Ցառաջ » Գին՝ 2·000 Ֆրանք

Թղթատարի ծախսով 2200 ֆր· : *Դիմել՝ ՑԱՌԱՋԻՆ։*

Օրեր եւ Ժամերուն

ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ·—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա· Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Բիւ Պերնար տիւ Պուա :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միսաք Միրզէ, 194 Բիւ Վաննտոմ

ԿՐԸՆՈՂԸ, Ս· Սիսլեան,, 17 *կամ* 28պիս, Քուր ժան ժոռէս։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս· Ընտրիկեան, 8, Բիւ ժան Տիւկա :

ՎԻՆԻ ՄԷՋ·— Պ· Կ· Տէրմոյեան :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ·— Ցուսաբեր :

ԻՏԱԼԻԱ, Տօքթ· Ե· Արզումանեան, Վիա Քափելլարի 3 :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ·— Ազատ Օր։

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Մարսէյլէն Տիկին Սուվալեան (Ծնեալ Պասմաճեան) իր եղբօր Համբարձում Պասմաճեանի մահուան տարելիցին առթիւ 1957 Օգոստ 23, 2000 Ֆր· կը նուիրէ Պէյրութի ճեմարանին, 1000 Ֆր· Մըշակոյթի Տան եւ 1000 Մշակոյթի Տան «Շ· Մ·» սրահին։ Ստանալ Ցառաջէն։

“ԴՐՕՇԱԿ”Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ· Ց· Դ· Փարիզի Թանգարանին մէջ։

Անդտանելի այս հաւաքածոն լուսա – պատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յաղթութեան։

« Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով։

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ։ Թղթակազմի գինն է 1800 Ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 Ֆրանք։

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Րիշէ, Փարիզ (9)։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ման եւ հրաշալի ապագայի մասին։

Ցափշտակութեամբ կարդում, կարելի է ասել կլանում էր թղթի վրայ առնուած այն բոլորը, որոնք կապւում էին հայ կեանքին, ներկայի, անցեալի ու ապագայի խնդիրներին, նրա պատմութեանը։

Այն կարծիքն ունէր, թէ ցարդ չէ գըրուած հայ ժողովրդի իրական պատմութիւնը։ Չէր հաւանում եղածները, չէր պանում նրանց մէջ այն չունչն ու ոգին, իղձերն ու ձգտումները, որ իր կարծիքով Հային են եղել հազարամեակներ շարունակ...

Հրատարակած ունի մի քանի զործեր և ձեռագիր վիճակում՝ աշխատութիւններ։

Տարիներ չարունակ մեր մամուլի օրաթերթերում ստորագրել է բազմաթիւ յօդուածներ, եղել է «Ալիք»ի ամենամօտ աշխատակիցներից մէկը՝ մինչեւ մահ։

Երեք ամիս առաջ ստորագրած իր յօդուածը Ալիքում եղաւ իր«կարապի երգը»։

Հռետորական ձիրք ունէր։ Մեր հանդէսների փնտռուած բանախօսն էր։

Ի՞նչ զգաց վերջին վայրկեաններին...

Ինչ էլ որ լինի, չենք կասկածում, որ նրա հոգում միշտ զամուած մնաց իր մեծ երազը, տեսի՛լքը Հայութեան, Միացեալ Անկախ Հայաստանը, որի իրականացմանը նուիրեց իր բովանդակ ուժերը, իր կեանքը։

Խմբագրական «Ալիք»ի

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Քրիստինէ Սարաֆեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի (24 Օգոս·) Փարիզի Ս· Յովհ·–Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, իր աղջկան

ՆՈՒՒԻԱ ՓԱՆՈՍԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ, նաեւ իր զաւակներուն՝ Փանոս եւ Գրիգոր Փանոսեաններու կողմէ իրենց սիրեցեալ մօր՝

ՆՈՒՒԻԱ ՓԱՆՈՍԵԱՆի

յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— *Հ· Ց· Դ· Քրիստափոր Ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս չաբաթ սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։*

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի 40ԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հ·Մ·Ը·Մ·Ի վարչութեան կողմէ Սէն Լուի Շուգուբ – եաններու ադարակը, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ ժամը 20։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին։

Կ'երգէ Օր· Սիւզան Թոմասեան

Երգ, պար, ներկայացում

Խնամուած պիւֆէ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուազախումբով։

×

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ։

×

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մշակոյթին նը – ւիրուած չքեղ գերեկոյթ մը որ տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

×

Փարիզի Հայ Աղք· Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, Ժօրժ Ե·ի սրահնէրուն մէջ։

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

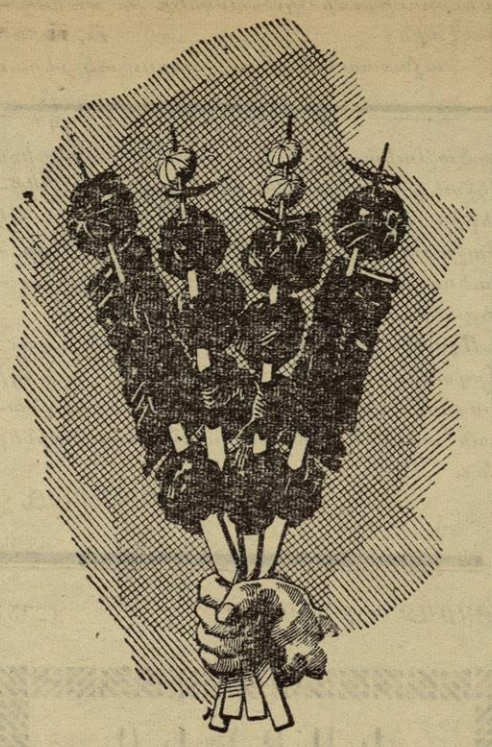
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31-21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12·
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՂՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանգ: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
24
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
24 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8275 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4076

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի ազատատենչ ժողովուրդը այս տարի մասնաւոր չուքով կը տօնէ Փարիզի ազատագրութեան տարեդարձը:

Պատճառն այն է, որ վերստին իշխանութեան գլուխ անցած է զօրավար Շառլ Տը Կոլ, որ 1940 Յունիս 18ի իր պատմական կոչով Ֆրանսան դրած էր ուղիղ ճամբու մէջ:

Փարիզ դրաւուած էր Գերմաններուն կողմէ: Նահանջական ու պարտուողական ոգին չլատած էր օրուան վարիչները: –

Օրինական կառավարութիւնը տեղի կուտար: Մորհրդարանը մեծամասնու – թեան ձայնով երկրին իշխանութիւնը կը յանձնէր մառեչալ Փէթէնի, որ համաչ – խարհային առաջին պատերազմին վեր – տէօնի մէջ կասեցուցած էր Թշնամիին յառաջխաղացումը:

Անցեալի իր փառքը զրաւական մը կը նկատուէր՝ փրկելու համար Ֆրանսան աննել կացութենէ մը:

Վերտէօնի հերոսը կը զգար իր ուսե – րուն վրայ ծանրացած մեծ պատասխա – նատուութիւնը: Քանիցս հրապարակաւ՝ բերանացի ու գրաւոր յայտարարած էր, որ իր անձը կը զոհէ յանուն հայրենիքի փրկութեան:

Երբ կիրքերը բոլորովին հանդարտին, պատմութիւնը պիտի տայ իր առարկա – յական վճիռը մահապարտ զինուորակա – նին վարած քաղաքականութեան մասին:

1940 Յունիսի ճակատագրական ծան – օրերուն զօրավար Տը Կոլ հրապարակ ի – ջաւ իբրեւ ճշմարիտ ներկայացուցիչը յեղափոխական եւ ազատամարտիկ Ֆրան – սայի:

Իր կոչին արձագանգ տուին անճնազոհ հայրենասէրներ երկրէն ներս եւ դուրս:

Դիմադրական ճակատը իր ցանցերը տարածեց Ֆրանսայի գրաւեալ եւ ազատ գօտիներուն մէջ: Անգլիա, Ալժերիա, Սուրիա եւ Լիբանան դարձան դիմադրու – թեան կարեւոր կեդրոններ:

1944 Յունիս 6ին, երբ դաշնակիցները ցամաք ելան Նորմանտիոյ ափերը, վճռ – ուած էր պատերազմին ելքը:

Զօրավարներ Տը Կոլի, Լըքլէրի, Քէօ – նիկի եւ ընկերներուն չուրջ համախմբ – ուած կանոնաւոր զինուորներն ու կամա – ւորները — որոնց չարքին բազմաթիւ հայ երիտասարդներ Սուրիա – Լիբանանէն — մեծ աջակցութիւն ընծեռեցին դաշնակից բանակներուն, որոնց գլուխին առջեւէն փախուստի մատնուած էին Հիթլէրի բանակները:

1944 Օգոստոս 24ին Փարիզ յաղթական ընդունելութիւն մը կը սարքէր իր ազա – տարարներուն:

Վերջ կը գտնէր գրաւման սեւ չրջանը, որ աւելի քան չորս տարի տեւած էր մըշ – տական սարսափի ու մղձաւանջի տակ պահելով բոլորը:

Զարհուրելի գրաքննութիւն մը կաչ – կանդած էր ազատ մտքի ամէն թռիչք: Կապանքի տակ էր մամուլը:

Ցառաջ գադրեցուց իր հրատարակու – թիւնը՝ գերմանական գրաման առաջին օրէն իսկ: Ու փակուած մնաց մինչեւ ա – զատագրութիւն: Մինչեւ ազատ եւ բնա – կանոն պայմաններու ստեղծումը:

Գաղթական Հայերը 1939ի զօրակոչին պատասխանելով՝ փութացած էին իրենց երկրորդ հայրենիքի բանակներուն մէջ զինուորագրուիլ: Երախտագիտութեան տարրական պարտք մըն էր, որ կը մա – տուցանէին մեր հայրենակիցները հիւր – ընկալ երկրին:

Շատեր իննան պատուոյ դաշտին վրայ — ինչպէս 1914–18ին: Ուրիշներ տարի – ներով տառապեցան գերմանական գերա – նոցներու մէջ:

Դիմադրական ճակատն ալ ունեցաւ իր հայ զոհերը:

Տասնեւչորս տարիէ ի վեր Ֆրանսա լծուած է չինարար աշխատանքի՝ դար – մանելու համար պատերազմին բացած ահռելի վէրքերը, որոնք չեն սպիացած դեռ:

Ու դարձեալ փրկութիւն կը սպասէ իր ազատարարէն:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՀԻԻԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ ԸՆԴՀԱՏԵԼ ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է, ՓԱՐԻԶ՝ ՈՉ

Ինչպէս կը սպասուէր, Նախագահ Այ – զընհաուըր յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգները պատրաստ են ընդհատելու հիւլէական իրենց փորձերը՝ յառաջիկայ Հոկտեմբեր 31էն սկսեալ: Այս ուղղու – թեամբ զեկոյց մը ղրկուեցաւ Արեւմտեան դաշնակիցներուն եւ Մոսկուա: Ամերիկա – յի Նախագահը իր յայտարարութեան մէջ ըրաւ երկու պայմանները.

1) *Բոլոր այն ազգերը, որ ցարդ ջրածին փորձեր կատարած են՝ Հոկտ. 31ին պատրաստ պիտի ըլլան խորհրդակցու – թեանց՝ հիւլէական փորձերու ընդհատ – ման եւ միջազգային հսկողութեան չուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար. Ժընեւի հիւլէագէտներու եղրակացու – թեան վրայ պիտի ըլլայ հսկողութիւնը՝ որպէսզի համաձայնութիւնը տառացիօ – րէն գործադրուի:*

2) *Ի. Միութիւնը անցեալ գարնան յայտարարած ջրածին իր փորձերը պիտի ընդհատէ. հակառակ պարագային՝ Միացեալ Նահանգները ազատ պիտի ըլ – լան իրենց որոշումին վրայ գալու:*

Միացեալ Նահանգներու կարծիքը այն է, թէ այս առաջարկը չինարար բանակ – ցութիւններու ճամբան պիտի հարթէ, յանգելու համար միջազգային զինաթա – փութեան կամ նոր սպառազինման վրայ ըլլալիք հսկողութեամբ:

Ժընեւի հիւլէագէտներուն յաջողութիւ – նը ողջունելէ ետք, Այզընհաուըր ըսաւ.– Այդ համաձայնութիւնը՝ մասնագիտական հսկողութեան մը վրայ, զինաթափման մարզին մէջ ապագայ յաջողութեանց ճամբան կը բանայ:

Ներկայիս մէկ տարուան համար է Ա – մերիկայի փորձերու ընդհատումը: Երբ հաստատուի թէ ժընեւի ժողովին ցոյց տուած միջոցները կը բաւարարեն այս դաղափարին գործադրութիւնը՝ ընդհատ – ման համաձայնագիրը կարելի է վերանո – րոգել ամէն տարի:

Խաղաղ նպատակներու համար պիտի ըլլան հիւլէական եւ ջրածին փորձեր. բայց Ամերիկայի Նախագահը կը չեշտէ թէ յստակ տարբերութիւն մը պէտք է ըլ – լայ պատերազմական եւ խաղաղ նպա – տակներու համար եղած փորձերուն մի – ջեւ: Այս ուղղութեամբ Միացեալ Նա – հանգները կը յայտարարեն թէ խաղաղ նպատակներու համար կատարուող փոր – ձերուն ներկայ կրնան ըլլալ ՄԱԿի քննիչ – ները:

Անգլիոյ կառավարութիւնը իր կարգին հրապարակեց պաշտօնական զեկոյց մը՝ ուր կ'ըսուի թէ Լոնտոն պատրաստ է մէկ տարուան համար ընդհատել հիւլէա – կան եւ ջրածին իր փորձերը, պայմանաւ որ հիւլէական միւս երկու պետութիւն – ները ընդունին Հոկտ. 31ին բանակցու – թիւններու սկսիլ՝ իրենց հողմամասերուն վրայ հսկողութեան յատուկ կեդրոններու հաստատման համար:

Անգլիական զեկոյցը մօտաւորապէս

Օր ը Օրէն

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ, ԵՐԳ ՈՒ ԽԱՂ...

Այս տարի, աննախընթաց յաջողութիւն մը արձանագրեց Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի բանակումը:

Փալատրիւ լիճի ափին, ալիքներու խա – ղաղ շառաչին հետ, ամէն օր հայկական երգը կը հնչէ հսկայ շէնքի մը մէջէն, որուն ճակատին վրայ ծածանող տարա – գիր մեր եռագոյնը տրտմանոյշ խորհուրդ մը ունի իր ծալէրուն մէջ: Աւելի քան երեք հարիւր տղաք ու աղջիկներ, ամառ – նային արձակուրդին հետ՝ Նոր Սերունդի դեկավարութեամբ կը զօրացնեն ճաւէ ի – րենց հոգին: Կ'ամրապնդուին: Ոչ Նոր Սերնդականներն ալ կը կլանուին ցեղա – դրոշմ այն բոցէն՝ որ յատուկ է գաղա – փարապաշտ երիտասարդութեան: Ամիս մը միայն, — բայց այնքա՛ն արդիւնա – բեր, որ տարուան մը աշխատանքին եզ – րափակումը կարելի է նկատել:

Ինչ որ յուզիչ է ճամբարին մէջ, զա – նազան շրջաններէ եկած մեր երիտա – սարդներուն անվերապահ բարեկամու – թիւնն է: Շուտով կ'ընկերանան իրարու: Շուտով կը սիրեն զիրար: Տաք զգացում մը սրտերը կը կապէ իրարու. հեռաւոր սրտեր՝ որոնց մերձեցման միակ շարժա – ռիթը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ Հայութիւ – նը: Նոր Սերնդականները, աւելի կամ նուազ չափով, յաճախակի հանդիպում – ներով ու ժողովներով կը ճանչնան զի – րար: Բոլորովին նորերը կը միաձուլուին անոնց հետ: Կը խանդավառուին: Կը պոռթկան իրենց հայկականութիւնը:

Ինչպէս գրած էինք, այս տարի նորու – թիւն մըն էր դաշտահանդէսը: Իրենց խանդավառութեան ծնողքներն ալ մաս – նակից դարձնելու առաջադրութեամբ, բանակողները կազմակերպած էին հանդէս մը որ կրնար մրցիլ Փարիզի կամ Մար – սէյլի ամէնէն փայլուն տօնակատարու – թեանց հետ: Լաւագոյն առիթն էր: Հո՛ն էին Նոր Սերունդի «ծանօթ» դէմքերը: Երգ, պար, արտասանութիւն թէ կենդա – նի պատկեր կը յաջորդէին իրարու, մինչ ճառերը կուգային խանդավառութիւնը հասցնել իր գագաթնակէտին: Ցուզումը ալիք կ'առնէր սրտէ սիրտ եւ ծայր կու – տային խմբական պարերը, տարեցներու եւ երիտասարդներու մասնակցութեամբ..

Երիտասարդութիւն մը, որ ցոյց կու – տար իր կենսունակութիւնը: Իր ոգեկան ուժը: Հայո՛ւ յատուկ իր խառնուածքը:

Հանդիսականները անգամ մը եւս տե – սան, թէ անիմաստ էր յուսահատներու հնչեցուցած ահազանգը: Նորահաս սե – րունդը չի կորսուիր՝ եթէ աւելի տարեց – ները ճամբան չհարթեն սպիտակ ջարդին:

Երիտասարդ մը «Հայութենէ չի հրա – ժարիր» եթէ հայկական միջավայր մը ճանչնայ:

Փարիզ ծնած տղան կամ աղջիկը իր հայութեամբ կը հպարտանայ՝ եթէ կարճ ժամանակով իսկ անդամակցած ըլլայ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին:

Բաւական է նոյնիսկ ամիս մը անցնել Նոր Սերունդի ճամբարին մէջ՝ Հայու – թեան... չհայհոյելու համար:

Տարիներու փորձը համոզիչ է:

Բաւական է այս ուղղութեամբ հարցում մը տալ բանակողներուն՝ ափ մը տղոց գործին արդիւնքը իմանալու համար:

Դժբախտութիւնը հոն է սակայն՝ որ աւելի քան 300 այդ տղոց մէջ քանի մը հոգի չկայ, որ խանդավառ այդ մթնո – լորտը, հայրենի երգերն ու պարերը նո – կարագրէ ու թերթին դրկէ...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՀՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ Թանանարիւի մէջ խօսե – ցաւ երկու կարճ ճառեր, մաղկաչ ժողո – ղուրդին յայտնելով թէ Ֆրանսա կը փա – փաքի վճռական միջոցներ ձեռք առնել եւ կարգի դնել իր յարաբերութիւնները՝ անդրծովեան հողամասերուն հետ.— Նոր հաստատութիւնները ձեզի պիտի տան ա – մէն կարելիութիւն: Վարչապետը, որ կը մղէ հանրաքուէին պայքարը, աւելցուց թէ չուզելով անիկա՝ կը նշանակէ թէ չեն ուզեր Ֆրանսական Հանրապետու – թեան հետ ստեղծուելիք Հասարակապե – տութիւնը, հետեւաբար՝ իրենց ճակատա – գիրը կը բաժնեն Ֆրանսայի ճակատա – գիրէն: Ցիսուն հազար հոգիէ բաղկացած ամբոխ մը, Ֆրանսացի եւ մալկաչ, խան – դավառութեամբ ծափահարեց զօրավարին խօսքերը: Թանանարիւէն զօր. Տը Կոլ դնաց Պրազավիլ եւ ճառ մը խօսեցաւ էպուէ հրապարակին վրայ:

Ի. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ յայտարարեց թէ Մլկին Արեւել – քի ներկայ կացութիւնը աւելի քան ան – հրաժեշտ կը դարձնէ «մեծ»երու ժողովը: Միւս կողմէ «Ան Սապահ» թերթին տուած մէկ տեսակցութեան ընթացքին Կրոմիքօ զոհունակութիւն յայտնեց Մոսկուայի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւն – ներ հաստատելու Թունուզի որոշումին վրայ: Գալով Մլկին Արեւելքի կացու – թեան, Կրոմիքօ ըսաւ.— Նոր աշխարհա – մարտի մը վտանգը գոյութիւն պիտի ու – նենայ այնքան ատեն՝ որ աշխարհակալ երկիրները կը չարունակեն միջամուխ ըլլալ ուրիչ երկիրներու ներքին գործե – րուն:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՄԱՆԵԱՆ եւ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

— ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ —

Բ.

1896 Օգոստոս 2ին, *Պոլսոյ Հայոց պատրիարքական տեղապահ Բարթողի – մէոս արքեպիսկոպոս Զամիչեան կը ներկայանայ Ապտիւլ Համիտի, իր ընտրութենէն եօթը օր ետքը, եւ ուղերձով մը կը յայտարարէ թէ*

— Սուլթանին ստրուկն է ինձը, ազատագրուիլ յանձն չառնող ստրուկ մը, թէ՛ այս կեանքին եւ թէ՛ հանդերձեալ կեանքին մէջ իւր ամէնէն մեծ պատիւն ու երջանկութիւնը սուլթանին փափաքները իրականացնելու բախտաւորութիւնն ունենալն է:

Զամիչեան արքեպիսկոպոս ուզեր է արդեօ՞ք դառնալ թէ չամիչի կոթ՝ իր դիտնալիք բանն է, բայց որո՞ւ անունով կը խօսի այսպէս, — մեր պարտքն է հարցնել եւ դատել զինք:

Տասներկու օր ետքը տեղի կ'ունենայ Օսմ. Պանքային դէպքը: Եւ Հայոց կոտորածը, որ կը յաջորդէ դէպքին՝ չարունակաբար երեք օր: Սպաննուածներուն թիւը՝ աւելի քան 10·000: Դիակները կը փոխադրուին Պալըքլըի, Շիշլիի, Խաս – քէօյի եւ այլ թաղերու գերեզմաններուն – րը, իսկ «մեծ մասը Ղալաթիոյ եւ Սառայ-պոլի քարափներէն ծովամոյն եղան՝ փոթերնին ճեղքելով որ ուռելով ջուրին երեսը չելլան»: Ցետոյ զանգուածային ձերբակալութիւն՝ Հայերը «վտարելու» համար դէպի դաւառ, «20·000 հոգի յատուկ նաւերով» կը փոխադրուին Ասիոյ կողմը, — ո՞ւր տարուեցան, հասա՞ն իրենց տեղը՝ ճշտել դուրս է մեր նիւթէն: Այս «վտարման գործը դիւրացնելու համար», պատրիարքական տեղապահը կը դառնայ «օսմանեան մատակարար» (1):

Եւ ահա «վտարելիներուն» ցանկին մէջ կը դրուի նաեւ նախկին պատրիարքը, Իզմիրլեան, այն ամբաստանութեամբ թէ դէպքը տեղի ունեցած է «իւր պաշտպանութեամբ եւ իւր դրդմամբ», — կ'աքսորուի Երուսաղէմ, « տեղապահական միջնորդութեամբ, դուրէ եւ ներքին մասնակցութեամբ » (2):

Ահ ու սարսափ ամէն կողմ: Հայերը դեռեկները իրենց տուները քաշուած, դիւջերներն ալ մութի մէջ նստելու պարտաւորուած:

Օրմանեան, ինքնարդարացման համար, պատրաստած է իր «երկոտասանամեայ պատրիարքութեան» Յիշատակագիրքը, 332 էջ, ուր այսպէս կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդին կացութիւնը.—

« Տիրապետող չրջանակներու մէջ հաստատուած էր այն զաղափարը, թէ պէտք էր նկատառութեան հրապարակէն վերցնել Հայը, զայն չքացնել եթէ ոչ նիւթապէս՝ գոնէ բարոյապէս »: Այսպէս արդիւնեցաւ առուտուրը Հայոց համար, ինչպէս նաեւ երթեւեկ, պաշտօնավարութիւն, գործունէութիւն եւ ամէն մէկ, որ «չահուելու, ոգեւորուելու եւ կազդուրուելու կրնար ծառայել»: Վերջապէս «յատուկ օրէնքներ» մշակուած էին Հայոց համար, դիւրաւ դատապարտելու համար կազմուած էին «նոր դատարաններ»: Այս կացութեան մէջ, «ամէն միտք չխոթած, ամէն սիրտ կոտրած, քաջալերութիւն կորած, հանդարտութիւն վրդովուած, փողոցի վրայ երեւնալու իսկ երկիւղ, ամէն վայրկեան լրտեսի կամ քսուի մը թակարդն իյնալու վախ, ամէն մէկ քայլի համար վարանոտ կասկած, կեցած տեղը ահուդող, կատարեալ անապահովութիւն, մինչեւ իսկ եկեղեցի երթալու անվստահութիւն, դիչերները ճրագ վառելու կամ ճրագ չատցնելու սարսափ»:

Ահա ընդհանուր կացութիւնը 1896 տարւոյն վերջերը, երբ պատրիարք ընտրուեցաւ Մաղաքիա արքեպ. Օրմանեան:

*Պէտք է անմիջապէս արձանագրել այստեղ թէ Օրմանեան Օգոստոսի կոտորածներուն պատճառ չի համարիր Օսմ. պանքային դէպքը, — այս վկայութիւնը ի պէտս սրճարաններէ չրջանառարտ մեր քաղաքագէտներուն, բամպակի վաճառականն: «Ներհրդաւոր զուգադիպութեամբ մը», կը գրէ Օրմանեան, Համիտէ կոչուած քրտական վաչտ մը Պոլիս բերուած էր դէպքէն քանի մը օր առաջ, միւս կողմէ «Քիւրտի զգեստով» բազմաթիւ մարդիկ երեւցած էին ամբոխին մէջ, եւ ամէնուն ձեռքը՝ սպաննութեանց համար գործածուած նմանօրինակ բիրեր: Օրմանեան կը հետեւցնէ թէ կառավարութիւնը լուր ունէր Օսմ. Պանքային վրայ յարձակելու ծրագրէն եւ պատրաստութիւն տեսած, — յարձակումը արգիլելո՞ւ թէ սպասելու համար որ յարձակումը գործուի, յաջողի եւ չարդի պատրուակ ստեղծուի: Նման ենթադրութիւն մը կը յանգի այն տեսակէտին թէ Օսմ. Պանքային դէպքը պատրաստուած էր... Համիտի գործակալներուն կողմէ: Օրմանեան վստահ է, սակայն, թէ չարդը պատրաստուած էր՝ Օսմ. Պանքային դէպքէն անկախ, փաստ որ Համիտիէ քրտական վաչտը եկաւ դէպքէն առաջ եւ մեկնեցաւ կոտորածէն անմիջապէս ետք: Սամաթիոյ Հայոց «ինքնապաշտպանութեան » ձեռնարկն ալ, կը չարունակէ Օրմանեան, կարելի չէ պատճառ համարիլ այդ կոտորածներուն սկզբնաւորութեան, ոչ ալ արդարացման:»

Շարունակելով իր նկարագրութիւնը Հայոց կացութեան մասին, լատինական հռետորութեան միչտ նոյն ոճով, Օրմանեան կը վկայէ.—

« Գաւառներու ամէն կողմերէն անօթութեան աղաղակները կը լսուէին, անսուաղ մեռնողներու դոյժերը կը հասնէին, մերկութեան ամօթէն կիներ եւ աղջիկներ ոտքի վրայ կանգնելու չէին համարձակեր, եւ այդ անտանելի նեղութեան դուզընթաց ախտեր հազարաւոր կեանքեր կը հնձէին, որոնց թիւը կ'երթար ահեցնել սուրի եւ հուրի, բիրի ու դէնքի, դաշոյնի ու հրազէնի զոհ դացող հազարաւորներ, ծնողազուրկ որբերու բազմութիւնն ալ առանձինն տաղնապ մը կ'աւելցնէր, զորս վերիվերոյ ցուցակ մը առաջին օրերուն իսկ 22·000ի կը հասցնէր, եւ լրացեալ հաշիւները 50·000ի կը բարձրացնէին »:

Իր ընտրութենէն մէկ չաբաթ ետք՝ կ'երթայ Ղալաթիոյ հռչակաւոր ուխտատեղի եկեղեցին, — հակառակ «կանխաւ կատարուած ծանուցումներուն », թէ պատրիարքը պիտի նախապահէ պատարագին, զրեթէ դատարկ էր եկեղեցին: Ստեփանոս նախավկայի տօնին, Խասքէօյի եկեղեցւոյն մէջ եւս հնոտիներով ու ցնցոտիներով ծածկուած ցանցառ ժամուորներ միայն:

Այս պայմաններուն մէջ, այն որ « պատրիարքանալի » չէր կարծեր ինքզինք զարմացաւ որ պատրիարք դարձած է յանկարծ, բայց ի՞նչպէս պիտի գործէր, այժմ:

Ներսէս պատրիարքի օրով ծանօթ կլիմային մէջ՝ համակրանք էր ստեղծած եւ յոյսեր ներչնչած իր ազատագրական տեսութիւններով: Կարինի առաջնորդութիւնը հաստատեց թէ չունէր ըմբռնում ու խիզախ անհատի մեւտաղ, այն չափով որ յոյս տուաւ Մուշի առաջնորդը, Գրիգորիս արքեպ. Ալէքսեեան, որ ապտակ մը փակցուցած էր միւթէսարըֆին բամպակ երեսին, բայց կը մատնէր ստոյգ ափինքէ մը հանդէպ այն մեւտալին, որ կը հնչէր.

Զայն մը հնչեց Երզրումի Հայոց լեռներէն...

Զախողած էր «երկաթէ պատրիարքը», խայտառակուածէր Զամիչին կոթը, աւելի կանուխ՝ Աչըզեանը, «սուլթանին գործիք»: Ի՞նչ պիտի ընէր Օրմանեան, ահա պատրիարք: Մին կը համարի «չափազանց կակուղ», իսկ միւսը՝ «չափազանց պինդ»: Մինչ բարեմիտներ իր մէջ կ'որոնեն «երկուքէն խառն ընթացքի տէր» անհատ մը:

Օրմանեան նահանջով մը, թէ «պաշտօնի վրայ անձնական ուղղութիւնները չեն որ պիտի տիրեն, այլ պաշտօնին պահանջը եւ պաշտօնավարութեան կոչուածը», կը խոստանայ քալել՝ ինչպէս կը թելադրէ լատինական առածը.

«Գործին մէջ խիստ եւ հաստատակամ, ձեւին մէջ քաղցր եւ սիրելի»:

Բայց այդպէ՞ս էր որ քալեց մինչեւ... Լահէյի հեռագիրը:

Տեսնենք:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

---

(1) Հրաշալի՛ է այս բառը: Օրմանեան չի սիրեր վիրաւորիչ բառեր գործածել, — 1896 Օգոստոս 14ի չարդն ալ կ'անուանէ... «արկած», մարդ չվիրաւորելու համար: Ըստ ոմանց՝ «դիւանագիտական» լեզու, իրականին մէջ՝ դպրեվանքի լեզու, — Արմաշէն կը յիշեմ որ այս մարդիկը «մոխրաթաւալ» կը կոչէին... էշը, էշ չէին ըսեր էշուն:

(2) Թէ ի՛նչ կը նշանակեն չակերտաւոր բառերը, մեզ չեն կրնար զգաղեցնել այստեղ: Օրմանեանի հայերէնը չհայացաւ երբեք, — իր անկեղծ ու սրտաբրիխ հայադաւանութենէն ետքն ալ, մինչեւ իր մահը:

Մտաւորական անկախութիւնը արուեստագէտին անբռնաբարելի իրաւունքն է:

Հասարակօրէն ոչ ոք կը բռնանայ գրողի մը վրայ, երբ ան կը նստի սեղանին առջեւ ստեղծագործելու:

Այսքանը իրրեւ երեւութական կողմը ինդրին՝ վէմէ դուրս է: Բայց երբ հարցը կը քննենք հանդամանօրէն, կը տեսնենք, որ արուեստագէտներէն չատ քիչերը են իրենց մտաւորական ազատութեան:

Նախ՝ մտաւորապէս ազատ չէ գրող մը, որ կ'ապրի բռնատիրական իրաւակարգի մը ներքեւ: Պարադան, օրինակ, այն բոլոր երկիրներուն, ուր դեկավար – եալ դրականութիւն կը պահանջուի գրագէտէն:

Երկրորդ՝ նման կաշկանդումներու ենթակայ են նաեւ այն գրողները, որ կը խորհին թէ իրենց առաւելագանց համակրութիւնները կամ զեղումները կրնան ահաճելի թուիլ որոշ հոսանքներու, որոնց կապուած են համակրանքով ու կաղերով:

Մտաւորական ազատութիւնը կ'ենթադրէ խղճմտանքի ու խորհելու անկախութիւն:

Գրող մը երբ դեռ չէ հասած իր լրումին, երբ իր ապրած միջավայրը չի ճանչնար անոր մէջ անկաչառ ու անկեղծ քաղաքացին, յաճախ կը տարուի հաչուի առնել տեսակէտները անոնց, որոնցմով չրջապատուած է:

Հարիւր առ հարիւր ճչմարիտ չէ ասիկա բոլորին համար, բայց ճչմարիտ է չատ չատերու համար:

Մեր մէջ գեղարուեստագէտ գրողն անդամ յաճախ խառնուած է հրապարակագրութեան եւ այն բոլոր վէճերուն, որոնք օգտակար ոչինչ ունենալով իր կոչումին հետ, կը փճացնեն իր մէջ բուն իսկ արուեստագէտը:

Ընդունինք, որ երբ գրողի մը միտքը արուեստի կալուածէն հեռու նիւթերու չուրջ կը յածի, առնուազն յիսուն առ հարիւր իր արուեստագէտի խառնուածքը կը կրէ առօրեայ հասարակին ազդեցութիւնը:

Այս երեւոյթէն զերծ չեն, չատ մը օժտուած օտար գրողներ ալ, որոնք հրապուրուած զաղափարական պայքարի յեղափոխական հոսանքէն, կամ հարկադրուած կեանքի պայմաններէն, մտած են արուեստագէտը մանրացնող եւ սպառող այս մարզէն ներս:

Նման փորձերու առթիւ է որ արուեստագէտը չաճախ կը փոքրանայ: Իր մէջ ազատ մարդը տեղի կուտայ հաչիւներով գործող գրողին, ու ենթական կը ստորադրէ էջերը, որոնք ոչ մէկ նպաստ կը բերեն իր անունին:

Իր զգացած գառնութիւնները հոգեպէս զինք հիւծող իրողութիւններ են: Զանգուածը եւ իր անմիջական չրջապատը քիչ կը հասկնան այս բոլորը, ու ան համակերպած՝ կը չարունակէ տալ իր տուրքը առօրեայի պահանջներուն:

Արուեստագէտին ազատութիւնը այդ վայրկեանէն տեղի կուտայ պարտակատնութեանց հրապարակագրին, որ որոշ տեսակէտներու դրօչակիր է միչտ:

Հրապարակագիր մը, այդ կոչումով ու անունով ճանչցուած, յարգանքի արժանացած մէկն է անշուշտ, երբ իր պաշտպանած կամ քարոզած տեսակէտները կը կրեն դրոշմը իր համոզումներուն:

Պարադան նոյնը չէ սակայն արուեստագէտին համար, որ կրնայ ունենալ ընկերային եւ քաղաքական որոշ տեսակէտներ ու պաչտպանել զանոնք արուեստի գծով:

Արուեստը ունի իր ուրոյն պահանջները:

Արուեստագէտը որ կը ղեկավարէ, կը տատապի պարզապէս, երբ կը տեսնէ որ երկրորդական հարցերու վրայ ծանրացած՝ կը սպառէ իր ժամանակը:

Այս թանկագին հարստութիւնը, որուն նպաստով պիտի բարձրացնէր իր մտքին ու հոգիին զեղակերտ չէնքերը:

Հրապարակագրական ասպարէզին մէջ իրենց տաղանդին աթացող օժտուածներու փաղանգ մը ունեցանք մենք: Ինչպէս ուրիչներ ալ, որ նիւթական այլ ասպարէզներու մէջ փորձեցին բախտ չինել, մոռցած մուսաները եւ անոնցմէ չնորհուած ամէն տեսակ բարիք:

Արուեստը յաւիտենական, կեանքը կարճ է, կ'ըսէ առածը:

Ու քանի՛ քանի արուեստագէտներ կամ տաղանդով օժտուած դէմքեր կամաւոր կերպով յանձնուեցան հրապարակագրութեան յորձանքին:

Արդարեւ ուրիչ անուն կարելի չէ տալ կեցուածքին անոնց, որ լքած ստեղծագործական պայծառ մարզերը, հրապարակագրութեան մէջ բախտ փորձեցին:

Ու հասարակական պայքարը, որ կը մղուի տեսակէտներ խորտակելու եւ տեսակէտներ պարտադրելու անունով, իր եաին ունի միչտ կիրք եւ մոլեգնած տեսլութեանց խրուտներ:

Գրողը երբ կ'իջնէ մինչեւ այդ ծանծաղուտները, աներկրայ պիտի կորնչնէ իր հոգեկան զեղեցկութիւններէն որոչ բաներ:

Մենք ամէն օր կը հաստատենք այս իրողութիւնը ամենազգի տաղանդներու մօտ, որոնք օրաթերթերու փրփուրին յանձնուած, չնչատ յաղթանակներով կ'ոգեւորուին ու կը սնանին:

Մինչ ապրող ու յաւերժական արուեստը, մեծ ու տիրական, լուսաւոր կատարներու համար կը զարգանայ:

Ան կ'արհամարհէ ճղճիմը եւ միջակը:

Կը սոսկայ ռամիկը ոգեւորող ամէն բանէ ու կը նայի ապազային:

Գեղեցկութիւններ կան, որոնց տէր դառնալու համար տքնիլ ու տառապիլ պէտք է: Առօրեային պահանջը իրաւունք չի տար գրողին որ ունենայ խոր – բունկ կեդրոնացումներ:

Եւ ինչ որ մակերեսային է ու ծանծաղ, ինչ որ չնչատ է ու տարազեղ, չի կրնար ընդմիչտ գրաւիչ դառնալ: Ան ժամանակաւորապէս կ'ոգեւորէ մեզ ու կը չքանայ:

Արուեստագէտ գրողը կը զգայ ասիկա ու կը տառապի:

Արդ, երբ կ'ըսենք մտաւորական անկախութիւն, կը հասկնանք այն ազատութիւնը որ արուեստագէտին պիտի տայ բոլոր հնարաւորութիւնները գրելու եւ ստեղծելու ինչ որ ինք կը զգայ ու կ'ապրի անկեղծօրէն:

Պիտի ընձեռէ անոր ամէն հնարաւորութիւն, պարպելու իր ներաչխարհը առանց նկատումներու եւ առանց հաչիւներու:

Այս անկախութիւնն է որ կը պակսի չատ չատերուն:

Եւ այդ պատճառով ալ, մտահ վրայ կը հաչուուին իրական ու մեծ դէմքերը, որոնք արհամարհելով բոլոր էնտէֆս – ներն ու անաթեմաները, կը ստեղծագործեն մարդկային բարօրութիւնը եւ ճակատագիրը միայն նկատի ունենալով:

Նկատումները արուեստագէտը կը սպաննեն:

Մինչ անոր հոգին պէտք է ըլլայ ակնահիտ աղբերակի մը պէս թափանցիկ: Ըլլայ յստակ, ուր ցոլանայ կեանքը իր հարազատ զեղեցկութեամբ:

Պղտոր ջուրերը կ'արգիլեն մեզ տեսնել լիճերու յատակը:

Ու խոստովանինք, որ նկատումներով մշակուած գրականութիւն մը միչտ պզտոր ու անմաքուր բան մը ունի իր մէջ: Ան յանձնարարուած կամ զեկավարուած գրականութիւնն է, որ ստեղծագործելէ աւելի տպաւորել եւ խանդավառելէ աւելի կաղապարելու կը ձգտի:

Մեր դարը կը տառապի այս ձեւ գրականութենէ ու արուեստէ:

Պէտք է ստեղծել գրողին, իմա՛ արուեստագէտին համար միջոցներ, որ անսալով իր ներքին ձայնին, կամ իր մէջ խօսող հոգեկան բացառիկ զեղեցկութեանց, պարզէ ինքզինքը՝ ի խնդիր համայնական ու մեծ արուեստին:

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՄՆԱՍ ԲԱՐՈ՞Վ, ԾՆՆԴԱՎԱՅՐՍ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Ձիշդ 77 տարի առաջ՝ ազքատ տնակի մը մէջ բացի աչքերս եւ մանկութեանս տեսայ քեզ կալերէն մինչեւ Լուսաղբիւր երկարած, Թիկունքդ Ս. Մինասի եւ վերարտերի լեռներուն տուած, իսկ նայուածքդ՝ դիմացդ, Մարմարա Ծովուն եւ քիչ մը անդին Նիկոմիդիոյ զարեվեր քաղաքին: 300 տարի ապրեցար 12 հազար դուռ հայ զաւակներովդ, որոնց նախնիքը Սեբաստիոյ մօտ Պաղչէճիք գիւղէն գաղթած էին հոս:

Զախիդ՝ Ամերիկեան բարձրագոյն վարժարանը կը բարձրանար, աջիդ՝ Վենե – տիկեան Մխիթարեան վարժարանը, իսկ կեդրոնիդ վրայ Ներսէսեան եւ Շուշեան – եան երկսեռ վարժարանները, որոնք լուսաւորեցին զքեզ իմ անդին Պարտիզակ, ո՛չ միայն քեզ՝ այլ չբջապատիդ բոլոր հայ գիւղերը, Պոլսոյ չատ մը թաղերը, Վենետիկի Ս. Ղազարու վանքը, ամերիկեան հեռաւոր երկիրները:

Աչքերս քու ծոցիդ մէջ բացի, անուշիկ Պարտիզակ, համեղ չուրերովդ կազդուրուեցայ, առողջարար օդովդ եւ սիրուն տեսարաններովդ առողջ ապրեցայ, եւ այսօր 77 տարիներուս բեռան տակ՝ կը զգամ սրտիս առողջութիւնը եւ կ'երթամ այցելելու Մա՛յր հայրենիքս, Հայաստան՝ ուսկից եկած են մեր նախնիքները:

Դո՛ւն, ո՛վ գեղատեսիլ ծննդավայրս, 43 տարի առաջ, 12·000 զաւակներովդ բարբարոսներու կողմէ Արաբիոյ անապատները քշուեցար: Քարուքանդ ըրին տուներդ, ու այսօր ողջ մնացած զաւակներդ ու թոռներդ կ'ապրին հեռաւոր Ամերիկաները, իտալական ու ֆրանսական երկիրները, Յունաստանի եւ Անգլիոյ մէջ, Ռումանիա եւ Պուլկարիա:

Դո՛ւն, անդին Պարտիզակ, կեանքիդ վերջին դարուն մէջ՝ ազդիդ ընծայեցիր տաղանդաւոր զաւակներ, որոնք իրենց մահէն եւս ալ՝ քե՛զ կ'անմահացնեն:

Սեբաստացի Մեծն Մխիթարյ Վենետկոյ Լճակին մէջ հիմնած վանքի՛ն ընծայեցիր նշանաւոր անձնաւորութիւններ, Հ. Ցուվհաննէս Աբբա Թորոսեան Վարդապետին նման հեղինակ մը, Ընտիր Հայկազունի գեղեցիկ գրքին եւ Մխիթար Աբբահօր վարքին չարադրող բանասէրը, գիտնականը, Վանքին եւ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարաններուն հմտալից եւ համակրելի տեսուչը: Քու ծոցէդ չէ՞ ելած Հ. Վարդան Վրդ. Հայունին, նշանաւոր ծխագէտը եւ չատ մը թանկար – ժէք գրքերու հեղինակը, որ իր մահէն եառ ալ՝ մի՛չտ կ'երեւայ տակաւին իր յօդուածներով՝ «Բազմավէպ»ի մէջ, Հ. Եսայի Տայեցին, «Որբերու Հայր»ը, ժըրայեան հեղինակը «Գաւառական բառարան»ին: Հ. Արսէն Ղազիկեանը որ չատ մը օտար դասական հեղինակներու գործերը թարգմանեց եւ «Հայ Մատենագրութիւն»ը տուաւ հայ ժողովուրդին՝ Պարտիզակցիները էին, ինչպէս եւ Հ. Ղեւոնդ Վ. Տայեանը, նշանաւոր երաժիշտ երգիչը, որ մեր նախնեաց բոլոր չարականները ի լոյս ընծայեց եւրոպական խազերով՝ քո ծոցդ ծնած է: Անմահ Կոմիտաս Վարդապետը չէ՞ ըսած ինծի յաջորդը Պարտիզակցի Հ. Ղեւոնդ Վարդապետը կրնայ ըլլալ: Պարտիզակցի չէ՞ մեր երիտասարդ երաժիշտ եւ երգահան Գուրգէն Ալէմշահը, որ աւա՜ղ, ծաղիկ հասակին Մխայեալ Նահանգներու մէջ աչքերը փակեց: Պարտիզակի առաջին սոխակն եղաւ Զապէլ Ասատ, որ Ամերիկայի եւ արտասահմանի Հայութեան եւ օտարներու որոտընդոստ ծափերը խլեց չատ տարիներ:

Մօտենա՛նք կեդրոնիդ իմ անմահ հայրենիք, ուր գարէ մը աւելի Ս. Ցակոբ եկեղեցիդ՝ սիրուն խաթունի մը պէս, ամէն օր առտուն եւ իրիկունը զանգակի անուշիկ ձայնով իբեն կը կանչէր հաւատացեալները, որուն մօտիկ կը բարձրանային երկսեռ վարժարանները, ուսկից չատ մը գիտնական ուսուցիչներ Նիկո – միդիոյ եւ չրջակայ հայ գիւղերու Հայկակները կրթած ու զարդացուցած են:

Պարտիզակը չէ՞ տուած ամէնէն առաջ պարզուկ քահանայ մը՝ Յովհաննէս Մկրեան Աւազ Քահանան, որ մեծ անուն ունէր Պոլսոյ մէջ՝ թէ՛ Աղաներու առջեւ եւ թէ Պատրիարքարանի մէջ: Խելացի էր, գիտնական էր եւ բանասէր: Բանուորի մը զաւակն էր Մկրտիչ Եպսկ. Աղաւնուճին, ինքնօգնութեամբ Ս. Ցակոբայ եկեղեցւոյն մէջ վարդապետ ձեռնադրուեցաւ, Եղիպտոսի առաջնորդութիւնը վարեց, 1916ի սեւ թուականին երուսաղէմ քաչուեցաւ, Պատրիարքական փոխանորդ ընտրուեցաւ, գրեց չատ մը բանասիրական յօդուածներ ու գրքեր, եւ հոն փակեց աչքերը: Պարտիզակցի էր Թորգոմ Եպսկ. Գուշակեանը, որ իր ուսուցիչ Դուրեան Պատրիարքին յաջորդեց, լեզուագէտ էր հմուտ՝ եւ Նարեկին ամէնէն յաջող թարգմանիչը:

Քու հարազատ զաւակդ էր ուսուցչապետ Աբրահամ Տէր Ցակոբեանը, Պոլսոյ Ռոպերթ Գոլէճին լուսաւոր աստղը եւ իր եղբայրը Արմենակ: Պարտիզակցի մըն էր նշանաւոր ուսուցիչ, գրագէտ, խմբագիր, Վերֆէլի «Մուսա տաղի 40 օրերը» նշանաւոր գրքին յաջող թարգմանիչը Երուանդ Տէր Անդրէասեանը, որ քու կարօտով փակեց աչքերը Ֆրանսայի մէջ:

Քու ծոցդ ծնած էր նշանաւոր դերասանուհին, Սիրանոյշ Ալեքսանեանը, (Ծն. Աղաւնի Հայկազեան), մայրը երաժիշտ Նուպարին որ ամուսնոյն մահէն եառ 1923ին փարիզ հաստատուեցաւ, թատերախումբեր վրայ երեւցաւ եւ հեղինակեց Ճակտի Գիր թատերախաղը:

Քեզ անմահացնող զաւակդ էր Գրիգոր Մխալեանը, նշանաւոր ուսուցիչը Պարտիզակի Բարձրագոյն Վարժարանին եւ յետոյ Երուսաղէմի վանքին մէջ, որ Պարտիզակն ու Պարտիզակցին հրապարակ հանեց եւ աւա՜ղ, տակաւին լոյս չտեսած ընդմիշտ փակեց աչքերը Գահիրէի մէջ:

Շատ տաղանդաւոր զաւակդ եղած է Նիւ Եորք ապրող Վեր. Ա. Ա. Պետիկեանը, որ քեզ անմահացուց Գրչանկար – ներ Պարտիզակիդ մակաղրով հեղինակած գրքով:

Կ'երթամ հիմա Հայրենիքիս մէջ ապաստանած զաւակներդ ողջունելու, Նոր Բիւրակիոյ՝ եւ Երեւանի մէջ, իմ անմոռանալի Պարտիզակս, մնաս բարով:

Հ. ՄԿՐՏԻՉ ՎՐԴ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ ԴԻՒԱՆԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը նկարիչ Մհեր Աբեղեանի ընտանիքէն նուէր ստացած է ականաւոր Հայագէտ – գիտնական, ակադեմական Մանուկ Աբեղեանի գիւանն ու անձնական նամակները: Մ. Աբեղեանի թողած գիտական հարուստ ժառանգութիւնը մեծ չափով կ'օգնէ հայագիտութեամբ զբաղող գիտնականներուն:

Մ. Աբեղեանի գիւանին մէջ պահուած են «Սասնայ ծռեր»ու տարբեր ճիւղերու ուսումնասիրութեանց վերաբերեալ բազմաթիւ գրառումներ, մշակումներ, բառարան, հայ մատենագրութեան, պատմագիրներու, հայ գրականութեան պատմութեան, ժողովրդական բանահիւսութեան տեսութեան վերաբերեալ սեւագիր եւ մաքրագիր գործեր, որոնց վրայ երկար տարիներ աշխատած է գիտնականը:

Ուշադրաւ են հաւաքած, գրի առած դուսանական – ժողովրդական հայրէն – ները, անուանիները, ժողովրդական առածները, հանելուկները:

Առանձին հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն Մ. Աբեղեանի եւ Կոմիտասի համատեղ կազմած ժողովրդական քառեակներու՝ «Հազար ու մի խաղ»ի սկզբնական ձեռագրերը, որոնք կը վկայեն անոնց մանրակրկիտ աշխատանքը:

Գիւանին մէջ արժէքաւոր նիւթեր կան հայերէն տաղաչափութեան, լեզուաբանութեան, քերականութեան, ուղղագրութեան վերաբերեալ, Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ի վէպի բառերուն եւ դարձուածքներուն համար կազմած բառարանը, եւայլն:

Պահուած են նաեւ զանազան հարցերու մասին Մ. Աբեղեանի գրած յօդուածներու, գրախօսականներու, դասախօսութիւններու բնագիրները, բաւականաչափ նամակներ, պաշտօնական գրութիւններ, պետհրատի հետ կնքած պայմանագրեր:

Հետաքրքրական են գիտնականին անձնական փաստաթուղթերը, որոնց մէջ են 1885 թուականին Գէորգեան ճեմարանը գերազանց գնահատանքով աւարտելու վկայականը եւ 1899ին Պերլինի կայսերական համալսարանին մէջ պաշտպանած տիսերթասիոնին համար ստացած doctorալի աստիճանին վկայագիրը:

Մանուկ Աբեղեանի գիւանին հետ թանգարան յանձնուած է նաեւ գիտնականին պատկանող մասնագիտական գրադարանը՝ 765 կտոր գիրքերով:

«Ս. Հ.»

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ժամանակի մը մէջ, երբ հանրային խռովութիւնները տեսանելի կ'ըլլան գրեթէ բոլոր երկինքներու տակ, սփոփարար է տեսնել՝ թէ երիտասարդ սրտեր բանաստեղծութեան կիրքը կը զգան, հոգեկան զեղեցկութիւններ տալու համար հրթիռներու աղմուկէն յոգնած մարդկութեան: Այս է պարագան մանկամարդ Հելլէնուհիի մը, որ իր արձակուրդը անցնելու համար եկած է Փարիզ: Սեւ ու խոհուն աչքերով՝ Օլկա Փափասթամու հեղինակն է բազմաթիւ երկերու. իր քերթուածները թարգմանուած են ֆրանսերէնի, անգլերէնի, իտալերէնի, սպաներէնի: Իր հաւորներէն ծանօթ են Ոգրերը, Ընծայ, Ժամանակի տրտմութիւնը, Անծրեւին Շոյանքը, Խորունկ Բոցեր, Օրֆէի Լոյսը եւ բանաստեղծութիւններու այլ հաւաքածոներ: Նոյնիսկ՝ հրատարակած է «Հատընտիր» մը: Լրագրող, միաժամանակ կ'աշխատակցի բազմաթիւ պարբերականներու եւ չարունակ կը ճամբորդէ: Ներկայիս կ'աշխատի վէպի մը վրայ՝ «Միսով եւ գաղափարով»:

Իր գործերուն խորագիրներն իսկ ցոյց կուտան, թէ Փափասթամուի վաստակը տրամութեան եւ խանդավառութեան ճոխ լածոյ մըն է: Խորունկ արտայայտութիւններ ունի յաճախ, գեղեցիկ պատկերներով ինչպէս՝ կեսարին ուղղած իր տողերուն մէջ.—

Մահուան վրայ կ'երդնուս, կեսա՛ր,
Բայց մահն արդէ՞ն մեռած է…
Թպիտը լոկ կը մնայ սահմանաբար՝
Ճամբուն վրայ մերժումի,
Բայց դուն,
Սպանիեցիր դուն անիկա
Եւ մեռար:

Վիթխարի սիրտ մը, որ հանգարտու – թեան մէջ կը գտնէ իր խաղաղութիւնը.—

Միայնակ եմ՝
Աւելի քան լռութիւնը ծիծառներու…

Տաք է Փափասթամուի վերջին քերթուածներէն մէկը, պարզ ու խորունկ, խաղաղութեան մէջ.—

Հասկեր կը քաղեմ,
կեսապաղուրը մայրիներու
եւ գետին ինկած պտուղները ձիթենիին,
կայտառ լոյսը՝ սրտերու
եւ ձեռքերու մէջ սպասող
Կ'ըլլայ հագուստը մարմինին
Կը պատմէ
մեր կեանքը անհուն,
Գիշերները աստղազարդ,
Արձագանգները բոլոր՝
որոնք երկրին վրայ մեր
Պիտի մնան անվախճան…:

×

ՓԱՍԹԱՆԵԼԼԱ, ԿՈՑՐ ԵՐԳԱՈՒՀԻՆ

Մարիա Փասթանելլա Ալթավիլլա, հազիւ քսան տարեկան, բարձրահասակ, կապոյտ աչքերով բաւական սիրուն աղջիկ մըն էր: Առաջնութեան մրցանակով աւարտեց Միլանոյի երաժշտանոցը, իբրեւ սոփրանօ եւ առաջին անգամ Պառլի մէջ բեմ ելաւ անուանի երգիչ Թիթօ Սքիփայի հետ: «Ընկեր Ֆրից»ը երգեցին միասին: Աննկարագրելի էր ժողովրդային խանդավառութիւնը՝ ի լուր այս բիւրեղեայ ձայնին: Անմիջապէս սկսան չըքնաղ յատկանիշները ընել Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ: Ուր որ գնաց Մարիա յառաջդիմէր: Մօտիկ ապագայի Փրիմա Տոննան էր ան:

Արդարեւ, 1949ին, Միլանոյի Սքալային մէջ արժանացաւ «Թոսքանինի»ի մրցանակին:

Միլանոյի մօտ Սեսթօ Սան Ճովաննիի մէջ կը բնակէր ան մօրը հետ, պզտիկ, բայց չատ սիրուն տան մը մէջ: Կատարեալ էր երջանկութիւնը, եթէ չըլլար գլխու անտանելի ցաւը, որ երբեմն կը տանջէր զինք: Անուանի բժիշկներու ջանքերը ոչ մէկ արդիւնք էին տուած: Շատ կը ցաւէր Մարիայի գլուխը եւ ճար չկար: Աղօթքը թերեւս կրնար օգնել: Ու մայրիկը կ'աղօթէր զիշեր ցերեկ:

Ֆիզիքական ու հոգեկան տառապանքի այդ ժամերուն, Մարիա կը սիրէր երթալ հօրը մեծադիր պատկերին առջեւ ու խնդրել անկէ բարեխօսել Աստուծոյ, որպէսզի անցնի այդ ցաւը: Շատոնց մեռած էր հայրիկը, երբ ան պզտիկ աղջիկ մըն էր տակաւին, երկար գեղեցիկ մազերով: Հայրիկն ալ օտար չէր արդէն. մայրիկին մօրեղբօրը տղան էր, զարմիկը…:

Այսպէս սահեցան տարիները մինչեւ 1950: Ամառ առաւօտ մը, Սեսթօ Սան Ճովաննիի պզտիկ տան մէջ, Մարիա արթընցաւ քունէն: Տարօրինակ, անբացատրելի անհանգստութիւն մը կը զգար: Շուրջը նայեցաւ: Գիշեր էր տակաւին: Մարդիկ կ'աղմկէին դուրսը, փողոցին մէջ թաւալող կառքերու աղմուկը կը լսուէր…:

— *Մամա…*

Սենեակին դուռը բացուեցաւ մութին մէջ ու լսուեցաւ մայրիկին ձայնը:

— *Ի՞նչ կայ:*

— *Բան մը չկայ. ինչո՞ւ կը հարցնես, աղջիկս:*

— *Այս ժամուն ինչո՞ւ աղմուկ կայ դուրսը:*

— *Աղջիկս, ժամը տասը անցաւ, հարկաւ աղմուկ պիտի ըլլայ:*

Քանի մը երկվայրկեան լռութիւն տիրեց: Գլխուն մէջ ցաւ չունէր: Բայց ինչո՞ւ մութ էր ամէն կողմ: Ցանկարծ անդրադարձաւ. մարած էր աչքերուն լոյսը: Կուրցած էր մկն զիշերուան մէջ, ինչպէս մեծ եղբայրը՝ երկու տարի առաջ…: Ձեռքերով ծածկեց աչուկները:

— *Աստուած իմ…:*

Բժիշկը եկաւ: Ցետոյ ուրիշ մը: Երբորդ մը: Վիրաբուժական գործողութիւն մը թերեւս…: Զորս տարուան ընթացքին ճիշդ քսանըչորս վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուեցաւ Մարիա: Ոչ մէկ արդիւնք: Թաղուած էր այլեւս լուիեննական խաւարին մէջ: «Մօտիկ ազգականներու ամուսնութեան հետեւանքով…»: Այս բառերով կը սկսէր վերջին բժշկական տեղեկագիրը:

Տարիները անցան զանգաղ ու տառապագին: Մարիա համակերպեցաւ իր ճակատագրին: Թողուց իր սիրուն, պզտիկ տունը եւ Միլանօ փոխադրուեցաւ: Վըճռած էր առանձին ապրիլ եւ ինքնաբաւ ըլլալ: Առանց ոեւէ մէկու օգնութեան, ինք կը կատարէր տան մաքրութիւնը, լուացք կ'ընէր եւ կերակուր կ'եփէր խոհանոցը:

Մարիա Փասթանելլա մէկ բանի մասին կը մտածէր միայն. բեմ վերադառնալ: Երգել ի փառս Աստուծոյ, որ խնայեց գոնէ իր ձայնին: Ամբողջ երկու տարի Մարիա պատրաստեց ինքզինքը Փուչինիի «Լա Պոհեմ»ին համար: «Միմի»ին դերով՝ պիտի երգէր բեմին վրայ դարձեալ:

Ամբողջ երկու տարի վերստին ուսումնասիրեց իր դերը ամենայեղին մանրամասնութիւններուն մէջ, որպէսզի ժողովուրդը չկարենայ հասկնալ, թէ կոյր է, ինչպէս չէր կրցած հասկնալ, թէ կը ցաւէր գլուխը… Սեսթօ Սան Ճովաննիի պզտիկ, բայց սիրուն թատրոնին մէջ պիտի տրուէր ներկայացումը: Պատրաստ էր ամէն բան: Նուագախումբը յիսուն հոգիէ կը բաղկանար, երգչախումբը՝ քառասուն հոգիէ: Պատրաստ էին նոյնիսկ ծանուցումները:

Վերջին փորձը կատարուեցաւ: Ամէն ինչ կարգին էր: Երջանիկ էր Մարիա ու կը ճառագայթէր ուրախութենէն: Եւ ահա ներկայացումէն քանի մը օր առաջ թատրոնի անօրէնութիւնը որոշեց յետաձգել ներկայացումը, առանց բանաւոր պատճառի: Տխրութիւնն ու յուսահատութիւնը մռայլ ղաղաղի մը նման բանտեցին Մարիայի զգայուն հոգին:

Կարճատեւ եղաւ սակայն անոր յուսահատութիւնը:

— *Եթէ օր մը զարձեալ առիթ տան ինծի, ըսաւ ան ժպտուն, բոլորին ալ մոռցնել պիտի տամ, թէ կոյր մըն եմ ես, տկար ու անօգնական:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարար Զօրլու յայտարարեց թէ Անդարա միշտ կը փափաքի կիպրոսի բաժանումը՝ Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ։ Իսկ Մակարիոս Արք.ի մէկ յայտարարութեան համա – ձայն, եթէ Անգլիա փորձէ իր ծրագիրը գործադրել կղզիին մէջ՝ Յոյները ինք – նավարութիւն պիտի պահանջեն։

ԱՆԳԼԻԱ առաջին անգամ ըլլալով ծանր թնդանօթներ հանեց Յորդանան. այս յա – մաքահանումը ցոյց կուտայ թէ անգլիա – կան ուժերը տակաւին պիտի մնան Յոր – դանանի մէջ։

Ֆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ մեռած է զօրավար Քափլիչքին, որ Բ. Աչխարհամարտի ըն – թացքին պաշտպանած էր Օտեսան եւ Սե – պաստիոլը։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը իր աշխատան – քը վերջացուց աղմուկ – աղաղակներու մէջ. օրակարգին մաս կը կազմէին Թուր – քիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը եւ նոր ստացած տնտեսական օժանդակու – թիւնը, որոնք նոր առիթ մը ընծայեցին ընդդիմադիր երեսփոխաններուն՝ ծան – րօրէն քննադատելու համար կառավա – րութեան քաղաքականութիւնը։

ՊԼԷՐՈՒԹի մէջ լրագրող մը եւս ըս – պաննուեցաւ. Ալպէր Տիպ, երբ սափրիչի մը քով կ'ածիլուէր, խումբ մը անծանօթ – ներ կրակ բացին միաժամանակ սպաննե – լով սափրիչը։ Ոճանօթ՝ ընդդիմադիրնե – րու դէմ տարած իր պայքարով, հակա – համայնավար այս լրագրողը բարեկամա – կան կապեր ունէր սուրիացի ղեկավար – ներու, Կլուպ Փաչայի եւ Ցուլիս 14ին Պաղտատի մէջ սպաննուած իշխան Ապ – տիւլիլահի հետ։

ԱՐՃԱՆԹինի մէջ փերոնականները յայտարարեցին թէ իրենց գործունէու – թեան պիտի վերսկսին՝ մասնակցելով Փամփայի եւ Մխիթնի ընտրութիւննե – րուն։ Նախագահ Փերոնի տապալումէն ետք փերոնական կուսակցութիւնը ապօ – րինի հռչակուած էր Արժանթինի մէջ, քայց Նախագահ Ֆրոնտիսիի ընտրութենէն ի վեր (չորս ամիս առաջ) փերոնական – ները գործունէութեան անցած են կրկին։

ՅԻՒՐԻԻի մէջ ֆրանքեւեզիպտական համաձայնագիրը վերջնապէս ստորագրը – ուեցաւ. երկու երկիրներու միջեւ մշա – կութային, ելմտական եւ տնտեսական գործակցութիւնը կը վերսկսի։ Եգիպտո – սի Տնտեսական նախարարը այս առիթով յայտարարեց.— Ֆրանսա պիտի վճարէ պատերազմի վնասները։

ԱՐԻԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆի Իչնա համա – լսարանի տեսուչ Փրոֆ. Համէլ ապաս – տանեցաւ Արեւմտեան Գերմանիա, նոյն համալսարանին 400րդ տարեդարձին առի – թով նախատեսուած հանդիսութիւններէն տասը օր առաջ։

ՊԱՂՏԱՏի ձայնասփիւռը ազդարարու – թիւն մը ըրաւ Իսրայէլի՝ զգուշացնելով զայն արաբական որեւէ երկրի վրայ որ – եւէ ձեւի յարձակումի մը դէմ։

ՓՈՐՈՐիկը մեծ աւերներ գործեց Ֆը – րանսայի մէջ, Տրոմի եւ Արտէշի մէջ կայծակի հետեւանքով չորս միլիոնի վը – նաս կայ։

ԼՈՆՏՈՆէն կը հաղորդեն թէ Հիւս. Ո – վէն Միջերկրական անցան խորհրդային չորս սուզանաւեր, որոնք հաւանաբար կ'երթան Եգիպտոս, զօրացնելու համար Արաբական Հանրապետութեան նաւա –

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ. »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ (1907 – 1957)

(Ճամբորդական նօթեր, Ուսումնասիրութիւններ, Գրական էջեր, Տոմսեր եւ Խմբագրականներ, Անտիպ յուշեր՝ ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ)

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

704 էջ Տպարան « Ցառաջ » Գին՝ 2·000 Ֆրանք

Թղթատարի ծախքով 2200 ֆր.։ *Դիմել՝ ԾԱՌԱՋԻՆ։*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Հայ Ազգ. Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, Ժօրժ Ե.ի սրահներուն մէջ։

ԿՈՒԶՈՒԻՒՆ

Որակեալ սիւրժըքէօզներ ժամը՝ 300 Ֆր.

Դիմել՝

KLECEL

62, Rue Alexandre Dumas, Paris - XIe

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ե. ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

Հիմնադիր – ղեկավար

ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ

Կը ներկայացնէ

Մեր ազգային անմահ երդիճաբան

Ց. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՏԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

MAITRE BALTHAZAR

Թարգմ. Ժ. Մ. Սիլինգքի

Առաջին անգամ ըլլալով ֆրանսերէն լեզուով, հայ Մոլիէռը ծանօթացնելու համար օտարներուն։

Թատերախաղին փորձերը սկսած են արդէն, բծախնդիր պատրաստութեամբ, հայ ու ֆրանսացի բեմի ու չարժանկարի ծանօթ արուեստագէտներու մասնակցու – թեամբ.—

Հայկուհի Խտրչեան, Աւետիս Միսիր – եան, Ռոժէ Մարլաֆ եւ Օլիվիէ Մաքօ, *ինչպէս նաեւ* Ռուբէն Ասլանեան, Ռոպէր Ժոնս, Ժաֆ Ֆելիսիէ եւ Ժըլըվիէվ Լըֆ – լեռ։ *Բեմադրութիւն* Աւետիս Միսիրեա – նի, *թեքնիք խորհրդական* Ռոժէ Մար – լաֆ։

Ատափթասիոն *ֆրանսերէնի՝* Օլիվիէ Մա – քօ, *դիմայարդար* Կարպիսխուպէսէրեան, *առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբերէն սկսեալ։*

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

տորմիղը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանը քուէարկեց օրէնք մը, որուն համաձայն Ամերիկայի նախկին նախագահները տարեկան 25·000 տոլար պիտի ստանան, իսկ անոնց այրի – ները՝ 10·000 տոլար։ Օրէնքը յանձնուած է Նախագահ Այզընհաուըրի, վաւերաց – ուելու համար։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀԱՒԻՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ. 7ին Սալ տէ զ'Ամպասատէօռ

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները։

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—o—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (*Բիւ.* 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս).— *Նորին Վեհափա – ռութիւն Աչխատանքը* (Շ. Նարդունի).— *Կեղծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ* (Տքթ. Յովասափեան).— *Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին* (Տոքթ. Ռոսքաս).— *Ե – րեւակայութեամբ հիւանդ* (Տոքթ. Գա – լուստեան).— *Ինչէ՞ն մեռաւ* (Փրոֆ. Սի – մոնէն).— *Մարզական բնախօսութիւն* (Տոքթ. Նաւասարդ).— *Մատենիկ իմաս – տութեան*.— *Աղը* (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— *Ջուրով թունաւորում* (Տոքթ. Պուրէ).— *Արեւի լոգանք* (Տոքթ. Սերոբեան).— *Աբաս – Թուման* (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— *Երախա – յին առողջութեան նչանները* (Տոքթ. Նի – գէ).— *Գարեջուր* (Տոքթ. Քորոն).— *Ի՞նչպէս օգնել կայծակնահարին* (*Խա – չուհի*)։

Բաժանորդագրութեան պայմանները.— *Տարեկան* 1·200 *ֆրանք*

արտասահման 1·500 *ֆրանք։*

Դիմել Շ. Նարդունիի Ցառաջի հասցէով։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաս – տատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել մինչնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— *Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըրվէի եւ պաֆալորէայի։*

Բ.— *Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայապետական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, դրակ.նութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչ – խարհագրութեան մարզերուն մէջ։*

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։ 1 Պուլըվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի։ հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172։

Հաղորդակց.— *Էկլիպ որ Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի փավիյեոն։*

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

“ԴՐՕՇԱԿ”Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնու – թիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամ – եակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքա – ծոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Ց. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ։

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսա – պատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաչալի յա – րութեան։

« Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատա – րակուի երկու հատորով։

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ։ Թղթակազմի դինն է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք։

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Րիշէ, Փարիզ (9)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տա – րեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմ – բեր քսանին, Սալոն Սվլանտիտի մէջ։

×

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մչակոյթին նը – ւիրուած չքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պի – տի ունենայ հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրո – նին մէջ։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւ – նոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Ա – ւստրալիա, Քանատա եւ Արե – ւելք։ Վճարումը հոս կամ ար – տասահման։ Կ'ապահովենք վի – զայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

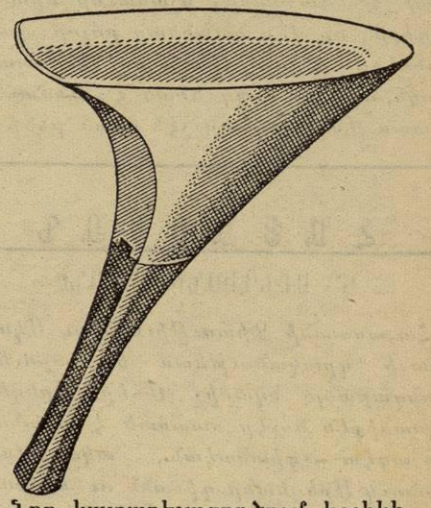
որ ունի 35 տարուան փորձա – ռութիւն։

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille

Tél. CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ

Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիֆ) *եւ ալիւմինիումի միացու – մով չհնել անբեկանելի* (էնֆասապլը) *եւ ճկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ։*

Դիմել՝

VANPLAST

(Վ Ա Ն Լ Ե Ա Ն)

7, RUE GODOT DE MAUROY

Téléphone : OPEra 01-08

Առաւօտներն հեռաձայնել՝ ITA 16-36

» 33-38

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԳՈՑՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

52, Rue de Chalon, Paris 12·

4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil

166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois

241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զար – դարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպա – նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՃԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
26
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
26 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8276 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4077

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԱՑՈՒՄ ԵՒ ՄՈՌԱՑՈՒՄ

Պանք Օթոմանի գրաւումը 1896 Օգոստոս 14–26ին Հ. Ց. Դաշնակցութեան անձնազոհ հայդուկներու կողմէ՝ նպատակ մը չէր ինքնին:

Յեղափոխական այդ յանդուգն ձեռնարկը պարզապէս միջոց մըն էր հայկական պահանջները յիշեցնելու վեց մեծ պետութիւններու դեսպաններուն, որոնք Վոսփորի խաղաղ ափերուն վրայ նստած՝ իրարու հետ մրցումի էին ելած Ապտիւլ Համիտի չնորհներուն արժանանալու համար:

Հայաստան աշխարհը մէկ ծայրէն մինչ միւսը սպանդանոցի էր վերածուած:

1894ի Սասունի տեղի ունեցած անպատիժ մնալէն քաջալերուած՝ կարմիր Սուլթանը 1895–96 ջարդել տուած էր ո՛չ միայն «արեւելեան» կոչուած հայկական նահանգները, այլեւ Անատոլուի հայաբնակ գլխաւոր քաղաքները:

1895ի աշնան Զէյթունի ապստամբութիւնը պատրուակ բռնելով՝ կոտորածներ սարքած էր նաեւ Կիլիկիա, մէջ:

Ընդվզեցուցիչ էր Եւրոպայի դիրքը:

Սասուն ղրկուած եւրոպական քննիչ յանձնախումբը կազմած էր երկարապատում տեղեկագիր մը՝ ականատես վկաներու փաստերով ճոխացած: Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութիւնները կապոյտ եւ դեղին տետրակներով հանրութեան սեփականութիւն դարձուցած էին:

Սակայն Յարձերու պատասխանատու դիւանագիտական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններէն ո՛չ մէկը պատիժի ենթարկուեցաւ: Ընդհակառակն անոնցմէ ոմանք պատուանշանով եւ աստիճանի բարձրացումով վարձատրուեցան:

Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածով Բարձրագոյն Դուռը յանձնառու էր եղած այլեւս առանց յապաղելու բարենորոգումներ մտցնելու հայաբնակ նահանգներուն մէջ:

Տարիները կը յաջորդէին տարիներու, սակայն Պապը Ալին անչարժ կը մնար իր տեղը: Առանց յապաղելու բացատրութիւնը առաձգական էր: Արեւելեան առանձգական դանդաղութեամբ կարելի չէր պայմանաժամ մը սահմանել...

1878ի վեհաժողովէն տասը տարի վերջ տակաւին ո՛չ մէկ լուրջ ձեռնարկ կատարուած էր խոստացուած բարենորոգումները դործադրելու համար:

Յեղափոխական կուսակցութիւնները կազմուեցան՝ զէնքի ուժով պահանջելու համար զանոնք: «Բարենորոգում» կը նշանակէր պարզապէս կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւն: Այսինքն մարդկային ամէնէն տարրական իրաւունքներ՝ զորս պետութիւն մը պարտաւոր է երաշխաւորել իր հպատակներուն:

1890ի Կարնոյ դէպքը, հնչակեաններու Պապը Ալիի ցոյցը, Զէյթունի ապստամբութիւնը եւ ուրիշ ձեռնարկներ կը ձրդտէին նոյն նպատակին:

Անդրդուելի կը մնար Սուլթան Համիտ՝ քաջալերուած երաչխաւոր վեց մեծ պետութեանց անտարբերութենէն:

Այս վերջիններուն «Մայիսեան Ծրագիր»ը 1895ին սին յոյսեր ծնցուցած էր հայկական չրջանակներու մէջ: Համատարած ջարդերը իրենց առաջ բերած դառն հիասթափութեան հետ միաժամանակ չուշացան բանալ աչքերը ամէնէն բարեմիտներուն անդամ:

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը ծրագրեց գրաւել Պանք Օթոմանը, որ օսմանեան մայրաքաղաքի սրտին վրայ կը ներկայացնէր միջազգային դրամատիրութիւնը: Իսկական Պասթիլ մը:

Գրաւումը յաջողութեամբ պսակուելէ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՒՇՉԵՒԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՁՄՏԱՅԱՒ՝

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ

•

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ

—o—

Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա նոր յուշագիր մը յանձնեցին Մոսկուայի, առաջարկելով որ Յունիս 16ին դեսպանները ընդհատուած խորհրդակցութիւնները վերսկսին՝ Մեծերու ժողովի մը պատրաստութեան համար: Յուլիս 15ին Խ. Միութիւնը առաջարկած էր Եւրոպայի եւ Միացեալ Նահանգներու հետ բանակցական եւ համագործակցութեան դաշինք մը կնքել. արեւմտեան երեք նահանգները կը պատասխանեն նաեւ Մոսկուայի այս առաջարկին:

Ֆրանսական պատասխանը, որ Օգոստոս 22ին յանձնուեցաւ, չհետեւիլ եաք թէ Փարիզի կառավարութիւնը ուսումնասիրած է խորհրդային ծրագիրը՝ բանակցական դաշինք մը կնքելու համար, կ'ակնարկէ թէ առայժմ նպատակ չունի այդ ուղղութեամբ դիրք ճշդելու.— Այս դիրքորոշումը չի նշանակեր թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը համաձայն է նամակներու երեւեւկին՝ որոնց վրայ կը հիմնուին խորհրդային կառավարութեան բոլոր առարկութիւնները:

Ֆրանսա կը յիշեցնէ նաեւ, թէ բարեկամական դաշինքի ծրագիրը լայն տեղ գրաւած էր Մայիս 3ի խորհրդային յուշագրին մէջ, իրրեւ Մեծերու ժողովի օրակարգի հարց, բայց Յուլիս 15ի յուշագրին մէջ այս ուղղութեամբ խօսք չկայ — «Ֆրանսական կառավարութիւնը առաջարկներ ըրաւ այն հարցերուն չուրջ՝ որոնք պիտի քննուէին Մեծերու ժողովին մէջ: Ֆրանսական կառավարութիւնը Յունիս 2ին առաջարկներ ըրած էր նաեւ օրակարգի հարցերուն չուրջ, որոնք ընդունելի կրնային ըլլալ երկու կողմերուն համար: Տակաւին այդ առաջարկին պատասխանը կը սպասէ Փարիզ, ինչպէս նաեւ Յուլիս մէկի իր նամակին պատասխանը. միաժամանակ կը ցաւի որ այս ուղղութեամբ Մոսկուայի մէջ սկսած խօսակցութիւնները ընդհատուած են»:

անմիջապէս վերջ, Հ. Ց. Դաշնակցութեան Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէն վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն յանձնեց յուշագիր մը՝ պահանջելով անյապաղ դործադրել 18 տարի առաջ խոստացուած տարրական բարենորոգումները:

Դեսպանները Մաքսիմովի խարեպատիր խոստումներով Պանք Օթոմանէն դուրս հանել տալէ վերջ յեղափոխականները, մեղսակցութեան հաւասարող անտարբերութեամբ մը եւ առանց խղճահարութեան ականատես եղան հազարաւոր անդէն ու անմեղ Հայերու կոտորածին՝ Պոլսոյ մայթերուն վրայ:

Ո՞ր օրուան կը սպասէին Վոսփորի ջուրերուն մէջ խարսխած եւրոպական պատհականաւերը:

Դրամատիրութեան միջնաբերդը փըրկուած էր: Մաքսիմով հնչուն վարձատրութիւն ստացած իր մաքիավէլեական ճարպիկութեան համար:

Ա՛լ որո՞ւ հոգն էր հայկական արիւնը:

Ա՛յսպէս վերաբերուեցան Մեծերը Հայկական Դատին հանդէպ 62 տարի առաջ:

Խոստումներու եւ ուրացումներու յաջորդական հանդրուանները ի վերջոյ պիտի յանգէին անզիջող մոռացումի:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Օր ը Օրթն

ԳՐԱՇԱՐԻՆ ԴԱՆԴԱՏԸ

— Պարոն խմբագիր, կրնա՞մ բանի մը վայրկեան հետդ զրուցել...

— Հրամմէ, նստէ... Ըսէ՛ նայիմ, ի՞նչպէս ես, աղէ՞կ ես...

— Աղէկ ըսեմ որ աղէկ ըլլամ: Պարոն խմբագիր, ըսելիքս սա էր — կրնա՞ս սա ձեռագիրդ բիչ մը կարգի դնել... Գիտե՛մ, աշխարհի մեծ մարդոց ձեռագիրը աղուոր չըլլար, կ'ըսեն, *ամա* աղբար դուն բիչ մը համը փախցուցեր ես ... կը ներես ասանկ ըսելուս համար... Ո՛չ այբդ այբ է, ո՛չ բենդ բեն է... Աստուա՛ծ հեռու ընելիք գիր մը... Ա՛ճելչ՞դ ինչ է, աղբար, սանկ բիչ մը կամաց գրես նէ ազգերնի՞ս կը կործանի... Կը ներես ասանկ ըսելուս համար:

— Ի հարկէ կը ներեմ... Իրաւունք ունիս... Երբեմն ես անգամ իմ գրածս չեմ կրնար կարդալ եւ կը զարմանամ թէ դո՞ւն ինչպէս անոր մէջէն կ'ելլես... Կը խոստանամ ասկէ ետք բիչ մը կամաց գրել, ամէն մէկ գիրը հատիկ հատիկ, մեր վարժապետներուն պէս:

— Ուրիշ բան մըն ալ ըսեմ... Մինակ գիրդ մաքրելը չի բաւեր, սա սրբագրութիւններուդ մէջն ալ բիչ մը շնորհիճ դիր ... Կը ներես ասանկ ըսելուս համար... Աղբար, սո նայէ սատր... Հազար տեսակ աւրելներ, գծելներ, մէջէն ելլելիք բան չէ...

— Ատ ձեռագրին չսրբագրուածն ալ տեսա՞ծ էիր...

— Ո՛չ, բայց կրնամ երեւակայել... Առաջարկ մը ունիմ — սա դուրսէն եկած ձեռագիրները մեքենայով գրել տաս *մէ* անկէ վերջ ինծի տաս նէ չըլլա՞ր...

— Այսինմո, նորէ՞ն, ծայրէ ի ծայր, գրեմ...

— Այո՛, արդէն ըրա՞ծդ ինչ է որ... Տասը թղթակցութիւն գայ, հինգը վերէն վար նորէն գրելիք բան է...

— Իրաւունք ունիս...Ուրեմն, բանի մը հատ հայերէն գրամեքենա՞յ առնեմ, կ'ըսես...

— Առէ՛ք *եա*, դրամ չունիք չէ *եա*... կը ներես ասանկ ըսելուս համար...

— Հարկաւ կը ներեմ... Բայց, գիտես որ գրամեքենայ առնելով կացութիւնը չի դարմանուիր...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես...

— Գրամեքենաները գործածող աղջիկներու ալ պէտք պիտի ունենամ...

— Ի հարկէ... Բանի մը հատ հայերէն գիտցող աղջիկ կը վարձէք, ձեր գործը կը դիւրանայ...

— Մեր գործը կը դիւրանայ, բայց « վարչապետ »ին գործը կը դժուարանայ...

— Վարչապե՞տս որն է...

— Մեր վարչութեան, ըսել կ'ուզէի...

— Վարչութի՞ւնը ինչ կը խառնուի ձեր գործին...

— Իրաւ ես, չի խառնուիր մեր խմբագրական աշխատանիքներուն, բայց երբ խնդիրը դրամին գայ, ձայնը այնպէս կը բարձրացնէ, որ մինչեւ Պաղտատ կը լսուի...

— Ըսել կ'ուզես որ աղջիկներուն շաբաթականներո՞ւն համար կը բողոքէ... Նայէ, ատոր ըսելիք չունիմ... Ուրեմն, սա գրամեքենայէն վազ անցիր *մէ* դուն նորէն *ֆու* ձեռովդ գրէ դուրսէն եկածներուն մէկ մասը... Ես ուրիշ դարման մըն ալ ունիմ... Ըսե՞մ թէ չըսեմ...

— Ըսէ նայիմ...

— Ինտո՞ր կ'ըլլայ եթէ սա չտպուելիքներէն *ֆանի* մը հատ եղածին պէս, *քլիչէով*, թերթին մէջ տպէք...

— Օգո՞ւտը...

— Օգուտը այն կ'ըլլայ որ *ֆու* աչխիդ եւ իմ աչխիս լուսին մասին չմտածող մարդը ազգին առջեւ կը խայտառակուի, դասը կ'առնէ, տեղը կը նստի եւ յաջորդ անգամ մարդավայել գիրով կը գրէ իր գրելիքը... Ուրիշ բան մըն ալ ըսեմ... Ատանկ *քլիչէ* մըն ալ *ֆու* ձեռագիրէդ, պատրաստել տաս գէշ չես ըներ... Որպէսզի *ֆու* խելիդ ալ գլուխդ գայ... Կը ներես ասանկ ըսելուս համար... Ես գացի...

— Ուզեմ չուզեմ պիտի ներեմ: Անանկ օրերու հասեր ենք որ գրողը շարողին գերի դարձեր է՝ հոս տեղուանքը, անանկ չէ՞... Ազգերնիս կը յառաջդիմէ կոր՝ դէպի ետ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

Եղրակացնելով, Ֆրանսա կը յայտնէ թէ այս հարցը պէտք է ուչի ուչով քննուի՝ լուծում մը գտնելու համար:

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը իր կարգին յուշագիր մը յանձնեց Մոսկուայի՝ պատասխանելով Խրուչչեւի ղրկած Յուլիս 15ի նամակին: Մոսկուա կ'առաջարկէր որ Պոն օժանդակէ բարեկամական դաշինք մը կնքելու խորհրդային ճիգերուն: Արեւմտեան Գերմանիա կը մերժէ իր օժանդակութիւնը ցոյց տալ Խրուչչեւի, յայտնելով թէ նման հարց մը կրնայ լուծուիլ միայն Մեծերու ժողովի մը մէջ: Գերմանիա կ'աւելցնէ թէ Եւրոպայի ապահովութեան հարցին լուծումը կապուած է քաղաքական կարգ մը հարցերու հետ:

Միւս կողմէ, Ֆրանսայի Արտաքին Նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ Նիւ Եորքէն վերադառնալով Օրլիի մէջ յայտարարեց.
— Ուշինկթըն երթալու առիթ ունեցայ եւ պատիւը ունեցայ հանդիպելու Նախագահ Այզընհաուըրի: Մօսկոյի ընթացքին հաստատեցի թէ Ամերիկայի մեր բարեկամները որքան կը հետաքրքրուին Ֆրանսայի անցուդարձերով եւ նոր Սահմանադրութեան պատրաստութեամբ, միաժամանակ յոյս յայտնելով որ մեր երկիրը վերջնական կայուն վիճակ մը ստանայ:

Հարցապնդուելով հիւլէական փորձերը դադրեցնելու անգլեւամերիկեան որոշումին վրայ՝ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարը ըսաւ.— Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիան այդ որոշումը տուին ժրընեւի պիտական ժողովէն առաջ եւ պատասխանելու համար Խ. Միութեան այն կոչին՝ թէ պատրաստ է դադրեցնելու իր փորձերը: Ֆրանսայի համար՝ հարցը բոլորովին տարբեր է. Ուշինկթընի եւ Լոնտոնի որոշումը այս ուղղութեամբ ոչինչ կրնայ փոխել Փարիզի որդեգրած դիրքին:

Քուվ տը Միւրվիլ աւելցուց թէ եթէ Ամերիկա, Անգլիա եւ Խ. Միութիւն հիւլէական փորձերը դադրեցնելու համար համաձայնութիւն մը կնքեն՝ Ֆրանսա տեղեակ պիտի պահուի իր դաշնակիցներուն միջոցաւ:

ՄԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակիէն երկուշաբթի լուսնալու դիչերը ծանր դէպքեր պատահեցան Փարիզի մէջ: Ալժերիոյ Ազատագր. ճակատի անդամները մայրաքաղաքի զանազան չըրջաններուն մէջ սկսան ահաբեկչական իրենց գործունէութեան: Ոստիկանութիւնը ահազանգի մատնուեցաւ. անմիջապէս օգնականներ ղրկուեցան՝ դիւրացնելու համար կարգապահութեան հսկող ուժերուն գործը: Ահաբեկիչները կրակ բացին «խաղաղութեան պահակ»ներուն վրայ, երկու բեռնակառքեր հրկիզեցին եւ հրանիւթի ամբարի մը վրայ փորձեցին կրակ ձգել՝ Պուլվար տը լ'Օփիթալի, Իվրիի եւ Վենսէնի մէջ: Չորս ոստիկաններ եւ երկու Ալժերիացիներ սպաննուեցան:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Լուրը կ'առնենք Անրի-Փան Տիւթէյի հրապարակ հանած նոր գիրքէն՝ «Լուէն տան լա Թիւրքի»: Զննք հետաքրքրուիր կարգ մը կէտերով՝ որոնք հեղինակին կողմէ գրի առնուած են այնպէս, ինչպէս պատմած են Թուրքերը: Հետաքրքրականը՝ ականատեսի իր վկայութիւնն է, որ գրած է Պոլիս-Իզմիր-Անթալիա-Կոնիա Անդարա – Կեսարիա – Ալեքսանտրէթ – Սանճազ – Տիգրանակերտ – Վան – Էր – զրում – Տրապիզոն – Պոլիս կատարած իր ուղեւորութենէն ետք:

Կը ներկայացնենք պատկերները՝ առնելով Տիւթէյի չհեկան այս գործէն.—

Թուրքը աշխատանքէ չվախցող բայց սորվելու անընդունակ տարր մըն է: Արեւելեան ու կեդրոնական Անատոլուի մէջ ժամը 7էն վերջ ոչ մէկ կին կարելի է տեսնել փողոցներու մէջ. իսկ, Պոլսոյ մէջ, ժամը 9էն ետք աղջիկ մը տղու մը ընկերակցութեամբ երբ փողոց ելլէ՝ անախորժ դէպքերու կրնայ հանդիպիլ: Ան որ չէ ճամբորդած Թուրքիոյ մէջ՝ զարմանքով չի կրնար կազմել այր մարդոց հագուստներուն վրայ, — պատռտած, դանազան գոյնի կարկատաններով, որոնք իրենց կարգին այնքան դունատած են, այնքան աղտոտ ու փոչեթաթաւ՝ որ ամբեռը, ձիւնն ու անձրեւը վրայ զալով՝ պղնձադոյնի վերածած են զանոնք...

Հեղինակը կը նկարագրէ Թրքական արշաւանքները, Պոլսոյ դրաւումը, արշաւ՝ դէպի Եւրոպա, յետոյ՝ յաջորդական պարտութիւնները, նահանջը, պալքանեան աղգերու աղատագրումը Ա. Աշխարհա-մարտը եւ նոր հանրապետութիւններու առեղծումը:

Այս առթիւ Տիւթէյ անցողակի ակնարկ մը կը նետէ Հայկական Հարցին վրայ. Թէեւ վիճելի՝ բայց կուտանք իր կարծիքը, այս ուղղութեամբ.— Պատմական Հայաստանը որ գոյութիւն չունէր, Թուրք – մոնկոլական արշաւանքին առիթով ծնունդ կ'առնէ Դաշնակցութիւն (տաշնաֆ-սութիւն) ազգայնական կուսակցութեան կողմէ: Արեւմտեան պետութիւնները համակրութեամբ կ'ուղեն ճանչնալ նոր Հանրապետութիւնը, սակայն Թուրքերը հաչտ աչքով չեն նայիր պատմականօրէն Հայերու պատկանող ապեւելեան այդ հողամասերուն վրայ: Այնուհետեւ՝ 1920ի արշաւանքը եւ Դեկտ. 3ի դաշնագիրը:

Հեղինակը մանրամասնութիւններ չի տար այս կէտին չուրջ. (ռուսեւթրքական արշաւանքը՝ մանուկ Հայաստանի վրայ):

Տիւթէյի ներկայացուցած գլխաւոր չրջաններէն կ'առնենք անոնք՝ որ չահեկան են:

— Կեսարիա կը բաղկանայ երկու քաղաքներէ, հին ու նոր: Նորը սպմային վիճակին մէջ, իսկ հինը կը նմանի վերջին պատերազմի ընթացքին ռմբակոծուած Եւրոպայի քաղաքներէն մէկուն: Կիները փաթթուած են այնպիսի հագուստներու մէջ՝ որ կը նմանին օդէ պարպուած պալոններու...: Հազուադէպ է արտաքինով քիչ չատ ներկայանալի մարդոց հանդիպիլ: Երեկոյեան՝ նեղ փողոցներու մէջ ոչ կին եւ ոչ ալ երախայ կարելի է տեսնել. ընդհակառակն՝ հարիւրաւոր եւ նոյնիսկ հազարաւոր այր մարդիկ կը չրջապատին: Ճամբորդի մը համար՝ այս բազմութիւնը կը նմանի ամենավատ տեսակի գողերու ընկերութեան մը: Ցերեկը մարդիկ հետաքրքրութեամբ կը քալեն քովէդ, հարցումներ կ'ընեն. ասոնց կիները դաշտերու կամ այլ գործատեղիներու մէջ կ'աշխատին, իսկ իրենք սրճարաններու մէջ կը զբաղին նարտ խաղալով: Սրճարանները այնքան աղտոտ են եւ ճանճերով լեցուած, որ կառավարութիւնը յայտարարած է թէ ճանճին քիլօն կը դնէ 30 ոսկիի: Այս հարցը անչքան մտահոգիչ գործ է, որ ներկայիս կեսարիոյ մէջ ճանճերու խնդիրը գործ է աղգային հարց...:

Աւելորդ է խօսիլ մլուկներու մասին, որոնք Թուրքիոյ որեւէ մէկ չրջանին մէջ «անխղճօրէն» կը հալածեն զբօսաչրջիկները. այս տեսակէտէն բացառութիւն չեն կազմեր նոյնիսկ առաջնակարգ պանդոկները:

— Ալեքսանտրէթի Սանճագը: Ահաւասիկ հոչակաւոր այն չրջանը, որ այնքան մեծ հոսեցուցած է, որուն գրաւման համար անթիւ Ֆրանսացիներ լենկած են: Սուրիական հողամաս նկատուած այս չրջանը, միջազգային ճնշումի տակ Ֆրանսա ձգած է Թուրքիոյ, հակառակ սուրիական անզօր բողոքին: Անտիոքի ու Ալեքսանտրէթի հողամասը առաջին ակնարկով կարելի է զանազանել Թրքական միւս չրջաններէն. կը զգաք թէ սուրիական վայր մըն էր ան. հագուստները աւելի մաքուր, ժողովուրդը՝ մեծ մասով արաբախօս: Ֆրանսացիներու կողմէ չինուած ճամբաները, կամուրջներն ու զեղեցիկ չէնքերը կը մնան նոյն վիճակին սէջ:

— Տիգրանակերտ: Թուրքերը չեն ուզեր որ արտասանուի Քիւրտիստան բառը, վախնալով որ ժողովուրդին մէջ անջատողական զաղափարներ կրնան տարածուիլ. նոյնը՝ Հայաստանի մասին: Պաշտօնական չրջանակներու մէջ երբ Հայաստանի կամ Քիւրտիստանի մասին խօսք ըլլայ, անմիջապէս կը պատասխանեն թէ Թուրքիոյ քարտէսին վրայ Քիւրտիստան գոյութիւն չունի, իսկ Հայաստանը կը գտնուի սահմանէն անդին, իրրեւ Ընկերվարական Հանրապետութիւն: Պատյտի մը ընթացքին, կ'ըսէ հեղինակը, զարմանքով լսեցի զինուորական նուազախումբ մը, որ... Ֆրանսական է:

Ուշադրաւ են նաեւ Տիւթէյի խորհրդածութիւնները՝ Թուրքերու Թիւին չուրջ:

Թուրքերուն համաձայն՝ իրենց Թիւը 24 միլիոն է, բայց պէտք չէ զարմանալ ուած Եւրոպայի քաղաքներէն մէկուն: Կիները փաթթուած են այնպիսի հագուստներու մէջ՝ որ կը նմանին օդէ պարպուած պալոններու...: Հազուադէպ է արտաքինով քիչ չատ ներկայանալի մարդոց հանդիպիլ: Երեկոյեան՝ նեղ փողոցներու մէջ ոչ կին եւ ոչ ալ երախայ կարելի է տեսնել. ընդհակառակն՝ հարիւրաւոր եւ նոյնիսկ հազարաւոր այր մարդիկ կը չրջապատին: Ճամբորդի մը համար՝ այս բազմութիւնը կը նմանի ամենավատ տեսակի գողերու ընկերութեան մը: Ցերեկը մարդիկ հետաքրքրութեամբ կը քալեն քովէդ, հարցումներ կ'ընեն. ասոնց կիները դաշտերու կամ այլ գործատեղիներու մէջ կ'աշխատին, իսկ իրենք սրճարաններու մէջ կը զբաղին նարտ խաղալով: Սրճարանները այնքան աղտոտ են եւ ճանճերով լեցուած, որ կառավարութիւնը յայտարարած է թէ ճանճին քիլօն կը դնէ 30 ոսկիի: Այս հարցը անչքան մտահոգիչ գործ է, որ ներկայիս կեսարիոյ մէջ ճանճերու խնդիրը գործ է աղգային հարց...:

Աւելորդ է խօսիլ մլուկներու մասին, որոնք Թուրքիոյ որեւէ մէկ չրջանին մէջ «անխղճօրէն» կը հալածեն զբօսաչրջիկները. այս տեսակէտէն բացառութիւն չեն կազմեր նոյնիսկ առաջնակարգ պանդոկները:

— Ալեքսանտրէթի Սանճագը: Ահաւասիկ հոչակաւոր այն չրջանը, որ այնքան մեծ հոսեցուցած է, որուն գրաւման համար անթիւ Ֆրանսացիներ լենկած են: Սուրիական հողամաս նկատուած այս չրջանը, միջազգային ճնշումի տակ Ֆրանսա ձգած է Թուրքիոյ, հակառակ սուրիական անզօր բողոքին: Անտիոքի ու Ալեքսանտրէթի հողամասը առաջին ակնարկով կարելի է զանազանել Թրքական միւս չրջաններէն. կը զգաք թէ սուրիական վայր մըն էր ան. հագուստները աւելի մաքուր, ժողովուրդը՝ մեծ մասով արաբախօս: Ֆրանսացիներու կողմէ չինուած ճամբաները, կամուրջներն ու զեղեցիկ չէնքերը կը մնան նոյն վիճակին սէջ:

— Տիգրանակերտ: Թուրքերը չեն ուզեր որ արտասանուի Քիւրտիստան բառը, վախնալով որ ժողովուրդին մէջ անջատողական զաղափարներ կրնան տարածուիլ. նոյնը՝ Հայաստանի մասին: Պաշտօնական չրջանակներու մէջ երբ Հայաստանի կամ Քիւրտիստանի մասին խօսք ըլլայ, անմիջապէս կը պատասխանեն թէ Թուրքիոյ քարտէսին վրայ Քիւրտիստան գոյութիւն չունի, իսկ Հայաստանը կը գտնուի սահմանէն անդին, իրրեւ Ընկերվարական Հանրապետութիւն: Պատյտի մը ընթացքին, կ'ըսէ հեղինակը, զարմանքով լսեցի զինուորական նուազախումբ մը, որ... Ֆրանսական է:

Ուշադրաւ են նաեւ Տիւթէյի խորհրդածութիւնները՝ Թուրքերու Թիւին չուրջ:

Թուրքերուն համաձայն՝ իրենց Թիւը 24 միլիոն է, բայց պէտք չէ զարմանալ

ՀԱՅԱԳԷՏԻ ՄԸ ԽՕՍՔԸ

ԽՄԲ.— Ռումէն հայագէտ Փրոֆ. Վլատ Պըճըցեանու «Սիրեճիֆ հայկական վարժարանը» խորագիրով յօդուած մը գրած է Նոր Կեանքի մէջ, պախարակելով Հայերու անտարբերութիւնը՝ իրենց դըպրոցին եւ մշակոյթին հանդէպ. ստորեւ կը ներկայացնենիֆ շահեկան այս յօդուածը:

Պուքրէշի մէջ հայկական վարժարանը հիմնուած է դեռեւս 1800ին՝ Վարդերես Միսաքեանի կողմէ. ուրեմն ամենահին վարժարաններէն մէկն է ան Ռումանիոյ մէջ: Դարու մը ընթացքին, Պուքրէշի հայկական վարժարանին մէջ սորվեցան տասնեակ հազարաւոր հայ երախաներ: 1899ին, այս դպրոցը դադրեցաւ գոյութիւն ունենալէ եւ մէկ տարի վերջ վերաբացուեցաւ, երբ մեր երկիրը զրկարացը ընդունեցաւ Թուրքիոյ արիւնոտ հալածանքներուն զոհերը, որոնք ապաստանեցան մեր երկիրը: Երախաներու մեծ թիւին պատճառով անհրաժեշտ զարձաւ նոր չէնք մը, այն՝ որ գոյութիւն ունի այսօր: Հայկական վարժարանը 1920ին ճանչցուեցաւ պետութեան կողմէ, իսկ 1948ին զարձաւ պետական դպրոց:

Պէտք է ըսել, թէ Հայերը կրնան հպարտանալ իրենց ուսումով, իրենց հիմնած դպրոցներով այն բոլոր քաղաքներուն մէջ, ուր հայկական գաղութներ կային: Այս դպրոցները պահեցին ազգին ամբողջութիւնը, ուժեղ պահեցին հայ աղգի փունջը, երախաներուն սորվեցուցին լեզուն եւ դիրը իրենց նախնիքնե-րուն, որոնք մարդկութիւնը հաղորդակից դարձուցին ամենահին մշակոյթներէն մէկուն: Հայ մշակոյթը չճուլուեցաւ ուրիշ ժողովուրդի մշակոյթին մէջ, այլ այսօր սքանչելիօրէն կը վերածնի: Շատ Հայեր վերադարձան իրենց մայր Հայրենիքը եւ մեր երկիրը մնացին մօտ 8000 Հայեր: Միայն Պուքրէշի մէջ կան 4–5000 Հայեր, ինչ որ կը նչանակէ 1000 ընտանիք: Երկրին մէջ մնացած Հայերու ընդհանուր թիւը պէտք է հպարտութեամբ ու մեծ հոգատարութեամբ արդարացնի Պուքրէշի եւ Քոնսթանցայի հայկական վարժարաններու գոյութիւնը: Անոնք պէտք է զօրավիզ դառնան այս դպրոցներուն, որպէսզի անոնք պահեն հայ լեզուն եւ մշակոյթը: Սակայն անթոյլատրելի է, որ Պուքրէշի հայկական եօթնամեայ վարժարանը յաճախեն միայն 90 երախաներ:

Գիտենք, թէ հայկական վարժարանը այսօր կ'անցընէ տագնապ մը՝ անվստահութեան տագնապը, իրը արդիւնք կարգ մը հայ ծնողքներու դպրոցի մասին ունեցած անտեղեակութեան: Իրողութիւնը այն է, որ իրրեւ հետեւանք այս անվստահութեան, քանի մը տարիէ ի վեր կարգ մը ծնողքներ իրենց երախաները հայկական վարժարանէն ետ կը քաշեն:

Պէտք է զարմանել դպրոցի վերաբերեալ գժուարութիւնները եւ ծնողքներու դժգոհութիւնները: Զննք կրնար արդարացնել հայկական վարժարանը պահելու համար պետութեան կողմէ եղած զոհողութիւնը, երախները հայկական վարժարան չղրկելով:

Կը յիշեմ, թէ ինչպէս Փրոֆ. Կրիկորէ

անոնց յայտարարութիւններէն: Քանի մը օրինակներ բաւական են, ցոյց տալու համար թէ իրականութենէն չատ հեռու է այդ Թիւը:

1925–1926ին իրենց Թիւը կուտային 14 միլիոն. 1935ի մարդահարին՝ 17 միլիոն, 1950ին՝ 21 եւ 1955ին 24 միլիոն: Ուրեմն, իւրաքանչիւր մարդահամարին 3–4 միլիոնի յաւելում: Ջմոռնանք սակայն Թուրքիոյ Բժչկական Միութեան նախագահ Տոքթ. Եուրտոկլուի 1955ին կատարած յայտարարութիւնը, ուր զառնութեամբ կ'ըսուէր թէ Թուրքիոյ առողջական վիճակը լաւ չէ. միայն մանուկներու մահերու համեմատութիւնը երկու տարուան ընթացքին հասած է յիսուն առ հարիւրի: Ասոնց վրայ աւելցուցէք նաեւ բնական մահերը եւ պիտի տեսնենք թէ 1950–55ին Թուրական զբալի նուազում մը պիտի ըլլայ: Պաշտօնական կարգ մը անձեր այս ուղղութեամբ ահազանգ կը հնչեցնեն, բայց «մարդահամար»ը օգնութեան կը հասնի: Փոխանակ 24 միլիոնի, եթէ Թուրքերը իրենց Թիւը ներկայացնեն 14 միլիոն՝ իրականութեան մօտեցած պիտի ըլլան: Մանաւանդ՝ երբ ունին ազգային

երեք հիւանդութիւններ՝ Ֆրանկախտ, մալարիա, Թրաքոմա. իսկ չորրորդը՝ «Հալէպի վէրքը» որ չատ տարածուած է:

Թուրքիոյ «մարդահամար»ներուն մաս չե՞ն կազմեր Քիւրտերը, որոնք չորս միլիոն են...:

— Նախկին Հայաստանի սրտին վրայ, դէպի Վան, կ'անցնինք Տիգրիսը, — կանաչ ու ոսկեզօծ տարածութիւն, ուր հօտերը զովութիւն կը փնտռեն Տիգրիսի ջուրերուն մէջ: Կառախումբը մեզ կը ձգէ Քիւրթալան ըսուած վայրը. այնուհետեւ՝ պէտք է փնտռել Աստուծոյ օգնութիւնը: Կը գտնենք օթոմոբիլ մը, որ մեզ կը տանի մինչեւ Թաթվան, Վանայ լիճին եզերքը: Ցաջորդ առաւօտ ճամբայ կ'ելլենք դէպի Վան. սքանչելի տեսարան մը: Մեր նաւակը հինգուկէս ժամէն կը հասնի Վան: Ահաւասիկ նախկին Հայաստանի սրտին մէջ եմ. այս լիճը, վանքերով չրջապատուած՝ քրիստոնեայ հայ ազգին մէկ սըրբավայրը չէ՞ եղած: Կը հանդիպիմ հայկական դիմագիծով մարդոց, որոնք իրենք զիրենք Թուրք կը ձեւացնեն. բայց անոնք հոն են ու ողջ...

Մ. ՏԻՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

— Ես կ'ուզենայի սովորել կոնսերվատորիայում, — պատասխանեցի մեզմ ձայնով, — բայց... ոչ այս տարի:

Բրուտարի դեղնաւուն յօնքերն անիմաստ իջան աչքերի վրայ, որոնք թեթեւ կկոցուեցին եւ սուր հայեացքով քննեցին ինձ մի պահ: Նա ծխամորճը տարաւ բերանը, իրար եռեւից ծխի մի քանի թանձր քուլաներ արձակեց:

— Իսկ ի՞նչ միտք ունի մի ամբողջ տարի ետ մնալ:

— Այս տարի արդէն ուշ է, չէ՞:

— Այդ ոչինչ:

— Բայց ես դեռ պատրաստ չեմ:

Նա ծիծաղեց մի քիչ հեղնական:

— Այդքան համեստ լինելը լաւ չէ: Դուք չատ-չատ աւելին ունէք, քան հարկաւոր է կոնսերվատորիա ընդունուելու համար: Բաւական է որ մի բան նուազէք, եւ ձեզ սիրով կ'ընդունեն: Իսկ մնացեալ դժուարութիւնները ես կը հարթեմ ամենակարճ ժամանակում:

«Բայց ինչո՞ւ այսպիսի վճռական չատպողականութիւն», — անցաւ յանկարծ իմ մտքով: — «Չէ՞ որ ինձ ուզում են էֆրոյից հեռացնել», — պատասխանեց աչերը նեղսից, եւ անորակելի երկիւղը փոսացաւ սրտիս տակ. յուզականօրէն նոր ընկալեցի այն սարսափելին որ Թաք-նուած էր այդ «բարեկամ» առաջարկու-Թեան տակ: Ամէն ինչ կ'անեն, որպէսզի էֆրօն մոռանայ ինձ: Նոյնիսկ ... դուցէ...

Մտովի տեսնում էի այն անգլիացի դեղեցիկ երիտասարդին, որ վարում էր «դրամաֆոնի համերգները», եւ որը, ինչքան նկատել էի, տան սիրելին էր եւ բարձր դասի հարազատ անդամը...

Եւ յանկարծ սոսկալի դունատուեցի:

— Կեղծիքը, ահաւոր կեղծիքը, — չչընջացի անզգալաբար:

— Ի՞նչ կեղծիք է դա, երիտասարդ, — հարցրեց Բրուտարն աւելի խիստ չեշտով:

— Այն որ բաժանում է մեզ, — պատասխանեցի առանց նրա նայելու, եւ ամբողջ մարմնով դողալով: — Դուք եւ ես մարդ ենք, բայց այդ կեղծիքը ազատում է մեր բնական մարդկային յարաբերութիւնները. — Սիրում ենք ռեբուսներով խօսել: — Ոչ, սըր, դուք չատ լաւ էք հասկանում ինձ:

Միատր Բրուտարը նոյնպէս յանկարծ դունատուեց: Առաջին անգամ այդպէս յուզուած տեսնում էի նրան:

— Լռեցէք, — ասաց նա: — Ես տեսնում եմ որ խելացի մարդկանց հետ պէտք է ուղղակի խօսել: Դուք... սիրում էք էֆրոյին: Ես ցաւում եմ դրա համար: Մենք, Անգլիացիներս, ազատամիտ մարդիկ ենք բոլոր հարցերում, բայց ունենք մեր ներքին անխախտ աւանդութիւնները, որոնք մեզ համար սրբութիւն են: Պարզ ասեմ ձեզ, անկարելի երաշխերով մի տարուէք: Ես ձեզ չեմ թերագնահատում, բայց... Անշուշտ ձեր հասկացողութիւնը Թոյլ կտայ, որ պահպանէք որոշ էտիկա, եւ չմտնենք մանրամասնութիւնների մէջ...

Զնայելով նրան, ամբողջովին դունատ՝ ես դառն ժպտացի:

— Կարելի է յաղթահարել այդպիսի դժացումը, — չարունակեց նա: — Ես նորից պարտք եմ համարում մտածել ձեր մասին, որովհետեւ դուք չնորհալի մարդ էք: Կարող էի այլ կերպ վերաբերուել: Բայց ոչ: Լաւ է որ դուք հեռանաք այս-տեղից, դա ձեզ համար օգտակար կը լինի: Իսկ ես ձեզ առաջարկում եմ կրկնակի օգուտ: Ես ամէն ինչ կը կարգադրեմ, եւ կը մեկնէք Լոնտոն, կոնսերվատորիայում սովորելու:

Ես վեր կացայ: Սարսափով եւ ատելութեամբ նայեցի այդ մարդուն:

— Շնորհակալութիւն, — ասացի, հազիւ զսպելով ձայնիս դողը: — Այդպիսի կրկնակի օգուտը... կրկնակի վիրաւորանք է:

— Կարիք չկայ վիրաւորուելու: Կեանքում պէտք է աւելի ռեալիստ լինել եւ օգուտ քաղել առիթներից:

Այլեւս ոչինչ չպատասխանեցի: Ինձ մնում էր վերջնականապէս հեռանալ: Իսկ էֆրո՞ն... Սիրտս ճմլւում էր սիրոյ եւ ատելութեան ցաւով: Ցանկարծ ամէն ինչ խառնուեց իմ հոգում: Պղնձաճաճանչ տխոնանոը խեղդեց ջութակի մեղեդին: Ցաջորդ րոպէին ես ինձ զտայ միջանցքում: Հիւրերն արդէն հաւաքւում էին, մեծ սենեակը կիսով չափ լցուել էր: Տնտղային հայեացքով փնտռեցի էֆրոյին, միաժամանակ վախենալով նրա հայեացքին հանդիպելուց: Բայց էֆրօն չկար: Ներքին անդիմադրելի մղումով ջութակս վերցրի եւ հեռացայ:

Երբ արագ անցնում էի ծառուղիով, ինձ յանկարծ Թուաց Թէ էֆրոյի ձայնը լսեցի: Կանգ առայ, բայց չկարողացայ անմիջապէս ետ նայել:

— Ջաւէն:

Էֆրօն էր: Ջայնը դալիս էր կողքից, ծառերի միջից: Անվստահ քայլեցի դէպի այդ կողմը: Եւ տեսայ նրան. յենուած՝ մի ծառի, անչարժ: Մօտեցայ: Թեթեւ կիսալոյս էր ծառերի տակ: Նրա խոշոր աչքերը ուղիղ ինձ էին նայում. իսկ դէմքը, դէ՛մքը՝ այնքան ցաւագինօրէն դեղեցիկ... Մարդկային դէմքը միչտ էլ մի անհուն աչխարհ է Թուացել ինձ, բայց երբեք այդ զղացողութիւնը այնքան ուժեղ չի եղել, որքան այդ րոպէին... Լուռ կանգնած էինք իրար դիմաց:

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

թրանքու–եաչի աչքերը արցունքոտեցան հայ ժողովուրդի փառաւոր անցեալի մասին ըրած դասախօսութեանս միջոցին, ու ցաւ յայտնեց, թէ հայերէն կարդալ չի պիտեր եւ չի ճանչնար իր ժողովուրդին պատմութիւնը: Ցաւալի կը պատահի, որ խօսքի կենամ հայ երիտասարդի մը հետ ու իմանամ, թէ չի կրնար կարդալ իր մայրենի լեզուով հրատարակուող թերթը, որովհետեւ հայկական վարժարան չէ գացած: Այն կարծիքէն եմ, որ բոլոր հայ մտաւորականները, ամէնէն առաջ պարտաւոր են նպաստելու հայ լեզուի եւ հայ մշակոյթի պահպանման:

Եթէ ռումէն պետութիւնը հայ լեզուի եւ մշակոյթի զարգացման համար ստեղծեց լաւագոյն պայմաններ զպրոցներու չրջանակին մէջ, անընդունելի է, որ Հայերը չօգտուին այս կարելիութիւններէն:

Ի՞նչ պատճառներէ դրդուած ծնողքները ետ կը քաշեն իրենց զաւակները զպրոցէն: Կան արդարացի դժդոհութիւններ, բայց կարելի է զանոնք դարմանել:

Կարելի չէ իրրեւ փաստ բերել այն իրողութիւնը, թէ երախաները պիտի չկարողանան օգտակար կերպով չարունակել բարձրագոյն ուսումը ռումանական զպրոցներու մէջ, միայն անոր համար որ հայերէն կը սորվին առաջին 7 դասարաններու մէջ: Հայկական վարժարանի մէջ կը դասաւանդուին միեւնոյն առարկաները, ինչ որ կը դասաւանդուին ռումանական վարժարաններու մէջ, այն տարբերութեամբ միայն, որ հայկական վարժարանին մէջ կը դասաւանդուի նաեւ հայերէն լեզուն:

Ուրեմն այս պատճառաբանութիւնը անհիմն է: Հայկական վարժարանը պէտք է վստահութիւն ներշնչէ, որովհետեւ ուսնեցած է եւ ունի ուսուցչական ընտիր մարմին մը:

Այսօր, այստեղ աւելի տարեց եւ փորձուած ուսուցիչներու կողքին, կը դասաւանդեն երիտասարդ ուսուցիչներ, ինչպէս՝ Դաւիթ Ղըժըրլեկեան եւ Նկատար Պօղոսեան, որոնք իրրեւ իմ աշակերտներս, աւարտեցին Ակադեմիայի պատմութեան հաստատութիւնը, ուսումնասիրած ըլլալով զրաբար, հին հայ զրականութիւնը եւ պատմութիւնը: Պէտք է ամբացնել զպրոցի հեղինակութիւնը լաւ պատրաստուած տարրերով: Պէտք է ամբացնել նաեւ կարգապահութիւնը: Թէ – պէտ չատ զբաղած եմ, կ'ուզեմ ցոյց տալ սակայն իմ նուիրուածութիւնս հայ պղպէն հանդէպ՝ դաստիարակելով հայ ժողովուրդի պատմութիւնը, կ'ուզեմ աչքերուս սրտին մէջ արծարծել հիացմունք իրենց ժողովուրդին հանդէպ, որովհետեւ, անոնք բաւարար չափով չեն ճանչնար իրենց հայրենիքի պատմութիւնը, չեն գիտեր թէ ի՛նչով պէտք է հպարտանալ:

Անշուշտ, զոյութիւն ունեցող աւելի մեծ կամ աւելի փոքր թերութիւններու դարմանը պիտի գտնուի: Բայց բոլոր Հայերը եւ անոնց բարեկամները պէտք է

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Ս· ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՀԵՏ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵԼՈՒ

ԵՒ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ Ս· ԱԹՈՌԻՆ ՄԻԱՆԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ատրպատականի Հայոց Թեմական Պատգամաւորական Ժողովը եւ Թեմական Խորհուրդը սոյն թուի Յուլիս 12ի իրենց լիագումար միացեալ նիստում քննութեան առնելով Թեմիս կրօնական եւ եկեղեցական խնդիրների արդի անմխիթար վիճակը եւ գտնելով որ մեր ունեցած սոսկ ձեւական կապով Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնի հետ հնարաւոր չէ փոխել այդ դրութիւնը, եղնելով 1949 թուի Յուլիս 25ին Իրանի Նախարարաց Խորհրդի որոշմնադրից ի մասին կրօնական փոքրամասնութեանց պետերի եւ նուիրակների հպատակութեան եւ առաջնորդուելով իրենց իրաւական եւ կանոնական լիազորութիւններից, ինչպէս նաեւ ի նկատի ունենալով Թեմական Խորհրդի զեկուցումը, հոգեւոր դասի ղղալի պակասը եւ այն լրացնելու ուղղութեամբ Թեմական Խորհրդի՝ Ս· Էջմիածնի միջոցով Ս· Երուսաղէմում տարած աշխատանքների ապարդիւն մնալու դրութիւնն ու ստեղծուած բացառիկ պայմանները, որով Թեմիս եկեղեցիները անչքանում են, ժողովրդի կրօնական եւ հոգեւոր կարիքները չեն բաւարարւում, ուստի ելնելով այս կացութիւնից, Ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց դադարեցնել Ս· Էջմիածնի Մայր Աթոռի հետ իր ձեւական կապը եւ Թեմը դնել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս· Աթոռի հովանու ներքոյ, որով ներկայիս ստեղծուած բացառիկ պայմաններում հնարաւոր կը լինի վերակազմելու եւ բարելաւելու դպրութիւն ունեցող անմխիթար վիճակը:

Սոյն որոշումը, ինչպէս եւ ժողովի արձանագրութիւնն ընդունուեցին միաձայնութեամբ և վաւերացուեցին անդամների բոլորի ստորագրութեամբ, որոնք են՝

Ալեքսան Յովհաննիսեան, Վահան Կարապետեան, Հրայր Ստեփանեան, Մարտիրոս Բազդասարեան, Ներսէս Պասեան, Ռոման Արզումանեան, Ժորա Մինասեան, Պարոյր Յարութիւնեան, Հրաչ Հայրապետեան, Սամուէլ Առաքելեան, Վարդգէս Յովհաննիսեան, Խաչիկ Ղազարեան, Հայկ Ստեփանեան, Գարեգին Շահնազարեան:

Նախագահ Պատգմ· Ժողովի՝
Ալ· Յովհաննիսեան
Քարտուղար Պատգմ· Ժողովի՝
Պ· Յարութիւնեան
Ատենապետ Թեմ· Խորհրդի՝
Հայկ Ստեփանեան
Քարտուղար Թեմ· Խորհրդի՝
Վ· Յովհաննիսեան

1958 Յուլիս 26, Թաւրիզ

ԱՄԷՆ ԳԻՇԵՐ, 24 ԹՈՆ ՆԱՄԱԿ Կ'ԵՐԹԱՅ ՊՈՒՐԾԷՆ

Մեր օրերուն անհրաժեշտութիւն մը դարձած է «դիչերային թղթատարը»· այդ անունը ստացած է, որովհետեւ օրուան ո՛ր ժամուն ալ նամակատուփ ձգուին մեր նամակները՝ միայն դիչերն է որ կը «թռչին» դէպի իրենց հասցէները: Ֆրանսական թղթատարը բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ, որովհետեւ ամէն դիչեր, նկատի չառնելով օդերեւութաբանական պայմանները՝ օդանաւերը թռիչք կը կատարեն Փարիզէն, յաջորդ առաւօտ հասցնելու համար նամակները:

Գիչերային առաջին թղթատարը սկսաւ 1939 Մայիս 10ին՝ Փարիզէն Պորտօ: Այսօր՝ ութ դիծեր կը գործեն Ֆրանսայի զանազան չրջաններուն մէջ: Ցառաջիկայ Սեպտեմբեր 16ին պիտի աւելնայ նաեւ նոր դիծ մը:

Նամակները կը բաչխուին Պուրժէի օդակայանէն· ամէն դիչեր ութ օդանաւեր թռիչք կը կատարեն, իւրաքանչիւրը տանելով երեք թոն նամակ: 13 տարիէ ի վեր իրիկուան ժամը ութէն առաջ Փարիզ ձգուած նամակները յաջորդ առաւօտ հասած են իրենց տեղը՝ Ֆրանսայի որեւէ չրջանին մէջ:

Ժամը 8,30ին Պուրժէէն Լիլ գացած նամակատար օդանաւը ժամը 10,35ին կը վերադառնայ Փարիզ՝ նիս երթալու համար· մինչ այդ՝ նամակներով բեռնաւորուած կառքեր կը հասնին օդակայան· փոխադրութիւնը կը կատարուի չուտով· այս ձեւով ,թղթատար օդանաւերը տարբեր մօտ չորս հազար թոն նամակ կը տանին, ութ միլիոն քիլոմեթր ճամբայ կը կտրեն՝ 10·000 ժամուան մէջ, 7·000 էջք ու թռիչք կատարելով: Տարին 4–500 էջք եւ թռիչք կը կատարեն՝ մշուշի մէջ:

Լրագրող մը, հին օդաչուի մը հարցուցած է, թէ ի՞նչ կ'ընեն անձրեւի, փոթորիկի կամ մշուշի ատեն:

— Անոնք կարեւորութիւն չունին, քանի որ միշտ հարկ է մեկնիլ···:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՑ մէջ վախճանած է Եփրեմ քահանայ Խպէեան, խոր ծերութեան մէջ: Ծնած էր 1869ին Սկիւտար· քահանայ ձեռնադրուած է 1900 Յուլիսին· եղած է ուսուցիչ կրօնի, հայերէնի եւ թրքերէնի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Նախագահ Շ· Աուչանեան գացած է Ռիօ տը Ենէյրօ եւ մասնակցած խորհրդարանական միջազգային համաժողովին: Աուչանեան Օգոստոս 5ին այցելած է Ս· Փաւլօ, ուր Ազգ· կեդր· Վարչութիւնը պատուոյ սեղան մը տուած է ի պատիւ Նախագահին:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՑ երեսփոխանական ընտրութեանց այս տարի պիտի մասնակցին չորս Հայեր·— Գարլոս Խրլազեան, Քէօթէնճեան (որոնք երեսփոխան են արդէն), Տոքթ· Հրանդ Սանազար եւ Զազրեան: Շատ հաւանական է որ չորս Հայերն ալ չահին ընտրութեանց մէջ:

ԵՐԿՐԱԳՈՒՆՏԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Ինչպէս գրած էինք, լոյս տեսած է ՄԱԿի 1958ի ժողովուրդներու վիճակագրական տարեգիրքը: Ըստ այս տարեգիրքի տուեալներուն, ներկայիս երկրագունտի բնակիչներուն թիւն է մօտաւորապէս 2 միլիառ 750 միլիոն: Ամէն տարի մարդկութիւնը կ'ունենայ մօտաւորապէս 47 միլիոն անձով (ժամը 5·400 մարդ): Մարդոց թիւին այս աստիճանի աճման մեծապէս կը նպաստէ, կարգ մը երկիրներու մէջ, երկարակեցութեան միջին տարիքը: Այսպէս, Ֆ· Միութեան մէջ երկարակեցութեան միջինը մօտաւորապէս 70 տարի է: Երկրէ երկիր զգալիօրէն կը տարբերի այս միջինը· օրինակ՝ Գոնկոյի մէջ միջին տարիքը 30է աւելի չէ:

Տարեգիրքը ցոյց կուտայ նոյնպէս, թէ միջին հաշուով կիները 37 առ հարիւր աւելի կ'ապրին քան այր մարդիկ:

Հետաքրքրական է նաեւ անձնասպանութիւնները ներկայացնող բաժինը: Տրուած թուանչանները ցոյց կուտան թէ անոնք կարգ մը երկիրներու եւ յատկապէս ճափոնի մէջ ծանրակչիռ պարագայ մը կը ներկայացնեն: Քաղաքներու մէջ անձնասպանութեան մրցանիչը կը պահէ Արեւմտեան Պերլին՝ 100·000 բնակիչի վրայ միջին հաշուով 34,3 անձնասպանութիւններով, իսկ երկիրներու մէջ առաջին կարգի վրայ կուգայ ճափոն՝ 100 հազար բնակիչի վրայ 24,2 անձնասպանութիւններով: Ճափոնէն ետք կուգան՝ Միացեալ Նահանգները, Ֆրանսա, Իտալիա, եւայլն:

ԿԱՅԾԵՐ

Բ· ՀԱՏՈՐ

ԾԵ·

Վ Ա Ր Ա Գ

Հայրիկը եկեղեցական աստիճանով դեռ վարդապետ էր, բայց նրա կատարած գործերը, ստացած հռչակը, վայելած ժողովրդական մեծ համարումը, — այդ բոլորը չէր կարող չդրդռել միւս եկեղեցականների նախանձը, որոնք թէ՛ աստիճանով եւ թէ գիրքով աւելի բարձր էին քան թէ նա, թէեւ երիտասարդ արեղան նրանց թշնամութիւնը բացատրում էր միայն անտեսական պատճառներով: Նրա կառուցած նոր հիմնարկութիւնները՝ իրանց նորութեամբ անդամ՝ կարող էին օտարոտի եւ վնասակար թուել միւս եկեղեցականներին: Նա հիմնել էր իր վանքում մի գիչերօթիկ զպրոց, որը մի տեսակ վարժապետանոց կարելի էր համարել, ուր հաւաքել էր նա զանազան տեղերից մանուկներ, այն նպատակով, որ վարժապետացուք կամ կրթեալ քահանայ–

ցուք պատրաստուեն եւ, վերադառնալով իրանց հայրենիքը, դիւղական քահանաներ կամ վարժապետներ դառնան: Դպրոցը ունէր եւ երկրագործական բաժին: Գիւղական վարժապետը կամ գիւղի քահանան, Հայրիկի կարծիքով, բաւական չէ, որ պէտք է սովորեցնէին զրել, կարդալ, հաշուել, կամ կատարէին գիւղացու հոգեւոր, եկեղեցական պէտքերը, — այլ, միեւնոյն ժամանակ, նրանք պէտք է ցոյց տային, թէ որպէս պէտք է գիւղացին վարէր իր հողը եւ որպէս պէտք է դարմանէր իր անասունները, որ աւելի արդիւնք ստանար: Բացի դպրոցից, Հայրիկը զանց չէր արել հիմնել կրթութեան երկրորդ գործիչը՝ տպագրական մամուլը: Նրա տպարանից լոյս էին տեսնում զանազան դասագրքեր եւ, ժողովրդի մէջ ընթերցանութիւն տարածելու համար, փոքրիկ գիւրիմաց զրքոյկներ աշխարհիկ լեզուով, այլեւ մի ամսագիր, որ խմբագրւում էր գլխաւորապէս նրա միաբանութեան աշխատութեամբ: Այդ բոլորի ի կատար ածելը՝ արժել էր այնքան մեծ ջանքերի եւ այնքան անտանելի տառապանքների, որոնց դէմ միայն Հայրիկի նման մարդու երկաթեայ հաստատամտութիւնը կարող էր պատերազմել: Քանի՛, քանի՛ անգամ նա ոտքով Գալիս էր գնացել, հարուստ ամիրաների դռները բախելու եւ իր հիմնարկութիւնների համար օժանդակութիւն խնդրելու: Նա

բերեն իրենց աջակցութիւնը՝ բարձրացնելու համար հեղինակութիւնը զպրոցի մը, որ 150 տարուան հնութիւն ունի:

Ասոնք են Հայոց վարժարանի մասին իմ կարծիքները: Անշուշտ, ուրիշներ տարբեր առաջարկներ պիտի ընեն, բայց ամէնքս պէտք է ցոյց տանք բարի կամեցողութիւն, հաստատակամ մտադրութիւն՝ պահելու զպրոց մը, որ պատիւ բերէ հայ մեծ ու հնադարեան մշակոյթին:

ՓՐՈՖ· Վ· ՊԸՆԴԻՑԵԱՆՈՒ

միայնակ ստեղծեց այն բոլորը· նա առաջին օրինակը եղաւ, որ դատարկամոլ եւ ձրիակեր կրօնաւորների անկեալանոց դարձած վանքին տուեց մի այնպիսի կազմակերպութիւն, որ նա սկսեց այնուհետեւ ծառայել իրրեւ մի բարձր հիմնարկութիւն ժողովրդի հոգեւոր, բարոյական եւ մտաւոր կրթութեան համար:

Որքան մեծ անհամբերութեամբ ցանկանում էի տեսնել այդ մարդուն, լսել նրա ձայնը եւ խօսել նրա հետ: Նա մեզ երկար սպասել չտուեց, չուտով վերադարձաւ դուքանի մօտից, քրտնած, փոշիների մէջ թաթախուած: Նախ վազեց իր սենեակը, երեւի, լուացուելու համար, յետոյ եկաւ մեզ մօտ: Նա ուրախ էր, որովհետեւ նորաձեւ դուքանի առաջին փորձը յաջողութիւն էր խոստանում:

Նա դեռ երիտասարդ էր, երեսուն եւ վեց տարեկան հազիւ կը լինէր· այդ հասակի համեմատ՝ «Հայրիկ» մականունը չատ օտարոտի կարող էր լինել, եթէ նա չունենար մի սիրող հօր խնամքը, հոգածութիւնը եւ բոլոր բարեմասնութիւնները՝ թէ՛ դէպի իր վանքը ու միաբանութիւնը եւ թէ դէպի ժողովուրդը: Բարձրահասակ էր նա եւ ամուր կազմուածքով· երեւում էր, որ ծոմը, մշտական ազօթքը եւ խիստ ճգնութիւնները, — որոնք մեր անապատականների բարեպաշտութեան գլխաւոր արդիւնքն են համարւում, — չէին մաչել նրա մարմինը: Գլխին վեղար չունէր· չալմանակի պէս խիտ մազերը կիսով չափ ծածկում էին նրա լայն ճակատը եւ, դէպի յետ սփռուելով, անփոյթ կերպով թափւում էին հզօր ուսերի վրայ: Մօրուքը թաւամազ էր, որպէս անապատական առիւծի բաչը: Ինչ որ աւելի նչանաւոր էր նրա հեզ, միեւնոյն ժամանակ, այրական դէմքի վրայ, դրանք էին՝ արծուի խոշոր աչքերը եւ արծուի կտցաձեւ քիթը, որոնք թռչունների այդ վեհափառ արքայի բնաւորութեան յատկանիչներն էին արտայայտում — թէ՛ նրա հեռատեսութիւնը եւ թէ նուրբ հոտառութիւնը: Գուցէ այդ էր պատճառը, որ նա ստացել էր մի երկրորդ մականուն եւս «Վասպուրականի Արծիւ»: Հագուստը պարզ էր եւ վայելուչ, իսկ վարուգրութեան ձեւերի մէջ խիստ հասարակ էր նա եւ անկեղծ: Նայելով այդ կրօնաւորի վրայ, ի նկատի առնելով նրա անցեալը եւ ներկան, իսկոյն երեւում էր՝ մինչեւ չինականի աղքատ խրճիթը խոնարհուած մարդու ոմկասիրութիւն, ոմկի բոլոր առաքինութիւններով, ոմկի բոլոր անփառասիրութեամբ, — եւ մարդասիրական բարձր զաղափարներով ոգեւորուած մի եկեղեցականի անձնազոհութիւն, որ իր աչխատութեան հոգեւոր մխիթարութիւնը, որոնում է նոյնիսկ ոմկի, դարերով թչուառացած ոմկի, հանգստութեան եւ բարօրութեան մէջ:

(Շար·) ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՕՐ. ՏՐ ԿՈՒ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Պրազավիլի մէջ, ուր հազարաւոր մարդիկ հաւաքուած էին ողջունելու «Պրազավիլի մարզ»ը: Վարչապետը ճառ մը խօսեցաւ, չեշտելով թէ ժամանակը եկած է այլեւս փոփոխութիւն մը ստեղծելու Մայր Երկրի եւ անդրծովեան հողամասերուն յարաբերութիւններուն մէջ.

— Հասարակապետութիւն մը պիտի ըստեղծենք. ահա՛ թէ ինչու պիտի ընենք մեծ բարեփոխումը: Ժողովուրդին խանդավառութիւնը հաստատելով՝ Ֆրանսա-կան Ափրիկէի Մեծ Խորհուրդի նախագահ Պոկանտա ըսաւ.— Զօրավա՛ր, մեր յարատեւուն մարդն էք դուք. մեր երկիրը ամէն բան կը սպասէ ձեզմէ: Տը Կոլ Պրազավիլէն անցաւ Ալիճան:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ յարձակուած զօրձեց Ազգ. Չինաստանի վրայ. 40.000 ռումբ արձակուեցաւ Քեմոյի վրայ, ըսպաննելով 200 զինուոր եւ 30 քաղաքացի. 65 տուներ քարուքանդ եղան: Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս անուղղակի սպառնալիք մը ըրաւ. մինչ արաբական աշխարհը կը խաղայի, չինական հարցը կուգայ միջազգային նոր ճնճուղ մը ստեղծել:

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ պուրսա բոցերու մէջէ է. մեծ հրդեհ մը ծայր տուած է քաղաքին մէջ, կարճ ժամանակէն ամէն կողմ տարածուելով. տուներու բնակիչները պարպուած են. հրշէջներ ահաղանդի մատնուած կ'աշխատին բոցերը զսպել:

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ մեկնեցաւ Ամման՝ Մէջին Արեւելքի կացութիւնը հանդարտեցնելու առաքելութեամբ. հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնէ՝ ՄԱԿի մէջ միաձայնու-թեամբ ընդունուած արաբական ծրագրին համաձայն եւ Սեպտեմբեր 16ին տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ ժողովին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի ձայնասփիւռը հեռասըփռեց Խրուշչեւի մէկ ճառը, ուր կ'ըսուի.— Անչուշտ դրամատիրական աշխարհի խեն-թերուն հետ վստահութիւն կարելի չէ ունենալ, բայց կը կարծեմ թէ առայժմ պատերազմի վտանգ չկայ: Միւս կողմէ Ա. Միութեան Արտաքին նախարարը Կրոմիքօ, որ Նիւ Եորքի մէջ խորհրդային պատուիրակութիւնը կըղեկավարէր, վերադարձաւ Մոսկուա:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ պաշտօնական թերթը Պարպա կը գրէ թէ հաւանական է որ Ա. Միութիւնը Եուկոսլաւիոյ չտայ խոստացուած 220.000 թոն ցորենը:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ Ցոյները բախում մը ունեցան բանակին հետ. անգլիացի երկու զինուորներ վիրաւորուեցան, երեք Ցոյներ սպաննուեցան եւ երկու ուրիշներ ձերբակալուեցան:

«ՀԵՏԱԽՈՏՋ – Ե.» արուեստական նոր արբանեակը արձակելու ամերիկեան փորձը ձախողեցաւ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅի ընդհանուր քարտուղար Հասունա հեռագիր մը ղրկեց Հիւսէյն Թագաւորի՝ չնորհաւորելով զայն որ օժանդակած է ՄԱԿի արաբական ժողովուրդներու զործակցութեան մաղթելով որ այդ միութիւնը չարունակուի:

ԱՄՄԱՆի ձայնասփիւռը Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան եւ Իրաքի դէմ սկսած իր յարձակումները զադրեցուցած է քանի մը օրէ ի վեր:

Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ Ֆրանսերէնը դասաւանդող 25 փրոֆեսէօրներ Փարիզ եկան երեք չաբթուան համար. անոնք պիտի հետեւին մասնաւոր դասընթացքներու՝ Ֆրանսերէնի իրենց պաշարը աւելցնելու համար եւ միաժամանակ պիտի այցելեն տեսարժան վայրերը: Միւս կողմէ ռուսերէնի Ֆրանսացի 25 դասատուներ պիտի երթան Մոսկուա, նոյնպէս կատարելագործելու համար իրենց դիտութիւնը: Ուսուցիչներու այս փոխանակութիւնը մաս կը կազմէ անցեալ Հոկտեմբերին կնքուած Ֆրանք-եւռուս մշակութային համաձայնութեան:

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԻԿԻՆ ի վեր արձակուրդ ստացող զինուորները, որոնք կը գտնուին պատերազմական շրջաններու մէջ, իրաւունք կը ստանան նաւահանգիստէն մինչեւ իրենց բնակավայրը ձրի ճամբորդելու. այս օրէնքը Օգոստոս 21ին քուակուած է, բայց ի զօրու՝ Օգոստ. մկկէն ի վեր:

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆի համալսարանի տեսուչին փախուստէն 24 ժամ ետք, Ռոսթոքի Պատմութեան եւ Մշակոյթի հաստատութեան տնօրէնը՝ Քոչ, ապաստանեցաւ Արեւմտեան Պերլին:

ՐՈԺԷ ՄԱՐԹԻՆ ՏԻ ԿԱՐ Ֆրանսացի ծանօթ դրագէտը մեռաւ առջի օր 77 տարեկանին: Իր գլխաւոր գործն է՝ Լէ Թիպօ զոր գրած է 1922էն 1940: Պատմութիւնն է Ֆրանսական քաղքենի դասակարգին վախճանին 1914ին: Նոպելի դրական մըրցանակին արժանացած էր 1937ին: Ունի անտիպ գործ մը: Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու իր գործին մասին: Թաղումը կատարուեցաւ Նիս:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ «Շ.»Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ (1907 – 1957)

(Ճամբորդական նօթեր, Ուսումնասիրութիւններ, Դրական էջեր, Տոմսեր եւ Խմբագրականներ, Անտիպ յուշեր՝ ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ)

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

704 էջ Տպարան «Ցառաջ» Գին՝ 2.000 Ֆրանք

Թղթատարի ծախսով 2200 ֆր.: *Դիմել՝ ՑԱՌԱՋԻՆ:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, Փօրթ Ե.ի սրահներուն մէջ:

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

—o—

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնու-թիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Ց. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսա-պատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յա-րութեան:

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատա-րակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի դինն է 1800 Ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 Ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Րիշէ, Փարիզ (9):

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

EXPERTISE GRATUITE

Ծախելու համար ձեր փավիյօնը, վիլլան, յարկաբաժինը կամ խանութը:

J. TORANIAN

18, AVENUE DE L'OPÉRA

OPE 73-21 OPE 19-45

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ. 7ին Սալ տէ զ'Ամպասատէօռ

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները:

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—o—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Բիւ. 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս).— Ներքին Վճռափա-ռութիւն Աչխատանքը (Շ. Նարդունի).— Կեդծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ (Տքթ. Յովասափեան).— Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին (Տոքթ. Ռոսքան).— Ե-բեւակայութեամբ հիւանդ (Տոքթ. Գա-լուստեան).— Ինչէ՞ն մեռաւ (Փրոֆ. Սի-մոնէն).— Մարդական բնախօսութիւն (Տոքթ. Նաւասարդ).— Մատենիկ իմաս-տութեան.— Աղը (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— Ջուրով թունաւորում (Տոքթ. Պուրէ).— Արեւի լոգանք (Տոքթ. Սերոբեան).— Աբաս – Թուման (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— Երախայ-ին առողջութեան նշանները (Տոքթ. Նի-զէ).— Գարեջուր (Տոքթ. Քորոն).— Ի՞նչպէս օգնել կայծակնահարին (Ա-չուհի):

Բաժանորդագրութեան պայմանները.— Տարեկան 1.200 ֆրանք

արտասահման 1.500 Ֆրանք:

Դիմել Շ. Նարդունիի Ցառաջի հասցէով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմ-բեր քսանին, Սալոն Սիվլանտիի մէջ:

×

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մշակոյթին նը-ւիրուած չքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պիտի ունենայ հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրո-նին մէջ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ-տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ-գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա-կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պուրվէի եւ պաֆալորէայի:

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի-ները հայագիտական ծանօթութիւննե-րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչ-խարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան: 1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Րէնսի: հեռա-ձայն Լը Րէնսի 172:

Հաղորդակց.— Էկլիպ որ բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպուսը եւ իջնել Րէնսի փավիյեօն:

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH

17. Rue Bleue. 17 – PARIS (9e)

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՈՒԵՑԷՔ

ՊՈՍՏՈՐ

ՀՈՒԶԱԿԱՒՈՐ ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԼՈՒՔՈՒՄԸ

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔՈՎ ԱՆՈՆՔ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԶԱՓՈՎ ԳՈԼ (falorի)

Անհրաժեշտ մանուկներու համար եւ օգտակար չափահասներուն ու ծերերուն

որոնց կը պարգեւէ աշխոյժ եւ եռանդ

ՊՈՍՏՈՐԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑԷ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԻՍԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

2, Rue Louis Astoin - Marseille

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

Gros TISSUS-LAINAGES demi-Gros

Etablissements AGEDER

ԱԺՏԷՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

67, RUE DE CLÉRY, PARIS 2 - TÉL. CEN. 48-12

Կը գտնէք ամէն կարգի բրդեղէն կերպասներ, երեք յարկաբաժին ճոխ տեսակներ, անմրցելի գիներով:

Մասնաւորապէս մանթոյի, բոպլի, թայէօռի եւ ժիւպիի համար:

Բոլոր fօնֆէքսիօնէրուն, եւ մեթրով ծախող առեւտրականներուն մէկ այցելութիւնը վաճառատան մէջ կը բաւէ մնայուն յաճախորդ դառնալու համար

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութքներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
27 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8277 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4078

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

Խաղաղութեան, շինարարութեան, բարօրութեան եւ տնտեսական վերելքի նոր հեռանկարներ եկան պայծառացնել Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական հորիզոնը, փարատելով ամխներէ ի վեր զայն մթագնող սեւ ամպերը:

Արաբական Լիկան, որուն միանակառնութիւնը թուլութեան նշաններ ցոյց կուտար առենէ մը ի վեր, միացեալ ճակատով ներկայացաւ Մակի արտակարգ Ընդհանուր Ժողովին առջեւ՝ ափ ի բերան ձգելով ամէնէն լաւատեսները անդամ:

Այն պահուն, երբ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը՝ անելի մատնուած պատուաւոր ելքի ճամբայ մը կ'որոնէր, երբ Այզընհաուըը եւ Կրոմիքօ իրարու դէմ ճակատ յարդարած՝ երկու երրորդի մեծամասնութիւն ապահովելու աշխատանքին էին լծուած իրենց տեսակէտները պարտադրելու համար, Արաբական Լիկան օգնութեան հասաւ: Ու բացառիկ երեւոյթ, իր բանաձեւը միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ:

Այս արդիւնքը յաղթանակ կը նկատեն կողմերը, իւրաքանչիւրը իր հաշուոյն անշուշտ:

Սակայն ինչ ալ մտածեն հակընդդէմ ճակատները, չահողները կ'ըլլան Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդները, որոնք անդորրութեան կը կարօտին՝ խաղաղ աշխատանքով երկրի բարգաւաճման նուիրուելու եւ իրենց ապրուստի մակարդակը բարձրացնելու համար:

Շնորհիւ Համըըշոլտի ձեռք առնելիք միջոցներուն, կը յուսանք որ վերջապէ՛ս պիտի վերահաստատուի խաղաղութիւնը Լիբանանի մէջ, երեքուկէս ամսուան եղբայրասպան անխմաստ կռիւներէն ետք:

Ու երբ երկրին անկախութիւնն ու անդորրութիւնը հաստատ հիմերու վրայ դրուին, ամերիկեան զինուորներն ալ պիտի հեռանան Լիբանանէն՝ վերջ տալով ներքին վէճերուն եւ արտաքին դաւերուն:

Նոյնը՝ Ցորդանանի համար, որուն կացութիւնը չատ աւելի փափուկ է՝ իբրեւ սահմանակից Իսրայէլի եւ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան:

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ բնականոն կացութեան վերահաստատումը մեծապէս կը չահագրգռէ նաեւ Հայութիւնը:

Հարիւր հազարաւոր հայրենակիցներ կ'ապրին արաբական հիւրընկալ երկիրներու մէջ: Կիլիկիոյ պարպումէն ետք Սուրիա եւ Լիբանան լայն բացին իրենց դուռները տարագիր Հայերու առջեւ:

Քաղաքացի դարձած անոնք երեսունեւեօթը տարիէ ի վեր հաւատարմօրէն նուիրուած են իրենց նոր հայրենիքներու վերաշինութեան եւ բարգաւաճման աշխատանքներուն: Հայերը ամենուրեք կը վայելեն տեղական իշխանութեանց պաշտպանութիւնը եւ զնահատուած են իբրեւ դործունեայ եւ օգտակար տարր:

Լիբանանի մէջ են հայ առաքելական եւ կաթողիկէ եկեղեցիներու զերազոյն իշխանութիւնները, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը (Անթիլիաս) եւ հայ կաթողիկէ կաթողիկոսարան-Պատրիարքարանը (Էջմիածին):

Ցորդանանի մէջ է Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանը:

Պէյրութ դարձած է մշակոյթի կեդրոն տարագիր Հայութեան համար՝ փոխարինելով նախկին Պոլիսը՝ իր դպրոցներու ցանցով, մամուլով եւ հրատարակչական ձեռնարկներով:

Կարեւոր կեդրոն մըն է նաեւ Հալէպ՝ իր ճեմարանով, վարժարաններով եւ զանազան կազմակերպութիւններով:

Արդիւնաւէտ աշխատանքի նոր հեռանկարներ կը բացուին նաեւ Մերձաւոր Արեւելքի մեր հայրենակիցներուն համար:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԴԵՀ ՈՒ ՊԱՅԹՈՒՄՆԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

—o—

ԱԶԱՏԱԳՐ· ՃԱԿԱՏԸ ԳՈՐԾԻ ԼԾՈՒԱԾ

Վերջին երեք օրերու ընթացքին Մայր Երկրի բոլոր չրջաններուն մէջ Ալժերիոյ Ազատագր· ճակատի ահաբեկչական ադարքներն ու խափանարարութիւնները սկսան մտահոգիչ դառնալ: Փարիզի մէջ չորս ոստիկաններ սպաննելէ եաք, ահաբեկիչները սկսան ծրագրի մը վրայ եւ միաժամանակ հրդեհի տալ քարիւղի եւ հրանիւթի ամբարներ· ինչպէս կը դրեն տեղական թերթերը, այս պարագան ցոյց կուտայ թէ Ֆրանսայի մէջ գործող ահաբեկիչներու ցանցը որքան զօրաւոր է:

Երէկ գրած էինք, թէ Պուլվար տը լ'Օփիթալի եւ Վենոէնի մէջ չորս «խաղաղութեան պահակ»ներ զոհ գացին յարձակումներու: Այնուհետեւ Փարիզի հետեւեալ չրջաններուն մէջ պատահեցան բախումներ.—

Փորթ տէ Լիլա.— Ամերիկեան կառքէ մը երկու մահմետականներ կրակ բացին ոստիկաններու վրայ՝ որոնք կը փորձէին ղիրենք կեցնել· ոստիկանները պատասխանեցին, Ալժերիացիներէն մէկը սպանելով· միւսը ձերբակալուեցաւ:

Շաթօ տը Վենոէնի մօտերը, Ալժերիացի մը ձերբակալուեցաւ, երբ կը փորձէր քաֆսի մը առնել· քովէն ատրճանակ մը գտնուեցաւ:

Փոն տը Շարանթոնի վրայ երկու ահաբեկիչներ անակնկալի եկան՝ ոստիկաններու առջեւ. փորձեցին կրակել, բայց ոստիկանութիւնը յաղողեցաւ զինաթափ ընել զանոնք:

Ռիւ տը Պոպուրի մէջ հինգ Հիւս· Ափրիկեցիներ ձերբակալուեցան· չորսը զինուած էին:

Իվրիի մէջ հրանիւթի ամբար մը կրակի տրուեցաւ· հրշեջները յաղողեցան չուտով բոցերը զսպել: Հրդեհ մըն ալ ծայր տրաւ զինուորական բեռնակառքի գործարանի մը մէջ: Մեծ քանակութեամբ պայթուցիկներ գտնուեցան:

Փոր տը Ժրընվիլիէի մէջ ճիշդ ատենին կարելի եղաւ առաջքը առնել պայթումի մը, որ աղիտալի կրնար ըլլալ:

Այսուհանդերձ ամէնէն ողբերգական դէպքերը պատահեցան Փարիզէն դուրս: Մարսէյլի մօտ՝ Մուրըփիանի քարիւղի ամբարին մէջ զօրաւոր պայթում մը եղաւ· չատ չանցած բոցերը տարածուեցան ամէն կողմ: Հրշեջներու պահեստի բոլոր խումբերը գործի լծուեցան ազէ – տին առաջքն առնելու համար: Ժամը 2,30ին ծայր տուած հրդեհը ժամը 20,24ին դարձած էր աւելի վտանգաւոր: Եօթը քիլոմեթր անդին ծուխի ամպ մը ծածկած էր քաղաքը: Շրջակայ բնակիչները չուտով պարպուեցան՝ ապահովութեան համար: Բազմաթիւ բնակարաններ մոխրակոյտի վերածուեցան: Ջերմութիւնը անտանելի դարձած էր մինչեւ երկու քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ: Բարեբախտաբար հերքուեցան այն զրոյցները՝ թէ հրդեհը խլած էր 20 զոհ: Արդարեւ, պաշտօնական աղբիւրները հաղորդեցին թէ 17 հրշեջներ վիրաւորուած էին, որոնց երեքը՝ ծանր:

Հրդեհ մը ծայր տուաւ Մարթիկի մէջ· բոցերը զսպելու համար՝ հրշեջները օգնական ուժեր պահանջեցին:

Ծանր հրդեհ մըն ալ՝ Թուլուզի մէջ, ուր պայթեցաւ հրանիւթի ամբար մը: Բոցերը կը բարձրանային մինչեւ 100 մեթր: 20 քիլոմեթր հեռաւորութենէ տեսանելի էր ծուխի հաստ սիւն մը: Թուլուզի եւ չրջակայքի բոլոր հրշեջները կ'աշխատէին աղէտին առաջքն առնել· բաբերախտաբար հրանիւթի մեծ ամբար մը, որ կը գտնուէր մօտերը, կարելի եղաւ պաշտպանել: 110 միլիոն ֆրանքի հրանիւթ այրեցաւ եւ փճացան տասնեակ միլիոններ արժող հաստատութիւններ:

Հրշեջները յաղողեցան զսպել նաեւ Փուրֆինայի եւ Փոր-լա-Նուվէլի հրդեհները:

Այս պայմաններուն մէջ ոստիկան-զօրաց ուժերը զործի լծուած են ամէն կողմ՝ ահաբեկիչներու խափանարարութեանց առաջքն առնելու համար: Բազմաթիւ կասկածելի Ալժերիացիներ ձերբակալուեցան: Քննութիւնները կը չարունակուին՝ պատասխանատուները ձերբակալելու համար: Նախագահ Քոթի Ներքին նախարարին հեռագիր մը ղրկեց, իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնելով իրենց պարտականութեան վրայ ինկած ոստիկաններու ընտանեկան պարագաներուն:

ՁՕՐ· ՏՐ ԿՈՎ խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ նաեւ Ալիճանի մէջ: Վարչապետը ո՛ւր որ դնաց՝ խօսեցաւ Ֆրանսական Հասարակապետութեան ստեղծման մասին: Ֆրանսական Ափրիկէի բոլոր ժողովուրդները, իրենց ղեկավարներուն բերնով հաւանութիւն յայտնեցին Սահմանադրութեան բարեփոխման: Ալիճանի մէջ, պատասխանելով քաղաքապետին բարիգալուստի խօսքերուն, զօրավարը ըսաւ.— Մարդկային զործ մը, անհուն զործ մը կ'ուզենք ընել այստեղ՝ ինչպէս ամէն տեղ:

Ժաղովուրդին բաղձանքներուն արտայայտիչը եղան Սեւ Ափրիկէի քաղաքական բազմաթիւ ղեկավարները:

Հուփուէ-Պուանեի.— Մենք ընտրեցինք մեր ճամբան· Հասարակապետութիւն:

Կապրիէլ տ'Արպուսիէ.— Այլեւս Ֆրանք-եւափրիկեան հարց զոյութիւն չունի:

Միւս պարագլուխները ճշդեցին.—«Այո՛» պիտի ըսենք հանրաքուէին, բայց անկախութեան սկզբունքը պէտք է չեչտուի Սահմանադրութեան մէջ:

Օրը Օրին

ՆԱՄԱԿ ԵՒ ԲՈՂՈՔ...

Ո՛չ մէկ կասկած՝ թէ միջազգային մամուլին մէջ հրատարակուած հակահայ որեւէ յօդուած կ'ընդվզեցնէ մեր հայրենակիցները: Ցաճախ նամակներ կը ստանանք, ուր մեր ընթերցողները շանթ ու կրակ կը թափեն այսինչ թերթին, այնինչ խմբագրին վրայ, որ «համարձակե՛ր» է Հայերը դատապարտել: Փորձեր է Թուրքերուն փողկապ մը կապել, Մենտերէսին գլխարկ մը դնել եւ հայկական նահանգներն ալ առօք փառօք Թուրքիա հռչակել:

Շատեր բողոքի նամակներ կը ղրկեն օտար թերթերուն.— Ձեր այսինչ թիւին մէջ Վանի մասին յօդուած մը գրած էք, նկարագրելով լիճն ու բնական գեղեցկութիւնները· կ'ըսէք թէ «Թուրքիոյ ամէնէն գեղեցիկ վայրերէն մէկն է Վան»ը· բարեկա՛մ, չէ՞ք գիտեր թէ Վանը Հայաստանին մաս կը կազմէ...:

Թերթին խմբագրութիւնը կը պատասխանէ կամ ոչ: Եթէ պատասխանէ՝ հաղաբաւարարութեամբ կը բացատրէ թէ հարտէսին վրայ Թուրքիա կը կոչուի յիշեալ շրջանը: Եւ նամակը կը վերջացնէ՝ յարգանքներով...

Ըսած ենք յաճախ· եթէ դեղին մամուլ չկայ՝ դեղին լրագրողներ չեն պակսիր: Թրքական դեսպանատուները միլիոններ կը ծախսեն, որպէսզի թերթերու մէջ իրենց երկիրը փառաբանուի, թէեւ զբօսաշրջիկները կը բողոքեն ճաշի եւ մլուկի բանակներուն դէմ...: Գալով Հայկական Հարցին՝ մեր բողոքի նամակները ազդեցութիւն անգամ չեն գործեր: Կար ժամանակ մը՝ երբ հայկական զանգուածը կ'ապրէր իր հողերուն վրայ· ամենօրեայ առեւանգումներու եւ սպանութիւններու դէմ եղած մեր բողոքները անզօր մնացին: Բովանդակ Հայութիւնը չարդեցին եւ աճապարեցին... դ՛ուր մնաց բողոքը:

Թուրքը կառավարութիւն ունի, դեսպանատուներ եւ բանակ, որովհետեւ գիտէ թէ տարբեր ձեւով «արդարութիւն» չկայ:

Մենք ալ ունինք մեր բողոքի նամակները: Երանելինե՛ր, պիտի ըսէ օտար մը, երկրին մէջ *փարա* չարժած ձեր բողոքները երկրէն դո՞ւրս լսելի պիտի դառնան:

Պիտի ըսէք թէ մենք ալ երկիր, կառավարութիւն, բանակ ունինք: Խորհրդա – յին հզօր պետութեան մաս կը կազմէ Հայաստան· հետեւաբար՝ մենք ալ կրնանք Թուրքերուն պէս շարժիլ:

Այդպէս պէտք է ըլլայ, բայց Խ· Միութիւնը բո՛ւն իսկ Հայաստանի պատկանող հողամասերը առած է մեր ձեռքէն եւ վերադարձնելու նպատակ անգամ չունի: Ի՞նչ եղան Նախիջեւանը, Ղարաբաղը... որոնց բնակչութիւնն ալ կը բաղկանայ Հայերէ:

Չենք գիտեր, թէ ուրիշներ ալ նամակ կը գրե՞ն Մոսկուա, խրուշչեւին ներկայացնելու համար իրենց բողոքները կամ պահանջները: Ամէն պարագայի մէջ, գիտենք թէ ոմանք կը մտածեն «յուշագիր» ներկայացնել Ատլանտեան Ուխտին կամ ՄԱԿին...

ԱՐԱՔՆԱՆ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Գ. Շաւարշ Վանեան, Խարթումէն (Սուտան):

ՕԴԱՑԻՆ ԵՒ ՆԱԻԱՑԻՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կացութիւնը ծանր բնոյթ մը ստացաւ Չինաստանի մէջ: Երեք օրուան ընթացքին համայնավար Չինացիները 100·000 ռումբ արձակեցին Քեմոյ կղզիին վրայ, սպանելով կամ վիրաւորելով աւելի քան 400 հոգի: Համայնավարները փորձեցին գրաւել Թունկ-Թինկ կղզին, որ կը պաշտպանէ Քեմոյը: Բազմաթիւ «Միկ»եր ու ռազմանաւեր միաժամանակ յարձակում զործեցին Ազգ· Չինաստանի վրայ: Կատաղեալ պատերազմ: Ազգայնականները յաղողեցան երկու «Միկ»եր վար առնել եւ ընկղմել երկու ականաբաձակներ:

Ամերիկեան եօթներորդ նաւատորմիղը հրահանգ ստացաւ՝ պատրաստ ըլլալու համար: Այս նաւատորմիղը կը բաղկանայ աւելի քան 60 օդանաւակիրներէ, յածանաւերէ, սուզանաւերէ եւ փոխադրանաւերէ:

Ինչպէս ծանօթ է, Ազգ· Չինաստանի վրայ ըլլալիք որեւէ յարձակում Միացեալ Նահանգները պիտի նկատեն «խաղաղութեան դէմ առնուած քայլ մը»:

Միւս կողմէ, Սինկափուրէն կը հաղորդեն թէ Ծայր· Արեւելքի բրիտանական նաւատորմիղը պիտի զօրանայ երկու օդանաւակիրներով:

Փէքինի ճայնասփիւռը յայտարարեց թէ համայնավար ուժերը ծանր վնասներ պիտի պատճառեն թշնամիին՝ եթէ «ամերիկեան զործակալ Ճանկ Քայ Չէք» փորձէ յարձակում զործել չինական հողամասին վրայ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարար Զօրլու յայտարարեց թէ Անգարայի համար ընդունելի է Լոնտոնի մէջ պատրաստուած կիպրոսի նոր ծրագիրը:

(Լուրերու շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՏԱՐԱՆՋԱՏ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Եւրոպայի սրտին վրայ երկրորդ աշխարհամարտի մեծագոյն վէրքերէն մէկն ալ Գերմանիոյ երկու հատուածներու բաժանումն է:

Գերման վտանգը միշտ սպառնալից կերպարանք է ստացած, երբ դաշնակից է դարձած Ռուսաստանի: Այդպէս էր անցեալին մէջ, 1814ին, 1815ին եւ 1870ին: Այդպէս եղաւ 1940ին եւ տարաբախտ վախճան ունեցաւ:

Ռուսաստանի կրթնած ժողովրդավար Զինաստանն անգամ, այսօր, իր թեւերն է տարածած Քորէայի, Հնդկաչինի, Մալեզիոյ վրայ եւ սպառազէն կանգնած Թորմոզայի դիմաց: Վալը եթէ միացեալ Գերմանիա մը դաշնակցի կրկին Ռուսաստանի հետ, կրնայ անայլայլ տարածել իր թեւաբկութիւնը բովանդակ Եւրոպայի վրայ հիթլէրական ուղիով:

Համայնավար նենգամիտ վարիչներու յաճախակի երթեւեկն ու բանակցութիւնները Պոնի հետ ի՞նչ նպատակներ կը հետապնդեն, անյայտ է: Ամէն պարագայի մէջ բացայայտ է մէկ բան, որ երկու հատուածներու միացումը կ'ուզեն որ առնի նախ եւ ջլատի Ատլանտեան Ուխտը:

Արեւմտ. Գերմանիան, արեւմտեան ճակատի յաղթական մեծերու «վերին հրամանատարութեան» տակ անտեսապէս կը կազդուրուի եւ չուզեր արկածախնդրական քայլեր առնել եւ երկիրը կրկին աւերակոյտի վերածել:

Արդ, Ա. Միւնթիւնը գերման երկու հատուածներու միացման իբր դրաւական՝ կը ճգնի դուրս բերել զայն Ատլանտեան Ուխտէն, իսկ ազատ աշխարհը իր կարելին կը փորձէ Գերմանիան տեսնել իր կողքին, որովհետեւ առանց Գերմանիոյ կարելի չէ եւրոպական հաւասարակշռութիւնը պահպանել:

Մինչ այս մինչ այն, երկու ճակատներու լարուած պայքարը կը չարունակուի եւ Գերմանիոյ տարանջատ վիճակը տեւական բնոյթ կը ստանայ:

Սակայն ի՞նչ է գերման դեկավար շրջանակներու կարծիքը իրենց սեփական հայրենիքի անմխիթար ճակատագրին մասին:

Հեղինակաւոր ձայն մը, որուն խօսքերը մեծ արձագանգ գտած են իր երկրին մէջ եւ նախապաշարած են շատ մը մտքեր: Ատիկա գերման նախկին Վարչապետ Տօքթ. Պրիւնինկն է, որ քանի տարիներու կամաւոր աքսորէ եւ երկար լռութենէ վերջ, 2 Յունիս 1954ին, Ռուրի ծանր արդիւնաբերողներու նեղ շրջանակին մէջ արտայայտուած է հետեւեալ խմաստով:

— « Արեւմտեան Գերմանիոյ համար Ատլանտեան Ուխտը փրկութեան լաստ մը չէ, որովհետեւ Ա. Միւնթիւնը իբր երդուեալ հակառակորդ բնաւ պիտի չուզէ իր ձեռքէն հանել Արեւելեան Գերմանիան եւ այս ձեւով մեր տարաբախտ հայրենիքի հատուածական բաժանումը պիտի առնայ տեւական բնոյթ: Ընդհակառակն, մեր չահերը կը պահանջեն, որ Ա. Միւնթեան հետ լեզու մը գտնենք երկու հատուածներու միութիւնն իրականացնելու համար: Ի՞նչ է ռուսական պայմանը գերման հատուածներու միութեան համար: Մնալ չեզոք երկու հակոտնեայ ճամբաներուն միջեւ... »

Բայց, արդեօ՞ք դէպքերը կանգ պիտի առնէին չէզոքութեան ժամանակաւոր քողին տակ:

Վայրկեան մը ենթադրենք, որ գերման երկու հատուածները միացած են եւ չէզոքութիւն է յայտարարուած: Ամէնէն առաջ այդ չէզոքութիւնը միացեալ Գերմանիոյ համար սուղի պիտի նստի, որովհետեւ «կամօքն Ա. Միւնթեան» արեւելեան Գերմանիայէն պակուած եւ Լեհաստանի կցուած պիտի գտնէ Օտէր–Նէյս երկարութեամբ հողամասը: Այս կորուստը միացեալ եւ չէզոք Գերմանիան պիտի չկարենայ մարսել, ինչպէս Լեհաստան չէ կրցած մարսել իր արեւելեան հողամասերու կցումը Ա. Միւնթեան: Յարդ, ի միխիթարութիւն Լեհաստանի, դաւադիր Մոսկուան իր հատուցում տուած էր Օտէր–Նէյս գերմանական հողամասը եւ զայն մղած դէպի արեւմուտք: Այս ձեւով, համայնավար դեկավարները ըսել կ'ուզէին իրենց գերման «բարեկամ–ներուն» թէ, մի՛ մտածէք արեւելեան հողամասերու կորստեան մասին, այլ մտածեցէք «արեւմտեան կողմն աշխարհի»:

Ա. Միւնթեան այս ուղեգիծը թէ՛ Լեհաստանը եւ թէ Գերմանիան, միանգամայն մղած կ'ըլլայ դէպի Արեւմուտք: Այսպէսով գերման վտանգը միշտ կախուած կ'ըլլայ Եւրոպայի եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի գլխուն:

Անցեալին մէջ պատմութիւնը ցոյց է տուած, որ երբ Բրուսիան սահմանակից եւ դրացի չէ եղած Ֆրանսայի, առիթներ չէ ունեցած թշնամական ղեգացումներ սնուցանելու: Ընդհակառակն, նոյնիսկ բարեկամական է եղած: 1815ին երբ գարական յաղթական Ռուսաստանը Բրուսիայէն կարեւոր հողամասեր էր խլած, անոր փոխարէն Բրուսիոյ տուած էր Հռենոսեան շրջանը, որպէսզի պատուհաս դառնայ Ֆրանսայի եւ պատրաստէ ոչ միայն 1870ի պատերազմը, այլեւ յաջորդական երկու աշխարհամարտերը:

Հին թէ նոր Ռուսաստանն ալ, Ֆրանսայի հանդէպ եղած են միշտ «սերբալիր», գերմանեւֆրանսական մերձեցում մը անկարելի դարձնելու համար: Մանաւանդ ներկայիս, երբ Ֆրանսան Ատլանտեան Ուխտի կեդրոնական պետութիւններէն մէկն է դարձած եւ օժտուած վէթոյի իրաւունքով: Անոր միջոցաւ փորձած է Գերմանիոյ Ատլանտեան Ուխտի անդամակցութիւնը անկարելի դարձնել, հրահրելով վրէժխնդրական ղգացումներ, ի հարկէ, ձախողած է, որովհետեւ յետպատերազմեան Ֆրանսական քաղաքական մտածողութիւնը շատ լաւ ըմբռնած է գերմանեւֆրանսական գործակցութեան արժէքն ու կչիռը:

Քաղաքական կարճատեսութիւնը շատ վատ խորհրդատու է:

Ոեւէ Ֆրանսացի շատ լաւ գիտէ թէ, ի՞նչ կը նշանակէ թշնամի Գերմանիա մը իր սահմաններուն վրայ: Եւս առաւել ռուսեւգերման միացեալ վտանգ մը:

Բարերախտաբար, Արեւմտեան Գերմանիոյ ծերունի եւ փորձառու Վարչապետ Ատընաուըր, տարիներէ ի վեր իր երկրի ճակատագիրը կը վարէ արտակարգ ճեռնհասութեամբ եւ ազատ աշխարհի օժտուածութեամբ ու գործակցութեամբ: Ան չուզեր իր երկիրը վերստին արկածախնդրութեան դիրկը նետել: Որքան խրատական եւ տեւականացոյց Ատընաուըրեան քաղաքականութիւնը, նոյնքան կը ջլատուի գերման ռազմախտը եւ կը գառնայ Եւրոպայի խաղաղութեան հզօր գործիքներէն մէկը:

Առանց Գերմանիոյ Եւրոպա կարելի չէ երեւակայել, եւ առանց Եւրոպայի Գերմանիա կարելի չէ երեւակայել:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ՀԵՏ

—o—

Շիրվանզադէին առաջին անգամ ես տեսայ 1915 թ. Թիֆլիսում Ց. Թումանեանի տանը: Երկրորդ անգամ Շիրվանզադէին ես հանդիպեցի զարմեալ Թումանեանի տանը: Այս անգամ առիթ եղաւ նրա հետ խօսելու, եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց, երբ իմացաւ, որ ես էլ գրական փորձեր եմ անում: Ճաճախ էր այցելում Թումանեանին: Վերջինս նրան Շիրվան էր կանչում, ու միշտ էլ մեր մեծանուն պոէտի սիրելի հիւրերից էր:

1917 թուականի սկզբներին մենք ձեռնարկեցինք գրական – գեղարուեստական ալմանախ հրատարակելու գործին: Գնացի Շիրվանզադէի մօտ գրուածք վերցնելու: Տանն էր, ինչ որ բան էր գրում: Սեղանի վրայ բազմաթիւ թերթեր, ամսագրեր կային:

— Նստի՛ր, բարեկամս, — ասաց նա՝ ցոյց տալով սեղանի մօտ գրուած աթոռը:

Երբ ես նստեցի ու յայտնեցի գալուս պատճառը, նա համակրելի ժպիտով ասաց.

— Միտքը լաւ, գործը լաւ: Սրտանց ողջունում եմ: Սակայն ես առայժմ զբաղած եմ, գրական վէճով եմ տարուած: Ցօղուած եմ գրում եւ այն էլ ում դէմ, իմ ամենամօտիկ ընկերոջ ու բարեկամի՝ Գ. Լեւոնեանի դէմ:

Եւ նա բազմաթիւ օրինակներ բերեց ռուսական ու եւրոպական գրականութիւնից, ապացուցելու համար իր մտքերը, ցոյց տալով իր բազմակողմանի պատրաստութիւնը գրականութեան ու արուեստի բնագաւառում:

— Ես արդէն մամուլում հանդէս եկայ նրա դէմ, բազմաթիւ փաստերով ջրեցի նրա գեղագիտական թոյլ ըմբռնումները: Նա պատասխան յօդուած գրեց, որին այժմ ես պէտք է պատասխանեմ ու հիմնովին ջախջախեմ նրա սխալ հայեացքները: Գրականութիւնը, արուեստը՝ ընկերութիւն, բարեկամութիւն չեն ճանաչում: Պէտք է մինչեւ վերջը պաշտպանել ճշմարտութիւնը...

Մի քանի օր յետոյ մամուլում ես կարդացի նրա խիստ պատասխանը Գ. Լ.ի յօդուածի դէմ:

×

Այդ բանաւէճից յետոյ մի օր, երբ ես մտայ Թիֆլիսի գլխաւոր փողոցում գտնուող «Մի բաժակ թէյ» կոչուող սրճարանը, ուր սովորաբար մեր մտաւորականութիւնն էր հաւաքւում զրոյց անելու, թէյ խմելու, տեսնեմ Շիրվանզադէն ու Լեւոնեանը սեղանի մօտ միասին նստած քաղցր զրոյց էին անում, սուրճ էին խըմում: Երբ ես մօտեցայ, Շիրվանզադէն թեւիցս բռնելով ասաց.

— Նստի՛ր, բարեկամս, նստիր, սուրճ խմենք: Ես հիմա կարող եմ ձեզ համար նիւթ պատրաստել: Բայց պէտք է ժամանակ տաք գրելու: Ես միշտ էլ գժուարութեամբ եմ գրում, մեծագոյն խստութեամբ ու պահանջկոտութեամբ...

Նստեցի սեղանի մօտ, նրանց կողքին: Նրանք չարունակեցին իրենց մտերիմ զրոյցը: Ասես ոչ մի անախորժութիւն չէր պատահել նրանց միջեւ:

— Տեսնո՞ւմ ես, բարեկամս: Մամուլում իրար գղում ենք, խիստ ենք, անխնայ, իսկ կեանքում զարմեալ չարունակում ենք մեր բարեկամութիւնը, — ասում էր մեծանուն գրողը:

Իսկ Գ. Լեւոնեանը մեղմօրէն ժպտում էր:

×

Այնուհետեւ շատ դէպքեր պատահեցին: Շիրվանզադէն մեկնեց Եւրոպա ու վերադարձաւ 1926 թուականին:

Մի անգամ ես նրան հանդիպեցի Թիֆլիսի Լենինեան հրապարակում: Այդ օրը, երեկոյեան, քաղաքի 82րդ Հայոց միջնակարգ դպրոցում վիճաբանութիւն էր նշանակուած « Արտիստը » պատմուածքի շուրջը: Երբ նրան յայտնեցի, շատ ուրախացաւ եւ ցանկութիւն յայտնեց ներկայ գտնուելու:

— Լաւ կը լինի գնանք ինձ մօտ եւ երեկոյեան միասին կը լինենք դպրոցում:

Ասելս ու նրա համաձայնուելը մէկ եղաւ: Երբ քայլերս ուղղեցինք դէպի մեր տունը, ճանապարհին ասաց.

— Ես մեծագոյն ուրախութեամբ ներկայ կը լինեմ վիճաբանութեան: Հաճելի է, մանաւանդ, որ աշակերտութիւնն է կազմակերպել զայն: Ես շատ եմ սիրում իմ «Արտիստը»: Չէ՞ որ նա գրել եմ նեղ օրերին, աքսորավայրում, Օղեսայում: Իւրաքանչիւր հեղինակ իր այս կամ այն գրուածքը որեւէ պատճառով ամէնից բարձր է գնահատում, սիրում: Ասում են, որ իբր Լեւ Տոլստոյը «Աննա Կարենինա» վէպն աւելի էր սիրում քան միւսները, թէեւ նրա բոլոր երկասիրութիւններն էլ բարձր են: Մոպասանն էլ իր «Ճարպագունդ»ն էր սիրում: Այդպէս է ամէն մի գրողի նախասիրութիւնը:

Նա շատ հաւանեց մեր հիւրասենեակը:

— Գրողը պէտք է այսպիսի ընդարձակ ու լուսաւոր բնակարան ունենայ: Հանգուցեալ Թումանեանը այդպիսին ունէր: Լաւ բնակարանը գրողի ստեղծագործութեանը լիցք կը տայ, ազդակ կը հանդիսանայ, — ասաց ալեզարդ վիպասանը:

Նա եւ հայրս տարուեցին զրոյցով: Շատ ուրախացաւ, երբ հայրս յայտնեց, թէ ինչպէս կարդացել է ու հաւանել նրա գրուածքները, մանաւանդ «Նամուսը», «Զար ոգին» ու «Քասոբ»: Առհասարակ Շիրվանզադէն ուրախանում, ոգեւորւում էր, երբ խօսում էին իր ստեղծագործութիւնների մասին:

Ճաչելուց ու հանգստանալուց յետոյ մենք գնացինք ուսումնարանը, որի դահլիճն արդէն լի էր աշակերտութեամբ, ծնողքներով ու դաստատուներով, որոնք մեծ ոգեւորութեամբ, որոտընդոստ ծափերով ընդունեցան ալեզարդ գրողին: Գլխաւոր դեկուցողը, բարձր դասարանի մի աշակերտուհի, գրական վարժ լեզուով ու առողջանութեամբ խօսեց ու մեծ տպաւորութիւն թողեց: Ցարակից խօսողներն էլ աչխոյժ էին ու վարժ:

— Այս երեկոն իմ կեանքում կը մնայ, որպէս. մի լաւագոյն յիշողութիւն: Մեր անուշ բալիկներն ինձ շատ ուրախացրին:

Այսպէս ասելով նա ջերմօրէն համբուրեց դեկուցող աղջկայ ճակատը: Երեկոյեայ դպրոցի տնօրէնը մեզ տարաւ մօտակայ ակումբի այգին՝ ընթրիքի: Այդ երեկոյ ծերունազարդ գրողի տարմաղրութիւնը խիստ բարձր էր:

×

Մեր մեծ գրողի մահը, որ տեղի ունեցաւ Կիսլովոդսկում, խորապէս ցնցեց բոլորիս: Երբ նրա աճիւնը տեղափոխում էին Երեւան, գնացքը Թիֆլիս կայարանում մի պահ կանգ առաւ: Մենք, մի խումբ հայ ու վրացի գրողներս, գնացինք կայարան մեծանուն գրողի աճիւնին վերջին հրաժեշտ տալու: Կայարանի դահլիճում դրուած էր Շիրվանզադէի դագաղը, որի մօտ պատուոյ պահակ կանգնեցին վրացի յայտնի գրողները Մ. Ջավախիշվիլին, Շ. Դադիանին, Տ. Տաբիձէն եւ ուրիշները: Երբ յուղարկաւորութեան գնացքը կրկին վերցնելով հան-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎՇՏԱԳԻՆ ՍՈՆԱԹ

— Ես նախազգացում էի, — ասաց ի վերջոյ էֆրօն տանջուած ձայնով:

Ցետոյ երկար, շատ երկար լուռ մնացինք: Ցանկարծ ինչ որ տեղից, կարծես հեռուից, մի անիրական աչխարհից, լսուեց մի քաղցրօրէն տրտում մեղեդի: Նոյն մղումով նայեցինք իրար: Շուշպենեն էր որ սկսում էր իր սիմֆոնիան՝ անաւարտ թողնելու համար...

— Երեկոն սկսեցին, — ասաց էֆրօն, — իսկ մեր առնաթը...

— Մի՞թէ հարկաւոր է նրանց մեր սոնաթը... Ոչինչ չի փոխուի, միայն մի զարդ պակաս կը լինի...

— Ջաւէն, դու այլեւս չե՞ս գայ այստեղ, — հարցրեց էֆրօն մի տարօրինակ չչուկով:

Չպատասխանեցի: Նա առաջ եկաւ, մօտեցաւ ինձ:

— Չե՞ս գայ...

— Ինչո՞ւ գամ: Չուարճացնելո՞ւ համար մարդկանց, որոնք... օտար են ինձ...

— Իսկ ե՞ս...

Պատասխանի փոխարէն՝ վերցրի նրա ձեռքը եւ տարայ շրթներիս:

— Ջաւէն... Սիբելիս...

Նա ուզեց մի բան ասել, բայց յանկարծ ցաւագին հառաչեց, շրջուեց եւ արագ հեռացաւ ծառերի տակ խորացող մութի մէջ: Ուզեցի կանչել նրան, սեղմել կրծքիս, տանել ինձ հետ: Տանել միս Բրուսարի՞ն... Ի՞նչպէս տանել, ո՞ւր տանել...

Բայց դեռ կանգնած մնացի այնտեղ, մի ձեռքով յենուած՝ նոյն ծառին: Շուշպենեը երազում էի, յիշում, բողոքում, յետոյ յանկարծ ականջ դնում ճակատագրի տագնապեցնող ձայնին, յետոյ նորից երազում էի ու յիշում, բայց յիշում մանաւանդ, յիշում՝ տրտում քաղցրութեամբ. եւ անտառի մէջ հեծկլտոց լսուեց, երազը դարձաւ մրմունջ, անցաւ բնութեան ձայներին, մնաց անաւարտ, որովհետեւ ձուլուեց կեանքի յաւերժական ընթացքի մէջ...

×

— Վերջացա՞ւ իսկ էֆրօն, — կը հարցնէք զուցէ տարակուսանքով, զուցէ եւ դժգոհ:

Էֆրօն... իմ էֆրօն... Բայց կարիք կա՞յ արդեօք չարունակելու անաւարտ սիմֆոնիան: Այդ իրականութիւնը ինձանից խլեց այն, ինչ որ սեփականութիւնն էր, բայց չկարողացաւ իմ հոգուց խլել Գեղեցկութեան երազը: Միատ Բրուսարը չուտով էֆրօյին եւս ուղարկեց Լոնտոն: Ես զուրգուրանքով պահում եմ նրա նամակները: Վերջին նամակով նա երջանկութիւն էր մաղթում ինձ. մի փոթորկայուն նամակ է դա՝ բարակ, գեղեցիկ, դրեթէ եթերային թղթի վրայ գրուած...

Կ. ՍՈՒՐԻՆԵԱՆ

(23 եւ վերջ)

ԿՅԱՆՔ

Ֆ. ՀՈՍՏ

ԱԲ.

ՎՈՒԺՈՒ.

Ով որոնվել մարդի էն իր ծոցային ժամն ծնունդ:

Ով ասաց ոյնչ ու ասելիք չունի մեր ժամանակվա մարդկանց համար: Ով մանավանդ մեր ժամանակվա հասարակության մեջ, որ ինչպես ոչ մի ուրիշ ժամանակ ունի մեծ պահանջ ճշմարիտ մարդկանց, որոնք ոչ միայն ասելիք ունենան, այլ և ասելիքը կարողանան ասել: Մարդիկ, որոնք ոչ միայն ուսուցանեն, այլ և ապրեցնեն իրենց ուսուցանածը: Մարդիկ, որոնք ոչ միայն ճշմարտությունը գիտնան, այլ և ճշմարտությամբ ապրին:

Ով որոնվել մարդի էն իր ծոցային ժամն ծնունդ:

Ով ասաց ոյնչ ու ասելիք չունի մեր ժամանակվա մարդկանց համար: Ով մանավանդ մեր ժամանակվա հասարակության մեջ, որ ինչպես ոչ մի ուրիշ ժամանակ ունի մեծ պահանջ ճշմարիտ մարդկանց, որոնք ոչ միայն ասելիք ունենան, այլ և ասելիքը կարողանան ասել: Մարդիկ, որոնք ոչ միայն ուսուցանեն, այլ և ապրեցնեն իրենց ուսուցանածը: Մարդիկ, որոնք ոչ միայն ճշմարտությունը գիտնան, այլ և ճշմարտությամբ ապրին:

Ֆ. ՀՈՍՏ

ԱԲ.

ՎՈՒԺՈՒ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ դրաքննութիւնը վեր – ցուեցաւ եւ Արաբական Միացեալ Հան – րապետութեան հետ երկաթուղային հա – ղորդակցութիւնները վերսկան։ Միւս կողմէ ընդհմատիր երեսուն պարագը – լուխներ ժողով մը գումարեցին՝ երկրին ներքին կացութիւնը քննելու եւ ահաբե – կիչներու գործունէութեան վերջ տալու համար։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւլէական ուժի յանձնախումբը յայտարարեց թէ Խաղաղականի մէջ տեղի ունեցող ջրածին փորձերը վերջացած են եւ արդիլեալ զո – տիները այսուհետեւ բաց են նաւարկու – թեան համար։ Այս ուղղութեամբ հրա – տարակուած զեկոյցը կը յայտնէ թէ փորձերը մեծ յաջողութեամբ պսակուած են։

ՊԱՂՏԱՏԻ նախկին վարչակարգի պա – րագլուխներու դատավարութիւնը կը չա – րունակուի. զօրավար Տաղսթանի, իրաք – եան սպայակոյտի փոխ–հրամանատարը, ընդունեցաւ այն մեղադրանքը թէ ինք մասնակցած է Սուրիոյ դէմ պատրաստ – ուած դաւադրութեան եւ երկու անգամ տեսնուած Սուրիոյ նախկին բռնատէր Ա – տիպ Շիշէքլիի հետ՝ Զուիցերիոյ եւ Պէյ – րութի մէջ։

ԱՆԳԼԻՈՑ մասնագէտներուն համա – ձայն, կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի ըլլան արաբական աշխարհին մէջ.

1) Արաբական Լիկան քաղաքական կազ – մակերպութիւն մը պիտի ըլլայ՝ դաշնակ – ցային նկարագիրով, որուն չնորհիւ պի – տի արտայայտուի արաբ ազգայնականու – թիւնը՝ Գահիրէի գլխավարութեամբ եւ ոչ թէ բռնատիրութեամբ։

2) Սուրիա պիտի բաժնուի Եգիպտո – սէն, որուն հետեւանքով Արաբական Մի – ացեալ Հանրապետութիւնը պիտի լուծ – ուի։

3) Եգիպտոսի եւ Անգլիոյ միջեւ ելմ – տական համաձայնութիւն մը պիտի կընք – քուի՝ կարգադրելով Սուէզի գլխգէն եռք առկախ մնացած հարցերը։

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ մամուլի «Թաս» գործա – կալութիւնը կը հաղորդէ թէ մառեչալ Վորոշիլով չնորհաւորական հեռագիր մը ղրկած է Լիբանանի Հանրապետութեան նորընտիր Նախագահ Շեհապի, մաղթե – լով որ լիբանանցի ժողովուրդը յաջողի «ամերիկեան դրաման բանակներու» դէմ մղած իր պայքարին մէջ։

ԳԱՀԻՐԻի ձայնասփիւռն ու թերթերը խստօրէն կը քննադատեն Ֆրանսայի այն որոշումը՝ թէ յառաջիկայ աշնան Սա – հարայի մէջ պիտի կատարէ հիւլէական իր փորձերը, ափրիկեան ժողովուրդները հրաւիրելով որ «բողոքեն եւ աշխարհի քաղաքական բոլոր ղեկավարներէն խըն – դրեն որ առաջքը առնուի այս ոճիրին»։ Ալ Շապ թերթը կը դրէ, թէ մինչ Անգ – լիա, Ամերիկա եւ Ֆ. Միութիւն կը մտա – ծեն հիւլէական փորձերը դադրեցնել, Ֆրանսա կը յամառի գործադրել իր ծրա – գիրը։

ԼՐ ՖՐԱՆՍԻ օդանաւերը 1956 Հոկտեմ – բերի Սուէզի միջադէպէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Սեպտեմբեր երկուքին պիտի սկսին օգտագործել եգիպտական օդակայանները։

ԼՐ ՄՈՆՏԻ համաձայն, Պէյրութի Ֆը – րանսական հիւպատոսը վերաւորուած է ոչ թէ ըմբոստներուն՝ այլ բանակին կող – մէ աբծակուած գնդակով մը. ժան կա – փարի առողջական վիճակը միշտ մտա – հոգիչ կը մնայ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Աֆթիւալիթէ չարաթա – թերթը խմբագրական մը նուիրած է Ցիւ – րիխի Ֆրանքեւեզիպտական համաձայ – նութեան, չեչտելով թէ այս ձեւով Միջին Արեւելքի մէջ նոր հորիզոններ կը բաց – ուին Ֆրանսայի համար եւ հաւանական է որ չուտով դիւանագիտական յարաբերու – թիւնները վերսկսին երկու երկիրներու միջեւ։

ԱԼԺԷԻՆ կը հաղորդեն թէ Քապիլի բնակող ամերիկացի միսիոնար մը՝ Կրի – ֆիթ առեւանգուած է ըմբոստներու կող – մէ եւ իր կառքը՝ հրկիզուած։

ՊՈՒՐՍԱՑԻ (Թուրքիա) մէջ պատահած հրդեհին հետեւանքով չորս հազար վա – ճառատուներ, մեծ պազարը, առեւտրա – կան գրասենեակը եւ թերթի մը խմբա – գրատունը մոխրակոյտի վերածուած են. 60 միլիոն թրքական ոսկիի նիւթական վնաս կայ (900 միլիոն ֆրանք)։

ՆՈԹԻՆԿԸՄԻ մէջ (Անգլիա) կռիւ մը ծայր տուաւ Անգլիացիներու եւ սեւա – մորթերու միջեւ. մէկուկէս ժամ չարու – նակ, ժողովուրդը երկու մասի բաժ – նուած՝ սեւ եւ ճերմակ, փողոցներու մէջ կռուեցաւ բիրերով, երկաթներով, չիչե – րով եւ ածելիներով. ոստիկանութիւնը հազիւ կրցաւ զսպել. բազմաթիւ վիրա – ւորներ կան։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մէջ Սեպ – տեմբեր մէկէն սկսեալ 12 տարեկանէն վեր բոլոր աշակերտները չաբաթը մէկ օր պարտադրաբար պիտի աշխատին գոր – ծարաններու կամ ագարակներու մէջ. թերթերը ծանրօրէն կը քննադատեն այս որոշումին դէմ դաստիարակներու եւ ծնողքներու բողոքները։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ բանակի ընդհանուր հրա – մանատար նշանակուեցաւ զօրավար Էր – տեղիւն, փոխարինելով զօր. Մենկիւքը, որուն նոր պաշտօնը տակաւին չէ յայ – տարարուած։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ. »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ (1907 – 1957)

(Ճամբորդական նօթեր, Ուսումնասիրութիւններ, Գրական էջեր, Տոմսեր եւ խմբագրականներ, Անտիպ յուշեր՝ ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ)

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

704 էջ Տպարան « Ցառաջ » Գին՝ 2·000 Ֆրանք

Թղթատարի ծախքով 2200 ֆր.։ *Դիմել՝ ՑԱՌԱՋԻՆ։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Հայկ եւ Նաղիկ Տէրտէր – եան իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց տղուն՝ 18 ամեայ Ազատի կսկծալի մահ – ուան առթիւ ծաղկեպսակով կամ անձամբ մասնակից եղան իրենց սուգին։ Այս առ – թիւ հազար ֆր. կը նուիրեն Շաւարշ Մի – սաքեան սրահին։ (Ստանալ «Ցառաջ»էն։)

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀԱՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նոյեմբեր 2ին, Սալ Կավօ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ. 7ին Սալ տէ զ'Ալմպասատէօռ

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ հայկական կազմակերպութիւնները նկատի ունենան այս թուականները։

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐԶԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—o—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Բիւ. 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս).— Ներքին վէճափա – ռութիւն Աչխատանքը (Շ. Նարդունի). — Կեղծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ (Տքթ. Յովասափեան).— Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին (Տոքթ. Ռոսթան).— Ե – րեւակայութեամբ հիւանդ (Տոքթ. Գա – լուստեան).— Ինչէ՞ն մեռաւ (Փրոֆ. Սի – մոնէն).— Մարզական բնախօսութիւն (Տոքթ. Նաւասարդ).— Մատենիկ իմաս – տութեան.— Աղը (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— Զուրով թունաւորում (Տոքթ. Պուէֆ).— Արեւի լողանք (Տոքթ. Ներոքեան).— Աբաս – Թուման (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— Երախա – յին առողջութեան նչանները (Տոքթ. Նի – զէ).— Գարեջուր (Տոքթ. Քորոն).— Ի՞նչպէս օդնել կայծակնահարին (Խա – չուհի)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան 1·200 ֆրանք արտասահման 1·500 Ֆրանք։

Դիմել Շ. Նարդունիի Ցառաջի հասցէով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, ժօրժ Ե.ի սրահներուն մէջ։

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տա – րեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմ – բեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ։

×

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մշակոյթին նը – ւիրուած չքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պի – տի ունենայ հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրո – նին մէջ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաս – տատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պռըվէի եւ պաճալորէայի։

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշ – խարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։ 1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի։ հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172։

Հաղորդակց.— Էկլիպ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն։

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւ – նոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Ա – ւստրալիա, Քանատա եւ Արե – ւելք։ Վճարումը հոս կամ ար – տասահման։ Կ'ապահովենք վի – զայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ ունի 35 տարուան փորձա – ռութիւն։

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille

Tél. CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

52, Rue de Chalon, Paris 12·

4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil

166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois

241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորապէս ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զար – դարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպա – նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՂՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
28
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
28 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 8278 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ԼԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 4079

ԱՐԹՈՒՆ ԵՒ ԶԳԱՍՏ

Անկարելի չէ՛ որ աշխարհը նոր ազէտի մը առջեւ գտնուի, որուն առաջին զոհերը ըլլան փոքր եւ տկար ժողովուրդները :

Դիմագրաւելու համար ամէն հաւանական վտանգ, անհրաժեշտ եւ հրամայական պահանջ է, որ այդ ժողովուրդները համագրեն իրենց ուժերը, ներքնապէս ըլլան համերաշխ ու միաձոյլ, ի բաց վանեն իրենց մէջէն այն բոլորը՝ որ կը ծառայէ միայն իրենց տկարացումին, հետեւաբար նաեւ իրենց անկումին ու կորստեան :

Համաշխարհային վերիվայրումի մը պարագային, հայ ժողովուրդն ալ, ըլլա՛յ իր հայրենիքին, ըլլա՛յ արտասահմանի չատ մը գաղութներուն մէջ, ենթակայ է վտանգուելու, եթէ իմաստութիւնը չունենայ նախատեսելու վտանգը եւ իր հնարաւորութեան առաւելագոյն չափովը չձգտի ամրապնդելու իր ապահովութիւնը :

Իրրեւ արեւելքցի, դժբախտաբար մենք սովոր ենք օրը օրին ապրելու եւ չսեւեռելու մեր ակնարկը քիչ մը աւելի հեռուն, կանխելու համար որեւէ դժբախտութիւն :

Մենք սովորութիւն չունինք մեր մտածողութեան նեղ շրջանակէն դուրս ելլելու, թափանցելու համար մութին ու լուսաւեան մէջ խմորուող որեւէ երեւոյթի, որ կրնայ մեզի անակնկալ փորձութեանց առջեւ դնել :

Մեր կարճատեսութիւնը, չըսելու համար ճակատագրապաշտութիւնը մօտիկ անցեալին մէջ չատ սուղ արժեց, ու մենք մեետասաներորդ ժամու մեր ողբ ու կոծով, մեր անօգուտ հոգեկան ընդվզում - ներով, մեր արդար սրտմտութիւններով՝ աշխարհի ու մարդկութեան դէմ, ոչի՛նչ չհեցանք :

Մենք չկրցանք դնել այն՝ ինչ որ անդառնալիօրէն կորսնցուցած էինք :

Մենք չկրցանք տիրանալ այն բոլոր բաներուն՝ որոնք անվիճելիօրէն մերն էին :

Մեզի մնաց միայն «լալ եւ կրճտել ատամանց» :

Մենք զարձանք երբեմնի Իսրայէլացիները, որոնց տարապրի կեանքը բնորոշելու համար անոնց մարգարէն կ'ըսէր.— «Նստէաք ի գետս Բաբելացւոց և լայաք» :

Մեր արիւն արցունքն ալ, տարապրութեան մէջ, սահման չճանչցաւ ու մնայինք ու կը մնանք ցրուած եւ անհայրենիք, օտար, մաշող, կլանող ափերու վրայ :

Այս բոլորը պատահեցաւ անոր համար, որ առաջին աշխարհամարտը երբ չղթայազերծուեցաւ, մենք անպատրաստ էինք, մենք անձնատուր էինք ներքին փցուն, անօգուտ եւ վնասակար վէճերու, «բայ ու դոց»ի աքլորամարտի, երբ թշնամին մուխին մէջ կը դաւէր մեր ինչքին, մեր հարստութեան, մեր հոգին ու մեր գոյութեան դէմ :

Այսօր պատկերը տարբեր չէ : Միջազգային թատերաբեմին վրայ, յայտնի ու անյայտ կերպով կը պատրաստուի նոր ոչընչութիւն մը, այս անգամ ամբողջ մարդկութեան համար :

Ե՞րբ կը բացուի խաղացուելիք արիւնոտ առաջին վարագոյրը, դժուար է բան մը ըսել :

Ձիշդ է սակայն, որ աշխարհի հզօրները տենդագին, ամէն միջոցներով, կը պատրաստուին այդ չարաբաստիկ օրին, սպառազինուած աշխարհակործան նորատեսակ զէնքերով :

Հայութիւնը, նման համաշխարհային ազէտի մը պարագային, իր հայրենիքին մէջ ու նաեւ անկէ դուրս, Սփիւռքի չատ մը կէտերուն վրայ, ենթակայ է վտանգի :

Այս տխո՛ւր հեռանկարին առջեւ ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ Հայութիւնը ե-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՁՐԱՓՈՐՁԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

●

ՄՈՒՐՃՓԻԱՆ ՄԻՇՏ ԲՈՑԵՐՈՒ ՄԷՋ

—o—

ՖԵՐՀԱԹ ԱՊԱՍԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մուրճփիանի քարիւղի ամբարին հըրդեհը ցարդ կարելի չէ եղած զսպել : Ծուխի ամպեր պատած են Մարսէյլի երկինքը : Երթեւեկը արգիլուած է հրդեհին շրջակայքը : Ոստիկանները կը հսկեն կարգապահութեան վրայ, մինչ հրշէջները կը պայքարին բոցերուն դէմ :

Ամէն ճիգ կը թափուի, որ բոցերը չհասնին մօտակայ այլ ամբարի մը· այդ պարագային պայթումը կրնայ ըլլալ աւելի զօրաւոր եւ հրդեհը կը հասնի մինչեւ քաղաք եւ նաւահանգիստ, կատարեալ ողբերգութեան մը վերածուելով :

Տակաւին անկարելի է նիւթական վնասներու հաշուեկշիռը ընել : Միայն յայտնի է, թէ 5·500 խորանարդ մեթր քարիւղ այրած է : Փճացած են բազմաթիւ հաստատութիւններ եւ բնակարաններ : Քաղաքապետութիւնը 300 հոգիի տեղ հայթայթած է եւ ուրիշ բնակարաններու պարպումն ալ նախատեսուած : Ոստիկանութիւնը կը հսկէ, որ պարպուած տեղերէն զողութիւն չըլլայ· երկու մահմետականներ ձերբակալուեցան՝ երբ կը փորձէին պանդոկ մը մտնել :

Փարիզի մէջ Հիւս· Ափրիկեցիներ կրակ բացին ոստիկաններու կառքի մը վրայ, վիրաւորելով երեք հոգի· ոստիկաններէն մէկուն վիճակը ծանր է :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ· էջ)

բեւեռին մինչեւ Պուէնոս Այրէս…

Հաւաքական վտանգին առջեւ ոչ մէկ հաւաքական ճիգ՝ հեռացնելու կամ մեղմելու համար որեւէ զժբախտութիւն :

Պառակտումի սերմը կ'ածի ամենուրեք, եւ Երեւանը, որ պէտք է նախաձեռնողը ըլլար Հայութիւնը համագրելու, չաղախելու, չաղկապելու աշխատանքին, այսօր դարձեր է պառակտիչ ոգին եւ ատելութեան սերմնացանը՝ հայ կեանքի անդաստանին վրայ :

Այս պայմաններուն մէջ, չինական պրիսպներով անջատուած բնաչխարհի Հայութենէն, դէմ յառաջդիմութեան Հայութիւնը իմաստութի՛ւնը պէտք է ունենայ մտածելու իր սեփական ճակատագրի մասին :

Դժբախտաբար որեւէ նշան չկայ, որ մղէր մեզ լաւատես ըլլալու այդ ուղղութեամբ : Ամէն տեղ կապ ու կռիւ, արուեստականօրէն դուրսէն հրահրուած վէճեր, կրօնական կամ այլ չպարի տակ, որոնք միայն կը ծառայեն կազմալուծելու տարագիր Հայութեան կեանքը եւ թունաւորելու անոր առօրեան :

Այս տխուր հաստատումները ընելով, մենք ոչ հաւա՞ր է որ կը կանչենք եւ ոչ ալ՝ ահազանգ կը հնչեցնենք :

Մեր նպատակն է արթնութեան եւ ըզգաստութեան հրաւիրել, հաւանական հեռաւոր կամ մօտաւոր վտանգի մը ի կանխատեսութիւն :

Մեր նպատակն է հեռո՛ւ պահել բազմաչարչար ժողովուրդ մը անարժէք վէճերէ, ապահովել խաղաղութիւնն ու զարգացումը Հայութեան կեանքին մէջ, որով միայն հնարաւոր կ'ըլլայ որեւէ ստեղծագործ եւ չինարար աշխատանք :

Մեր ձգտումն է ամրապնդե՛լ Հայութեան միասնականութիւնը, հաւաքական ուժերով դիմագրաւելու համար ամէն փորձութիւն՝ ե՛րբ եւ ո՛ւր որ ալ ըլլայ :

« ԱՐՄԵՆԻԱ »

Ծ Ր Ը Ծ Ր Թ Ե

ՅՈՐԴԱՀՈՍԱՆ ԱՂԲԻՒՐԸ

—o—

— Ձեմ կարծեր որ պէտք կայ գրաբար սորվելու եւ սորվեցնելու : Մեռած, թաղուած լեզու մըն է··· Աշխարհաբար սորվինք, կը բաւէ··· Նոյնիսկ, աշխարհաբարը, տարիներու ընթացքին պիտի մեռնի եւ պիտի թաղուի··· Փոխանակ, ջուր ծեծելու եւ զգացումներէ տարուելով, նոր սերունդին միտքը չարչարելու, աւելի լաւ բան մը ըրած կ'ըլլանք, եթէ ուժ տանք անգլերէնին, ֆրանսերէնին, սպաներէնին, ռուսերէնին եւ հանի մը ուրիշ լեզուներու··· Հայաստանը ազատագրելու եւ ազատ ու անկախ պետութիւն մը ունենալու համար պայման չէ որ գրաբար գիտնանք : Օրինակ առնենք սա Հրեաները : Մարդիկը, նայէ, ո՛ւր հասան իրենց գիտցած անգլերէնով, գերմաներէնով եւ ֆրանսերէնով··· Երբ անկախութիւն հռչակեցին 1948ին, իրենց մէջ հարիւր հոգի չկար որ եբրայերէն գիտնար : Ձերկարեմ··· Սա զգացական մարզանքները մէկ կողմ դրէք եւ գրաբարը մի գովէք, կեանք··· Կը բաւէ··· Գրաբար սիրողը թող կիրակի առտուները եկեղեցի երթայ··· Ժամանակները փոխուած են, փոխուա՛ծ, խօսք կը հասկնա՞ք··· Հիմա Եգնիկ, Խորենացի, Նարեկացի չենք կրնար կարդալ··· Կարդանք ալ, չենք հասկնար··· Այնպէս որ գործնական առաջարկներ ու ծրագիրներ ներկայացուցէք··· Շատ սխալ կ'ընէք, երբ կը յանձնարարէք որ մեր երկրորդական վարժարաններուն մէջ գրաբարին ուժ տան··· Պէտք չկայ, կ'ըսեմ ձեզի··· Երազներով մի տարուիք··· Ես իմ ըսելիքս ըսի··· Մնացածը դուք գիտէք···

×

Մտաւորական ճաշէցուած մարդու մը խարոզը՝ գրաբարը սիրողներուն : Եւ բոլոր անոնց, որոնք կը հաւատան որ այսօրուան աշխարհաբարը ճոխացնելու եւ կենդանացնելու համար պէտք ունինք գրաբարի շտեմարանին :

Դժբախտաբար, մեր գրոց-բրոցներէն շատերը կարեւորութիւն չեն տար գրաբարին, որ — անմիջապէս ըսեմ — անջատ լեզու մը չէ, այլ մէկ ճիւղն է այն հաստատուն ծառին, որ կը կոչուի հայերէն լեզու :

Այս գրոց-բրոցներն են, սակայն, որ հայ ժողովուրդին մշակութային արժէքներն ու գանձերը կը պանծացնեն, երբ բեմ բարձրանան կամ ապսպրուած յօդուած մը ստորագրեն՝ թերթի մը մէջ :

×

Ձենք հաւատար որ կարելի է մեր մշակութային գանձերը համրել ու այդ համրանքէն դուրս ձգել մեր գրաբարը, որուն ծննդեան թուականը մա՛րդ չի գիտեր : Տասը հազար տարուան մէջ միայն մեր լեզուն կրնար հասած ըլլալ այն բարձունքին, ուր հասած էր հինգերորդ դարուն : Կարդացէք Աստուածաշունչը կամ Եզնիկը, Շնորհալին եւ Նարեկացին ու այն ատեն կը համոզուիք թէ լեզու մը իր ա՛յդ էերականութեամբ, իր ա՛յդ բառամթերքով հազարամեակներու ընթացքին միայն կրնար այդ հրաշակերտ կատարելութեան հասած ըլլալ :

Գրաբարը սիրողները եւ այսօրուան աշխարհաբարին ուռճացման տեսակէտէն ամենօր վիճակուած դերը տեսնողները, ցաւով կը նկատեն որ օրուան ա՛յս ժամուն, մասնագէտ եւ հմուտ գրաբարագէտներ, գրեթէ, չունինք — Վենետիկի եւ Վիէննայի վանքերէն դուրս : Թերեւս հանի մը հատ ալ Երուսաղէմ եւ այլուր : Ցաւալի է որ Էջմիածնայ Վեհարանին մէջ, Էջմիածնական գրաբար գրող չէ մնացած : Կարդացէք եկած կոնդակները՝ իրենց ո՛չէջմիածնավայել հայերէնով :

Ըսած ենք ուրիշ անգամներ ալ — չենք յանձնարարեր որ վերադառնանք այն օրերուն երբ մեր յայտնի դէմքերը գրաբար կը գրէին, Վոսփորի ափերուն վրայ — Ռէքէոս Պէրպէրեան, Ցակոբ Գուրգէն, Թէրզեան եւ ուրիշներ :

Բայց չերմօրէն կը յանձնարարենք որ դարակը չնետուի մեր վարդավառ գրաբարը — յորդահոսան աղբիւր մը, որուն ջուրերով պիտի ջրենք աշխարհաբարի պարտէզը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

*Մ*ԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըչոլտ դէպի Ամման իր ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ նաեւ Պէյրութ, ուր հասած օրն իսկ ականատես եղաւ կարգ մը կռիւներու : Մ*ԱԿի* քանատացի դէմերէն մէկը սպաննուեցաւ· բանակին եւ ըմբոստներու մէջեւ եղած բախում մը երեք ըմբոստներու մահուան պատճառ եղաւ· վեց ուրիշներ վիրաւորուեցան : Նոյն օրը քաղաքական երկու դէմքեր մահափորձի մը զոհ դացած էին : Ամերիկեան հրասայլերը անմիջապէս գրաւեցին կարեւորագոյն չրջանները՝ որեւէ անակնկալի առաջքն առնելու համար :

Մ*ՈՍԿՈՒԱՅԻ* Արեւմտեան չրջանակներ կը յայտարարեն թէ չատ հաւանական է, որ Ա· Միւթիւն ընդունի Նախագահ Այզընհաուըրի եւ Վարչապետ Մաքմիլընի առաջարկը՝ մէկ տարուան ժամանակաշրջանով հիւլէական փորձերը դադրեցնելու համար· բայց պայման պիտի դնէ՝ որ այդ ուղղութեամբ խորհրդակցութիւնները սկսին անմիջապէս եւ ոչ թէ Հոկտեմբեր 31ին, ինչպէս կ'առաջարկէր Այզընհաուըր :

ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ կը չարունակէ նակէ ամբակոծել Քեմոյ կղզին : Չինական «պղտիկ պատերազմ»ին չորրորդ օրն է արդէն եւ մեռելներու ու վիրաւորներու թիւը բարձրացաւ 600ի : Ազգայնական եւ համայնավար օդանաւերու կռիւ մը եղաւ, որու ընթացքին երկու «Միկ»եր վար առնուեցան : Միացեալ Նահանգները նոր օդանաւեր պիտի տան Ազգ· Չինաստանի, կը յայտարարեն կիսապաշտօնական աղբիւրներ :

Ա· Մ*ԻՈՒԹԻՒՆԸ* նոր յուշագիր մը յանձնեց Հռոմ, իտալական կառավարութիւնը անդամ մը եւս դատապարտելով անգլեամերիկեան ուժերու դէպի Լիբանան եւ Յորդանան կատարած արշաւին ցոյց տրուած օժանդակութեան համար եւ զգուշացնելով զայն՝ Միջին Արեւելքի խնդրին մէջ իր որդեգրած դիրքին դէմ :

Կ*ԻՊՐՈՍԻ* համար պատրաստուած անգլիական ծրագիրը անելի մատնուած է· թէեւ Անգարա իր հաւանութիւնը յայտնեց այդ ծրագրին գործադրութեան համար, բայց Աթէնք միչտ դէմ կը մնայ եւ կղզիի բնակչութեան 78,8 առ հարիւր Յոյները կը հետեւին Յունաստանէն տրուած հրահանգներուն :

Ա*ՐԵԻԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ* կառավարութիւնը խիստ միջոցներու դիմեց՝ զսպելի Արեւմուտք փախուստները արգիլելու համար· մասնաւորապէս համալսարանականներ եւ բժիշկներ կը փախչին համայնավար չրջանէն· մէկ տարուան ընթացքին 650 համալսարանականներ եւ բժիշկներ ապաստանեցան Արեւմտեան Գերմանիա :

Վ*ԻԷՆՆԱՑԻՆ* կը հաղորդեն թէ Հունգարիոյ նախկին վարչապետ Իմրէ Նաճիի դնդակահարութենէն ետք՝ կինն ու երկու զաւակները աքսորուած են Ռուսաստան, համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Քատարի հրամանով :

ԳԻՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՒԱՆԴ

Հրաչեայ Աճառեանը այն հազուագիւտ մեծ գիտնականներից է, որոնք անգնահատելի ծառայութիւն են մատուցել մարդկային մշակոյթին: Իր բացառիկ տաղանդով, անսահման նուիրուածութեամբ ու ապշեցուցիչ աշխատասիրութեամբ նա ստեղծել է գիտական այն պիսի կոթողները, որոնք փառք ու պատիւ բերեցին և՛ իրեն, և՛ իր ժողովուրդին: Նրա դասական երկերը հայ եւ ընդհանուր լեզուաբանական գիտութեան անսպառ աղբիւր ու գիտական – ստեղծագործական աշխատանքի փայլուն օրինակ են ներկայ եւ գալիք սերունդների համար:

Վիթխարի է Հրաչեայ Աճառեանի գիտական ժառանգութիւնը: Եթէ դա իրականութիւն չլինէր, դժուար կը լինէր երեւակայել, թէ մարդկային մի կեանքը բաւական է այդքանը ստեղծելու համար: Նրա երկու հարիւրից աւելի աշխատութիւնները (որոնցից մի քանիսը բազմահատոր են) ընդգրկում են հայագիտական ու ընդհանուր լեզուաբանական բազմաբնագաւառները եւ մեծ չափով հարըստացնում են թէ՛ հայագիտական, թէ՛ ընդհանուր լեզուաբանական գրականութիւնը: Դրանք միաժամանակ ամենավառ կերպով բնութագրում են իրենց հեղինակին իբրեւ հետազօտողութեան լայն սահմաններ ունեցող գիտնականի:

Ահա հռչակաւոր «Հայերէն արմատական» բառարանը: Սա Հր. Աճառեանի բառագիտական, ստուգաբանական, բառարանագրական տաղանդի ու անձնուրաց աշխատանքի փայլուն արդիւնքն է: «Արմատական բառարանս կազմելու եմ սկսել 1891 թուին, երբ Պոլսի Կեդրոնական վարժարանի Դ. դասարանի աշակերտ էի: Իր այս առաջին վիճակում Արմատական բառարանս 50 էջից բաղկացած հասարակ մի տետրակ էր...», — գրել է Աճառեանը՝ անդրադառնալով բառարանի ստեղծման պատմութեանը: Ցետագայում մօտ 40 տարուան աշխատանքով այդ «հասարակ տետրակը» դառնում է 8·344 էջ ընդգրկող (չհաշուած յաւելուածը) հսկայածաւալ մի գործ, որը համաշխարհային լեզուաբանական գրականութեան մէջ գոյութիւն ունեցող ստուգաբանական բառարաններից ամենածաւալունն է:

Բառարանի բառացանկը կազմում է հայ մատենագրութեան մէջ գործածուած մօտ 11 հազար արմատների հանրագումարը: Հիմնական նպատակը արմատների ստուգաբանութիւնն է. բայց քանի որ ստուգաբանութիւնը ներկայացնում է իմաստաբանական, բառակազմական, բառագործածական, բառերի անցած ուղու այլ եւ այլ երեւոյթների քննարկման լայն պատկերով, ուստի իր բովանդակութեամբ բառարանը դուրս է գալիս միայն ստուգաբանական սահմաններից:

Բառարանի իւրաքանչիւր բառյօդուածը մի իւրատեսակ արժէքաւոր գիտական աշխատանք է, որն իր հերթին բաղկացած է հինգ բաժիններից: Առաջին բաժինը բառագիտականն է: Այստեղ նախ տրւում է արմատը, որի որոշման համար հեղինակը որոշ դէպքերում առիթ է ունեցել յաղթահարելու շատ դժուարութիւններ, այն պատճառով, որ լեզուի զարգացման ընթացքում տարբեր ժամանակաշրջաններում փոխւում է արմատի բաղադրութեան ըմբռնումն ըստ լեզուական զգացողութեան, եւ լինում են դէպքեր, երբ զանազան բաղադրութիւններ ամբողջական արմատների են վերածւում: Արմատից յետոյ տրւում են քերականական նշումներ թեքուող ձեւերի հոլովման ու խոնարհման վերաբերեալ, որոնց համար հեղինակը չի բաւարարւում եղած բառարանների ցուցումներով, օգտագործում է նաեւ մատենագրութեան մէջ եղած դրծածութիւնները: Այնուհետեւ տրւում են բառի նշանակութիւնները, վկայութիւնները, այսինքն ո՛րտեղ եւ ե՛րբ է գործածուել քննարկուող արմատը կամ արմատական բառը, ըստ որում անպայման յիշատակւում է առաջին գործածութիւնը, ինչպէս եւ այն գործածութիւնները, որոնք իմաստային կամ այլ կողմերով իւրայատուկ են: Վկայութիւններից յետոյ բերւում են արմատից առաջացած բառակազմական ձեւերը՝ ածանցումները ու բարդումները, որոնցով հեղինակը նպատակ է ունեցել ցոյց տալ արմատի կենսունակութիւնը բառակազմական ձեւերի տալու մէջ, արմատի կրած ձեւափոխութիւնները տարբեր ժամանակներում: Այս բոլորից բացի, նշւում են նաեւ տարբեր զրչութիւնները:

Երկրորդը ստուգաբանական բաժինն է, որը ինչպէս գրում է հեղինակը, «բառարանի հիմնական եւ կարեւորագոյն մասն է»: Այստեղ բացատրւում է արմատի ծագումը: Ըստ ծագման արմատները լինում են բնիկ, այսինքն ժառանգուած են հնդեւրոպական հիմնային շրջանից (նախալեզուից) եւ փոխառեալ՝ ժամանակի ընթացքում հայերէնին անցած ուրիշ լեզուներից: Առանձնակի են բնաձայն բառերը, որոնց բնոյթի մասին եւս նշւում է: Ստուգաբանութիւնը նոյնպէս բերւում է հարուստ տուեալներով՝ տարբեր լեզուների համապատասխան փաստերի համեմատութեամբ, ինչ որ հնարաւոր է եղել պարզել պատմա-համեմատական մեթոդի գործադրումով: Աճառեանը բերում է այն ստուգաբանութիւնները, որոնք հիմնաւոր են եւ ճանաչում են գտել գիտութեան մէջ, որոնք առաջարկուել եւ ընդունուել են խոշոր մասնագէտների կողմից: Ընդհանրապէս լեզուաբանութեան մէջ ստուգաբանութիւնը որքան հետաքրքրական, նոյնքան էլ դժուարին գործ է, որը պահանջում է մեծ պատրաստութիւն, պատմա-համեմատական մեթոդի տիրապետման ու գործադրման հմտութիւն: Աճառեանն ունէր այդ բոլորը եւ ամբողջ բառարանի մէջ նշուած բաժնում ուրիշ վիճնականների կատարած ստուգաբանութիւնների օգտագործումից բացի, տուել է նաեւ իր սեփականը: Բառարանում գետեղուած նրա ընդունելի ստուգաբանութիւնների թիւը 1688 է, ըստ որում ստուգաբանուած այդ արմատներից 158ը բնիկ են: Սա խոշոր նորդրում է գիտութեան մէջ: Բառարանի հրատարակումից յետոյ էլ հեղինակը կատարել է մի շարք արժէքաւոր ստուգաբանութիւններ: Բառարանի ոչ բոլոր յօդուածները, սակայն, ունեն ստուգաբանութեան բաժին: Արմատների կէսից աւելին մնում է ծագումով անյայտ:

Երրորդ բաժինը ստուգաբանութիւնների պատմութիւնն է: Սկսած մեր մատենագրութեան հնագոյն ժամանակներից հայերէնի բառերի վերաբերեալ առաջարկուել են բազմաթիւ ստուգաբանութիւններ. այդ բոլորը հեղինակն ամփոփել է այս բաժնում ըստ համապատասխան արմատների: Բաժնի կարեւորութիւնն ակնբախ է հայ լեզուաբանական մտքի զարգացման պատմութեան ուսումնասիրութեան տեսակէտից:

Չորրորդ բաժինը վերաբերում է զուտ ձեւերին: Այստեղ բերւում են արմատի բարբառային ձեւերը՝ բազմաթիւ բարբառների ու ենթաբարբառների տուեալներով, արտասանութեան դիտական տառադարձութեամբ:

Վերջին՝ հինգերորդ բաժինը յատկացուած է հայերէնի թողած ազդեցութեանը, հայերէնից այլ լեզուներին անցած փոխառութիւններին, որոնց բացայայտումը կապուած է եղել շատ դժուարութիւնների հետ, քանի որ պահանջուել է ուսումնասիրել բազմաթիւ լեզուների բառապաշարը, հնչիւնային օրէնքները, եւայլն: Այստեղ Աճառեանը նորարար է եղել բառիս բուն իմաստով: Ուսումնասիրողները փոխառութիւնների հարցում չօչափել են հայերէնի կրած ազդեցութիւնները. դա որոշ իմաստով միակողմանի մօտեցում էր: Աճառեանը միաժամանակ ուսումնասիրելով հայերէնի թողած ազդեցութիւնները՝ ի յայտ բերեց չափազանց արժէքաւոր հարուստ փաստեր, որոնք խիստ հետաքրքրական են հայ եւ ուրիշ ժողովուրդների պատմական առնչումների հարցի ուսումնասիրութեան տեսակէտից: Հասկանալի է, որ այսպիսի բաժին կարող էին ունենալ այն յօդուածները, որտեղ քննարկուող արմատը այս կամ այն ձեւով փոխառուել է հայերէնից, եւ եթէ պարզուել է այդ իրողութիւնը:

Այսպիսի կառուցուածքը բառարանին տուել է ծաւալուն պատկեր ու խոր գիտական բնոյթ, որտեղ կարելի է գտնել բազմակողմանի տեղեկութիւններ հայերէն արմատների ու նրանցից կազմուած շատ բառերի մասին:

Հայոց լեզուի պատմութեանը նուիրուած իր հետազօտութիւնների տեսական ընդհանրացումները Հրաչեայ Աճառեանը ամփոփել է «Հայոց լեզուի պատմութիւն» նշանաւոր աշխատութեան մէջ (հատոր 1ին, 1940 թ., հատ. 2րդ, 1951 թ.):

Աշխատութեան մէջ պարզութեամբ, բայց եւ խոր գիտականութեամբ բնութագրւում են Հայոց լեզուի կառուցուածքային պատմական փոփոխութիւնները, սկսած գիտութեանը յայտնի ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը:

Առաջին հատորն սկսւում է «Հնդեւրոպական նախալեզուն» դլխով, որտեղ տրւում է այն ընդհանուր ակունքի ուրուագիծը, որից սկզբնաւորուել է հայերէնը ամենանախնական վիճակում, հնդեւրոպական ընտանիքի մէջ 10 ճիւղերի հետ:

Յաջորդ ընդարձակ դլխում հեղինակը պատմա-համեմատական մեթոդի գործադրումով աշխատում է պարզել հայերէնի գրաւած դիրքը հնդեւրոպական ազգակից լեզուների շարքում:

Մեծ հետաքրքրութեամբ է կարդացւում նախահայերէնը եւ նախահայերի քաղաքակրթութիւնն ուրուագծող գլուխը: Նախահայերէնի ուրուագծի տակ հեղինակը հասկանում է հայերէնի սկզբնական վիճակը՝ առանց բարեչրջութեան ու ազդեցութիւնների: Նա գտնում է, որ որեւէ դարի հայերէնը իրենից ներկայացնում է բնիկ եւ փոխառեալ ձեւերի դումարը՝ ենթարկուած բարեչրջութեան: Հէնց այս ոգով էլ նա տալիս է լեզուի պատմութեան բնութագիրը ըստ նրա զարգացման յաջորդ դարերի:

Առանձին գլուխներ են յատկացուած փոխառութիւնների քննութեանը, խմբագործուած ու բնութագրուած են հայերէնի, Բրակերէնի, փռիւգերէնի, խալդերէնի, միտաններէնի, ասորերէնի, Հայաստանի այլ բնիկների ու կովկասեան լեզուների, իրանեան լեզուների, լատիներէնի, ասորերէնի օժանդակութեան այս դաղարումը իր անդրադարձումը պիտի ունենայ նաեւ առեւտրական յարաբերութիւններուն վրայ:

Ըստ կարդ մը մասնագէտներու կարծիքին, անդրծովեան հողամասերը չատ մեծ գոհողութիւններ կը պահանջեն Ֆրանսայէն, փոխարէնը՝ բարոյական յուսա-խաբութիւններ միայն պատճառելով: Անդրծովեան շատ մը շրջաններու մէջ Ֆրանսա մեծամեծ դումարներ ծախսած է հանրային սպասարկութեանց այնպիսի ճիւղերու մէջ, որոնց նմանին կարիքն ունին Ֆրանսայի կարդ մը շրջանները:

Առեւտրական հարցերու մասնագէտնե-րը կարծիքով, անդրծովեան հողամասերը Ֆրանսական արտածման ապրանքներու սպառման տեսակէտէն ալ մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը չեն ներկայացներ: Օրինակ, 1957ի ընթացքին Ֆրանսայի կատարած ընդհանուր արտածումներուն 0,80 առ հարիւրը միայն կատարուած է դէպի Ֆրանսական արեւելեան Աֆրիկէ:

Ճշմարտութիւն է, որ Ֆրանսա կարդ մը զիջեալ փորձառութիւններ ունեցած է իր գաղութներուն հետ, եւ ասոր հետեւանքով որոշ յոյնութիւն մը դգալի է: Մինչեն Ֆրանսացին վերիվարոյ հետեւելը կը մտածէ. «եթէ այդ մարդիկը մեզ չեն ուզեր ու իրենց անկախութիւնը կը պահանջեն, թող երթան անկախ ըլլան, ու Աստուած իրենց հետ»: Շատ մը Ֆրանսացիներ ալ կը ջղայնանան իրենց վերագրուած «գաղթատէր», «գաղթակրար» մականուանումէն, մանաւանդ որ Աֆրիկէի ոչ-արաբական իրենց հողամասերուն մէջ ընդհանրապէս իրենցմէ պահանջուածէն շատ աւելի մեծ աղատութիւններ չնորհած ու շատ աւելի առատաձեռն եղած են:

Արդարեւ, մինչ Ալժերիոյ մէջ խաղաղ լուծման մը առաջնորդող գրեթէ բոլոր դռները գոցուածեն չորս տարիէ ի վեր մղուող պատերազմին պատճառով, ոչ-արաբ Ֆրանսական աֆրիկեան հողամասերուն մէջ կացութիւնը բոլորովին այլ է. այնտեղ կը տիրէ փոխադարձ բարեկամութեան եւ հասկացողութեան փափաք մը: Եւ այս՝ չնորհիւ հեռատես եւ լայնախոհ անձի մը՝ Կաթոն Տըֆէրի: Կ. Տըֆէր, կի Մոլէի գահլիճին մէջ անդրծովեան հողամասերու նախարար եղած ժամանակ, օրէնք մը քուէարկել տուաւ Ազգային Ժողովին: Այս օրէնքին հիման վրայ ներքին լայն ինքնավարութիւն չընորհուեցաւ Մատակասքարի եւ արեւելեան Աֆրիկէի Ֆրանսական հողամասերէն Սենեկալի, Սուտանի, Կոնկոյի եւ Մատակասքարի:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՀՈՂԱՄԱՍԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի մէջ Ալէն տը Լիրօ ստորագրած է հետեւեալ յօդուածը.—

Վարչապետ Շարլ Տը Կոլլ դէպի արեւելեան եւ հարաւային Աֆրիկէի Ֆրանսական հողամասերը սկսած չրջապտոյտին հետ զուգընթաց, «գաղթարարութեան» պատմութեան ամէնէն հակասական կացութիւններէն մէկն ալ սկսած է մտնել իր զարգացման հունին մէջ:

Արդարեւ, աֆրիկեան այս հողամասերը դրուած են անկախ դառնալու... «սպառնալիքին» ներքեւ, եւ այս հողամասերու ներկայացուցիչներէն ոմանք մեծապէս ընդվզած են այս «սպառնալիքէն»:

Այս կացութիւնը սկսաւ ձեւաւորուիլ վերջերս՝ Ֆրանսական նոր Սահմանադրութեան Մորհրդատու Կոմիտէին առջեւ Զօր. Տը Կոլլի կատարած մէկ յայտարարութեամբ: Ըստ նոր Սահմանադրութեան, Ֆրանսական ազդեցութեան տակ գտնուող եւ տակաւին անկախութեան չափացած հողամասերը պիտի մտնան Ֆրանսական համայնական միութեան մը մէջ (fոմիւնօքէ), որուն կրնան յարիլ նաեւ անկախութիւն ստացած երկիրները (Թունուզ եւ Մարոք), եթէ կը փափաքին: Ըստ զօր. Տը Կոլլի յայտարարութեան, Ֆրանսական նախկին հողամասերու բաղկացուցիչ երկիրներէն իւրաքանչիւրը պէտք է որ պարզ ընտրութիւն մը կատարէ — «գործակցութիւն կամ բաժանում»: Եթէ անդրծովեան երկիրները մերժեն նոր Սահմանադրութիւնը, կը նշանակէ թէ պիտի բաժնուին Ֆրանսական միութենէն՝ «իրենց խնդ պատասխանատուութեան տակ եւ այնպիսի աշխարհի մը մէջ, ուր միութիւնը անհրաժեշտութիւն դարձած է»:

Եթէ անդրծովեան երկիրները նախընտրեն բաժնուիլ Ֆրանսական միութենէն, Մայր Երկիրը «ըստ այնմ պիտի վարուի», աւելցուց զօր. Տը Կոլլ իր յայտարարութեան մէջ:

Շատեր հարց կուտան թէ զօրավարը ինչ ըսել ուզեց այս վերջին բառերով: Ըստ ոմանց բացատրութեան, զօր. Տը Կոլլ ըսել ուզեց թէ Ֆրանսա պիտի դադրեցնէ իր նիւթական օժանդակութիւնը, որուն չնորհիւ խնդրոյ առարկայ երկիրներուն մէջ կը չինուին ճամբաներ, կամուրջներ, ջրամբարներ, կը կառուցուին դպրոցներ ու հիւանդանոցներ. նիւթական օգնութիւնը Հրաչեայ Աճառեանը իր գիտական գործունէութեան ընթացքում ստեղծել է մի ամբողջական ուսումնասիրութիւնների շարք, որոնք ներկայացնում են հայերէնի պատմական զարգացման ընթացքի տարբեր շրջանները, հայերէնի հնչիւնական համակարգի, ձեւաբանական համակարգի, բառակազմական համակարգի, բառագործածութեան, բառերի իմաստների, բառերի ծագման, հայերէնի բարբառների, հայերէնի փոխառութիւնների, հայերէնի թողած ազդեցութիւնների, հայերէնի ուսումնասիրութեան պատմութեան, հայ լեզուաբանական մտքի պատմութեան, հայ գրականութեան պատմութեան, հայ ժողովրդական բանահիւսութեան, հայ ժողովրդական հաւատալիքների, հայ ժողովրդական տօների, հայ ժողովրդական կենցաղի, հայ ժողովրդական երգերի, հայ ժողովրդական առածների, հայ ժողովրդական հանելուկների, հայ ժողովրդական խաղերի, հայ ժողովրդական ասացուածքների, հայ ժողովրդական ասմունքների, հայ ժողովրդական ասքերի, հայ ժողովրդական զրոյցների, հայ ժողովրդական առակների, հայ ժողովրդական ծիսական երգերի, հայ ժողովրդական ծիսական խաղերի, հայ ժողովրդական ծիսական ասմունքների, հայ ժողովրդական ծիսական ասքերի, հայ ժողովրդական ծիսական զրոյցների, հայ ժողովրդական ծիսական առակների, հայ ժողովրդական ծիսական հանելուկների, հայ ժողովրդական ծիսական ասացուածքների, հայ ժողովրդական ծիսական առածների, հայ ժողովրդական ծիսական հաւատալիքների, հայ ժողովրդական ծիսական տօների, հայ ժողովրդական ծիսական կենցաղի

ԿՅՆՔԻ ԿԱՐԳԸ

Ֆ. ՀՈՍՏԻ

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՆՈՅՆ ԵՎ ՆՐԱ ՀԱՐՍՆԻՔԸ

Մարսոնում ևս չեմ կարող իմ հոգին ազատել այն զգացմունքից, որ ինձ տանջում էր Լոնդոնում, երբ ես ամուսնացա Ջեյմս Ուիլկինսոնի հետ։ Ես ինձ ամբողջովին նրան էի տվել, ինչպես որ կանայք են անում, երբ իրենց հոգին են հանձնում

Օրեր եւ Ժամեր

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար. Ա. Էջէն)

Սինեմա Ռէքսի առջեւ Ալժէրիացիները յարձակում գործեցին ոստիկանի մը վրայ եւ զայն վիրաւորելով յաջողեցան փախչիլ։

Կրընոպլի մէջ երկու մահմետականներ ռումբ դիակները գտնուեցան, որոնց հետ՝ պնդացիր մը եւ պայթուցիկները։ Կը կարծուի թէ պայթուցիկներէն մէկը կրակ առած էր ահաբեկիչներու ձեռքին մէջ եւ սպաննած միաժամանակ երկուքն ալ։

Փարիզի մէջ ոճրափորձերու վաղորդայնին ձերբակալուած ահաբեկիչներու քննութիւնը կը շարունակուի։ Մօտ 20 Ալժերիացիներ խոստովանեցան թէ մասնակցած են մայրաքաղաքի եւ արուարձաններու մէջ տեղի ունեցած խափանարարութեանց։

Ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ։ Արձակուրդի մէջ գտնուող ապահովութեան բոլոր ուժերը պաշտօնի կոչուին կանչուեցան եւ նոր արձակուրդները յետաձգուեցան։ Երկրին կարեւորագոյն կէտերուններէն՝ քարիւղի գործարան, կայարան, ջրամբար, եւայլն, յանձնուեցան բանակին հսկողութեան։ Կառքով պտըտող Ալժերիացիները կը խուզարկուին։ Իսկ մասնաւոր քննութեամբ մը՝ մահմետականները պիտի ճշդեն իրենց ապրուստի միջոցները։

Միւս կողմէ, Գահիրէի մէջ նուիալքըտ Փրէսի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի ընկերվարներուն հետ։ Ցերհատ Աբպաս, Պէլքասէմ եւ Շերիֆ յայտարարեցին թէ արդէն հիմնուած է ալժերիական կառավարութիւն մը՝ աքսորի մէջ «որուն կը պակսի միայն կառավարութիւն անունը»։ Բայց տակաւին որոշում չեն տուած այդ «կառավարութիւնը» պաշտօնապէս ճանչցնելու համար։

«Տեղեկատուութեան եւ արտաքին յարաբերութիւններու նախարար» Ֆերհաթ Ապաս յայտարարած է, թէ Ֆրանսայի մէջ ոճրափորձերը պիտի չարունակուին՝ տկարացնելու համար բանակն ու երկրին տնտեսութիւնը, աւելցնելով թէ Ալժերիոյ մէջ խաղաղութիւն պիտի չվերահաստատուի, այնքան ատեն որ «Ֆրանսական կառավարութիւնը բաւական քաջութիւն չունի Ազատագր. Ճակատին հետ բանակցելու համար»։ Ապաս չէշտած է թէ Ֆրանսայի մէջ ահաբեկիչները «ազդարարութիւն» մը կ'ընեն կառավարութեան՝ որպէսզի հանրաքուէի չձեռնարկէ։

ՋՕՐ. ՏՂ ԿՈԼԻ դէմ հակացոյցեր եղան Տաքարի մէջ։ Թանանարիվի, Պրազիվիլի եւ Ալիճանի խանդավառ ընդունելութենէն յետոյ, Տը Կոլ Տաքարի մէջ ցուցարարներ տեսաւ, որոնց պաստառներուն վրայ կը կարդացուէր. «Տը Կոլ, դնա՛» մինչ ուրիշներ կը պոռային. «Անկի՛ Տը Կոլ, կեցցէ Ազատագր. Ճակատը», եւայլն։ Վարչապետը ճառ մը խօսեցաւ 100·000 Տաքարցիներու ներկայութեան, չէշտելով թէ ամէն մարդ ազատ է «ոչ» ըսելու հանրաքուէին, եթէ կ'ուզեն Ֆրանսայէն բաժնուիլ. «եթէ անկախութիւն կ'ուզեն՝ թող առնեն»։ Զօրավարը չորեքշաբթի կէսօրէ ետք դնաց Ալժէ, ուր խանդավառ ընդունելութիւն մը կը նախատեսուէր։

ԱՄՄԱՆի մէջ չէջան ընող զբոյցներու համաձայն՝ Հիւսէյն թաղաւորի ընտանիքին կարգ մը անդամները Եւրոպա պիտի մեկնին։

ՌԻՕ ՏԸ ԵԱՆԷՅՐՈՅԻ մէջ Լուի Ժափինօ յայտարարեց թէ «Լատինական պլոք» մը կազմելու գաղափարը հետզհետէ տեղ կը գրաւէ լատին ժողովուրդներու մէջ, որոնք աշխարհի բնակչութեան կարեւոր մէկ մասը կը ներկայացնեն։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՑՁԸՆՀԱՒՈՒԸՐ կը մտածէ ստեղծել նոր կազմակերպութիւն մը՝ Թերաճ երկիրներու տնտեսական յառաջդիմութեան օգնելու համար։ Այս ուղղութեամբ ծրագիրը մը պիտի ներկայացուի Նոր Տելհիի մէջ տեղի ունենալիք համաշխարհային գրամատան ժողովին։

ԼԵՀԱՍՏԱՆի մէջ, Լիպլէնի մօտերը երեւան եկան հասարակաց նոր մահափոսեր։ Նպիները հազարաւոր դիակներ լեցուցած էին անոնց մէջ՝ այրելէ ետք։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց բազմաթիւ նախկին համայնավարներ եւ խուզարկութիւն կատարեց անոնց բնակարաններուն մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լեւոնուհի Պետիկեան եւ զաւակը Սարգիս, Տէր եւ Տիկին Արամ Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Օհլպաչեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի 31 Օգոստոս առաւօտուն ժամը 10ին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Պօմոնի Հայոց եկեղեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր՝

ՀԱՅՑ ՊԵՏԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ։

× *Այս առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են ի յիշատակ ողբացեալին.— Այրի Տիկին Լ. Պետիկեանի եւ զաւկին Սարգիսի, Տէր եւ Տիկին Արամ Պետիկեանի եւ Տէր եւ Տիկին Օհլպաչեանի կողմէ՝ «Ցառաջ»ի տարածման 5000, «Հայ Բոյժ»ին 3000, Ֆր. Կ. Խաչի քաղքի մասնաճիւղին 2000, Ս. Լուսի, Պօմոնի եւ Պուլ. Օտոյի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Հ. Ց. Դ. Մշակոյթի Տան եւ Պօմոնի եկեղեցիին 2000ական ֆրանք։*

Գումար՝ 20·000 ֆրանք։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Թիւթէլեանի՝ իրենց եղբօրը մահուան տխուր առթիւ. (մեռած Տիթրոյիթ, Ամերիկա)։ Նաեւ այրի Տիկնին Նաւարեանի իր եղբօրը մահուան առթիւ եւ բոլոր իրենց պարագաներուն։

ինչպէս ծանօթ է, համայնավար կուսակցութիւնը արդիլուած է Գերմանիոյ մէջ։

ԻՍՐԱՑԷԼի ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ նոր պետութեան ստեղծումէն ի վեր մէկ միլիառ տոլար (աւելի քան չորս միլիառ ֆրանք) ծախսուած է բանակին սպառազինման համար։

ԿԻՊՐՈՍի Ցոյները ընդհանուր գործադուլ մը ընելով բողոքեցին բանակին՝ որ առջի օր սպաննած էր ԷՕՔԱյի երեք անդամներ. միւս կողմէ ոստիկանութիւնը նոր խուզարկութիւններ ընելով ձերբակալեց բազմաթիւ Ցոյներ։

ԱՆԳԼԻԱ. նոր ցամաքահանում մը կատարեց Օմանի մէջ. Դամասկոսէն կը յայտարարեն թէ նոր զինուորներն ու զէնքերը պիտի գործածուին՝ Օմանի ըմբոստութիւնը արիւնի մէջ խեղդելու համար։

ՀԱԿԱՖԱՇԱԿԱՆ ԿԱՄԻՏԷՆ որ կազմուեցաւ մայիսեան դէպքերէն ետք՝ պահպանել կուսակցութիւններու եւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներով (Անարէ Ֆելիփ, Ռոպէր Պարա, Լուի Ֆուրնիէ) «յեղափոխական» կ'որակէ նոր Սահմանադրութիւնը եւ իր համախոհները կը հրաւիրէ Սեպտեմբեր 4ին Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք՝ «ոչ» ըսելու համար նոր Սահմանադրութեան. ինչպէս ծանօթ է, նոյն օրը Վարչապետը պիտի խօսի այնտեղ՝ ի նպաստ հանրաքուէին։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մէջ տաքերուն հետեւանքով բազմաթիւ հրդեհներ պատահեցան, մանաւանդ անտառային չէջանները մէջ. Եփրատի հովիտին մէջ ջեր մաչափը բարձրացաւ 52 աստիճանի՝ Հալէպ, Պահրէյն՝ 48, Ցունաստան՝ 47, Պոլիս՝ 41, Երուսաղէմ՝ 40։

ԱԼԺԵՐԻՈՑ մէջ առջի օր զանգան կռիւներու ընթացքին 40 ըմբոստներ պիտի նահատակուին։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ մէկ տարուան ընթացքին Հիւս. Ափրիկէցիները սպաննեցին 11 ոստիկաններ եւ վիրաւորեցին 20 ուրիշներ. մինչեւ առջի օրուան մահափորձերը՝ հինգ ոստիկաններ սպաննուած էին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Գիւտ Գօտւոյ Տօնին առթիւ՝ պիտի կարդացուի Ամեն. Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի Կոնդակը, Բզնիի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին վերաշինութեան նուիրուած։

× *Նաեւ պիտի կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ՝ Մայր Եկեղեցիի նախկին վաստակաւոր զպրապետ ողբացեալ Յակոբ Մալաքեանի յիշատակին, ներկայութեամբ իր ընտանեկան պարագաներուն։ Իր յիշատակը յարդողներ կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։*

× *Եկեղեցիին վարչութիւնը Պ. Գերասիմ Ճարայեանցէ շնորհակալութեամբ ստացած է 10·000 Ֆր. նուէր։ Եւ Տէր եւ Տիկին Հայկ Գուրնդաքեանէ՝ գորգ մը։ Նոյնպէս Պ. Հ. Նետուրեանէ 10·000 Ֆր. եւ Պ. Փիրայր Վարդեանէ 20 տոլար։*

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Բխ. 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս).— Ներքին վէհափառութիւն Աչխատանքը (Շ. Նարդունի).— Կեղծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ (Տքթ. Յովասափեան).— Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին (Տոքթ. Ռոսքաճ).— Ընեւակայութեամբ հիւանդ (Տոքթ. Գալուստեան).— Ինչէ՞ն մեռաւ (Փրոֆ. Սիմոնէն).— Մարզական բնախօսութիւն (Տոքթ. Նաւասարդ).— Մտաւնիկ խմաստութեան.— Աղը (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— Ջուրով թունաւորում (Տոքթ. Պուէ).— Արեւի լոգանք (Տոքթ. Սերոբեան).— Աբաս – Թուման (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— Երախտին առողջութեան նշանները (Տոքթ. Նիշէ).— Գարնջուր (Տոքթ. Փորոն).— Ի՞նչպէս օգնել կայծակնահարին (Յակուպի).

Բաժանորդագրութեան պայմանները.—

Տարեկան 1·200 ֆրանք

արտասահման 1·500 ֆրանք։

Դիմել Շ. Նարդունիի Յառաջի հասցէով։

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Ց. Դ. փարիզի Թանգարանին մէջ։

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յարութեան։

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով։

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ։ Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք։

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, փարիզ (9)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հայ կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, 1 Փետր. 1959։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի Մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէտիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ։

×

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մշակոյթին նուիրուած չքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պիտի ունենայ հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

×

Փարիզի Հայ Աղբ. Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ հոկտեմբեր 26ին, ժօրժ Ե.ի սրահնէրուն մէջ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

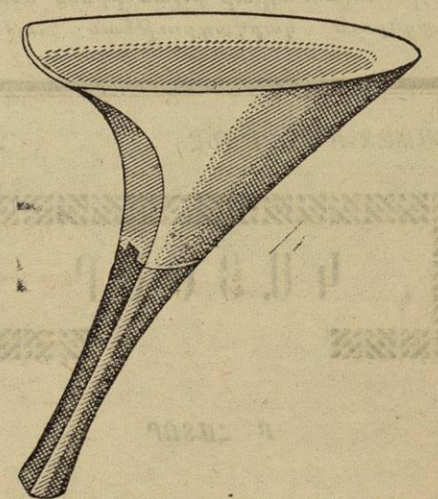
Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ պաֆալորէայի։

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։ 1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի։ հեռաձայն Լը Բէնսի 172։

Հաղորդակց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն։

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ

Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիումի միացումով չինել անբեկանելի (էնֆասապլը) եւ ճկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ։

Դիմել՝

VANPLAST

(ՎԱՆԼԵԱՆ)

7, RUE GODOT DE MAUROY

Téléphone : OPEra 01-08

Առաւօտներն հեռաձայնել՝ ITA 16-36

» 33-38

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
29
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
29 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8279 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4080

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԵԴԷՊ ՀԱՇՈՒԵՅԱՐԴԱՐ ՄԸ

Օգոստոս 22ին Ցիւրիխի մէջ եւմտական քննիչ Ժան Ռոպէր եւ Եգիպտոսի ազգային դրամատան տնօրէն Տր. Էլ Էմարի առորագրեցին համաձայնագիր մը, որով Ֆրանսական կառավարութիւնն ու Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը հաշուեյարդարի կ'ենթարկեն 1956ի աշնան Սուէզի տագնապին հետեւանքով երկու երկիրներու միջեւ ծագած վէճերը:

Համաձայնագիրը կը չօշափէ Ֆրանքօ-Եգիպտական տնտեսական, եւմտական եւ մշակութային զանազան խնդիրներ:

Բանակցութիւնները սկսած էին Ժընեւի մէջ 1957 Օգոստոս 26ին: Ուրեմն ամբողջ տարի մը տակարկութիւններ կատարուեցան, յաճախակի ընդհատումներով, մինչեւ որ կարելի եղաւ համաձայնութեան եզրեր գտնել:

Այժմ որ կարելի եղած է լեզու գտնել վէճի առարկայ կարեւոր խնդիրներու շուրջ, մեծ յոյսեր կան, որ չուտով նաեւ վերահաստատուին երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութիւնները:

Սուէզի ջրանցքի տիեզերական Ընկերութեան ազգայնացումը 1956 Յուլիս 26ին պատճառ դարձած էր նոյն տարուան Հոկտեմբերի վերջերը Եգիպտոսի դէմ կատարուած զինուորական ծանօթ գործողութեան:

Նախայարձակ եղած էր Իսրայէլ: Իսկ Անգլիա եւ Ֆրանսա փորձած էին միջնորդել՝ զրաւելով Փորթ Սայիտը եւ յառաջանալով Ջրանցքի երկայնքին՝ մինչեւ Էլ-Քանթարա:

Խորհրդային եւ ամերիկեան կրկնակ վերջնագրերը վերջ էին տուած ձեռնարկին՝ որ ոչ մէկ գրական արդիւնքի յանգած էր:

Ընդհակառակն, Անգլիա եւ Ֆրանսա մեծ վնասներու ենթարկուեցան Եգիպտոսի մէջ, ուր զարաւոր եւ խիստ կարեւոր չահեր ունէին:

Եգիպտական կառավարութիւնը փակեց անգլիական եւ Ֆրանսական բոլոր մշակութային հիմնարկութիւնները, զրաւեց եւմտական եւ առեւտրական հաստատութիւնները, որոնց մեծ մասը ազգայնացուց եւ երկրէն վտարեց Ֆրանս. եւ անգլ. հպատակները:

Ամէն գատ զինուորական գործողութեանց սկիզբէն իսկ բազմաթիւ նաւեր ընկղմելով փակեց Սուէզի ջրանցքը՝ աւելի քան վեց ամիս քարիւղէ զրկելով Եւրոպան:

Եգիպտական կառավարութիւնը քանի միլիոն եգիպտ. ոսկի վնասուց հատուցում կը պահանջէր Ֆրանսայէն: Կարելի եղաւ օրակարգէն դուրս հանել այս հարցը:

Ատոր փոխարէն Ֆրանս. կառավարութիւնը համաձայնեցաւ ջնջել Եգիպտոսի Ազգ. Դրամատան ունեցած պարտքը Պանք տը Ֆրանսի (6·250·000 եգիպտ. ոսկի):

Եգիպտ. կառավարութիւնը ազգայնացուցած կամ Եգիպտացիներու ծախած էր Ֆրանս. հինգ դրամատուներ, 15 ապահովագր. ընկերութիւններ եւ կարգ մը ուրիշ հիմնարկութիւններ: Ասոնց փոխարէն Ֆրանսա իրրեւ հատուցում պիտի ստանայ 12 միլիառ Ֆրանք:

Շնորհիւ դոյացած համաձայնութեան, պիտի վերաբացուին Ֆրանս. երկու լիսէները, իրաւաբանական վարժարանը եւ արեւելեան հնագիտութեան հիմնարկութիւնը: Եգիպտոս պիտի վերադառնան Ֆրանս. 300 ուսուցիչներէն անոնք որ կը փափաքին: Շուրջ 50 հազար եգիպտացի աշակերտներ Ֆրանսական կրթութիւն պիտի ստանան՝ ըստ առաջնոյն:

Բայ ասոր առեւտրական գործառնութիւններն ալ պիտի վերսկսին եւ Ֆրանսա պիտի կարենայ ըստ կարս եգիպտ. բամբասկներ ներմուծել: Ֆրանս. դրամադլուխը կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել Ասուանի ամբարտակին եւ եգիպտական զանազան այլ ձեռնարկներու համար:

Այն պահուն, երբ Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական կացութիւնը կը պայծառանայ, Ցիւրիխի համաձայնագիրը կոչուած է աւելի եւս ամրապնդելու Ֆրանսայի դիրքը արաբական աշխարհին մէջ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՋՈՐՍ ՀԱՅԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Քանի մը օրուան հանդարտութենէ ետք՝ կացութիւնը յանկարծ ծանրացաւ Պէյրութի մէջ: Գրաքննութիւնը վերա-հաստատուեցաւ թերթերու վրայ, 24 ժամուան դադարէ մը ետք:

Ըմբոստները փորձեցին զրաւել այն շրջանները՝ ուր կը գտնուին ամերիկեան ուժերը, Պէյրութի եւ Խալդէի օդակայանին ճամբուն վրայ: Բանակը անմիջապէս միջամտեց եւ կատաղի կռիւներ եղան: Ամերիկացի բազմաթիւ զինուորներ վիրաւորուեցան: Ամերիկեան բանակի բանբերներէն մէկը յայտարարեց, թէ վերջերս ապստամբները սկսած են կրակել Ամերիկացիներու վրայ: Բանբերը աւելցուց թէ խռովարարները զողցած էին ամերիկեան զէնքեր. արդարեւ, զինուորները երբ կառքով կը պտտէին՝ ճամբան կորնչնելով ինկած էին ըմբոստներուն ձեռքը, որոնք քանի մը ժամ ետք ազատ արձակեցին զանոնք, զէնքերը «զրաւելէ» ետք: Կը պատահի նաեւ, որ ճիպ մը խճողումի պատճառով կը ստիպուի կանգ առնել. Լիբանանցիները յանկարծ կը շրջապատեն զայն եւ կը գողնան զինուորական առարկաները, մասնաւորապէս՝ ատրճանակ:

Ապստամբները ցոյց մը կատարած են նաեւ Պասթայի մէջ: Հինգ հարիւր զինեալ մարդիկ տողանցած են Ռաշիտ Քարամէի ներկայութեան, լիբանանեան ու Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դրօշակներով: Տողանցքին կը մասնակցէին նաեւ «կարմիր Խաչ»ի աղջիկները, որոնք բուռն ծափահարութիւններու արժանացան մօտ 10·000 ներկաներու կողմէ:

Անկախ այս բոլորէն, Փարիզի զրեթէ բոլոր թերթերը՝ Լը Մոնտ, Ֆիկարօ, Փարիզ-Փրէս, Նիւ Եորք Հերըլտ, եւայլն կուտան ցաւալի լուր մը. արիւնալի միջադէպեր պատահած են Հայերու մէջ: Ըստ երեւոյթին բոլորին ալ աղբիւրը նոյնն է.— Հայերը, որ ցարդ կռիւներու չէին խառնուեր, իրենց կարգին սկսան բախումներ ունենալ իրարու մէջ: Միջադէպը պատահեցաւ հետեւեալ պայմաններու մէջ: Պէյրութի Նահր թամասին մէջ (Պուրճ Համուտ) ազգ. կողմեան Դաշնակցական կուսակցութեան պատկանող անձ մը առեւանգուեցաւ ծայրայեղ ձախակողմեան Հնչակեաններու կողմէ եւ սպաննուեցաւ, որուն հետեւանքով Դաշնակցականներն ու Հնչակեանները կատաղի բախումներ ունեցան առջի դիշեր. «Բաղրամեան» մարզական ակումբին նախագահն ու իր կինը, երկուքն ալ Հնչակեան, սպաննուեցան: Ճաշորդ առաւօտ, Տորայի մէջ սպաննուեցաւ ծայրայեղ ձախակողմեան ուրիշ Հայ մը: Այս միջադէպերէն ետք օրինապահ խումբ մը երեսփոխաններ պահանջեցին որ քաղաքացիներուն մօտ պտնուող զէնքերը յանձնուին: Այս երեսփոխանները իրենց վըստահութիւնը յայտնելով հանդերձ ապագայ նախագահ Շեհապի, աւելցուցին թէ պիտի մերժեն գործակիցել կառավարութեան մը հետ՝ որուն մաս պիտի կազմեն ըմբոստ զեկավարներ: Ինչպէս ծանօթ է, ընդդիմադիրները զօր. Շեհապին յայտնեցին թէ նոր կառավարութեան մէջ ըմբոստներու ներկայացուցիչները պէտք է ըլլան: Հայերու միջեւ պատահած կռիւները նոր մտահոգութեան դուռ բացին, որովհետեւ ոստիկանութիւնը չկարենալով կարգը վերահաստատել՝ բանակին օժանդակութեան դիմում եղաւ:

Ինչպէս կը տեսնուի, տեղական բոլոր թերթերուն զրածը տուինք՝ ամբողջու-թեամբ բայց վերապահութեամբ, որովհետեւ ճշդրիտ տեղեկութիւններ կը պակսին մեզի: Այսուհանդերձ թերթերու զրածին մէջ որոշ սխալներ նշմարելի են, առաջին ակնարկով. օրինակ՝ «Բաղրամեան» մարզական ակումբին անդամները

ՍՈՒՍԹԵԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Տեղեկատուութեան նախարար՝ Ժակ Սուսթել հոկտեմբերի դիշեր կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ հեռատեսիլէն: Նախարարը պատասխանելով եղած հարցումներուն, ծանրացաւ մասնաւորաբար Սահմանադրութեան վրայ: Այս առթիւ յիշեց համայնավար կուսակցութեան մղած պայքարը ամէն ճակատի վրայ եւ լայն միջոցներով, մերժելու համար Սահմանադրութիւնը:

Երբ ըսին Սուսթելի թէ ոմանք (ոչ-համայնավարներ) ոչ հանրապետական եւ ոչ ժողովրդապետական կը գտնեն նոր Սահմանադրութիւնը, նախարարը պատասխանեց.— Ճիշդ չէ. անցուցած տարբեր է նախորդներէն եւ առաջնան պէտ կարելի պիտի չըլլայ երկու օրը անդամ մը տագնապ ստեղծել եւ գահլիճ տապալել:

Երբ երկու լրագրողները առարկեցին թէ թիւ 14 յօդուածն է դլխաւորաբար, որ կը մտահոգէ բոլորը (Հանրապետութեան Նախագահին լայն իրաւասութիւնները), նախարարը չեշտեց թէ վտանգաւորը այդ չէ, այլ այն աչխարհը, որուն մէջ կ'ապրինք. որովհետեւ ամէն վայրկեան երկիր մը կրնայ յարձակումի ենթարկուիլ կամ զրաւուիլ, եւ պէտք է որ մէկը՝ նման պարագաներու տակ, ունենայ բացառիկ իրաւունքներ. յիշեցնէք 1940ը, աւելցուց Սուսթել: Նախարարը ըսաւ նաեւ թէ կը յարգէ բոլոր անոնց կարծիքը, որոնք համայնավար չեն, բայց դէմ են ներկայացուած Սահմանադրութեան. եւ խօսքը անոնց ուղղելով չեչտեց.— Հարց կուտամ ձեզի, ի՞նչ կ'առաջարկէք:

Նախարարին յիշեցուցին թէ վերջերս Փրաւտա ծանր յարձակումներ ըրած էր իր վրայ՝ ամբաստանելով զինքը իրրեւ «ամերիկեան գործակալ»: Սուսթել ըսաւ թէ առաջին զարմացողները, հաւանաբար, Ամերիկացիք ըլլան քանի որ ինք ծանօթ է աւելի իրրեւ «հակա-ամերիկացի»: «Ո՛չ հակա-ամերիկացի եմ, ո՛չ հակա-ռուս, աւելցուց Սուսթել, Ֆրանսացի եմ, եւ եթէ իրաւունք չունիմ Ուաշինկթընի կամ Մոսկուայի մէջ, պատճառն այն է որ իրաւունք ունիմ Փարիզի մէջ»:

Օր ըստ Օրէ

ՄԵՐ «ՀԱՄԵՍՏ»ՆԵՐԸ

Նիս. մտերիմներու շրջանակի մը մէջ, հինգ վայրկեան տեւեցին թաղմանական արարողութիւնները. ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ ծաղկեպսակ՝ համաձայն հանգուցեալի փափաքին: Միւնչ Ֆրանսական մամուլը ներքոդը կը հիւսէր հանգուցեալին՝ Նոպէլեան մրցանակատու Ռոժէ Մարթէն տիւ կառի:

Մեծարժէք գրագէտ մը, որ իր հիւանդութիւնն անգամ գաղտնի պահած էր, խուսափելու համար աղմուկէ: Հիւանդացաւ, մեռաւ ու թաղուեցաւ անշշուկ, ինչպէս ապրած ու աշխատած էր: Ֆրանսական, — ինչպէս նաեւ միջազգային, — գրականութեան ամէնէն կարկառուն դէմքերէն մէկը, որուն նկարագրին ամէնէն յատկանշական գիծն էր համեստութիւնը: Չէր սիրեր ճառերն ու փիլիսոփայել: Կը խուսափէր լրագրողներէ եւ լուսանկարիչներէ: Փոխանակ իր մասին գրուած յօդուածները կարդալու՝ կ'աշխատէր համբերութեամբ, խղճմտանքով ու հաւատքով: Կը պեղէր մարդկային հոգին: Պատերազմներու հետեւանքով անբարո-յականութեան եւ հանոյքներու անձնա-տուր մարդկութեան մէջ կը փնտռէր արժանիքներ՝ որոնք գոյութիւն ունէին դեռ երէկ: Կ'աշխատէր մարդկային հոգին վերակերտել: Անշուշտ գիտակցութիւնը ունէր իր գործին տարողութեան, բայց պատճառ մը չէր ան՝ որ իր «ես»ը պռոալ մարդոց երեսին: Թէեւ այդ իրաւունքը ոչ ոք պիտի զանար իրեն:

Նման պարագաներու առջեւ՝ դառն է անդրադառնալ մեր կեանքին: Մենք ալ ունինք գրողներ: Լրագրողներ: Բանաս-տեղծներ: Կը բաւէ որ մէկը երկու տետրակ հրատարակէ՝ արդէն հեղինակաւոր մարդ կը դառնայ, իր կարգին «յառաջաբան»ներ գրելով բոլորովին նորերու գործերուն:

Դժբախտաբար պատահական այս գրողներուն «գործ»երուն մասին գրախօսա-կանները կը լեցնեն թերթերու սիւնակ-ները: «Այջ» թերթին մէջ կը յայտարարուի թէ «անարժէք» է «ձախ» թերթին հնձադատին կարծիքը: Ոչ ոք կ'անդրա-դառնայ, թէ անարժէքը ստեղծուած խառնիճաղանճն է:

Այնուհետեւ, երբ անուն մը արձանագրուած է թերթի մը մէջ, դժուար է խօսք հասկցնել «տաղանդաւոր»ներուն:

Օրինակներ չեն պակսիր հրապարակին վրայ:

Մէկը «բանաստեղծութիւն» մը կը ղըրկէ, «հրահանգելով» որ ամբողջութեամբ տպուի: Այլապէս՝ բաժանորդագրութիւնը կը դադրեցնէ: Ուրիշ մը իր «յուշեր»ը կ'ուզէ փաթթել խեղճ ընթերցողին գլխուն: Բարեբախտութիւն մըն է, որ վէպ գրողները համեմատաբար քիչ են...:

Ասոնց կողքին կ'արժէ յիշել նաեւ մեծասաներորդ ժամուն գրագէտ դարձած, այլապէս յարգելի մեր հայրենակիցները:

Ազգային վարժարան չաւարտած երանելի մը կը փորձէ փիլիսոփայական բարդ խնդիրներ բացատրել ազգիս Հայոց:

Վարպետ տուտուի աշակերտ մը, սըրճարանէն լսածները համադրելով միջազգային խաղաթականութեան կնճռոտ հարցերը կը վերլուծէ:

Շրջանիներէն եկած թղթակցութիւններն ալ ուրիշ հարց: Ամէնէն հետաքրքրականը՝ ձեռագիրներուն կցուած նամակներն են. գրեթէ բոլորն ալ՝ նոյն եզրակացութեամբ.— *Անցեալ անգամ չահեկան գըրութիւն մը ղրկած էի. տակաւին չէք հրատարակած. առտու-իրիկուն կը բաղդէք թէ ղրող չունինք. եթէ այսպէս ըլլէք՝ անչուշտ թէ չենք ունենար: Այս անգամ չատ հետաքրքրական եւ անյետաձգելի բան մը կը ղրկեմ. եթէ կէտ մը պիտի փոխէք՝ վերադարձուցէք ղործս, ուրիշ թերթեր կը տպեն:*

Ո՞վ կը կասկածի,. թէ ուրիշ թերթեր չեն տպեր: Արդէն «գրող չունինք»:

Հարց է, թէ ի՞նչ պիտի ըլլային մեր այս «համեստ»ները, եթէ սխալմամբ դառնային մէյ մէկ Ռոժէ Մարթէն Տիւ կառներ...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՅՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ ԵՒ ԻՐ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

1954ին լոյս տեսաւ համեստ հեղինակի մը «Ծուչեր Շապին Գարահիսարէն» հատորը։ Դժբախտաբար աննշմար անցաւ։ Գրեթէ ոչ ոք արտայայտուեցաւ Սարգիս Ա. Տէօվլէթեանի այդ դիրքին մասին, որ կը պարունակէր վկայութիւններ մօտաւոր անցեալի պատմութենէն, դէպքեր, դէմքեր եւ մանրավէպեր, տեղական երգեր իրենց նօթագրութեամբ եւ բառացանկ մը՝ տեղական բառերու։

Երբ 1957ին դրագէտ Արամ Հայկազի կողմէն խմբագրուած հատորը այսօրերս առացայ, «Շապին Գարահիսար ու իր Հերոսամարտը» խորագրով, աւելորդ չնկատեցի առաջին հատորը անգամ մը եւս թերթատել ու նաեւ բաղդատել ինչ ինչ գլուխներ Արամ Հայկազի հատորին հետ։

Սարգիս Տէօվլէթեան կը խօսի 1895ի, 1908ի ինքնապաշտպանութեան եւ կռիւներուն մասին, իսկ Արամ Հայկազ աւելի մանրամասնութիւններ կուտայ, իրրեւ ականատես 1915ի հերոսամարտին մասին։

Մեծ զոհունակութեամբ հոս կ'արձանագրեմ որ Արամ Հայկազ արդարութիւն կ'ընէ առաջին հատորին հեղինակին.— «Երախտապարտ ենք, կ'ըսէ, լուսահոգի Պ. Ս. Տէօվլէթեանի, եւ իր աշխատակից՝ Սուրէն Վեցիկեանին, հաւաքելու այդ աշխատանքը կատարած, ու հունձքը մեզի տրամադրած ըլլալուն համար »։ Ակնարկութիւն կարգ մը նիւթերուն եւ մասնաւորաբար ժողովրդական բանահիւսութեան կտորներուն, որոնցմէ 9 կտորին նօթագրութիւնը տուած է Սարգիս Տէօվլէթեան, չնորհիւ երաժիշտ Ա. Գ. Մեսումենցի աշխատակցութեան։

Երկրորդ տպաւորութիւնն է Արամ Հայկազի խմբագրած հատորին դրական դրոշմը, եւ այն հոգածութիւնը որ տուած է իր խօսքին ու խորհրդածութիւններուն։ Գրագէտի չունչը զգալի է հոն։ Ցայտնի է նաեւ որ Պ. Արամ Պետրոսեան, (Ցառաջաբանը գրի առնողը), Սարգիս Տէօվլէթեանի աշխատութեան տուած է արդի աշխարհաբարի դրոշմը, ձաքրած ու սըրբագրած է հեղինակին նիւթերը եւ աւելի հրապուրիչ դարձուցած է գրքին ընթերցումը։

Այս կերպով երկու հատորներուն ընթերցողը պիտի նկատէ որ երկու գիրքերը գիրար կը լրացնեն։

Տեղական բարքերու եւ սովորութիւններու մասին առանձին գլուխներ փնտռելու պէտք չկայ։ Այդ նիւթերը ընդլուզուած են աշուղներու, բժիշկներու, տեղական տիպարներու եւ հարսանիքի նկարագրութիւններուն մէջ, միշտ համեմուած փոքրիկ մանրավէպերով, յատկանշելու համար որեւէ տիպար կամ սովորութիւն։ Երբ Սարգիս Տէօվլէթեան կը պատմէ բժիշկներու մասին, Հէքիմ պապը կը դառնայ ժողովրդական դէմք մը, որոնց նմանները ապրած են հայ ժողովուրդին մէջ, զանազան դարերու եւ քաղաքներու մէջ։

Նոյնը նաեւ Արամ Հայկազի դրքին մէջ, զաւառական բարքերը կենդանի կը դառնան, կապուելով անհատ տիպարներու հետ։ «Շապին Գարահիսարի բժիշկները» դլուխին մէջ երբ կը խօսի մանկաբար — ձուհի Մարիամ Ֆալանի մասին, ոչ միայն տիպարը կուտայ իր յատկանիշ — ներով, այլեւ ծննդաբերութեան կապուած սովորութիւնները կը տրուին։ Նոյնը նաեւ, երբ մեզի կուտայ «Կումիկին կնիկը», զաւառացի տիպարի մը զեղեցիկ մէկ վերարտադրութիւնը, ուր կը բացատրուի հայ կնոջ հոգիին հաւատարմութիւնը, իր ամուսնին հանդէպ, հակառակ այս վերջինին անտանելի վիճակներուն։ Արամ Հայկազ հոս իր զրագէտի դերին մէջն է։ Կրցած է ժամանակաւորը զանազանել տեւական արժէքներէն։

Բարքերուն եւ սովորութիւններուն նկարագրութիւնը կարելի է ընդհանրացնել զաւառական — հայկական բոլոր սովորութիւններուն, քիչ տարբերութեամբ։ Շապին Գարահիսարի պարագային, նկատելի որ այդ քաղաքին բարքերը մեծ չափով կը նմանին Ակնայ բարքերուն եւ ժողովրդական սովորութիւններուն։

Արամ Հայկազի դրքին ուրիշ մէկ առաւելութիւնն ալ այն է, որ բազմաթիւ ականատեսներու վկայութիւններով, եւ նիւթերու նպատակայարմար դասաւորութեամբ, ան կը կազմէ ամբողջական պատմութիւնը հերոսամարտին եւ առհասարակ Շապին Գարահիսարին։ Հերոսամարտով հետաքրքրուողները կը հրաւիրէ չարունակութիւնը կարդալ իր «Ցեղին Ձայն»ին Բ. հատորին մէջ, ուր տրուած են «Մեր խաչը» եւ «Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ» այս երկու կենդանի նկարագրութիւնները։ Կրկնութենէ խուսափելու համար է անշուշտ։ Բայց մենք պիտի նախընտրէինք որ կրկնուէին, որովհետեւ ապագայ ընթերցողը, ժամանակ անցնելէ ետք, պիտի չկրնայ թերեւս «Ցեղին Ձայնը»ի Բ. հատորը գտնել եւ իր տպաւորութիւնները, այդ հերոսամարտին մասին, պակասաւոր պիտի ըլլան։

Ուրֆայի, Մուսա Տաղի, Վանի, Սասունի հերոսամարտներէն ետք ահաւասիկ Շապին Գարահիսարինը, իրրեւ փառաւոր մէկ վկայութիւն ինքնապաշտպանութեան, երբ վտանգուած, կեանքի և մահուան սպառնալիքի տակ ապրող ժողովուրդը դիտակցութեամբ կը նախընտրէ մեռնիլ։ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտը բացառիկ է մանաւանդ անով, որ ժողովուրդին բոլոր տարրերը, մեծով ու պզտիկով, առանց խտրութեան, կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը, եւ մահուան մէջ իսկ կ'եղբայրանան։

Սարգիս Տէօվլէթեան իր հատորին վերջաւորութեան կուտայ նաեւ Արտասահ-

ԳԻՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՒԱՆԴ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գիտական խոշոր կոթող է Հրաչեայ Աճառեանի «Լիակատար բերականութիւն Հայոց լեզուի՝ համեմատութեամբ 562 լեզուների» ինքնօրինակ աշխատութիւնը, որը բաղկացած է 10 հատորից։ Այս մեծ գործն ստեղծուած է տասնամեակների ընթացքում՝ միւս աշխատութիւններին զուգահեռ։ Աշխատութեան հրապարակումն սկսուել է հեղինակի կենդանութեան օրօք եւ չարունակւում է նրա մահից յետոյ՝ համաձայն նրա ձեռագիր հարուստ ժառանգութեան հրատարակման մասին Գիտութիւնների ակադեմիայի նախաղահութեան ընդունած որոշման, որը յաջողութեամբ իրագործւում է։ Վերջին աշխատութիւնից արդէն լոյս է տեսել չորս հատոր (դրանցից մէկը հեղինակի կենդանութեան օրօք)։ Աճառեանի կտակով ձեռագրերը խմբագրում եւ տպագրութեան է պատրաստում իր աշակերտ էդ. Ազայեանը։

Բազմավաստակ դիտնականի այս աշխատութիւնը իր յօրինուածքի իւրայատուկ բնոյթով ու ընդգրկման լայն չրջանակներով մի նորութիւն է ոչ միայն հայագիտութեան, այլեւ ընդհանուր լեզուաբանական դիտութեան մէջ եւ եթէ

մանէն յուշերը, ուր կը յիշէ դէպքեր, դէմքեր ու հանրային գործունէութեան դրուագներ, որոնք կրնային չդրուիլ Շապին Գարահիսարի յատկացուած հատորին մէջ։ Հետեւեալ տողերը սակայն պէտք է յիշել հոս.— «Ես կը հաւատամ կ'ըսէ, որ այս հատուկտոր յուշերս դնէ իրր հում նիւթ կրնան ծառայել ապագայ պատմագրին »։ Արամ Հայկազ բարեբախտաբար հաւատարիմ գտնուած է, իր հայրենակցին փափաքը իրականացնելով։ Հաւատարիմ գտնուած է նաեւ իր անձին հանդէպ, երբ «Մելանով եւ արցունքով» գրած է հետեւեալ տողերը, իրրեւ հաստատ վկայութիւն.— « Տասնեւհինգ տարի ապրեցայ այս հաւատքով ու նախապաշարումներով ապրող եւ առաջնորդուող իմ սքանչելի ծննդավայրիս սքանչելի ժողովուրդին հետ. ու ահա քառասուն տարի վերջ, երբ այս էջերուն վրայ եմ հակած, յուզումը կը խեղդէ զիս, ու հոգիս խուզարկելով կը գտնեմ որ աշխարհի չարն ու բարին չատ բան չեն եղծած զաւառացի տղու իմ բարի ու միամիտ հոգիիս մէջ »։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

1. «Ծուչեր Շապին Գարահիսարէն», դրեց՝ Սարգիս Ա. Տէօվլէթեան։ Ցառաջաբան՝ Արամ Պետրոսեան, Փարիզ 1954։

2. «Շապին Գարահիսար ու իր Հերոսամարտը» դրեց՝ Արամ Հայկազ, Պէյրութ, 1957։

(Շար. 1)

թարգմանուի այլ լեզուներով, համաչափ կարեւորութեան կը գտնի։

Արդէն լոյս տեսած ներածական հատորը նուիրուած է ընդհանուր լեզուաբանական հարցերի։ Այստեղ բնութագրւում է լեզուաբանութիւնն իրրեւ գիտութիւն, ցոյց են տրւում նրա տեղն ու դերը մարդկութեան ստեղծած այլ գիտութիւնների համակարգում, տարբեր կողմերով բնորոշւում է այդ գիտութեան քննութեան առարկան՝ մարդկային լեզուն որպէս հաղորդակցման միջոց ու հասարակական երեւոյթ։ Համոզիչ կերպով չարադրւում են մարդկային լեզուի ծագման, զարգացման ու տարածման հարցերը, տրւում է աշխարհի լեզուների դասդասումն ըստ առանձին ընտանիքների։ Սա մի ուրոյն ձեռնարկ է, որը յստակ պատկերացում է տալիս լեզուաբանութեան հիմունքների մասին։

Միւս հատորներն ընդգրկում են բուն քերականութիւնը։ Դրանք ընթերցողի զարմանքն են չարժում մատուցուող քերականական բազմահարուստ տեղեկութիւններով։ Տարբեր հատուածներով քննարկւում են առանձին խօսքի մասերին յատուկ քերականական կարգերը։ Այդ հատուածներից իւրաքանչիւրն ունի երեք՝ ա) ընդհանուր լեզուաբանական, բ) հնդեւրոպական լեզուների համեմատական քերականութեան, գ) Հայոց լեզուի պատմա-համեմատական եւ պատմական քերականութեան մասեր։ Այս կարգուածքով է ծաւալւում ամբողջ աշխատութեան չարադրանքը։ Հեղինակը նախ տալիս է քննարկուող հարցերի քննորոշ կողմերը աշխարհի՝ տարբեր լեզուաընտանիքների պատկանող բազմաթիւ լեզուների պատկանող բազմաթիւ լեզուներում՝ նպատակ ունենալով ներկայացնել այն հանգամանքը, թէ տուեալ իրողութիւնն ինչ դրսեւորումներ ունի տարբեր լեզուներում, եւ ընդհանուր լեզուաբանական ինչ արժէք ունեն այդ դրսեւորումները։ Այնուհետեւ նոյն երեւոյթը քննարկման է ենթարկւում հնդեւրոպական լեզուաբնտանիքի սահմաններում՝ լեզուների ծագումնաբանական ընդհանրութիւններն ընդգծող համեմատութիւն — ներով։ Սրանք հող են նախապատրաստում վերջին եւ հիմնական մասում քննարկուող հարցերի հիմնաւոր եւ խորհրդասիրութեան համար։ Այստեղ հեղինակն անցնելով հայերէնին՝ պատմա-համեմատական մեթոդով ցոյց է տալիս տուեալ երեւոյթի նմանութիւնները ու տարբերութիւնները հնդեւրոպական ազգակից լեզուների հանդէպ, ապա հանգամանօրէն կանգ է առնում հայերէնում այդ երեւոյթի ունեցած պատմական զարգացման վրայ՝ նրա դրսեւորումները նկարագրելով դրաբարում, միջին հայերէնում, ժամանակակից գրական հայերէնի արեւելեան ու արեւմտեան հատուածներում, ինչպէս նաեւ բարբառներում։

Լոյս տեսած հատորներում այսպէս ուսումնասիրուած են գոյականը, ածականը, թուականը, դերանունը իրենց քերականական բնորոշ կարգերով։ Մեծահմուտ դիտնականը այս գրքում օգտագործել է բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններով ներկայացուած աշխարհի 562 լեզուների շատ փաստեր. դրանց մէջ զգալի տեղ են գրաւում նաեւ իր իսկ ուսումնասիրութիւնները։ Պարզ է, որ այսպիսի գործը պատիւ է բերում եւ այն գիտութեանը, որի անխոնջ մշակներից էր այս պատկառելի գիտնականը։

Մեծարժէք ու ստուարածաւալ գործերից է « Հայոց անձնանունների բառարան »ը՝ հինգ հատորով (հրապարակուած են չորս հատորները), որտեղ տրւում են հայ մատենագրութեան մէջ գործածուած անձնանունների ծագման բացատրութիւնները, այլեւ լայն տեղեկութիւններ այն մասին, թէ որեւէ անձնանուն ե՛րբ եւ որտե՛ղ է գործածուել, այդ անունը կրող մարդիկ ովքե՛ր են եղել, ի՛նչ գործունէութիւն են ունեցել, ի՛նչ գործեր են թողել եւայլն։ Այսպիսով բառարանն ստացել է հայ անցեալ կեանքին վերաբերող մի իւրայատուկ հանրագիտարանի բնոյթ, որը մեծ չափով դիւրացնում է մեր ժողովրդի քաղաքական ու մշակութային պատմութեան զանազան հարցերի ուսումնասիրութեան գործը։

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐԸ

Դատարանի դահլիճը լեփ-լեցուն էր։ Ներս եկան՝ դատաւորը, բարձրահասակ, լայնաթիկունք, սպիտակած քունքերով ու մոխրագոյն աչքերի խիստ հայեացքով մի մարդ եւ ժողովրդական ատենակալները՝ երիտասարդ, սուր քթով ինժեները եւ տարեց, ակնոցաւոր ուսուցչուհին։

Թոյլ տալով, որ առաջ անցնի դատաւորը, նրանք տեղեր գրաւեցին երկար, մուգ կարմիր կտորով ծածկուած սեղանի մօտ, որի մի ծայրին նստած էր անվրդով քարտուղարուհին՝ պատրաստուելով կազմել արձանագրութիւնը։

Դահլիճում լռութիւն տիրեց։ Դատաւորը յայտարարեց նիստը բացուած։ Նա համառօտակի չարադրեց գործը, հարցրեց հայցուորին եւ պատասխանողին արդեօք չէ՞ն առարկում նրանք դատարանի կազմի դէմ։ Առարկութիւններ չեղան։ Դատաւորը յայտնեց մատնակիցներին, որ առաջ ցուցմունքների եւ զրպարտութեան համար մեղաւորները կ'ենթարկուին դատական պատասխանատուութեան։ Վկաները ստորագրեցին եւ դահլիճից դուրս եկան։

— Քաղաքացի Մանուկեան Էմմա, — ասաց դատաւորը, — դիմելով հայցուորին, — վեր կացէք եւ պատմէք, թէ ինչի՞ց դրդուած դուք պահանջում էք իր բնակարանից վտարել քաղաքացի Յակոբեան Հեղինէին։

Ջահել, սեւաչեայ կինը արագ վեր կացաւ տեղից, եւ մի քանի քայլ առաջ անցնելով, անհամարձակ կանգ առաւ, չիմանալով առա՞ջ գնալ, թէ կարելի է եւ այդտեղից խօսել։ Շփոթուած դէմքը բաւական զեղեցիկ էր։

Ինժեները նայեց նրան եւ խրախուսելի ժպտաց։

Կինը հանդարտ ու վստահ խօսեց։

— Ահա երկու տարի է, որ ես ամուսնացած եմ, ամուսինս ակրոնոմ է, յաճախ է լինում գործուղման մէջ։ Կեսուրս սկզբում ինձ հետ լաւ էր, բայց ահա արդէն կէս տարի է, որ նրա չուայտ պահելակերպի պատճառով մեր յարաբերութիւնները փոխուել են։ Նա դադարել է ինձնից ամաչել եւ յաճախ է քէֆեր սարքում։ Ամուսինս երկար ժամանակ ինձ չէր հաւատում, որովհետեւ ամէն անգամ նրա վերադարձից յետոյ տղամարդկանց այցելութիւնները դադարում էին։ Ես հանդիստս կորցրել եմ։ Առաջ մենք երեքով ապրում էինք երկրորդ յարկի մեծ, լուսաւոր սենեակում։ Ամուսինս ուար տեց առաջին յարկի կառուցումը, եւ մենք տեղափոխուեցինք ներքեւ, կեսրօջս թողնելով մեր առջեւան սենեակում։ «Մա. նօթների» այցելութիւնները չէին դադարում։ Զզուելի է տեսնել թէ ինչպէս տղամարդիկ աստիճաններով բարձրանում են երկրորդ յարկը ու գնում նրա մօտ, լսել նրանց անվայել խօսակցութիւնները։ Սկսեցի ամուսնոյս պահանջել, որ փոխանակենք յարկերը, բայց աններելով կեսրօջս համար առանձին մուտք բակի կողմից։ Բայց ամուսինս չուզեց նոյնիսկ լսել այդ մասին։ Ես գտնում եմ որ մեր յետագայ կեանքը նման պայմաններում անհնար կը լինի։ Խնդրում եմ դատարանից՝ վտարել նրան, կամ ծայրայեղ դէպքում յարկերի փոխանակութիւն կատարել, պարտադրելով, որ նա բաց անի իր համար մի առանձին մուտք՝ բակի կողմից։ Մեր զրպարտեցրած սենեակը իր դիրքով յարմար է նրա եւ իր «ծանօթների» համար ամէն տեսակէտից։ Մենք չենք ուզում վկայ լինել նրա անառակ կեանքին։

Եթէ դատարանը չբաւարարի իմ խնդիրքը, ես ստիպուած կը լինեմ բաժանուել իմ ամուսնուց։

Կինը լռեց։ Դատաւորը, որ լսում էր ուշադրութեամբ, ինչ որ նշումներ կատարեց։

— Դուք համոզուա՞ծ էք, որ եկող տղամարդիկ մօտիկ յարաբերութեան մէջ են նրա հետ։ Ինչո՞վ կարող էք այդ հաստատել, — հարցրեց դատաւորը, հայեացքը սեւեռելով երիտասարդ կնոջ յուզուած դէմքին։

(Շար. 1)

Ռ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԿՈՒՅՐ

Ֆ. ՀՈՍՈՎ

Գ.

ԿՈՒՅՐ

— Ես՝ հարսնացուիդ, ոտքերդ ընկնում եմ, — ասաց Զոհրապը, ոտքերը ծալելով։ — Ես ձեզ եմ խնդրում, որ ինձ ամուսնանաք։ Ես ձեզ եմ սիրում, ես ձեզ եմ պաշտում։ Ես ձեզ եմ ուզում։ Ես ձեզ եմ ուզում։ Ես ձեզ եմ ուզում։

Հարսնացուն ոչ մի խոսք չէր կարողանում արտասանել։ Նա ամաչում էր, կարմրում էր, ծիծաղում էր, լալիս էր։ Նա ոչ մի բառ չէր կարողանում արտասանել։ Նա ոչ մի բառ չէր կարողանում արտասանել։

Զոհրապը ոտքերը ծալած՝ ծնկի էր եկել հարսնացուի առջև։ Նա ոտքերը ծալած՝ ծնկի էր եկել հարսնացուի առջև։ Նա ոտքերը ծալած՝ ծնկի էր եկել հարսնացուի առջև։

Հարսնացուն ոչ մի խոսք չէր կարողանում արտասանել

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

հնչակեան չեն, իսկ հնչակեանները իրենց կարգին ծայրայեղ ճախակողմեան չեն եւ Դաշնակցութիւնը՝ ծայրայեղ ձախակողմեան կազմակերպութիւն մը չէ, ինչպէս կը գրէր փարիզեան մամուլը, առանց բացառութեան:

× Եգիպտական մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ հաւանական է որ Լիբանանի նորընտիր նախագահ Շեհապ մօտերս Գահիրէ երթայ Արաբական Լիկայի ժողովին մասնակցելու եւ Նախագահ Նասրի հետ հանդիպում մը ունենալու համար: Գործակալութիւնը կ'աւելցնէ թէ հաւանական է նաեւ, որ Լիկայի ժողովին մէջ իրաքեան պատուիրակութիւնը ղեկավարէ վարչապետ Քասըմ:

× Լիբանանի ըմբոստ պարագլուխներէն Քամալ Ճումպլաթ վերջերս գաղտնաբար գացած է Դամասկոս եւ Գահիրէ՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան ղեկավարներուն Լիբանանի ընդդիմադիրներու տեսակէտները պարզելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՑԶԸՆՀԱՒԻՐԸ մամուլի ասուլիս մը տալով անդրադարձաւ միջազգային հրատապ հարցերու: Զինաթափման կռիւներու մասին եղած հարցումներուն պատասխանելով Նախագահը ճըշդեց թէ Միացեալ Նահանգները պիտի կատարեն իրենց յանձնառութիւնները՝ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, բայց չըսաւ թէ ինչ սահմաններու մէջ պիտի կատարուին այդ յանձնառութիւնները: Համաշխարհային պատերազմի մը պարագային, աւելցուց Այզընհաուըը, ամերիկեան հիւլէական ուժը ի վիճակի է քարուքանդ ընելու ռուէ թշնամի որ հիւլէական պատերազմի մը կը ձեռնարկէ Միացեալ Նահանգներու դէմ: Միւս կողմէ ամերիկեան Ճրդ նաւատորմին պատկանող հինգ ռազմանաւեր հասան Փոր Սայիտ (Եգիպտոս) ուրկէ պիտի երթան Փորտսայտ՝ զօրացնելու համար Ազգ. Զինաստանի մէջ գըտնուղ Շրդ նաւատորմիղը:

ՁՕՐ. ՏԸ ԿՈՀ. խանդավառ ընդունելութեան արժանացաւ Ալժէրի մէջ: Զօրավարներ՝ Սալան, Էլի եւ բազմաթիւ այլ զէմքեր դիմաւորեցին զինքը: Ալժերիոյ օրակարգը ծանօթ չէ, կը կարծուի սակայն թէ Վարչապետը պիտի այցելէ նաեւ Ճակատ: Ուրբաթ օր կը վերադառնայ Փարիզ: Միւս կողմէ Վէլ՝ տ'Իվ'ը գերաւեցաւ կառավարութեան կողմէ, ուր լեց ուեցան 2000 Ալժերիացիները, ձերբակալուած վերջին օրերու ընթացքին: Իսկ Փարիզեան չրջանին մէջ երեք հազար մահմետականներ հարցաքննուեցան եւ նոր ձերբակալութիւններ եղան:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Ցոյներու միջեւ կռիւներ եղան. ԷՈՔԱՅի անդամներն ու ձախակողմեան Ցոյները բախումներ ունեցան. երկու հոգի սպաննուեցան եւ եօթը ուրիշներ վիրաւորուեցան ձախակողմեաններէն. ԷՈՔԱՅի պատկանող կին մը եւ մարդ մը վիրաւորուեցան: Ձախակողմեանները զործադուլի դիմեցին՝ բողոքելու համար արիւնալի այս բախումներուն դէմ:

ԺՈՐԺ ԼԸՔՈՆԹ, Ֆրանսական Ակադեմիայի մնայուն քարտուղարը մեռաւ առջի օր. 91 տարեկան էր: Ակադեմական էր 1924էն ի վեր եւ 13 անգամ նախագահ ընտրուած էր Գրողներու Ընկերակցութեան:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԱՇԽԱՐՀԷՆ Պրիւսէլի ցուցահանդէսին զացած աւելի քան 300 հոգիներ ազատութիւնը ընտրեցին եւ կը մերժեն վերադառնալ իրենց երկիրները. անոնց մեծ մասը պատրաստ է աշխատելու հանքերու եւ դաշտերու մէջ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ արձակեցին հինգշարքանի նոր հրթիռ մը՝ Նաֆա, մթնոլորտային պայմաններու ուսումնասիրութեան համար. փորձը յաջողութեամբ պսակուեցաւ:

ՌԱՊԱՒի ալժերիական չրջանակները կը յայտարարեն թէ «չատ բնական է որ Ալժերիոյ կռիւը չարունակուի Մայր երկրին մէջ» աւելցնելով.— Բաղմաթիւ ահռիթներով ազդարարեցինք Ֆրանսայի որ նման չարժումներու պիտի սկսինք: Այս ձեւով, ըմբոստները կը մտածեն ազդել հանրային կարծիքին վրայ:

ԱՒԹՈՒԲԻ կառավարութիւնը Կիպրոսի համար Անգլիոյ պատրաստած ծրագրին դէմ է. այս ուղղութեամբ քաղաքական չրջանակները կը յայտարարեն.— Այդ ծրագրին Թուրքիոյ կողմէ ընդունուիլը պատճառ մըն է որ Յունաստան դէմ ըլլայ անոր:

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ֆիլատելֆիայէն Պ. Եղիչ Ց. Մելիքեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր աղզականին՝ Պ. Մարզարեանի (Մարսէյլ):

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Ց. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անդառնալի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յաղթութեան:

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի դինն է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Բիշէ, Փարիզ (9):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին զրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասնցիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ պաֆալորէայի:

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Բէնսի: հեռաձայն Լը Բէնսի 172:

Հաղորդակց.— Էկլիպ որ Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հայ կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, 1 Փետր. 1959:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լեւոնուհի Պետիկեան եւ զաւակը Սարգիս, Տէր եւ Տիկին Արամ Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Տօլպաշեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի 31 Օգոստոս առաւօտուն ժամը 10ին, հոգեհանդիստ պիտի կատարուի Պօմոնի Հայոց եկեղեցին երեսց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր՝

ՀԱՅԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Գիւտ Գօտւոյ Տօնին առթիւ՝ պիտի կարդացուի Ամէն. Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի Կոնդակը, Բղնիի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին վերաշինութեան նուիրուած:

× *Նաեւ պիտի կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ՝ Մայր Եկեղեցիի նախկին վաստակաւոր ղպրապետ ողբացեալ Յակոբ Մալաֆեանի յիշատակին, ներկայութեամբ իր ընտանեկան պարագաներուն: Իր յիշատակը յարդողներ կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:*

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Թիւ. 199 – 200, Յուլիս – Օգոստոս).— Ներքին Վհատութիւն Աչխատանքը (Շ. Նարդունի). — Կեղծ ժանտախտը Հայաստանի մէջ (Տքթ. Յովասափեան).— Կիները այրերէն աւելի երկար կ'ապրին (Տոքթ. Ռոսթան).— Ընտեւակցութեամբ հիւանդ (Տոքթ. Գալուստեան).— Ինչէ՞ն մեռաւ (Փրոֆ. Սիմոնիէ).— Մարզական բնախօսութիւն (Տոքթ. Նաւասարդ).— Մատնիկ լմատութեան.— Աղը (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— Ջուրով Թունաւորում (Տոքթ. Պուրէ).— Արեւի լոգանք (Տոքթ. Սերոբեան).— Աբաս – Թուման (Բժշկ. Աշխարհագրական Բառարան).— Երախային առողջութեան նշանները (Տոքթ. Նիզէ).— Գարեջուր (Տոքթ. Քորոն).— Ինչպէս օգնել կայծակնահարին (Խաչուհի):

Բաժանորդագրութեան պայմանները.— Տարեկան 1·200 ֆրանք
արտասահման 1·500 ֆրանք:

Դիմել Շ. Նարդունիի Յառաջի հասցէով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կերակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քան քսանին, Սալոն Սիլանտիի մէջ:

×

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մշակոյթին նուիրուած չքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պիտի ունենայ հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

×

Փարիզի Հայ Ազգ. Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, Ժօրժ Ե.ի սրահներուն մէջ:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

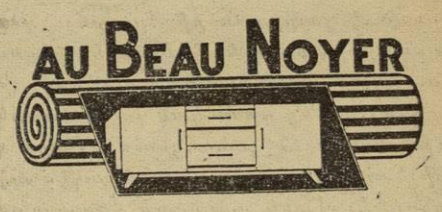
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Հատոր Բ. տպագրութիւնը

Վերջին ամիսներու Լիբանանի ծանօթ դէպքերու հետեւանքով, կարելի չէր եղած որոշուած թուականին՝ Մայիսին, լոյս ընծայել Ս. Վրացեանի Հայաստանի Հանրապետութիւն հատորի Բ. տպագրութիւնը:

Կը տեղեկանանք, որ հատորի տպագրութիւնը արդէն աւարտած է եւ հրապարակ կը հանուի Հոկտեմբերին: Հատորը բաղկացած է մօտ 700 մեծադիր էջերէ եւ փայլուն թուղթի վրայ 70 էջէ աւելի նկարներէ, լրացուցիչ: Կեդրոնատեղին է Համազգայինի Գրատունը, Պէյրութ:

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4·
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12·
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵԻ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի դիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի
ԹՈՂՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
30
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
30 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8280 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4081

ՕՐՈՒԱՆ ՀՕՍՔԸ

"ՍԻՐԵ՛ՆՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ"

Մեր ընթերցողներուն անծանօթ չէ ռումանացի հայագէտ Վլատ Պընըցեանու, որուն գրութիւնները՝ յաճախ արտատպուած Յառաջի մէջ՝ կը կրեն հեղինակաւոր մասնագիտութեան դրոշմը:

Իր վերջին գրութիւնը «Սիրե՛նք հայկական վարժարանը» (Յառաջ, 26 Օգոստոս) ցոյց կուտայ, որ օտարազգի այս պիտնականը ո՛չ միայն պրպտող մը եւ հիացող մըն է մեր լեզուին, գրականութեան ու պատմութեան, այլ եւ Հայէ մը աւելի տոգորուած է հայկական ղեդացումով՝ Ռումանիոյ մեր հայրենակիցներուն հայրենասիրութեան դաս տալու աստիճան:

Ինչո՞ւ այս դասը:

Որովհետեւ Ռումանիոյ 8000 Հայերը երկու վարժարան միայն ունին: Մայրաքաղաք Պուքրէշի 4–5000 Հայերու եօթնամեայ վարժարանը կը յաճախեն միայն 90 աշակերտներ: Իսկ Կոստանցայի հայկական դպրոցը աւելի նուազ թիւով աշակերտներ միայն ունի:

Հայագէտ փրոֆեսէօրը կը մեղադրէ Ռումանիոյ Հայերը, որ փոխանակ «զօրավիզ դառնալու այս դպրոցներուն, որպէսզի անոնք պահեն հայ լեզուն եւ մշակոյթը», անվստահութիւն կը յայտնեն անոնց հանդէպ եւ «քանի մը տարիէ ի վեր կարգ մը ծնողքներ իրենց երախաները հայկական վարժարանէն ետ կը քաշեն»:

Վլատ Պընըցեանու ստիպուեր է յիշեցնել ուծացման ճամբան բռնած Ռումանահայերուն՝ թէ «Հայերը կրնան հպարտանալ իրենց ուսումով եւ հիմնած դպրոցներով այն բոլոր քաղաքներուն մէջ, ուր հայկական գաղութներ կային»: Շըշնորհիւ անոնց է, որ մեր նախնիքներու լեզուն եւ դիրը փոխանցուած է օտար աստղերու տակ ծնած եւ հասակ նետած սերունդներուն:

Աւելի քան մէկուկէս դարու պատմութիւն ունի ռումանահայ դպրոցը, որուն հիմը դրուած է 1800ին, ինչպէս կը յիշեցնէ փրոֆեսէօրը:

Բազմաթիւ անուանի կրթական մշակներ պաշտօնավարած են Պուքրէշի եւ Կոստանցայի վարժարաններուն մէջ, սերունդներ հասցնելով:

Պընըցեանու մատը վէրքին վրայ դրած է սրտցաւօրէն: Սակայն չէ ըսած թէ ի՞նչ է պատճառը ռումանահայ վարժարաններու տաղնապին: Թերեւս իրաւունք չունի յայտնելու բուն ճշմարտութիւնը:

Գալտնիք մը յայտնած չենք ըլլար, երբ ըսենք թէ տաղնապին պատճառը այն վարչաձեւն է, որուն ենթարկուած է Ռումանիա 1944էն ի վեր:

Խորհրդային իշխանութիւնը թաթը դնելով այդ երկրին վրայ՝ անոր պարտադրեց նաեւ իր կրթական ծրագիրը, ինչպէս միւս արբանեակ երկիրներուն:

Ռումանիոյ հայկական վարժարանները աւելի ծանր տաղնապ մը անցուցին չուրջ տասը տարի առաջ, երբ տեղական իշխանութիւնը՝ հաւանաբար հայ համայնավարներու թելադրութեան վրայ՝ արգիլեց դասաւանդութիւն կատարել մինչ այդ գործածուած հայերէն դասագրքերու վրայէն, որոնք խմբագրուած ըլլալով «ազգայնական», «հայրենասիրական» չունչով՝ կը նկատուէին «բուրժուական» եւ «յեղաշրջական»:

Իսկ ամէնէն կարեւորը՝ անոնք տպուած էին հին ուղղագրութեամբ, մինչ Պուքրէշի համայնավար թերթը՝ Նոր կեանք, հետեւելով Սոֆիայի երեվանին՝ ընդգրկած էր բոլշեւիկեան աղճատեալ ուղղագրութիւնը՝ դառնալով Նոր Կեանք:

Ռումանահայ վարժարանները պարտաւորեցան ընդունիլ նոր ուղղագրութիւնը: Հին դասագրքերը աղրանոց նետուեցան: Սակայն խորհրդային ուղղագրութեամբ դասագրքեր չկային անոնց տեղը բռնելու համար: Հայաստանէն ապրսպրուածները չէին հասնիր տարի – ներով:

Ու պատահեցաւ, որ աշակերտները երկար տեսն ղրկուեցան հայերէնի դասերէն, առ ի չգոյէ դասագրքերու:

Այդ շրջանին է, որ հայ աշակերտները պարտաւորուեցան յաճախել ռումանական վարժարաններ: Հայ ղպրոցները այլեւս չէին հետաքրքրեր զանոնք:

« Սիրե՛նք հայկական վարժարանը », այո՛:

Բայց աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր ըսել՝ « սիրցնե՛նք հայկական վարժարանը »:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ (Յառաջ, հեռաձայնով)· — *Պէյրութի հայկական միջադէպերուն մանրամասնութիւնները ունենալու համար՝ ուրբաթ առաւօտ հեռաձայնով յարաբերութեան մէջ մտանք Պէյրութի հետ:*

Յարդ սպաննուած են 8 Հայեր, որոնց երկուքը՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ական: Մնացեալ վեց հոգին՝ հակառակորդ տարրեր, որոնց կարգին «Բագրամեան» մարզական ա – կումբին նախագահը՝ Բարգէն Պօյաճեան եւ իր կինը:

Ընդհանուր կացութիւնը բաւականին հանդարտ էր Հինգշաբթի օր, բայց ուրբաթ առաւօտ Խալիլ Պէյէուի թաղին մէջ, կրակի տրուած է Հայու մը աթոռի գործարանը, որուն հետեւանքով՝ կիրքերը դարձեալ լարուած են:

Ընդհարումները կը չարունակուին Հայերու միջեւ, բայց ընդհանուր ձեւով Պէյրութի մեր թաղակիցը լաւատես է եւ կը կարծէ թէ կարգերը չուտով պիտի վերահաստատուին:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ 12 ՀԱՅ ՄԵՌԵԱԼ

ՄԱՇԱՓՈՐՁ ՎԱՐՁԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐՊՈՒԻՒ ԵՐԿՐԻՆ

●

Կացութիւնը աւելի քան մտահոգիչ դարձաւ Լիբանանի մէջ: Քանի մը օրուան հանդարտութենէ ետք ծայր տուած կռիւները կը չարունակուին նոյն սաստկութեամբ: Օրինապահ երեսփոխանները պաշտօնական յայտարարութիւն մը ըրին՝ պահանջելով որ նոր կառավարութեան մէջ յեղափոխութեան պատասխանատու տարրեր չառնուին, այլապէս՝ կը սպառնան հակայեղափոխութեան անցնիլ:

Միւս կողմէ ընդդիմադիրները ծանուցագիր մը հրատարակեցին, զարձեալ պահանջելով ամերիկեան ուժերու անմիջական մեկնումը· գործադուլը կը չարունակուի: Ըմբոստները կը չեշտեն թէ պէտք է կազմուի նոր կառավարութիւն մը՝ ընդդիմադրութեան ներկայացուցիչներով եւ պատժուին օրինապահ տարրերը «որոնց բռնած դիրքը կը վտանգէ Լիբանանի անկախութիւնը...». Ապստամբներու այս ծանուցագիրը ստորագրուած է սուրիական բանակի նախկին հրամանատար՝ զօրավար Շաւքաթ Շուքէյրի կողմէ (ծագումով Լիբանանցի) որ ծանր ազդեցութիւն գործեց կառավարական շրջանակներու վրայ:

Օրինապահ երեսփոխանները նորընտիր նախագահէն կը պահանջեն որ կարգը

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օր ը Օրէն

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ

—o—

Վերջերս, տեղական թերթի մը մէջ, աչքիս զարկաւ շատ սրամիտ — ու շատ պերճախօս — ծաղրանկար մը, որ խտացած պատմութիւնն է օրուան բաղաքական կացութեան:

Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը կը դառնայ իր բարտուղարուհիին ու կ'ըսէ·

— Երբեմն սրտեղէն սուրճ մը խմեմ գամ···ժամ մըն է միջազգային նոր տագնապ պատահած չէ···

×

Արդարեւ, ա՛լ ընթացիկ ապրանքի վերածուեցան սա տագնապները: Օրը նոր, տագնապը նոր: Ինչպէս ամէն առտու արեւը կը ցաքի ու ամէն իրիկուն արեւը կը մտնէ, այնպէս ալ բաղաքական տագնապները իրարու կը յաջորդեն՝ տաղտկացուցիչ միօրինակութեամբ: Հազիւ մէկուն դարմանը գտած են կամ գտնելու վրայ են, երեւան կուգայ նորը, որ կըրնայ նախորդին հետ կապ ունենալ կամ չունենալ:

Ինչո՞ւ այս ողբերգութիւնը, որ յուսահատութեան կը մղէ աշխարհի բոլոր ասուններ:

Որովհետեւ, արեւելեան կողմն աշխարհի կայ պետութիւն մը, որ աշխարհի բոլոր ջուրերը կը պղտորէ՝ ձուկ բռնելու համար:

Այս պետութիւնն է որ խառասուն տարիէ ի վեր··· զրկուածներուն դատը կը պաշտպանէ եւ անոնց բարիքին համար կ'աշխատի — անշուշտ իր հասկցած ձեւով, որ մեր հասկցած ձեւը չէ:

Այս պետութիւնն է որ կ'երթայ կը գրաւէ Հայուն, Վրացիին, Թաթարին, Էսթոնացիին, Լաթվիացիին ու Լիթուացիին հայրենիքը եւ դիւային էրէիջը շրթունքին, կը յայտարարէ·

— Ազատեցի այս ժողովուրդները կեղեքիչ, հարստահարիչ բուրժուա–կապիտալիստ–իմպերիալիստներու ձեռքէն···

Այս պետութիւնն էր որ վերջին տասնամեակին ձեռք անցուց Ռումանիան, Պուլկարիան, Լեհաստանը, Հունգարիան, Չեխոսլովաքիան շնորհիւ Արեւմուտցիներու ապիկարութեան — թերեւս նապաստակութեան — ու հիմա չորս կողմը ինկած է, որպէսզի ձեռք անցընէ նաեւ Միջին Արեւելքը՝ Դամասկոսէն մինչեւ Քազապլանքա, Գահիրէի Բուրգերուն ետմբով:

Խի՜ղճ ու խղճմտա՜նք ունեցող այս պետութիւնն է որ 1956ի Նոյեմբերին իր վիթխարի բանակին մէկ թեւը կը դրկէր Հունգարիա՝ անզէն ժողովուրդ մը ջարդելու առաքելութեամբ, իսկ 1958ի Յունիսին կը սպառնայ թէ «կամաւոր»ներ կրնայ դրկել Լիբանան, եթէ բուրժուա–ները զինուոր ցամաք հանեն մանրանկար ազգի մը օրինաւոր իշխանութիւնը փորձանքէն ազատելու համար:

Ինչո՞ւ, Մոսկուա, ոտքով ձեռքով Միջին Արեւելքի գործերով կը զբաղի: Երուսաղէմի խաչե՞րը պիտի պաշտպանէ, ինչպէս պաշտպանելու ելած էր ասկէ ութսուն տարի առաջ:

Ո՛չ: Աչքը տնկած է Միջին Արեւելքի վեհափառ հեղուկին:

— Մէյ մը սա բարիւղները ձեռք անցընենք, բուրժուաներուն գործը լմնցած է··

Ինչո՞ւ Մոսկուա, Ալժերիացիին թէ Թունուզցիին դատին պաշտպան կը կանգնի: Իսլամական ազգերուն «հաւատոյ պաշտպա՞նն է»:

Ո՛չ: Հաշիւ ըրած է·

— Սա խեղճերը թող անկախ ըլլան ու դուրս իշնեն սա բուրժուաները, ես անոնց սիրտը գրաւելու ձեւերը գիտեմ···

Այո՛, տագնապ տագնապի ետեւէ: Ամէնմն ալ, առանց բացառութեան, Մոսկուայի մէջ «կարգադրուած»:

Վե՞րջը, այս տագնապներուն:

Վերջը տեսնելիք չունինք, եթէ ազատ աշխարհի Մեծերը չհետեւին «ակն ընդ ական»ի բաղաքականութեան եւ խաղաղասէր — այլ տղամարդու վայել — միջոցներով չսանձեն խրուշչեւներու փառամոլութիւնը:

Այլապէս, տագնապներու պիտի սպառեն ժամ առ ժամ, սուրճ խմելու ժամանակ ալ չունենալով···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՆՈՐ ՔՆՃՈՒԿԸ՝ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

—o—

ՓԷՔԻՆ ՎԵՐԶՆԱԳԻՐ ՏՈՒԱՒ
ՔԵՄՈՅ ԿՂԶԻՆ

Միջին Արեւելքի հետ նոր տաղնապ մը ծագեցաւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Համայնավար եւ Ազգայնական Չինաստանի վէճը, որ քանի մը տարիէ ի վեր մեղմացած էր, վերսկսաւ՝ չատ ծանր տարողութեամբ: Համայնավարները Քեմոյը ամբակոծելէ ետք, վերջնապէս մը տուին ազգայնական ուժերու ընդհանուր հրամանատար Հու Լիէնի.— Մանրամասն ծրագիր պատրաստած ենք՝ ազատելու համար Քեմոյ կղզին, ինչ որ պիտի իրականանայ չուտով: Գործողութեան անցնելէ առաջ՝ կուչ կ'ընենք ձեզի որ միանաք մեր ուժերուն եւ յանձնուիք առանց կռուելու:

Սպառնագիրը կ'աւելցնէ թէ Քեմոյ կղզին արդէն պաշարուած է օդէն ու ծովէն:

Այս առթիւ Մոսկուայի ձայնափիւռը կը յայտարարէ թէ Ծայր· Արեւելքի մէջ մէկ օրէն միւսը կացութիւնը բոլորովին կրնայ փոխուիլ՝ հին ժողովուրդին դէմ կատարուած «ամերիկեան յարձակումէն ետք»:

Ինդոյ առարկայ Քեմոյ կղզին ունի 40·000 բնակիչ եւ նոյնքան զինուոր: Քաղաքական շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ Համայնավար Չինաստան պիտի յաջողի իր հոգամասին կցել նաեւ այդ կղզին: Այսուհանդերձ Միացեալ Նահանգները ազդարարութիւն մը ըրին Փէքինի կառավարութեան, զգուշացնելով զայն Քեմոյի եւ Մացուի վրայ կատարուելիք որեւէ յարձակումի դէմ:

Ամերիկեան Շրջ նաւատորմիղը կազմ ու պատրաստ է եւ հրահանգ ստացած է պաշտպանելու «դաշնակից Չինաստանը»:

—o—

Ալժերիոյ Ազատագր· Ճակատի անդամները կը չարունակեն իրենց խափանարարութիւնները: Առջի օր կրակի տուին հրանիւթի նոր ամբար մը՝ Փըթիքեվիլի, բայց հրշէջները կարողացան կարճ ժամանակի ընթացքին հրդեհին առաջքն առնել· 380 խորանարդ մեթր հրանիւթ այրեցաւ: Միւս կողմէ Մուրփիանի հրդեհը տակաւին կարելի չէ եղած մարել եւ մօտակայ ամբարին պայթումը հաւանական է: Հարիւրաւոր ընտանիքներ պարպուած են հրդեհին շրջակայքէն: Միւս կողմէ, Փարիզի Լիոն փողոցին վրայ ահաբեկիչները սպաննեցին ոստիկան մը: Քննութիւններն ու ձերբակալութիւնները կը չարունակուին:

Աթէնքի մէջ Մակարիոս Արք· յայտարարեց թէ Կիպրոսի Ցոյները ամէն դնով պիտի պայքարին բրիտանական ծրագրին դէմ, աւելցնելով.— Այլեւս վստահութիւն չունինք անգլիական կառավարութեան վրայ· ժամանակը այլեւս եկած է՝ որպէսզի ՄԱԿը միջամտէ, վերջ մը դնելու համար կիպրոսի ողբերգութեան:

ՅՈՒՇԵՐ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԷՆ

Ֆրանսայի մեր հայրենակիցները սքանչելի զաղափարն ունեցած են արեւմտահայ նչանաւոր բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժանի որմաքանդակը զետեղել Պելժիոյ Կան քաղաքի համալսարանին մէջ, ուր յիսուն տարի առաջ կ'ուսանէր Վարուժան:

56 տարի առաջ, 1902ի աշնան, ճանչցած եմ Դանիէլը Մ. Ռափայէլեան վարժարանի Ազոլօ ամարանոցին մէջ, երբ այդ քաղաքին մէջ հայկական ճարտարապետութեամբ կառուցուած Ս. Խաչ մատուռին օծումը կատարուեցաւ Ս. Զաղար վանքի աբբահօր՝ Կիւրեղեան Իգնատիոս արքեպս.ի ձեռամբ եւ այդ առթիւ վարժարանի աշակերտաց եւ իտալացի հիւրերուն ճաշ մը արուեցաւ:

Ճանկարծ բոլորովին նոր դէմք մը ու նոր ձայն մը ցնցեց ամէնքս, կարծես Աստ Նեկրիի թարգմանիչ Հ. Գասքանտիլ վրդ.ին չէիան էր, որ ամէնքս իրեն դրաւեց նորեկը Վենետիկ ղրկած էր զոց նամակով մը, ուր կ'ըսէր. «Նոր Մ. Պէշիկթաշլեան մը կը ղրկեմ, լաւ նայեցէք»:

Դանիէլ Զապուքքեարեանն էր, ծնած 1884ին, Սեբաստիոյ Բրքնիկ գիւղը, «ուր աճած էր մանկութիւնս — կ'ըսէ ինքնակենսագրութեան մէջ — ուռենիներու տխուր հովանիներուն տակ՝ երազկոտ, կամ զետեղերքներու վրայ բազեուն քար նետելով՝ անառակօրէն: Դեռ հազիւ թիթեռնիկներ որսալու հասակին մէջ՝ հայրս պանդխտած էր Պոլիս, իսկ մայրս ամառնային երկա՛ր իրիկունները Թոնրատունը նստած՝ երեւակայութիւնս օրօրած է Ենիչէրիներու եւ դայլերու պատմութիւններով»:

Երբ գիւղին դպրոցին մէջ հազիւ սկըսած էր ժամադիրք կարդալ, Դանիէլը Պոլիս տարած են 1896ի կոտորածի տարին, ուր բանտին մէջ կը գտնէ հայրը՝ սաորին կերպով ամբաստանուած:

Դանիէլ Պոլսոյ մէջ երկու տարի Սադըգ-Աղաճի Մխիթարեանց դպրոցը ուսած է: Անկէ անցած է Գատը-Գիւղի Մխիթարեան վարժարանը, ուր կը մնայ չորս տարի: Արձակուրդները կ'անցընէ հօրը քով, Խաւեար Խանի մէջ, հայ պանդուխտներու հառաչներուն եւ վէրքերուն մօսիկ:

1903ին, իրիկուն մը Մ. Զաղարու Աբբահայրը ղիս կանչեց եւ ըսաւ.

— «Այսօր Առաջնակարգ ժողովը որոշեց քեզ Վենետկոյ Մ. Ռափայէլեան վարժարանը ղրկել՝ դասատուի եւ հսկողի պաշտօնով»:

Արտասուելով խնդրեցի, որ դիս չբաժնեն վանքին զրադարաններէն եւ ձեռագիրներէն:

— Մի՛ լար, երբ քեզ քանի մը տարի հոգ կանչենք՝ աւելի՛ պիտի լաս, ըսաւ Աբբահայրը:

Մ. Ռափայէլեանի աշակերտաց մէջ ամէնէն առաջ Դանիէլը աչքիս զարկաւ, որ իսկոյն մտերմացաւ, սենեակս եկաւ, դիրքերս աչքէ անցուց, քանի մը հատոր առաւ խնդրելով, որ մի քանի օրուան համար իր մօտ մնան:

Երկրորդ օրը Դանիէլ ինքնագիր ոտանաւոր մը բերաւ եւ կարդաց. վերնագիրն էր «Հ. Ալիշանի չիրմին առջեւ». ընթերցումէն հոգ՝ քերթուածը ձեռքս առի եւ ըսի. «Թող հիմա քովս մնայ»:

Յաջորդ օրը Ս. Ղազար տարի եւ «Բազմավէպ»ի խմբագիրը Հ. Սիմոն Երեմեանին տուի, որ կարդայ:

Դանիէլի առաջին գրուածքն էր, որ Զապուքքեարեան մականունով լոյս տեսաւ «Բազմավէպ»ի մէջ:

Դանիէլ քանչալերուած՝ սկսաւ ամէն օր մէկ մէկ ոտանաւոր գրել. երբ անոնց թիւը 30ի հասաւ, զանոնք Հ. Երեմեանին տարի խնդրելով, որ «Սարսուռներ» վերնագրով լոյս ընծայէ. այս հատորիկն ալ լոյս տեսաւ Զապուքքեարեան մականունով:

Շատ չանցած քանի մը սիրուն ոտանաւորներ ալ Պ. Արշակ Զօպանեանին ղրկեցի «Անահիտ»ի մէջ լոյս ընծայելու համար: Զօպանեան թէ՛ իր թերթով եւ թէ՛ առանձին նամակով մը երկինք բարձրացուց Դանիէլ Վարուժանը:

1904ի աշնան, ըստ սովորութեան, վեց չաբթուան համար Ազոլօ ամարանոցը գացի Մ. Ռ. Վարժարանի աշակերտներուն հետ: Վարուժան կա՛մ աշակերտներով չրջապատուած կ'ըլլար եւ կամ զրադէտի մը դիրքը կարդալով կ'անցընէր իր ժամանակը:

— Դանիէ՛լ, եկո՛ւր զպրոցական ձեռագիրը թերթ մը հրատակենք, — ըսի իրեն օր մը:

— Ի՞նչ անունով, — հարցուց:

— Անունը դուն դիր:

— Թո՛ղ «Եղիւ» ըլլայ, դեռ չհասուն — ցած ցորեն կը նչանակէ:

Դանիէլ ամէն թիւի մէջ դեղեցիկ ոտանաւորներ կը ստորագրէր: Այդ ոտանաւորները զրեթէ բոլորն ալ Հացին Երգը հատորին մէջ լոյս տեսան:

1904ի ձմեռը, Դանիէլ 5–6 օր հիւանդ պառկեցաւ: Ամէն օր երկու անգամ իրեն կ'այցելէի, զրպաններս խնձոր ու նարինջ լեցուցած:

— Վարդապե՛տ, դի՛րք բեր, կը թախանձէր:

1906ին, Մ. Ռափայէլեան Վարժարանին կողմէ Պելժիոյ Կան քաղաքին համալսարանը ղրկուեցաւ:

Առաջին նամակին մէջ դրեց. «Զեմ մոռնար սիրուն Վենետիկի, Մ. Ռ. Վարժարանին մէջ անցուցած չորս տարուան կեանքս, չեմ մոռնար, երբ հիւանդ էի, դուն ինծի տեսութեան կուգայիր եւ նոր բաւէպեր կը կարդայիր»:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԵԴՐՈՆԸ՝ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի աշխատակիցն — բէն Ճոզէֆ Օլսոփի մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը:

Անցած չաբթուան ընթացքին մինչ ամէն մարդու ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր ՄԱԿի ժողովին եւ Միջին Արեւելքի հարցերուն լուծման վրայ, ոչ ոք բաւարար ուշադրութիւն դարձուց արտաքին այն բոլոր նչաններուն, որոնք կը մատնանչեն համայնավար աչխարհի արտաքին քաղաքականութեան մէջ վտանգաւոր փոփոխութիւն մը:

Նմանօրինակ փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած էր արդէն անգամ մը՝ 1955ի գարնան, Ֆորմոզայի սուր տագնապէն վերջ: Այդ ժամանակ, մինչ աչխարհի ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր համայնավար եւ ազգայնական Զինաստաններու վէճին վրայ, Կրեմլին, ճարպիկ խաղով մը, քաղաքականութեան կոճակը դարձուց, մտահոգութեան կեդրոն դարձնելով Միջին Արեւելքը: Հետապնդուած նպատակն էր՝ Միջին Արեւելքէն վերջնականապէս հեռացնել արեւմտեան քաղաքական ազդեցութիւնը: Այսր վրայ, Մայրադոյն Արեւելքը, որ այնքան փոթորկած էր, ժամանակաւորապէս խաղաղեցաւ: Սակայն այժմ, որ արեւմտեան բոլոր բերդերը յաջող կերպով հետզհետէ քանդուեցան Միջին Արեւելքի մէջ, Կրեմլին դարձեալ կոճակը կը դարձնէ եւ գործողութեանց թատերաբեմը կը փոխադրէ Մայրադոյն Արեւելք:

Ողբերգութեան այս նոր արարին նախապատրաստական աչխատանքները կատարուեցան, ըստ ամենայն հաւանակա — նութեանց, վերջերս Փէքինի մէջ տեղի ունեցած Խրուչչեւ–Մաո Ցէ Թունկ տեսակցութեան ընթացքին: Ինչ կը վերաբերի այս տեսակցութեան, տակաւին մութ մնացած չատ ծալքեր ունի, բայց արտաքին երեւոյթները այնպէս ցոյց կուտան թէ Զինացիները օգտագործեցին խորհրդային համայնավար կուսակցութենէն ներս ունեցած իրենց մեծ ազդեցութիւնը եւ պարտադրեցին Խրուչչեւը որ իր կամքին հակառակ կարգ մը քայլեր առնէ:

Օրինակի համար, ռուսեւչինական յարաբերութեանց մէջ մինչեւ հիմա Ռուսիոյ ունեցած մեծագոյն առաւելութիւնը հիւլէական զէնքեր ունենալն էր, մինչ Զինաստան զուրկ էր հիւլէական զէնքերէ: Եւ այս պարագան էր, որ համայնավար պլոէն ներս կ'ապահովէր Մ. Միութեան գերակչռութիւնը:

Արդ, Վարչաւայէն եկած տեղեկութեանց համաձայն, Խրուչչեւ Փէքինի տեսակցութեան ընթացքին, խոստացած է հիւլէական զէնքեր տալ Զինաստանի: Եթէ այս լուրը ճիշդ է, կրնայ աննախատեսելի հետեւանքներ ունենալ:

Կասկածէ վեր է նաեւ, որ Խրուչչեւ — Մաո Ցէ Թունկ տեսակցութեան ընթացքին է, որ որոշուեցաւ Ֆորմոզայի Ազգայնական Զինաստանի ուժերուն դէմ սկսած յարձակումը: Տեսակցութենէն անմիջապէս վերջն էր, արդարեւ, որ համայնավար չինական 2700է աւելի օդա — նաւեր կեդրոնացուեցան Ֆորմոզայէն հազիւ քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ գտնուող երեք նահանգներու մէջ — Զէքիանկ, Քիանթունկ եւ Ֆու — քիէն: Իսկ Ազգայնական Զինաստանի պատկանող Քէմոյ եւ Մացու կղզիներուն մօտը գտնուող բոլոր օդակայանները յանկարծ զրաւուեցան համայնավար օդուժին կողմէ:

Այսպէս, Ֆորմոզայի ազգային չինական օդուժը իրմէ երեք անգամ աւելի զօրաւոր թչնամի օդուժով մը չրջապատուած կ'ըլլայ, առանց հաչուելու այն պարագան, որ ազգայնական ուժերը զին — ուած են ամերիկեան հին օդանաւերով, մինչ համայնավար չինական ուժերը կը բաղկանան արդիական եւ զօրաւոր Միկ 17 օդանաւերէ: Համայնավար օդուժին ամէնէն հին օդանաւերն իսկ — Իլիուչին 28ները — չատ աւելի լաւ են քան ազգայնական Զինացիներու լաւագոյն օդանաւերը:

Այս պայմաններու տակ, չատ պարզ է, որ համայնավար Զինաստանը կրնայ պարտութեան մատնել Ֆորմոզայի օդուժը եւ օդային պլոէիւսի ենթարկել Քէմոյն ու Մացուն: Այս երկու կղզեխումբերը, որոնք չատ մօտ են չինական ծովեզրին, իրենց ռազմական եւ այլ պարերը կը ստանան Ֆորմոզայէն. եթէ օդային պլոէիւսի ենթարկուին, պարզ է որպիսի չկրնան դիմադրել պաչարի պատկասին պատճառով, եւ պիտի զրաւուին համայնավար չինական ուժերու կողմէ: Քաղաքական մարզին մէջ, Մ. Նահանգները կամ պիտի համաձայնին Քէմոյն ու Մացուն համայնավարներուն լքել,

Թէոդիկը խնդրած էր ինձմէ, որ վարուժան իր կենսագրութիւնը, լուսանկարը եւ քանի մը ոտանաւորներ ղրկէ «Ամէնուն Տարեցոյցը»ին համար՝ Դանիէլ խնդրանքս կատարեց:

1907ի աշնան, Դանիէլ կանչն վենետիկ եկաւ, արձակուրդը անցընելու համար:

— Դանիէ՛լ, — ըսի օր մը, — սա քու կան կամ չկան համալսարանէն ի՞նչ պիտի ելլես:

— Քաղաքագէտ եւ տնտեսագէտ, — եղաւ իր կտրուկ պատասխանը:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ Դանիէլ դրադէտը:

— Հոգ մի՛ ըներ, ա՛ն ալ կ'ըլլայ, — պատասխանեց:

ՀԱՑՐ Մ. ՎՐԴ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐԸ

Հարցը անսպասելի էր: Կինը չփոթուեց, կարմրեց: Մի քիչ մտածելուց յետոյ պատասխանեց, ջանալով խուսափել դատաւորի խիստ հայեացքից:

— Այո, ես համոզուած եմ: Նրանք զալիս էին նրա մօտ այն օրերին, երբ ամուսինս մեկնում էր քաղաքից:

Ուսուցչուհին ակնոցի տակից կասկածամտօրէն, զննողաբար նայում էր մերթ այդ կնոջը, մերթ նստած պատասխանողին:

— Թոյլ տուէք ինձ մի հարց տալ հայցուորին, — ասաց նա, դիմելով դատաւորին:

Թոյլտուութիւն ստանալով՝ նա հարցրեց.

— Դուք խնդրում էք Ցակոբեան Հեղինէին տեղափոխել առաջին յարկ, պարտադրելով որ նա առանձին դուռ բաց անի բակի կողմից: Մի՞թէ դա բաւարարում է ձեր պահանջը:

— Ես ուզում եմ որ նրան վտարեն բնակարանից, քանի որ ինձ՝ չահել կնոջս հնարաւոր չէ մի եւնոյն յարկի տակ ապրել նրա հետ: Ծայրայեղ դէպքում, ստիպուած կը լինեմ դռնէ դրանով դուրս անել:

Մ. Ռափայէլեանի աշակերտաց մէջ ամէնէն առաջ Դանիէլը աչքիս զարկաւ, որ իսկոյն մտերմացաւ, սենեակս եկաւ, դիրքերս աչքէ անցուց, քանի մը հատոր առաւ խնդրելով, որ մի քանի օրուան համար իր մօտ մնան:

Երկրորդ օրը Դանիէլ ինքնագիր ոտանաւոր մը բերաւ եւ կարդաց. վերնագիրն էր «Հ. Ալիշանի չիրմին առջեւ». ընթերցումէն հոգ՝ քերթուածը ձեռքս առի եւ ըսի. «Թող հիմա քովս մնայ»:

Յաջորդ օրը Ս. Ղազար տարի եւ «Բազմավէպ»ի խմբագիրը Հ. Սիմոն Երեմեանին տուի, որ կարդայ:

Դանիէլի առաջին գրուածքն էր, որ Զապուքքեարեան մականունով լոյս տեսաւ «Բազմավէպ»ի մէջ:

Դանիէլ քանչալերուած՝ սկսաւ ամէն օր մէկ մէկ ոտանաւոր գրել. երբ անոնց թիւը 30ի հասաւ, զանոնք Հ. Երեմեանին տարի խնդրելով, որ «Սարսուռներ» վերնագրով լոյս ընծայէ. այս հատորիկն ալ լոյս տեսաւ Զապուքքեարեան մականունով:

Շատ չանցած քանի մը սիրուն ոտանաւորներ ալ Պ. Արշակ Զօպանեանին ղրկեցի «Անահիտ»ի մէջ լոյս ընծայելու համար: Զօպանեան թէ՛ իր թերթով եւ թէ՛ առանձին նամակով մը երկինք բարձրացուց Դանիէլ Վարուժանը:

1904ի աշնան, ըստ սովորութեան, վեց չաբթուան համար Ազոլօ ամարանոցը գացի Մ. Ռ. Վարժարանի աշակերտներուն հետ: Վարուժան կա՛մ աշակերտներով չրջապատուած կ'ըլլար եւ կամ զրադէտի մը դիրքը կարդալով կ'անցընէր իր ժամանակը:

— Դանիէ՛լ, եկո՛ւր զպրոցական ձեռագիրը թերթ մը հրատակենք, — ըսի իրեն օր մը:

— Ի՞նչ անունով, — հարցուց:

— Անունը դուն դիր:

— Թո՛ղ «Եղիւ» ըլլայ, դեռ չհասուն — ցած ցորեն կը նչանակէ:

Դանիէլ ամէն թիւի մէջ դեղեցիկ ոտանաւորներ կը ստորագրէր: Այդ ոտանաւորները զրեթէ բոլորն ալ Հացին Երգը հատորին մէջ լոյս տեսան:

1904ի ձմեռը, Դանիէլ 5–6 օր հիւանդ պառկեցաւ: Ամէն օր երկու անգամ իրեն կ'այցելէի, զրպաններս խնձոր ու նարինջ լեցուցած:

— Վարդապե՛տ, դի՛րք բեր, կը թախանձէր:

1906ին, Մ. Ռափայէլեան Վարժարանին կողմէ Պելժիոյ Կան քաղաքին համալսարանը ղրկուեցաւ:

Առաջին նամակին մէջ դրեց. «Զեմ մոռնար սիրուն Վենետիկի, Մ. Ռ. Վարժարանին մէջ անցուցած չորս տարուան կեանքս, չեմ մոռնար, երբ հիւանդ էի, դուն ինծի տեսութեան կուգայիր եւ նոր բաւէպեր կը կարդայիր»:

Երրորդ չաբթում դէր, հաստափոր ու ճաղատ մարդը, որի խնամքով սան — տրուած ալեխառը մազափունջը կիսա — լուսնաձեւ իջնում էր ճակատին, արմունկով թեթեւակի հրեց հարեւանին եւ աչքով անելով դէպի մօր կողմը, ինչ որ չչնջաց ականջին: Երիտասարդը չփոթուեց, թարթեց աչքերը: Հաստափորը անձայն ծիծաղեց, որից նրա դէր մարմինը, յատկապէս փորը, մի քանի ալիքաձեւ չարժումներ արեց ու քարացաւ:

Դատաւորը կանչեց Ցակոբեան Հեղինէին.

— Քաղաքացի Ցակոբեան, ճշմարի՞տ է արդեօք քաղաքացի Ստեփանեան Էմմայի ասածը, եւ ի՞նչ կարող էք ասել այդ մասին դատարանին:

Ցակոբեանը պատասխանեց, որ Ստեփանեանի մեղադրանքը չի համապատասխանում իրականութեանը եւ կը ժխտուի դատավարութեան ընթացքում:

Դատաւորը մէկ մէկ կանչեց վկաներին:

Առաջինը դահլիճ մտաւ թխադէմ չահել մի կին, կանաչ աչքերով եւ անփոփոխ ժպիտը չուրթերին:

— Քաղաքացի Ներսէսեան Նինա, վաղո՞ւց էք ճանաչում Ցակոբեան Հեղինէին, եւ ի՞նչ կարող էք ասել նրա մասին, — հարցրեց դատաւորը:

— Հինգ տարի է որ, ճանաչում եմ Ցակոբեան Հեղինէին: Նա դերձակուհի է եւ մինչեւ որդու ամուսնութիւնը չատ էր աչխատում: Իսկ այժմ քիչ է լինում տանը, ուչ է վերադառնում տուն, չատ է ղբօսնում — աւելացրեց նա յանդգնաբար փայլեցնելով աչքերը եւ ժպտուն նայելով դատաւորին:

— Իսկ դուք գիտէ՞ք, թէ ուր է գնում նա. գուցէ գնում է իր ազգականների եւ ծանօթների մօտ, — խստութեամբ հարցրեց դատաւորը, աչխատելով զսպել իր վրդովմունքը այդ անառակ ժպտացող կնոջից:

— Եսի՛մ — ասաց կինը, ուսերը թօթուելով եւ կրկին ժպտալով: Երիտասարդ ինժեները հետաքրքրութեամբ նրան էր նայում:

— Լուրջ եղէք, — ասաց դատաւորը, բարձրացնելով ձայնը: — Ձեզ այստեղ կանչել են գործի համար: Պատասխանեցէք, տեսե՞լ էք արդեօք այն տղամարդկանց, որոնք գալիս են քաղաքացի Ցակոբեան Հեղինէի մօտ:

— Այո՛, տեսել եմ: Համարեա ամէն օր, երբ որդին տանը չէր լինում. — պատասխանեց նա, ջանալով աւելի լուրջ պահել իրեն եւ միաժամանակ հազիւ զըսպելով իր ժպիտը:

— Նստեցէք, — խստութեամբ ասաց դատաւորը, զգալով, որ ոչինչ չի կարող իմանալ այդ ծիծաղկոտ, ոչ լուրջ կնոջից: Կինը ժպտաց եւ զլուխը ցնցելով զնաց իր տեղը: Ուսուցչուհին կշտամբալից նայեց նրա եռեւից:

Ռ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(Շար. 2)

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԼՈՒՐ ՄԸ

«Յառաջ»ի Օգոստոս 20ի թիւին մէջ փոքր լուր մը կար որ դիս մեծապէս զարմացուց: Ըստ այդ լուրին Թուրքիոյ կրթական նախարարութիւնը վաթսուն միլիոն թրքական ոսկի պիտի տրամադրէ այս տարի հարիւր հազար անգրագէտներու նախնական կրթութիւն տալու համար: Այս ծախքին կէսը ստանձներ է մեծ եղբայրը՝ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Գետութիւնը:

Մուսթաֆա Քեմալի օրերէն ի վեր օր չանցնիր որ միջազգային մամուլին մէջ չգովաբանուին Թուրքիոյ յառաջդիմու – թիւնները, մանաւանդ կրթական մարզին մէջ: Երեսունըհինգ տարի չարունակ գրեցին եւ դեռ կը գրեն գերմանական, Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան թերթեր այն հսկայաքայլ բարեփոխու – թեանց մասին, զոր ի գործ դրաւ Աթաթիւրք:

Մենք ալ իբրեւ նախկին հայրենակից – ներ եւ ակամայ տարապիրներ, կ'ուրա – խանայինք այն իմաստով, որ կրթութիւ–

(ինչպէս 1955ին լքեցին Թաչէն կղզինե – րը), եւ կամ Խաղաղականի ամերիկեան զինուորական ուժը ոտքի պիտի հանեն՝ այդ կղզիներուն պաշար հասցնելու համար:

Խաղաղականի ամերիկեան զինուորա – կան ուժը, սակայն, չատ աւելի տկար է այժմ քան ինչ էր Քորէայի պատերազմը սկսած ժամանակ: Հետեւաբար, այդ եր– կու կղզիները պաշտպանելու համար պի– տի ստիպուին դիմել հիւլէական զէնքե – րու· բան մը, որ չափազանց անհանգոյ հեռանկար մը կը ներկայացնէ ամէն մար– դու համար:

Ամերիկեան քաղաքագէտները երկուքի բաժնուած են այս պատճառով: Ոմանք կ'ըսեն թէ Ամերիկա պէտք չէ որ հիւլէա– կան եւ ջրածին ռումբերու օգնութեան դիմէ Քէմոյն ու Մացուն պաշտպանելու համար: Միւսները կ'առարկեն, որ եթէ այս երկու կղզիները Համայնավար Չի– նաստանի լքուին, ամերիկեան հմայքը մեծ հարուած պիտի ստանայ Ասիոյ մէջ, եւ Ֆորմոզայէն մինչեւ Ասիոյ միւս ծայ– րը, քաղաքական ծանր հետեւանքներու պատճառ պիտի դառնայ:

Այս ձեւով, անդամ մը եւս կը փաս – տուի, որ աշխարհի մէջ այլեւս «հեռա– ւոր» կամ «անկարեւոր» անկիւն մնացած չէ: Ամէնէն հեռաւոր կարծուած մէկ չրջանի մը պատճառով համաչխարհային քաղաքականութիւնը կրնայ տակնուվրայ ըլլալ:

Վարչապետէն եկած տեղեկութիւնը, ըստ որուն Խրուչչեւ խոստացած է հիւ– լէական զէնքեր տալ Համայնավար Չի– նաստանի, կրնայ նաեւ հիմնուած ըլլալ այս իրողութեան վրայ:

նը եւ յառաջդիմութիւնը — որոնց կ'ըն– կերակցի հոգեկան ազնուացումը — վերջ պիտի դնեն թրքական եսամոլութեան եւ այլամերժութեան, եւ ճամբան պիտի բա– նան իրարհասկացողութեան: Ջէ՞ որ կրթեալ մարդիկ սուրով չեն վիճիր, այլ կը դործեն ըստ մարդկայնութեան եւ արդարանութեան:

Բայց եկուր տես որ ամէն ինչ չնպարակ է եղեր արդի Թուրքիոյ մէջ: Ինչպէս որ անարժէք փայտին վրայ չնարակը քսելով կը փայլուննայ, այնպէս ալ հոս դեռ հիմնական ատաղձը հոմ մնացած է եղեր փայլուն դրսեւոյթին տակ. իսկ ինչ որ օտար թղթակիցներ, մեկնած տեղ մեղրի մէջ թաթախուած գրիչով, ի լուր աշ– խարհի կը գրեն, ուրիշ բան չէ եղեր այլ հո՛վ...: Գիտէինք թէ գրչակներ բազմա– թիւ են միջազգային մամուլին մէջ, ո– րոնք առանց խորանալու իրենց չօշափած նիւթին մէջ, կը հեռագրեն իրենց թեր– թերուն ինչ որ պատմուի եւ հրամցուի, բայց թէ այդ գովասանքները այսքան հիմնազուրկ բարբաջանքներ կրնային ըլ– լալ, չէինք դիտեր, իրաւ որ: Պիտի ու– զէինք որ Թուրք ժողովուրդը զարգանար եւ յառաջդիմէր՝ մեզի ալ ձգելով իրա– ւունքը ապրելու մեր հայրենի հողերուն վրայ եւ մեր արեւին տակ. բայց դեռ ժամանակը եկած չէ, ինչպէս կ'երեւայ:

Հարիւր հազար անգրագէտ — եւ աւե– լի՛ — դեռ երեսունըհինգ տարի յետոյ...

Թերեւս այս ալ ներքին քաղաքականու– թեան մէկ ուղուած արդիւնքն է: Ջէ՞ որ անկիրթ ամբոխը վարել աւելի դիւրին է քան դիտակից եւ հասկցող տարրը. ան– կիրթը կը հաւատայ սուտ լուրին կամ վերէն տրուած անոպայ կարգախօսին եւ առանց որեւէ անձնական դատողութեան, ի վիճակի կ'ըլլայ իր դրացի Յոյնը, Հա– յը, Քիւրտը կամ Լազը մեռցնելու կամ առնուազն զայն մոխիրի վրայ նատեցնե– լու: Հապա ուրկէ՞ պիտի հաւաքուէին այն տասնեակ մը հազարէ աւելի աւերիչ– ները եւ հրկիզողները, որոնք 1956 Սեպ– տեմբեր 6ին, Պոլսոյ մէջ, անորակելի մոլեղնութեամբ, մօտ հարիւր միլիոն թրքական ոսկիի աւերում գործեցին — աղքատացնելով իրենց երկիրը — եւ ա– նարգեցին իրենց «վաթանտաշ»ները՝ պարզապէս անոնց քրիստոնեայ ըլլալուն համար:

Եթէ Թուրքիոյ յառաջդիմութեան մա– սին չրջած լուրերը ամէնքն ալ ասոր նը–ման են, այն ատեն ծայրն ենք ծրա– րոց...:

Տ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

Բազմավէպ ամսագիրը, բանասիրական, դրական, դիտական եւ բարոյական: Մարտ–Մայիս (Թիւ 3–5) 1958, Ս.Ղազար Վենետիկ:

Հասկ, պաշտօնաթերթ Կիլիկիոյ Կաթո– ղիկոսարանին, Յուլիս 1958, Անթիլիաս, Լիբանան:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԽԱՌԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

—o—

Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 18րդ Պատգմ. Ժողովը դումարուեցաւ Օգոստ. 16–17ին՝ Մարսէյլի արուարձաններէն, Սէնթ Անթուանի մէջ, ուր, ժամանակին, ներկայ էին զանազան մասնաճիւղերու լիազօր ներկայացուցիչները:

Օրակարգի վրայ դրուած բոլոր հար– ցերը քննուեցան երկարօրէն:

Բոլոր մասնաճիւղերու եւ կեդր. Վար– չութեան նիւթական և բարոյական դիմու– մներէն յայտնի եղաւ, որ Միութեան բոլոր անդամները անվերապահ նուիրու– մով սատարած են անոր բարգաւաճման: Վերջացող տարեշրջանը եղած է դրական գործունէութեան տարի մը, չնորհիւ բո– լորին ան նկուն կամքին եւ հայրենասիրա– կան դիտակցութեան:

Զանազան մարզերու մէջ օգնութեան գործը չարունակուած է: Այլ եւ այլ ձեռ– նարկներն ու հրատարակուած օրացոյցը միշտ ալ արժանացած են Ֆրանսահայ գաղութի լաւագոյն ընդունելութեան:

Միութիւնը գործութիւն է ըսուած է: Այս Միութեան ալ տեւականութեան ուժը իր միասնականութեան մէջ է: Ամէն քա– ղաքական կամ չարանուանական հորիզոն– ներէ անդամներ Համահարբերդցիականի դուռ հայրենակցական եւ ոչ–քաղաքական հանդամանքը՝ առանց խորութեան եւ հաւասար նախանձախնդրութեամբ կը կը պաշտպանեն:

Այս վերջին կէտին մէջ փնտռելու է նաեւ երիտասարդ տարրերու արդիւնա – բեր հետաքրքրութիւնը, որ յիշուած էր կարգ մը Մ. ճիւղերու գեկուցումներուն մէջ: Այս խիստ գնահատելի նորութիւնը արժանապէս գնահատուեցաւ ժողով – կաններէն:

Օրակարգի հարցերէն վերջ լայն ժա – մանակ յատկացուեցաւ ընթացիկ հարցե– րու, որոնց բոլորն ալ արժանացան Պատ– գամաւորական Ժողովի լուրջ ուշադրու – թեան:

Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ կեդր. Վարչութիւնը՝ որուն մէջ կը գըտ– նուին նախորդ վարչութեան անդամներէն հինգը եւ երկու նոր հայրենակիցներ:

Կիրակի կէսօրին՝ ժողովին աշխատանք– ները փակելէն եառ, բոլոր ժողովական– ները յարգանքի այցելութիւն մը ըրին ողբացեալ հայրենակից Միքայէլ Սար– գիսեանի դամբարանին, ուր ներկայ էր նաեւ հանդուցեալին ընտանիքը: Սարգիս– եան մինչեւ իր մահը, որ պատահեցաւ քանի մը ամիս առաջ, եղած էր տեղական մասնաճիւղին նախագահը:

×

Օգոստոս 17 կիրակի կէսօրէն վերջ, տեղի ունեցաւ Սէնթ Անթուանի մասնա– ճիւղին դաշտահանդէսը՝ հայրենակից Պ.

ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼՃԵՐԻՈՑ ԽԱՂԱՂԵՑՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ

●

Ալժերիոյ կառավարական պատուիրա – կութիւնը դրքոյկ մը հրատարակած է, պաշտօնական հաչուեկչիռով մը, գոյց տալով առաջին վեցամսեակի (1957 Դեկ– տեմբեր 31 – 1958 Յուլիս) ընթացքին Ալ– ժերիոյ խաղաղեցման համար զինուորնե– րու կատարած աշխատանքը: Գրքոյկին յառաջաբանը գրած է զօրավար Սալան, չեչտելով թէ թափուած ճիգը ի դուր չէր եւ աշխատանքը եղած է արդիւնաւոր, ո– րովհետեւ բանակը կը հաւատայ Ֆրան– սական Ալժերիոյ:

Հրատարակուած են հետեւեալ թիւերը.

ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ.— 1957ի աշնան 300 դպ– րոցներ քանդուած էին եւ 400 ուրիշներ փակուած՝ ապահովութեան համար: Այս– օր բանակը բացած է 340 դասարաններ, ուր 418 դաստիարակ–զինուորներ կ'ու– սուցանեն 23·000 աշակերտներ: 1958 Յու– լիս մէկին 39·500 աշակերտներ կը յաճա– խէին դպրոց:

ՇԻՆԱՐԱՆՆԵՐ.— Հետզհետէ կը բար – ձրանայ չինարաններու թիւը, որ այսօր հասած է 643ի: 10·493 զինուորներ կը պաշտպանեն զանոնք: 11·734 բանուոր – ներ կ'աշխատին անոնց մէջ:

ՀԱՄԱՄԲՈՒՄ.— Երկրին 641 կեդ – րոններուն մէջ համախմբուած ժողովուր– դին թիւը կը հասնի 485·452 հոգիի· Յունուար մէկին՝ 364·000 հոգի էր: Բազ– մաթիւ զինուորականներ կ'օժանդակեն անոնց կարիքներուն եւ կը պաշտպանեն զանոնք:

ՑԱԽԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ, կազ – մուած՝ ապահովութեան եւ ինքնապաշտ– պանութեան խմբակներէ, որ 1956 Հոկ– տեմբեր մէկին կը բազկանային 13·200 հոգիէ, այսօր կը ներկայացնեն 58·751 հոգի, Յունուար մէկի 41·637ի փոխարէն: Տարւոյն վերջը յաւելուածական ուժերու թիւը պիտի հասնի 70·000ի:

Նամարեանի ազարակին մէջ:

Կէսօրուան պատգամաւորներուն ճաշը տուաւ տեղական մասնաճիւղի վարչու– թիւնը, որ արժանի է ամէն գովասանքի: Շեչտենք երիտասարդներու աշխուժու – թիւնը:

Դաշտահանդէսը կատարեալ յաջողու – թիւն մը եղաւ՝ հայկական եւ խարբերդ– ցիական չերմ մթնոլորտի մը մէջ: Ներ– կայ բազմութիւնը, Թրապօշի դերասանա– կան խումբը իր «Արշին մալ ալան»ով, երգողներ, արտասանողներ եւ Ռատիօ «Ալքազ» փայլ տուին հանդէսին: Այս ձեռնարկը լաւագոյն պսակումն էր Պատ– գամաւորական Ժողովին:

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ ՄԸ

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԺԵ·

ՎԱՐԱԳ

— Միամիտ խուժանը կարող էր այդ– պէս մտածել, — ասաց Հայրիկը իր պատմութիւնը վերջացնելուց յետոյ, — բայց ցաւալին այն է, որ նրան գրգռել էին մեր դէմ իմ թշնամի եկեղեցականնե– րը: Ես հաւատացած եմ, որ նրանք այդ արել էին ոչ թէ չարամտութեամբ, ոչ թէ մեր վանքին վնասելու նպատակով, այլ իրանք եւս համոզուած էին, որ մենք վանքումը կուռքեր ենք պաշտում, եթէ ոչ, նրանց կարծիքով, ի՞նչ նպատակ կա– րող էր ունենալ, որ մենք կուռքերի ար– ձանները վանքն էինք տարել եւ դրել էինք Աստուածամօր պատկերի մօտ:

— Իսկ եթէ նրանց պատահում է կուռ–

քերի արձաններ դտնել, ի՞նչ են անում, — հարցրեց Աչլանը, աչքերը չհեռացնե– լով Աստուածամօր պատկերից, որի մա– սին էր խօսքը:

— Փչրում են, ոչնչացնում են:

— Իսկ այդ Աստուածամայրը հրաչալի՛ բան է, — ասաց Աչլանը, չարունակելով նայել պատկերի վրայ: — Դա, որպէս երեւում է, Ժե· դարու իտալացի երե – ւելի նկարիչներից մէկի գործն է: Բայց ինձ զարմացնում է այն, թէ ինչպէս պա– տահել, որ այդ պատկերը յայտնուել է այստեղ:

— Շատ հասանական է, — ասաց Հայ– րիկը, — որ բերուած լինի այն ժամա– նակներում, երբ վանեցի վաճառականնե– րը Վենետիկի եւ Իտալիայի հետ յարա– բերութիւններ ունէին: Բայց դիտէ՞ք, որտեղից եմ դուրս բերել այդ պատկերը:

— Ո՞րտեղից:

— Մի կիսաւեր դիւղական եկեղեցիից, որի հայ բնակիչները բոլորովին սպառ – ուել էին եւ նրանց տեղը Քրդեր էին բը– նակւում: Այդ վերջինները, դուցէ իրանք եւս հայկական ծագումից լինելով, դեռ պահպանել էին իրանց հաւատը թէ՛ դէպի եկեղեցին եւ թէ՛ դէպի նրա սրբութիւն– ները:

Աստուածամօր պատկերը, որի մասին այնքան հիացած խօսում էին թէ՛ Աչլանը եւ թէ Հայրիկը, ինձ ամենեւին չէր գրա– ւում, դուցէ այն պատճառով, որ ես

դեղարուեստի մասին ամենեւին գաղա – փար չունէի: Ներկերը, որ առաջուց եւս խիստ մռայլ գոյն էին ունեցել, ժամա – նակների ընթացքում, աւելի եւ աւելի սեւացել էին խունկի եւ մոմի ծուխից: Մի տեղում մոմը, ինչպէս երեւում էր, լուսարարի անհոգութիւնից, ընկած է ե– ղել եւ այրել է Աստուածամօր գրկում մանուկ Քիսուսի ոտները· մի այլ տեղում կտաւը պատռած էր:

Հայրիկը ցոյց տուեց մեզ մի այլ հնու– թիւն, որը, որպէս ասում էր նա, Ար– ծրունեաց իշխանուհի օրիորդներից մէկի ձեռագործն էր, որ նուիրուած էր Վարա– գայ վանքին: Սեղանի ծածկոց էր այդ դեղեցիկ աշխատութիւնը, որի վրայ օ– րիորդի ճարտար մատները ստեղծագոր – ծել էին զանազան պատկերներ Ս. Գրի– գոր Լուսաւորչի չարչարանքներից:

— Շատ անդամ մեր վանքերում կամ եկեղեցիներում պատահում են այնպիսի անօթներ, զգեստներ կամ այլ իրեղէն – ներ, որոնք մաշուած, հնացած եւ գոր– ծածութիւնից ընկած լինելով, այնպէս իրրեւ մի անպէտք բան, ձգած են լինում եկեղեցիների խորաններում կամ պահա– րաններում, եւ այնտեղ փտում են: Եր– բեմն նրանց մէջ դտնում են այնպիսի հազուագիւտ իրեղէններ, որոնք, իրրեւ հնութիւն, արհեստի համար մեծ նչա – նակութիւն ունեն, — ասաց Հայրիկը, — մենք հոդ ենք տանում հաւաքելու այդ–

պիսիները: — Եւ նա ցոյց տուեց մեզ զանազան սաղաւարտներ, վահաններ, չուրջառներ, եպիսկոպոսական կամ վար– դապետական զաւազաններ, հնամաշ գոր– գերի կտորներ, կաթողիկոսական հոդա– թափներ եւ այլ իրեղէններ, որոնք ամե– նահին ժամանակներում բերուել էին Հնդկաստանից, Չինաստանից, Սպահա – նից կամ այլ հեռաւոր երկրներից, որ– տեղ եղել են Հայոց վաճառականները:

Յետոյ Հայրիկը ցոյց տուեց իր դպրո– ցը, որ գտնւում էր վանքի չինուածքների մի առանձին բաժնում:

Ես մինչեւ այսօր տեսած էի երկու դպրոցներ միայն, մէկը՝ Տէր Թոդիկի դպրոցը, այն սարսափելի դժոխքը, որի աշակերտը լինելու դժբախտութիւնն էի ունեցել, միւսը՝ Սիմոն պատուելիի դըպ– րոցը, որ տեսայ Վանայ մէջ, եւ որը իր կազմակերպութեամբ չատ չէր զանազա– նւում առաջինից:

Այդ երկու հիմնարկութիւններից մէկը Պարսկաստանի, միւսը Տաճկաստանի Հա– յոց մանկավարժութեան կատարելատիպն էր, եւ դրեթէ երկուսն էլ սահմանուած էին մանուկներին բթացնելու, եւ թէ՛ բարոյապէս, թէ մտաւորապէս սպաննելու համար:

ՐԱՖՖԻ

(Շար·)

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

վերահաստատէ երկրին մէջ։ Օրինապահ–ներուն դլուխը անցած է Քաթաչլ (Ֆա–լանժ) կուսակցութիւնը։

Դժուարին կացութեան մը մատնուած է զօր. Շեհապ. երկու ճակատներն ալ իրեն կը ներկայացնեն իրենց պահանջնե–րը. նորընտիր նախագահը օրինապահնե–րու թէ ըմբոստներու, ծանր քննադա–տութեանց առարկան դարձած է։

Վարչապետ Սամի Սոլհի Թիկնապահ – ները երեւան հանեցին երկու մահափոր–ձեր՝ որոնք ուղղուած էին իր անձին դէմ։ Ինչպէս ծանօթ է, ըմբոստները առիթ չեն փախցներ սպաննելու համար օրինապահ կառավարութեան «ուժեղ դեկավարը»։

Լիբանանեան Խորհրդարանի 64 երես – փոխանորներէն 25ը արդէն յարած են նոր կուսակցութեան մը, որ կազմուեցաւ վերջերս։ Քաղաքական այս կազմակերպութիւնը կը պահանջէ որ ըմբոստու–թեան պատասխանատուները ձերբակալ–ուին եւ յանձնուին դատարան, աւելցնե–լով թէ ոչ մէկ պատճառաբանութիւն կրնայ արդարացնել անոնց մասնակցու–թիւնը՝ յաջորդ կառավարութեան։

Ամերիկեան հպատակներու պարպումը՝ որ ընդհատուած էր զօրավար Շեհապի ընտրութեամբ, վերսկսաւ վերջին դէպ–քերէն ետք։ Լիբանանի բոլոր Ամերիկա–ցիները չուտով պիտի հեռանան երկրէն՝ կառավարութեան հաչոյն։ Այսուհան – դերձ բանակը պիտի մնայ այնտեղ, ինչ–պէս նաեւ 6րդ նաւատորմիղը։ Ամերիկ–եան հրասայլերը դրաւած են երկրին կա–րեւորագոյն կեդրոնները թէեւ ցարդ ոչ մէկ միջամտութիւն ըրին։

Հայկական ճակատի վրայ սպանու – թիւնները կը չարունակուին։ Փարիզի ճայնասփիւռը եւ Ֆրանսական մամուլը արձագանգ կը հանդիսանան Պէյրութի հայկական միջադէպերուն։

Ֆիկարօ կը գրէ.— Հայկական կուսակ–ցութիւններու միջեւ եղան նոր կռիւներ, որոնց հետեւանքով աւելի քան տասնեակ մը մեռեալ կայ Պուրճ Համուտի մէջ (Պէյրութ)։ Այսուհանդերձ, այս կռիւ – ները ունին քաղաքական նշանակութիւն։ Սկզբունքով Դաշնակցական կուսակցու – թիւնը կառավարութեան կողմնակից է եւ Հնչակեանը՝ ըմբոստներու կողմնակից։ Բայց այս երկու խմբակցութիւնները տա–րիներէ ի վեր իրարու դէմ են կարգ մը հարցերու պատճառով եւ վրէժխնդրու – թեամբ լեցուած։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ հարաւային չրջանին մէջ՝ Մաքդովի, հրդեհ մը պատահեցաւ հան–քի մը մէջ, որուն հետեւանքով 56 հան–քաղործներ մեռան եւ 52 ուրիշներ վի–րաւորուեցան։

ԼՈՆՏՈՆի կառավարութեան առաջար – կով անցեալ Մարտ 3ին ընդհատուած անդլեւեդիպատական եզմատական բանակ – ցութիւնները պիտի վերսկսին յառաջիկայ չորեքչաբթի՝ Հոռմի մէջ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԺԵՐու ընդհա – նուր հրամանատար զօրավար Նորսթատ անակնկալօրէն գնաց Ցունաստան իր կնոջ եւ սպայակոյտի կարգ մը անդամներուն ընկերակցութեամբ. այցելեց նաեւային դլխաւոր խարիսխները եւ գնաց Աթէնք, խորհրդակցելու համար զինուորական ղե–կավարներու եւ կառավարութեան հետ։ Այս այցելութեան նպատակն է համերաշ–խութիւն ստեղծել Ուխտի անդամներուն միջեւ. ինչպէս ծանօթ է, կիպրոսի խըն–դրով վերջերս Թուրքերն ու Յոյները դիրք ճչդած են իրարու դէմ եւ ամէն գնով կը մերժեն զործակցիլ իրարու հետ. չատ քիչ հաւանականութիւններ կան որ զօրավարը յաջողի իր առաքելութեան մէջ։

ԱՐԹԱՆԹինի եւ Ա. Միութեան միջեւ կնքուած համաձայնագիրով մը Մոսկուա չորս հազար թոն ծանրութեամբ երկաթ–ուղի եւ երկու վայրաչարժ պիտի տայ Պուէնոս Այրէսի կառավարութեան։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դպրոց–նաւ մը «Թաւա – րիչ» երեք օրուան պաչտօնական այցե–լութեան մը համար գնաց Պոլիս. նաւա–պետը ընդունուեցաւ քաղաքապետին կող–մէ եւ ծաղկեպսակ մը դրաւ Հանրապե–տութեան յիչատակարանին վրայ, Թաք–սիմ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻՆ կը հաղորդեն թէ յառա–ջիկայ ինը ամիսներու ընթացքին, Հընդ–կաստան պիտի ստանայ 350 միլիոն տո–լարի տնտեսական օժանդակութիւն մը՝ Միջազգային Դրամատունէն։

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՃՇԴՈՒՄ

Ֆիլատելֆիայէն Պ. Եղիչէ Մելիքեան «Յառաջ» կը նուիրէ իր ազգականին՝ (Մարսէյլ) Ս. Գէորգեանին։ (Սխալմամբ Մարգարեան յայտարարուած էր մեր նա–խորդ թիւով)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրէ Տիկին Մարիամ Թահթալեան եւ զաւակները, այրէ Տիկին Ազատ Թիւ–թիւնճեան եւ զաւակները իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն Մարսէյլի Ազգ. կեդր. Վարչութեան, որ իր ատե–նապետին՝ բժիչկ Յ. Սիվրիհիսարլեանի թաղումը կատարեց ազգ. յուղարկաւո–րութեամբ։ Ինչպէս նաեւ Եւրոպայի կա–թող. Պատուիրակ Գեր. Ս. Եպսկ. Մա – նուկեանի, Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրո–պայի կեդր. Կոմիտէին եւ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան, Ս. Ժերմէի Թաղ. Խորհուրդին եւ բոլոր Թաղ. Խոր–հուրդներուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան եւ Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ–ջանիս մասնաճիւղերուն եւ Համազգայի–նին։ Մասնաւոր չնորհակալութիւն նաեւ Հայ Կաթողիկէ եւ Աւետարանական հա–մայնքներուն եւ բոլոր անոնց որոնք ան–ձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով իրենց ցաւակ – ցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրելի եղբօր

ԲԺԻՇԿ ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆի

կսկծալի մահուան առթիւ։

× Թահթալեան, Թիւթիւնճեան եւ Պե–տիկեան ընտանիքները այս առթիւ կը նուիրեն 4000 Ֆր. «Յառաջ»ին, 2000 «Հայ Բոյժ»ին եւ 2000 Ֆր. Ֆր. Կ. Խաչի կա–յանին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Այրէ Տիկին Լ. Հ. Պետիկեան եւ զա–ւակը Սարգիս, Տէր եւ Տիկին Արամ Պե–տիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Տօլ–պաչեան եւ զաւակները իրենց խորին չը–նորհակալութիւնները կը յայտնեն ի մաս–նաւորի Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմի–տէին, չրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Ֆր. . Խաչի Մարսէյլի բոլոր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ազգ. Վարչութեան, Թաղ. Խորհուրդնե – րուն, Հայրենակցական Միութեանց եւ բոլոր ընկերներուն ու բարեկամներուն, որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ներկայութեամբ, գրաւոր, փոխան ծաղ–կեպսակի նուիրատուութիւններով, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ աղգականին

ՀԱՅԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆի

դառն մահուան առթիւ։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստա – ցած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. Տէր եւ Տիկին Տէրէպաչեան 3000 ֆրանք իրենց որդւոյն Հրաչի Այժերիայէն ողջ վերադարձի առթիւ։

Տէր եւ Տիկին Հ. Կըկըզեան 2000 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի իրենց սիրելի մօր եւ կեսուր մայրիկի մահուան առթիւ։

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Թորոյեան 2000 Ֆր. Ամերիկա իրենց մեկնումի առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւն–ները կը յայտնէ այրի Տիկ. Վարդանոյշ Գրիգորեանին եւ զաւակներուն, եւ բոլոր պարագաններուն ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Գիւտ Գօտւոյ Տօնին առ–թիւ՝ պիտի կարգացուի Ամեն. Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի կոնդակը, Բզնիի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին վե–րաչինութեան նուիրուած։

× Նաեւ պիտի կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ՝ Մայր Եկեղեցիի նախկին վաստակաւոր դպրապետ ողբացեալ Յա – կոբ Մալաքեանի յիչատակին, ներկայու–թեամբ իր ընտանեկան պարագաներուն։ Իր յիչատակը յարգողներ կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաս–տատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս – տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ–գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պռեվէի եւ պաճալորէայի։

Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչ–խարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աչակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։ 1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Բէնսի։ հեռա – ձայն Լը Բէնսի 172։

Հաղորդակց.— Էկլիզ որ Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի փավիյեօն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կարապետեան Խաչէր կը փնտռէ մօր–եղբօր որդին Կարապետ Գարրիէլեանը. հօրը անունը Մինաս. Էվերէկ–Քարաճէօ–բէնցի, Պոլսոյ որբերէն որ նախապէս Ցունաստան եղած է (1923ին)։ Տեղեկա–ցնել՝ Կարապետեան Խաչիկի, 7 Ավընիւ Փասթէօր, Իսի (Ֆրանս)։

Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն ար–տատպել։

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻԻՆ

Հատոր Բ. տպագրութիւնը

Վերջին ամիսներու Լիբանանի ծանօթ դէպքերու հետեւանքով, կարելի չէր ե–ղած որոչուած թուականին՝ Մայիսին, լոյս ընծայել Ս. Վրացեանի Հայաստանի Հանրապետութիւն հատորի Բ. տպագրու–թիւնը։

Կը տեղեկանանք, որ հատորի տպա–գրութիւնը արդէն աւարտած է եւ հրա–պարակ կը հանուի Հոկտեմբերին։ Հա–տորը բաղկացած է մօտ 700 մեծադիր էջերէ եւ փայլուն թուղթի վրայ 70 էջ աւելի նկարներէ, լաթակազմ։ Կեդրոնա–տեղին է Համազգայինի Գրատունը, Պէյրութ։

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական չարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնու – թիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամ – եակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքա–ծոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ։

Անցտանելի այս հաւաքածոն լուսա – պատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաչալի յա–րութեան։

« Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատա – րակուի երկու հատորով։

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ։ Թղթակազմ դինն է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք։

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Բիշէ, Փարիզ (9)։

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւ – նոյն դիներով դէպի Ամերիկա, Ա–ւըստրալիա, Քանատա եւ Արե–ւելք։ Վճարումը հոս կամ ար – տասահման։ Կ'ապահովենք վի – զայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի

որ ունի 35 տարուան փորձա – ռութիւն։

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille

Tél. CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՑԷՒՆ

imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկաս–եան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31-21

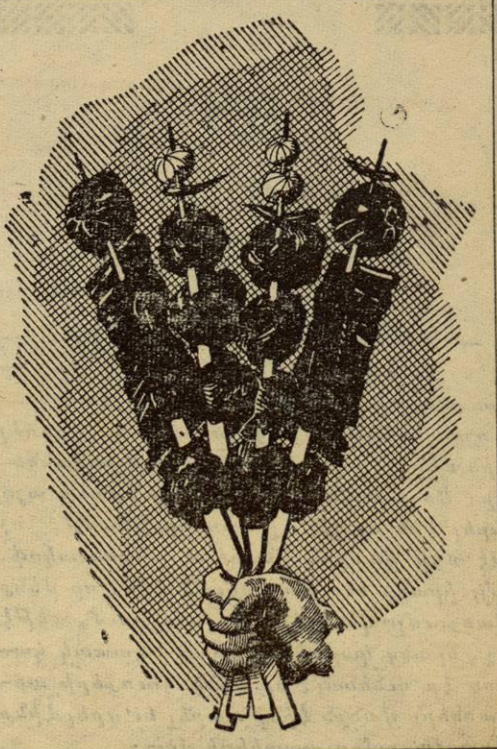
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաչլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
31
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
31 AOUT
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8281 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4082

ԹՈՒՐՔԸ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրք խմբագիրը՝ Ահմէտ Գապաքլը, պատասխանելով հայ գրողի մը (Թորիկեան), որ դատապարտեր է Թուրքը՝ իր հալածանքներուն եւ կրօնական մոլեռանդութեան համար, կը յայտարարէ թէ «Թորիկեան էֆէնտին» բոլորովին «կը սխալի»...

Կարելի՞ է կասկածիլ այս մասին: Հայը մի՛ւռ «կը սխալի». կարելի չէ գտնել Ցոյն մը, Հրեայ մը, մանաւանդ Հայ մը՝ որ իր գատողութեան մէջ Թուրքին հանդէպ՝ չսխալի...

Միակ չիտակը, միակ չսխալողը եւ միակ ճշմարտասանը՝ Թուրքն է, հինը կամ նորը, սուլթանականը թէ քեմալականը, միապետականը թէ հանրապետականը:

Ու ահա «ճշմարտութիւնը», զոր բարձրաձայն կ'աղաղակէ Թուրք խմբագիրը.

« Թուրբերը աշխարհի ամէնէն բարեացակամ, լեզուի եւ կրօնքի հանդէպ ամէնէն աւելի յարգանք սնուցանող ազգն են: Անատոլուի եւ Իսթանպուլի մէջ, մեր աշխարհակալութեան շրջանին անգամ բարեացակամ գտնուեր ենք ամէն կրօնքի, ամէն կրօնատեղիի, ամէն ազգի հան – դէպ »:

Ինչ կը մնայ որ աւելցնէ թէ 1915ին իսկ, Թրքական վայրագութեան պոռթկումի թուականին, դերազոյն ոճրագործութեան ժամանակին նոյնիսկ՝ Թուրքը « բարեացակամ » եղած է թէ՛ կրօնքին, թէ՛ կրօնատեղիին եւ թէ ազգին հանդէպ... եւ փոխանակ խլամացնելու, ջարդած է. փոխանակ եկեղեցիները մզկիթի վերածելու, քար ու քանդ ըրած է պանդոկ, բարեացակամօրէ՛ն, անշուշտ :

Իսկ հալածա՞նքը.— Թուրք խմբագիրը օրինակ կը բերէ՝ Թրքական բարեացակամութիւնը պանծացնելու համար.

« Օրինակ, Հրեաները աշխարհի ամէն կողմը հալածանքի ենթարկուած են, սակայն մեր երկրին մէջ գտած են իրենց հանգիստը »:

Ճի՞շտ է այս հաւաստիքը:

Լսենք անմիջապէս, որ սուտ կը խօսի Թուրք խմբագիրը, որովհետեւ Հրեաներն ալ հալածուած են եւ կը հալածուին, մինչեւ այսօր:

Ցեղասպանութիւնը, ինչո՛ւ չառնել նաեւ ուրիշ օրինակ մը.— Հայե՛րը, որոնք աշխարհի բոլոր կողմերը ոչ միայն չեն հալածուած, այլեւ փնտռուած ու գնահատուած են, շնորհիւ իրենց հաւատարմութեան, իրենց խաղաղ եւ ստեղծագործ աշխատանքին. իրենց առեւտրական, արհեստագիտական ու մշակութային բացառիկ յատկութիւններուն:

Սակայն, միայն մէ՛կ երկիր կայ, ուր հալածուած են անոնք եւ կը հալածուին:

Կը ջարդուին ալ, ճիշդ իրենց այդ յատկութիւններուն համար. կը հալածուին ու կը ջարդուին՝ փոխան շնորհակալիքի ու երախտագիտութեան:

Այդ երկիրը՝ Թուրքիան է:

Անցնինք սակայն ուրիշ հէքեաթի մը, որուն համաձայն որպէս թէ «կրօնքի պատճառով» ոչ ոք պատիժի ենթարկուած է եղեր... Ոչ մէկ քրիստոնեայ «բռնի կերպով իսլամացած է», Թուրքիոյ մէջ:

Ջարաչուք հէքեաթ մը, որովհետեւ նախ՝ իրրեւ քրիստոնեայ ջարդուած են բոլոր քրիստոնեաները. վկայ՝ Թուրքիոյ պատմութիւնը, որ ջարդերու եւ կոտրածներու պատմութիւն մըն է. յետոյ՝ կարելի է ամբողջ դիւղեր ու չրջաններ համրել, որոնք իսլամացուած են, սարսափով, բռնութեամբ եւ ջարդի սպառնալիքով:

Եւ վերջապէս, մեր օրերուն իսկ, ի՛նչ է նպատակը այն նոր հալածանքին, որ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

« ՁԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՊԱԳԱՆ» ԸՍԱՒ ՁՕՐԱՎԱՐԸ ԱԼՃԻՒ ՄԷՋ

Ձօր. Տը Կոլ ափրիկեան ճամբորդութիւնը վերջացաւ ուրբաթ իրիկուն: Փարիզ վերադառնալէ առաջ Վարչապետը ճայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ Թամփոնվիլ Ալժէրէն.— Ցառաջիկայ Սեպտեմբեր 28ին Ալժերիացիները կատարեալ հաւասարութեամբ, մէկ բառով՝ «այո» կամ «ոչ» ուղղակի պիտի ազդեն Ֆրանսայի ճակատագրին վրայ: «Այո» պատասխանել՝ կը նշանակէ չարժիլ իսկական Ֆրանսացիի մը պէս եւ հաւատալ որ Ալժերիոյ բարեփոխումը կրնայ ըլլալ միայն Ֆրանսական չրջանակի մէջ:

Ձօրավարը չեչտը դրաւ երկրին ճարտարուեստականացման վրայ, որուն չնորհիւ բոլոր Ալժերիացիներու ապրուստի մակարդակը պիտի բարձրանայ եւ երիտասարդ Ալժերիացիները պիտի կրնան աղատօրէն աշխատիլ Տէօնքէրքէն մինչեւ Թամանարասէ. — Ահաւասիկ թէ ինչ կը պահանջէ մարդկային տարրական արժանապատուութիւնը. կոխիներն ու ոճրագործները ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ կոր – ծուած կեանքեր, կորսուած ուժեր, կորսուած բախտեր:

Ճառը խօսելէ ետք, Տը Կոլ կարդ մը խորհրդակցութիւններ ունեցաւ նախարարներու եւ զօրավարներու հետ: Այնուհետեւ Վարչապետը իր կնոջ հետ վերադարձաւ Փարիզ: 20·000 քիլոմեթր ճամբայ կտրելէ ետք, զօրավարին օդանաւը ժամը 21,43ին հասաւ Օրլի: Բազմաթիւ նախարարներ, որոնց կարգին կի Մոլէ, Քուվ տը Միւրվիլ, Սուսթել, Մալրօ, եւայլն օդակայան գացած էին Տը Կոլը դիմաւորելու:

Ափրիկեան այս ճամբորդութեան յաջորդ օրն իսկ, չաբաթ առաւօտ, Մաթինեոնի մէջ դահլիճը դումարուեցաւ՝ քննելու համար Վարչապետին ճամբորդութեան արդիւնքը եւ Սահմանադրութիւնը: Այսուհանդերձ, երեքչաբթի, կամ չորեքչաբթի կառավարութիւնը Սահմանադրութեան ծրագիրը պիտի դնէ վերջնական ձեւին մէջ:

ՆՈՐ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ

Ալժերիացիները կը չարունակեն իրենց մահափորձերը՝ ապահովութեան ուժերուն դէմ: 15րդ թաղամասին մէջ, երկու Հիւս. Ափրիկէացիներ դինեալ յարձակում մը գործեցին ոստիկան–զօրաց Ջոկատի մը վրայ: Ապահովութեան ուժերը ինքնապաշտպանութեան անցնելէ ետք սկսան հետապնդել ահաբեկիչները, անոնցմէ մէկը սպաննելով եւ միւսը ձերբակալելով: Ոչ մէկ զոհ՝ ոստիկաններու կողմէ:

Քոնֆլանի Ամպասատէօր փողոցին մէջ երկու մահմետականներ փորձեցին կրակի տալ զործարան մը, ուր 200 տակառ հրանիւթ կար. հրդեհին առաջքն առնուեցաւ առաջին վայրկեանէն: Պահանարարները կրակի տուին նաեւ Սէն Փիէր տի Փէրէի քարիւղի հաստատութիւնը. նիւթական մեծ վնասներ կան:

Միւս կողմէ Մարսէյլի արուարձաններէն Մուրիփիանի հրդեհը միշտ կը չարունակուի. ցարդ, բոլոր աշխատանքները ի դերեւ ելան: Հրդեհը կը տարածուի եւ հաւանական է որ նոր պայթումներ ըլլան:

Սէն–է–Մառնի չրջանին մէջ Ալժերիացիներու ձերբակալութիւնները եւ քննութիւնը կը չարունակուին ոստիկանութեան կողմէ:

ՕՐ ՕՐԻՆ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԱՐԴԻ՞ԿՆ ԱԼ...

Սփիւռքի հայ մամուլին մէջ նորութիւն չեն արտատպումները, յաճախ՝ խայտառակ ձեւով: Կը պատահի որ նոյն յօդուածը ֆանի մը անգամ տպուի... նոյն թերթին մէջ: Մարդ կը տարուի մտածելու, թէ երբեւիցէ խմբագիր ունեցա՞ծ են այդ թերթերը: Այլ առիթով մը կը խօսինք այդ մասին, զուարճալիճներով համեմ – ուած, պատկերներով եւ հասցէներով... դժբախտաբար:

Այսօր՝ ուրիշ պարագայ մը:

Ունինք դաս մը գրողներ, որոնք եւրոպական այս կամ այն թերթին արտայայտած գաղափարներէն օգտուելով՝ յօդուածաշարբեր կը թխեն: Որոշ չափով՝ մեղադրելի չեն ասոնք: Գէթ աշխատանք մը կը տանին, ուրիշի մարմնին վրայ նոր հագուստներ ձեւելով:

Ուրիշներ ալ կան՝ որոնք խորագիր մը կը փոխեն, ֆանի մը խորհրդածութիւն – ներ կը կարկտեն, չմոռնալով փակցնել իրենց անունը՝ մե՛ծ տառերով...:

Այսուհանդերձ, չէինք սպասեր որ մարդ մը, խորագիրէն մինչեւ վերջին տողը յօդուած մը թարգմանէ եւ առանց խպնելու՝ ստորագրէ:

Իսկ մարդուս զարմանքը իր գագաթնակէտին կը հասնի՝ երբ կը տեսնէ թէ նման *բանագողութեան մը հեղինակը եղեցկական է:*

Բացատրենք, պարզ ու յստակ:

«Սելէկտիոն» միջազգային ամսագրին Յուլիսի թիւին մէջ Կորտոն կասիլ չահեկան յօդուած մը գրած էր Լիբանանի մասին, որ թարգմանաբար հրատարակեցինք մեր Յուլիս 3–4 թիւերուն մէջ, «Լիբանան, Միջին Արեւելքի դուռը» խորագիրով:

Վերջին թղթաբերով ստացանք Նիւ Եորքի «Հայաստանի Կոչնակ» շաբաթաթերթին Օգոստոս 9ի թիւը, որուն աւելի ֆան երեք էջերուն մէջ փռուած էր նոյն յօդուածը, « Լիբանան, Միջին Արեւելքի ովասիս »ը խորագիրով:

Այսմանը՝ շատ բնական, մանաւանդ՝ երբ թարգմանութիւնն ալ տարբեր է. բայց ստորագրութիւնն է որ կը փոխէ հարցը: Փոխանակ յիշատակելու աղբիւրը, կամ թարգմանիչին անունը, փառաւոր ստորագրութիւն մը.— Վերապատուելի Ա. Պ. Հիւսեան:

Չենք գիտեր թէ ո՛վ է կամ ի՛նչեն է երանելի այս պատուելին: Բայց ա՛յսման սնափառութիւն, այն ալ Աստուծոյ սպասարկու մարդու մը համար, առնուազն... խղճալի է, չտալու համար այլ որակում:

Թարգմանութիւնն ալ ուրիշ խեղութիւն մը, եապաղ հայերէնով: Նոյնիսկ՝ սխալ թարգմանութիւն: Յայտուն օրինակ մը.— « *Քաղաքակիրթ աշխարհը ծովեզերեայ այս սահմանափակ* (փոքր ըսել կ'ուզէ... Ա.) *հողաշերտին չատ բան կը պարտի: Սակայն անոր մեծագոյն եւ թանկագին նուէրը այն նուիրագործուած դիրերն են, որ անգլերէնն լեզուն կը կազմեն: Անգլերէնն ալֆապէթը* »:

Այսպէս, ուրեմն, անգլերէնն այբուբենը, անգլերէնն լեզուն հնարած են... Լիբանանցիները:

Կարելի՞ է այսման ծիծաղելի գաղափար մը արտայայտել: Եթէ թարգմանիչ–բան – նագող վերապատուելին սխալ հասկցած է իր կարդացածը՝ շաբաթաթերթ «կոչնակ»ին խմբագիրնե՞րն ալ ծանօթ չեն այսման տարրական գիտելիքներու:

Իր կոչնակով հանրութիւնը «սթափեցնելու» առաքելութեամբ Նիւ Եորք հիմնած թերթի մը համար ներելի՞ են այսպիսի թերթեւամտութիւններ:

Չենք գիտեր թէ այս ուղղութեամբ « լուսաբանութիւն » մը պիտի բարեհաճի՞ տալ, թէ ոչ: Չենք սպասեր: Ամէն պարագայի մէջ, երեւոյթը պախարակելի է: Մանաւանդ, երբ Աստուծոյ մարդիկն ալ սկսած են բանագողութեան:

Վերապատուելի Ա. Պ. Հիւսեան, մա՛րդ Աստուծոյ, աշխարհի վրայ ժողովարանե՞ր կը պակսին որ բարոզդ ձգած լրագրութեամբ կը զբաղիս: Իսկ, եթէ Աստուծոյ խօսքն ալ տարածելու համար այսպիսի գէշ միջոցներու անհրաժեշտութիւնը կը զգայ մեր պատուելին, աւելի լաւ պիտի ըլլար անշուշտ որ զբաղէր... անպատուելի գործերով: Կը յուսանք որ պիտի յաջողի նման մարզի մը մէջ...

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31ԻՆ

Խրուչչեւ յայտարարեց թէ կ'ընդունի Նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկը՝ Հոկտեմբեր 31ին Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆ. Միութիւն խորհրդակցութիւններ՝ հիւլէական փորձերու ընդհատման համար: Ցայտարարութիւնը, որ հրատարակուեցաւ «Փրաւտա»յի մէջ, կ'աւելցնէ թէ Ժընեւ ամէնէն յարմար վայրն է նման բանակցութեանց համար:

Այս խորհրդակցութիւնները, կ'ըսէ Խրուչչեւ, մէկ նպատակ պէտք է ունենան միայն՝ դադրեցնել հիւլէական բոլոր պէնքերու փորձերը, բոլոր երկիրներու մէջ: Մոսկուա համաձայն է Ժընեւի հիւլէական դէտներու ժողովին առաջարկած սիսթեմին կիրարկման:

Այնուհետեւ Խրուչչեւ յաւելեց որ Այզընհաուըր եւ Մաքմիլըն փորձերու ընդհատումը առաջարկելով հանդերձ, մէկ տարուան պայմանաժամ կը ճշդեն միայն. — փորձերը մէկ տարուան համար զադրեցնել՝ ոչ մէկ իմաստ ունի, որովհետեւ այդ ժամանակամիջոցը թոյլ կուտայ, որ նոր փորձերու պատրաստութիւններ տեսնուին:

Ինչպէս զրած էինք, Այզընհաուըր իր առաջարկին մէջ կը ճշդէր, թէ փորձերու ընդհատման համաձայնագիրը կարելի է

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեզի կը հաղորդեն թէ կապոյտ Խաչի կայանի փոքրիկներու Ա. խումբը կը հասնի Սեպտ. 4ին, առաւօտեան ժամը 6,30ին՝ կառ տը Լիոն: Իսկ Բ. խումբը՝ Սեպտ. 6ին՝ նոյն ժամուն:

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ կէսօրէ վերջ Նուպարեան Մատենադարանին մէջ Բարեգործականը կազմակերպած էր կարճ հանդիպում մը, Փարիզի հայ մտաւորականներու եւ խումբ մը հայ գիտնականներու, որոնք եկած էին Հայաստանէն՝ իրրեւ դրօսաշրջիկ: Խումբը այցելած է Քան, Շամանիքս, Լեմանի լիճը, եւ Փարիզ պիտի մնայ մինչեւ չաբթու վերջ:

Հանդիպումին մանրամասնութիւնները մեր յաջորդ թիւով:

Նորոգել ամէն տարի, բայց Խրուչչեւ կասկածամտութեամբ կը մօտենայ այս առաջարկին, յայտնելով թէ տարի մը ետք Անգլիա եւ Ամերիկա կրնան զրժել իրենց խոստումը եւ վերսկսիլ մահացու պնդերու փորձերուն: Վերջապէս, կ'ելրակացնէ Ֆ. Միութեան Վարչապետը, ՄԱԿի 13րդ Ընդհանուր Ժողովը իր հերթնական կարծիքը պէտք է տայ չրաձին եւ հիւլէական փորձերը դադրեցնելու համար:

ՕՐՄԱՆԵԱՆ եւ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գ.

Ով որ ուսումնասիրութեան առարկայ կը դարձնէ Օրմանեանը, մտածումներու լծորդութեամբ մը կը յիշէ… Թալէյրանը:

Ու Թալէյրան կը յիշեցնէ… աղուէսը, Սէնթ-Պէօվի մտքին մէջ, — աւելի ճիշտ՝ երդիծական համանուն դիցավէպը, զոր Կէօթէ կ'անուանէ միջնադարեան Աւետարան:

Ուրկէ՞ հանդիտութեանց այս խաղը:

84 տարեկան է Թալէյրան, եւ հիւանդ: Հակառակ բժիշկին խորհուրդին, 1838 Մարտ 3ին կ'երթայ Ակադեմիա, կարդալու համար իր զովասանութիւնը Թայնհարտ աստուածաբանութիւն էր ուսած, — ահա հողը, որու վրայ ճաճած էր քաղաքական մտքի իր ծաղիկը, ինչպէս Թալէյրան՝ ինքը: Նմանօրէն՝ բազմաթիւ կարծրնալներ, որոնք անուն չինած են պատմութեան մէջ, իրրեւ քաղաքական հանճարեղ բանագնաց: Սէնթ-Պէօվ կը դրէ թէ Թալէյրան, իր կեանքի վերջին արարուածին վարագոյրը չիջած, ուզեց կարծես ըսել թէ աստուածաբանական ուսումը, այն հմտութեամբ եւ ճկունութեամբ, որոնք անհրաժեշտ են՝ տրամաբանելու, եթէ ոչ համոզելու նման նիւթի մը դժուարութեանց մէջ, այն ճարտարութեամբ եւ վարժութեամբ, որոնք անհրաժեշտ են՝ վարելու համար մտածման դեկը հակաճառութեանց յորձանքին դէմ, ի վերջոյ իր թեկնածուն կ'առաջնորդէ դիւանագիտութեան:

Սէնթ-Պէօվ, բժշկարանէ փախած քընադատ, եթէ ծնած ըլլար մէկ դար ետքը, իր դատումներու մեթոտին պիտի մխացնէր ֆրոյտիսմին նպաստը, բացատրելու համար թէ Թալէյրանի յաջողութիւններուն մէջ իր դերն ունեցաւ տարբեր ու կարեւոր ազդակ մը եւս, որ զայն դարձուց նոր Պրոտէոս մը, ծառայելու համար եկեղեցիին (եպիսկոպոս Օթունի), յեղափոխութեան (նախագահ Ազգ. Ժողովին), կասրութեան (Արտաքին նախարար Նափոլէոնի), — զանց կ'առնենք այլ «ծառայութիւններ», մէկը միւսէն նուազ պատուաբեր: Այս դիրքէ դիրք ոստում-ներուն պատճառով է, (առանց դեռ ուզելու վերլուծել հոգեբնախօսական ազդակը, սքանչելի՛ նիւթ), որ կոչուեցաւ «ակամայ աբեղայ», «կաղ սատանայ», «մեռաքսէ դուլպայի մէջ լեցուած ցեխ» (*), կամ «աղուէս», ակնարկութեամբ մը այն միջնադարեան աղուէսին, որ խաբած է առիւծը եւ բոլոր կենդանիները, փոխն ի փոխ դառնալով աբեղայ, խոստովանահայր, քարոզիչ, ի վերջոյ դառնալու համար թագաւոր կենդանեաց:

Ջօրաւոր է նաեւ Օրմանեանի դիակլեկտիկան, որ չեմ կրնար ըսել, սակայն, թէ կուզայ աստուածաբանական իր ուսումէն, համալսարանէն, որով կը պարծենայ յաճախակի: Կ'ընդունիմ թէ զօրաւոր է իր դիալեկտիկան, — բանակցողի իր ճկունութիւնը, համոզելու իր ճարտարութիւնը, խօսակիցի իր համբերութիւնը: Իր դիալեկտիկան չունի հակաճառութեան ոգի, որ կը զայրացնէ: Իր դիալեկտիկան չունի նաեւ օսկէօյ, որ կ'ըմբոստացնէ: Բարի, պարզամիտ դիալեկտիկա մըն է իր ունեցածը, որ կը ձանձրացնէ եւ ձիւթի պէս կը փակչի: Իր դիալեկտիկային ուժը կը կայանայ այն համբերութեան մէջ, որով կ'երկարաձգէ ամէն հարց, կը յետաձգէ ամէն լուծում: Սպասումն է իր դերագոյն զէնքը: Արդարեւ իր սիրած նշանախօսքն է «ժամանակ տալ ժամանակին»:

Եւ սակայն սպասումը ծաղիկ մըն է որ կը բուսնի համակերպութեան անդունդին չրթներուն վրայ:

Օրմանեան դործի անցաւ այնպիսի չըրջանի մը, երբ մեր եպիսկոպոսները… ներողութի՛ւն, վկայութիւնը կ'առնեմ Օրմանեանէն.—

Աշըգեան.— «Պատրիարքական գահը սուլթանին դործիք դարձուցած էր», «ինքնամատոյց անձնուիրութեամբ մը իր խիղճն ու ազդային զգացումները սպանած էր»:

Ջամիչեան.— «Ազատագրուիլ յանձն չառնող ստրուկ մըն էր», որու «ամէնէն մեծ պատիւն ու երջանկութիւնը սուլթանին փափաքները իրականացնելու բախտաւորութիւնն ունենալն էր»:

Նարպէյ.— «Հանապազօրեայ կերակուրը արքունի խոհանոցէն կը մատակարարուէր», զանց կ'առնեմ «կանացի պչրանքի եւ արտաքին չպարի կիրառութիւնը» եւ լրտեսական պատմութիւնները:

Դուրեան.— Եթէ պատրիարք եղաւ, «ոչ թէ վարչական զրաղմանց վրայ յարդ կամ բաղձանք ունենալէն յառաջ եկաւ, այլ պարզապէս իւր ապագային համար նիւթական միջոցներու պէտք զդալուն համար»:

Եւ դեռ եպիսկոպոսներ՝ «քսու եւ մատնտու», առանց անուն տալու: Ջե՞ս ըսեր՝ «տասներկու հատը տասը փարա»:

Օրմանեան պատրիարքական գահ կը բարձրանար՝ նախորդ ունենալով Աշըգեան եւ Իզմիրլեան:

Առաջինը կ'անուանէ «չափազանց կակուղ», իմաստը չատ թափանցիկ է: Երկրորդը՝ «չափազանց պինդ»: Ատոր համար է որ կոչուած է «երկաթէ Պատրիարք»: Եւ ահա Օրմանեանի գնահատութիւնը. «Մեռաղներու ազնուագոյնը չէ երկաթը»: Դուք ըսէք թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէ: Զարմանալի՛, — Օրմանեան կը բացատրէ. «Աւելի հատու է ճկուն (՛՛) պողպատը քան անթեքելի երկաթը»: Չի մոռնար մեղադրել Իզմիրլեանը իբրեւ գործակից նախ Հնչակեաններուն, յետոյ Դաշնակցականներուն:

Գալով իրեն՝ կը խորհի, երկաթին ու թիթեղին միջեւ, դտնել երրորդ մետաղ մը, «երկուքէն խառն»:

Կը խոստովանի թէ սկզբնաբար կը վայելէր յեղափոխականներուն համակրանքը, մինչեւ «պատրիարքանալը»: Ցետոյ… լա լիւն՝ ինչպէս կ'ըսէ Ֆրանսացին, պատճառաբանելով թէ «պաշտօնին վրայ անձնական ուղղութիւնները չեն որ պիտի տիրեն, այլ պաշտօնին պահանջը»:

Եւ կը սկսի բարեկամութիւնը Համիտի հետ: Կը դնահատէ սուլթանին իմացական ու քաղաքական արժէքը: Սուլթանն ալ՝ Օրմանեանի մտաւորական արժէքը. «Ադիփ ֆիշի ֆագըլ օլուր» (զարդացած մարդը առաքինի կ'ըլլայ) ըսեր է իրեն:

Օրմանեան, իրրեւ նախկին հռոմէադաւան, Հռոմի մէջ ուսած, այն տպաւորութիւնը կը թողուր Համիտի վրայ թէ խօսքը կշիռ ունէր օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներու մօտ, ուստի կ'ուղէր սիրաշահիլ: Սիրաշահիլ փոխադրինաբար:

Ինչո՞վ կը փոխարինէր Օրմանեան:

Վերջին յօդուած մը եւս՝ խօսելու համար այդ մասին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Վերջին եռատառ բառը Նաթօ-պրիանցն է փոխած…fաղաքավարութեան համար: Տարբեր է գործածուած բուն բառը, որ կը գրուի նոյնպէս երեք տառերով:

ՅՈՒՇԵՐ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԷՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

1908 Ապրիլի վերջերը դրեցի Դանիէլին, թէ քիչ առենէն Վահրամ Փափազեանի հետ Պոլիս կը մեկնիմ, անկէ Պարիզակ անցնելու համար»:

Դանիէլէն ստացայ սա երկտողը.

«Սիրելի Հ. Պոտուրեան, Պոլիս հասնելուդ՝ առաջին գործդ թող ըլլայ հայրս դտնել Պաւեար Խանին մէջ եւ տեղեկութիւններ տալ իմ մասին, թող հոգ չընէ, չուտով կ'անցնին տարիները, պիրար կը դտնենք ու հանդիստ կ'ապրինք մեր Բրքնիկին մէջ»:

Պոլիս հասնելէ ետք, յաջորդ օրը գտայ Վարուժանին բարի հայրը եւ բարի լուրեր տուի իր հանճարեղ զաւակին մասին:

— Մեծ մարդ պիտի ըլլայ Դանիէլը, — ըսէ, — դրագէտ, բանաստեղծ, քաղաքագէտ, տնտեսագէտ. կրնաս հպարտ ըլլալ այդպիսի զաւակի մը հայրն ըլլալուդ:

— Վարդապե՛տ, — ըսաւ, — բանաստեղծ ըլլալը փոր չի կշտացներ, չոճուխները հաց կ'ուզեն, հա՛ց:

×

1909 Օգոստոսին, Պարտիզակէն վէնետիկ անցայ, իսկ Վարուժան՝ Կանէն վերջնականապէս Պոլիս վերադարձաւ:

Վարուժանը խումբ մը զրագէտներու հետ Պարտիզակ կ'երթայ, մայրս կը զբաղի, եղբայրներուս կը հանդիպի, Ս. Մինաս կը բարձրանայ եւ Դեղնդան աղբիւրին մասին ոտանաւոր մը կը գրէ:

Խնդրանքիս վրայ, Ատանայի ջարդէն մնացած որբերուն ի նպաստ հրատարակելիք «Գեղունի»ին համար ոտանաւոր մը կը ղրկէ նոր լուսանկարով մը. երբ Բրքնիկ կը դառնայ ու կ'ամուսնանայ՝ նամակ մը կը գրէ:

— «Հ. Պոտուրեա՛ն, քեզ պիտի չմոռնամ, լուսանկարդ դրասեղանիս զարդն է, միշտ քեզի կը նայիմ: Ես ապագայապաշտ չեմ, ընդհակառակն, անցեալապաշտ եմ եւ ի հեճուկս ապագայապաշտութեան՝ անցեալապաշտ դպրոցը պիտի հիմնեմ»:

Բրքնիկէն ամէն օր Սերաստիա կ'անցնէ եւ Արամեան վարժարանին մէջ ուսուցչութեան պաշտօն կը վարէ, կ'ամուսնանայ իր սիրած Հայուհիին հետ եւ հայր կ'ըլլայ Վարուժանակին ու Արմէնին: Երրորդ տարին կ'անցնի Եւդոկիա, զարձեալ ուսուցչական պաշտօնով:

1912ին, Պոլիս կը վերադառնայ եւ Բերայի Լուսաւորչեան վարժարանին տեսչութիւնը կը վարէ: Ես այդ առեն Հնդարիոյ Եղիսաբէթուպոլիս հայաքաղաքն էի: 1914ին, Ց. Ճ. Սիրունիի հետ կը խմբագրէ Նաւասարդ տարեգիրքը եւ հատ մը նուէր կը ղրկէ ինծի:

Վարուժանի լոյս ընծայած գրքերն են. 1903ին, Ս. Ղազարու տպարանէն Սարսուռները՝ Դ. Զօպուքեաբեան ստորագրութեամբ, 1910ին՝ Յեղիի Սիրտը Դ. Վարուժան անուան տակ, յետոյ Հեթանոս Երգերը, իսկ մահէն ետք՝ Հացին Երգը: Այս գրքերն են, որ Վարուժանը անմահ պիտի պահեն:

Հայաստանի մէջ Դանիէլ Վարուժանը գնահատուած է եւ անոր գործերը հազարաւոր օրինակներով լոյս տեսած են:

Դանիէլն ալ, Ռ. Սեւակի, Գրիգոր Զօհրապի հետ, 1915ին դէպի արաբական աւազուտները քշուեցաւ եւ հո՛ն մարտիրոսացաւ:

Սպանիոյ Ալֆոնս երիտասարդ թագաւորը անձամբ դիմեց Թալէաթին, որպէսզի Դ. Վարուժանի եւ Ռ. Սեւակի կեան-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐԸ

Դատաւորը կանչեց երկրորդ վկային: Առանց չտապելու մօտենում էր սեղանին բարձրահասակ, երիտասարդ, մօտ 35 տարեկան մի մարդ, երկար քթով, եւ փոքրիկ սեւ պեխերով: Նա մօտաչիկ էր հագնուած. հագին վանդակաւոր վերնաշապիկ էր եւ վառ կապոյտ զոյնի նեղացող փողքերով շալվար:

Դատաւորի այն հարցին թէ արդեօք վալո՞ւց է ճանաչում Յակոբեան Հեղի-Նէին եւ ի՞նչ կարող է ասել նրա ու հարսի փոխյարաբերութիւնների մասին, վկան անվարան պատասխանեց, որ ինքը նրանց հարեւանն է, չորս տարի է, որ ճանաչում է այդ ընտանիքին. ամուսնութիւնից առաջ մայր ու որդի հաշտ էին ապրում, իսկ վերջերս նրանց մօտ կռիւ ու վէճ յաճախ են լինում: Նա հաստատեց, որ մայրը յաճախ է տնից դուրս գալիս, իսկ եթէ տանն է լինում, նրա մօտ անծանօթ տղամարդիկ են գալիս:

Վկան աւելացրեց, յանդգնաբար ժպտալով, որ մօր սարքած խնջոյքներին ինք անձամբ մասնակցել է: Վկայի պատասխանը, նրա լկտի տեսքը, սանձարձակ չարժուձեւերը անբարեացակամութիւն առաջ բերին իր նկատմամբ:

Դատաւորը հանդիստ հարցրեց նրան, թէ արդեօք յաճա՞խ են հրաւիրել իրեն այդ խնջոյքներին:

— Երեք-չորս անդամ, — առանց տատանուելով պատասխանեց նա եւ սկսեց վերյիշել թէ երբ:

Դատաւորը առանց նոր հարց տալու թոյլ տուեց նրա նստել:

Յաջորդ վկան 40–45 տարեկան մի մարդ էր, համեստ, մաքուր հագնուած, ծանր կոպերով, որոնք ծածկում էին նրա չաղանակադոյն, դուրս պրծած աչքերը: Դատաւորի հարցերին պատասխանում էր առանց չտապելու, կշռադատելով իր ամէն մի խօսքը: Նա ասաց, որ հինդ տարի է արդէն ապրում է որպէս հարեւան, չատ է յարգում որդուն որպէս համեստ ու կարդին մարդու: Մօրը, ճիշդն ասած, լաւ չի ճանաչում, բայց այս տարիների ընթացքում ոչ մի վատ բան չի նկատել: Նա հաստատեց որ որդու ամուսնութիւնից յետոյ տանը կռիւներ յաճախ են լինում: Մայրը քիչ է նստում տանը, իսկ երբ տանն է լինում, գալիս են նրա մօտ կողմնակի մարդիկ: Տղամարդկանց այդ յաճախակի այցելութիւնների եւ խնջոյքների համար հարսը կռւում է նրա հետ, աւելացրեց նա, հայհոյքը դցելով պատասխանողի վրայ:

Դատաւորը եւ ատենակալները այլեւս հարցեր չտուին: Դատաւորը բաց թողեց վկաներին՝ ասուածը ձեւակերպելով ու թելադրելով քարտուղարուհուն, որն արագ, առանց դլուխը բարձրացնելու դրի էր առնում: Վկաները ստորագրեցին իրենց ցուցմունքների տակ:

Դատաւորը վկաներին հարցաքննելիս մերթ ընդ մերթ աննկատելի նայում էր հարսին, որը, ինչպէս երեւում էր, ջղային դրութեան մէջ էր: Սակայն հետզհետէ հարսի դէմքից չքացաւ անհանդստութիւնը, եւ առջեւայ պէս նա դարձաւ դուրեկան ու զեղեցիկ:

Յակոբեան Հեղինէն նստած էր անչարժ: Ժամանակից չուտ թաւամազ, բայց դեռեւս զեղեցիկ դէմքը դունատ էր: Խոշոր մուգ աչքերը տխուր էին ու մտածկոտ: Շագանակագոյն մազերը առանձին արծաթէ թելերով մի ծանր խուրձ էին կազմում: Սեւ չրջազգեստը նեղ կտրուածքով նրան աւելի սպիտակ ու բարձրահասակ էր դարձնում: Նա արտաքուստ հանդիստ էր թւում, եթէ չլինէին թեթեւակի դողացող ձեռքերը, որ ակամայից մատնում էին նրա յուզմունքը:

Նա լսել էր հարսի մեղադրանքը, վկաների ցուցմունքները, դատաւորի հարցերը, բայց մտածում էր որդու մասին, տանջուելով նրա համար: Այո, որդին տանջւում էր այնպէս, ինչպէս եւ ինքը: Մայրը զգում էր այդ:

Որդին նստել էր գլուխը կախ: Վկաների իւրաքանչիւր ցուցմունքից նրա դլուխն աւելի էր կախւում: Նա ուզում էր հեռանալ դահլիճից, մոռանալ այն բոլոր լսածները, որոնք ցաւով ու դառնութեամբ էին լցրել նրա սիրտը:

Դատաւորը կանչեց մօրը: Նա դանդաղօրէն վեր կացաւ եւ աչխատելով ճնշել յուզմունքը, ասաց.

— Ասաք տուէք որդուս, ես ուզում եմ լսել, թէ ինչ կ'ասի նա իմ մասին:

Դատաւորը, խորհրդակցելով ժողովրդական ատենակալներիհետ, խօսք տուեց որդուն: Որդին դուրս եկաւ առաջ, երկու ձեռքով յենուեց բազրիկին, խօսեց դանդաղ ու մեղմ, չբարձրացնելով աչքերը:

— Ցաւալի ու ծանր է հանդէս գալ ինձ որպէս մօրս մեղադրող, մօրս, որը եղել է ինձ համար ամէնից թանկագինը ու սիրելին: Ես չունէի հայր, եղբայրներ, քոյրեր: Մեծացել եմ մենակ, ունենալով միայն մայր: Նա էր իմ բարեկամն ու խորհրդատուն կեանքում: Մայրս ինձ կրթութիւնտուեց, երազում էր տեսնել իմ ընտանեկան երջանկութիւնը: Ես ամուսնացայ: Ամուսնութիւնից յետոյ մենք երեքով ապրում էինք երկրորդ յարկի մեծ սենեակում: Մի տարի յետոյ ես աւարտեցի առաջին յարկը եւ կնոջս հետ տեղափոխուեցի այնտեղ: Մայրս առաջարկում էր որ ինքը գնայ ներքեւ, վախենալով որ առաջին յարկում մեզ համար նեղուածք կը լինի:

(Շար. 3)

Ռ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԿՈՑԾԵՐ

Ֆ. ՀՍՏՈՐ

ՕԲ.

ՎԱՐՈՒ

Մեր հյուրընկալ Հռոդոսի ժողովուրդը, հատկապես նրա մտավորականությունը, մեծ ուշադրություն է դարձնում հայ գրականության և մեր մշակույթի զարգացման հարցերին: Ես իրար հետևից մի քանի օրվա ընթացքում հանդիպեցի տեղի մի քանի հայագետների հետ, որոնք, չնայած իրենց զբաղմունքի տարբերությանը, ունեին ընդհանուր հետաքրքրություններ, և մեր զրույցները ամենից շատ ընդհատվում էին գրականության, արվեստի և մշակույթի հարցերի շուրջ:

Մեր առաջին հանդիպումը տեղի ունեցավ Հռոդոսի հնագիտական թանգարանի տնօրեն Ֆրիքսոս Նեստորի հետ: Նա ինձ ծանոթացրեց իր ընտանիքի անդամների հետ, որոնք նույնպես զբաղվում են հնագիտությամբ: Ֆրիքսոս Նեստորը ինձ հյուրընկալեց իր տանը, ուր հավաքվել էին նաև հարևանները: Ես ներկայացրի մեր գրականության զարգացման ուղիները, մեր գրողների ստեղծագործությունները, մեր գրական կյանքի առանձնահատկությունները: Ֆրիքսոս Նեստորը ինձ ներկայացրեց իր հարևաններին, որոնք ևս հետաքրքրություն հայտնեցին մեր գրականության նկատմամբ: Ֆրիքսոս Նեստորը ինձ ասաց, որ ինքը հետաքրքրվում է հայ գրականությամբ, և ինձ հետ զրույցի ընթացքում նա հիշատակեց Հովհաննես Թումանյանի անունը: Նա ասաց, որ Թումանյանի ստեղծագործությունները թարգմանվել են հունարեն, և որ ինքը կարդացել է դրանք: Ես ասացի, որ Թումանյանի ստեղծագործությունները թարգմանվել են նաև ռուսերեն, և որ ես կարդացել եմ դրանք: Ֆրիքսոս Նեստորը հարցրեց, թե ինչ կարծիք ունեմ Թումանյանի մասին: Ես պատասխանեցի, որ Թումանյանը մեծ վարպետ է, որ նրա ստեղծագործությունները ունեն համամարդկային նշանակություն, որ նրանք հետաքրքրում են ոչ միայն հայ ընթերցողին, այլև ամբողջ աշխարհի ընթերցողին: Ֆրիքսոս Նեստորը հարցրեց, թե ինչ գրքեր են թարգմանվել Թումանյանից հունարեն: Ես պատասխանեցի, որ հունարեն թարգմանվել են «Անուշ» պոեմը, «Գիքոր» պատմվածքը, «Գայլն ու աղվեսը» և «Օրի-նակ» պատմվածքը: Ֆրիքսոս Նեստորը ասաց, որ ինքը կարդացել է «Գիքոր» պատմվածքը, և որ այդ պատմվածքը իրեն շատ է դուր եկել: Նա հարցրեց, թե ինչ գրքեր են թարգմանվել Թումանյանից ռուսերեն: Ես պատասխանեցի, որ ռուսերեն թարգմանվել են «Անուշ» պոեմը, «Գիքոր» պատմվածքը, «Գայլն ու աղվեսը» և «Օրի-նակ» պատմվածքը: Ֆրիքսոս Նեստորը ասաց, որ ինքը կարդացել է «Անուշ» պոեմը, և որ այդ պոեմ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլի Թաս գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ արձակուած է հրթիռ մը, միայարկ, որուն մէջ կը գտնուէին երկու շուներ. հրթիռը 450 քիլոմեթը բարձրացած է եւ վերադարձած երկիրը՝ պիտանականներու նախատեսած վայրը. շուները ողջ-առողջ են: Հրթիռը իր ամբողջ կարգ ու սարքով եւ շուներով միասին կը կշռէ 1·690 քիլօ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ արձակեցին միջերկրային «Ա֊թլաս» հրթիռ մը, որ ժամական աւելի քան 24·000 քիլոմեթը արագութեամբ կրնայ փոխադրել ջրածին ռումբ: Փորձը պսակուած է յաջողութեամբ եւ հրթիռը հասած իր թիրախին՝ Ատլանտեան ովկիանոսին մէջ. 25 մեթր երկայնք ունի եւ կը կշռէ 100 թոն:

ՋԻՆԱՍՏԱՆի մէջ պայքարը կը շարունակուի համայնավարներու եւ ազգայնականներու միջեւ: Զօր. Հիւ Լիէն, Քեմոյի ուժերուն հրամանատարը, յայտարարեց թէ իր մարդիկը «պոհ են առիթէն որով պիտի կարենան ճգմել Թչնամին»: Նոյն լաւատեսութիւնը՝ Ֆորմոզայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, ուր կը յայտարարուի թէ «բանակը պիտի կռուի մինչեւ իր վերջին մարդը»: Առջի օր Ա֊մոյի վրայ համայնավարները արձակեցին 7·120 ռումբ, իսկ Քեմոյի վրայ՝ 2600 ռումբ:

ԺՐՆԵԻի մէջ երկուշաբթի կը բացուի հիւլէական երկրորդ համագումարը, որուն պիտի մասնակցին հինգ հազար պատգամաւորներ՝ հիւլէական ուժի խաղաղ նպատակներու օգտագործման մասին խորհրդակցելու համար. համագումարին պիտի նախագահէ Փրոֆ. Փեռէն, Ֆրանսացի:

ՊԵԼԿՐԱՏի Պորպա թերթը կը հաղորդէ թէ Ալպանիա պոմուղ 17 Եուկոսլաւները Օպոստոս 14ին Թիրանայէն տարուած են անծանօթ ուղղութեամբ. քանի մը օր առաջ՝ երկու ուրիշ Եուկոսլաւներ անհետացած են, նոյն պայմաններու մէջ:

ՓՐԱԿԱՑԻ մէջ լոյս տեսաւ միջազգային համայնավարութեան տեսարանական ամսագիրը՝ խաղաղութեան եւ Ընկերվարութեան հարցեր: Առաջին թիւին խմբագրականը կը չեշտէ թէ հարկ է պայքարիլ «անջատողականներու» դէմ, որոնք «ներկայ պայմաններու մէջ համայնավար շարժումին գլխաւոր վտանգը կը ներկայացնեն»:

ԵՐՈՒՍԱղԷՄի մէջ փոքր առեւտրականները բողոքի ցոյց մը ըրին քաղաքին մէջ հաստատուած առաջին «սիւփերմարքէթ» վաճառատունին առջեւ, պոռալով. — Մեր հացի չահը կը գողնան: Ցուցարարները փորձեցին վաճառատան ապակիները կոտրտել, բայց ոստիկանութիւնը արգելք հանդիսացաւ: Տասնեակ մը ձերբակալութիւններ եղան:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ նախարար Խալուզի էլ Մէյրի, որ Իրաքի յեղափոխութեան առեն Պաղտատ կը գտնուէր եւ բանտարկուեցաւ յետոյ յեղափոխական կառավարութեան կողմէ, առջի օր Ամման վերադարձաւ: Յեղափոխութեան օրերուն յայտարարուած էր թէ էլ Մէյրի սպաննուած է:

ՄԱՐՈԿԻ մէջ սպաննուած է Ֆրանսացի ազարակատէր մը՝ Ֆուշէ. ոստիկանութիւնը յաջողած է ձերբակալել ոճրագործները:

ՇԱՒԱՐՇ ԱՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕԹԵԼ ԵՒ ՃԱՄԲԵՐ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ « Շ· »Ի ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ
(1907–1957)

Ճամբորդական նոթեր
Ուսումնասիրութիւններ
Գրական էջեր, Տոմսեր
եւ Խմբագրականներ

Ցառաջաբան՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպարան՝ « Ց ա ռ ա ջ »
704 էջ
Գ Ի Ն ՝ 2·000 Ֆ Ր ·
Թղթատարի ծախքով 2200 ֆր·:
Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ:

ՕՐԵՐ ԵՒ ՃԱՄԲԵՐՈՒ

ՀԱՄԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԴԻՄԵԼ·—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա· Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), 2 Րիւ Պերնար տիւ Պուա:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միսաք Միրզէ, 194 Րիւ Վաննտոմ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Ս· Սիսլեան,, 17 կամ 28պիս, Քուր ժան ժոռէս:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Ս· Ընտրիկեան, 8, Րիւ ժան Տիւկա:

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ.— Պ· Կ· Տերմոյեան:

ՎԱԼԱՆՍ.— Պ· Քէչէճեան, 37, Ռիւ Պել Իմաժ:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Ցուսաբեր:

ԻՏԱԼԻԱ, Տօքթ· Ե· Արզումանեան, Վիա Քափելլարի 3:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Ազատ Օր:

Ս· ՎՐԱՑԵԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Հատոր Բ· տպագրութիւնը

Վերջին ամիսներու Լիբանանի ծանօթ դէպքերու հետեւանքով, կարելի չէր եղած որոշուած թուականին՝ Մայիսին, լոյս ընծայել Ս· Վրացեանի Հայաստանի Հանրապետութիւն հատորի Բ· տպագրութիւնը:

Կը տեղեկանանք, որ հատորի տպագրութիւնը արդէն աւարտած է եւ հրապարակ կը հանուի Հոկտեմբերին: Հատորը բաղկացած է մօտ 700 մեծադիր էջերէ եւ փայլուն թուղթի վրայ 70 էջ աւելի նկարներէ, լաթակազմ: Կեդրոնատեղին է Համազգայինի Գրատունը, Պէյրութ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կարապետեան Խաչեր կը փնտռէ մօրեղբօր որդին Կարապետ Գաբրիէլեանը. հօրը անունը Մինաս. Էվերէկ-Քարաճէօրենցի, Պոլսոյ որբերէն որ նախապէս Ցունաստան եղած է (1923ին): Տեղեկացնել՝ Կարապետեան Խաչիկի, 7 Ավընիւ Փասթէօր, Իսի (Ֆրանս):

Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱԻԻԼ.— *Հ· Ց· Դ· Արզուեան խումբի ընկերական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին՝ սովորական հաւաքատեղին:*

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանին 1958 – 1959 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժինները.—

Ա.— Ֆրանսականը, ուր տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիւնական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրեվէի եւ պաճալորէայի:

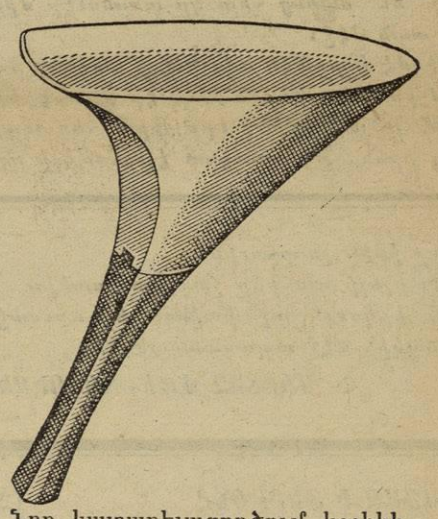
Բ.— Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 150000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1 Պուլվար տիւ Նօր, Լը Րէնսի: հեռաձայն Լը Րէնսի 172:

Հաղորդակց.— Էկլէդ որ Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն:

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ
Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաքիէռ փլաստիֆ) եւ ալիւմինիումի միացումով չինել անբեկանելի (էնֆասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ:

Դիմել՝

VANPLAST
(Վ Ա Ն Լ Է Ա Ն)
7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտներն հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԹՈՒՐՔԸ
ԵՒ ՓՈՓՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

(Շար· Ա· էջէն)

սկսած է պետական միջոցներով, լեզուին նկատմամբ:

Ուրիշ թուրք թերթի մը՝ Միլլիյէթի մէկ հաղորդագրութենէն կը տեղեկանանք, որ՝

« Յարմար նկատուած է յառաջիկայ տարեշրջանին նոր դիմագիծ մը տալ փոքրամասնութեանց վարժարաններու ուսուցման սիսթեմին, հետեւեալ կերպով·

1) Փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ դասաւանդութիւնները թրքերէնով պիտի ըլլան եւ ուրիշ որեւէ լեզուով ուսուցում պիտի չկատարուի·

2) Այս հաստատութիւնները Կրթական նախարարութեան ճնշիչներուն կողմէ պիտի ճնշուին·

3) Բծախնդրութեամբ պիտի ընտրուին փոքրամասնութեանց վարժարաններուն թուրքերէնի եւ միւս դասերուն ուսուցիչները »:

Յաւիտենական Թուրքն է որ կը խօսի, հինը, նորը եւ նորագոյնը, այս որոշումներուն մէջ: Անփոփոխելի Թուրքը, որ չի հանդուրժեր ուրիշ տարրերու ներկայութեան, ուրիշ կրօնքներու եւ լեզուներու գոյութեան:

Եւ երեւակայել, որ այս նոր «սիսթեմ»-ները կ'որդեգրուին, հակառակ անոր որ Լոնտոնի դաշնագրով պաշտպանուած են փոքրամասնութիւնները՝ իրենց կրօնքին, լեզուին ու մշակոյթին հետ:

Ի՞նչ է կարծիքը այս մասին «Թէրճիման» թերթի խմբագիր կամ աշխատակից՝ Ահմէտ Գապաքլըի, որ կը յայտարարէ, առանց խղնելու·

« Աստուած վկայ է, որ կրօնքի պատճառով ոչ ոք պատիժի ենթարկուածէ մեր կողմէ, ոչ իսկ բռնի կերպով իսլամացուած է »:

Աստուա՞ծ մնացած է Թուրքիոյ մէջ, վկայութեան կանչելու համար...

Ու ամենայն «բարեացակամութեամբ», այս բոլորէն եաք, Թուրք դրողը խօսելով թափուած արիւնի մասին, կը յայտարարէ դեռ, թէ՝

« Մենք կ'ուզենք որ մոռցուի այս ցաւալի պատմութիւնը »:

Մոռցուի՛, լաւ մը մաբսուելու համար 1895ը, 1915ը եւ 1956ը, չյիշելով հինները եւ մասնակի այլ կոտորածները:

Ինչպէ՞ս մոռնանք սակայն, երբ նոյն պատմութիւնը կը շարունակուի, դոյն ու ձեւ փոխելով եւ սպասելով յարմար ժամերու...

Թուրք լրագրողը, մոռնալով կամ մոռնալ ուզելով այս իրողութիւնները, ողբերգութիւնը կատարեալ ընելու համար, կ'եզրակացնէ իր խօսքը·

« Թուրքիոյ մէջ բրիստոնեայ հայրենակիցը, նուազագոյն՝ Ամերիկայի մէջ եղածին չափ ազատ եւ յարգելի է: Թուրիկեան էֆէնտին վստահ եւ երջանիկ քաղ ըլլայ: Իսկ փոքրամասնութիւններն ալ քաղ գնահատեն եւ քաղ խոստովանին այս երջանկութիւնը »:

Կրնա՞ն չխոստովանիլ, թէ երջանիկ են, անհունօրէ՛ն երջանիկ...

Բայց, հետաքրքրական էր հարցնել, թէ Թուրք խմբագիրը դիտէ՞ տարբերութիւնը ողբերգութեան եւ կատակերգութեան...

Եւ կը յիշէ՞, Թողունք հինները, 1936ի Իսթանպուլի դէպքերը, որոնք «հատասութեան» եւ Թրքական «բարեացակամութեան» ապացոյցները տուին, այնքան պերճախօսութեամբ:

Ինչպէ՞ս երջանիկ չըլլանք, եւ ինչպէ՞ս մոռնանք...

Խմբագրական «Հայրենիք»ի

"ԳՐՕՇԱԿ"Ի

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱԻԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ· Ց· Դ· Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յարութեան:

« Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Րիշէ, Փարիզ (9):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ:

×

Փարիզի Հայ Աղք· Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 26ին, Ժօրժ Ե·ի սրահներուն մէջ: